

Akademik Türkçe

Editör:
Prof. Dr. Halit KARATAY

PEGEM AKADEMİ

Akademik Türkçe

Editör:

Prof. Dr. Halit KARATAY

PEGEM AKADEMİ

PEGEM AKADEMİ

Editör: Prof. Dr. Halit KARATAY

Köroğlu Serisi I
AKADEMİK TÜRKÇE

ISBN 978-605-241-263-3
DOI 10.14527/9786052412633

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2019, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindeks.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere http://pegem.net adresinden ulaşılabilmektedir.

I. Baskı: Ocak 2019, Ankara

Yayın-Proje: I. Tual Şekercigil
Dizgi-Grafik Tasarım: Ayşe Nur Yıldırım
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1
İskitler/ANKARA
Tel: 0312-3411020

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 26062

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Üniversitemizin kurucusu merhum İzzet Baysal'a ve onun şahsında bütün hayırseverlere armağan edilmiştir.

EDİTÖR

Prof. Dr. Halit KARATAY

YAZARLAR

Prof. Dr. Halit KARATAY

Öğr. Gör. Dr. Nurettin KARTALLIOĞLU

Arş. Gör. Ozan İPEK

Öğr. Gör. Hüseyin KARABUĞA

Öğr. Gör. Haluk GÜNGÖR

Öğr. Gör. Gökçen TEKİN

Arş. Gör. Seda KAYA

SUNUŞ

Yükseköğretimde nitelikli eğitim alma olanaklarının her geçen gün arttığı Türkiyemiz, ekonomik ve sosyal açılardan da yaşanabilirliği daha yüksek bir ülke hâline gelmiştir. Bu özellikleri dolasıyla Türkiye, her yıl daha fazla uluslararası öğrencinin ilgisini çekmektedir. Uluslararası öğrencilerin ülkemizde eğitimlerini başarı ile tamamlamalarının en önemli koşulu ise Türkçeyi ileri düzeyde öğrenmeleridir.

Uluslararası öğrencilerimizin ileri düzeyde Türkçe *okuma, yazma, konuşma ve dinleme* becerilerini geliştirmek, Türkçenin *dil bilgisi kurallarının* işleyiş mantığının ve doğru kullanım özelliklerinin farkına varmalarını sağlamak amacıyla bu kitabı hazırladık. Bu kitap, uzun yıllardan beri uluslararası öğrencilere Türkçe eğitimi veren Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde çalışan öğretim elemanlarının bilgi birikimlerinin bir ürünüdür.

Akademik Türkçe kitabımızda *sosyal bilimler* ve *fen bilimleri* alanlarına ait 16 farklı temaya yer verilmiştir. Sosyal bilimler alanında *genel kültür, tarih, sanat, hukuk, ekonomi, felsefe, antropoloji, sosyoloji, psikoloji, ahlak-etik, hobiler ve boş zaman* temaları altında farklı söz varlığına sahip metinlere yer verilmiştir. Aynı şekilde fen bilimleri alanında da *bilim, tıp, teknoloji, sağlık ve ilaçlar, çevre* temalarında öğrencilerin hem söz varlığını hem de anlama ve anlatma becerilerini geliştirecek metinlere ve etkinliklere yer verilmiştir. Böylelikle uluslararası öğrencilerin hem üniversitede öğrenim görecekleri alanlarda zorluk çekmemeleri hem de diğer alanlara özgü söz varlığı konularında bilgi sahibi olmaları hedeflenmiştir.

Akademik Türkçe adıyla sizlere sunulan bu kitapta farklı alanlardan 96 metin ve 98.000 sözcük yer almaktadır. Metinlerde yer alan sözcüklerin 21.000'i birbirinden farklı anlam ve yapılarda kullanılmıştır. Bu yönüyle kitap, yükseköğretimdeki uluslararası öğrencilerin akademik başarı elde etmek için etkin kullanmaları gereken söz varlığının üstünde bir zenginliğe sahiptir.

Kitapta yer alan etkinliklerde hem söz varlığını zenginleştirmeye hem de okuduğunu anlamaya ve değerlendirmeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Ayrıca kitaptaki her metne bağlı olarak konuşma ve yazma etkinliklerine de yer verilmiştir. Diğer yandan, öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmek adına da her tema ile ilgili bir veya iki dinleme, dinleme/izleme metnine ve bunlarla ilgili etkinliklere kitapta yer verilmiştir. Bu yönüyle kitap *okuma, yazma, konuşma ve dinleme* becerilerinin hepsini birlikte geliştirmeyi amaçlamaktadır. Özetle söylemek gerekirse bu kitap, uluslararası öğrencilerin ülkemizdeki üniversite eğitimlerinde arzuladıkları akademik başarı için gerek duyacakları söz varlıklarını ve bütün dil becerilerini bir arada geliştirecek şekilde hazırlanmıştır.

Prof. Dr. Halit KARATAY

İÇİNDEKİLER

Sunuş vii

SOSYAL BİLİMLER

1. Tema: Genel Kültür 2
2. Tema: Tarih 31
3. Tema: Sanat 67
4. Tema: Hukuk 95
5. Tema: Ekonomi 124
6. Tema: Felsefe 157
7. Tema: Antropoloji 179
8. Tema: Sosyoloji 208
9. Tema: Psikoloji 239
10. Tema: Ahlak-Etik 277
11. Tema: Hobiler ve Boş Zaman 283

FEN BİLİMLERİ

1. Tema: Bilim 313
2. Tema: Tıp 339
3. Tema: Teknoloji 365
4. Tema: Sağlık ve İlaçlar 410
5. Tema: Çevre 439

Kaynakça 463
Cevap Anahtarı 469

SOSYAL BİLİMLER

1. TEMA

GENEL KÜLTÜR

HAZIRLIK

1. Renklerin çeşitleri bilinen hâlleriyle sınırlandırılabilir mi? Bu konudaki fikirlerinizi açıklayınız.
2. Kendi kültürünüzde en çok hangi renkler kullanılmaktadır? Sizce bunun bir nedeni var mıdır? Açıklayınız.

RENKLER TEKERLEĞİ

(1) Avrupa'nın yükseliş dönemlerini, Aydınlanma Avrupası'nı neleriyle tanıyoruz, nelerle ilişkilendiriyoruz? Belki de bilimin içinden Descartes'ın sert dik başlılığı ya da Newton'un sıkı tasarrufu; belki de sosyal hayatın içinden bütün deri pantolonlar, gri ceketler, soluk yüzler ve peruklar... Fakat bizler, Aydınlanma Avrupası'nı bir renk teorisi patlamasıyla hiç ilişkilendirmeyiz. Oysaki 17. yüzyılın sonu ve 18. yüzyıl filozofları ışığa ve görmeye kafayı takmıştı. Newton gibi Descartes da **optik** üzerine bir tez yazmıştı.

(2) Newton ilk olarak 1672 Opticks eserinde "**devrimci** yeni ışık ve renk teorisini" tanımladı. Cambridge Üniversitesi Whipple Kütüphanesi ise şu yazıyı yazdı: "Newton bu eserinde **prizma**lar ile yapılan deneylerde, beyaz ışığın yedi farklı rengin ışığından oluştuğunu kanıtladığını iddia etti." Bilim insanları, **onun** teorisini 19. yüzyıla kadar tartıştılar.

(3) İlk olarak herkesçe bilinen, Newton'un kanıtındaki kararsızlığını resmetti. Şair, yazar ve bilim insanı Johann Wolfgang von Goethe rakibi, renk **diyagram**ları ve tekerlekleri ile dikkatli bir şekilde elle çizilmiş olan Renkler Teorisini 1809'da yayımladı. Newton'un zamanından bu yana, renk teorisyenleri, **ona** ilk olarak 1704'te atfedilen renk tekerleğiyle yaygın görüşler geliştirdiler.

(4) Newton'un tekerleği; "kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, çivit mavisi ve mor renkler, dönen bir **disk**in üzerine doğal bir sıra hâlinde yerleştirilerek düzenlendi." 4 yıl sonra ressam Claude Boutet, Newton'un teorilerine dayanan 7 renkli ve 12 renkli dairelerini yaptı. Sanatçılar, **kimyager**ler, şairler, hatta entomolojistler (böcek bilimciler)... **Herkes**in, genellikle renkli çizimler ve **şema**lar eşliğinde özenle hazırlanmış **evcil** bir renk teorisine sahip olduğu görülüyordu.

(5) Renk tekerleği, sık sık siyah-beyazın birincil renk olduğunu savunan Jacques-Fabien Gautier'in yaptığı gibi zıt teorileri ortaya koyan pek çok biçimde yer alıyordu. Fakat Newton'ın temel fikirleri ve tekerleği bu konuda neredeyse hiç değişmeden sürdü. Britanyalı Entomolojist Mosis Harris tarafından 1776'da daha da ilerletilen tekerlek, Newton'un 7 renk şemasını, genelde gördüğümüz 6 ana rengi ve ikincil renkleri basitleştirip, aralarında üçüncül **ton**larla birlikte tamamlayıcı ve benzer düzende düzenleyerek gösteriyor.

(6) Renk her zaman **tipik**tir. Newton'un orijinal tekerleği, "renkle ilişkili uyumlu notları" içeriyordu. 18. yüzyılın sonuna gelindiğinde renk teorisi; psikolojik teorilere ve tipolojilere (insan tiplerini belirleme ve ayırt etme yöntemleri) gittikçe bağlı bir hale geldi: "**Mizaç**ların Yükselişi", "insan uğraşılarını ve karakter özelliklerini" resmetmek için Goethe ve Friedrich Schiller tarafından 1789'da yapıldı. The Public Domain Review notlarının içerdiği "zalimler, kahramanlar, maceracılar, hazcılar, âşıklar, şairler, sözcüler, tarihçiler, öğretmenler, filozoflar, bilgililer, kuralcılar" biçiminde gruplandırma yapıldı.

(7) Bu renk psikolojilerinden 20. yüzyılda reklamcılar ve ticari tasarımcılardan tutun da sanatçılar, bilim insanları dahil herkes süreç içinde faydalandı ve faydalanmaya devam ediyor. Public Domain Review'da Philipp Otto Runge'ın 1810 Farbenkugel gibi daha yeni renk tekerleklerinin yanı sıra diğer kavramsal renk şemalarını da görebilirsiniz.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. optik** (prg 1)
——— **2. devrimci** (prg 2)
——— **3. prizma** (prg 2)
——— **4. diyagram** (prg 3)
——— **5. disk** (prg 4)
——— **6. kimyager** (prg 4)
——— **7. şema** (prg 4)
——— **8. evcil** (prg 4)
——— **9. ton** (prg 5)
——— **10. tipik** (prg 6)
——— **11. mizaç** (prg 6)

a) Kimyacı.
b) Karakteristik.
c) Işınları saptıran ve ayrıştıran üçgen cisim.
d) Görme ile ilgili olan.
e) Eve ve insana alışmış.
f) Köklü değişiklik yapan kişi.
g) Bir aracın veya bir biçimin ana çizgilerini gösteren çizim.
h) Herhangi bir olayın değişimini gösteren grafik.
ı) İnce ve çapı oldukça büyük teker şeklinde parça.
i) Bir rengin koyuluk veya açıklık derecesi.
j) Tabiat, karakter.
k) Takma saç.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) onun (prg 2) .....

b) herkes (prg 4) .....

c) ona (prg 3) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Renk tekerleğini ilk ortaya atan Descartes'tir.
( ) ( ) **2.** Mizaçların Yükselişi adlı eser 1780'de yazılmıştır.
( ) ( ) **3.** Renk psikolojilerinden herkes faydalanamaz.
( ) ( ) **4.** Jacques-Fabien Gautier siyah ve beyazın birincil renkler olduğunu savunmuştur.
( ) ( ) **5.** Mosis Harris tarafından 1776'da üçüncül tonlar da ortaya çıkarılmıştır.

4. ETKİNLİK

1. Hangisi Newton'un renk tekerleğinde kullandığı renklerden biri <u>değildir?</u>

A) Sarı
B) Turuncu
C) Yeşil
D) Beyaz

2. **Avrupa'nın yükseliş dönemleri nelerle ilişkilendirilmemiştir?**
   A) Newton'ın sıkı tasarrufu ile
   B) Bir renk teorisi patlaması ile
   C) Descartes'ın sert dik başlılığı ile
   D) Sosyal hayatın giyim kuşam tarzı ile

3. **Aşağıdakilerden hangisine metinde değinilmemiştir?**
   A) Newton kendi kanıtlarında kararsızdır.
   B) Herkesin evcil bir renk teorisi vardı.
   C) Renk tekerleğiyle ilgili yaygın görüşler başladı.
   D) Newton'dan sonra renk tekerlekleri konusu kapanmıştır.

4. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**
   A) 17. yüzyılın sonlarında ışık ve görme önem kazanmıştır.
   B) Newton'ın düşüncelerine karşı çıkanlar olmuştur.
   C) Descartes, Newton'dan önce renk teorisini keşfetmiştir.
   D) Renk teorileri için yapılan deneylerde prizmalar kullanılmıştır.

5. **Aşağıdakilerden hangisi renklerin ilgi görebileceği alanlardan biri olamaz?**
   A) Psikoloji
   B) Tasarımcılık
   C) Reklamcılık
   D) Müzik

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. En sevdiğiniz renk nedir? Bu rengi neden seviyorsunuz? Açıklayınız.
2. Renklerin insan psikolojisi üzerine etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Metindeki anahtar kelimeleri belirleyerek aşağıya yazınız.

B. Anahtar kelimeleri kullanarak metni özetleyiniz.

HAZIRLIK

1. Hayatınızda hiç Türk kahvesi içtiniz mi? İçtiyseniz Türk kahvesinin tadı ve sunumu hakkında neler düşündüğünüzü açıklayınız.
2. Size göre Türk kültüründe kahvenin nasıl bir yeri vardır? Açıklayınız.
3. Ülkenizde kendi kültürünüze özgü bir içecek bulunmakta mıdır? Açıklayınız.

TÜRK KAHVESİ

(1) Kahve alışkanlığını Türklerden alan Avrupa ülkeleri zaman içinde farklı kahve tarzları geliştirmişler ancak Türk kahvesi neredeyse hiç değişmeden günümüze gelmeyi başarmıştır. Pek çok bakımdan diğer kahvelerden ayrı bir yere konulması gereken Türk kahvesinin farkının yalnızca hazırlanış ve **pişirme** yönteminden kaynaklandığını söylemek de haksızlık olur. Yaklaşık 500 yıl öncesinde Osmanlı topraklarına giren ve hızla yaygınlaşan kahve; tarihi, ismini verdiği yapılar, içme ve sunulma biçimi, yapımında kullanılan araçlar, "Bir fincan kahvenin 40 yıl hatırı vardır." özdeyişinin de açıkça gösterdiği gibi sosyal ilişkilerdeki rolü ile Türk kültüründe **özgün** bir yere sahiptir. Zengin bir kültürel temele dayanıyor olması dolayısıyla da 2013 yılında UNESCO tarafından "İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi"ne dâhil edilen bir değerdir.

Türk Geleneklerinin Ayrılmaz Parçası

(2) Türkiye'de kahvenin sosyal yaşam ve kültürün başta gelen ögelerinden olduğunu ve hatta tek başına bir kültür meydana getirdiğini iddia etmek kesinlikle **abartı** olmaz. Evlilik öncesi törenlerin bir parçasını oluşturması, gelen misafirlere mutlaka ikram edilmesi, sohbetlerin vazgeçilmez içeceği olması, fincanın dibinde kalan **telve**deki şekillerin gelecekten haber verdiğine inanılması ve mutlaka yorumlanması kahvenin yaşamın her alanında önemli bir yer ettiğinin en güzel kanıtlarıdır. Kahvenin Türk kültüründeki yeri, **köken**ini bu içecekten alan kahverengi, kahvaltı gibi kelimelerle de kendini gösteriyor.

(3) Kahve, Türk geleneklerinden biri olan kız isteme törenlerinin ayrılmaz parçasıdır. **Müstakbel** damada mutlaka kahve ikram edilir. **Bu** kahvenin müstakbel gelin tarafından pişirilmesinin nedeni kahvenin lezzetinin bir sınav niteliğinde olmasıdır.

(4) Kahvenin dibinde kalan ve içilmeyen telve Türk kahvesine özgü **fal** geleneğinin de ortaya çıkmasına neden olmuştur. Telvedeki şekiller ve bardakta bıraktığı izler yorumlanarak kahveyi içen kişinin geleceği hakkında **tahmin**lerde bulunulur. Kahve kültürü etrafından gelişen el sanatları ürünlerinden kahve fincanları, **cezve**ler ve tepsiler dostlarınıza Türkiye'den götürebileceğiniz en güzel hediyelikler arasındadır.

Osmanlı Döneminin Sosyal Merkezleri: Kahvehaneler

(5) 16. yüzyılın başlarında kahvenin İstanbul'a gelmesi ve yeni bir hazırlanma metodu ile pişirilerek sunulmaya başlanmasının ardından ismini bu içecekten alan **kahvehane**ler tüm imparatorluğa yayılmıştır. Kitap ve şiirlerin okunduğu, edebiyat sohbetlerinin yapıldığı, satranç ve tavlaların oynandığı **bu mekânlar** kısa zamanda Osmanlı Dönemi sosyal yaşamının önemli mekânları hâline gelmiştir. Her ne kadar Osmanlı Dönemi'ndeki kimliklerinden uzaklaşmalarına ve ismini aldıkları kahveden çok çay içilen mekânlar hâline gelmelerine rağmen günümüzde de hemen hemen her mahallede koyu sohbetlerin yapıldığı kahvehaneler bu mirasın bir devamını oluşturuyor.

Lokum ve Su: Türk Kahvesinin Değişmezleri

(6) Türk kahvesi geleneksel olarak su ve lokum ile birlikte ikram edilir. Suyun kahveden önce içilmesi kahvenin boğazdan daha kolay geçmesine olanak sağladığı **inanc**ıyla bağlantılıdır. Tarihi yine Osmanlı Dönemi'ne kadar giden ve Türk kültürünün bir başka önemli parçası olan lokum ise kahve ile birlikte ikram edilen en önemli lezzettir.

Biliyor muydunuz?

(7)

- Türk kahvesi dünyanın en eski kahve pişirme yöntemiyle hazırlanır.
- Hazırlanış ve sunuş biçimiyle dünya üzerindeki tüm kahvelerden farklıdır.

- Kahve falı yalnızca Türk kahvesine özgü bir gelenektir.
- Kahve tüm dünyaya Osmanlı İmparatorluğu sayesinde yayılmıştır.
- Türk kültüründeki yeri sayesinde UNESCO "İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi"ne girmiştir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. pişirme** (prg 1)
——— **2. özgün** (prg 1)
——— **3. abartı** (prg 2)
——— **4. telve** (prg 2)
——— **5. köken** (prg 2)
——— **6. müstakbel** (prg 3)
——— **7. fal** (prg 4)
——— **8. tahmin** (prg 4)
——— **9. cezve** (prg 4)
——— **10. kahvehane** (prg 5)
——— **11. inanç** (prg 5)

a) Bir şeyi, bir olayı olduğundan büyük veya çok gösterme, mübalağa.
b) İleri bir tarihte beklenen, gelecek.
c) Etimoloji.
ç) Akla, sezgiye veya bazı verilere dayanarak olabilecek bir şeyi, bir olayı önceden kestirme, kestirim.
d) Kahve pişirmeye yarayan, saplı, küçük kap.
e) Doğa kanunlarına aykırı sonuçlar elde etmek iddiasında olanların başvurdukları gizli işlem ve davranışlara verilen genel ad.
f) Bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenebilecek bir duruma getirme.
g) İnanılan şey, görüş, öğreti.
h) Yalnız kendine özgü bir nitelik taşıyan, orijinal.
ı) Geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kâğıdı, kahve telvesi, el ayası vb.ne bakarak anlam çıkarma.
i) Kıraathane.
j) Fincanın dibine çöken kahve tortusu.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 3) .....

b) bu mekânlar (prg 5) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Türk kahvesi geçmişten bugüne değişerek ulaşmıştır.
( ) ( ) **2.** Kahve, Türk kültürünün önemli ögelerindendir.
( ) ( ) **3.** Kahve falı sadece Türk kültürüne özgüdür.
( ) ( ) **4.** Türk kahvesinde modern pişirme yöntemleri kullanılır.
( ) ( ) **5.** Kahvenin dünyaya yayılmasında Osmanlı Devleti'nin büyük bir etkisi vardır.

4. ETKİNLİK

1. Türk kahvesi UNESCO tarafından niçin "Somut Olmayan Kültürel Mirasımız Listesi"ne dâhil edilmiştir?

A) Lezzeti için

B) Türklere özgü olduğu için

C) Zengin bir kültürel temeli olduğu için

D) Bütün dünyada sevildiği için

2. Aşağıdaki boşluğu doğru şekilde tamamlayınız.

Türk kahvesinin değişilmezleri .....

A) şeker ve çaydır.

B) lokum ve sudur.

C) çikolata ve şerbettir.

D) kuruyemiş ve sudur.

3. Metne göre aşağıdakilerden hangisi Türk kahve kültürü için söylenemez?

A) Kahve falı ile gelecek hakkında tahminlerde bulunulur.

B) Kız isteme törenlerinde gelin damada kahve ikram eder.

C) Misafirliklerde kahvenin yerine çay tercih edilir.

D) Kahve kültürü sosyal ilişkilere de yansımıştır.

4. Metne göre kahvehaneler ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Kökeninde kahve kültürü vardır.

B) Geçmişten günümüze aynı kalmıştır.

C) Osmanlı döneminde sosyal yaşamın merkezidir.

D) İçerisinde çeşitli sanat ve eğlence etkinlikleri yapılmaktadır.

5. Metne göre Türk kahve kültürü ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) Türk kahve kültürü Türkçenin sözvarlığına yansımıştır.

B) Türk kahvesi sosyal yaşamın önemli bir parçasıdır.

C) Geçmişten bugüne değişerek ve gelişerek ulaşmıştır.

D) Kahve kültürü el sanatlarına da yansımıştır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

"Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır." sözü hakkındaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ediniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

C. Anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

HAZIRLIK

1. Ülkenizde yaz mevsiminin gelmesini nasıl kutluyorsunuz? Açıklayınız.
2. Türkiye'de yaz mevsiminin gelişinin nasıl kutlandığını biliyor musunuz? Bu konuyla ilgili olarak bildiklerinizi, duyduklarınızı anlatınız.

HIDRELLEZ BAYRAMI

(1) Hıdrellez, bütün Türk dünyasında bilinen mevsimlik bayramlarımızdan biridir. Hızır Günü olarak adlandırılan Hıdrellez Günü, Hızır ve İlyas **Peygamber**'in yeryüzünde buluştukları gün olması nedeniyle kutlanmaktadır. Hızır ve İlyas sözcükleri birleşerek halk ağzında Hıdrellez şeklini almıştır. Hıdrellez, Gregoryen takvimine göre 6 Mayıs, eskiden kullanılan Rumi takvim olarak da bilinen Julyen takvimine göre 23 Nisan günü olmaktadır.

(2) Halk arasında kullanılan takvime göre eskiden yıl ikiye ayrılmaktadır: 6 Mayıs'tan 8 Kasım'a kadar olan süre Hızır Günleri adıyla yaz mevsimini, 8 Kasım'dan 6 Mayıs'a kadar olan süre ise Kasım Günleri adıyla kış mevsimini oluşturmaktadır. Bu yüzden 6 Mayıs günü kış mevsiminin bitip sıcak yaz günlerinin başladığı anlamına gelir ki **bu** da kutlanıp bayram yapılacak bir olaydır.

(3) Hıdrellez'in kökeni hakkında çeşitli fikirler ortaya atılmıştır. **Bunlardan** bazıları Hıdırellez'in Mezopotamya ile Anadolu kültürlerine ait olduğu; bazıları ise İslamiyet öncesi Orta Asya Türk kültür ve inançlarına ait olduğu yolundadır. Oysaki Hıdrellez Bayramı'nı ve Hızır inancını tek bir kültüre mal etmek olanaksızdır. İlk çağlardan itibaren Mezopotamya, Anadolu, İran, Yunanistan ve hatta bütün Doğu Akdeniz ülkelerinde bahar ya da yazın gelişiyle ilgili bazı tanrılar adına çeşitli tören ve ayinlerin düzenlendiği görülmektedir.

(4) Hızır, yaygın bir inanca göre, hayat suyu içerek ölümsüzlüğe ulaşmış; zaman zaman özellikle baharda insanlar arasında dolaşarak zor durumda olanlara yardım eden, bolluk-bereket ve sağlık dağıtan, Allah katında ermiş bir ulu kişidir. Hızır'ın kimliği, yaşadığı yer ve zaman belli değildir. Hızır; baharın, baharla vücut bulan taze hayatın sembolüdür.

(5) Ülkemizde Hıdrellez Bayramı 6 Mayıs tarihinde kutlanır. Bu gün Hıristiyanlarca da baharın ve doğanın uyanmasının ilk günü olarak kabul edilir; bu günü Ortodokslar Aya Yorgi, Katolikler St. Georges Günü olarak kutlamaktadırlar.

(6) Mevsimlik bayramlarımızdan biri olan Hıdrellez, ülkemizde etkin bir biçimde kutlanmaktadır. Büyük şehirlerde daha az olmak üzere, kasaba ve köylerde Hıdrellez için önceden hazırlıklar yapılır. Bu hazırlıklar, evin temizliği, üst-baş temizliği, yiyecek-içeceklerle ilgili hazırlıklardır. Hıdrellez Günü'nden önce evler baştanbaşa temizlenir. Çünkü temiz olmayan evlere Hızır'ın uğramayacağı düşünülür. Hıdrellez Günü giyilmek üzere yeni elbiseler, ayakkabılar alınır.

(7) Anadolu'nun bazı yerlerinde Hıdrellez Günü yapılan duaların ve isteklerin kabul olması için sadaka verme, oruç tutma ve kurban kesme **âdeti** vardır. Kurban ve adaklar "Hızır hakkı" için olmalıdır. Zira tüm bu hazırlıklar Hızır'a rastlamak amacına yöneliktir.

(8) Hıdrellez kutlamaları daima yeşillik, ağaçlık alanlarda, su kenarlarında, bir **türbe** ya da yatırın yanında yapılmaktadır. Hıdrellez'de baharın taze bitkilerini ve taze kuzu eti ya da kuzu ciğeri yeme âdeti vardır. Baharın ilk kuzusu yenildiğinde sağlık ve **şifa** bulunacağına inanılır. Bu günde kırlardan çiçek veya ot toplayıp onları kaynattıktan sonra suyu içilirse bütün hastalıklara iyi geleceğine, bu su ile kırk gün yıkanılırsa gençleşip güzelleşileceğine inanılır.

(9) Hıdrellez gecesi Hızır'ın uğradığı yerlere ve dokunduğu şeylere bereket vereceği inancıyla çeşitli uygulamalar yapılır. Yiyecek kaplarının, ambarların ve para keselerinin ağızları açık bırakılır. Ev, bağ-bahçe, araba isteyen kimseler, Hıdrellez gecesi herhangi bir yere istedikleri şeyin küçük bir modelini yaparlarsa Hızır'ın kendilerine yardım edeceğine inanırlar.

(10) Hıdrellez'de baht açma törenleri de oldukça yaygın olarak uygulanan geleneklerimizdendir. Bu törene İstanbul ve çevresinde "baht açma", Denizli ve çevresinde "bahtiyar", Yörük ve Türkmenlerde "mantıfar", Balıkesir ve çevresinde "dağara yüzük atma", Edirne ve çevresinde "niyet çıkarma", Erzurum'da "mani çekme" adı verilir.

(11) Törenler baharda doğanın ve tüm canlıların uyanmasıyla eş anlamlı olarak insanların da talihlerinin açılacağı inancıyla, şanslarını denemek için yapılır. Hıdrellez'den bir gece önce bahtını denemek ve kısmetlerinin açılmasını sağlamak isteyen genç kızlar yeşillik bir yerde veya bir su kenarında toplanırlar. İçinde su bulunan bir çömleğe kendilerine ait yü-

zük, küpe, bilezik gibi şeyler koyarak ağzını tülbentle bağladıktan sonra bir gül ağacının dibine bırakırlar. Sabah erkenden çömleğin yanına giderek sütlü kahve içip ağızlarının tadının bozulmaması için dua ederler. Ardından niyet çömleğinin açılmasına geçilir. **Çömlekten** içindekiler çıkarılırken bir yandan da maniler söylenir. Buna göre eşyanın sahibi hakkında yorumlar yapılır. Hıdrellez'e özgü bu uygulama temelde bu şekilde yapılmakla birlikte, yörelere göre bazı farklılıklar da gösterebilmektedir.

(12) Sonuç olarak, Anadolu'da hâlâ görkemli törenlerle kutlanan Hıdrellez Bayramı insanlık tarihinde çok eski zamanlardan beri kutlanmaktadır. Farklı zamanlarda, farklı isimler altında kutlansa da Hıdrellez motiflerine pek çok yerde rastlamak mümkün olmaktadır. Baharın gelişi ve doğanın canlanması insanlar tarafından bayramlarla kutlanması gereken bir durum olarak algılanmıştır. Böylece bir bahar bayramı olan Hıdrellez evrensel bir nitelik kazanmıştır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. peygamber** (prg 1)
——— **2. âdet** (prg 7)
——— **3. türbe** (prg 8)
——— **4. şifa** (prg 8)
——— **5. çömlek** (prg 11)

a) Görenek, töre.
b) Hastalıktan kurtulma, iyi olma.
c) Toprak tencere.
d) Misafirlerin barındığı yer, misafirhane.
e) İnsanları dine çağıran kişi, elçi.
f) Din ve devlet büyüklerinin mezarı.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 2) .....

b) bunlardan (prg 3) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Baht açma törenleri Hıdrellez'e özgü bir gelenektir.
( ) ( ) **2.** Hıdrellez sadece Anadolu kültürüne özgüdür.
( ) ( ) **3.** Hızır'ın yaşadığı zaman belli değildir.
( ) ( ) **4.** Büyük şehirlerde Hıdrellez için köylerden daha fazla hazırlık yapılır.
( ) ( ) **5.** Hızır, zor durumda olanlara yardım eden ermiş bir kişidir.

4. ETKİNLİK

1. Aşağıdakilerden hangisi bahar ya da yaz mevsiminin gelişini ilk çağlardan itibaren kutlayan ülkelerden değildir?

A) İran
B) Yunanistan
C) Mezopotamya
D) Kore

2. **Aşağıdaki boşluğu metne göre doğru şekilde tamamlayınız.**

Hıdrellez törenleri ..... amacıyla yapılır.

A) yaz mevsiminin bitişini kutlamak
B) evrensel kültüre katkı sağlamak
C) bahar geldiği için eğlenmek
D) istenilen şeyler için şansını denemek

3. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi Anadolu'da Hıdrellez Günü yerine getirilen adetlerden biri değildir?**

A) Sadaka verme
B) Oruç tutma
C) Kurban kesme
D) Hacca gitme

4. **Metne göre Hızır'la ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

A) Kimliği konusunda herhangi bir şüphe yoktur.
B) Bolluk, bereket ve sağlık dağıtmaktadır.
C) Doğduğu yer ve doğduğu zaman bilinmemektedir.
D) Baharla birlikte gelen taze hayatın sembolüdür.

5. **Metne göre Hıdrellez Günü ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**

A) Kutlanma tarihi çeşitli takvimlere göre farklılık göstermektedir.
B) Kökeni hakkında benimsenen tek bir görüş vardır.
C) Çeşitli ülkelerde kutlanmaktadır.
D) Çeşitli inançlarda farklı isimlerle kutlanmaktadır.

6. **Metne göre Hıdrellez ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**

A) Baht açma törenlerine verilen ad bölgeden bölgeye değişmektedir.
B) Kutlamalar ağaçlık alanlarda, su kenarlarında, bir türbenin yanında yapılmaktadır.
C) Hıdrellez'e özgü motiflere sadece sınırlı bir bölgede rastlanmaktadır.
D) Törenlerde insanların şanslarını denemeleri için uygulamalar yapılmaktadır.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki açıklamaların hangi paragrafla ilişkili olduğunu bulunuz ve uygun paragraf numaralarını boşluklara yazınız.

I II III IV V VI

..... **a.** Hıdrellez'in kökeni anlatılmıştır.
..... **b.** Hızır'ın kim olduğuna değinilmiştir.
..... **c.** Hıdrellez için ülkemizde yapılan hazırlıklara değinilmiştir.
..... **d.** Ortadoksların Hıdrellez'e verdikleri addan söz edilmiştir.
..... **e.** Hıdrellez'in kutlanma sebebi açıklanmıştır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Ülkenizde yaz mevsiminin başlangıcı nasıl kutlanmaktadır? Bu kutlamalarda neler yapıldığını anlatınız.

HAZIRLIK

1. Ne tür batıl inançlarınız vardır? Açıklayınız.
2. Burçlara inanır mısınız? Neden?
3. Sizin ülkenize/kültürünüze ait batıl inançlar var mı? Anlatınız.

ASTROLOJİ NEDİR?

(1) Astroloji; kozmos içerisindeki güçlerin (yani Güneş sistemindeki planetlerin) veya genel olarak dünya üzerindeki enerjilerin evrensel etkilerle şekillenmesiyle (makrokozmos), insanın ve insan topluluklarının (mikrokozmos) üzerindeki etkilerini ve sonuçlarını yorumlayan bir düşünce sistemi, bir kültür ve yorum sanatıdır. **Bu** ise astrolojinin gerçek anlamda pozitif temellere dayandığını gösterir. Ayrıca astroloji, yıldızların hareketlerini matematiksel olarak hesaplarken, etkin enerjileri oluşturabildiğini de kabul eder.

(2) Astroloji hemen hemen insanlık tarihi kadar eski bir **kehanet** sistemidir. Her ne kadar son yüzyılda genel astroloji anlayışı biraz değişmiş ve astrolojiye bilimsel bir görünüş verilmeye çalışılmışsa da astroloji temelde bir kehanet, gelecekten haber verme sistemidir. Geniş anlamdaysa astroloji insanın evren ve kozmik güçlerle olan ilişkilerini inceleyen, başarı ve başarısızlık oranlarını, hangi konularda şanslı, hangilerinde şanssız olduğunu anlamaya çalışan, hangi dönemlerde ne gibi kozmik etkiler altında kalarak, nelere uygun olduğunu araştıran bir sanattır. Bu sanat, Güneş Sistemi'mizdeki gezegenlerin, uydumuz Ay'ın, Güneş'in, Güneş Sistemi'mizin çevresinde bulunan takım yıldızların ya da başka bir ifadeyle burçların içindeki hareketlerini ve birbirleriyle olan ilişkilerini inceleyerek çalışan bir sistemdir.

(3) Astroloji ilk kez, MÖ 3000'lerde, Mezopotamya'da ortaya çıkmıştır. Rahipler sınıfı aynı zamanda da ilk **astrolog**lardı. Yüzlerce tanrıya tapan Sümerler için küçük bir tanrı ve tanrıça grubu daha fazla önemliydi: Ay Tanrısı Nanna, Güneş Tanrısı Utu ve Venüs olarak adlandırdığımız parlak yıldızın Tanrıçası İnna. Ay, Güneş ve Venüs, Sümerler tarafından diğer tanrı ve tanrıçalar gibi, insan formunda, duyguları ve gereksinimleri olan varlıklar olarak tanımlandılar. Şehrin kralının bu tanrı ve tanrıçalar tarafından yönetime getirildiğine ve **onların** yeryüzündeki temsilcisi olduğuna inanılırdı. 3.000 yıllarında Lagash kentinin Tanrısı Ningırsu'ya tanrıların şampiyonu ilan edildi ve Orion takımyıldızı ile bütünleştirildi.

(4) MÖ 2.400 yıllarında Sümer kentleri Akad Kralı Sargon, Sümer kentlerinde, tanrılar adına MÖ 2.400 yıllarında **ziggurat** olarak anılan büyük basamaklı kuleleri inşa ettirdi. Babylon'da olan büyük ziggurat astronomik gözlemler için de kullanılıyordu. Zigguratların bu kadar yüksekte inşa edilmesi; o kentin tanrı veya tanrıçasının insanlarıyla konuşabilmesi için yeryüzündeki temas noktası olarak düşünülmesi daha doğru olacaktır. MÖ 3.000'lerde, çeşitli astronomik gözlemler yapılmış ve yıldızların etkileriyle ilgili kuramlar geliştirilmiştir. Yıldızların Sümerler tarafından gözlemlenmesi dinsel bir davranıştı. Bir Sümerli, gökyüzüne baktığı zaman tanrıların bakışı ile karşılaşır, onlara merakla ve şaşkınlıkla karışık bir saygı duyardı.

(5) Sümer ülkesinin insanları da bizim gibi yaşamda ve duygularda inişler, çıkışlar yaşadılar: neşe ve keder, aşk ve nefret, doğum ve ölüm, dostluk ve yalnızlık gibi... Yaşamın gerçeklerini anlamaya çalışan Sümerli rahipler yıldızların hareketlerini incelediler. İlk **bulgu**lar basitti: Yeryüzünde meydana gelen bir olayın, gökyüzündeki yıldızların hareketleri ile eş zamana rastladığını fark ettiler. Bu eş zamanlamanın daha sonra tekrarlanması ile olaylar arasında bir bağlantı olduğunu düşündüler. Bunun sonucunda Sümerler, matematiksel gerçekleri fark etmeye başladılar. Gökyüzündeki yıldızların hareketi, Ay tutulmaları, Venüs'ün görülmesi ve yok olması hep önemli olaylar ile eş zamanlardaydı. İşte o an, astrolojik tahminlerin başladığı ilk andı. Sümerlerin astrolojik tahminlerini, 1500 yıl sonra Asurlular da sürdürdüler. Ama yıldızlardan edinilen bilgiler sadece krala aitti. Eğer kral tanrıların ne yapacağını biliyorsa, bunu halkın çıkarları doğrultusunda kullanabilirdi. Mısır firavununun rüyasında 7 sene bolluğu ve 7 sene **kıtlığı** takip edeceğini öğrenmesi örneğinde olduğu gibi...

(6) Kaldeliler ciddi olarak yıldızları incelediler ve bugün bildiğimiz astrolojinin temelini oluşturdular. Güneş'in de diğer gezegenler ve Ay gibi belirli bir eksende döndüğünü fark ettiler ve Sümer zodyağında 18 olan burç sayısını 12'ye indirdiler. Bugünkü burçlar astrolojisini ortaya çıkardılar, güneşin insan karakteri ve duyguları üzerindeki etkilerini incelediler. 12

Zodyak işaretini yani, her burcu, 30'ar derecelik açılara böldüler ve böylece, Güneş, Ay ve gezegenlerin pozisyonları daha gerçekçi olarak sağlandı. Kaldeliler bu yeni Zodyak'taki yıldızlara yeni isimler verdiler ve biz de bunları bugün kullanıyoruz. Perslerin Mezopotamya'daki hâkimiyetleri döneminde kişisel horoskop yani yıldız haritası ortaya çıktı. Güneş, Ay ve gezegenlerin yerlerinin ve hareketlerinin Zodyak'ta bulunmasından sonra bireyin doğuşu, karakteri ve kaderi simgelenmiş oldu. Aslında hiç kimse bu büyük adımın ne zaman ve nasıl atıldığını bilmemekle beraber, bu noktadan sonra astrolojinin krallara ve yöneticilere ait bir ayrıcalık olmadığı kesin olarak ortaya çıkmıştır. Kalde'de ünlü astrologlar yaşadılar. En tanınmışı MÖ 3000'de yaşayan Berosus'du. Berosus'dan kalmış bir örnek ele geçirilememiştir ancak bulunan bazı astrolojik kayıtların ona ait olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak Kalde astrolojisi Yunan ve Roma astrolojisinin **kökeni** olarak kabul edilir. İşte, tüm bu bilgilerden, astrolojinin herkese ait olduğu anlaşılıyordu.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. kehanet** (prg 2)
——— **2. astrolog** (prg 3)
——— **3. ziggurat** (prg 4)
——— **4. kıtlık** (prg 5)
——— **5. köken** (prg 6)
——— **6. bulgu** (prg 5)

a) İhtiyaca yetmeyecek kadar az olma durumu.
b) Sümer tapınağı.
c) Bir şeyin aslı, kaynağı.
d) Bir olayı önceden bilme.
e) Yıldız falcısı.
f) Gök bilimci
g) Bilimsel sonuç, netice

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 1) .....

b) onların (prg 3) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Astronomi kültür ve yorum sanatıdır.
( ) ( ) **2.** Astrolojiyi Sümerler bulmuştur.
( ) ( ) **3.** Kaldeliler astroloji için hiçbir şey yapmamıştır.
( ) ( ) **4.** Zigguratları Sargon yaptırmıştır.
( ) ( ) **5.** Rahipler aynı zamanda astrologlardı.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Astroloji, neden pozitif bilimlerden kabul edilmektedir?**
   A) Çok eski olduğu için
   B) Dini bir işlem olduğu için
   C) İnsanların çoğunluğu inandığı için
   D) Matematik hesaplamalar yapıldığı için

2. **Metne göre astroloji aslında nedir?**
   A) Gelecekten haber verme sistemdir.
   B) Eski çağlardan kalma bir oyundur.
   C) Matematikle ilgili bir alandır.
   D) Ünlü bir rahiptir.

3. **Aşağıdakilerden hangisi Sümerlerin Zigguratları inşa etme nedenidir?**
   A) Kentin Tanrı veya Tanrıçalar ile konuşabilmesi için
   B) Yıldızlara daha yakın olabilmek için
   C) Din adamları istediği için
   D) Kenti korumak için

4. **Aşağıdaki olayların hangisinden sonra astrolojik tahminler başlamıştır?**
   A) Zigguratların yapılmasıyla
   B) Yıldız haritasının ortaya çıkmasıyla
   C) Din adamlarının yıldızlarla konuşmasıyla
   D) Sümerlerin yeryüzündeki olaylar ile yıldızların hareketleri arasında eş zaman olmasını keşfetmeleriyle

5. **Aşağıdakilerden hangisi Kaldelilerin astroloji ile ilgili yaptıklarından biri <u>değildir?</u>**
   A) Zigguratları inşa etmeleri
   B) Yıldız haritasını oluşturmaları
   C) Yıldızlara yeni isim vermeleri
   D) Burç sayısını 18'den 12'ye indirmeleri

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Astrolojiye inanıyor musunuz? Sizce böyle bir şey var mı?
2. Burcunuz nedir? Burcunuz tarafından ön görülen herhangi bir olay yaşadınız mı?

YAZMA ETKİNLİĞİ

Astroloji, yıldızlar, burçlar ve bunların hayatımızla ilişkisini anlatan bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Yandaki videoyu (Lütfen QR kodu, QR Reader vb. bir QR kod okuyucu programla tarayarak videoya ulaşınız.) izleyiniz. Sizce "Şamanizm" ve "şaman" ne demektir?

2. Aşağıda verilen tablonun ilk iki bölümünü metni okumadan önce, üçüncü bölümünü ise metni okuduktan sonra doldurunuz.

1. BİLDİKLERİM: Şu an, bu konu ile ilgili ne biliyorum?	2. BİLMEK İSTEDİKLERİM: Ne öğrenmek istiyorum?	3. ÖĞRENDİKLERİM: Neler öğrendim?
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

3. Ülkenizde, kültürünüzde kendiniz ya da başka bir insan için güzellikler dilemek adına neler yapılır? Örneğin, ağaçlara veya taşlara bez bağlamak gibi bir gelenek var mıdır? Şayet, böyle bir gelenek varsa bunun niçin yapıldığını açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

ŞAMANİZM

(1) Şamanizm, özellikle Asya toplumlarında sıklıkla görülen; ruhlarla insanlar arasında aracılık yaptığı ve hastaları iyileştirme gücüne sahip olduğu kabul edilen Şamanlar çevresinde yoğunlaşan bir inanç sistemidir. Şamanizm ata ruhlarına ve doğa varlıklarına **tapınma**ya dayanan eski bir Asya dinidir.

(2) On üçüncü yüzyılda Avrupalı gezginlerin Mançu-Tunguz halklarından duydukları Şaman kelimesi, daha sonra Sibirya sihirbazlarına verilen bir isim olarak yaygınlaşmıştır. Şamanizm ise genellikle Sibirya **kavim**lerinin dini inançlarını ve **bu inançlara** bağlı olarak dini **merasim**lerini ifade eden bir terim olmuştur. Çok geniş bir alana yayılan Şamanizm, Türk-Moğol kültür tarihinde önemli bir yer tutmaktadır.

(3) Çin kaynaklarından anlaşıldığına göre eski Orta Asya Şamanizminin temelleri, Gök Tanrı, güneş, yer, su, atalar ve ocak, yani ateş **kült**lerine dayanmaktaydı. **Bu bağlamda,** Asya halklarının inandığı Şamanlığın temelinde, insanın ve doğanın birlik-beraberlik içerisinde olması ve bunların birbirleriyle uyumlu olması düşüncelerinin yattığını söylemek yanlış olmayacaktır. Şamanizm'de, evren, dünya; insanlar, hayvanlar ve bitkiler **âlemi** bir bütün olarak düşünülürdü. Dünya ve Gök, yaratma eylemini birlikte ve iş birliği hâlinde gerçekleştirmekteydi. **Bunlar** bütün varlıkların yaratıcısı olmalarından dolayı **kutsal**dı. İşte, bu yüzden, Asya'nın **göçebe** halklarında Gök ile Yer'i, Su'yu kutsal sayma ve bunlara saygı gösterme, inanışın

özünü oluşturuyordu. Bu sebeple de dağın eteğinde ya da zirvesinde; nehrin ya da gölün kıyısında; yolun ya da atın bağlandığı direğin yanında bir göçebenin dini eylemleri, tüm yaşamın ortak bir bilinci paylaştığı doğaya dönüktü.

(4) Şamanizm'deki bir diğer inanış da insan neslinin sonsuz bir şekilde devamlılığı düşüncesiydi. Şamanist olan birisi kendini, babasına, dedelerine veya atalarına ait bir hayatın devamını yaşayan bir kişi olarak görürdü. Atalara saygı her şeyden kutsaldı. Yani, Şamanizm'de atalar kültü de hâkimdi. **Bununla birlikte,** söz konusu insan, aynı zamanda kendi geleceğini de sonraki nesillerde görmekteydi ki bu durum, var oluşun ana anlamı olarak açıklanmaktaydı. Yani, bir insanın görevi, çocuklarına ve torunlarına toplumun en iyi yanlarını **aşılayarak** onları en iyi şekilde yetiştirmek ve onları hayata hazırlamaktı.

(5) Şamanizm en eski inanç sistemidir. Türklerin, Moğolların ve Asya göçebelerinin eski dinidir. Şamanlar, bir yanda gökyüzünü **mesken tutmuş** iyilik tanrılarına, bir yanda yeraltının karanlığına gömülmüş kötülük tanrılarına ve ağaçta, taşta, dağda, suda, ateşte, ayda, güneşte uyuyan ruhların varlığına inanmışlardır. Şamanlar, **bu tanrılarla** ve ruhlarla insanlar arasında aracılık yapan kişilerdir. Eski Türklerde iyi ruh "Ülgen", kötü ruh "Erlik" diye adlandırılmıştır. "Ülgen" aynı zamanda iyi ruhların başında bulunan, onlara emir veren bir tanrıdır. "Ülgen", en büyük **semavi** ruh olarak kabul edilmiş ve semanın en üst tabakasında bulunan insan şeklindeki bir varlık olarak **tasavvur edilmiştir.** Gökte yaşadığına inanılan bu en büyük ruhun, insanları, ovaları, ateşi, yeri, güneşi, ayı, yıldızları yarattığına ve **kâinatın** düzenini sağladığına inanılmıştır. Yine Şamanist kavimlere göre gökte ve yerde meydana gelen çeşitli tabiat olayları, birtakım ruhların ve tanrıların eseriydi. **Onlara** göre tıpkı hastalık gibi ölüm de kötü ruhların bir eseri sayılıyordu.

(6) Ağaçlara, taşlara, su kaynaklarının etrafına bez bağlamak Şamanizm'de önemli bir **ritüeldir.** Gökteki Tanrılara ulaşmak için beyaz, yer-su ruhlarına ulaşmak için kırmızı, yeraltı tanrılarına ve ruhlarına ulaşmak için ise siyah bez parçaları kullanılıyordu. İnsanlar **bu yolla** tanrılara dileklerini ve isteklerini ilettiklerine inanıyorlardı. Günümüzde hâlen Moğolistan'ın dört bir yanında, yol kenarlarında bulunan taş yığınları kutsal sayılır. Bu taş yığınlarına "Ovo" denir. Bu yığına, taş, para ve kumaş gibi şeyler bırakmanın şans getireceğine inanılır. Ovo'nun etrafında dönüp dua etmek aynı zamanda güvenli bir yolculuğun da garantisi olarak kabul edilir.

(7) Uygarlaşmış dünyada yaşayan bizlerin "büyücü doktor" olarak adlandırdığımız Şamanlar, kendilerinin ve topluluklarının esenliği için geliştirdikleri ve kuşaktan kuşağa devamını sağladıkları son derece olağanüstü **kadim** tekniklerin koruyucularıydı. Bazı Şamanist törenler hem hasta hem de Şamanlar için zorlu bir yolculuk anlamı taşırdı. Şamanlar, destansı yolculukları ve çabaları aracılığıyla hastalarının iyileşmesine yardımcı olurlardı. Şamanlar, hastalarına, hastalıklara ya da ölüme karşı giriştikleri savaşta duygusal ve ruhsal olarak yalnız olmadıklarını gösterirlerdi. **Onlar,** derin bir düzeyde kendi özel güçlerini hastalarıyla paylaşırlar ve onları, başka bir insanın onlara yardımcı olmak için kendisini **feda etmeye** hazır olduğuna ikna ederlerdi. Şamanlar, yaptıkları törenlerde insanlarla ruhlar arasında aracılık yaparlardı. Şamanlar bu törenlerle iyi ruhların yararlı etkilerini sürdürmeye çalışırken kötü ruhların zararlı etkilerini de önlemeye çalışırlardı. Şamanlar, kötü ruhlarla mücadele içerisine girerlerdi. Bu şekilde şamanlar, hastalarını kötülüklerden, kötü ruhların **tesirinden** kurtarmaya çalışırlardı.

(8) **Arkeolojik ve etnolojik** kanıtlar Şamanik yöntemlerin en azından yirmi ya da otuz bin yaşında olduğunu bildirmektedir. Şamanik varsayımlar ve yöntemlerle ilgili dikkate değer şeylerden birisi de **bunların** dünyanın pek çok bölgesinde farklı isimlerle, adlandırmalarla görülmüş olmasıdır. Öyle ki Avustralya'dan Kuzey ve Güney Amerika'ya, Sibirya ve Orta Asya'dan Doğu ve Kuzey Avrupa'ya ve hatta Güney Afrika'ya kadar çok geniş coğrafyalarda Şamanizm'e ait izlere rastlanmıştır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. tapınmak** (prg 1)
——— **2. kavim** (prg 2)
——— **3. merasim** (prg 2)
——— **4. kült** (prg 3)
——— **5. âlem** (prg 3)
——— **6. kutsal** (prg 3)
——— **7. göçebe** (prg 3)
——— **8. aşılamak** (prg 4)
——— **9. semavi** (prg 5)
——— **10. kâinat** (prg 5)
——— **11. ritüel** (prg 6)
——— **12. kadim** (prg 7)
——— **13. tesir** (prg 7)
——— **14. arkeolojik** (prg 8)
——— **15. etnolojik** (prg 8)

a) Yerleşik olmayan (kimse veya topluluk), göçer, göçkün.
b) Gökle ilgili, göğe ilişkin.
c) Âdet hâline gelmiş, geleneğe dönüşmüş.
ç) Etki.
d) İnanılıp çok bağlanılan düşünce, inanç veya din.
e) Kazı bilimsel; kazı bilimine dayalı olan.
f) Evren.
g) Başlangıcı olmayan, eski, ezelî.
ğ) Tanrı'ya ya da Tanrı olarak tanınan şeye karşı inanış ve ibadet etme.
h) Irk bilimsel; ırkları, toplumları araştıran bilime dayalı.
ı) Belli bir gruptaki canlıların bütünü.
i) Tören.
j) Birtakım düşünceleri veya duyguları başkasına benimsetmek, telkin etmek, etkilemek.
k) Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu.
l) Gezmek, tanımak, görmek, dinlenmek amacıyla geziye çıkan (kimse), gezici, gezmen, seyyah.
m) Güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken, kutsi, mukaddes.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki söz öbeklerini yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. mesken tutmak** (prg 5)
——— **2. tasavvur etmek** (prg 5)
——— **3. feda etmek** (prg 7)

a) Canlandırmak, göz önüne getirmek.
b) Kötülükte bulunmak.
c) Yerleşmek.
ç) Gözden çıkarmak, vazgeçmek.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki söz öbeklerini, anlamlarına uygun gelecek şekilde boşluklara yerleştiriniz. Lütfen uygun zaman ve şahıs eklerini kullanmayı da unutmayınız.

"mesken tutmak (prg 5), tasavvur etmek (prg 5), feda etmek (prg 7)"

a) Çanakkale Savaşı'ndaki fedakârlıkları ..... pek de mümkün değil.

b) Son yıllarda alkolikler bu muhiti .....

c) Annesi, çocuğu için kendisini .....

4. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu inançlara (prg 2) .....

b) bu bağlamda (prg 3) .....

c) bunlar (prg 3) .....

ç) bununla birlikte (prg 4) .....

d) bu tanrılarla (prg 5) .....

e) onlara (prg 5) .....

f) bu yolla (prg 6) .....

g) onlar (prg 7) .....

h) bunların (prg 8) .....

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Şamanizm sadece Asya toplumlarında görülen bir inanç sistemidir.

( ) ( ) **2.** Avrupalı seyyahlar Şamanizm ile 13. yüzyılda tanışmıştır.

( ) ( ) **3.** Doğaya saygı göstermek Şamanizm gereklerindendir.

( ) ( ) **4.** Eski Türklere göre dünyadaki tüm düzenden Erlik sorumludur.

( ) ( ) **5.** Şamanizm'e göre insanın görevi doğadaki canlılara hizmet etmektir.

( ) ( ) **6.** Şamanlara günümüzde "büyücü doktor" da denilmektedir.

( ) ( ) **7.** Şamanizm'in izlerine sadece Moğol toplumunda rastlamak mümkündür.

( ) ( ) **8.** Şamanizm en eski inanç sistemidir.

( ) ( ) **9.** Şamanizm'e ait ilk izler bir asır öncesine aittir.

( ) ( ) **10.** Şamanizm inancı oldukça dar bir alanda etkili olmuştur.

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdaki cümle seçeneklerden hangisi ile tamamlanamaz?**

"Şamanizm'de ....."

A) atalara saygı göstermek esastır.
B) her insan atalarının devamı niteliğindedir.
C) iyilik ve kötülük tanrılarının varlığına inanılır.
D) hastaları tedavi etmek için ovo isimli taşlar kullanılır.

2. **Metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Şamanların görevleri
B) Şamanizm ve şamanlar
C) Şamanizm'in öğretileri
D) Şamanizm'in özellikleri

3. **Metinde, aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**

A) Şamanizm'deki yasaklara
B) Şamanizm'in öğretilerine
C) Şamanların toplumdaki görevlerine
D) Şamanizm'de kutsal sayılan unsurlara

4. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**

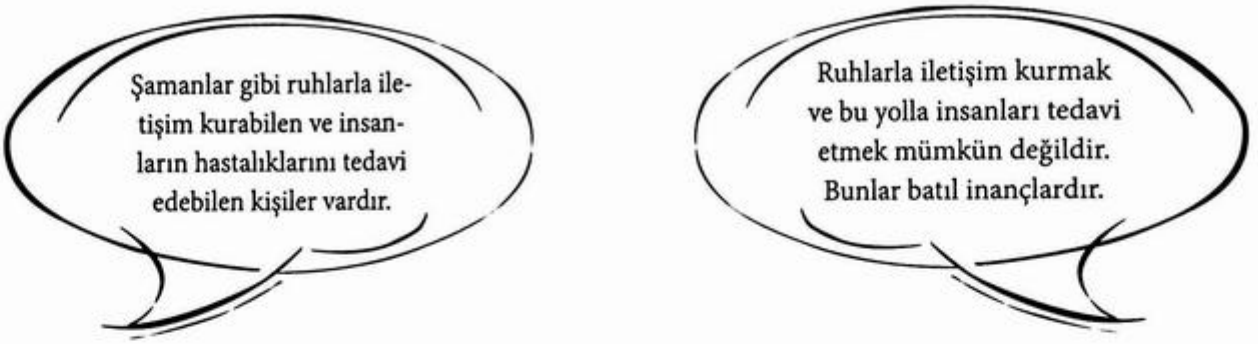
A) Şamanlar, ruhlarla insanlar arasında iletişim kurarlar.
B) Şamanlar iyi ruhları kullanarak hastaları tedavi ederlerdi.
C) Çin kaynaklarında Şamanizm hakkında bilgiler mevcuttur.
D) Günümüzde Şamanizm etkilerini görmek mümkün değildir.

5. **Metinden aşağıdaki bilgilerden hangisi çıkarılamaz?**

A) Şamanizm farklı isimlerle de adlandırılmıştır.
B) Şamanizm'de doğayı temsil eden putlara rastlanmaktadır.
C) Şamanizm'in temelinde insan-doğa ilişkisi bulunmaktadır.
D) Şamanlar, topluluklarının şifacıları olarak kabul edilmiştir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

Kullanmak İstediğim Anahtar Kelimeler/ Ana Fikrim/ Yardımcı Fikirlerim

.....

.....

.....

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1......

2......

3......

4......

5......

6......

7......

8......

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ederek aşağıya yazınız.

1......

2......

3......

4......

5......

6......

7......

8......

HAZIRLIK

1. Sizce insanlar tarihi yerleri gezmeyi neden severler? Açıklayınız.
2. Ülkeniz, tarihi yapılar bakımından zengin midir? Açıklayınız.
3. Dünyanın Yedi Harikası ile ilgili neler biliyorsunuz? Açıklayınız.

DÜNYANIN YEDİ HARİKASI NELERDİR?

(1) İnsanoğlu tarihi boyunca, adından söz ettirmek ve hatta tarih kitaplarında yer almak için çeşitli eserler yapmışlardır. Bu nedenledir ki insanoğlunun en büyük arzusu bir şeylerin daha iyisini ve daha güzelini yapabilmek olmuştur.

(2) En başta tarihçiler olmak üzere, birçok yazar ve araştırmacı "Dünyanın en güzel yapıtı hangisidir?" sorusuna adeta cevap aramıştır. Dünyanın Yedi Harikası konusu ilk olarak MÖ 5. yüzyılda tarihçi Heredot tarafından ortaya atılmış bir fikirdi. Ancak bu fikrini gerçekleştirememişti. Aradan 300 yıl geçmiş ve Sidon'lu Antipatros'un yayınlamış olduğu "Dünyanın Yedi Harikası Üzerine" isimli eserde sıralanmıştır. Bu eser üzerinde yer alan bilgiler Dünyanın Yedi Harikası olarak kabul edilmiştir. Harikalar birçok antik yazarın ve aydının ilgisini çekmiş, neredeyse hepsinin de seyahate çıkmasını sağlamıştır. Bugün yeni keşiflere ve yapılara göre yeni "yedi harika" listeleri yayınlanmıştır. Bu yazdıklarımız antik dünyadan beri bilinen ve o dönemden beri aynı adla anılan antik dünyanın yedi harikasıdır. Öncelikle bu yedi harikanın neler olduğuna bir bakalım.

Keops (Mısır) Piramitleri:

(3) Keops Piramidi en yüksek ve **görkemli** piramittir. 146 metre yüksekliktedir. 30'ar tonluk 2 milyondan fazla taş blok kullanılarak yapılmıştır. Dünyadaki en büyük anıttır. **Defin odası** granit bloklarla kaplıdır. Mısır'ın başkenti Kahire'deki Giza **Yaylası**'nda bulunmaktadır. Keops Piramidi yedi harika içerisindeki en eski yapıdır. Piramit MÖ 2560 yılında Mısır firavunu Khufu (Keops) tarafından yaptırılmış ve yapımı yaklaşık 22 yıl sürmüştür. Bu devasa yapıda firavunun odası tabandan 40 metre yükseklikte ve tepeden 100 metre kadar aşağıda kullanılmıştır.

(4) Arkeologlara göre piramitin temelini kazmak için 100.000 işçi çalışmış, daha sonra bir bu kadar işçi de piramitin inşasında kullanılan her biri yaklaşık 2 tonluk, 2 milyon 300 bin kadar taşı üst üste dizmek için çalışmıştır. Ancak hala daha bu kadar ağır taşların üst üste nasıl dizilmiş olduğu açıklanamamıştır. Yalnızca çamur ile yapılmış yüksek bir **rampa** kullanıldığı tahmin edilmektedir. Piramitlerin yapılış amacı, inanışa göre vücut ölümden sonra kullanıldığından, firavun mezarı olmasıdır.

İskenderiye Feneri:

(5) MÖ 290 yıllarında Büyük İskender tarafından yaptırılmış bir fenerdir. Fenerin yapılış amacı ise gemicilerin güvenliğini sağlayabilmek ve **onları** yönlendirebilmekti. Çünkü Nil Nehri, kuzey ve güneyi birleştiren bir ticaret yoluydu. Mısır'ın İskenderiye kentinin kıyısında bulunan Pharos adasında, beyaz mermerden yapılmış olan bu fener 166 metre yüksekliğindedir.

(6) İskenderiye Feneri'nin en büyük özelliği ise gündüzleri bile gün ışığını denize yansıtabiliyor olmasıydı. Ayrıca geceleri **cilalı** aynaların önüne ateş yakılınca 50 kilometre bir mesafeden bile görülebilmekteydi. Fener uzun yıllar ayakta kaldı. Ancak MÖ 10. yüzyılda doğal şartlar ve depremler sonucunda orta kısmı yıkılmış olup, MÖ 15. yüzyılda tamamen yıkılmıştır.

Babil'in Asma Bahçeleri:

(7) Efsanelere göre Mezopotamya'ya hayat veren iki nehir Dicle ve Fırat Nehirleri'ydi. Ve **burası** da iki nehrin arasındaydı. MÖ 605'de Babil kralı Nebukadnezar tarafından yaptırıldığı söylenmektedir. O zamanlardaki en büyük kentin Babil olduğu da bilinmektedir.

(8) Babil'in Asma Bahçeleri'nin uzunluğu 80 kilometre, genişliği 25 metre ve yüksekliği 97 metre olduğu belirtilmektedir. Babil Kulesi 90 metre uzunluğundaydı. Bahçeleri kare temeldedir. Her tarafı 4 kat içerir. Bugün ayakta olmayan ve kalıntılar ile anlaşılan bahçe ve Babil şehri, Dünyanın Yedi Harikası arasındadır.

Artemis Tapınağı:

(9) MÖ 550'de Tanrıça Artemis adına, Lidya kralı tarafından yaptırılmıştır. Artemis Tapınağı; genellikle dini **müessese** için kullanılmaktaydı. Ticaret mekânı olarak da kullanıldığı bilinmekteydi. Artemis Tapınağı 90 metre yüksekliğe ve 45 metre genişliğe sahiptir. Günümüzde **kalıntıları** kalmış olan bu tapınak için ancak tanrıların bulunacağı kadar etkili olduğu söylenmekteydi.

(10) Ancak yapımından 200 yıl sonra ismini ölümsüzleştirmek isteyen Herosteamus tarafından yakılmıştır. Hatta tapınağın yakıldığı gece Büyük İskender doğmuş. Daha sonra tapınağın kendisinin doğduğu gece yakıldığını öğrenmiş ve yardımlarla yeniden yapmak istemiş. Fakat bu halk tarafından hoş karşılanmamış. Büyük İskender de ömrü yettiği kadar, tapınağı onarmıştır. Ancak MS 262 yılında çıkan yangın sonucunda bu yapıdan geriye yalnızca sütunlar kalmıştır.

Zeus Heykeli:

(11) Zeus Heykeli, MÖ 456 yılında yapımı bitirilmiş olan bir eserdir. İsmine olimpiyat oyunları düzenlenen tanrıların kralı olan Zeus için yapılmıştır. Bu olimpiyat oyunları, o dönemde Yunanlıların en büyük eğlencesiydi. Yunanlılar, oyunların öneminin artması için Zeus adına bir tapınak yapmak istemişlerdir. Böylelikle önce Lisbon tarafından tapınak yapılmış olup, sonrasında tapınağın diğer ucuna da Phidias tarafından Zeus Heykeli yapılmıştır.

(12) Zeus Heykeli, o zaman ziyarete gelenlere üzüntüleri unutturuyordu. Bir hac yeri gibiydi, ziyaret edilmesi zorunluydu. Günümüzde Zeus Heykeli'nden yalnızca kitaplarda bahsedilmektedir. Heykel MÖ 255 yılında Roma İmparatoru olan I. Theodosius'un olimpiyatları durdurması sebebiyle, Yunanlılar tarafından İstanbul'a taşınmıştır. Fakat çıkan bir yangın sonucunda yok olmuştur.

Rodos Heykeli:

(13) MÖ 282 yılında güneş tanrısı olan Helios adına yapılmıştır. Eser Rodos adasında ve Ege'ye aitti. Zaten bakıldığı zaman Rodos'un eski uygarlığından çok az şey kaldığı görülmektedir. Bu heykelin **devasa** bir büyüklüğe sahip olduğu bilinmektedir. Şöyle ki bir parmağının iki insan boyunda olduğu söylenmektedir.

(14) Rodos Heykeli'nin Güneş Tanrısı adına yapılmasının yanında, Rodoslular için birlik ve beraberliğin de simgesidir. Heykel, sadece 56 yıl ayakta kalmayı başarmıştır. Bir deprem sonucunda dizinden darbe alarak yıkılmış olan Rodos Heykeli'nin, 900 yıl kadar harabe hâlinde kaldığı bilinmektedir. Arapların işgalinden sonra da Suriyeli bir Yahudi'ye satılarak develer yardımı ile Suriye'ye taşınmıştır.

Bodrum Mozolesi:

(15) Bodrum, Türkiye'nin güneyindedir. Ve eski adı Halicarnasus'tur. MÖ 4. yüzyılda Dorlar tarafından kurulmuştur. MÖ 386 yılındaki barış antlaşmasından sonra Bodrum, Pers hükümranlığına girdi. Persler bölgeleri satrap denilen valilerle yönetiyordu. Bodrum'un satrapı Mozol adlı biriydi. Politika ve entrika ile kendi başına bir devlet oluşturdu. Adına yapılan anıt mezar bugün dahi anıt mezarların adıyla anılmasını sağlamıştır. MÖ 350 yılında Kral Mausollos için karısı ve kız kardeşi tarafından Pythea adlı bir mimara yaptırılan mezar olan Bodrum Mozolesi; 45 metre yüksekliğe, 30 metre genişliğe ve 25 metre de uzunluğa sahipti.

(16) Mozolenin üzerinde ise zaferi simgeleyen dört atlı bir savaş arabası, arabanın üzerinde de Kral Mausollos ve karısının heykelleri bulunuyordu. İnanıştan dolayı Mozol öldüğü zaman gövdesi yakılmış ve külleri eşi Artemis tarafından içilmiştir. Artemis daha sonra kocasının anısını yaşatmak için çok büyük bir anıt yaptırmıştır. **Bu eser** diğer tüm yapıtlardan farklı oluşu ile de anılmaktadır. Çünkü herhangi bir fayda sağlamadan ve aşk için yaptırılan bir anıttı. Yapılan bu anıt mezarı 16. yüzyıla kadar korunmayı başarmıştır. Ancak Haçlı Seferleri sırasında bugün hâlâ var olan Bodrum Kalesi'ni yapmak için yıkılmış ve bütün taşları da kalenin yapımında kullanılmıştır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. görkemli** (prg 3)

——— **2. defin odası** (prg 3)

——— **3. yayla** (prg 3)

——— **4. rampa** (prg 4)

——— **5. cila** (prg 6)

——— **6. müessese** (prg 9)

——— **7. kalıntı** (prg 9)

——— **8. mozole** (prg 16)

——— **9. devasa** (prg 13)

a) Bir arazinin, bir kara yolunun, bir demir yolu hattının yatay doğrultuya göre yokuş olan bölümü.

b) Bir şeyi parlatmak için kullanılan kimyasal bileşik.

c) Anıt mezar.

ç) Büyüklüğü, görünüşü ve güzelliğiyle görenleri etkileyen, gösterişli, debdebeli, haşmetli, ihtişamlı, muhteşem, şaşaalı, şatafatlı, tantanalı, anıtsal.

d) Kurum.

e) Ölünün gömüldüğü oda.

f) Artıp kalan şey, bakiye.

g) Akarsularla derin bir biçimde yarılmış, parçalanmış, üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu, deniz yüzeyinden yüksek yeryüzü parçası, plato.

ğ) Tıpla ilgili, hekimlikle ilgili.

h) Dev gibi, çok büyük.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) burası (prg 7) .....

b) bu eser (prg 16) .....

c) onları (prg 5) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Dünyanın Yedi Harikası fikrini ilk olarak Antipatros ortaya atmıştır.

( ) ( ) **2.** Keops Piramidi dünyanın yedi harikasından en eskisidir.

( ) ( ) **3.** Keops Piramidi'nin nasıl yapıldığı bugün bile tam olarak bilinememektedir.

( ) ( ) **4.** İskenderiye Feneri'nin bazı bölümleri hâlâ ayaktadır.

( ) ( ) **5.** Büyük İskender, Artemis Tapınağı'na büyük önem vermiştir.

( ) ( ) **6.** Metinde anlatılan yapılardan pek çoğu günümüzde hâlâ ayaktadır.

( ) ( ) **7.** Rodos Heykeli günümüzde Suriye'de bulunmaktadır.

( ) ( ) **8.** Tarihte ilk anıt mezar Kral Mausollos için yaptırılmıştır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Keops Piramidi'yle ilgili aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Ne zaman ve kimin tarafından yaptırıldığına
   B) Yapımında kullanılan malzemeye
   C) Dünyadaki en büyük anıt olmasına
   D) Bugün bazı bölümlerinin yıkılmış olmasına

2. **Rodos Heykeli ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Heykelin bir parmağının uzunluğu iki insan boyundadır.
   B) Güneş tanrısı Helios adına yapılmıştır.
   C) Depremde zarar gördüğü için onarılmıştır.
   D) Heykel, Rodoslular için birliği ve beraberliği simgelemektedir .

3. **Aşağıdakilerden hangisi metinde geçen yapıların ortak özelliklerinden biridir?**
   A) Antik Çağ'da yapılmış olmaları
   B) Beyaz mermerden yapılmış olmaları
   C) Anıt mezar olarak yapılmış olmaları
   D) Tanrılar için yapılmış olmaları

4. **İskenderiye Feneri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Yapıldığı malzemeye
   B) Kimin tarafından yapıldığına
   C) Kaç katlı olduğuna
   D) Ne zaman yıkıldığına

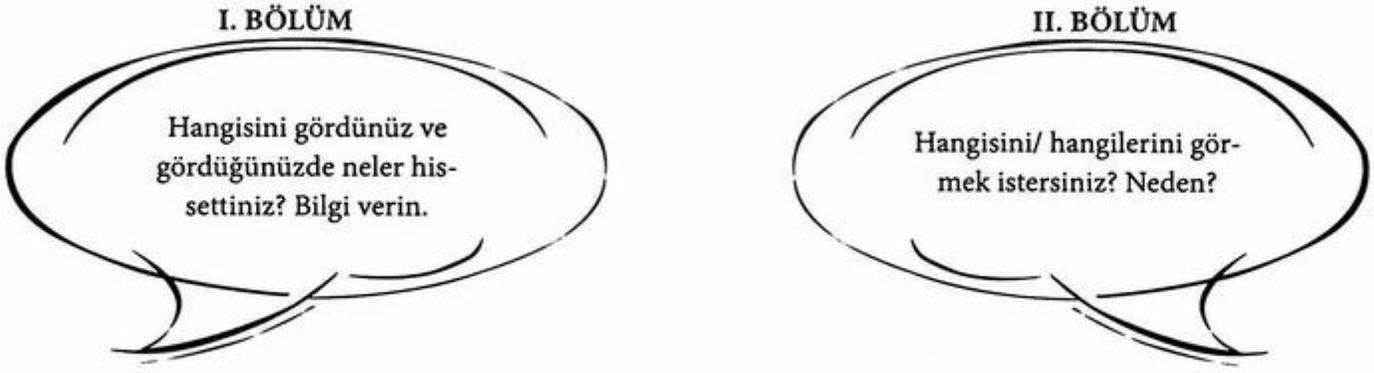
5. **Bodrum Mozolesi ile ilgili verilen bilgilerden hangisi doğrudur?**
   A) Kral Mausolos için yapılmıştır.
   B) Bodrum Kalesi'nin yerinde yapılmıştır.
   C) Aşk için yaptırılan bir anıttır.
   D) Mozolenin üzerinde çeşitli şekiller ve heykeller bulunmaktadır.

6. **Metinden, Artemis Tapınağı ile ilgili bilgilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) Nerede yapıldığına
   B) Kimin tarafından yaptırıldığına
   C) Hangi amaçlar için kullanıldığına
   D) Kimin tarafından tahrip edildiğine

7. **Metne göre Zeus Heykeli ile ilgili verilen bilgilerden hangisi doğrudur?**
   A) Heykelin bazı bölümleri günümüze ulaşmıştır.
   B) Phidias tarafından yapılmıştır.
   C) Önemli bir ticaret yolunun ortasında bulunmaktaydı.
   D) Beyaz mermerden yapılmıştır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Şimdiye kadar "Dünyanın Yedi Harikası"ndan herhangi birini gördünüz mü? Cevabınız evetse birinci bölümle ilgili duygu ve düşüncelerinizi söyleyin. Cevabınız hayırsa ikinci bölümle ilgili duygu ve düşüncelerini söyleyin.

Kullanmak İstediğim Anahtar Kelimeler/ Ana Fikrim/ Yardımcı Fikirlerim

.....

.....

.....

YAZMA ETKİNLİĞİ

Size "Dünyanın Yedi Harikası"nı belirleme görevi verilseydi hangi yapıları seçerdiniz? Nedenleriyle yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DİNLEME METNİ: HAYAT KURTARAN PRATİK BİLGİLER

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. ..... yumurta bozuktur.
   A) Pişmeyen
   B) Kırılmayan
   C) Batmayan
   D) Donmayan

2. Avakado çok hızlı bir şekilde kararır ve üzerinde ....
   A) mikrop olur.
   B) bakteri ürer.
   C) küf oluşur.
   D) çürük oluşur.

3. Dolmalık biberin altında ..... yumru varsa erkek biberdir.
   A) iki B) üç C) dört D) beş

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Biberin çok acı olduğu rengine bakılarak anlaşılır.

( ) ( ) **2.** Dolmalık biber alırken biberin altına bakmak gerekir.

( ) ( ) **3.** Yemeklerin taşmaması için tencerenin üzerine metal bir kaşık koymak gerekir.

( ) ( ) **4.** Limon ve kabartma tozuyla haşlanmış yumurtaları daha kolay soyabiliriz.

( ) ( ) **5.** Kahvenin lezzetli olması için kahveyi kaynattıktan sonra ona bir tutam tuz ve tarçın eklemek gerekir.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdaki milletlerden hangisi için çayın çok sıcak ve soğuk olması olumsuz kabul edilmektedir?**
   A) Çinliler B) Japonlar C) Yunanlılar D) Macarlar

2. **Bozulmayan tek madde aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Avakado B) Soğan C) Bal D) Dolmalık biber

2. TEMA

TARİH

HAZIRLIK

1. "Nesli tükenmek" ifadesi ne anlama gelmektedir? Sizce hayvanların nesli neden hızla tükenmektedir?
2. Nesli tükenen hayvanlardan hangisinin günümüzde yaşamasını isterdiniz? Niçin?
3. Ülkenizde nesli tükenen hayvanlar var mı? Bu konuda bilgi veriniz.

BİR ZAMANLAR ANADOLU'DA

(1) Anadolu canlı çeşitliliği açısından çok zengin bir yer. Ancak bir zamanlar Anadolu'da yaşayan bazı hayvan **türleri** artık burada bulunmuyor. Hatta bazılarının soyunun tüm dünyada tükenmiş olduğu biliniyor. Hayvanların **soylarının tükenmesinin** birçok nedeni var. Doğal olayların yanı sıra insanların etkisi de çok büyük. Hayvanların doğal yaşam alanlarının bozulması ve avlanma insan kaynaklı nedenlerin başında geliyor.

(2) Bir zamanlar Afrika, Asya ve Avrupa'da yaygın olarak görülen aslanlar, günümüzde yalnızca Afrika'nın ve Hindistan'ın düzlük yerlerinde ve çayırlarında yaşıyor. Asya aslanı ise eskiden Anadolu'da yaşamış, ancak tahminen 13. yüzyılda burada soyu tükenmiş olan bir aslan alt türü. Asya aslanı günümüzde yalnızca Asya'da Hindistan'ın batısındaki Gir Ormanı Ulusal Parkı'nda yaşıyor. Oysa bu aslan alt türü bir zamanlar Asya'nın güneyinin ve Anadolu'nun doğusunun da dâhil olduğu geniş bir coğrafyada yaşamış.

(3) Asya yaban eşekleri, Asya'ya **özgü**, yani yalnızca Asya'da yaşayan bir yaban eşeği türü. Asya yaban eşeklerinin bir zamanlar Anadolu'da yaşamış, ancak şimdi **burada** soyu tükenmiş olan alt türüyse Hint yaban eşeği. Bu Asya yaban eşeği alt türü günümüzde yalnızca Hindistan'ın batısındaki küçük bir bölgede yaşıyor.

(4) Bir zamanlar Afrika'nın geneline ve Asya'nın güneyine yayılmış olan çitalar günümüzde yalnızca Afrika'nın orta ve güney bölümleriyle Hazar Denizi'nin güneyinde yaşamlarını sürdürüyor. Çitaların Anadolu'da yaşamış, ancak günümüzde **burada** soyu tükenmiş olan alt türüyse Asya çitası. Asya çitalarının Anadolu'da bundan kısa bir süre öncesine kadar yaşadığı biliniyor. Ancak 19. yüzyılın sonundan itibaren Asya çitalarına Anadolu'da hiç rastlanmamış. Günümüzde Asya çitaları yalnızca Hazar Denizi'nin güneyinde yaşamlarını sürdürüyor.

(5) Bir zamanlar Asya'nın geneline yayılmış olan kaplanlar günümüzde Asya'nın güneydoğusunda yaşamlarını sürdürüyor. Hazar kaplanı olarak bilinen bir kaplan alt türününse günümüzde tüm dünyada soyu tükenmiş. Geçmişte Anadolu'da, Hazar Denizi'nin güneyinde ve Çin'de yaşayan Hazar kaplanlarına son kırk yıldır dünyanın hiçbir yerinde rastlanmamıştır.

(6) Ceylanlar Afrika ve Asya geneline yayılmış olarak yaşıyor. Günümüzde Anadolu'da yaşayan ceylan türleriyse dağ ceylanı ve yalnızca ceylan denen kursaklı ceylan. Dorcas ceylanı olarak bilinen ceylan türünün de Anadolu'da bir zamanlar yaşamış olduğu ancak günümüzde soyunun tükendiği biliniyor. Dorcas ceylanı artık yalnızca Afrika'nın kuzey ve orta bölümlerinde yaşıyor.

(7) Günümüzde Asya'da ve Arap Yarımadası'nda yaşayan yakalı toykuşları ve Afrika'nın kuzeyinde yaşayan hubaralar, toygiller ailesine ait aynı cinsten iki kuş türüdür. Bu kuşlar bir zamanlar Anadolu'da da bulunuyormuş ancak yakalı toykuşlarının ve hubaraların Anadolu'da artık soyu tükenmiş. Bir zamanlar Avrupa'nın ortasından Asya'nın kuzeybatısına kadar uzanan geniş bir alanda yaşayan Avrupa bizonlarının sayısı 16. yüzyıldan sonra azalmaya başlamış. Avrupa bizonlarının burada soyu tükenmiş. Günümüzde Kafkas bizonları Avrupa'da ve Rusya'da küçük sürüler hâlinde yaşamlarını sürdürüyor.

(8) Tarpanlar bir zamanlar Avrupa'dan Asya'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada yaşamlarını sürdüren bir **yabani** at türüdür. 20. yüzyılın başında tarpanların soyunun tüm dünyada tükendiği biliniyor.

(9) Bir zamanlar Anadolu'da yaşamış, ancak şimdi soyu tükenmiş olan hayvanlardan biri de İran alageyiği. Günümüzde yalnızca Hazar Denizi'nin güneyinde **koruma altında** yaşayan İran alageyikleri eskiden Arap yarımadası ve Anadolu'nun da dâhil olduğu geniş bir coğrafyada yaşıyormuş.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. soylarının tükenmesi** (prg 1)

——— **2. koruma altında yaşamak** (prg 9)

——— **3. yabani** (prg 8)

——— **4. tür** (prg 1)

——— **5. özgü** (prg 3)

a) Doğada yaşayan, evcil olmayan.

b) Birine, bir şeye ait olan, has, mahsus.

c) Varlıklarının tehdit altında olması.

ç) Ortak özellikleri olan bireylerin tamamı, cinslerin ayrıldığı bölüm.

d) Olumsuzluklara karşı korunaklı şekilde varlığını sürdürmek.

e) Bilinçsiz bir şekilde yapılan avcılık.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) burada (prg 3) .....

b) burada (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( )( ) **1.** İran alageyikleri tarih boyunca yalnızca Hazar Denizi'nin güneyinde yaşamıştır.

( )( ) **2.** Yakalı toykuşlar ve hubaralar bir zamanlar Anadolu'da yaşamıştır.

( )( ) **3.** Hazar kaplanları son kırk yıldır koruma altında yaşamaktadır.

( )( ) **4.** Aslanlar günümüzde yalnızca Afrika'nın ve Hindistan'ın düzlük yerlerinde ve çayırlarında yaşıyor.

( )( ) **5.** Dorcas ceylanı olarak bilinen ceylan türü günümüzde yalnızca Avrupa'da yaşamaktadır.

4. ETKİNLİK

1. Metinde çitalarla ilgili verilen bilgilerden hangisi <u>yanlıştır</u>?

A) Günümüzde yalnızca Afrika'nın orta ve güney bölümleriyle Hazar Denizi'nin güneyinde yaşadıkları

B) Asya çitalarının Anadolu'da yaşadığı ancak günümüzde soyu tükendiği

C) Çitaların, Asya çitası olarak adlandırılan bir alt türünün olduğu

D) Günümüzde az da olsa Anadolu'da çitaların bulunduğu

2. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi hayvanların soylarının tükenmesinin nedenlerinden biridir?**

   A) Hayvanlar arasındaki mücadele

   B) Avlanma

   C) Hayvanların göç etmeleri

   D) Salgın hastalıklar

3. **Metinden, aşağıdaki bilgilerden hangisi çıkarılamaz?**

   A) Bazı hayvan türlerinin soyu tükenmiştir.

   B) Bazı hayvan türleri birkaç farklı kıtada yaşamıştır.

   C) Hayvanların soylarının tükenmesinin tek nedeni insanların bu hayvanları avlamasıdır.

   D) Günümüzde bazı hayvan türleri tehlikededir.

4. **Metinden aşağıdaki bilgilerden hangisine ulaşılabilir?**

   A) Anadolu'da 13. yüzyıldan sonra aslan görülmemiştir.

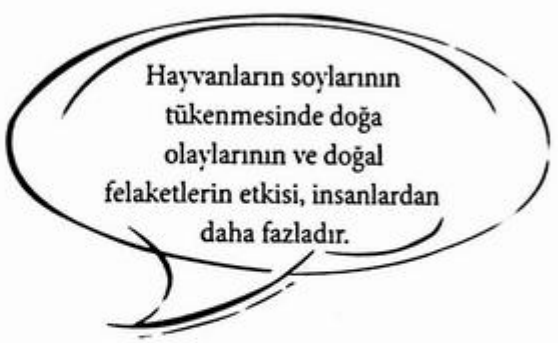
   B) Aslanlar günümüzde yalnızca Afrika, Hindistan ve Avrupa'da yaşamaktadır.

   C) İran alageyikleri günümüzde İran ve Anadolu'da yaşamaktadır.

   D) Yabani bir at türü olan tarpanlar Asya'nın doğusunda yaşamaktadır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Ülkenizde soyu tükenen veya sayısı çok azalan hayvanlar hangileridir? Soyları tehlikede olan hayvanlar için neler yapılabilir? Açıklayınız.

HAZIRLIK

1. Bildiğiniz yanardağlar hangileridir? Açıklayınız.
2. Sizce insanların başına gelen felaketler yaptıkları kötü şeylerin cezası olabilir mi? Neden?

POMPEİ

(1) Pompei İtalya'da bulunan Napoli şehrine 25-30 km uzaklıktaki bir şehirdir. Şehrin MÖ 5000 yıllarında kurulduğu tahmin edilmektedir. Bu şehirde Vezüv **Yanardağı** bulunmaktadır. Bu yanardağ MÖ 79 yılında harekete geçti ve bu hareket çok şiddetliydi. Pompei şehri MÖ 79 yılında ve o zaman dilimlerinde zengin, denize yakın, Capri Adası'na çok yakın ve cennet gibi bir yerdi. Ticaretin üst düzey olduğu bir kentti Pompei. Bu şehirde İtalya'nın **elit** kesimi, aydın kişileri ve çok zenginler yaşıyordu. Şehir ayrıca eğlencenin başkenti ve **kumar** merkeziydi. Bu şehirde **köleler** başka köleler tarafından öldürülüyor, geceleri dövüşler düzenleniyordu, tıpkı Spartacus dizisi gibi...

(2) **Vahşetin** ve insanlık dışı her şeyin yaşandığı bir şehirdi. Pompei şehri MÖ 79 yılında Vezüv Yanardağı'nın harekete geçmesiyle yok oldu. Yanardağ o kadar şiddetliydi ki şehri 6-8 metre derine kadar **lavlarla** gömdü, şehir yok oldu, insanlar ve etrafta ne varsa taş kesildi. **Bu bulgular** 18. yüzyılın başlarında bir İtalyan köylüsünün tarlada çalışırken kazmayı vurduğu yerde rastladığı duvarın **izi sürülerek** bulundu. MÖ 79 yılında bir yaz ayında 1-2 gün yanardağın olağanüstü lav püskürtmesiyle 200.000 kişi hayatını kaybetti. Patlamalar, lavlar öyle şiddetliydi ki çoğu insan olduğu yerden kıpırdayamadı bile. **Etnograf** Prof. Dr. Carlo Giardano Pompei'de olanları şöyle aktarıyor: 'O gün öğle vakti volkanın ağzından ani olarak yükselen bir **kül** bulutu birkaç saat içerisinde bütün Pompei'yi kaplayıvermişti. Böylece şehir çok uzun bir sessizlik uykusuna girdi. Şehrin uykusu, taşları, eşyaları ve sanat eserlerini yeniden hayata kavuşturan kazılara kadar yüzyıllar boyu sürdü. Burada yaşayan binlerce insanın tehlikenin bu kadar yakınında oldukları hâlde **gafil avlanmış** olmaları o tarihlerde Vezüv'ün bambaşka bir manzara altında olmasından ileri gelmiştir. Yamaçları meşhur politikacıların villalarıyla süslü olan Vezüv, bağlarla ve bahçelerle çevrili ağaçlık bir yerdi. Napoli Körfezi'ne, Capri Adası'na baktığı için devamlı deniz kokulu esintiler altındaydı. Tepesindeki **kalkerleşmiş** taşlardan başka eski zamanların **dramlarını** hatırlatan herhangi bir hâli yoktu. Oysa daha önceleri Vezüv'de yine bir **püskürme** olmuştu. Fakat o tarihlerde yeryüzünde hiçbir insan yaşamıyordu. Bu püskürmeyi çok sonra Yunan coğrafyacı Strabon, **kraterleri** incelemek suretiyle keşfetmişti. Ancak bundan bahsetmemeyi uygun bulmuştu. Hoş, söyleseydi de **ona** kimse inanmazdı. Çünkü insanların gözü para ve zevkten başka bir şey görmüyordu. Şu var ki MÖ 62'de meydana gelen ve şehri hemen tamamıyla yıkan bir **zelzele** dahi bu felaketin habercisi sayılabilirdi. Zelzeleler de o kadar sık oluyordu ki artık Pompei halkı bunlara alışmış, önemsememeye başlamıştı.'

(3) 19. yüzyılın ortalarında İtalyan bilim adamı Giuseppe Fiovelli taşlaşan şehrin arasında bir boşluğa denk gelince oradan kalıplar çıkardı ve gözlerine inanamadı, her şey taşlaşmıştı, insan **suretleri** bile... Bunları bilimsel yöntemler ile çıkartmayı başaran Giuseppe Fiovelli insan vücutları, çeşitli hayvanlar, atlar, köpekler, çocuğuna sarılmış anneler bulmuştu. **Bu bulgular** hâlâ Napoli Müzesinde sergilenmektedir.

(4) Bilimsel açıklamaların dışında Müslümanlar, Pompei'de yaşananları, oradaki insanların kumara, fuhuşa ve insan kavgalarına düşkünlüğüne bağlamaktadır. Müslümanlar, Pompei'de yaşananların oradakiler için bir ceza olduğuna ve **taşlaşma** olayının da insanlara ibret olması adına yaşandığına inanmaktadır. Müslümanların bunu ibretlik bir olay olarak kabul etmelerinin en önemli gerekçesi ise lav püskürmesiyle insanların tamamen yok olmaması ve taşlaşmış bir şekilde görülmeleridir. Günümüzde de taşlaşma olayı hakkında çeşitli görüşler var ama bilimsel olarak ispat edilmiş herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. yanardağ** (prg 1)

——— **2. elit** (prg 1)

——— **3. kumar** (prg 1)

——— **4. köle** (prg 1)

——— **5. vahşet** (prg 2)

——— **6. lav** (prg 2)

——— **7. iz (i) sürmek** (prg 2)

——— **8. etnograf** (prg 2)

——— **9. kül** (prg 2)

——— **10. gafil avlamak** (prg 2)

——— **11. kalker** (prg 2)

——— **12. dram** (prg 2)

——— **13. püskürme** (prg 2)

——— **14. krater**(prg 2)

——— **15. zelzele** (prg 2)

——— **16. suret** (prg 3)

——— **17. taşlaşma** (prg 4)

a) Arkasından gitmek, nereye gittiğini bulmaya çalışmak, izlemek.

b) Yanardağların püskürme sırasında yeryüzüne çıkardıkları, yerin derinliklerinden gelen ve genellikle yanardağ ağzından aşağılara doğru akan kızgın, sıvı durumunda kayaç maddeleri.

c) (Birini) beklenmedik bir anda, hazırlıksız ve habersiz durumdayken yakalamak, (onu) zor duruma düşürmek.

ç) Acıklı olay.

d) Benzerleri arasında niteliklerinin yüksekliğiyle göze çarpan, üstün, seçkin.

e) Savaşta tutsak alınan, yabancı ülkelerden zorla kaçırılıp özgürlükten yoksun bırakılan veya başkasından satın alınan erkek, kul, esir.

f) Kavimleri karşılaştırarak inceleyen, kültür oluşumlarını araştıran bilim uzmanı.

g) Yanardağ ağzı.

ğ) Deniz ya da okyanus havzalarında erimiş olan kirecin dibe çökerek taş hâline gelmesiyle oluşan bir taş çeşidi.

h) Deprem.

ı) Magmanın yerin içinden yüzeye doğru fışkırdığı ya da geçmişte fışkırmış olduğu bir püskürme ağzı bulunan dağ, volkan.

i) Toprağın akarsular, sel suları ve rüzgârlar gibi dış kuvvetlerin etkisiyle aşındırılıp taşınması ve sürüklenmesi.

j) Yabanilik, korkulu duygu, vahşilik.

k) Ortaya para koyarak oynanan talih oyunu.

l) Görünüş, biçim.

m) İyice yanmış şeylerden artakalan, toz durumunda madde.

n) Yanardağın, duman, kül ve lav çıkarması.

o) Taş durumuna gelmek.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu bulgular (prg 2) .....

b) ona (prg 2) .....

c) bu bulgular (prg 3) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Pompei şehrinde yanardağ vardır.

( ) ( ) **2.** Pompei'de ticaret her zaman üst düzeydi.

( ) ( ) **3.** Pompei'nin tarihini aydınlatmada bir İtalyan köylünün yardımı olmuştur.

( ) ( ) **4.** İtalyan Coğrafyacı, Vezüv'de püskürme olduğunu keşfetmiştir

( ) ( ) **5.** Pompei'de taşlaşan insanlara ulaşan ilk kişi, İtalyan bir bilim insanıydı.

( ) ( ) **6.** Pompei'de taşlaşan insan izleri yok olmuştur.

4. ETKİNLİK

1. MÖ 79 yılında Pompei şehri aşağıdaki özelliklerden hangisine sahip değildir?

A) Ticaret üst düzeydi.

B) Eğlencenin başkenti ve kumar merkeziydi.

C) Her gelir düzeyinden insan yaşıyordu.

D) Denize yakındı.

2. Pompei'deki büyük yanardağ patlaması hangi mevsimde olmuştur?

A) İlkbahar

B) Yaz

C) Sonbahar

D) Kış

3. Pompei'de yanardağ patlamasından önce başka hangi doğal afet olmuştur?

A) Zelzele

B) Erozyon

C) Sel

D) Tsunami

4. Müslümanlara göre Pompei'deki yanardağ patlamasının sebebi aşağıdakilerden hangisi değildir?

A) Fuhuş

B) Kumar

C) Şehrin konumu

D) İnsan kavgaları

5. Metne göre aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) Pompei 'deki insanlar başlarına gelecekleri tahmin edemediler.

B) Pompei'de yaşayan insan bulunmamaktadır.

C) Pompei 'deki taşlaşma olayı hakkındaki görüşler bilimsel olarak ispat edilememiştir.

D) Pompei patlamadan önce cennet gibi bir şehirdi.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Pompei'de yaşanan yanardağ patlaması ve insanların taşlaşmasına benzer başka bir olay duydunuz mu? Açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

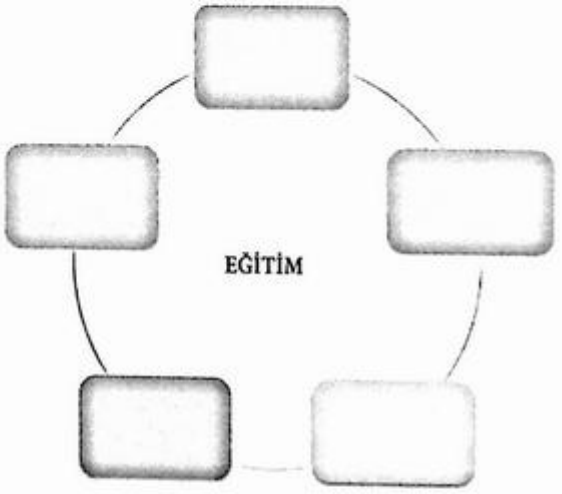
Sizce Pompei'deki yanardağ patlaması ve insanların taşlaşması o insanların cezalandırılması için miydi? Yoksa tamamen doğa olayı sonucu muydu? Sebepleriyle açıklayınız.

HAZIRLIK

1. Sizce 12. yüzyılda eğitimin ve bilimin daha ileri seviyede olduğu ülkeler, bölgeler nerelerdir? Düşüncelerinizi birkaç örnekle açıklayınız.
2. Aşağıda verilen tablonun ilk iki bölümünü metni okumadan önce, üçüncü bölümünü ise metni okuduktan sonra doldurunuz.

1. BİLDİKLERİM: Şu an, bu konu ile ilgili ne biliyorum?	2. BİLMEK İSTEDİKLERİM: Ne öğrenmek istiyorum?	3. ÖĞRENDİKLERİM: Neler öğrendim?
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

3. "Eğitim" ifadesi sizlere neyi çağrıştırmaktadır? "Eğitim" deyince aklınıza gelen ifadeleri aşağıdaki boşluklara yazınız.

4. Ülkenizdeki eğitim sistemi hakkında bilgi verir misiniz? Ülkenizdeki eğitim sistemi ile Türkiye'deki eğitim sistemi arasında farklılıklar var mıdır? Açıklayınız.

10-12. YÜZYILLARDA AVRUPA'DA EĞİTİM

(1) 10-12. yüzyıllarda İslam dünyası ve Türkler (Karahanlılar, Selçuklular) bilimde ve sanatta parlak bir çağ yaşıyorlardı. **O dönemlerde** acaba Avrupa'da eğitim ve bilim ne durumdaydı?

(2) O dönemlerde Avrupalıların eğitime, temizliğe ve sağlığa ilişkin tutumları çağın oldukça gerisinde idi. Onların kentlerini gezip gören Müslümanlar buraları oldukça kötü **tasvir etmiş**lerdir. Örneğin, İngiltere'nin önemli bir üniversitesinin bulunduğu Cambridge kentinde **lağım**lar sokaklarda açıktan akıyor, bundan dolayı da birçok profesör ve öğrenci hastalanıyordu. Bu dönemde **veba** salgınları halkı **kırıp geçir**iyordu. Avrupalılar sonraki yüzyıllarda temizliğin insan sağlığı için ne denli önemli olduğunu kavradılar.

(3) Avrupalılar önceki dönemlerde İslam dünyası ile savaş ve ticaret vasıtasıyla etkileşime girdiler. 12. yüzyılda ise eğitim ve bilim alanlarında **onlardan istifade et**meye başladılar. Avrupa'nın her yanından çok sayıda öğrenci, İspanya ve Sicilya'da Müslümanların medreselerine gidip öğrenim gördü. İspanya'nın birçok kentinde önemli medreseler vardı ve buralarda bilim insanları sadece Müslümanlara değil, Hristiyanlara da eğitim verip bilgilerini paylaşıyorlardı. Bu medreselerde çok önemli bilim insanları ders veriyorlardı. **Bunlar arasında** özellikle İbni Rüşd'ü (Averroes/1126-1198) **anmak gerek**ir. Bu medreselerde yetişen Avrupalı öğrenciler ve bilim insanları, kendi ülkelerinde üniversite denen yükseköğretim kurumlarını açtılar. **Bunların** bazıları ve kuruluş tarihleri şöyledir: Oxford Üniversitesi (1214), Paris Üniversitesi (1215), Cambridge Üniversitesi (1229).

(4) 12. yüzyılda yaşamış İngiliz bilim insanı Adelard, çeşitli İslam ülkelerinde **öğrenim** görüp ülkesine dönünce **oralarda** neler öğrendiğini soranlara şu cevabı vermiştir: "Müslüman hocalarımdan, en güvenilir yol olan 'akıl' yolunu izlemeyi öğrendim çünkü duygular yanıltıcıdır. Siz ise bir **otorite**nin (eleştirilmeden kabul edilen bir üstadın ya da kitabın) **yularını** boynunuza geçirmişsiniz.

(5) Avrupa'daki üniversiteler, kilise okulları ile özel okulların zamanla kaynaşmasından ortaya çıktı. Üniversitelerde Türk-İslam âlimlerinin eserleri okutuluyordu. Örneğin, tıp alanında özellikle İbn-i Sina'nın Latinceye çevrilmiş eserleri okutuluyordu. Ayrıca **onun,** Aristo ve İslam düşüncesinden etkilenerek geliştirdiği felsefi görüşler öğretiliyordu. Günümüzde Batılı yazarlar, İbn-i Sina'nın ve öteki Türk-İslam bilim insanlarının, düşünürlerinin Orta Çağ Avrupası'ndaki bilimsel gelişmelere kaynaklık ederek **Rönesans**'ın ortaya çıkmasında temel etken olduklarını belirtirler.

(6) Avrupalılar, Müslümanların Yunancadan ve başka dillerden Arapçaya çevirdikleri ve ayrıca, meydana getirdikleri felsefi ve bilimsel eserleri, **kendi** ortak kültür ve bilim dilleri olan Latinceye aktardılar. Çeviri çalışmalarını, çeşitli kuruluşlar oluşturarak önemle ele aldılar. Üniversitelerde **öğretim** ulusal dillerde değil, Latince yapılıyor ve bilimsel eserler Latince yazılıyordu. Üniversitelerdeki profesörler başlangıçta din adamları idi ancak **laik** zihniyetli olanlar giderek çoğaldı. Laik zihniyetli profesörlerin ve yapılan çeviri çalışmalarının etkileriyle üniversitelerde ciddi yeniliklere imza atıldı.

(7) Üniversiteler bu dönemde çok önemli bir siyasi işlevi üstlendi. **Buralara,** Avrupa'nın en ücra yerlerinden gelen öğrenciler, "millet" olma ve giderek "Avrupalı" olma bilincine sahip oldular. Avrupalı milletlerin siyasi anlamda güçlenmesinde üniversitelerin rolü büyüktür.

(8) Avrupa'daki bu uyanma ve gelişmeler nedeniyle, bu döneme "12. Yüzyıl Rönesansı" denir. 13. yüzyılda da süren bu hareket, 16. yüzyıldaki Rönesans'tan daha önemli kabul edilir. Çünkü **bu sonuncusu** daha çok sanata ve edebiyata ilişkin olduğu halde, 12. Yüzyıl Rönesansı felsefe ve bilim alanındadır.

(9) Avrupalı toplumların bugünkü bilgi ve kültür seviyesine ulaşmalarında Türk-İslam âlimlerinin eserleri çok büyük **rol oynamıştır.** Türk-İslam âlimlerinin fikirleri, düşünce tarzları Avrupalıların bilim ve eğitim üzerine sorgulamalar yapmalarını sağlamıştır. Rönesans ve **Reform** hareketleri Avrupa'yı derinden etkilemiştir. **Bunlar** da günümüz Avrupası'nın ortaya çıkmasını sağlamıştır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. lağım** (prg 2)

——— **2. veba** (prg 2)

——— **3. öğrenim** (prg 4)

——— **4. otorite** (prg 4)

——— **5. yular** (prg 4)

——— **6. Rönesans** (prg 5)

——— **7. öğretim** (prg 6)

——— **8. laik** (prg 6)

——— **9. Reform** (prg 9)

a) Bir yere bağlamak veya çekerek götürmek için hayvanın başlığına veya tasmasına bağlanan ip.

b) Hümanizmin etkisiyle ortaya çıkan, klasik İlk Çağ kültürüne ve sanatına dayanarak gelişen bilim ve sanat akımı.

c) Belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi, tedrisat.

ç) Hasta farelerden insana geçen bir mikrobun oluşturduğu bulaşıcı, öldürücü bir hastalık.

d) Din işlerini devlet işlerine karıştırmayan, devlet işlerini dinden ayrı tutan kişi ya da kurum.

e) Düzeltme, yenilik, ıslahat.

f) Yasak etme, emretme, itaat ettirme hakkı veya gücü.

g) Bir yerleşim merkezinde pis suların akıp gitmesi için yer altında açılmış kanal.

ğ) Çalışmalarıyla kendini kabul ettirmiş kişi, sorgulanmayan eser vb.

h) Tahsil, eğitim görmek.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki söz öbeklerini yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. tasvir etmek** (prg 2)

——— **2. kırıp geçirmek** (prg 2)

——— **3. istifade etmek** (prg 3)

——— **4. rol oynamak** (prg 9)

a) Yararlanmak, faydalanmak.

b) Bir işte önemli etkisi olmak, yer almak.

c) Tuhaf sözlerle ve davranışlarla herkesi güldürmek, eğlendirmek.

ç) Ayrıntılarıyla anlatmak, tarif etmek, betimlemek.

d) Yakıp yıkarak ya da öldürerek vb. çok büyük zarar vermek.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki söz öbeklerini, anlamlarına uygun gelecek şekilde boşluklara yerleştiriniz. Lütfen uygun zaman ve şahıs eklerini kullanmayı da unutmayınız.

"tasvir etmek (prg 2), kırıp geçirmek (prg 2), istifade etmek (prg 3), rol oynamak (prg 9)"

a) Kara veba salgını Afrika kıtasını .....

b) 1918 yılındaki İstanbul'u ..... çok da kolay değildir.

c) Avrupa'nın gelişiminde Rönesans ve Reform hareketleri önemli .....

ç) Türkçe öğrenirken öğretmenlerimizden daha fazla ..... istiyoruz.

4. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) **o dönemlerde** (prg 1) .....

b) **onlardan** (prg 3) .....

c) **bunlar arasında** (prg 3) .....

ç) **bunların** (prg 3) .....

d) **oralarda** (prg 4) .....

e) **onun** (prg 5) .....

f) **kendi** (prg 6) .....

g) **buralara** (prg 7) .....

ğ) **bu sonuncusu** (prg 8) .....

h) **bunlar** (prg 9) .....

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Selçuklular her dönem bilimde ve sanatta ön plana çıkmıştır.

( ) ( ) **2.** İngiltere sokakları 12. yüzyılda pek hijyenik değildi.

( ) ( ) **3.** Avrupalılar, İslam dünyası ile 12. yüzyılda tanışmıştır.

( ) ( ) **4.** Medreselerde sadece İslamiyet'i kabul eden yabancılar okuyabilmiştir.

( ) ( ) **5.** Türk-İslam bilginlerinin düşünceleri ve eserleri Avrupa'yı etkilemiştir.

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Üçüncü paragrafta yer alan "...** anmak gerekir" **ifadesi aşağıdaki cümlelerin hangisinde metindeki anlamıyla kullanılmıştır?**

A) Önemli insanların mezarları başında anılması gerekir.

B) Faruk Nafız'ı da bu şairler içerisinde anmamız gerekir.

C) 18 Mart Çanakkale Zaferi'ni her yıl, burada anmamız gerekir.

D) Vatanı uğruna şehit düşenleri mezarları başında anmamız gerekiyor.

2. Aşağıdaki cümle seçeneklerden hangisi ile tamamlanamaz?

"10-13. yüzyıllarda Avrupa'da ....."

A) yükseköğretim kurumları açılmaya başlanmıştır.

B) Yunanca ve Arapça eserler Latinceye çevrilmiştir.

C) laik ve salt akla dayalı bir eğitim sistemi oluşturulmuştur.

D) Türk-İslam bilginlerinin eserleri ders kitabı olarak kullanılmıştır.

3. Metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Avrupa'daki üniversitelerin kuruluşu

B) Müslüman âlimlerin fikirleri ve eserleri

C) Avrupa'da yaşanan salgınlar ve nedenleri

D) İslam dünyasının Avrupa eğitimine etkileri

4. Metinde, 10-13. yüzyıl Avrupası ile ilgili olarak hangi alandaki sorunlara değinilmemiştir?

A) Sağlık

B) Sosyal

C) Eğitim

D) Siyasal

5. Aşağıdakilerden hangisi metinde bahsedilmemiştir?

A) 12. yüzyıl Rönesans'ı sanat ve edebiyat ile ilgilidir.

B) Medreselerde önemli bilim insanları da ders vermiştir.

C) 10-12. yüzyıllarda Avrupa'da salgın hastalık görülüyordu.

D) 10-13. yüzyıllarda Avrupa üniversitelerinin öğretim dili Latincedir.

6. Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Avrupalılara, millet olma bilinci üniversitelerle kazandırılmıştır.

B) 12. yüzyıl İslam dünyasında eğitim, akla ve bilimselliğe dayanır.

C) Avrupa'daki üniversiteler kuruldukları günden beri laik anlayıştadır.

D) Avrupalılar, İslam dünyası ile savaş ve ticaret vasıtasıyla tanışmıştır.

7. Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Avrupa'da çeviri çalışmaları için çeşitli kuruluşlar oluşturulmuştur.

B) 10-13. yüzyıllarda Avrupalı öğrenciler medreselerde eğitim almıştır.

C) Türk-İslam âlimlerinin eserleri Avrupa üniversitelerinde okutulmuştur.

D) 13. yüzyılda Avrupa üniversitelerinde ulusal dillerle eğitim yapılmıştır.

8. Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?

A) Medresede eğitim alan kişiler Avrupa'da üniversiteler kurmuştur.

B) Rönesans'ın ortaya çıkmasında Türk-İslam âlimlerinin etkisi vardır.

C) Avrupalı din adamlarının çalışmaları Rönesans'ın temellerini atmıştır.

D) Rönesans ve Reform hareketleri Avrupa'nın yeniden şekillenmesini sağlar.

9. Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?

A) 16. yüzyıl Rönesans'ında felsefe ön plana çıkmaktadır.

B) Avrupa üniversiteleri siyasal işlevlere sahip kurumlardır.

C) 10-13. yüzyıllarda Avrupa'da birçok medrese bulunmaktadır.

D) Avrupa üniversiteleri kuruldukları yıllarda pek de laik değildir.

10. Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılabilir?

A) Latince her zaman üniversitelerin eğitim dili olmuştur.

B) Rönesans hareketlerinin geçmişi 16. yy öncesine dayanır.

C) Medreselerde eğitim alan Avrupalılar yeni medreseler kurmuştur.

D) 10. yüzyılda, Avrupa'daki üniversitelerde bilimsel eğitim verilmiştir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

Kullanmak İstediğim Anahtar Kelimeler/ Ana Fikrim/ Yardımcı Fikirlerim

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ederek aşağıya yazınız.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....

C. Tespit ettiğiniz anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HAZIRLIK

1. Nuh Tufanı'yla ilgili neler biliyorsunuz? Kültürünüzde Nuh Tufanı'ndan bahsedilmekte midir? Açıklayınız.

NUH TUFANI

(1) Taberî' ye göre Hz. Nuh'un gönderildiği toplum hakkında **ihtilaf** vardır. Buna göre onlar, Allah'ın çirkin gördüğü işleri yapmakta işbirliği yapan kimselerdi. İçki içmekte ve çirkin işlerle uğraşmaktaydılar. Hz. Nuh'un kavmi peygamberlerini dinlemeyerek **günah**larını sürdürdüler. Suç ve günahları çoğaldıkça, Hz. Nuh'a karşı davranışları da şiddetlenip artmaktaydı. Sonradan gelen nesiller bir evvelki nesilden daha kötü bir bunalıma düştüler. **Onların** bu durumlarından Hz. Nuh Allah'a şikâyette bulundu. Hz. Nuh'un bu şikâyeti üzerine Allah ona **vahiy** ile yardım etti. Böylece Allah Hz. Nuh'a ağaç dikmesini emretti, o da Sâc ağacı dikti. Bir **rivayete** göre bu ağaç 40 yılda büyüdü ve gelişti. Diğer bir rivayete göre ise 400 yılda büyüdü. Sonra Allah bu ağaçları kesmesini emretti. Hz. Nuh onlarla gemi yapımına başladı.

(2) Geminin uzunluğu 300 **zira** idi. Genişliği ise 50 zira idi. Geniş tarafında kapısı vardı. Diğer bir rivayette Hz. Nuh'un gemisinin uzunluğu 1200 zira' genişliği ise 600 zira' idi. Nuh ağaçları kesti ve emri yerine getirdi. Demir dövüyor, gemiyi **zift**liyordu. Bu sırada kavmi Hz. Nuh'un yanına uğrayıp ve onunla alay ederlerdi. Hz. Nuh Allah'ın izniyle ruh taşıyan canlılardan erkek ve dişi birer çift ve ağaçlardan iki çift olmak üzere gemiye yükledi. Üç oğlunu da gemiye bindirdi. Bunlar, Sâm, Hâm ve Yâfes ile eşleridir. Ayrıca **kendisine iman ede**n altı kişiyi de gemiye aldı. Toplam on kişiydiler. Diğer oğlu Yâm geride kaldı. **O** inanmayanlardandı. İbn Abbas'a göre gemide bulunanlar 80 kişiydiler. **Tufanın** başlamasıyla yeryüzünde hiçbir canlı kalmadı. Kur'an'a göre Hz. Nuh'un karısı iman etmemişti. İbnü'l Esir'e göre, Hz. Nuh gemisine Hz. Adem' in cesediyle birlikte Allah'ın emrettiği hayvanları almıştı. Hz. Nuh'un Yâm adındaki oğlu **kâfir** olduğundan babasına karşı âsi olup gemiye binmemişti. Bu sırada gemiye bindirilen en son hayvan da eşek olmuştu.

(3) Hz. Nuh ve gemide beraberinde bulunanların dışında hiçbir yaratık kalmadı. Ehl-i kitabın iddiasına göre bir de Avc b. Anak kaldı. Allah'ın tufanı göndermesi ile suyun çekilmesi arasında 6 ay 10 gece vardı. Rivayete göre Allah yağmuru 40 gün 40 gece gönderdi. Vahşi hayvanlar yağmura maruz kalınca kuşlar dâhil hepsi Hz. Nuh'a yöneldiler. Ona boyun eğdiler. Gemi durmaksızın 6 ay yüzdü. Harem-i Şerif'e geldi ama oraya girmedi. Haremin etrafında bir hafta döndü. Hz. Nuh'un gemiden çıkışından sonra denilmiştir ki Nuh ile gemide olanların dışındakilerin nesli kalmamıştır.

(4) Allah, tufanın durmasını istediğinde yeryüzüne bir rüzgâr gönderdi. Sular duruldu ve gemi Cudi Dağı'na oturdu. Yahudilerin iddia ettiklerine göre, bu olay yedinci ayın on yedinci gününde oldu. Yahut onuncu ayın ilk günündeydi. Aradan 40 gün geçtikten sonra Hz. Nuh inşa ettiği geminin **menfez**ini açtı. Sonra kargayı suyun ne yaptığına bakması için gönderdi. Geri dönmedi. Güvercini gönderdi. Ayaklarında bir şey olmaksızın geri döndü. Güvercini tuttu ve içeri aldı. Sonra yedi gün geçti. Sonra tekrar bakması için gönderdi. Akşam olduğunda döndü. Orada zeytin yaprağı vardı. Hz. Nuh suyun yeryüzünde azaldığını bildi. Yedi gün kaldı. Ardından gönderdi. Geri dönmedi. Hz. Nuh anladı ki yeryüzü açıldı. Tufan iki yıl bir ay sürmüştü. Tufan bitti, yeryüzü açıldı ve kara ortaya çıktı. Hz. Nuh, geminin dışını gördü. Bu ifadeler Tevrat'ta geçen ifadelerdir. Hz. Nuh gemiden inince yeryüzünü çocukları arasında üçe ayırdı. Sâm'ı yeryüzünün orta yerine yerleştirdi. Hz. Nuh **kıssası** bize kötülüğün kötü insanların ortadan kalkmasıyla yok olmayacağını göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Zira insanlık **şirk** ve **azgınlık**ları sebebiyle tarihin şahit olduğu en büyük felaket ve **helak** ile cezalandırılan insanlardan ibret almayan insanlık ne acı ki benzer hataları sonraki yüzyıllarda da yapmaya devam etmiştir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. şirk** (prg 4)
——— **2. azgınlık** (prg 4)
——— **3. helak** (prg 4)
——— **4. kıssa** (prg 4)
——— **5. menfez** (prg 4)
——— **6. rivayet** (prg 1)
——— **7. tufan** (prg 2)
——— **8. zift** (prg 2)
——— **9. iman etmek** (prg 2)
——— **10. kâfir** (prg 2)
——— **11. zira** (prg 2)
——— **12. vahiy** (prg 1)
——— **13. ihtilaf** (prg 1)
——— **14. günah** (prg 1)

a) İnanmak.
b) Geçilecek yer, delik.
c) Ders çıkarılacak olay.
d) Eş koşma.
e) Taşkınlıkta ileri gitmek.
f) Yok olma.
g) Söylenti.
h) Şiddetli yağmur.
ı) Siyah parlak madde.
i) Tanrıyı inkar eden kimse.
j) Anlaşmazlık.
k) Dini suç.
l) Uzunluk birimi.
m) Bir düşüncenin Tanrı tarafından bildirilmesi.
n) Yaşayan.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) onlar (prg 1) .....

b) o (prg 2) .....

c) kendisi (prg 2) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Hz. Nuh'un kavmi peygamberlerini dinledi.

( ) ( ) **2.** Allah, Hz. Nuh'a vahiy ile yardım etti

( ) ( ) **3.** Bir rivayete göre Sac ağacı 80 yılda büyüdü.

( ) ( ) **4.** Hz. Nuh, Sac ağaçlarıyla gemi yapımına başladı.

( ) ( ) **5.** Geminin uzunluğu 30 zira idi.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Hz. Nuh'un kavminin azgınlıkta ileri gittiğine
   B) Hz. Nuh' un Allah'tan yardım istediğine
   C) Hz. Nuh'un kaç oğlu olduğuna
   D) Hz. Nuh'un karısının fiziki özelliklerine

2. **Metinden, Nuh Tufanı ve Hz. Nuh'un kavmi ile ilgili bilgilerden hangisi çıkarılamaz?**
   A) Allah'ın çirkin gördüğü işleri yapan kimselerdi.
   B) İçki içmekte ve çirkin işlerle uğraşmaktaydılar.
   C) Peygamberlerini dinlemeyerek günahlarını sürdürdüler.
   D) Suç ve günahları çoğaldıktan sonra tövbe ettiler.

3. **Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Geride kalan insanların sayısına
   B) Oğlu Yam'ın neden gemiye binemediğine
   C) Tufanın ne zaman gerçekleştiği hakkındaki yorumlara
   D) Gemide kaç kişi olduğuna

4. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?**
   A) Her kavim böyle azgın ve bozuktur.
   B) Peygamberler bozuk kavimlere gönderilir.
   C) İyilikten kötülük doğar.
   D) Allah iyilerin yanındadır.

5. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**
   A) Allah inananlara yardım eder.
   B) Kötülük kötü insanların yok olmasıyla beraber sona ermeyebilir.
   C) Her toplum ancak ceza ile akıllanabilir.
   D) İnsanlık zaman zaman kötü davranışları nedeniyle cezalandırılmıştır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Sizce günümüz toplumunun sapkınlıkları nelerdir? Bunları sebep-sonuç ilişkisi içerisinde açıklayınız.

.....

.....

.....

YAZMA ETKİNLİĞİ

Toplumları kötülüklerden tamamen arındırmak mümkün müdür? Nasıl?

HAZIRLIK

1. Aşağıda verilen tablonun ilk iki bölümünü metni okumadan önce, üçüncü bölümünü ise metni okuduktan sonra doldurunuz.

1. BİLDİKLERİM: Şu an, bu konu ile ilgili ne biliyorum?	2. BİLMEK İSTEDİKLERİM: Ne öğrenmek istiyorum?	3. ÖĞRENDİKLERİM: Neler öğrendim?
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

2. Sizce bilim ve teknoloji nasıl gelişir, ilerler? Bilim insanları bu gelişime, ilerlemeye nasıl katkı sağlar?
3. İbn-i Sina ve onun buluşları hakkında neler biliyorsunuz? Açıklayınız.
4. Ülkenizin önemli bilim insanları ve onların çalışmaları hakkında bilgi veriniz.

İBN-İ SİNA

(1) Dünyada ilk göz ameliyatını yapan, balıklardan elektrik elde edip **felçlilere fizik tedavi** uygulayan, bazı kanser çeşitlerini ilk defa tanımlayıp tedavi eden ve eserleri Avrupa üniversitelerinde ders kitabı olarak okutulan büyük İslam âlimi İbn-i Sinâ, hak ettiği **değeri** yavaş yavaş **görmeye** başladı.

(2) İbn-i Sina, Özbekistan'ın Buhara şehri yakınlarındaki Afşana köyünde **Hicri** 370, **Miladi** 980 yılında dünyaya geldi. İbn-i Sina'nın ailesi Belh'ten gelerek Buhara'ya yerleşti. İbni Sinâ'nın babası Abdullah Bey, Samani Devleti'nin önemli şehri Belh'ten gelen saygın bir bilim adamıydı ve **o,** maliyede çalışmıştı.

(3) İbn-i Sina daha çocukluk çağında olağanüstü zekâsı ile dikkatleri üzerine çekti. İbn-i Sina henüz 10 yaşındayken Kur'an-ı Kerim'i ezberledi. Küçük yaşta çağının bütün ilimlerini öğrendi. İbn-i Sina gündüz-gece okumakla vakit geçirmiş, mum ışığında saatlerce, çoğu zaman sabahlara kadar çalışmıştır. **Nakledilen** odur ki İbn-i Sina pek az uyurmuş.

(4) İbn-i Sina, babasından, ünlü bilgin Natili'den ve İsmail Zahit'ten dersler aldı. Geometri (özellikle öklid geometrisi), mantık, **fıkıh, sarf, nahiv,** tıp ve tabiat bilimi üstüne çalışmalar yaptı. Farabi'nin eserleri aracılığıyla Aristoteles felsefesini ve **metafiziğini** öğrendi. İbn-i Sina, 14 yaşına geldiğinde öğretmenlerini geçmeye başladı. 16 yaşında tıbba yöneldi ve **bu konudaki** bilgileri öğrenmekle kalmayıp yeni tedaviler de geliştirdi. 19 yaşında doktor unvanını elde etti ve ücret almaksızın hastaları tedavi etmeye başladı. Babası ölünce Cürcan'da Şirazlı Ebu Muhammet'ten **destek gördü.** Çağında tanınan bütün Yunan filozoflarının ve Anadolu bilginlerinin eserlerini **tetkik etti.** Hastalanan Buhara Emiri Nuh İbn-i Mansur'u iyileştirince çalışmalarına genç yaşta kabul edildiği Samanoğulları Saray Kütüphanesi'nde devam etti. **Bu sayede,** pek çok eseri elinin altında buldu ve vaktini kitap okumakla, yazmakla geçirdi. Hükümdar öldüğü zaman o, henüz yirmi yaşındaydı ve Buhara'dan ayrılarak Harzem'e gitti. Harzem'de dönemin en büyük bilgini El-Bîrûni'nin öğrencisi oldu. El-Bîrûni gibi büyük bir şöhretin ve değerin onun çalışkanlığına, bilgisine değer vermesi; kendisini yanına kabul etmesi, onunla beraber çalışması, hakkında kıskançlığa ve iftiralara yol açtı. Bu yüzden İbn-i Sina, **takibata** bile uğradı.

(5) Harzem'de barınamayarak yeniden **yollara düştü.** Şehirden şehre dolaşarak nihayet Hemedan'a kadar geldi ve **orada** kalmaya karar verdi. İbn-i Sina, çoğu fizik, astronomi ve felsefeyle ilgili olarak 150 civarında eser yazmıştı. Farsça olan birkaçı dışında eserlerinin hepsi Arapçadır. Çünkü o devirde ilim eserlerini Arap diliyle yazmak büyük bir öneme sahipti. Arapçaya, bilim dili kabul edilmesi sebebiyle büyük değer verilirdi.

(6) 57 yaşındayken Hemedan'da öldüğü zaman İbn-i Sina ardında 150'den fazla eser bırakmıştı. Eserleri Latinceye ve Almancaya çevrilmiş; bunlar, tıp, kimya ve felsefe alanında Avrupa'ya **ışık tutmuştur**. Bilhassa tıp ilmine dair araştırmaları son derece orijinal ve doğrudur. **Bu yüzden** Doğu ve Batı hekimliğine kelimenin tam anlamıyla 600 yıl boyunca hükmetmiştir. Onu Latinler "Avicenna" adıyla anmış ve eski Yunan bilgi ve felsefesinin aktarıcısı olarak görmüşlerdir. Batılılarca, Orta Çağ devrinde modern bilimin kurucusu ve hekimlerin önderi olarak kabul görmüş ve "Büyük Üstat" ismi ile tanınmıştır. Tıp alanında yedi asır boyunca temel kaynak olarak kabul edilmiş olan El-Kanun fi't-Tıb (Tıbbın Kanunu) adlı kitabı ile ünlenmiştir. Bu kitap, Avrupa üniversitelerinde hâlen tıp biliminin temel eserlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

(7) İbn-i Sina'nın eserleri Batı dillerine Latince yoluyla çevrilmiştir. Bu çevirilerden ötürü, Avrupa'da bir süre İranlı hekim ve filozof olarak tanınmıştır. İbn-i Sina, eserlerini Türkçe yazmamıştır. İbn-i Sina, Türk olmasına karşın, döneminde kabul gören bilim dili Arapça ve yer yer Farsça ile eserlerini **kaleme almıştır**. Son yıllarını İran'da geçirmiş olması da **onun** İranlı olarak tanınmasında etkili olmuştur.

(8) İbn-i Sina, İran'ın Hamedan şehrinde Hicri 427, Miladi 1037 tarihinde vefat etti. İbn-i Sina ardında yüz elliden fazla eser bıraktı. İbn-i Sina'nın ardında bıraktığı eserlerden birkaçı şöyledir: El-Kanun fi't-Tıb (Tıbbın Kanunu); Kitabü'l-Necat (Kurtuluş Kitabı); Risale fi-İlmü'l-Ahlak (Ahlak Konusunda Kitapçık); İşarat ve't-Tembihat (Belirtiler ve Uyarılar); Kitabü'ş-Şifa (İyileşme Kitabı).

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. felçli** (prg 1)
——— **2. fizik tedavi** (prg 1)
——— **3. Hicri** (prg 2)
——— **4. Miladi** (prg 2)
——— **5. nakledilen** (prg 3)
——— **6. fıkıh** (prg 4)
——— **7. sarf** (prg 4)
——— **8. nahiv** (prg 4)
——— **9. metafizik** (prg 4)
——— **10. takibat** (prg 4)

a) Anlatılan, söylenen, aktarılan.
b) İslam hukukunda din ve dünya işleri ile ilgili ana kaynaklardan yararlanarak konulmuş olan kuralların bütünü.
c) Söz dizimi, sözcüklerin sıralanış kurallarını açıklayan sistem.
ç) Doğa ötesi, fizik bilimlerinin ötesinde kalan.
d) İnmeli, felç olmuş, vücudunun bir kısmını kullanamayan.
e) Askeri birliklerin savaşa hazırlanmak amacıyla yaptıkları savaş denemesi, uygulama.
f) Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç olarak alan takvim.
g) Kovuşturma, soruşturma.
ğ) Tarihin başlangıcı olarak Hz. Muhammed'in (sav) hicretini kabul eden takvim.
h) Dil bilgisi, yapı bilgisi.
ı) Hastalıkları su, ışık, hava, elektrik vb. fiziksel ve mekanik yöntemlerle tedavi etme, fizyoterapi.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki söz öbeklerini yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. değer ... görmek** (prg 1)
——— **2. destek görmek** (prg 4)
——— **3. tetkik etmek** (prg 4)
——— **4. yollara düşmek** (prg 5)
——— **5. ışık tutmak** (prg 6)
——— **6. kaleme almak** (prg 7)

a) Hemen yazmaya başlamak.
b) Bir konuyu yazı durumuna getirmek, yazıyla anlatmak, eser meydana getirmek.
c) Yardım edilmek, yardımcı olmak.
ç) Düşüncesiyle kılavuzluk etmek, konuyu aydınlatıcı düşünceler söylemek.
d) İncelemek, araştırmak.
e) Yola çıkmak, yol almaya başlamak.
f) İnsanlar tarafından kıymeti bilinmek, sevilmek.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki söz öbeklerini, anlamlarına uygun gelecek şekilde boşluklara yerleştiriniz. Lütfen uygun zaman ve şahıs eklerini kullanmayı da unutmayınız.

"değer ... görmek (prg 1), destek görmek (prg 4), tetkik etmek (prg 4), yollara düşmek (prg 5), ışık tutmak (prg 6), kaleme almak (prg 7)"

a) Yazar, tüm eserlerini bu kentte .....

b) Yunus Emre kendi benliğini bulmak için .....

c) Aziz Sancar yaptığı çalışmalarla geleceğe .....

ç) İbn-i Sina yaptığı çalışmalarla Avrupa'da .....

d) Anadolu'daki salgını ..... için bir heyet yola çıktı.

e) Siyasi partiler maalesef halktan bekledikleri .....

4. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) **o** (prg 2) .....

b) **bu konudaki** (prg 4) .....

c) **bu sayede** (prg 4) .....

ç) **orada** (prg 5) .....

d) **bu yüzden** (prg 6) .....

e) **onun** (prg 7) .....

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** İbn-i Sina tıp alanında birçok yeniliğe imzasını atmıştır.

( ) ( ) **2.** İbn-i Sina çocukken pek de başarılı bir öğrenci olarak görülmemiştir.

( ) ( ) **3.** İbn-i Sina farklı alanlarda çalışmalar yapmış, başarılı bir bilim insanıdır.

( ) ( ) **4.** İbn-i Sina tüm eserlerini Harzem'de kaleme almıştır.

( ) ( ) **5.** İbn-i Sina, Türk olmaması sebebiyle eserlerini Arapça ve Farsça yazmıştır.

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdaki cümle seçeneklerden hangisi ile tamamlanamaz?**

   "İbn-i Sina ....."

   A) İranlı bir hekim ve filozoftur.
   B) Batı'da Avicenna ismiyle tanınır.
   C) felsefe ve astronomi ile ilgilenmiştir.
   D) eserlerinde Arapça ve Farsça kullanmıştır.

2. **Metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) İbn-i Sina'nın ahlakı
   B) İbn-i Sina'nın hayatı
   C) İbn-i Sina'nın dehası
   D) İbn-i Sina'nın eserleri

3. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**

   A) Dünyada ilk göz ameliyatını İbn-i Sina yapmıştır.
   B) İbn-i Sina metafizik konusunda da çalışmalar yapmıştır.
   C) Hastalarına fizik tedavi uygulayan ilk doktor İbn-i Sina'dır.
   D) İbn-i Sina, El-Bîrûni ve Natili gibi önemli hocaların öğrencisidir.

4. **Metinden aşağıdaki bilgilerden hangisi çıkarılamaz?**

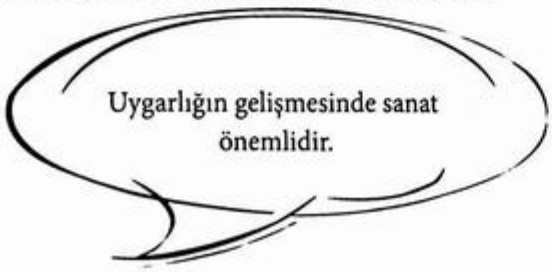
   A) İbn-i Sina bazı kanser türlerini ilk tanılayan kişidir.
   B) İbn-i Sina hayatı boyunca Türk-İslam coğrafyasında yaşamıştır.
   C) İbn-i Sina, Harzem'de asılsız iddialar ile mahkemeye çıkartılmıştır.
   D) İbn-i Sina, Aristo felsefesini Müslümanlara anlatan ilk bilim insanıdır.

5. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**

   A) Arapça eski dönemlerde bilim dili olarak değer görmüştür.
   B) İbn-i Sina her dönem hak ettiği değeri gören büyük bir âlimdir.
   C) İbn-i Sina'nın eserleri üniversitelerde ders kitabı olarak kullanılmıştır.
   D) İbn-i Sina yüzlerce eser vermiş ve "Büyük Üstat" unvanıyla tanınmıştır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ederek aşağıya yazınız.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....

C. Tespit ettiğiniz anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....

HAZIRLIK

1. Yardımsever olmak ne demektir? Örnekler vererek açıklayınız.
2. Siz yardımsever bir kişi misiniz? İnsanlara yardım etmek için neler yaparsınız? Açıklayınız.
3. Türkiye'deki yardım kuruluşlarından hangilerini biliyorsunuz? Bu yardım kuruluşlarından hangisinde görev almak isterdiniz? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.

İZZET BAYSAL

(1) İzzet Baysal, 1907 yılında Bolu'nun Karaçayır Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Babası Rüştiye Mektebi mezunu Memur Ahmet Canip Efendi, annesi de Bolu'nun Alpagutbey Köyü'nden Hafız Behiye Hanım'dır. İkisi erkek, ikisi kız dört çocuklu ailenin en küçük çocuğu İzzet Baysal'dır.

(2) İzzet Baysal, ilk ve orta öğrenimini Bolu'da tamamlamıştır.1926 yılında İstanbul'da Mekteb-i Sultan-i Nefise'ye (bugünkü ismi ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) kaydolur ve 1931 yılında mimar olarak mezun olur. Dar gelirli bir ailenin çocuğu olan İzzet Baysal, 1927 yılında babasını da kaybetmiştir. Ama yılmamış, tatil aylarında ve okurken çeşitli işlerde çalışarak öğrenimini devam ettirmiş ve 411 no'lu diplomayı başarı ile almıştır.

(3) Memuriyet hayatına Bolu Nafia (Bayındırlık) Müdürlüğü'nde mimar olarak başladı. 1932 yılında birkaç arkadaşı ile birlikte Gerede İlçesi'nin imar planını yaptı.

(4) Daha sonra Ankara'da Milli Müdafaa Vekaleti Hava Müsteşarlığı'nda mimar olarak çalışmaya başladı. Görevi icabı Eskişehir Hava Meydanı inşaatının koordinatörlüğünü yapmıştır. 1934 yılında bu görevinden istifa eder ve Eskişehir Belediyesi'nde Fen İşleri Şefi olarak göreve başlar. Aynı yıl Eskişehir Lisesi'nde Coğrafya Öğretmeni olarak görev yapan Çanakkaleli Refika Pınar ile evlenir.

(5) 1936 yılında Ankara'da serbest olarak çalışmaya başladığını görürüz.1939 yılında tek evlatları olan Esin dünyaya gelir. Ankara'da Azerbaycan temsilcisi Sadri Maksudi Aral'ın ve Medine Muhafızı Fahrettin Paşa'nın köşk projelerini İzzet Baysal yapmıştır. 1939 yılında vatani görevini yapmak üzere Afyon'a gitmiştir ve 1942 yılında tekrar Ankara'ya dönmüştür.

Başlayıp bitirdiği inşaatlara gelince;

(6) Ankara Etlik Veteriner Laboratuarı, Bolu Devlet Hastanesi, Bolu Lisesi, Bolu Ziraat Bankası Evleri, Bolu Kız Enstitüsü (Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi), Bolu Kapalı Cezaevi, Bolu-Adapazarı yolu üzerindeki Melen Köprüsü inşaatı ve yol inşaatları bunlardan bazılarıdır.

(7) 1942 yılında eşi Refika Hanım vefat edince, elindeki mevcut işlerini tamamlayıp 1943 yılında İstanbul'a gider ve Karaköy'de Perşembe Pazarı'nda sıhhi tesisat ve hırdavat üzerine çalışan bir mağazayı satın alır ve ticarete başlar. Aynı zamanda kapı kilitleri imali için küçük bir **atölye** kurmuştur. Ama **bu** ona yetmemiş, dükkanında sattığı "boru ekleme parçaları"nın neden yerli üretilemediğine kafa yormaya başlamıştır.

(8) İki kere Almanya'ya giderek temper dökümünün ne olduğunu araştırır, **bu dökümden** imal edilen boru ekleme parçalarının Türkiye'de imali için çalışmalar yapar ve neticede 1950 yılında özel **teşebbüs**ün ilk mekanize döküm fabrikasını kurar.

(9) Baysal'ın çok zor şartlarda kurduğu bu fabrika üretime geçer geçmez Avrupalı şirketler (6 büyük üretici Zürih'te bir kartel oluşturmuşlardır.) Türkiye'nin bu **çiçeği burnunda** kuruluşunu batırmaya çalışırlar ve Türkiye'ye yaptıkları ihracata % 40 indirim uygulamaya başlarlar. İzzet Baysal, her zaman olduğu gibi azmi, cesareti, çalışkanlığı ve sabrı ile bazı geceler fabrikada yatarak da olsa, bu işin de üstesinden gelmiştir. Hatta, 1970'li yıllarda Avusturya, Almanya, Yunanistan ve Arap ülkelerine ihracata başlamıştır

(10) 1951 yılında İzzet Baysal Döküm Sanayii Müessesesi adı altında kurulan bu fabrika, 1957 yılında bir aile şirketi hâline dönüştürülmüş, İzsal Döküm Sanayii A.Ş. adı altında bugünlere kadar faaliyetini sürdürmüştür.

(11) En büyük yardımcısı 1953 yılında yanına aldığı yeğeni Ahmet Baysal'dır. Hayatta en fazla değer verdiği kişi ise kızı Esin'dir. 1939 yılında dünyaya gelen Esin, İstanbul Boğaziçi Koleji mezunudur. 1964 yılında aynı kolej mezunu Ankara'nın köklü ailelerinden Avundukların oğlu Cahit Avunduk ile evlenmiştir.

(12) Esin Avunduk, babasını hiçbir zaman yalnız bırakmamış, varlığı ile zor zamanlarda babasına hep destek olmuştur. Vakfın kurucuları arasında olup aynı zamanda Yönetim Kurulu Üyesi ve Başkan Vekili olarak görev yapmaktadır.

(13) 1975 yılı ortalarına kadar **bizzat** işlerin başında gördüğümüz İzzet Baysal, daha sonra da haftanın 3-4 günü iş yerine giderek işlerini takip etmeye başlamıştır. Gelir Vergisi'nde altın madalya ile ödüllendirilmiş, İstanbul'da Kurumlar Vergisi verenlerin ön sıralarında yer almıştır. 1986 yılında ikinci eşi Nafize Hanım'ı kaybetmiştir. 1986 yılının sonunda İzzet Baysal **Vakfı**'nı kurmuş ve tüm varlığını vakfına vasiyet etmiştir. 1994 yılı eylül ayının sonunda iş hayatından çekilmiş ve çalışmalarını İzzet Baysal Vakfı'nda yoğunlaştırmıştır.

(14) 05.03.2000 tarihinde sabah saat 07.00'de hakkın rahmetine kavuştuğunda 93 yaşında bulunmaktaydı. 08.03.2000 tarihinde hiç kimseye nasip olmayan muazzam bir kalabalıkla, kendi arzusu ve Bakanlar Kurulu kararı ile Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Gölköy Kampüsündeki **anıt mezarına**, çok sevdiği ve her şeyini adadığı üniversite gençliğinin kalbine defnedilmiştir. Mekânı cennet olsun!

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. anıt mezar** (prg 14)	**a)** Bir hizmetin gelecekte de yapılması için belli şartlarla ve resmî bir yolla ayrılarak bir topluluk veya bir kimse tarafından bırakılan mülk, para.
——— **2. bizzat** (prg 13)	**b)** Girişim, girişme.
——— **3. vakıf** (prg 13)	**c)** Tarihî değeri olan kişilerin mezarı olarak yapılan anıt değerindeki yapı, mozole.
——— **4. teşebbüs** (prg 8)	**ç)** Zanaatçıların veya resim, heykel sanatlarıyla uğraşanların çalıştığı yer, işlik.
——— **5. atölye** (prg 7)	**d)** Aracısız, kendisi olarak.
	e) Kapı vb şeyleri tutmaya yarayan, döner tahta veya metal parça.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 7) .....

b) bu dökümden (prg 8) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** İzzet Baysal, Türkiye'de ilk mekanize döküm fabrikasını kurmuştur.

( ) ( ) **2.** Avrupalı şirketler, İzzet Baysal'ın şirketine yardım etmişlerdir.

( ) ( ) **3.** 1994 yılından sonra İzzet Baysal hiç çalışmamıştır.

( ) ( ) **4.** İzzet Baysal'ın Ahmet ve Esin adında iki çocuğu vardır.

( ) ( ) **5.** İzzet Baysal 1943 yılında ticarete başlamıştır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları okuduğunuz metne göre cevaplayınız.

1. "Ama yılmamış, tatil aylarında ve okurken çeşitli işlerde çalışarak öğrenimini devam ettirmiş." **cümlesindeki altı çizili kelimenin yerine aşağıdakilerden hangisi getirilemez?**

   A) Pes etmemiş
   B) Bıkmamış
   C) Yanılmamış
   D) Vazgeçmemiş

2. "1936 yılında Ankara'da serbest olarak çalışmaya başladığını görüyoruz." **cümlesindeki altı çizili kelimenin yerine aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?**

   A) Rahat
   B) Hiçbir yere bağlı olmadan
   C) Kaygısız
   D) Umursamaz

3. "Ama bu ona yetmemiş, dükkanında sattığı boru ekleme parçalarının neden yerli üretilemediğine kafa yormaya başlamıştır." **cümlesindeki altı çizili deyimin anlamı aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Bir konu üzerine çok düşünmek
   B) Başı ağrımak
   C) Bir sonuca ulaşamamak
   D) Hastalanmak

4. "Dar gelirli bir ailenin çocuğu olan İzzet Baysal, 1927 yılında babasını da kaybetmiştir." **cümlesindeki altı çizili deyimin anlamı aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Ekonomik yönden kısıtlı imkanlara sahip
   B) Maddi imkanlarını kullanamamak
   C) Karşılaştığı durumlara çözüm bulamamak
   D) Karşılaştığı bir durumu abartmak

5. **İzzet Baysal'ın bitirdiği inşaatlar arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?**

   A) Bolu Lisesi
   B) Bolu Kapalı Cezaevi
   C) Abant İzzet Baysal Üniversitesi
   D) Bolu Ziraat Bankası Evleri

6. **İzzet Baysal ilk mekanize döküm fabrikasını niçin açmıştır?**
   A) Kapı kilitleri üretmek için
   B) Boru ekleme parçaları üretmek için
   C) Yabancı ülkelere ihracat yapmak için
   D) Memuriyetten fazla para kazanamadığı için

7. **Metinde yer alan "çiçeği burnunda" (prg 9) deyimi aşağıdaki durumlardan hangisi için kullanılabilir?**
   A) Ahmet ile Merve dün evlendiler.
   B) Bu yemek üç gün önce yapıldı.
   C) Uzun süredir kitap okumamış.
   D) Aylardır ne aradı ne de sordu.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıdaki konu ile ilgili görüşlerinizi belirtiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

İnsanlara yardım ettiğinizde neler hissedersiniz? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HAZIRLIK

1. Sizce insanlar neden tarihsel olaylarla ilgileniyor? Siz de tarihsel olaylara meraklı mısınız? Açıklayınız.
2. Napolyon Bonapart hakkında bildiklerinizi açıklayınız.
3. Osmanlı Devleti hakkında neler biliyorsunuz? Bildiklerinizi kısaca anlatınız.

YENİLMEZ DENİLEN NAPOLYON BONAPART'I BOZGUNA UĞRATAN TÜRK: CEZZAR AHMED PAŞA

(1) Tarih 19 Mayıs 1798'i gösterdiğinde Napolyon Bonapart L'Orient adlı gemisiyle Toulon'dan Mısır'ı ele geçirmek için yola çıkmıştı. 1798 yılında Fransızlar Akdeniz'deki Osmanlı egemenliği sonlandırmak ve hakimiyeti ele geçirmek için Mısır'ı işgal etmişti. **Bu durum** sonucunda Sultan III. Selim diplomatik bir yol uygulayıp Fransa'ya hemen savaş ilan etmemiş ve zaman içerisinde bazı **tedbirler** almıştı. Fransa'nın en büyük rakibi olan İngiltere'yi müttefik olarak kazanmıştı.

(2) 2 Temmuz 1799 tarihinde Napolyon Mısır'a girer. Mısırlılar Napolyon'a Ali Bonaparte diye seslenmekteydi. Napolyon Mısır'daki Müslümanlarla görüşerek kendisinin de Tek tanrı inancını benimsediğini, İslam dinine, özellikle de Hz. Muhammed'e ve Kuran-ı Kerim'e büyük saygı duyduğunu belirterek, kendisini dost gibi gösterdi. Kendisi böylelikle yöre halkını aldatmaya yönelik farklı farklı taktikler geliştirdi ve bu taktikleri uyguladı. Buna ilaveten Napolyon "Gazette Nationaleou Le Moniteur Universal" isimli gazeteye verdiği **beyanname**de Yahudileri Fransız ordusuna gönüllü olarak çağırır ve karşılığında ise Filistin'de bir Yahudi devleti kuracağını, ve böylelikle Yahudi Kral Herodes krallığını yeniden kuracağının vaadini verir.

(3) **İrtibat** yollarının kesilmesi ve Napolyon'un köşeye sıkışması sebebiyle, Napolyon Bonapart 22 Aralık 1798 yolunda 18.000 kişiden oluşan ordusuyla birlikte Mısır'dan Suriye'ye doğru harekete geçmişti. Bonapart'ın düşüncesi eğer Suriye'ye ele geçirirse, Mısır'a da tamamen egemen olabileceğidir. Akka yolu üzerindeki Yafa şehrini kuşatan Napolyon, buradaki Müslümanlara şehri teslim ettikleri takdirde canlarını bağışlayacağını ve onları affedeceğini söylemişti. Bunun üzerine şehir kolay bir şekilde teslim edildi. Fakat Napolyon sözünde durmadı ve esir alınan Müslümanları öldürdü. Böylelikle Napolyon, büyük bir **katliama** sebep oldu.

(4) 24 Mart 1799 yılında Napolyon Akka önlerine geldi. Yenilmez zafer duygusu kapsamında Akka'yı 24 saat içinde almayı planlıyordu. Fakat yenilmez denilen Napolyon Bonapart'ın hesaplamadığı ciddi bir rakibi vardı: *Cezzar Ahmed Paşa.*

(5) Ahmet Paşa, Bosnalı olup doğum tarihi hakkında çeşitli rivayetler vardır. Kendisi 18. yüzyıl sonlarında Akka **müdafaa**sıyla bilinen Osmanlı valisidir. Kendisi Mısır'ın sosyal ve idari yapısını yakından takip ederek, valilik yılları için çok değerli tecrübeler kazanmıştır. Bazı kaynaklara göre Ahmet Paşa'ya meşhur lakabı Cezzar, "yaptığı savaşlarda birçok kişiyi develeriyle birlikte öldürdüğü için" verilmiştir. 1775 yılında Akka'nın muhafızlığı Cezzar Ahmed Paşa'ya verildi.

(6) Bundan önce Napolyon, Osmanlı Valisi Cezzar Ahmet Paşa'ya üç kez mektup göndermiş ve amacının İngilizlere karşı kazanmak olduğunu belirtip kendisinin canını bağışlayacağını vurgulamıştır. Fakat Cezzar Ahmed Paşa kahraman bir davranış sergileyerek, Akka'yı savunmada kararlı olduğunu göstermiş ve bu mektuplara cevap dahi vermemiştir. Cezzar Ahmed Paşa yüksek yaşına (83) aldırış etmeden, verdiği yemini tutmak için canla başla Akka Kalesi'ni savunmuştur. Napolyon birkaç kez **taktik** değiştirse de başarılı olmamıştır. Bunun üzerine, bir de Fransız ordusundan bazı askerlerin veba salgınına uğraması da Fransız kuşatmasını başarısız kılmıştır. Bunun üzerine Napolyon, kaleyi ele geçiremeyeceğini anlamıştır. Napolyon büyük bir hezimete uğrayarak Mayıs 1799 tarihinde Akka'dan Mısır'a doğru yola çıkmıştır. Fransızların üç yıllık işgalinden sonra, 1801 yılında Osmanlı ve İngiliz **müttefik** kuvvetlerinin çabasıyla Mısır işgalden kurtarılmıştır.

(7) Akka kuşatmasında Fransız ordusundaki birtakım askerler mağlubiyeti kabul ederek büyük camiye saklanmış ve **burada** savaşın bitmesini beklemiştir. Savunma sonrası Cezzar Ahmed Paşa savunmasız askerleri öldürmek yerine, serbest bırakır. Eğer Cezzar Ahmed Paşa Akka'yı müdafaa etmeseydi Yenilmez lakaplı Napolyon Bonapart bütün doğuyu ele geçirirdi. Fakat Cezzar Ahmet Pasa komutasındaki bir avuç Nizam-i Cedit Akka kalesini Fransız ordusuna karşı kahraman bir savunma ile püskürtüp Napolyon'u yenilgiye uğratmıştır.

(8) Batılı kaynaklarda Cezzar Ahmed Paşa **gaddar** ve zalim biri olarak gösterilmiş ve gösterdiği büyük zafer pek de takdire şayan edilmemiştir. Fransız orduyu püskürttükten sonra Cezzar Ahmed Paşa Akka'yı yeniden inşa etti ve Akka'yı merkez yaparak Akka'nın parlak bir dönem geçirmesini sağladı. Boşnak Cezzar Ahmed Paşa 23 Nisan 1804 Akka'da vefat etmiştir. Ardında Akka'da biri kendi adını taşıyan (Cezzar Ahmed Paşa Camisi) tam altı cami, çarsılar, hanlar, hamamlar, çeşmeler ve su değirmenleri bırakmıştır. Osmanlı Valisi Cezzar Ahmed Paşa eski Osmanlı vilayeti Akka'da 1196 yılında en büyük camiyi inşa ettirmiştir. Tek kubbeli cami, sadece küçük bir cami olarak değil, aynı zamanda, medrese, kütüphane, şadırvan ve bir türbe ile birlikte bir külliye olarak inşa edilmiştir. Caminin içindeki süslemeler barok özelliği taşır. Dikdörtgen planlı avlu üç tarafından Kayseri'den getirilen mermer ve granit sütunlar süslenmektedir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. tedbir** (prg 1)

——— **2. beyanname**(prg 2)

——— **3. irtibat** (prg 3)

——— **4. katliam** (prg 3)

——— **5. müdafaa** (prg 5)

——— **6. taktik** (prg 6)

——— **7. müttefik** (prg 6)

——— **8. gaddar** (prg 8)

a) Kırım, topluca öldürme.

b) Acıması olmayan, başkalarına haksızlık eden, merhametsiz.

c) Savunma, koruma.

ç) İşbirliği yapanlar, işbirliği içinde hareket edenler.

d) Alçak gönüllülük.

e) Önlem, hazırlık.

f) Bağlantı.

g) Bir kimsenin resmî bir kuruluşa herhangi bir durumu bildirmek için verdiği çizelge, bildirge.

ğ) İstenen sonuca ulaşmak amacıyla izlenen yol ve kullanılan yöntemlerin tümü.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu durum (prg 1) .....

b) burada (prg 7) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Cezzar Ahmet Paşa'nın ilerleyen yaşı savaşta kendisine engel oluşturmuştur.

( ) ( ) **2.** Napolyon, Müslümanlara karşı sözünde durmuştur.

( ) ( ) **3.** Fransızlar, Akdeniz'de daha fazla söz sahibi olmak için Mısır'ı işgal etmiştir.

( ) ( ) **4.** Cezzar Ahmet Paşa teslim olan Fransız askerlerini serbest bırakmıştır.

( ) ( ) **5.** Cezzar Ahmet Paşa 18. yüzyılda doğmuştur.

( ) ( ) **6.** Akka Kalesi, Napolyon'un ilk yenilgisidir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları okuduğunuz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi Napolyon'un Mısır'ı işgalinin, Osmanlı Devleti'ne getirilerinden birisi olarak kabul edilebilir?**
   A) Akka Kalesi'ni müdafaa
   B) Mısır'ın işgal edilmesi
   C) İngilizlerle müttefiklik
   D) Suriye'nin bağımsızlığını ilan etmesi

2. **Aşağıdakilerden hangisi Mısır halkının Napolyon'u sevme sebebidir?**
   A) Tek tanrı inancına sahip olması ve dinlere saygılı olması
   B) Başarılı bir komutan olması
   C) Mısır'ı işgal etmesi
   D) Fransız olması

3. **Metne göre aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Napolyon, Mısır halkını kandırmıştır.
   B) Napolyon, Yahudiler tarafından desteklenmiştir.
   C) Napolyon, başarılı bir komutandır.
   D) Napolyon, İngilizler ile müttefik olmuştur.

4. **Aşağıdakilerden hangisi Cezzar Ahmet Paşa'nın özelliklerinden birisi değildir?**
   A) Kararlı
   B) Alim
   C) Cesur
   D) Kahraman

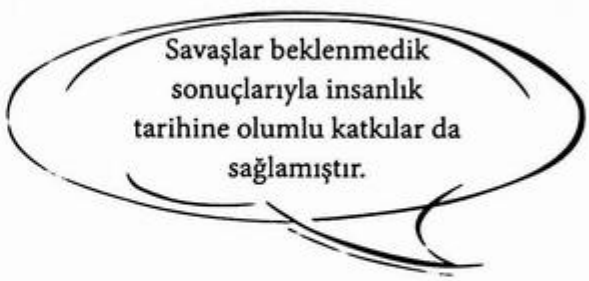
5. **Fransızların, Mısır işgali ne kadar sürmüştür?**
   A) 2 yıl
   B) 3 ay
   C) 2 ay
   D) 3 yıl

6. **Aşağıdakilerden hangisi Cezzar Ahmet Paşa'nın Akka'ya verdiği hizmetlerden biri değildir?**
   A) Düşman askerlerini Akka'dan çıkarması
   B) Parlak bir dönem geçirmesini sağlamak
   C) Çok sayıda cami yaptırmak
   D) Çarşı, han, hamam vs. yaptırmak

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Geçmişte bir devletin hükümdarı olma şansınız olsaydı, sizin devletinizde yaşam nasıl olurdu?

Günlük hayat: .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

İnsanlar: .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ekonomik hayat: .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DİNLEME METNİ: ÇAYIN TARİHİ HAKKINDA BİLGİLER

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. ..... göre çayı ilk içen kişi Buda'dır.
   A) Çinlilere
   B) Hintlilere
   C) Kazakistanlılara
   D) Türklere

2. Çin'den getirilen çay fidanları ve tohumları Bursa'da ekilmiş ancak ..... koşulların uygunsuzluğu sebebiyle bu girişim sonuçsuz kalmıştır.
   A) ekonomik
   B) etnolojik
   C) etimolojik
   D) ekolojik

3. Buda uyku bastırdığında bir parça çay yaprağını .....yorgunluğunu giderirdi.
   A) ısırıp
   B) koklayıp
   C) çiğneyip
   D) yiyip

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) 1. Çayın Osmanlı'ya gelişi 19. yüzyılın başlarına rastlar.

( ) ( ) 2. Çin imparatoru aynı zamanda bitki bilimciydi.

( ) ( ) 3. Türklerin çayla tanışması Abdulkayyum Nasıri'nin eserinde anlatılmıştır.

( ) ( ) 4. Osmanlı'nın çayla tanışması İstanbul'daki bazı dükkânların çay ithaliyle başlamıştır.

( ) ( ) 5. Osmanlı'da çay yetiştirmeye yönelik bilinen ilk girişim Sultan II. Mahmut dönemindedir.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdaki milletlerden hangisi çayla ilk tanışan milletlerden değildir?**
   A) Mısırlar
   B) Türkler
   C) Çinliler
   D) Hintliler

2. **Rize'de ilk çay fabrikası ne zaman açılmıştır?**
   A) 1917
   B) 1927
   C) 1937
   D) 1947

DİNLEME/İZLEME METNİ: JAPONYA'NIN ORTAYA ÇIKIŞI

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **..... yılında, Japonya İmparatoru Meiji'nin yeğeni ..... Osmanlı İmparatorluğu'nu ziyaret eder.**
   A) 1877/Prens Mutsuhito
   B) 1888/Prens Meiji
   C) 1887/Prens Komatsu
   D) 1887/Prens Ma

2. **16 Eylül 1980 tarihinde Japonyo'nın Wakayama eyaleti yakınlarından ..... Fırkateyni batar.**
   A) Osman Paşa
   B) Ertuğrul
   C) Halil Paşa
   D) Anadolu

3. **O günün anısına iki ülke, felaketin 120'nci yılı olan 2010'da .....üretmiştir.**
   A) hatıra pulu
   B) gemi
   C) fırkateyn
   D) hatıra parası

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Japonya, 19. yüzyılda önemli bir siyasi güçtür.

( ) ( ) **2.** İmparator Mutsuhito sadece sosyal reformlara ağırlık vermiştir.

( ) ( ) **3.** II. Abdülhamit Han, iyi niyet nişanesi olarak Japonya'yı ziyaret etmiştir.

( ) ( ) **4.** Ertuğrul Fırkateyni kazasından 69 denizci sağ olarak kurtulmuştur.

( ) ( ) **5.** Şehitler anısına Wakayama eyaletinde bir şehitlik anıtı inşa edilmiştir.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. Japonya, donanmasını yenilerken hangi Batılı uzmanlardan yararlanmıştır?

A) Amerikalı

B) Fransız

C) İtalyan

D) İspanyol

2. Aşağıdakilerden hangisi Ertuğrul Fırkateyni kazasının sonuçlarından birisi <u>değildir</u>?

A) Osmanlı donanmasının yenilenmesi

B) Türk-Japon haklarının yakınlaşması

C) Kushimoto'da şehitler anıtının inşa edilmesi

D) Şehitler için her yıl anma töreni düzenlenmesi

3. TEMA

SANAT

HAZIRLIK

1. Size göre halk mimarisi nedir? Modern mimariden farkları nelerdir? Açıklayınız.
2. Kültürünüzde ya da bildiğiniz farklı kültürlerde halk mimarisi örnekleri gördünüz mü? Bu mimari yapıların özellikleri hakkında bilgi veriniz.
3. Ülkenizde en çok üretilen halk mimarisi yapıtları nelerdir? Açıklayınız.

HALK MİMARİSİ VE YAPI USTALIĞI

(1) Endüstri öncesi dönemin kendine özgü şartları içerisinde yaratılan ve 19. yüzyılda meydana gelen Endüstri Devrimi'yle birlikte yok olmaya başlayan halk mimarisi; yaratıldığı çağın ve çevrenin sunduğu teknik, malzeme ve bilgi birikimi ile halkın ihtiyaçlarına göre şekillenip biçimlenen; yaratıcısı olan toplumun yaşam tarzını, toplumsal ilişkilerini, üretim ve tüketim biçimlerini, inanış ve geleneklerini en **yalın** biçimde ortaya koyan kültürel bir olgudur. Akademik olarak tanımlanabilecek bir eğitim sisteminden ya da yazılı kaynaklardan beslenmeyen bu olgunun oluşumunda en önemli unsur tecrübedir. Tecrübe, babadan oğula ve ustadan-çırağa gelecek nesillere aktarılmakta, **bu** da mimariye **anonim** bir çehre kazandırmaktadır.

(2) **Estetik** ve lüksten çok işlevsel kaygıların ve ihtiyaçların **ağır bastığı** halk mimarisi; ev, ambar, samanlık, köy odası, çeşme, kuyu, türbe, değirmen, cami, mescit gibi anıtsallıktan uzak; yapılışları itibarıyla içerisinde yer aldığı iklim, coğrafya ve doğa ile uyumlu eserleri kapsamaktadır.

(3)Herhangi bir mimari eserin halk mimarisi kategorisi içerisinde yer almasını sağlayan ölçüt onun adı, tipi, büyüklüğü ya da fiziki olarak bulunduğu yer değildir. Ölçüt, o yapıtın üretilmesi sürecine hâkim olan felsefi düşünce ile yaratıcılarının dünyaya bakış açısıdır. **Bundan dolayı** halk mimarisi ürünleri toplumun ortak eğilimlerinden kopuk elitist sınıfların **otorite**, güç, zenginlik ve **ihtişamlarını** simgeleyen; bir parça da olsa "ölümsüzlük iksirinden" pay almayı **uman** mimari yapıtlardan kesin olarak ayrılır. Endüstriye dayalı yapay malzemelerden ziyade yakın çevrede kolaylıkla ulaşılabilen doğal malzemelerin kullanılmasından dolayı ortaya çıkan ürünler de içerisinde yer aldıkları doğaya ve iklime uyumludur.

(4) Halk mimarisinde geleneksel bir meslek olan **yapı** ustalığı da önemli bir konudur. Kırsal kesimde inşaat faaliyetlerini profesyonel olarak icra eden kişiler usta olarak adlandırılır. Bu kişiler bir binayı temelinden çatısına kadar inşa edebilecek kapasitede olan meslek **erbap**larıdır. İstisnaları olmakla birlikte ustalık genellikle babadan oğula aktarılan ya da hep aynı aileler tarafından sürdürülen geleneksel bir meslektir. Ancak esasında ustalar da köyde ya da kasabada yaşayan diğer insanlar gibi toprak işleyen ve hayvancılık yapan çiftçilerdir. Ustalık ancak yılın uygun mevsiminde ve eğer iş varsa yürütülür. Bina ustalarının dışında yapı ekibinde taşçı, marangoz, çamurcu, kerpiççi ve ameleler de yer alır. Bunların esas görevi ustaya çeşitli şekillerde yardımcı olmak ve yapı **gerecini** hazırlamaktır. Ancak inşaat faaliyeti profesyonel olarak bu işi icra eden kişilerin dışında tüm ailenin ve hatta akrabaların ve komşuların da bizzat katıldığı, ailenin büyüklüğünün, ekonomik durumunun ve özel ihtiyaçlarının da göz önünde bulundurulduğu kolektif bir süreçtir. İnsan gücüne dayalı zor bir meslek olması nedeniyle yapıcılık işlerine ancak **delikanlılığa** adım atmış, bünyesi sağlam gençler dâhil olabilir. Babası ya da yakın bir akrabası ile birlikte çalışmaya başlayan veyahut "eti senin kemiği benim" denilerek bir ustanın yanına verilen ve böylece bu mesleğe adımını atan genç ilk yıllarında basit bir amele olarak çalışır; ustalara harç, kerpiç, taş, tuğla taşır, çamur karar. Bir yandan da yapıcılıkla ilgili teknik bilgileri edinir. Aletlerin kullanılmasını ve maliyetle ilgili çeşitli konuları öğrenir. Yeteneğine bağlı olarak birkaç yıl içerisinde kalfa olarak çalışmaya başlayan genç, otuzlu yaşlarından itibaren usta olarak kendi başına mesleği sürdürür.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. yalın** (prg 1)
——— **2. anonim** (prg 1)
——— **3. estetik** (prg 2)
——— **4. ağır basmak** (prg 2)
——— **5. otorite** (prg 3)
——— **6. ihtişam** (prg 3)
——— **7. ummak** (prg 3)
——— **8. yapı** (prg 4)
——— **9. erbap** (prg 4)
——— **10. gereç** (prg 4)
——— **11. delikanlı** (prg 4)

a) Büyüklük, görkem.
b) Çocukluk çağından çıkmış genç erkek.
c) Gösterişsiz, süssüz, sade.
ç) Barınmak veya başka amaçlarla kullanılmak için yapılmış her türlü mimarlık eseri, bina.
d) Bir özelliğin, başka bir özelliğe göre daha üstün olması.
e) Bir işten anlayan, bir işi iyi yapan kimse.
f) Yaptırma, yasak etme, emretme, itaat ettirme hakkı veya gücü, yetke, sulta.
g) Güzellik duygusu.
h) Bir şeyin olmasını istemek, beklemek.
ı) Belirli bir işi yapmak için kullanılması gereken maddeler, malzeme, materyal.
i) Sembol niteliğinde yapı, abide.
j) Çok ortaklı; yazanı, yapanı, söyleyeni bilinmeyen.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 1) .....

b) bundan dolayı (prg 3) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Endüstri Devrimi halk mimarisini geliştirmiştir.
( ) ( ) **2.** Halk mimarisi yazılı kaynaklardan beslenmemektedir.
( ) ( ) **3.** Halk mimarisinde estetik kaygı ön plandadır.
( ) ( ) **4.** Ustalar, yalnızca inşaat işi yapan kişilerdir.
( ) ( ) **5.** Usta olabilmek için önce kalfa olmak gerekir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi yapı ekibinde <u>bulunmaz</u>?

A) Taşçı
B) Marangoz
C) Çamurcu
D) Aşçı

2. Aşağıdaki boşluğu doğru şekilde tamamlayınız.

Halk mimarisinin doğaya uyumlu olmasının sebebi .....

A) geleneksel olmasıdır.

B) yapay malzemelerle üretilmesidir.

C) doğal malzemelerle yapılmasıdır.

D) eski yıllarda ortaya çıkmasıdır.

3. Metne göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Yapı işlerinde kişinin en azından delikanlılık çağına girmiş olması beklenir.

B) Yapı ustalığı, delikanlılık çağında amelelik ile başlar.

C) Ameleler harç, taş, tuğla taşır ve çamur karar.

D) Yapı ustası olmak için önce kalfa olmaya gerek yoktur.

4. Metne göre yapı ustalığı ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Genellikle babadan oğula geçmektedir.

B) Usta-çırak ilişki içinde gelecek kuşaklara aktarılmaktadır.

C) Kırsal kesimde acemice icra edilmektedir.

D) Yapı ustaları aynı zamanda çiftçilik de yapmaktadır.

5. Metne göre halk mimarisi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) Halk mimarisi coğrafya, iklim ve doğaya uyumludur.

B) Halk mimarisi toplumların ortak eğilimlerinden kopuktur.

C) Halk mimarisinde toplumun ihtiyaçları ön plandadır.

D) Halk mimarisi otoriteyi ve elit kesimleri temsil etmez.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı tartışma konusuna yer verilmiştir. Gruplar oluşturarak bu konular hakkında beyin fırtınası yapınız. Ardından düşüncelerinizi sınıf arkadaşlarınıza sununuz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....

2. .....

3. .....

4. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ediniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C. Anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HAZIRLIK

1. Sizce düzenli olmak önemli midir? İnsanlar neden düzenli olmaya çalışır? Açıklayınız.
2. Trafik işaretleri ya da ışıkları niçin gereklidir? Trafik işaretlerinin günlük hayatın düzeni ile ilişkisi nedir?
3. Yazı yazarken nelere dikkat edersiniz? Nedenleriyle açıklayınız.

KOMPOZİSYON

(1) Öğrencilerin **imtihan** kağıtlarını okuyorum. **Çoğunda** bir yığın bilgi var fakat bunların ya konu ile ilgisi yok ya da bu bilgiler karmakarışık. Kompozisyon, işte bunların zıddıdır. Çeşitli konularda düzensiz bir yığın bilgiye sahip olmak yeterli değildir. Öğrenci herhangi bir konuda **lüzumlu** ile lüzumsuzu seçebilmeli, fikirlerini bir sıraya koymasını öğrenmelidir.

(2) Taş, demir ve cam yığınları karışık şekillerde bir araya geldi mi, bir mimari eser vücuda gelmez. Yapı için elbette buna benzer malzemeye ihtiyaç vardır. Fakat mimari, her şeyden önce, bir düzendir. Her taş bir planın içinde yerli yerine konulunca bina göklere yükselir ve bir **saadet**in şarkısını söyler.

(3) Batı dillerinden alınan kompozisyon kelimesi, çeşitli şeylerin düzenli olarak bir araya getirilmesi **manasını** taşır ve çeşitli **saha**larda,"musikide, resimde, mimaride ve edebiyatta" kullanılır. Kelimenin çeşitli sahalardaki kullanımı da gösteriyor ki kompozisyon **muhteva**dan yahut malzemeden ziyade, onların bir araya getirilişi ile ilgilidir ve bu çok mühim bir şeydir.

(4) Tabiat ve hayat, insanoğlunun şekil vererek güzel ve faydalı eserler vücuda getirilebileceği **muazzam** bir malzeme deposudur. Resim mi yapmak istiyorsunuz? Dünyada renkten, boyadan çok ne vardır? Hakiki bir ressam konu bakımından da bir sıkıntı çekmez. Bütün tabiat ve hayat, işlenecek konu ile doludur. **Mühim** olan herhangi bir konu etrafında bir renk kompozisyonu vücuda getirmektir.

(5) Sanatçının tabiata ilave ettiği şey, yeni bir düzendir. Sesler, taşlar, kelimeler ve fikirler için de durum aynıdır. Dünyada bir yığın müzik aleti ve ses çeşidi vardır. **Bunları** gelişigüzel şekilde bir araya getirirseniz sadece gürültü çıkarmış olursunuz. Musiki çeşitli sesler arasında güzel bir düzen kurmaktır. Yahya Kemal, şiiri bir "kelimeler istifi" olarak tarif eder. Güzel bir mısrada, kelimenin yerlerini değiştirdiniz mi, o mısranın büyüsü derhal kaybolur.

(6) Öğrencilere çeşitli örnekler vererek dizi, sıra, istif veya düzenin ehemmiyetini anlatmak lazımdır. Düşünce karışıklığının önüne ancak böyle geçebiliriz. Aslında her insan duyar, düşünür ve etrafında olanları fark eder. Fakat bunlar bize karmakarışık olarak yansır. Her insan bir duygu, düşünce ve intiba deposudur. Konuşurken veya yazarken içinde bulunulan duruma göre depolanan bazı şeyleri seçer, cümle hâline getiririz. Eğer onlar arasında bir bağ kuramazsak yazılan veya konuşulan şeyler, başkalarına saçma gelir. "Saçmak" ile alakalı olan saçma kelimesi, düzenin zıddıdır. Nazım, nizam, tanzim ve muntazam kelimeleri de birbirinin akrabasıdır. Tanzim edilmiş her şeyde şiire yakın bir taraf vardır. Bir manav dükkânı veya vitrin tanzim edilince göze güzel görünür.

(7) Nizam deyince akla asker veya ağaç dizisi gibi basit bir düzen gelmemelidir. Tabiatın yarattığı varlıkları, yiyecekleri veya hayvanları yakından incelerseniz, teferruatına kadar işlenmiş bir nizam görürsünüz. Çiçek, kelebek, kuş, balık, hatta bazı madenlerdeki renk ve şekil ahengi hayret vericidir. Bütün varlık açık veya gizli bir nizama dayanır. "Güneş manzumesi", "yıldızlar cümlesi" deyimleri bu sebeple bir gerçeğe tekabül eder. İlim, kâinatın düzenini keşfetmeye çalışır. Öğrencilerde nizam fikrini uyandırabilmek için ilimlerden de yararlanılabilir.

(8) Sosyal hayatta nizamın ehemmiyetini gösteren aktüel bir konu vardır: Trafik! Vasıtalar düzenli bir şekilde hareket ederse caddelerde hiçbir karışıklık olmaz. Hayat canlı bir şekilde akar gider. Düzene uymayanlar tarafından yol tıkanırsa herkesin canı sıkılır. Fakat insan, kafasının içinde bir nizam tesis edemezse dışarıda onu nasıl kurabilir? Kompozisyon derslerinin amacı budur. Kompozisyon derslerinde öğrenciler, duygularını, düşüncelerini düzene sokmayı ve kendi duygu, düşünce dünyalarına çekidüzen vermeyi öğrenirler.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. imtihan** (prg 1)	**a)** Anlam.
——— **2. lüzumlu** (prg 1)	**b)** İçerik.
——— **3. saadet** (prg 2)	**c)** Önemli.
——— **4. mana** (prg 3)	**ç)** Düzen.
——— **5. saha** (prg 3)	**d)** Mutluluk.
——— **6. muhteva** (prg 3)	**e)** Sınav.
——— **7. muazzam** (prg 4)	**f)** Alan.
——— **8. mühim** (prg 4)	**g)** Gerekli.
	ğ) Çok büyük, alışılmışın dışında.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) çoğunda (prg 1) .....

b) bunları (prg 5) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Kompozisyon kelimesi, çeşitli şeylerin düzenli olarak bir araya getirilmesi manasını taşır

( ) ( ) **2.** Hakiki bir ressam konu bakımından da bir sıkıntı çekmez.

( ) ( ) **3.** Saçma ve düzen kelimesi yakın anlamlıdır.

( ) ( ) **4.** Kompozisyon derslerinin amacı öğrencilerin düzen duygusuna sahip olmasını sağlamaktır.

( ) ( ) **5.** Doğa sahip olduğu düzensizliklerle insanları derinden etkilemektedir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "vücuda gelmek" ifadesi doğru şekilde açıklanmıştır? (prg 2)

A) Bozulmak

B) Ortaya çıkmak

C) Gösterişli olmak

D) Parçalara ayrılmak

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "muazzam bir malzeme deposudur" ifadesi doğru şekilde açıklanmıştır?** (prg 4)

   A) Eski eşyaların atıldığı yer

   B) Çeşitli eşyaların saklandığı yer

   C) Her şeyin bulunabileceği bir yer

   D) Uyumsuz eşyaların bir arada olduğu yer

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "büyüsü kaybolmak" ifadesi doğru şekilde açıklanmıştır?**

   A) Bir metnin kolayca anlaşılması

   B) İnsanları etkileyen özelliklerin yok olması

   C) Cümlelerde söz sanatlarının kullanılıyor olması

   D) Kötü gözüken bir şeyin zamanla insanlara güzel gözükmesi

4. **Metne göre kompozisyonla ilgili bilgilerden hangisi doğrudur?**

   A) Kompozisyon düzen demektir.

   B) Kompozisyon aykırılığı sever.

   C) Kompozisyon farklı olmaktır.

   D) Kompozisyon hayata farklı bakabilmektir.

5. **Metne göre günlük hayatta düzenle ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

   A) Orkestrada seslerin düzenlenmesi insanın hoşuna gider.

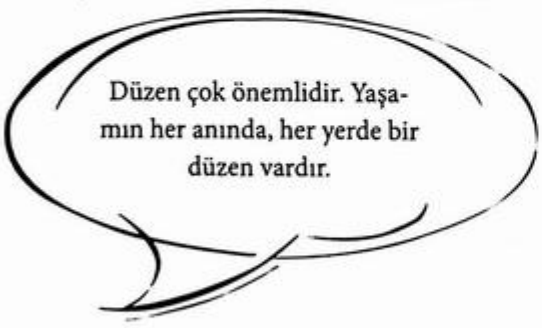
   B) Vitrinlerin düzen içinde olması beğeniyi artırır.

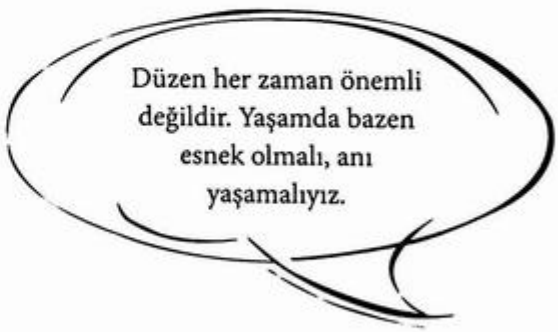
   C) Trafikte düzen olursa herhangi bir sıkıntı meydana gelmez.

   D) Sadece resmi kurumların düzenli olması yeterlidir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

Kullanmak İstediğim Anahtar Kelimeler/ Ana Fikrim/ Yardımcı Fikirlerim

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....

2. .....

3. .....

4. .....

5. .....

6. .....

7. .....

8. .....

9. .....

10. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ederek aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C. Tespit ettiğiniz anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HAZIRLIK

1. Sanatla ilgileniyor musunuz? Hangi tür sanatlara ilginiz var? Açıklayınız.
2. Türklere özgü geleneksel sanatları biliyor musunuz? Bildiklerinizi örneklerle açıklayınız.
3. Ülkenizde en yaygın olarak görülen sanat dalları hangileridir? Ülkenize özgü sanatlar varsa bunlar hakkında bilgi veriniz.

EBRU SANATI

(1) Ebru sanatı, kâğıt üzerine özel yöntemlerle yapılan geleneksel bir süsleme sanatıdır. Ebru sözcüğünün kökeni bulut anlamına gelen Farsça "ebr" sözcüğüdür. **Bu** sözcükten türetilen ve "bulut gibi" ya da "bulutumsu" anlamına gelen "ebri" sözcüğü Türkçede değişerek "ebru" biçimini almıştır. Gerçekten de ebru bulut **izlenimi** uyandıran bir görünümdedir. Ebru sözcüğü bir başka görüşe göre "yüz suyu" anlamına gelen Farsça "ab-ruy" tamlamasından gelmektedir.

(2) Ebru sanatının ne zaman ve hangi ülkede ortaya çıktığı bilinmemekle birlikte bu sanatın doğu ülkelerine özgü bir süsleme sanatı olduğu kesindir. Bazı İran kaynaklarında ilk kez Hindistan'da ortaya çıktığı yazılıdır. Hindistan'dan İran'a, oradan da Osmanlılara geçmiştir. Gene bazı kaynaklara göre de ebru Türkistan'daki Buhara kentinde doğmuş ve İran yoluyla Osmanlılara geçmiştir. Batıda ebru "Türk Kâğıdı" diye adlandırılır.

Ebrunun Yapılışı

(3) Ebrunun yapılışı oldukça zevklidir ve sabır isteyen bir iştir. Önce uygun bir kâğıt seçmek gerekir. Çünkü her kâğıda ebru yapılmaz. Kâğıt, boyayı iyice **emecek** nitelikte ve dayanıklı olmalıdır. Eskiden hattatlar yazı yazmak için yüzeyine "ahar" denen nişasta ve yumurta akından oluşan özel karışımlı bir sıvı sürülen ve bu yüzden "aharlı" denilen kâğıt türünü **yeğlerlerdi**. Ebrucular ise **bu tür** kâğıtlar boyayı iyi emmediği için "aharsız" da denen ham kâğıt kullanırlardı.

(4) Ebru yapmak için genellikle dikdörtgen biçiminde, büyükçe ve **yayvan** bir **tekne** gerekir. Geven denilen otun gövdesinden elde edilen ve beyaz renkli bir tür **zamk** olan kitre, belli bir oranda suyla bir kabın içinde karıştırılır. Kitre ile yapılan bu karışım 12 saat kadar bekletilir ve zaman zaman karıştırılır. Kitre bu süre sonunda erir ve karışım **boza** kıvamını alır. Kitre yerine bazen salep, keten tohumu, ayva çekirdeği, gazyağı gibi birçok değişik madde de kullanılmaktadır.

(5) Karışım hazırlandıktan sonra **fincan**larda ebru için boya hazırlanır. Bu amaçla kullanılacak boya çok ince toz hâline getirilmeli ve suda eriyip dağılmayan bitkisel ve kimyasal boyalardan olmamalıdır. Fincanda su ile iyice karıştırılarak sıvılaştırılan boyalara ayrıca iki kahve kaşığı taze **sığır ödü** katılır. Bu işlemin amacı iyice ezilmiş boyanın dibe çökmeden yüzeyde kalmasını sağlamaktır. Bu biçimde hazırlanan değişik renkteki boyalar özel tekneye boşaltılmış olan boza kıvamındaki sıvının yüzüne **serpilir**. Yüzeyde birikintiler hâlinde kalan bu boyalar daha sonra tahta bir çubukla karıştırıldığında ya da yayıldığında şaşırtıcı ve ilginç desenler ortaya çıkar. Ayrıca hazırlayanın isteğine göre belli desenler de elde edilebilir. Bu desenlerin üzerine yatırılan özel kâğıt, 5-10 saniye sonra, iki ucundan tutularak kaydırmadan ve oynatmadan, kitap sayfası açar gibi bir yana doğru kaldırılır. Kâğıt, boyalı tarafı üste gelmek üzere uygun bir yere **serilerek** kurutulur. Böylece ortaya binlerce ayrıntı ve renk taşıyan desenler çıkar. Eğer, bu desenlerin arasına bir yazı ya da herhangi bir çiçek motifi yerleştirilmek istenirse, başka bir yöntem uygulanır. Yazı ya da motif, bir kâğıda yazılır ya da çizilir. Keskin bir araçla kenarları kesilip kalıp çıkartılır ve ebru kâğıdına zayıf bir yapıştırıcı ile yapıştırılır. Kâğıdın, yapıştırılan desenin bulunduğu yüzeyi yukarıda anlatıldığı gibi teknenin içine yatırılır. Elde edilen ebru kuruduktan sonra, hafifçe yapıştırılmış olan bölüm **sökülünce** yazı ya da motiflerin yerleri boş kalır. Bu yöntem hattat ve ebru ustası Necmeddin Okyay (1883-1976) tarafından bulunduğu için bu yöntemle yapılan ebrulara "Necmettin Ebrusu" denir. Ebrunun "battal ebru", "taraklı ebru", "çiçekli ebru" gibi daha birçok türü vardır.

(6) Ebru **ciltçilikte** ve hattatlıkta çok kullanılırdı. Bazen elde edilen ilginç ve güzel desenler bir tablo görünümünde olduğu için bu amaçla da kullanıldığı oldu. Türklerden Hatip Mehmed Efendi (18.yüzyıl), Şeyh Sadık Efendi (19.yüzyıl), Bekir Efendi (20.yüzyıl başları) gibi çok usta ebru sanatçıları yetişmiştir. Bu sanatın Necmeddin Okyay'dan sonra yetişen son ustaları arasında Mustafa Düzgünman (doğumu 1920) ve Niyazi Sayın (doğumu 1927) özellikle anılabilir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. izlenim** (prg 1)

——— **2. emmek** (prg 3)

——— **3. yeğlemek** (prg 3)

——— **4. yayvan** (prg 4)

——— **5. tekne** (prg 4)

——— **6. zamk** (prg 4)

——— **7. boza** (prg 4)

——— **8. fincan** (prg 5)

——— **9. sığır ödü** (prg 5)

——— **10. serpmek** (prg 5)

——— **11. sermek** (prg 5)

——— **12. sökmek** (prg 5)

——— **13. ciltçilik** (prg 6)

a) Eni boyundan ve derinliğinden çok olan, basık ve geniş; geniş ağızlı.

b) Çay, kahve vb. sıcak şeyler içmekte kullanılan, genellikle kulplu, porselen veya camdan yapılmış küçük kap.

c) Bir şeyi dağılacak biçimde dökmek, saçmak.

ç) Küçük küçük parçalara ayırmak.

d) Görünüm.

e) Tercih etmek.

f) Kurutmak için asmak.

g) Bir şeyi içine çekmek.

h) Arpa, darı, mısır, buğday vb. tahılların hamurunun ekşitilmesiyle yapılan koyuca, tatlı veya mayhoş içecek.

ı) Türlü işlerde kullanılmak için çoğu ağaçtan veya taştan yapılan, uzun ve geniş kap.

i) Kitap, defter, dergilere bez ya da kartondan kapak yapmak işi.

j) Yapıştırıcı olarak kullanılan madde.

k) İnek safrası.

l) Bir şeyi bulunduğu yerden kuvvet kullanarak veya gevşeterek çıkarmak, çekip ayırmak.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 1) .....

b) bu tür (prg 3) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Ebru, halı üzerine yapılan geleneksel bir sanattır.

( ) ( ) **2.** Ebru sözcüğünün kökeni hakkında çeşitli görüşler vardır.

( ) ( ) **3.** Ebru sanatı Batı ülkelerine özgüdür.

( ) ( ) **4.** Ebru sanatı Osmanlılara İran'dan geçmiştir.

( ) ( ) **5.** Ebru sanatının doğuşu ile ilgili çeşitli görüşler vardır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Ebru için kullanılacak kâğıt ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?**
   A) Aharlı kâğıt kullanılmalıdır.
   B) Kâğıt boyayı emmelidir.
   C) Kâğıdın dayanıklı olmasına gerek yoktur.
   D) Nişasta ve yumurta akıyla hazırlanmalıdır.

2. **Aşağıdakilerden hangisi ebru sanatının kullanıldığı alanlardan biridir?**
   A) Ciltçilik
   B) Halıcılık
   C) Oymacılık
   D) Kakmacılık

3. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi ebru türlerinden değildir?**
   A) Battal ebru
   B) Taraklı ebru
   C) Çiçekli ebru
   D) Süslü ebru

4. **Metne göre ebru sanatı ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Son ustaları arasında Hatip Mehmet Efendi gösterilebilir.
   B) Geçmişten günümüze önemli ebru ustaları yetişmiştir.
   C) Hazırlayanın isteğine göre belli desenler elde edilebilir.
   D) Ebru için kullanılan boya suda dağılmamalıdır.

5. **Metne göre ebru sanatı ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**
   A) Doğu toplumlarına özgü bir sanattır.
   B) Yapılması sabır gerektirir.
   C) Yapılışında çeşitli bitkilerden yararlanılır.
   D) Desenlerinin arasına herhangi bir yazı eklenemez.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

"Ülkenize özgü geleneksel bir sanatı tanıtan bir sunum hazırlayınız. Ardından sunumunuzu arkadaşlarınızla paylaşınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Ebru sanatında bir eserin ortaya çıkış sürecini adım adım tarif ediniz.

HAZIRLIK

1. Hat ve hattat kelimelerini daha önce duydunuz mu? Bunların anlamlarını açıklayınız.
2. Güzel yazı yazmak sizce önemli midir? Düşüncenizi nedenleriyle açıklayınız.
3. Ülkenize özgü bir yazı çeşidi var mı? Açıklayınız.

HAT SANATI VE HATTATLIK

(1) Arapçada çizgi ya da bir satır yazı anlamına gelen hat sözcüğü, bugün Arap harfleriyle yazılmış güzel el yazısı karşılığı olarak kullanılmaktadır. Hat; güzel yazı sanatı olup yazarlarına hattat denir. Kûfî, Sülüs, Nesih, Muhakkak, Reyhânî, Tevki, Icâze, Ta'lik, Divânî, Celi, Rika, Ma'kili dâhil, bin kadar çeşidi vardır.

(2) Yazıya verilen değer, bütün İslam kültürlerinde hat sanatının çok **üstünde dur**ulmasına yol açmıştır. Özellikle Osmanlı kültürü içinde hat sanatı çok ilerlemiş, **işlevsel** görevinin yansıra, estetik bir düzeye yükselmiş, adeta batı resim sanatındaki tabloların yerini tutar olmuştur. Gerçek bir tablo gibi çerçevelenerek duvara asılan güzel yazı örneklerinden ünlü hattatların **yapıtlarına** Osmanlı tarihinde çok büyük paralar ödendiği bilinmektedir. Güzel yazı, yalnız levhalarda değil, bundan başka el yazması kitaplarda, fermanlarda, diplomalarda, cami iç ve dış duvarlarında, çeşitli yapıların **yazıtlarında**, mezar taşlarında, pencere kapağı ya da kapı kanadı gibi mimarlık ögelerinin üstlerinde, halı **bordürlerinde**, kutu, vazo, tabak gibi gündelik eşyada da kullanılmıştır.

(3) Hat sanatında yazı **gelişigüzel** yazılmaz. Her yazı türünün kendine özgü özellikleri, inceden inceye saptanmış kuralları vardır. Tarih boyunca ünlü hat ustaları zaman zaman yazı kuralları oluşturmuşlar ve **bunları** uygulamışlardır. Çeşitli yazı türleri birbirlerinden, harflerin büyük ya da küçük olması, biçimi, aralıkları, bazı harflerin birbirlerine bitiştirilip bitiştirilmemesi, bazı yazı işaretlerinin kullanılıp kullanılmaması gibi özellikleriyle ayrılır.

(4) Yazı sanatının gelişmesi Araplar eliyle olmuştur. Bilinen ilk büyük Türk hattatı ise Amasyalı Yakut el Musta'Sami'dir (13. yüzyıl). Hat konusunda ciddi ve kapsamlı çalışmayı Amasyalı Şeyh Hamdullah (15. yüzyıl) yapar, aklam-ı sitte, yani 6 esas yazı diye bilinen yazı türlerini, her birinden örnekler çıkartıp yanlarına kurallarını yazarak bir **murakka** içinde toplar. Aynı zamanda Sultan 2. Beyazıt'ın da yazı hocası olan Şeyh Hamdullah'tan günümüze kalan en önemli yapıtlar, İstanbul Beyazıt Camii'nin cümle kapısının üstündeki yazıtla Amasya Beyazıt Camii'nin yazıtıdır. Osmanlı sanatının doruğa ulaştığı 16. yüzyılın en önemli hattatı, yazının yalnız üslubunda değil, tekniğinde de yenilikler getiren Ahmet Karahisari'dir. Altını mürekkep gibi kullanarak yazı yazmak, Altın yaldız harflerin dışını siyah çizgiyle belirlemek, harf kalınlıklarının içini çiçek motifleriyle doldurmak ilk kez **onun** uyguladığı yeniliklerdendir. En önemli yapıtı İstanbul Süleymaniye Camii kubbesindeki yazısıdır. Türk yazı sanatının başka bir ustası da yapıtlarıyla pek çok başka hattatı etkilemiş, 3. Ahmet ve 2. Mustafa gibi Sultanlara hocalık etmiş olan Hafız Osman'dır (17. yüzyıl). Taş baskısıyla çoğaltılan Kur'an'lar, çağında en uzak İslam ülkelerine kadar yayılmıştır. Bu yapıtlar günümüzde de yazı sanatının en değerli örneklerinden sayılır.

(5) Ünyeli İsmail Efendi, Mustafa Rakım Efendi ve İstanbul'daki pek çok yapının yazıtını hazırlamış olan Mehmet Esad Yesari, 18.yüzyılın ünlü ustalarıdır. 19. Yüzyılda ise başka bir ustayla, Kazasker Mustafa İzzet Efendi'yle karşılaşılır. Ayasofya'daki 8 büyük yuvarlak levha onun en ünlü yapıtlarındandır. Cumhuriyetten sonra harf devrimiyle Arap harflerinin kullanımdan kaldırılması, bütünüyle bu harflere dayanan hat sanatının yaygınlığını **birdenbire** çok azaltmıştır. Kitapların Latin harfleriyle ve baskıyla hazırlanması, bu sanatın kullanım alanını hemen hemen yalnız camilerdeki duvar yazılarına **indirge**miştir. Tuğrakeş İsmail Hakkı Altunbezer, Kamil Akdik, Emin Barın gibi hattatlar bu kısıtlı alanda yapıt vererek 20. yüzyılda hat sanatını sürdüren sanatçılar olmuşlardır.

(6) Yazı türleri içinde Kufi, en eski yazıdır. Osmanlı kültür çevresinde az kullanılmış olmakla birlikte dik, kalın, köşeli harfleriyle hemen dikkati çekerek öteki yazılardan ayrılır. Halı bordürlerinden madeni paraya dek çok çeşitli alanlarda kullanılır. Yazıtlarda, Kur'an'da ve divan yazmalarında kullanılan nesih iri harfli olduğu için duvar yazılarında ve kitapların bölüm başlıklarında kullanılan sülüs, din kitaplarında ve murakkaların başındaki besmelelerde kullanılan Reyhani ve Muhakkak, devlet belgelerinde kullanılan Tevki, hattatların öğrencilerine verdikleri **icazetname**lerin altındaki üstat imzalarında kullanılan Rika en önemli 6 hat türünü oluştururlar. Bunlardan başka talik, nestalik, divani, bir tür steno sayılabilecek olan siyakat, menşur, zülf-ü arus, hilali, muini, şikeste, müselsel gibi yazı türleri de vardır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. üstünde durmak** (prg 2)
——— **2. işlevsel** (prg 2)
——— **3. yapıt** (prg 2)
——— **4. yazıt** (prg 2)
——— **5. bordür** (prg 2)
——— **6. gelişigüzel** (prg 3)
——— **7. murakka** (prg 4)
——— **8. birdenbire** (prg 5)
——— **9. indirgemek** (prg 5)
——— **10. icazetname** (prg 6)

a) İzin belgesi, onay belgesi, diploma.
b) Daha kolay, basit hale getirmek.
c) Aniden.
d) Kenar, kenar süsü.
e) Kullanışlı.
f) Hattatların yazılarını topladığı dergi.
g) Ortaya koyulan ürün, eser.
h) Çevresi kabartmalı, içinde yazı olan taş.
ı) Baştan savma, rastgele.
i) Bir işe önem vermek, yakından ilgilenmek.
j) Arap harflerinin en çok kullanıldığı yazı biçimi.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunları (prg 3) .....

b) onun (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Hat sanatı Arap diliyle ilgili bir kavramdır.

( ) ( ) **2.** Kufi, yeni bir hat çeşididir.

( ) ( ) **3.** Harf devrimi hat sanatını olumsuz etkilemiştir.

( ) ( ) **4.** Osmanlı'da birçok önemli hattat yetişmiştir.

( ) ( ) **5.** Hat sanatı hayatın her alanında kullanılmıştır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Metne göre hat sanatının tanımı aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Hat sanatı, camilerin içini süsleme sanatıdır.
   B) Hat sanatı, Kur'an'ı Kerimi güzel yazma sanatıdır.
   C) Hat sanatı, mezar taşlarının üzerine yazılan yazılardır.
   D) Hat sanatı, Arap harfleriyle güzel yazı yazma sanatıdır.

2. **Aşağıdakilerden hangisi İslam kültüründe hat sanatının ilerlemesinin nedenidir?**
   A) Hat sanatı, çok para kazandırıyordu.
   B) Hat sanatı, ünlü olmak için en kolay yoldu.
   C) İslam ülkelerinde yazı yazmak çok kolaydı.
   D) İslam ülkelerinde yazıya değer verilmektedir.

3. **Aşağıdakilerden hangisi hat sanatının özelliklerinden biri değildir?**
   A) Hat sanatında kurallar çok önemlidir.
   B) Hat sanatı en parlak dönemini Osmanlı devrinde yaşamıştır.
   C) Hat sanatı yalnızca dini yerlerde ve kitaplarda kullanılmıştır.
   D) Hat sanatının kuralları, yazının türüne göre değişiklik göstermektedir.

4. **Kûfi yazı türü ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Kûfi, halı kenarlarında kullanılmıştır.
   B) Kûfi, az tercih edilen bir yazı türüdür.
   C) Madeni paraların üzerindeki yazılar için kullanılmıştır.
   D) Kûfi, mezar taşlarında, cami süslemelerinde sık kullanılmıştır.

5. **Hat sanatına birçok yenilikler getiren ünlü hattat aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Hafız Osman
   B) Ahmet Karahisari
   C) Mehmed Esad Yesari
   D) Mustafa Rakım Efendi

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Sizin kültürünüzde de hat sanatı gibi özel bir yazı çeşidi var mı? Açıklayınız.
2. Güzel yazı yazmak önemli midir? Tartışınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

"Güzel yazmak bir sanattır. Bu sanatı icra etmek emek ve sabır ister." Bu düşünceleri ele alan deneme türünde bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Ne tarz müzik dinlemekten hoşlanırsınız? Neden bu tarz müzikleri dinlemekten hoşlandığınızı açıklayınız.
2. Müzik dinlediğinizde kendinizi nasıl hissettiğinizi açıklayınız.
3. Ülkenizde en yaygın olarak hangi müzik türleri dinlenmektedir? Ülkeniz insanlarının müzik zevkleri hakkında bilgi veriniz.

MÜZİK, BEYİN VE MATEMATİK

(1) Müzik, insanlık var olduğundan beri bir biçimde hayatımızın içinde. Müzik tarihi ile ilgili bulgular bize gösteriyor ki, ilk insanların yaşamında müzik onların gündelik **rutin**lerinin içindeydi yani başlarda bir amaç değil araçtı günümüzdekinden farklı olarak. İnsanın, hareketini müziğe uygun **senkronize** edebilen bilindik tek canlı türü olduğunu düşündüğümüzde müzik aynı zamanda kalabalıklar arasında sosyal bağlar geliştirmemize de yardımcı olmuştur. Nedeni ne olursa olsun, müzik insanları bir araya getirme potansiyeline sahiptir. Montagu'nun ifadesiyle, "Anne ve çocuğunu birleştirdiği gibi, insanları da bir araya getiriyor müzik." Ayrıca, "İşçileri çalışırken **motive ed**iyor, birlikte hareket etmelerini sağlıyor, iş gücüne katkı sağlıyor. Av ve savaş öncesinde birlikte şarkı söylemek, dans etmek insanları birbirine yakınlaştırıyordu." Günümüzde de durum pek farklı değil sonuçta bir grup dolusu bir insanı senkronize etmek için en uygun araç müzik olunca toplum mühendisleri ve bilim insanlarının **bu konuyla** ilgili çalışmaları her daim canlılığını koruyor.

(2) Müziğin yaşadığımız anları anlamlandırmada ve hafızamıza kazımakta da önemli bir işlevi var. Sonuçta müzik duygusal bir araç ve duygusal hafızamıza yerleştirdiğimiz bazı tepkiler o an duyduğumuz müzikle eşleşebilmekte. Ancak bizi müziğe bağlayan şey sadece duygusal değil, **bilişsel** özelliklerde var elbette. **Nörobilim**ciler de müziğin beyin üzerindeki etkilerini kavrayabilmek için uzun zamandır araştırmalar peşinde. **Bunlardan** birisi, **kariyer**ine bir müzisyen olarak başlayan ancak zamanla müzik hakkında daha fazla şey anlayabilmek için 30'lu yaşlarda nörobilim eğitimi alarak halen üniversitede araştırmalarına devam eden Nörolog Daniel Levitin. Kendisinin müzik ve beyin ilişkisi hakkında yayınlanmış iki kitabı olmasına rağmen **bu**, Daniel'e yeterli gelmedi ve müziğin bir müzisyenin beyninde nasıl değişimler yaptığını gözlemlemek için bir dizi araştırma yapmaya karar verdi. Bu konuda insan **kobay**ı olmayı kabul eden ise tanınmış müzisyen Sting oldu. Daniel'in amacı insan beyninin farklı müzik parçalarına verdiği tepki şemasını inceleyerek müziğin üretim sürecindeki yapı taşlarını **keşfetmek**ti. Ölçümlerinde alternatif görüntüleme yöntemleri kullanan Daniel ve ekibinin bulgularına göre Sting'in müzik dinlerken beyninde oluşan hareketlenme, normal bir insanın aynı parçayı dinlerken verdiğinden çok daha farklı. Mesela İngiliz müzisyen Astor Piazzolla'nın Libertango'sunu dinlerken oluşan hareketlenme şablonu, Beatles'ın Girl'ü ile neredeyse birebir aynı. Levitin'e göre bu benzerlik iki parçada da kullanılan minör anahtarından dolayı olabilir. Aynı şekilde, Sting kendi parçası olan Moon over Bourbon Street'i dinlerken oluşan şablon da, Booker T & the MG 's şarkısı Green Onions'la oldukça benzer. Bunun da cevabı Fa Minör anahtar ve benzer ritmlerdir belki de.

(3) Hangi şarkıların akılda kalma oranı daha fazladır ya da diğer bir değişle popüler bir müzik parçasının karakteristik özellikleri nelerdir? İşte burada işe biraz matematik karışmakta. Bristol Üniversitesindeki araştırmacılar bir şarkının **hit** hâline gelip gelmeyeceğini **öngören** bir **denklem** bulmuş durumda. "Hit Potansiyel Denklemi" olarak adlandırılan denklem şarkıların adeta röntgenini çekerek farklı değişkenlere ayrılması sonucunda elde edilmiş. Müziği analiz etme sürecinde melodi, **armoni**, tempo, ritim, **oktav**, ton, **akor** dizilerinin ve bunun gibi benzer unsurları ayırarak hit şarkıların tekrarlayan kalıplara uyduğu bulunmuş. Pearl Jam grubunun eski gitaristi Mike Mc Cready şu aralar bir müzik şirketinin CEO'su. Çalıştığı şirket bir şarkının hit olup olmayacağını %80 oranında doğru tahmin edebildiklerini iddia ediyor. Şirket dahilinde son 50 yıla ait üç milyondan daha fazla şarkının analizinden elde edilen sonuçlara bakıldığında hit şarkıların 60 matematiksel kalıptan birine uyum sağladığı gözlemlenmiş. Bu kalıpların her biri insan beyninin çağlardan beri hoş bulduğu unsurların bir bileşimini simgeliyor. Piyasaya yeni çıkan bir şarkı bu kalıplardan birine uygun özellikler taşıyorsa liste başlarında olması yüksek ihtimal anlayacağınız.

(4) Denklem ve matematiksel hit kümeleri ne kadar doğru? Müzik endüstrisinin giderek bilim insanları ile **iş birliği** yaptığı düşünülünce doğru bir şeyler var demek ki... Matematik müzik sektöründe gördüğünüz gibi zannedilenden daha fazla

kullanılıyor ancak elbette daha iyi nasıl müzik yapılabileceği veya yaratıcılık konusunda pek fazla bilgi veremiyor. Yaratıcılık doğuştan gelen **müzikal** beceri de yıllar içinde şekillenen bir süreç. Peki, "beyni müzik konusunda eğitebilir miyiz?" derseniz, cevabımız evet. Ancak müzikal beyni eğitmek elbette küçük yaşlarda daha kolay. Hatta bilim insanları daha ana rahminde iken bile müzik dinlemenin uzun dönem hafızayı harekete geçirdiğini düşünüyor. Elbette dinlemenin ötesinde bir de **enstrüman** çalmayı öğrenmek bilinen her şeyden daha fazla beyni harekete geçiren bir araç. Araştırmacılar bir müzik enstrümanı çalmayı öğrenen çocuğun zekâ seviyesinin 7 puan arttığını iddia ediyor. Dikkate alınması gereken bir artış bu. Dünya hakkında bilgi sahibi olmak yaşama dair deneyimlerimizi arttırır. Beynimizin işleyişi ve farklı tepkileri hakkında öğrendiğimiz bilgiler de aynı şekilde. Daha keşfedecek çok şey olduğu kesin gizemli kıvrımlar arasında.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. rutin** (prg 1)

——— **2. senkronize** (prg 1)

——— **3. motive etmek** (prg 1)

——— **4. bilişsel** (prg 2)

——— **5. nörobilim** (prg 2)

——— **6. kariyer** (prg 2)

——— **7. kobay** (prg 2)

——— **8. keşfetmek** (prg 2)

——— **9. hit** (prg 3)

——— **10. öngörmek** (prg 3)

——— **11. denklem** (prg 3)

——— **12. armoni** (prg 3)

——— **13. oktav** (prg 3)

——— **14. akor** (prg 3)

——— **15. CEO** (prg 3)

——— **16. iş birliği** (prg 4)

——— **17. müzikal** (prg 4)

——— **18. enstrüman** (prg 4)

a) Aynı zamanda olma, birlikte hareket etme ve işleme, aynı tarihe ve saate tesadüf ettirme.

b) Bilişle ilgili, zekânın işleyişiyle ilgili.

c) Bir meslekte zaman ve çalışmayla elde edilen aşama, başarı ve uzmanlık.

ç) Sıradanlık, çeşitlilik göstermeyen, alışılagelmiş düzen içinde yapılan.

d) Deney konusu olan canlı.

e) (Şarkı, plak, kaset vb. için) yığınlar tarafından çok beğenilen, en çok tutulan, en çok satılan.

f) İleride olması gerekeni göstermek, önceden kararlaştırmak, ilerisi için düşünmek, olmasını önceden gerekli görmek.

g) İsteklendirmek, güdülemek.

ğ) Baş yönetici.

h) Var olduğu halde varlığı daha önceleri bilinmeyen bir şeyi bulmak.

ı) Matematik içinde yer alan bazı niceliklere ancak uygun bir değer verildiği zaman sağlanabilen eşitlik.

i) Sekiz sesten oluşan ses dizisi, bir do sesiyle ondan sonraki do sesi arasındaki uzaklık.

j) Sinir sisteminin araştırılmasına dayalı bir bilim dalı.

k) Üç veya daha fazla sesin aynı anda tınlaması.

l) Müzikle ilgili, müziğe dair yetenek.

m) Çalgı.

n) Bir işin birçok işçi tarafından birlikte, el birliğiyle yapılması.

o) İki veya daha çok sesin aynı anda kulağa hoş gelecek bir biçimdeki uyumu.

ö) Bir müzik parçasındaki bölümlerin hızlarını belirtmek için kullanılan sözcük.

HAZIRLIK

1. Ne tarz müzik dinlemekten hoşlanırsınız? Neden bu tarz müzikleri dinlemekten hoşlandığınızı açıklayınız.
2. Müzik dinlediğinizde kendinizi nasıl hissettiğinizi açıklayınız.
3. Ülkenizde en yaygın olarak hangi müzik türleri dinlenmektedir? Ülkeniz insanlarının müzik zevkleri hakkında bilgi veriniz.

MÜZİK, BEYİN VE MATEMATİK

(1) Müzik, insanlık var olduğundan beri bir biçimde hayatımızın içinde. Müzik tarihi ile ilgili bulgular bize gösteriyor ki, ilk insanların yaşamında müzik onların gündelik **rutin**lerinin içindeydi yani başlarda bir amaç değil araçtı günümüzdekinden farklı olarak. İnsanın, hareketini müziğe uygun **senkronize** edebilen bilindik tek canlı türü olduğunu düşündüğümüzde müzik aynı zamanda kalabalıklar arasında sosyal bağlar geliştirmemize de yardımcı olmuştur. Nedeni ne olursa olsun, müzik insanları bir araya getirme potansiyeline sahiptir. Montagu'nun ifadesiyle, "Anne ve çocuğunu birleştirdiği gibi, insanları da bir araya getiriyor müzik." Ayrıca, "İşçileri çalışırken **motive ed**iyor, birlikte hareket etmelerini sağlıyor, iş gücüne katkı sağlıyor. Av ve savaş öncesinde birlikte şarkı söylemek, dans etmek insanları birbirine yakınlaştırıyordu." Günümüzde de durum pek farklı değil sonuçta bir grup dolusu bir insanı senkronize etmek için en uygun araç müzik olunca toplum mühendisleri ve bilim insanlarının **bu konuyla** ilgili çalışmaları her daim canlılığını koruyor.

(2) Müziğin yaşadığımız anları anlamlandırmada ve hafızamıza kazımakta da önemli bir işlevi var. Sonuçta müzik duygusal bir araç ve duygusal hafızamıza yerleştirdiğimiz bazı tepkiler o an duyduğumuz müzikle eşleşebilmekte. Ancak bizi müziğe bağlayan şey sadece duygusal değil, **bilişsel** özelliklerde var elbette. **Nörobilim**ciler de müziğin beyin üzerindeki etkilerini kavrayabilmek için uzun zamandır araştırmalar peşinde. **Bunlardan** birisi, **kariyer**ine bir müzisyen olarak başlayan ancak zamanla müzik hakkında daha fazla şey anlayabilmek için 30'lu yaşlarda nörobilim eğitimi alarak halen üniversitede araştırmalarına devam eden Nörolog Daniel Levitin. Kendisinin müzik ve beyin ilişkisi hakkında yayınlanmış iki kitabı olmasına rağmen **bu**, Daniel'e yeterli gelmedi ve müziğin bir müzisyenin beyninde nasıl değişimler yaptığını gözlemlemek için bir dizi araştırma yapmaya karar verdi. Bu konuda insan **kobay**ı olmayı kabul eden ise tanınmış müzisyen Sting oldu. Daniel'in amacı insan beyninin farklı müzik parçalarına verdiği tepki şemasını inceleyerek müziğin üretim sürecindeki yapı taşlarını **keşfetmek**ti. Ölçümlerinde alternatif görüntüleme yöntemleri kullanan Daniel ve ekibinin bulgularına göre Sting'in müzik dinlerken beyninde oluşan hareketlenme, normal bir insanın aynı parçayı dinlerken verdiğinden çok daha farklı. Mesela İngiliz müzisyen Astor Piazzolla'nın Libertango'sunu dinlerken oluşan hareketlenme şablonu, Beatles'ın Girl'ü ile neredeyse birebir aynı. Levitin'e göre bu benzerlik iki parçada da kullanılan minör anahtarından dolayı olabilir. Aynı şekilde, Sting kendi parçası olan Moon over Bourbon Street'i dinlerken oluşan şablon da, Booker T & the MG 's şarkısı Green Onions'la oldukça benzer. Bunun da cevabı Fa Minör anahtar ve benzer ritmlerdir belki de.

(3) Hangi şarkıların akılda kalma oranı daha fazladır ya da diğer bir değişle popüler bir müzik parçasının karakteristik özellikleri nelerdir? İşte burada işe biraz matematik karışmakta. Bristol Üniversitesindeki araştırmacılar bir şarkının **hit** hâline gelip gelmeyeceğini **öngören** bir **denklem** bulmuş durumda. "Hit Potansiyel Denklemi" olarak adlandırılan denklem şarkıların adeta röntgenini çekerek farklı değişkenlere ayrılması sonucunda elde edilmiş. Müziği analiz etme sürecinde melodi, **armoni**, tempo, ritim, **oktav**, ton, **akor** dizilerinin ve bunun gibi benzer unsurları ayırarak hit şarkıların tekrarlayan kalıplara uyduğu bulunmuş. Pearl Jam grubunun eski gitaristi Mike Mc Cready şu aralar bir müzik şirketinin CEO'su. Çalıştığı şirket bir şarkının hit olup olmayacağını %80 oranında doğru tahmin edebildiklerini iddia ediyor. Şirket dahilinde son 50 yıla ait üç milyondan daha fazla şarkının analizinden elde edilen sonuçlara bakıldığında hit şarkıların 60 matematiksel kalıptan birine uyum sağladığı gözlemlenmiş. Bu kalıpların her biri insan beyninin çağlardan beri hoş bulduğu unsurların bir bileşimini simgeliyor. Piyasaya yeni çıkan bir şarkı bu kalıplardan birine uygun özellikler taşıyorsa liste başlarında olması yüksek ihtimal anlayacağınız.

(4) Denklem ve matematiksel hit kümeleri ne kadar doğru? Müzik endüstrisinin giderek bilim insanları ile **iş birliği** yaptığı düşünülünce doğru bir şeyler var demek ki... Matematik müzik sektöründe gördüğünüz gibi zannedilenden daha fazla

kullanılıyor ancak elbette daha iyi nasıl müzik yapılabileceği veya yaratıcılık konusunda pek fazla bilgi veremiyor. Yaratıcılık doğuştan gelen **müzikal** beceri de yıllar içinde şekillenen bir süreç. Peki, "beyni müzik konusunda eğitebilir miyiz?" derseniz, cevabımız evet. Ancak müzikal beyni eğitmek elbette küçük yaşlarda daha kolay. Hatta bilim insanları daha ana rahminde iken bile müzik dinlemenin uzun dönem hafızayı harekete geçirdiğini düşünüyor. Elbette dinlemenin ötesinde bir de **enstrüman** çalmayı öğrenmek bilinen her şeyden daha fazla beyni harekete geçiren bir araç. Araştırmacılar bir müzik enstrümanı çalmayı öğrenen çocuğun zekâ seviyesinin 7 puan arttığını iddia ediyor. Dikkate alınması gereken bir artış bu. Dünya hakkında bilgi sahibi olmak yaşama dair deneyimlerimizi arttırır. Beynimizin işleyişi ve farklı tepkileri hakkında öğrendiğimiz bilgiler de aynı şekilde. Daha keşfedecek çok şey olduğu kesin gizemli kıvrımlar arasında.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. rutin** (prg 1)

——— **2. senkronize** (prg 1)

——— **3. motive etmek** (prg 1)

——— **4. bilişsel** (prg 2)

——— **5. nörobilim** (prg 2)

——— **6. kariyer** (prg 2)

——— **7. kobay** (prg 2)

——— **8. keşfetmek** (prg 2)

——— **9. hit** (prg 3)

——— **10. öngörmek** (prg 3)

——— **11. denklem** (prg 3)

——— **12. armoni** (prg 3)

——— **13. oktav** (prg 3)

——— **14. akor** (prg 3)

——— **15. CEO** (prg 3)

——— **16. iş birliği** (prg 4)

——— **17. müzikal** (prg 4)

——— **18. enstrüman** (prg 4)

a) Aynı zamanda olma, birlikte hareket etme ve işleme, aynı tarihe ve saate tesadüf ettirme.

b) Bilişle ilgili, zekânın işleyişiyle ilgili.

c) Bir meslekte zaman ve çalışmayla elde edilen aşama, başarı ve uzmanlık.

ç) Sıradanlık, çeşitlilik göstermeyen, alışılagelmiş düzen içinde yapılan.

d) Deney konusu olan canlı.

e) (Şarkı, plak, kaset vb. için) yığınlar tarafından çok beğenilen, en çok tutulan, en çok satılan.

f) İleride olması gerekeni göstermek, önceden kararlaştırmak, ilerisi için düşünmek, olmasını önceden gerekli görmek.

g) İsteklendirmek, güdülemek.

ğ) Baş yönetici.

h) Var olduğu halde varlığı daha önceleri bilinmeyen bir şeyi bulmak.

ı) Matematik içinde yer alan bazı niceliklere ancak uygun bir değer verildiği zaman sağlanabilen eşitlik.

i) Sekiz sesten oluşan ses dizisi, bir do sesiyle ondan sonraki do sesi arasındaki uzaklık.

j) Sinir sisteminin araştırılmasına dayalı bir bilim dalı.

k) Üç veya daha fazla sesin aynı anda tınlaması.

l) Müzikle ilgili, müziğe dair yetenek.

m) Çalgı.

n) Bir işin birçok işçi tarafından birlikte, el birliğiyle yapılması.

o) İki veya daha çok sesin aynı anda kulağa hoş gelecek bir biçimdeki uyumu.

ö) Bir müzik parçasındaki bölümlerin hızlarını belirtmek için kullanılan sözcük.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu konuyla (prg 1) .....

b) bunlardan (prg 2) .....

c) bu (prg 2) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Müzik, ilk insanların hayatında bir amaçtı.

( ) ( ) **2.** Montagu'ya göre müzik insanları bir araya getirir.

( ) ( ) **3.** Müzik sayesinde yaşanılan anılar hafızada tutulur.

( ) ( ) **4.** Bizi müziğe bağlayan tek etmen bilişsel özelliklerdir.

( ) ( ) **5.** Daniel Levitin'in müzik ve beyin ilişkisine dair onlarca kitabı bulunmaktadır.

( ) ( ) **6.** Bir şarkının hit olup olmayacağı önceden tahmin edilemez.

( ) ( ) **7.** Müzikal beceri yıllar içinde şekillenir.

( ) ( ) **8.** Bir enstrüman çalmayı öğrenmek beyni harekete geçirir.

( ) ( ) **9.** Müzikal beyni eğitmek her yaşta kolaydır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi müziğin faydaları arasında değildir?

A) Sosyalleştirme

B) Motive etme

C) İş birliği sağlama

D) Yorgunluk giderme

2. Nörolog Daniel Levitin ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğru değildir?

A) Kariyerine müzik ile başlamıştır.

B) Nörobilim eğitimi almıştır.

C) Araştırmasında kobay olarak Sting'i kullanmıştır.

D) 30 yaşından sonra üniversitede araştırma yapmayı bırakmıştır.

3. Aşağıdakilerden hangisi "Hit Potansiyel Denklemi" analiz sürecinde kullanılan unsurlardan biri değildir?

A) Telaffuz

B) Oktav

C) Ton

D) Armoni

4. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**

   A) Müziğin hayatımız üzerinde birçok etkisi vardır.

   B) Müzik ve beyin ilişkisi üzerine çok az çalışma vardır.

   C) Müzik dinlerken beyinde oluşan hareketlenme herkeste aynı değildir.

   D) Matematiksel işlemle hit olacak şarkılar tespit edilebilir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Müzik dinlemeyi sever misiniz? Müziğin sizin hayatınızda önemi nedir? Sizce müzik dinlemek size ne gibi faydalar sağlamaktadır? Açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

"Müzik ruhun gıdasıdır." sözünden hareketle müziğin sizin hayatınıza sağladığı faydaları anlatan bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Sizce yaratıcı olmak müzik için yeterli midir? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.
2. Ülkenize veya kültürünüze ait müzik aletleri, müzik türleri var mıdır? Bu konular hakkında bilgi veriniz.

MÜZİK VE YARATICILIK

(1) Yaratıcılık nedir?" sorusu sorulduğunda aklımıza pek çok şey gelse de tam olarak tanımını yapmak zordur çoğu zaman. Cevap ne olursa olsun aslında bütün ifadeler ortak bir **paydada** toplanır. Önemli olan yapılan tanımlar değil, yaratımlardır, ortaya konan üründür. Bu ürünler herkesin baktığı bakış açılarıyla değil, farklı bakış açılarıyla oluşmaktadır. Eleştirel bakabilmek, yeni **önermelerde** bulunabilmek, alışılagelen fikirleri kabullenmemek, problemleri farklı yollardan çözmeye çalışmak **yaratıcılık** için oldukça önemlidir. Aslında ortada her zaman da bir problem olması gerekmez, yaratıcılık her zaman bir ihtiyaca yönelik olarak ortaya çıkmaz. Bir anda bazen bir duygu sürükler sizi, bazen bir beyin fırtınası. Yaratıcılığın kimlere **mahsus** olduğu, kimlere yaratıcı denildiği, yaratılan ürünlerin ne kadar işe yaradığı, yaratılan ürünün hangi amaçla ortaya çıktığı, yaratıcılığın aklımıza gelen ilk örneklerle sınırlı olup olmadığı değildir aslında problemimiz. Varmak istediğimiz nokta yaratıcılığın ortak paydasının ne olduğudur.

(2) Tüm dünyanın yaratıcılığıyla tanıyıp kabul ettiği, yaratıcı insanlar denildiğinde akla ilk gelen isimler vardır elbette. Örneğin Mozart, Beethoven, Edison, da Vinci, Picasso, Escher, Newton, Einstein... İster sanatçı olsun ister bilim insanı, bütün bu isimlerin kesiştiği tek bir ortak payda vardır; hala yaşıyor olmaları. Çok fazla tanımı yapılsa da, farklı kavramlarla karıştırılsa da benim için yaratıcılığın tek bir tanımı vardır; ölümden sonra yaşamak. Diğer bir ifadeyle, yüzyıllar geçse de hala konuşulmak, arkada bir iz bırakmak. Zaten insanlığın varoluşsal amacı da bu değil midir iz bırakmak?

(3) Tarih boyunca müziğin diğer bilim dallarıyla olan ilişkisine baktığımızda ünlü bilim insanlarının müzikle olan ilişkisini ve düşüncelerini ya da ünlü sanatçıların diğer bilim dallarıyla olan ilişkisini inceleyebiliyoruz.

(4) Pisagor (MÖ 586), matematik, gökbilim ve müzik konularında çalışmıştır, sayı ve **armoni bağıntısından** söz etmektedir. Evrendeki cisimlerin hareket ederken belirli aralıklarla ses çıkardığını söyler. **Ona** göre, ruhun temizlenmesinde müzik bir araçtır. Pisagor okulunun (Quadrivium) programına göre müzik; geometri, aritmetik ve astronomi ile aynı düzeyde kabul görmüştür. Değişik uzunluklara sahip bir tel ile değişik sesler elde edildiğini ortaya çıkartan Pisagor, bugün kullanılmakta olan **müzikal** dizinin temelini oluşturması açısından oldukça önemli adımlar atmıştır.

(5) Konfüçyüs (MÖ 551-478), duyguların dışa vurumunun seslerle mümkün olduğunu savunarak, belirli modların insanlar üzerine etkisini incelemiş, insanların tedavi edilmesinde müziğin önemli bir yeri olduğunu vurgulamıştır. Büyük filozof "Bütün sesler **dimağdan** çıkar. Müzik de **onların** farkları ve uygunlukları arasında bir geçittir. Müzik içten gelmekle sükuneti sağlar" demiştir.

(6) Platon (MÖ 428-348) ise, müziği etiğin bir parçası olarak kabul etmektedir. Platon, karışıklıktan kaçınır ve basitliği savunur. Karışıklığın düzensizlik ve depresyona yol açacağını ifade eder. "Platon müziğin eğlenceden ibaret olmadığını, ruhani bir boyutunun olduğunu söylemiştir. Platon'a göre müzik, insan ruhunu sakinleştiren, dinginleştiren bir sanattır. Ona göre melodi; söz, **makam** ve ritim karışımıdır. Sözleri müziğin efendisi olarak tanımlar. Müzik eğitiminin insanı yücelttiğini ve düzeni sağladığını savunur" (Eyüboğlu ve Cimcoz, 1995).

(7) Kant (1724-1804), ilk kez estetik yargı sorununu ortaya atan kişilerdendir. Ona göre, müzik, ton duyumlarının zaman içindeki oyunudur. Kant, sanatı duyumların güzel oyunu olarak görür. "Hoşa giden şey duyuları doğrudan etkileyendir" demiştir (Soykan, 2002).

(8) Johann Wolfgang Von Goethe'nin (1749-1832) bilinen en ünlü eseri; operaya da konu olan Faust'tur. Müziği dini (kutsal) ve din dışı (dünyevi) olmak üzere ikiye ayırır. Dünyevi müzik kutsal olanla karıştırılmamalı ve tamamen güler yüzlü olmalıdır. Goethe' ye göre müzik, insanları her zaman kilise müziği olarak **ritüele**, halk müziği olarak dansa yönlendirir (Yıldırım ve Koç, 2003).

(9) A. Schopenhauer'a (1788-1860) göre en genel anlamıyla müzik özden söz eder. Schopenhauer müziği sanat kategorisinde en üste koyar ve duygu sanatı olarak ele alır (Yıldırım ve Koç, 2003).

(10) Bu tarihsel süreç incelendiğinde müziğin hem sanat hem de bir bilim dalı olduğu yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Müziğin diğer disiplinlerle olan bu yakın ilişkisi müziği sadece bir eğlence aracı olarak görenlere de

güzel bir yanıt olsa gerek. Bu açıklamalardan sonra, kendimize, hem bir sanat dalı hem de bir bilim dalı olan müziğin, hayatımızın ne kadar içinde olduğunu sormamız gerekiyor. Tabii ki bir müzisyenin salt bir yeteneğe ihtiyacı vardır, fakat sizce yukarıda bahsetmiş olduğum bilim insanlarının müzikle ilgilenmeleri ve varoluşsal anlamda müziği çözümlemeleri için üstün yeteneklere ihtiyaçları var mıydı? Hepsi için üstün yetenekli müzisyenler mi demeliyiz? Tabii ki hayır. Onlar sadece fark ettiler. Müzikle ilgilenmek, müziği hayatlarına almak için yeteneğin zorunlu olmadığını fark ettiler. Bu sebeple müziği ya felsefelerine dahil ettiler ya da matematiklerine. İhtiyacımız olan tek şey farkındalık. İşte bu farkındalıktan sonra eleştirel bir düşünme içerisine girmemiz gerektiğini düşünüyorum. Bu aşamada "sanat = yaratıcılık = yetenek" kalıbının yerini "sanat = yaratıcılık = bilim" kalıbı alabilir. Uğraştığımız bilim dalı ne olursa olsun yaratıcı düşünmelerle sanata ulaşabilir, en azından sanatın içine bir nebze dahi olsa adım atabiliriz. İster bilim insanı olsun, ister sanat insanı, onları yaşadığımız yüzyılda tanıyor olmamızın tek sebebi adım atmış olmalarıdır. **Onların** eserleri, besteleri, buluşları hâlâ güncel ve değerlidir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. payda** (prg 1)
——— **2. yaratıcılık** (prg 1)
——— **3. önerme** (prg 1)
——— **4. mahsus** (prg 1)
——— **5. armoni** (prg 4)
——— **6. bağıntı** (prg 4)
——— **7. müzikal** (prg 4)
——— **8. makam** (prg 6)
——— **9. dimağ** (prg 5)
——— **10. ritüel** (prg 8)

a) Beyin.
b) Sıra.
c) Özgü.
d) Sesteki uyum.
e) Düşünce, teklif.
f) Âdet hâline gelmiş.
g) Müzikle ilgili.
h) Türk müziğinde bir müzik parçası veya şarkının işleniş biçimi.
ı) Bir nesneyi başka bir nesne ile uyarlı kılan bağ.
i) Yaratıcı olma durumu.
j) Birimin kaç eşit parçaya bölünmüş olduğunu gösteren sayı.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) ona (prg 4) .....

b) onların (prg 5) .....

c) onların (prg 10) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Konfüçyüs, duyguların dışavurumunun seslerle mümkün olduğunu savunmuştur.
( ) ( ) **2.** Platon, belirli modların insanlar üzerine etkisini incelemiştir.
( ) ( ) **3.** Estetik yargı sorununu ortaya atan ilk kişi Aristo'dur.
( ) ( ) **4.** Sözleri, müziğin efendisi olarak tanımlayan Platon'dur.
( ) ( ) **5.** Goethe'ye göre dünyevi müzik kutsal olanla karıştırılmamalı ve tamamen güler yüzlü olmalıdır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi yaratıcılık için önemli olan şeylerden biri değildir?**
   A) Eleştirel bakabilmek
   B) Yeni önermelerde bulunabilmek
   C) Sıradan fikirleri kabullenmek
   D) Problemleri farklı yollardan çözmeye çalışmak

2. **Yaratıcılık ile ilgili olarak akla gelen isimler arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?**
   A) Mozart
   B) Beethoven
   C) Picasso
   D) Sokrates

3. **Aşağıdakilerden hangisi Pisagor'un yaptıklarından biri değildir?**
   A) Matematik ve gökbilim üzerine çalışmak
   B) Psikoloji ile ilgilenmek
   C) Müzikal dizinin temelini oluşturmak
   D) Sayı ve armoni bağıntısından söz etmek

4. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılabilir?**
   A) Müzik hem sanat hem bilim dalıdır.
   B) Sanatçıların hepsi üstün yeteneklidir.
   C) Yaratıcı düşünmelerle sanata ulaşabiliriz.
   D) Her isteyen sanatçı olabilir.

5. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılabilir?**
   A) İnsanlar, yaratıcılıklarını ne kadar beslerlerse o kadar sanata yaklaşırlar.
   B) Sanat yeteneği doğuştan gelir.
   C) Sonradan yetenek kazanılmaz.
   D) Sanatçı olmak için önce yetişkin olmak gerek.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Metindeki anahtar kelimeleri belirleyerek aşağıya yazınız.

B. Anahtar kelimeleri kullanarak metni özetleyiniz.

DİNLEME METNİ: MUHSİN ERTUĞRUL

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **Türkiye'de ..... alanında ilkleri başarmış fırtınalı bir ömrün sahibi.**

   A) tiyatro ve opera

   B) tiyatro ve sinema

   C) tiyatro ve edebiyat

   D) tiyatro ve resim

2. **Ertuğrul Muhsin ve Arkadaşları adlı tiyatro topluluğu maddî imkansızlıklar yüzünden kapanana kadar beş ayda .....oyun sergiledi Türk izleyicisine.**

   A) yirmi üç

   B) otuz üç

   C) kırk üç

   D) elli üç

3. **Bugün kayıt denilen her film setinde, oyun denilen her tiyatro sahnesinde ismi tekrar tekrar ..... Muhsin Ertuğrul'un izinden giden Türk görsel sanatları yükselmeye devam ediyor.**

   A) geçen

   B) söylenen

   C) yad edilen

   D) bahsedilen

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Muhsin Ertuğrul, 28 Şubat 1892 yılında dünyaya gelmiştir.

( ) ( ) **2.** Muhsin Ertuğrul, Paris'e tiyatro eğitimi için gönüllü gitmiştir.

( ) ( ) **3.** Muhsin Ertuğrul'un Berlin macerası bir yıl sürmüştür.

( ) ( ) **4.** Muhsin Ertuğrul trafik kazası sonucu hayatını kaybetmiştir.

( ) ( ) **5.** "Ateşten Gömlek" Kurtuluş Savaşı'nı beyaz perdeye taşıyan ilk filmdir.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi yönetmenliğini Muhsin Ertuğrul'un yaptığı filmlerden değildir?**
   A) Samson
   B) Şeytana tapanlar
   C) Çanakkale
   D) Kara Lale

2. **Muhsin Ertuğrul, hangi yazarın beş ayrı eserini beş ayrı sahnede sergiletmiştir?**
   A) Nazım Hikmet
   B) Shakespeare
   C) Halide Edip Adıvar
   D) Moliere

DİNLEME/İZLEME METNİ: NEŞELİ GÜNLER (FİLM)

1. FİLM ÖNCESİ

a) "Neşeli Günler" ismi size neleri çağrıştırıyor? Yazar mısınız?

b) Sizce örnek bir ailede bulunması gereken özellikler nelerdir?

c) Annesi ve babası boşanan çocuklar sizce bu durumdan etkilenmekte midir? Nasıl?

2. FİLMİ İZLERKEN

a) Filmde sizi en çok etkileyen cümleyi ya da cümleleri nedenleriyle yazınız.

b) Filmin içerisinde kullanılan müzikleri beğendiniz mi? Müzikler sizce filmin içerisinde nasıl bir göreve sahiptir?

c) Sizce filmdeki en başarılı karakter/oyuncu kimdir? Neden onun diğerlerinden bir adım öne çıktığını düşünüyorsunuz?

3. FİLMİ İZLEDİKTEN SONRA

a) Filmin sizde uyandırdığı duyguları yazınız.

b) Hayatınızla benzer olduğunu düşündüğünüz sahneleri yazınız.

c) Filmdeki en beğendiğiniz sahneyi yazınız. Neden bu sahneyi beğendiğinizi açıklayınız.

ç) Filmdeki en beğenmediğiniz sahneyi yazınız. Neden bu sahneyi beğenmediğinizi açıklayınız.

d) Filmi siz çekseydiniz hangi olay ve kahramanları eklerdiniz? Neden?

e) Filmden ne öğrendiniz? Filmden çıkardığınız en önemli sonuç nedir?

4. TEMA

HUKUK

HAZIRLIK

1. "Magna Carta" ifadesi size neleri çağrıştırıyor? Bu ifadeyi daha önce hiç duydunuz mu? Açıklayınız.
2. Ülkenizin yönetim biçimi nedir? Sizce devlet sadece bir başkan tarafından mı, yoksa meclis tarafından mı yönetilmelidir? Fikrinizi nedenleriyle açıklayınız.
3. Aşağıda verilen tablonun ilk iki bölümünü metni okumadan önce, üçüncü bölümünü ise metni okuduktan sonra doldurunuz.

1. BİLDİKLERİM: Şu an, bu konu ile ilgili ne biliyorum?	2. BİLMEK İSTEDİKLERİM: Ne öğrenmek istiyorum?	3. ÖĞRENDİKLERİM: Neler öğrendim?
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

MAGNA CARTA

(1) Magna Carta, 1215'te İngiltere'de yazılan **siyasal** bir belgedir. Halkın bireysel hak ve **dokunulmazlık**larının sağlanması için krala zorla imzalatılan bir anlaşmadır. Böylece kralın ülkedeki yasaları **keyfi** bir şekilde uygulamasına son verilmiş yani kralının **yetki**leri kısıtlanmıştır. Magna Carta sözcükleri Latince'den gelir. Anlamı 'Büyük Sözleşme' dir.

(2) Magna Carta, İngiliz Tarihi'nin en heyecan verici dönemlerinden birine ışık tutmuştur. Bu özgürlük **fermanı**, Ortaçağ'da meydana gelip tarihi değiştiren **sıra dışı** olaylardan biri olarak da anılır. Sanılanın aksine **bu belge** yalnızca yöneticilerin değil, halkın da insan haklarına olan bakış açısının değişmesinde büyük rol oynamıştır. Magna Carta'nın imzalanması sonrası iç savaş çıkmıştır ve anlaşmanın orijinali kaybolmuştur. Ancak günümüze 4 adet kopyası ulaşmıştır. **Bunlardan** en iyi korunmuş olanı şu an İngiltere'dedir ve Salisbury Kathedrali'nde sergilenmektedir.

(3) Magna Carta Libertatum, 1166-1216 yılları arasında tahtta kalan İngiltere Kralı John'a zorla imzalatılan bir anlaşmadır. Aralarında Papa 3. Innocent'ın da bulunduğu İngiliz soylularının 1215 yılında kendisine bu belgeyi imzalatmaları sonucu kralın sonsuz görünen yetkileri sınırlanır ve hâliyle **monarşiden meşruti monarşiye** geçilir. Bilindiği üzere bu ferman, her ne kadar daha çok **soyluların** krala karşı haklarını korumayı amaçlasa da pek çok siyaset bilimci Magna Carta'yı demokrasinin ilk adımı olarak kabul eder.

(4) Magna Carta'nın krala zorla imzalatılmasının sebebi ise aslen şuna dayanır: İngiltere Kralı, **nam-ı diğer** Yurtsuz John, kaybedilen toprakları Fransızlardan geri alabilmek için ordusunu ve öncesinde malî sistemi güçlendirmesi gerektiğini düşünerek ülkesindeki vergileri büyük çapta artırır. Bu yeni düzenlemeyle güçlendirdiği ordusuyla Fransa kralı II. Philip'le yeniden savaşa girer. 1214 yılında Bouvines Savaşı'nı kaybederek yenilmiş ordusuyla İngiltere'ye döner. Ancak savaş dönüşünde **baron**ların ve diğer soyluların **başkaldırı**sıyla karşılaşır. Aslında bu başkaldırının sebebi kralın getirdiği ağır vergiler ve diğer **yükümlülük**lerdir. Sonuç olarak, 1215 yılında Magna Carta adlı ferman, özgürlükçü bir anayasa uğruna İngiliz Soyluları tarafından krala zorla imzalatılır. Atılan bu adım, yazılı bir metin ile kralın gücünün **kısıtlan**abileceğini kanıtlamış ve bir yandan da güçlü bir parlamento oluşmasına imkân sağlamıştır. Bununla birlikte Magna Carta iki büyük üne sahiptir: Birincisi, ilk kez bir halkın temel yasal haklarını açıklığa kavuşturması; ikincisi ise 15 Haziran 1215 oluşturulmuş olup, dünyadaki ilk yazılı anayasa olarak bilinmesidir.

(5) Peki ya bu anayasanın asıl oluşturulma amacı nedir? Temel amaç kralı sınırlamaktan ziyade kralın eski yasaya göre **hüküm sürme**sini sağlamaktır. Burada bahsi geçen eski yasa, Saksonya'ya yani günümüz İngiltere'sine Norman'lar gelmeden önceki yasadır. Sonuç olarak Magna Carta, 37 farklı İngiliz Yasası kullanılarak oluşturulur. Bazı nüshalar kopyalanır, bazıları tekrar toplanır, bazısı eski yasalardan alınır ve diğer bir kısmı da yeni baştan oluşturularak en son hâline getirilir.

(6) Magna Carta yasasının taslak hâli, Başpiskopos Stephen Langton ve İngiltere'nin en güçlü baronları tarafından oluşturulmuştur. Aslında Kral John'un imzalayacağı metnin orijinal hâli 10 Haziran'da oluşturulan "Articles of Barons"dur. Ancak baronlar 15 Haziran günü krala olan **sadakat** yeminlerini tazelerler. Sonrasında ise Kraliyet Ailesi Yargıtay Kurulu, Runnymade anlaşmalarına dayanan resmi bir yasa hazırlar ve bu yasa da "Magna Carta" adı ile anılır. Magna Carta'nın nüshalarının kopyaları İngiltere'deki piskopos, şerif, zengin iş adamları ve diğer önemli kişilere yollanır.

(7) Magna Carta'nın Kral John tarafından imzalandığı yer ise bugünkü Birleşik Krallık'taki Surrey Bölgesi yani Güney İngiltere'deki Windsor ve Staines kentleri arasında kalan Egham'da yer alan Runnymade Ovası'dır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. siyasal** (prg 1)
——— **2. dokunulmazlık** (prg 1)
——— **3. keyfî** (prg 1)
——— **4. yetki** (prg 1)
——— **5. ferman** (prg 2)
——— **6. sıra dışı** (prg 2)
——— **7. monarşi** (prg 3)
——— **8. meşruti monarşi** (prg3)
——— **9. soylu** (prg 3)
——— **10. nam-ı diğer** (prg 4)
——— **11. baron** (prg 4)
——— **12. başkaldırı** (prg 4)
——— **13. yükümlülük** (prg 4)
——— **14. kısıtlamak** (prg 4)
——— **15. hüküm sürmek** (prg 5)
——— **16. sadakat** (prg 6)

a) Yasadan ya da sözleşmeden doğan güç.
b) Bir işi yapma zorunluluğu.
c) Batı ülkelerinde vikont ile şövalye arasında soyluluk unvan.
ç) Haksızlığa uğrama.
d) Asil, aristokrat.
e) Politika ile ilgili, politik.
f) Yazılı buyruk, emir.
g) Bağlılık.
h) Yetkinin bir kişinin elinde olduğu yönetim biçimi.
ı) Yönetmek, iş başında olmak.
i) Sınırlamak, azaltmak.
j) Devleti yöneten kişinin anayasa ile sınırlandırıldığı yönetim biçimi.
k) Karşı gelme, ayaklanma, isyan.
l) İlişilmez, karışılmaz olma durumu, masuniyet.
m) Alışılmadık, ilginç.
n) Diğer adı.
o) İstediği gibi, kafasına göre.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu belge (prg 2) .....

b) bunlardan (prg 2) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Magna Carta 1925 yılında Fransa'da yazılmıştır.

( ) ( ) **2.** Magna Carta krala zorla imzalatılmıştır.

( ) ( ) **3.** Magna Carta'nın anlamı Büyük Sözleşme'dir.

( ) ( ) **4.** Magna Carta'nın orijinali günümüze ulaşmıştır.

( ) ( ) **5.** Magna Carta, 37 farklı İngiliz yasası kullanılarak oluşturulmuştur.

( ) ( ) **6.** Magna Carta, Londra Ovası'nda imzalanmıştır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi Magna Carta'nın imzalanma amaçlarından biridir?

A) Kralın yetkilerini sınırlamak

B) Monarşi yönetimini güçlendirmek

C) Kralı daha güçlü hale getirmek

D) Kralın otoritesini arttırmak

2. Aşağıdaki boşluğu doğru şekilde tamamlayınız.

Magna Carta'nın imzalanmasının temelinde.....

A) monarşi sisteminin korunması isteği yatmaktadır.

B) savaşların kaybedilmesinin etkisi vardır.

C) ağır vergi ve yükümlülüklerin etkisi yatmaktadır.

D) dini sebeplerin büyük payı vardır.

3. Metne göre İngiltere Kralı John ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Magna Carta'yı isteyerek imzalamıştır.

B) Fransa Kralı II.Philiph ile savaşmıştır.

C) Ordusunu topladığı vergilerle güçlendirmiştir.

D) Tarihte farklı adlarla anılmaktadır.

4. Metne göre Magna Carta ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) İmzalanmasında soyluların ve baronların etkisi vardır.

B) Kralın yetkisinin kısıtlanabileceğini kanıtlamıştır.

C) Güçlü bir parlamento oluşmasına zemin hazırlamıştır.

D) Meşruti monarşiden monarşiye geçişi sağlamıştır.

5. Metne göre Magna Carta ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?

A) Hazırlanmasında geçmişteki yasalardan yararlanılmamıştır.

B) Ortaçağ tarihinin önemli olaylarından biridir.

C) Temel amacı kralın eski yasalara göre hüküm sürmesini sağlamaktır.

D) İmzalanmasında soyluların başkaldırısı etkili olmuştur.

6. **Metne göre Magna Carta ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**

A) Dünya tarihindeki yazılı ilk anayasadır.

B) İlk kez bir halkın temel yasal haklarını açıklığa kavuşturmuştur.

C) Bugünkü Birleşik Krallıkta imzalanmıştır.

D) Yalnızca yöneticilerin insan haklarına bakışını değiştirmiştir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Sizce ideal bir devlet yönetimi nasıl olmalıdır? Kısaca anlatınız.

HAZIRLIK

1. Size göre çocuklar ne gibi haklara sahip olmalıdır? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.
2. Ülkenizde çocuk haklarına önem verilmekte midir? Düşüncelerinizi örnekler üzerinden açıklayınız.
3. Aşağıda verilen tablonun ilk iki bölümünü metni okumadan önce, üçüncü bölümünü ise metni okuduktan sonra doldurunuz.

1. BİLDİKLERİM: Şu an, bu konu ile ilgili ne biliyorum?	2. BİLMEK İSTEDİKLERİM: Ne öğrenmek istiyorum?	3. ÖĞRENDİKLERİM: Neler öğrendim?
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

DÜNYA ÇOCUK HAKLARI

(1) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 yılında kabul edilen 'Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin üzerinden tam 28 yıl geçti. Çocuğun 'yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakkı' gibi haklarını güvence altına almayı; çocuğun sağlıklı ve verimli gelişimini **temin etmeyi** amaçlayan sözleşmenin üzerinden geçen onca yıla rağmen, ne yazık ki dünya çocuklarının hak **mahrumiyetleri** ve **mağduriyetleri** kesintisiz biçimde devam ediyor. Çocukların "ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve siyasi haklarını" teminat altına almayı ve **bu** konularda devletlerin çocuklara karşı pozitif yükümlülüklerini düzenlemeyi hedef alan bu sözleşmeyi imzalayan bütün dünya devletlerine rağmen, masumiyetin bekçisi olan çocuklar, kirli küresel güç mücadelelerinin ve savaşların kurbanları olmayı sürdürüyor. Küçük bedenlerin masumiyetine ve insan onuruna vahşice kasteden kirli savaşların karanlık **failleri**, en **şatafatlı** biçimde çocuk hakları **retoriği** üretmekten de geri durmuyor.

(2) 'Üçüncü dünyada' bedensel, zihinsel ve duygusal olarak **himayeye** muhtaç ve bağımlı olan çocukların korumasız/korunaksız biçimde açlık sınırında yaşamaya zorlandığı görülüyor. Varlık amacı, kâr, çıkar ve yarar maksimizasyonu olan küresel sömürü düzeninin kirli aktörlerince her gün masumiyet katlediliyor. Masumiyet; kimi zaman batan bir teknede, kimi zaman kıyıya vuran minik bir bedende, kimi zaman bombalanan bir **sığınakta**, kimi zaman gözyaşları kana bulanmış minik bir çehrede, kimi zaman çaresizlikle haykıran bir ana kucağında, kimi zaman sürgün edilmiş bir yürekte yüzünü gösteriyor. Çocuklar, sınır tanımaz biçimde bütün dünyada ağır şiddet, sömürü, yoksulluk, açlık ve **istismara maruz bırakılıyor**. Eğitim çağındaki çocuklar çalıştırılarak (çocuk işçiler) emekleri sömürülüyor. Çocuk yaşta evliliklerle yaşamları kararsızlaşıyor.

(3) Nitekim, Dünya Çocuk Hakları Günü vesilesiyle Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun açıkladığı veriler bu **trajik** tabloyu ortaya koyuyor. Buna göre, dünya genelinde her 12 çocuktan birisi yoksulluk içinde yaşıyor; okula gidemiyor veya şiddet mağduru oluyor. Yine bu verilere göre, dünya genelinde çocuklar 20 yıl öncesi ile **mukayese edildiğinde** daha kötü şartlarda yaşamlarını sürdürüyor. Bu veriler, 37 ülkedeki 180 milyon çocuğun ebeveynlerinden çok daha zor şartlarda, aşırı yoksulluk içinde yaşadıklarını gösteriyor. Bu trajik durumun temel gerekçesi yine ilgili rapora göre, dünyadaki yaygın çatışmalar ve hükümetlerin kötü yönetimleri olduğu **tespit ediliyor**. Ancak bu raporun görmediği ya da **görmezden geldiği** gerçeklik şu ki, çocuk hakları, tek başına hükümetlerin değil, bir bütün olarak uluslararası kuruluşların ve dünyada gelir adaletsizliğine yol açan sömürü düzenini egemen kılan küresel güçlerin sorumluluğu altındadır. Hiçbir ayrım gözetmeksizin dünya çocuklarının en temel haklarından başlamak üzere, 'sağlıklı yaşama, duygusal yakınlık ve güvenlik içinde olma

ve yoksulluk çekmeme, sağlıklı gelişme' gibi hakların temin edilmesi bir insanlık sorunu ve sorumluluğudur. Sağlıklı bir toplumsal yapının ve geleceğin güvencesini oluşturan çocukların kişilik gelişimi bu hakların temini ile mümkündür. Bu noktada öncelikle çocukların, şiddet, sömürü ve istismara karşı korunma hakkına ilişkin kamusal güvencelerin/tedbirlerin sistematik biçimde temini, gözetim ve denetimi büyük önem arz ediyor. Ancak bu negatif gerçeklikler yok edilebildiği ölçüde çocukların özel yaşam, onur ve saygınlıklarının korunması mümkün olabilir.

(4) Çatışma, şiddet, savaş, göç, yokluk, yoksulluk ve açlık gibi insanlığı tehdit eden trajedilerin en ağır mağdur kitlesini kuşkusuz çocuklar oluşturuyor. Bugün bütün dünyanın gözleri önünde **bu** trajik duruma **mahkûm edi**len çocuklarla birlikte insanlığın yaşam sığınağı yok oluyor. Kuruyan merhamet damarı, katledilen masumiyet duygusu ile birlikte insanlığın gelecek teminatı olan çocuklarımızı kaybediyoruz. Dünya, en asgari düzeyde savaşta ve sığınmacı durumlarda bile özel olarak korunma hakkı olan çocuklarına sahip çıkamıyor. İnsanlık, geleceğine sahip çıkabilmek adına bütün dünya çocuklarının haklarına eş biçimde sahip çıkma noktasında bütünsel sorumluluğunun **idrakine varmak** durumundadır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. mahrumiyet** (prg 1)
——— **2. mağduriyet** (prg 1)
——— **3. fail** (prg 1)
——— **4. şatafatlı** (prg 1)
——— **5. retorik** (prg 1)
——— **6. himaye** (prg 2)
——— **7. sığınak** (prg 2)
——— **8. istismar** (prg 2)
——— **9. trajik** (prg 3)

a) Yapan, işleyen.
b) Söz söyleme, konuşma yapma.
c) İyi niyeti kötüye kullanma, sömürme.
ç) Haksızlığa uğrama.
d) Duygusal, etkileyici.
e) Korunma yeri.
f) Gözetme, esirgeme, koruyuculuk, gözetim.
g) Yoksun olma, yoksunluk.
h) Çok acıklı, feci.
ı) Süslü, görkemli, gösterişli.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki söz öbeklerini yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. temin etmek** (prg 1)
——— **2. maruz bırakmak** (prg 2)
——— **3. mukayese etmek** (prg 3)
——— **4. tespit etmek** (prg 3)
——— **5. görmezden gelmek** (prg 3)
——— **6. mahkûm etmek** (prg 4)
——— **7. idrakine varmak** (prg 4)

a) Bir şeyi, bir olay ya da durumun etkisinde ya da karşısında bırakmak.
b) Önemsememek, dikkate almamak.
c) Anlamak, fark etmek.
ç) Birini kötü bir duruma sürüklemek.
d) Belirlemek, saptamak.
e) Sağlamak, elde etmek.
f) Dikkate almak, göz önünde tutmak.
g) Karşılaştırmak.

3. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu konularda (prg 1) .....

b) bu trajik duruma (prg 4) .....

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 1985 yılında kabul edilmiştir.

( ) ( ) **2.** Çocuklar küresel güç mücadelelerinden olumsuz etkilenmektedir.

( ) ( ) **3.** Dünya genelinde her 12 çocuktan biri yoksulluk içinde yaşamaktadır.

( ) ( ) **4.** Dünyada yaşanan olumsuz olaylardan en az etkilenen grup çocuklardır.

( ) ( ) **5.** Çocuk haklarının uygulanamamasının tek sorumlusu hükümetlerdir.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin amaçlarından biri değildir?

A) Yaşama hakkını güvence altına almak

B) Gelişme hakkını güvence altına almak

C) Korunma hakkını güvence altına almak

D) Evlilik hakkını güvence altına almak

2. Aşağıdaki boşluğu doğru şekilde tamamlayınız.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye rağmen.....

A) çocuk hakları korunamamaktadır.

B) çocuklar mutlu bir şekilde yaşamaktadır.

C) çocuk işçiler engellenmiştir.

D) çocuklar dengeli ve sağlıklı beslenmektedir.

3. Metne göre küresel sömürü güçleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Varlık amacı çocuk haklarını korumaktır.

B) Hedefleri kâr ve çıkar sağlamaktır.

C) Çocukları zor durumlara sürüklemektedirler.

D) Çocuk işçiliğinde rol oynamaktadırlar.

4. Çocuk hakları ile ilgili olarak metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?

A) Çocuk hakları konusunda kamusal tedbirlerin uygulanması gerekli değildir.

B) Çocuklar 20 yıl öncesine göre daha iyi şartlarda yaşamaktadır.

C) Çocuk haklarının korunmasında bütünsel sorumluluk şart değildir.

D) Çocuk haklarının korunması yalnızca hükümetlerin görevi değildir.

5. **Çocuk hakları ile ilgili olarak metinden aşağıdakilerden hangisi <u>çıkarılamaz</u>?**

A) Çocuk hakları konusunda konuşanlardan bazıları aynı zamanda bu hakları ihlal etmektedir.

B) Uluslararası sözleşmelere rağmen çocuk hakları hala yeterince uygulanamamaktadır.

C) Çocuk haklarının uygulanamamasında küresel güçlerin etkisi yoktur.

D) Savaş ve sığınma şartlarında bile çocuk hakları ihmal edilmektedir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

"Çocuk haklarının uygulanmasında neler yapılabilir?" Sizin bu konudaki önerileriniz nelerdir? Yaratıcılığınızı kullanarak bu konudaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ediniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C. Anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

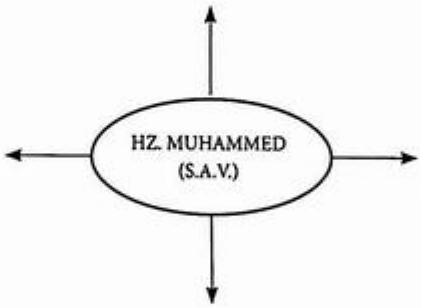
.....

HAZIRLIK

1. Aşağıda verilen tablonun ilk iki bölümünü metni okumadan önce, üçüncü bölümünü ise metni okuduktan sonra doldurunuz.

1. BİLDİKLERİM: Şu an, bu konu ile ilgili ne biliyorum?	2. BİLMEK İSTEDİKLERİM: Ne öğrenmek istiyorum?	3. ÖĞRENDİKLERİM: Neler öğrendim?
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

2. "Hz. Muhammed (S.A.V.)" ismi sizlere neyi çağrıştırmaktadır? "Hz. Muhammed (S.A.V.)" isminin sizlere çağrıştırdıklarını yazınız.

VEDA HUTBESİ

(1) Peygamberimiz Hz. Muhammed (S.A.V.) vedâ haccında, Cuma günü **zevâlden** sonra Kasvâ adlı devesi üzerinde, Arafat Vâdisi'nin ortasında 124 bin Müslümanın şahsında bütün insanlığa şöyle **hitap etti**: "Hamd Allah'a mahsustur. Ona **hamt** eder, **ondan** yardım isteriz. Allah kime hidâyet ederse, artık onu kimse saptıramaz. Sapıklığa düşürdüğünü de kimse **hidâyete erdiremez**. **Şehâdet ederim** ki; Allah'tan başka **ilâh** yoktur. Tektir, eşi, ortağı, dengi ve benzeri yoktur. Yine şehâdet ederim ki, Muhammed onun kulu ve Resûlüdür."

(2) "Ey insanlar! Sözümü iyi dinleyiniz! Bilmiyorum, belki bu seneden sonra sizinle burada bir daha buluşamayacağım. İnsanlar! Bugünleriniz nasıl **mukaddes** bir gün ise, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay ise, bu şehriniz (Mekke) nasıl mübarek bir şehir ise, canlarınız, mallarınız, **namus**larınız da öyle mukaddestir, her türlü tecâvüzden korunmuştur. Ashab'ım! Muhakkak Rabbinize kavuşacaksınız. O da sizi yaptıklarınızdan dolayı sorguya çekecektir. Sakın benden sonra eski sapıklıklara dönmeyiniz ve birbirinizin boynunu vurmayınız! Bu vasiyetimi, burada bulunanlar, bulunmayanlara ulaştırsın. Olabilir ki, burada bulunan kimse bunları daha iyi anlayan birisine ulaştırmış olur. Ashabım! Kimin yanında bir emanet varsa, onu hemen sahibine versin. Biliniz ki, **faiz**in her çeşidi kaldırılmıştır. Allah böyle hükmetmiştir. İlk kaldırdığım faiz de Abdulmutallib'in oğlu (amcam) Abbas'ın faizidir. Lakin anaparanız size aittir. Ne zulmediniz, ne de zulme uğrayınız.

Ashab'ım! Dikkat ediniz, **cahiliye**den kalma bütün âdetler kaldırılmıştır, ayağımın altındadır. Cahiliye devrinde güdülen kan davaları da tamamen kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan davası Abdulmuttalib'in torunu Iyas bin Rabia'nın **kan davasıdır.**

(3) Ey insanlar! Muhakkak ki, şeytan şu toprağınızda kendisine tapınmaktan tamamen **ümidini kes**miştir. Fakat siz bunun dışında ufak tefek işlerinizde ona uyarsanız, bu da onu memnun edecektir. Dininizi korumak için bunlardan da sakınınız. Ey insanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları, Allah'ın emaneti olarak aldınız ve onların namusunu kendinize Allah'ın emriyle helal kıldınız. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, kadınların da sizin üzerinizde hakkı vardır. Sizin kadınlar üzerindeki hakkınızı; yatağınızı hiç kimseye çiğnetmemeleri, hoşlanmadığınız kimseleri izniniz olmadıkça evlerinize almamalarıdır. Eğer gelmesine müsaade etmediğiniz bir kimseyi evinize alırlarsa, Allah, size onları yataklarında yalnız bırakmanıza ve daha olmazsa hafifçe dövüp sakındırmanıza izin vermiştir. Kadınların da sizin üzerinizdeki hakları, **meşru** örf ve âdete göre yiyecek ve giyeceklerini temin etmenizdir. Ey **mü'minler**! Size **iki emanet** bırakıyorum, onlara sarılıp uydukça yolunuzu hiç şaşırmazsınız. O emanetler, Allah'ın kitabı Kur-ân-ı Kerim ve Peygamber'in sünnetidir. Mü'minler! Sözümü iyi dinleyiniz ve iyi **belle**yiniz! Müslüman Müslüman'ın kardeşidir ve böylece bütün Müslümanlar kardeştirler. Bir Müslüman'a kardeşinin kanı da, malı da **helal** olmaz. Fakat malını gönül hoşluğu ile vermişse o başkadır. Ey insanlar! Cenab-ı Hak her hak sahibine hakkını vermiştir. Her insanın mirastan hissesini ayırmıştır. Mirasçıya **vasiyet** etmeye lüzum yoktur. Çocuk kimin döşeğinde doğmuşsa ona aittir. Zina eden kimse için **mahrumiyet** vardır.

(4) Ey insanlar! Rabbiniz birdir. Babanız da birdir. Hepiniz Âdem'in çocuklarısınız, Âdem ise topraktandır. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın da Arap üzerine üstünlüğü olmadığı gibi; kırmızı tenlinin siyah üzerine, siyahın da kırmızı tenli üzerinde bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak **takva**da, Allah'tan korkmaktadır. Allah yanında en kıymetli olanınız ondan en çok korkanınızdır. **Azası** kesik siyahî bir köle başınıza amir olarak tayin edilse, sizi Allah'ın kitabı ile idare ederse, onu dinleyiniz ve **itaat ed**iniz. Kimse kendi suçundan başkası ile suçlanamaz. Baba, oğlunun suçu üzerine, oğlu da babasının suçu üzerine suçlanamaz.

Dikkat ediniz! Şu dört şeyi kesinlikle yapmayacaksınız:

- Allah'a hiçbir şeyi **ortak koş**mayacaksınız.
- Allah'ın haram ve dokunulmaz kıldığı canı, haksız yere öldürmeyeceksiniz.
- Zina etmeyeceksiniz.
- Hırsızlık yapmayacaksınız.

İnsanlar! Yarın beni sizden soracaklar, ne diyeceksiniz?

Sahabe-i Kiram birden şöyle dediler:

"Allah'ın elçiliğini **ifa et**tiniz, vazifenizi hakkıyla yerine getirdiniz, bize vasiyet ve nasihatte bulundunuz, diye şahadet ederiz!" Bunun üzerine Resul-i Ekrem Efendimiz (S.A.V.) şahadet parmağını kaldırdı, sonra da cemaatin üzerine çevirip indirdi ve şöyle buyurdu:

"**Şahit** ol yâ Rab! Şahit ol yâ Rab! Şahit ol yâ Rab!"

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. zevâl** (prg 1)
——— **2. hitap etmek** (prg 1)
——— **3. hamt** (prg 1)
——— **4. hidayete ermek** (prg 1)
——— **5. şehadet etmek** (prg 1)
——— **6. ilah** (prg 1)
——— **7. mukaddes** (prg 2)
——— **8. namus** (prg 1)
——— **9. faiz** (prg 2)
——— **10. cahiliye** (prg 2)
——— **11. kan davası** (prg 2)
——— **12. ümit(ini) kesmek** (prg 3)
——— **13. meşru** (prg 3)
——— **14. mümin** (prg 3)
——— **15. bellemek** (prg 3)
——— **16. helal** (prg 3)
——— **17. vasiyet** (prg 3)
——— **18. mahrumiyet** (prg 3)
——— **19. takva** (prg 4)
——— **20. aza** (prg 4)
——— **21. itaat etmek** (prg 4)
——— **22. ortak koşmak** (prg 4)
——— **23. Sahabe-i Kiram** (prg 4)
——— **24. ifa etmek** (prg 4)
——— **25. şahit** (prg 4)

a) Doğru yolu bulmak.
b) Öğleden akşama doğru ilerleyen zaman.
c) Bir kimsenin, kendisinin ölümünden sonra yapılmasını istediği ve yerine getirilmesi gereken şey ya da şeyler.
ç) Öğrenip belleğe yerleştirmek, ezberlemek.
d) Var olabilmek veya belirlenebilmek için, bağıntı yolu ile başka bir şeye bağlı bulunma durumu, izafilik.
e) Bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet.
f) Allah'a şükretme.
g) İnançlı, inanan, Müslüman.
ğ) Kutsal.
h) Herhangi bir konuda bildiği, gördüğü şeyleri söylemek.
ı) Birine söz söylemek, seslenmek.
i) İşletmek için bir yere ödünç verilen paraya karşılık alınan kâr.
j) Dinin yasak ettiği şeylerden sakınıp buyurduklarını yerine getirme.
k) Bir şeyin artık gerçekleşemeyeceği inancına varmak.
l) Söz dinlemek, boyun eğmek, verilen buyruğa uymak .
m) Akrabalık ilişkilerinin sıkı olduğu toplumlarda öç alma duygusundan kaynaklanan, misilleme biçimindeki karşılıklı cinayetlerle süren aile ve kabileler arası çatışmalar.
n) Allah.
o) Bir görevi, bir emri yerine getirmek, yapmak.
ö) Arap tarihinde İslamlığın doğuşundan önceki çağa verilen ad.
p) Gördüğünü ve bildiğini anlatan, bilgi veren kimse.
r) Yasanın, dinin ve kamu vicdanının doğru bulduğu.
s) Yoksunluk.
ş) Dinsel yönden yasaklanmamış olan, dinin kurallarına aykırı olmayan, dince izin verilen.
t) Vücut parçası, organ.
u) Allah'a birilerini eş tutmak, onun yanında başka tanrılar olduğunu söylemek.
ü) Hz. Muhammed'i görüp ona iman eden kimseler.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) ondan (prg 1) .....

b) iki emanet (prg 3) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Şükür Allah'adır.

( ) ( ) **2.** Veda Hutbesi'ni tüm halk o gün dinlemiştir.

( ) ( ) **3.** Hz. Muhammed (S.A.V.) zamanında faiz serbestti.

( ) ( ) **4.** Veda Hutbesi'nde kadın haklarına da değinilmiştir.

( ) ( ) **5.** Bir Müslüman'a kardeşinin kanı da malı da haramdır.

( ) ( ) **6.** Bütün insanlar eşittir. Kimse kimseden üstün değildir.

( ) ( ) **7.** Hz. Muhammed (S.A.V.) Müslümanlara uyarılarda bulunmuştur.

( ) ( ) **8.** Cahiliye'den kalma âdetler Hz. Muhammed (S.A.V.) döneminde de vardı.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Veda Hutbesi'nde Hz. Muhammed (S.A.V.) ne üzerine konuşmaktadır?

A) Vasiyeti

B) Kuran-ı Kerim

C) Dini sözler

D) Müslümanlık tarihi

2. Veda Hutbesi'nde aşağıdakilerden hangisi yasaklanmamıştır?

A) Allah'a ortak koşmak

B) Hırsızlık yapmak

C) Zina etmek

D) Miras almak

3. Metne göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Şeytan insanların kendisine tapınacağını düşünmektedir.

B) Kadınların ve erkeklerin birbiri üzerinde hakkı vardır.

C) Zina eden kişiye miras verilmez.

D) Allah'tan korkan kişi Allah'ın yanında kıymetlidir.

4. Metne göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Veda Hutbesi'nde kimse Hz. Muhammed (S.A.V.)'e şahitlik etmemiştir.

B) Veda Hutbesi birçok dile çevrilmiştir.

C) Hz. Muhammed (S.A.V.) Mekke'de tüm Müslümanları toplamıştır.

D) Hz. Muhammed (S.A.V.) ölmeden, insanları yanlışlar konusunda uyarmıştır.

5. **Dördüncü paragrafta geçen** "Kimse kendi suçundan başkası ile suçlanamaz. Baba, oğlunun suçu üzerine, oğlu da babasının suçu üzerine suçlanamaz." **ifadelerine karşılık gelen atasözü aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Ağaç yaş iken eğilir.

B) Her koyun kendi bacağından asılır.

C) Demir tavında dövülür.

D) Kurunun yanında yaş da yanar.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Sizce Hz. Muhammed (S.A.V.) günümüzde yaşıyor olsaydı insanları hangi konularda uyarır, onlardan neleri yapmamalarını isterdi? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Siz vasiyetinizi yazıyor olsaydınız vasiyetinizde nelerden bahsederdiniz? Yazınız.

HAZIRLIK

1. Sizce hukuk ne demektir? Açıklayınız.
2. İnsan hayatında hukuk önemli midir? Niçin? Açıklayınız.
3. Ülkenizdeki kanunlar sizce yeterli midir? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.

HAMMURABİ KANUNLARI

(1) Hammurabi **Kanun**ları, milattan önce 1760 yılı civarında Mezopotamya'da oluşturulan tarihin en eski ve en iyi korunmuş yazılı kanunlarından biridir. Bu dönemden önce toplanan yasa koleksiyonları arasında; Ur kralı Ur-Nammu'nun Kanun Kitabı (milattan önce 2050), Eşnunna Kanun Kitabı (MÖ 1930) ve İsin'li Lipit-İştar'ın Kanun Kitabı (MÖ 1870) yer alır.

(2) Babil kralı Hammurabi'nin (MÖ 1728 – MÖ 1686) çeşitli meselelerde verdiği kararlar, "Babil'in koruyucu Tanrısı Marduk" adına yapılan Esagila Tapınağı'na dikilen bir taş üzerine Akatça dilinde yazılmıştı. Hammurabi, kendisine bu kanunları yazdıranın "Güneş Tanrısı Şamaş" olduğunu söylemiştir. Dolayısıyla kanunlar da Tanrı sözü sayılıyordu.

(3) Arkeolog Jean Vincent Scheil'in 1901'de Susa, Elam'da bulduğu (bugünkü Huzistan, İran) ve Fransa'ya taşıdığı Hammurabi Kanunları'nın yazılı olduğu **stel**, Louvre Müzesi'nde sergilenmektedir. Yaklaşık iki metrelik silindirik bir taşın üstüne çivi yazısı ile yazılmış olan kanunlar, tam 282 maddedir ancak bu maddelerin 30'u (madde 66-99) şu anda okunamayacak durumdadır. 13 sayısı uğursuz sayıldığı için 13. madde yazılmamıştır.

(4) Kapsamlı yasalar sistemi içeren Hammurabi Yasaları, MÖ 2000 yılı civarında kaleme alınmıştır. Bu kitap içerdiği yapı inşası ilkelerinden ötürü, inşaatçılık üzerine ilk yazılı kanun olarak kabul edilir. Hammurabi Yasaları, o dönemin inşaatçılarına aşağıdaki ilginç kuralları şart koşuyordu:

1. İnşaat işiyle uğraşan kişi, birisi için ev yaptığında işini sağlam ve yeterince eksiksiz yapmazsa; inşa edilen ev, bu nedenle bir gün yıkılıp ev sahibinin ölümüne yol açarsa, evi yapan kişi ölüm cezasına çarptırılacaktır.
2. Evin yıkılması ev sahibinin oğlunun ölümüne yol açarsa bu sefer de evi yapan kişinin oğlu ölüm cezasına çarptırılacaktır.
3. Ev sahibinin kölesi ölürse, evi yapan kişi ev sahibine köle vermekle **yükümlü**dür.
4. Ev sahibinin herhangi bir eşyası hasara uğrarsa, evi yapan kişi **bunu** ödeyecek, ayrıca işine özen göstermediğinden ve evi yeterince sağlam inşa etmediğinden ötürü evin yıkılmasına yol açtığı için kendi imkânlarıyla yeni bir ev inşa edecektir.

(5) Günümüzde Irak sınırları içinde kalan bölgede, Fırat Nehri kıyısında kurulu Babil Kent Devleti'nin 6. kralı olan Hammurabi, MÖ 1792-1750 yılları arasında ülkeyi yönetti. Komşu kent devletlerini egemenliği altına alarak Babil'i güçlü bir krallık hâline getirdi. Yaklaşık MÖ 1770'te Babil uygarlığının sınırları, Dicle ve Fırat Nehirleri arasında kuzeyde Ninova'ya kadar yayıldı.

(6) İleri görüşlü ve başarılı bir yönetici olan Hammurabi, ülkesine düzen ve adalet getirdi. Kuvvetli bir merkezî hükümet kurdu ve 282 davayla ilgili olarak kendisinin verdiği yargısal kararlardan oluşan bir yasa derlemesi hazırlattı. Hammurabi Yasaları olarak bilinen bu metni, büyük bir taş sütunun üzerine kazıttı. Hammurabi Yasaları'yla kişi ve toplum ayrımı getirilmiş ilk kez borçlar hukukuna ait yasalar oluşturulmuş ve kısasa **kısas** ilkesi uygulanmıştır. Hammurabi Yasaları bu yönüyle, oldukça katı maddeler içerir. Örneğin; bugün kullandığımız **"Göze göz, dişe diş"** deyimi Hammurabi Yasaları'ndan gelmektedir. Hammurabi Yasaları'nın 196. maddesinde bu yasa şöyle açıklanmaktadır: "Bir başkasının gözünü çıkaran bir kişinin gözü çıkarılır, bir başkasının dişini kıran bir kişinin dişi kırılır." Sümer hukukuna dayanan yasaların, Akad diliyle ve çivi yazısıyla yazıldığı sütun, 1901'de Fransız arkeologlar tarafından bulunmuştur. Hammurabi Yasaları, Babil uygarlığında uygulanan adalet sisteminin temelini oluşturdu. Hammurabi'nin ölümünden sonra, sağladığı düzen ve adalet kısa bir süre içinde bozuldu; hazırlattığı yasaların incelenmesi binlerce yıl sürdü ve örnek alınmaya devam edildi.

(7) Hammurabi'nin dikme taşı ve küçük erkek başı bugün Paris'te, Louvre'dedir. Aslında **bunu** Hammurabi'den yaklaşık altı yüzyıl sonra yaşamış olan bir adama borçluyuz. Çünkü MÖ 1150 civarında Babilonya'ya yönelik çok sayıdaki Elam yağmasından biri sırasında Hammurabi'nin dikme taşını Sus'a sürükleyip götüren büyük olasılıkla Elam Kralı Şutruk-Nahunte'ydi. Kuşkusuz bu hareket dikme taşa duyulan ilgiden değil, aynı zamanda düşmanı büyüsel bir biçimde zayıflatma umuduyla yapılmıştı. Dikme taşla birlikte, Babil'in Hammurabi döneminde yaşamış olduğu **gönenç** ve egemenlik de Elam'a getirilecekti. Ve kuşkusuz Elam kralı bu yolla saygınlığını pekiştirmek istiyordu, üç bin yıl sonra başkentinde yeniden bulunan başka Babil anıtları da onun başarılarını ilan edeceklerdi. Akad kralları Maniştuşu ve Naram-Sin'in iki anıtı, yine 1188'den 1174'e dek Babil'de krallık etmiş olan Meşipak'ın anıtı... Üç anıttaki her bir **yazıt**, oyulmuş metinlerle donatılmıştır; Elam kralı buralara kendi zaferiyle yazıtını yerleştirilmiştir. Bundan Şutruk-Nahunte'nin bu anıtları Kuzey Babilonya kenti Sippar'dan Sus'a getirdiği anlaşılmaktadır. Hammurabi'nin dikme taşında da böyle bir "kazınmış" yer bulunmaktadır ancak sonra, bilemediğimiz nedenlerden dolayı Elam kralının bir yazıtı işlenmemiştir. Bu durumda dikme taşı bu kralın getirdiği tümüyle kesin değildir ve zamanında nereye dikilmiş olduğu da karanlıkta kalmaktadır. Ancak bu dikme taşın, Hammurabi'nin oldukça bağlı olduğu ve son yıllarında yerleşim yeri olarak tercih ettiği Sippar'da olması mümkündür.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. kanun** (prg 1)
——— **2. yazıt** (prg 7)
——— **3. kısas** (prg 6)
——— **4. gönenç** (prg 7)
——— **5. stel** (prg 3)
——— **6. yükümlü** (prg 4)

a) Dikilitaş.
b) Aynısını suçluya yapmak.
c) Bolluk, rahatlık.
d) Yasa.
e) Yapmak zorunda olan, mükellef.
f) İçinde yazı olan taş, kitabe.
g) Tarihi eser.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunu (prg 4) .....

b) bunu (prg 7) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Hammurabi ünlü bir hukukçudur.

( ) ( ) **2.** Hammurabi Kanunları tarihin en eski yazılı kanunlarıdır.

( ) ( ) **3.** Hammurabi, hayatının sonuna kadar Babil'de yaşamıştır.

( ) ( ) **4.** Hammurabi Kanunları'nı İranlı bir arkeolog bulmuştur.

( ) ( ) **5.** Kanunlar, 13 maddeden oluşmaktadır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi Mezopotamya'daki kanunlardan birisi değildir?**
   A) Eşnunna Kanun Kitabı
   B) Hammurabi Kanunları
   C) İnsan Hakları Beyannamesi
   D) Ur-Nammu'nun Kanun Kitabı

2. **Hammurabi Kanunları, neden "Tanrı sözü" olarak kabul ediliyordu?**
   A) Hammurabi bir peygamber olduğu için
   B) Hammurabi eski Mısır tanrısı olduğu için
   C) Bu kanunların bir tanrı tarafından yazdırıldığına inanıldığı için
   D) Kanunların gökyüzünden indirilen ilahi sözler olduğuna inanıldığı için

3. **Hammurabi Kanunları nasıl yazılmıştır?**
   A) Eski Mısırdaki parşömen kâğıtlara yazılmıştır.
   B) Mağara duvarlarına çivi yazısıyla yazılmıştır.
   C) Dik taşlara çivi yazısıyla yazılmıştır.
   D) Bu kanunlar sadece söylentidir.

4. **Aşağıdakilerden hangisi Hammurabi Kanunları'nın özelliklerinden biri değildir?**
   A) Kısasa kısas ilkesini temel almıştır.
   B) İlk kez kişi ve toplum ayırımı getirilmiştir.
   C) Borçlar hukukuna dair ilk kanunlar yazılmıştır.
   D) İnşaat yapmaya yönelik bazı tavsiyelerde bulunmaktadır.

5. **Metne göre "göze göz, dişe diş" deyiminin anlamı aşağıdakilerden hangisidir? (prg 6)**
   A) Birisiyle göz göze gelmek
   B) Göz ve dişlerin birbiriyle uyumu
   C) Size yapılan bir şeyin aynısını karşı tarafa yapmak
   D) Gözleriyle görürken bir yandan dişlerini kullanmak

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Sizce hukuk günlük hayatımızda önemli midir? Toplumsal yaşam açısından hukuk kurallarının olmaması nasıl sonuçlar doğururdu? Örneklerle açıklayınız.
2. Siz kanun yapacak olsanız neleri yasaklar, neleri serbest bırakırdınız? Nedenleriyle anlatınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Günümüz dünyasında kanunların adil bir şekilde uygulandığına inanıyor musunuz? Açıklayınız.

HAZIRLIK

1. Çocukken herhangi bir işte çalıştınız mı? Çalıştıysanız çalıştığınız işle ilgili bilgi veriniz.
2. Çocukların erken yaşta çalıştırılması hakkında ne düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.
3. Ülkenizde okula gitmesi gerekirken çeşitli işlerde çalışan çocuklar var mı? Varsa bu çocuklar ne tür işlerde çalışıyorlar? Açıklayınız.

ÇOCUK İŞÇİLİĞİ NEDİR?

(1) Çocukların yaptıkları çeşitli işler arasında önemli farklılıklar vardır. **Bunlardan kimileri** zorludur ve ciddi **emek** gerektirir. Kimileri tehlikelidir, hatta ahlaki açıdan **kınanması** gerekir. Çocuklar çalışırken çeşitli görevleri yerine getirirler ve çeşitli etkinlikler içinde yer alırlar.

Çocuk işçiliğinin tanımı

(2) Çocukların yaptıkları işlerin hepsi, ortadan kaldırılmak istenilen çocuk işçiliği kategorisine girmez. Çocukların ve ergenlerin sağlıklarına ve kişisel gelişimlerine zarar vermeyecek ya da eğitimlerini **aksatmayacak** işler yapmalarına genellikle olumlu bakılır. Örneğin, evde anne babalarına yardımcı olmak, aile işletmesinde belirli işler yapmak, okul saatleri dışında ve tatillerde **cep harçlığı** sağlayacak kimi işlerde yer almak gibi. **Bu tür etkinlikler** çocukların gelişimine ve ailelerinin durumuna katkıda bulunur; onlara çeşitli beceriler ve deneyim kazandırır; yetişkinlik dönemlerinde toplumun üretken üyeleri olmaya hazırlar.

(3) "Çocuk işçiliği" çoğu kez çocukları **çocukluklarını yaşamaktan alıkoyan**, potansiyellerini ve saygınlıklarını eksilten, fiziksel ve zihinsel gelişimleri açısından zararlı işler olarak tanımlanır.

Buna göre çocuk işçiliği şunları kapsar:

- çocuklar için zihinsel, fiziksel, toplumsal ya da ahlaki açılardan tehlikeli ve zararlı işler
- okula düzenli devam etmelerini engelleyerek eğitimlerini;
- okullarından erken ayrılmalarına yol açacak işler
- çocukları okullarıyla aşırı uzun süren ve ağır işleri beraber yürütmek zorunda bırakan işler.

(4) En aşırı biçimleri düşünüldüğünde çocuk işçiliği çocukları köleleştirir, ailelerinden ayırır, **onları** ciddi tehlikelerle, hastalıklarla karşı karşıya bırakır, çok küçük yaşlarda büyük kentlerin sokaklarında kendi başlarının çaresine bakacak duruma düşürür. Belirli "çalışma" biçimlerinin "çocuk işçiliği" sayılıp sayılmayacağı çocuğun yaşına, yapılan işin türüne ve aldığı zamana, gerçekleştiği koşullara ve ülkelerin bu alanda gözettikleri hedeflere bağlıdır. Dolayısıyla yanıt hem ülkeden ülkeye hem de belirli bir ülkede sektörden sektöre farklılık gösterir.

En kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği

(5) Çocuk işçiliği çok farklı biçimler alabilirken, öncelik, 182 sayılı ILO Sözleşmesi'nin 3'üncü maddesinde tanımlanan en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğine hemen son verilmesidir:

- çocukların alım- satımı ve ticareti, borç karşılığı veya bağımlı olarak çalıştırılması ve askeri çatışmalarda çocukların zorla ya da zorunlu tutularak kullanılmasını da içerecek şekilde zorla ya da mecburî çalıştırılmaları gibi kölelik ve kölelik benzeri uygulamaların tüm biçimlerini;
- çocuğun fahişelikte, pornografik yayınların üretiminde veya pornografik gösterilerde kullanılmasını, bunlar için tedarikini ya da sunumunu;

- çocuğun özellikle ilgili uluslararası anlaşmalarda belirtilen uyuşturucu maddelerin üretimi ve ticareti gibi yasal olmayan faaliyetlerde kullanılmasını, bunlar için **tedarikini** ya da sunumunu;
- doğası veya gerçekleştirildiği koşullar itibariyle çocukların sağlık, güvenlik veya ahlaki gelişimleri açısından zararlı olan işler

Doğası gereği ya da gerçekleştiği koşullar nedeniyle çocuğun fiziksel, zihinsel ya da ahlaki iyi olma hâlini tehlikeye düşürecek işler "tehlikeli işler" olarak tanımlanır.

(6) Gerçekler ve sayılar

- Dünyada çalışan çocukların sayısı 2000 yılından bu yana üçte bir azalarak 246 milyondan 168 milyona inmiştir. Bu çocukların yarıdan fazlası, yaklaşık 85 milyonu tehlikeli işlerdedir (bu sayı 2000 yılında 171 milyon idi).
- Çocuk işçi sayısının en fazla olduğu bölgeler bugün de Asya ve Pasifik'tir (hemen hemen 78 milyon ya da toplam çocuk nüfusun %9,3'ü). Bununla birlikte, Sahra Güneyi Afrika çocuk işçiliğinin en yaygın görüldüğü bölgedir (59 milyon, %21).
- Latin Amerika ve Karayipler'deki çocuk işçi sayısı 13 milyon (%8,8), Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki ise 9,2 milyondur (%8,4).
- Tarım, çocuk işçiliği açısından açık ara en başta gelen sektördür (98 milyon ya da toplam çocuk işçilerin %59'u), ancak hizmet (54 milyon) ve sanayi (12 milyon) sektörlerindeki çocuk işçiler de önemli bir nicelik oluşturmaktadır ve bu çocukların çoğu **kayıt dışı ekonomide** çalışmaktadır.
- Erkek çocuklar arasında çocuk işçiliği 2000 yılından bu yana %25 azalırken kız çocuklarda bu azalma %40'tır.

Türkiye'de çocuk işçiliği sorunu

(7) Çocuk işçiliği sorunu gelişmekte olan her ülke için olduğu gibi, Türkiye için de önem taşıyan bir konudur. Sorun ; nüfus, eğitim düzeyi, ekonomik gelişim ve sosyal kalkınma kavramlarıyla doğrudan ilgilidir. ILO katkısıyla DİE tarafından gerçekleştirilen Ekim 1999 Çocuk İşgücü Anketi temel **göstergelerine** bakıldığında 63,416,000 olarak tahmin edilen Türkiye nüfusunun % 25.4'ünü (16,088,000 kişi) 6-17 yaş grubu insanlar oluşturmaktadır. Türkiye genelinde 6-17 yaş grubu arasında bulunan 16,088,000 çocuğun içerisinde ekonomik faaliyette bulunanların oranı %10.2 (1,635,000 kişi) olarak tahmin edilmiştir. Ekonomik bir faaliyette bulunan çocukların % 61.8'ini erkekler, % 38.2'sini ise kızlar oluşturmaktadır. Ekim 1999 Çocuk İşgücü Anketi sonuçlarına göre 6-17 yaş grubu çocukların okula devam durumları incelendiğinde % 78,8'lik bir devam oranı karşımıza çıkmaktadır. Çalışma nedenlerine bakıldığında çocukların ağırlıklı olarak hane halkı gelirine katkıda bulunmak amacıyla çalıştıkları görülmekte (% 38.4), bunu hane halkının ekonomik faaliyetine yardımcı olmak için çalışma durumu izlemektedir (% 19.7).

(8) Ekim 1999 Çocuk İşgücü Anketi sonuçları Ekim 1994 Çocuk İşgücü Anketi sonuçları ile karşılaştırıldığında 1992-1999 yılları süresince ILO IPEC programının hedef kitlesini oluşturan 6-14 yaş grubunda **istihdam** edilen çocukların oranında önemli bir azalış olduğu dikkat çekmektedir. Ekim 1994 Çocuk İşgücü Anketi sonuçlarına göre 6-14 yaş grubundaki çocukların % 8.5'i ekonomik bir faaliyette çalışmakta iken, Ekim 1999'da bu oran % 4.2'ye düşmüştür.

(9) Türkiye ; kırsal yerleşimden kentsel yerleşime ve tarımsal ekonomiden sanayi ekonomisine geçiş süreci yaşamaktadır. Başlıca kent merkezlerine göç trendi, **sosyal destek ağının** yetersizliği veya kent yaşamına uyum sağlayamama ile birleştiğinde, çocuk işçiliği daha fazla gündeme gelmekte, özellikle ailenin gelir düzeyini arttırmak amacıyla sokaklarda ve marjinal sektörlerde çalışan çocukların sayısı belirgin bir şekilde artmaktadır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. kınamak** (prg 1)

——— **2. emek** (prg 1)

——— **3. aksatmak** (prg 2)

——— **4. tedarik** (prg 5)

——— **5. kayıt dışı ekonomi** (prg 6)

——— **6. gösterge** (prg 7)

——— **7. istihdam** (prg 8)

a) Bir işi gereği gibi yürütmemek.

b) Maliyece denetlenemeyen, dolayısıyla vergisi alınamayan paralarla iş gören ekonomik yapı.

c) Yapılan bir işin kötü olduğunu belirtir bir biçimde söz söylemek, ayıplamak.

ç) Bilimsel çalışmalardan esinlenen ve hayal gücünün eseri olan (film, roman vb.)

d) Bir şeyi belirtmeye yarayan şey, belirti, im, işaret.

e) Bir işin yapılması için harcanan beden ve kafa gücü.

f) Araştırıp bulma, sağlama, elde etme.

g) Bir görevde, bir işte kullanma.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunlardan kimileri (prg 1) .....

b) bu tür etkinlikler (prg 2) .....

c) onları (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "cep harçlığı" **ifadesi doğru şekilde açıklanmıştır?** (prg 2)
   A) Her ay alınan düzenli para
   B) Ufak tefek harcamalar için alınan para
   C) Yoksul insanlara verilen para
   D) Cepten düşen para

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "sosyal destek ağı" **ifadesi doğru şekilde açıklanmıştır?** (prg 9)
   A) İnsanların birbirine yardım etmesi
   B) Sosyal medya kullanımı
   C) İnsanların asosyal olması
   D) Ülkelerin sosyalleşmesi

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "çocukluklarını yaşamaktan alıkoyan" **ifadesi doğru şekilde açıklanmıştır?** (prg 3)
   A) Çocukça düşünmemek
   B) Çocukların öldürülmesi
   C) Çocukların evden dışarıya çıkarılmaması
   D) Çocukluklarını yaşayamamak

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Çocuk işçiliği çok önemli bir konu değildir.

( ) ( ) **2.** Çocuklar kişisel gelişimlerini ve eğitim hayatlarını olumsuz yönde etkilemeyecek işler yapabilir.

( ) ( ) **3.** Çocukların evde anne babalarına yardımcı olmaları ve aile işletmesinde belirli işler yapmaları onlara eşitli beceriler ve deneyimler kazandırır.

( ) ( ) **4.** Çocuklar okul saatleri dışında ve tatillerde cep harçlığı sağlayacak işler yapmamalıdır.

( ) ( ) **5.** Çocuk işçiliğinin kapsamı ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilmektedir.

( ) ( ) **6.** Türkiye'deki çocuk işçi oranına bakıldığında kızların erkeklere göre daha fazla olduğu görülmektedir.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi çocuk işçiliğinin zararlarından biri değildir?

A) Çocukları ailelerinden ayırır.

B) Çocukları hastalıklarla karşı karşıya bırakır.

C) Çocukların gelişimlerini destekler.

D) Çocukların özgürlüklerini kısıtlar.

2. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'deki çocuk işçiliğinin sebeplerinden biri değildir?

A) Köyden kente göçler

B) Okulların yeni öğrencileri kabul etmemesi

C) İnsanların birbirlerine daha az yardımda bulunması

D) Şehir hayatına uyum sağlayamama

3. Yukarıdaki metinden, aşağıdaki bilgilerden hangisi çıkarılamaz?

A) Çocuk işçilerin en çok tarım sektöründe çalıştığı

B) Dünyadaki çocuk işçi sayısının 2000 yılından sonra azalmaya başladığı

C) Avrupa'da çocuk işçiliğinin hiç olmadığı

D) Çok farklı alanlarda çocukların çalıştırıldığı

4. Aşağıdakilerden hangisi çocukların çalışmasının yararlarından biridir?

A) Bilgi ve beceri edinmeleri

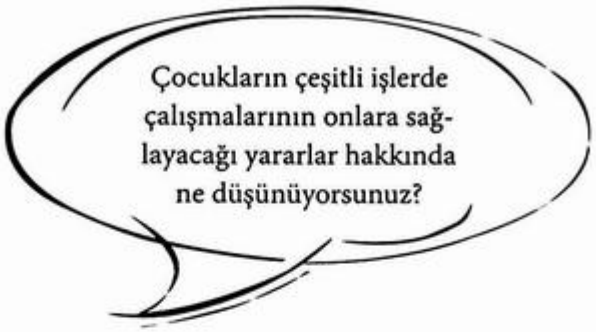
B) Hayata erken başlamaları

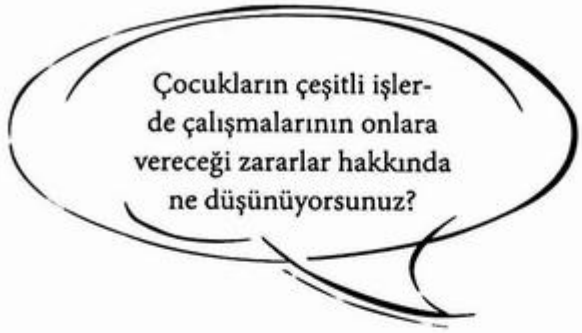
C) Çok para kazanmaları

D) Değişik insanlarla tanışmaları

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı soruya yer verilmiştir. Bu sorulardan istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Küçükken herhangi bir işte çalıştınız mı? Çalıştıysanız ne iş yaptınız ve ne kadar süre çalıştınız? İşte çalışırken neler öğrendiniz ve neleri fark ettiniz? Tüm bu soruların cevaplarını içeren bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Kadın haklarının kapsamlı ve yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Düşüncenizi nedenleriyle açıklayınız.
2. Sizce kendi toplumunuzda kadın ve erkek eşit midir? Düşüncenizi nedenleriyle açıklayınız.

KADIN VE YURTTAŞLIK HAKLARI

Genel Olarak Kadın ve Yurttaşlık Hakları

(1) "Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirisi", dünya tarihinde önemli bir yeri olan 1789 tarihli Yurttaş ve İnsan Hakları Bildirisi'nde kadın yurttaşların göz ardı edildiğinin fark edilmesi nedeniyle 1791 tarihinde Fransız **Devrimine** destek vermiş devrimci kadınlar tarafından hazırlanmıştır. Bilindiği gibi, her insanın eşit ve özgür "**yurttaş**" olarak haklardan yararlanmasını sağlamak ve kralın mutlak yetkilerine ve baskıya karşı çıkmak amacıyla başlatılan Fransız Devrimi sonucunda, "Yurttaş ve İnsan Hakları Bildirisi" yayınlanmış, tüm yurttaşların doğuştan özgür ve eşit oldukları kabul edilmiştir. Kadınların tarihinde önemli bir gelişmeye ışık tutan Fransız Devrimi herkese "eşitlik, özgürlük, kardeşlik" vaat ettiği halde, devrimci kadınlar bu "herkes" içinde kadınların yer almadığı görmüşler ve eşit "yurttaş" olma mücadelelerine devam etmişlerdir.

(2) Aslında çok sayıda kadın devrim sürecine destek vermiştir. Ancak, yayınlanan "Yurttaş ve İnsan Hakları Bildirisi", esas itibariyle "erkek yurttaş" açısından haklar getirmiştir. Nitekim, devrim sürecine destek veren kadınların, 1789 tarihli "Yurttaş ve İnsan Hakları Bildirisi" hazırlanırken "homme" sözcüğü yerine "homme – femme" (erkek-kadın) yazılması talepleri de kabul edilmemiştir. Bu nedenle, devrimci kadınlar 1791 tarihinde "Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirisini" ilan etmişlerdir.

(3) Görüldüğü gibi, Fransız Devrimiyle birçok ülkeyi etkileyen eşitlik, özgürlük hareketi, kadın yurttaş için erkekle eşit kazanım sağlamamıştır. Kadınlar devrim yıllarında verdikleri mücadelelerle bazı haklar kazanmışlarsa da, söz konusu haklar "erkek ve kız çocukların eşit miras payı almaları; kamusal alanda kadınların tanıklık yapmaları" gibi medeni haklar olup, kadınlar için siyasal haklar öngörülmemiştir. Bu bakımdan, 1791 tarihli "Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirisi" daha sonra kadın haklarına yönelik çalışmaları etkileyen ilk yazılı belgedir. Bildirinin 1. maddesinde "Kadın özgür doğar, hukuksal olarak erkekle eşittir" denildikten sonra, 13. maddesinde kadın yurttaşların haklarının güvence altına alınması kamu yararının gereği olduğuna yer verilmiştir. Fransız Devrimiyle mülk sahibi olanlara tanınan Kurucu Meclise girebilme hakkının, kadınlara da bir yurttaş hakkı olarak tanınmasını sağlamak üzere bildirinin 17. maddesinde mülk edinmenin hem erkek hem de kadın için kutsal ve **dokunulmaz** olduğu kabul edilmiştir.

(4) Ancak, bildiriyi hazırlayan Olympe de Gouges 1793 yılında "doğa kurallarına başkaldırarak, yönetenin erkek, yönetilenin kadın olması anlayışına aykırı davranması" nedeniyle giyotine mahkûm edildiğinde, kararı veren "Devrimci Mahkeme"nin idam gerekçesi, başka söze gerek bırakmayacak kadar açıktır. Gerekçede, "Olympe de Gouges kendi cinsine yaraşmayacak şekilde politikayla ilgilendiği için ve ölümü diğer kadınlara ibret olsun diye, mahkûm edilmiştir" denilmiştir. Böylece bildiride kadın yurttaşlar için talep edilen haklar uzun zaman kâğıt üzerinde kalmış ve yaşama geçirilememiştir. Fransa'da 1791 tarihinde Millet Meclisine girme hakkı isteyen kadınlara seçme ve seçilme hakkı ancak 1944 yılında tanınmıştır.

(5) 1900'lerin başında birçok Batı ülkesinde Medeni Kanunların kabulüyle kadınlar özel hukuk alanında erkeklerle eşit olarak "yurttaş" haklarına sahip olmuşlarsa da, kadın haklarının evrensel insan haklarının vazgeçilmez, ayrılmaz ve bölünmez somut bir içeriği olduğu 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kabul görmüştür.

Kadın Hakları Bildirgesi

1. Kadın özgür doğar ve yaşamını erkeklerle eşit **hak**lara sahip olarak sürdürür.
2. Her siyasi topluluğun amacı, kadının ve erkeğin doğal ve **daimi** haklarını korumaktır. Bu haklar özgürlük, güvenlik, mülkiyet ve özellikle baskıya karşı koymaktır.
3. Devletin **egemenliği**, kadınların ve erkeklerin birliği olan ulustan kaynaklanır.
4. Özgürlük ve adalet, bireylere hakları olanı iade etmektir. Kadınlar doğuştan sahip oldukları haklarını kullanırken erkeklerin **tiranlığıyla** engellenmektedir. Bu engeller, doğanın ve aklın koyduğu yasalarla kaldırılmalıdır.
5. Doğanın ve aklın koyduğu yasalar, topluma zarar verecek tüm davranışları ortadan kaldırır.
6. Yasa, genel iradenin ifadesi olmalıdır. Bütün kadın ve erkek yurttaşlar bizzat ya da vekilleri aracılığıyla yasaların yapım sürecine katılmalıdır. Yasalar bütün yurttaşlara eşit uygulanmalıdır. Kadın ve erkek yurttaşlar, ayrım yapılmaksızın bütün mevkilere kabul edilmelidir.
7. Kadınlar **ayrıcalıklı** haklara sahip değildir. Kadınlar erkeklerle birlikte aynı yasalara tabidir.
8. Yasalar sadece zorunlu olan, açık ve kesin cezalar koyar. Kadınlar, suç teşkil eden eylemden önce ve yasalara başvurulmaksızın cezalandırılamaz.
9. Yasaların suçlu bulduğu kadına, yasaların öngördüğü yaptırımlar uygulanmalıdır.
10. Hiç kimse fikirlerinden ötürü mahkûm edilemez. Kadın **idam** sehpasına çıkma hakkına sahip olduğu gibi, konuşma kürsüsüne çıkma hakkına da sahiptir.
11. Düşüncelerini ifade etmek, kadınların en önemli haklarından biridir. Bu özgürlük, babaların çocuklarıyla olan babalık bağlarını güvence altına alır. Her kadın, barbarca bir önyargı yüzünden gerçeği gizlemeye zorlandığında şunu söyleyebilir: "Ben, **bana** verdiğin çocuğun annesiyim."
12. Kadınların haklarının **güvence** altına alınması kadınlara ayrıcalık tanımamalı, **herkes**in yararına hizmet etmelidir.
13. Devletin idari giderleri için kadınlardan ve erkeklerden eşit katkı talep edilir. Kadınlar üzerlerine düşen bu ödevi yerine getirdikleri için meslek, iş ve mevkilerin paylaşımına da katılırlar.
14. Kadın ve erkek yurttaşlar, bizzat ya da vekilleri aracılığıyla vergilerin zorunlu olup olmadığına karar verme hakkına sahiptir. Kadınlar, erkeklerle eşit vergi ödeme ilkesini ancak vergilerin toplanması ve kullanılması sürecine katkıda bulunmaları durumunda kabul ederler.
15. Kamu harcamalarına erkeklerle birlikte katılan kadınlar, **resmi** makamlardan mali konularda bilgi alma hakkına sahiptir.
16. Hakların güvence altına alınmadığı ve güçler ayrılığının kabul edilmediği bir toplumun anayasası yoktur. Ulusu oluşturan bireylerin çoğunluğunun yapımına katılmadığı yasa yoktur ve geçersizdir.
17. Birlikte ya da ayrı ayrı, mülkiyet kadının da erkeğin de hakkıdır. Bütün vatandaşlar bu dokunulmaz ve kutsal hakka sahiptir. Yasaların belirlediği kamusal bir zorunluluk bunu açıkça gerektirmediği müddetçe ve önceden belirlenmiş adil bir tazminat ödenmedikçe, **hiç kimse** ulusun **asli** miras payından yoksun bırakılamaz.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. hak** (prg 5)
——— **2. asli** (prg 5)
——— **3. resmi** (prg 5)
——— **4. daimi** (prg 5)
——— **5. idam** (prg 5)
——— **6. tiranlık** (prg 5)
——— **7. devrim** (prg 1)
——— **8. yurttaş** (prg 1)
——— **9. ayrıcalıklı** (prg 5)
——— **10. güvence** (prg 5)
——— **11. dokunulmaz** (prg 3)
——— **12. egemenlik** (prg 5)

a) Teminat.
b) Vatandaş.
c) Köklü değişiklik.
d) Devletle ilgili.
e) Kazanç; adaletin, hukukun gerektirdiği şey.
f) Birincil.
g) Ölüm cezası.
h) Hakimiyet, hükümranlık.
ı) Özel davranış uygulanan.
i) Sürekli.
j) Eski Yunan'da gücü zorla eline alan.
k) El sürülmez.
l) Kalan para.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bana (prg 5-madde 11) .....

b) herkes (prg 5-madde 12) .....

c) hiç kimse (prg 5-madde 17) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Kadın haklarının elde edilmesi sürecinde kadınlar yeterince mücadele etmemiştir.

( ) ( ) **2.** 1791 tarihli belge, kadın haklarına yönelik çalışmaları etkileyen ilk yazılı belgedir.

( ) ( ) **3.** Fransız Devrimi'yle gelişen insan hakları kadınlara siyasal haklar tanımamıştır.

( ) ( ) **4.** "Yurttaş ve İnsan Hakları Bildirisi" yayınlanmış, tüm erkeklerin doğuştan özgür ve eşit oldukları kabul edilmiştir.

( ) ( ) **5.** "Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirisi" 1791 tarihinde Fransız Devrimi'ne destek vermiş devrimci kadınlar tarafından hazırlanmıştır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?**
   A) Kadınlar ayrıcalıklı haklara sahiptir.
   B) Kadınlar güçsüz olduğu için korunmalıdır.
   C) Siyasi toplulukların amacı kendi çıkarlarını korumaktır.
   D) Kadının ve erkeğin doğal, daimi hakları korunmalıdır.

2. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Devletin egemenliği ulustan beslenir.
   B) Herkes istediğini yapmakta özgürdür.
   C) Adalet bireyleri haklarına kavuşturarak sağlanabilir.
   D) Erkeklerin kadın haklarına karşı yaptıkları bir tiranlık bulunmaktadır.

3. **Metinden, aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) Erkekler ve kadınlar aynı yasalarla yargılanacaktır.
   B) Özel durumlar dışında kimse ulusun asli mirasından mahrum edilemez.
   C) Kadın haklarına ayrıca güvence tanınmayacaktır.
   D) Mülkiyet hakkı erkeğe esastır, kadın yalnızca erkeğin hakkından faydalanabilir.

4. **Metinde, aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Mülk edinme tüm vatandaşları kapsayan bir hak hâline getirilmiştir.
   B) Kadınlara tanınan haklar uzun süre sadece kâğıt üzerinde kalmıştır.
   C) Devrimci kadınlar kadın haklarının tanınmasına ön ayak olmuşlardır.
   D) Kadınlara ibret olması adına verilen giyotin cezası üzerine kadınlar haklarını daha da fazla savunmuştur.

5. **Metinde, aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Kadınlara seçme ve seçilme hakkının ne zaman verildiğine
   B) Devrimci kadınların oldukça mücadele ettiğine
   C) Kadının her zaman bir adım geride kalması gerektiğine
   D) Kadın haklarının evrensel insan hakkı olduğunu anlamanın zaman aldığına

6. **Metinden, aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?**
   A) Kadınlar suçları ispatlanmadan da cezalandırılabilirler.
   B) Yasalar kişiye özgü davranabilir.
   C) Suçlu bulunan kadınlara yasaların öngördüğü cezalar uygulanır.
   D) Devletin başına geçen kişi yasaları kendisine göre düzenleyebilir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Sizce kadınlara çeşitli hakların geç tanınmasına ya da kadınların ikinci sınıf vatandaş gibi düşünülmesine neden olan şeyler nelerdir? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Metni özetleyiniz.

DİNLEME METNİ: BOZKURT LOTUS DAVASI

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **1926 yılında Ege Denizi'nden Marmara'ya doğru ..... Fransız gemisi Lotus, Midilli açıklarında Türk gemisi Bozkurt'a çarpmıştır.**
   A) sevk eden
   B) süregelen
   C) giden
   D) seyreden

2. **Bozkurt gemisi batmış ve ..... Türk mürettebatı hayatını kaybetmiştir.**
   A) on dokuz
   B) on sekiz
   C) sekiz
   D) dokuz

3. **Lotus gemisi geriye kalan on Türk mürettebatı kurtarmış ve ..... getirmiştir.**
   A) Fransa'ya
   B) İstanbul'a
   C) İtalya'ya
   D) hastaneye

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Lotus gemisi Türk gemisidir.
( ) ( ) **2.** Çarpma sonrası on Türk mürettebatı hayatını kaybetmiştir.
( ) ( ) **3.** Türkiye'nin güçlü oluşu Fransa'yı endişelendiriyordu.
( ) ( ) **4.** Dönemin adalet bakanı Mehmet Esad Bey'dir.
( ) ( ) **5.** Fransızların Türkiye'deki serbest yaşamlarının nedeni kapitülasyonlardan elde ettikleri haklardır.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi davanın seyrine büyük katkıda bulunmuştur?**
   A) Fransa'nın kapitülasyonları
   B) Atatürk'ün devreye girmesi
   C) Kazada çok kişinin ölmesi
   D) Mahmut Esad Bey'in dava metnini değiştirtmesi

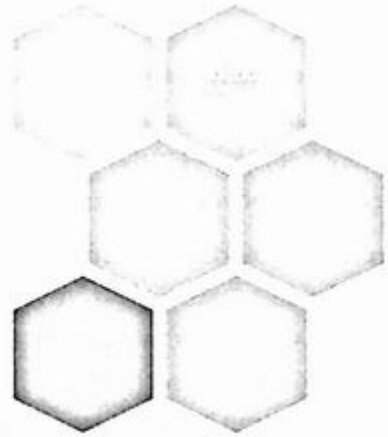
2. **Aşağıdakilerden hangisi davanın eşitlik durumunu bozmuştur?**
   A) Mahmut Esad
   B) Max Huber
   C) Mustafa Kemal Atatürk
   D) Türk halkı

5. TEMA

EKONOMİ

HAZIRLIK

1. "Futbol asla sadece futbol değildir." cümlesinden neler anlıyorsunuz? Bu cümleyle ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşır mısınız?
2. "Futbol endüstrisi" ya da "endüstriyel futbol" kavramları size neleri çağrıştırmaktadır? "Futbol endüstrisi, endüstriyel futbol" kavramlarını duyunca aklınıza gelenleri aşağıdaki boşluklara yazınız.

3. Aşağıda verilen tablonun ilk iki bölümünü metni okumadan önce, üçüncü bölümünü ise metni okuduktan sonra doldurunuz.

1. BİLDİKLERİM: Şu an, bu konu ile ilgili ne biliyorum?	2. BİLMEK İSTEDİKLERİM: Ne öğrenmek istiyorum?	3. ÖĞRENDİKLERİM: Neler öğrendim?
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

4. Ülkenizde yaygın olarak sevilen ve takip edilen spor hangisidir? Bu spor neden sevilmektedir? Açıklayınız.

FUTBOL ASLA SADECE FUTBOL DEĞİLDİR

"Futbol asla sadece futbol değildir."

Simon Kuper

(1) Türk futbolu bugün belki de hiç olmadığı kadar büyük bir **buhranın** içinde. Son on yılda neredeyse yarı yarıya düşen seyirci sayısı, Passolig gibi taraftarların bir türlü **kalbini kazana**mayan uygulamalar, toplumun giderek **kutuplaşma**sının sahalara yansıması, takımların kötü yönetimi ve futbol kulüplerinin iletişim çalışmalarında yaptığı hata ve yetersizlikler, Türk futbolunun bugün geldiği noktanın altında yatan en önemli nedenleri oluşturuyor. Artan bilet fiyatları ile birlikte hafta sonunu sinema, tiyatro gibi **ikame opsiyon**larla değerlendirme eğilimi içinde bulunan tüketici, parasını ödediği içerikten

memnun kalmıyor ve futbola olan tutkusunu giderek kaybetme noktasına doğru sürükleniyor. Toplumda giderek yükselen bağırma kültürünün televizyonlara da yansıması şiddet eğiliminin artmasına, eşi ve çocuklarıyla keyifli bir gün geçirmek isteyen ailelerin spor müsabakalarından uzaklaşmasına yol açıyor.

(2) Futbol her ne kadar temelde bir eğlence aracı olarak anlam bulsa da Türkiye gibi futbolun asla sadece futbol olmadığı toplumlarda, **bu olgu** bir sempati ya da sevgiden çok ötede bir tutkuyu ifade ediyor. Ülkemizdeki futbol kulüplerinin ise **bu tutkuyu** anlamlı bir stratejiyle maddi ve manevi bir sonuca taşıyamadığı ise **yadsınmaz** bir **gerçek**. Barcelona'nın "Bir kulüpten daha fazlası" stratejisiyle harmanladığı UNICEF iş birliği, Camp Nou'nun bir deneyim mabedi olarak konumlandırılması, Türk futboluna olan ilgiyi arttırmak için neler yapılabilir sorusuna cevap verebilecek niteliktedir. Bugün Coca Cola'nın "Takımınla Kol Kola" kampanyası ile Türk futbolunu destekleyen çalışmalara **imza atması**, Türkiye'nin ikinci büyük ligi olan TFF 1. Lig'in geçtiğimiz haftalara kadar devlet televizyonlarınca bile canlı yayınlanmadığı bir ortamda, Türk futboluna, Türk futbolunu yönetenlerden çok daha büyük katkılar vermeye çalıştığının bir göstergesidir.

(3) Ülkemizde futbolun bu denli **dibe vurmasının** bir diğer nedeni de kulüplerin futbolu gerektiği gibi pazarlayamamasıdır. Barcelona, Real Madrid gibi kulüpler statlarını adeta bir panayır ve müze olarak konumlandırıyor. **Tam bu noktada,** Türk futbolu adına doğru pazarlama stratejileri ve ortaklıklarla son dönemde öne çıkan en başarılı kulüplerden biri olan Beşiktaş'tan bahsetmek gerekiyor. Vodafone iş birliği çerçevesinde şekillenen birtakım kampanyalar ve geçtiğimiz ay duyurusu yapılan "Efendi Beşiktaş" gibi kulüp kültürünü yansıtan konseptler, hem taraftarların takımlarına çok daha fazla ilgi göstermesine hem de Beşiktaş'la iş birliği yapan markaların orta ve uzun vadede oldukça kazançlı çıkmalarına **zemin hazırlıyor.**

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. buhran** (prg 1)
——— **2. kalbini kazanmak** (prg 1)
——— **3. ikame** (prg 1)
——— **4. opsiyon** (prg 1)
——— **5. yadsınamaz gerçek** (prg 2)
——— **6. imza atmak** (prg 2)

a) Yerine koymak, yerine kullanmak.
b) Seçenek.
c) Herkes tarafından kabul görmüş, geçerli olan.
ç) Bir çalışma yapmak, bir işi yapmak.
d) Bunalım, bunluk, kriz.
e) İnce bir davranış veya güzel bir sözle birinin sevgisini kazanmak.
f) Uygun ortam oluşturmak.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki kelimeleri metinde bulunuz ve bu kelimelerin anlamlarını metne göre tahmin ederek tabloyu doldurunuz.

Kelime	Tahminim	Sözlük Anlamı	Cümlede Kullanımı
kutuplaşma (prg 1)			
dibe vurmak (prg 3)			
zemin hazırlamak (prg 3)			

3. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu olgu (prg 2) .....

b) bu tutku (prg 2) .....

c) tam bu noktada (prg 3) .....

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri metnin içerisinde bulunuz. Bu cümlelerle ne anlatılmak istendiğini kendi ifadelerinizle açıklayınız.

a) " ... toplumun giderek kutuplaşmasının sahalara yansıması ..." (prg 1)

Açıklama:

b) "... Toplumda giderek yükselen bağırma kültürünün televizyonlara da yansıması şiddet eğiliminin artmasına ve eşi ve çocuklarıyla keyifli bir gün geçirmek isteyen ailelerin spor müsabakalarından uzaklaşmasına yol açıyor." (prg 1)

Açıklama:

c) "... Türkiye gibi futbolun asla sadece futbol olmadığı toplumlarda, bu olgu bir sempati ya da sevgiden çok ötede bir tutkuyu ifade ediyor." (prg 2)

Açıklama:

ç) "... Barcelona'nın "Bir kulüpten daha fazlası" stratejisiyle harmanladığı UNICEF iş birliği, Camp Nou'nun bir deneyim mabedi olarak konumlandırılması Türk futbolunu yöneten kurumların neler yapılabilir noktasında çıkarmaları gereken derslerin başında geliyor." (prg 2)

Açıklama:

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** UNICEF sadece Barcelona kulübü ile iş birliği yapmaktadır.

( ) ( ) **2.** Türk futbolu yanlış uygulamalar sebebiyle zor günler yaşamaktadır.

( ) ( ) **3.** Doğru pazarlama stratejileriyle ön plana çıkan Türk takımları da vardır.

( ) ( ) **4.** Ticari firmalar Türk futbolunun gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

( ) ( ) **5.** Son yıllarda Türk toplumunda görülen kutuplaşmalar futbolu da etkilemiştir.

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplandırınız.

1. Aşağıdaki cümleyi seçeneklerdeki en uygun ifade ile tamamlayınız.

"Stadyumlar insanlar için sadece ....., farklı deneyimlerin yaşandığı bir buluşma noktası da olmalıdır.

A) merkeze yakın yerlerde inşa edilmemeli

B) kendi takımlarını destekledikleri bir yer olmalı

C) futbol seyredilen eğlenceli mekânlar olmamalı

D) aynı görüşten insanların birlikte olduğu bir yer olmalı

2. Metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Holiganlar

B) Futbol ve şiddet

C) Eğlencesiz maçlar

D) Futbol ekonomisi

3. Metinde Türk futboluyla ilgili olarak hangi soruna <u>değinilmemiştir</u>?

A) Azalan seyirci sayısına

B) Taraftar kutuplaşmalarına

C) Yetersiz teknoloji kullanımına

D) Gözlemlenen kötü uygulamalara

4. Aşağıdakilerden hangisi metinden <u>çıkarılamaz</u>?

A) Passolig uygulaması taraftarlarca beğenilmeyen bir uygulama olmuştur.

B) Barcelona, UNICEF ile yaptığı iş birliği ile birçok kulübe örnek olmaktadır.

C) Futbol seyircileri son yıllarda izledikleri futboldan pek de memnun değildir.

D) Ticari firmalar, Türk futboluna yöneticilerden daha fazla zarar vermektedir.

5. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**

A) Türk futbolundaki bazı kötü uygulamalar seyirci sayısını etkilemiştir.

B) Bilet fiyatlarındaki artışlar insanları farklı etkinliklere yönlendirmiştir.

C) Türkiye'de doğru pazarlama stratejilerini kullanabilen bir kulüp yoktur.

D) Türk futbolunda takımlar ile taraftarlar arasında iletişim sorunları görülmektedir.

7. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne uygun şekilde cevaplayınız.

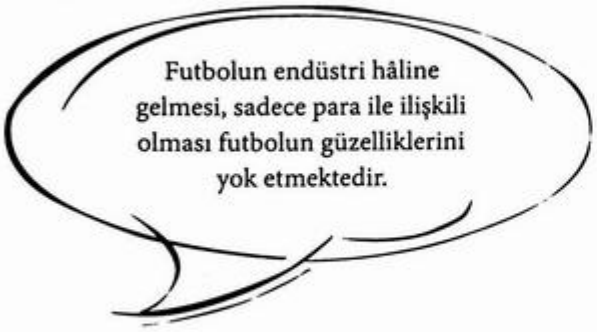
a) "Toplumda giderek yükselen bağırma kültürü, eşi ve çocuklarıyla keyifli bir gün geçirmek isteyen ailelerin spor müsabakalarından uzaklaşmasına yol açıyor." Buna göre, aileleri spor müsabakalarına çekebilmek için neler yapılmalıdır?

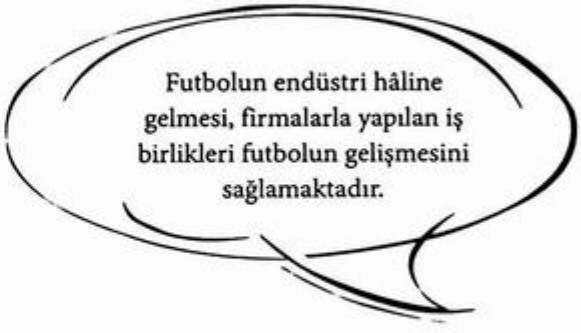
b) Barcelona kulübü UNİCEF ile iş birliği yaparak insanlara *"bir kulüpten daha fazlası"* olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Sizce Barcelona kulübü neden özellikle UNİCEF ile iş birliği yapmıştır? Yapılan bu iş birliği neden Barcelona'yı "bir kulüpten daha fazlası" yapabilmiştir?

c) *"Ülkemizde futbolun bu denli dibe vurmasının bir diğer nedeni de kulüplerin futbolu gerektiği gibi pazarlayamamasıdır."* Sizce Türk kulüpleri neler yaparak futbolu gerektiği gibi pazarlayabilir? Siz bir takım yöneticisi olsaydınız ne tür çalışmalar yapardınız?

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

Kullanmak İstediğim Anahtar Kelimeler/ Ana Fikrim/ Yardımcı Fikirlerim

YAZMA ETKİNLİĞİ

Spor bakanı olduğunuzu düşünün. Ülkenizdeki insanlara sporu sevdirmek için neler yapardınız? Sporun gelişimi için ne tür projeler hayata geçirmek isterdiniz?

HAZIRLIK

1. Sizce işsizliğin nedenleri nelerdir? Açıklayınız.
2. Ülkenizde işsizlik sorunu var mı? Açıklayınız.

İŞSİZLİK

(1) **İşsizlik**, yaşadığı ortamda bedenen ve aklen sağlıklı olarak ve o andaki cari ücret karşılığı çalışmak isteyen ancak iş bulamayanların toplamını tanımlar. Diğer adıyla açık işsizlik olarak da söz edilir ve insanların kendi iradeleri dışında işsiz kalmalarını anlatır. Hızlı ve aşırı **nüfus** artışı, **kırsal** kesimlerden kentlere göç, sanayileşmenin yeterli ve dengeli gelişememesi, işsizliğin son derece tehlikeli boyutlara varmasına neden olmuştur ve olmaktadır. **Bu** da hiç şüphesiz yalnızca işsiz kalanı değil, yakın ve uzak çevresiyle bütün bir toplumu etkisi altına almaktadır.

(2) İşsiz kalan kişinin üzerinde meydana gelen ekonomik ve psikolojik etkiler yalnızca **onu** değil çevresini de etkiler. Öncelikle hayat standardının düşmesi bu etkilenmenin en belirgin özelliğidir. Alışılmış bir yaşama düzeninin olumsuz yönde değişmesi, hiç şüphesiz psikolojik olumsuzlukları da beraberinde getirir. İşsiz, kendini güçsüz kabul eder. Yalnız, çaresiz, bitkin ve düşkün hisseder. İnsan ilişkileri giderek zayıflar. Bencil, mutsuz ve huzursuzdur. Bu olumsuz birikimlerin sonucunda **kendine**, ailesine ve topluma her türlü zararı verebilir duruma gelecektir.

(3) İşsizlik sorunu gerçekten insanların psikolojik yapılarında dengesizliklere neden olmaktadır. Kişisel psikolojik bozukluk sosyal **çalkantının** öncüsüdür. İşte bu nedenle alkol, uyuşturucu, depresyon ilaçlarının kullanımı had safhada çoğalmıştır. Sonucunda da, çoğalan ve yaygınlaşan intiharlar, cinayetler, soygunlar ve ahlak dışı davranışlar... Televizyon haberlerinde sıkça izliyor, gazete sayfalarında görüyoruz. Gün geçmiyor ki, işsiz kalan genç bunalım geçirerek intihar etti,' gibi **manşet**lere neredeyse alışır hale geldik. Bu örnekleri çok rahatlıkla çoğaltabiliriz.

(4) Uluslararası üne sahip, Sosyal ilişkiler uzmanı ve Ekonomi Profesörü W.Beveridge, işsizlikten doğan iki büyük sorunu 'ilk olarak işsiz kalan kişi yararsız, istenmeyen insan olduğu duygusuna kapılır. İkincisi ise, insan yaşamına korkuyu getirir ve bu korkudan nefret doğar,' şeklinde özetler. Bu saptamayı ülkemizdeki örneklerle karşılaştırdığımızda çok doğru bir tespit ve gerçekle karşı karşıya kalıyoruz. Bizde son yıllarda daha da belirgenleşen toplumsal çürümenin en büyük ve önemli nedeni işsizliktir.

(5) Kırsal bölgelerden kentlere göç devam etmektedir. Kırsal bölgelerde ivedilikle emeğe dayalı iş olanakları olan modern ve organik tarımı yeniden canlandırmalı ya da orta boy sanayi üretim tesislerine dönüştürülmelidir. Bu dönüşüm gerçekleştirilirken yirmi, otuz yıllık, iktidarlar değişse bile, devlet politikası kabul edilerek, değişmeyecek "ekonomik gelişme **planlamaları**" yapılmalıdır. Bu çok bilinen ve genel çözüm yanında, işsizliğin en aza indirilmesi adına, araştırma ve incelemelerim sonucunda yaptığım tespitlere göre; öncelikle bilgi ve iletişim teknoloji sektörlerine yatırım yapılmalıdır. Tüm dünyanın üzerinde hassasiyetle çalıştığı "AR-GE"ye ciddi yatırım yapılmalı, **teşvik** ve öncelik tanınmalıdır.

(6) **İstihdam** yaratan yatırımların girdi maliyetleri düşürülmeli, istihdam teşviği acilen ele alınmalıdır. **Nano** teknoloji gibi yeni gelişmelere yatırım yapılmalı ve teşvik edilmelidir. İstihdam öncelikli politikalar oluşturulmalı, ulusal istihdam planlaması, küresel hareketlerin bugünü ve yarını düşünülerek ele alınmalıdır. İşsizlikle mücadele hükümetlerin ilk ele aldığı, her zaman öncelik tanıdığı bir politika hâline dönüşmelidir. Ev üretimi teşvik edilmeli, ihracat için üreticiye destek sağlanmalıdır. Turizmde de, ev pansiyonculuğunun geliştirilmesi daha ciddi olarak düşünülmeli, bu konuda gereken teşvik, bilgi ve destek verilmelidir. Girişimcilerin önlerindeki engeller tam ve net tespit edilip kaldırılmalı, küresel **piyasalarla** **rekabet** gücü olan firmaların oluşması, açılması için istihdam dostu bir ekonomi planlaması ve stratejisi geliştirilmelidir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— 1. **nano** (prg 6)
——— 2. **teşvik** (prg 5)
——— 3. **planlama** (prg 5)
——— 4. **kırsal** (prg 1)
——— 5. **rekabet** (prg 6)
——— 6. **piyasa** (prg 6)
——— 7. **istihdam** (prg 6)
——— 8. **manşet** (prg 3)
——— 9. **işsizlik** (prg 1)
——— 10. **çalkantı** (prg 3)
——— 11. **nüfus** (prg 1)

a) İş bulamama durumu.
b) Gazetelerin ilk sayfasına konan büyük başlık.
c) Bir göreve kullanma.
d) Yarışma, mücadele.
e) Kır durumunda olan yer.
f) Bir plana göre düzenlemek.
g) İsteklendirme.
h) Herhangi bir ölçünün milyarda biri.
ı) Kargaşa ve bunalımın yol açtığı düzensizlik, karmaşık durum.
i) Bir ülkede, bir bölgede yaşayanların oluşturduğu toplam sayı, popülasyon.
j) Siyaset.
k) Pazar.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) **bu** (prg 1) .....

b) **onu** (prg 2) .....

c) **kendine** (prg 2) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** İşsizlik cari ücret karşılığı çalışmak isteyen ancak iş bulamayanların toplamıdır.
( ) ( ) **2.** Sanayileşmenin yeterli ve dengeli gelişmesi; işsizlik nedenidir.
( ) ( ) **3.** İşsiz kalanın sadece kendisi bu durumdan etkilenmektedir.
( ) ( ) **4.** İşsiz kalan insanın üzerinde psikolojik baskılar da olabilmektedir.
( ) ( ) **5.** İşsiz kalan kişinin insan ilişkileri artar.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi <u>çıkarılamaz?</u>**
   A) İşsizlik kendiliğinden gelişen bir durumdur.
   B) İşsiz kişilerde psikolojik sıkıntılar başlayabilir.
   C) Hızlı ve aşırı nüfus artışı işsizlik sebebidir.
   D) İşsizliğe karşı önlem alınmalıdır.

2. **Aşağıdakilerden hangisi işsizliğe alınabilecek önlemler arasında değildir?**

   A) İstihdam teşviki acilen ele alınmalıdır.

   B) Küresel hareketlerin bugünü ve yarını düşünülmelidir.

   C) Ev üretimi teşvik edilmelidir.

   D) Sadece erkek iş gücü kullanılmalıdır.

3. **Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**

   A) Psikolojik bozukluklar sosyal çalkantılara neden olduğuna

   B) Ahlak dışı davranışların artmasında işsizliğin de rolü olduğuna

   C) W.Beveridge' a göre korkudan nefret doğduğuna

   D) İşsiz kalan kişinin tatile çıkması gerektiğine

4. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**

   A) Kırsal bölgelerden kentlere göç, insanlar sıkıldığı için gerçekleşir.

   B) Ekonomik gelişme planlamaları, işsizliğe çözüm olabilir.

   C) Modern ve organik tarım ekonomiye katkıda bulunabilir.

   D) İktidarlar ekonomi ve işsizlik konularında politikalar geliştirmelidir.

5. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**

   A) İşsizlik insanları yıpratabilir.

   B) Toplum işsizlikten olumsuz etkilenir.

   C) İnsanların sıkıntılarının altında yatan sebep genel anlamda işsizlik olabilir.

   D) İşsiz insanlar bir süre dinlenmelidir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

İşsizliği önlemek adına yetkiniz olsaydı bunun için ne gibi önlemler alırdınız? Örneklerle açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Eğitim ile işsizlik arasında nasıl bir bağlantı olabilir? Bu bağlantıyı ve fikirlerinizi örneklerle açıkladığınız bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Hangi mesleği tercih etmek istediğinizi nedenleriyle anlatınız.
2. Geçmişte yaygın olan ancak günümüzde olmayan meslekleri biliyor musunuz? Bunlar hakkında birkaç örnek veriniz.
3. Özellikle son on yılda, teknolojik gelişmelerle ortaya çıkan yeni meslekler nelerdir?Aklınıza ilk gelen üçünü aşağıdaki kutuya yazınız.

1.
2.
3.

YENİ MESLEKLER

(1) Eskiden beri bilinen temel birçok meslekte bir değişiklik söz konusu olmasa bile teknolojinin gelişimi, yaşam standartlarının yükselmesi, ortalama insan ömrünün uzaması, zamanla yeni gereksinimlerin ve gereklerin ortaya çıkması, yeni mesleklerin doğmasına, oluşmasına neden olmuştur.

(2) Bu yeni meslekleri şimdiden tahmin edebilmek, belirleyebilmek, buna göre de yeni eğitim programları hazırlayıp devreye sokmak ve yasal **prosedürü** geciktirmeden oluşturmak gerekir. Yeni meslekler için öncelikle özel eğitim kurumlarında, deneme kursları düzenlenebilir ve kurslar sonucunda **sertifika**/diploma verilebilir. Diğer taraftan; üniversitelere bağlı **vakıfların** içinde kurulabilen ticari işletmelerde açılan kurslar ile yeni mesleklerin eğitimleri uygulanabilir. Bir üniversite bilimsel olarak özerk olabilse, yeni meslekler birer program olarak öncelikle meslek yüksek okullarında okutulur, daha sonra başarı ve ilgi derecesine göre bölümlerde ders olarak verilebilir. Bütün bu işlerin yapılabilmesi için öncelikle, olası yeni meslekleri belirlemek, daha sonra da **onların** uygulama programlarını ve içeriklerini hazırlamak gerekir. Gelecekte hayatımızda ön plana çıkacak olan yeni meslekler şunlardır:

(3) İmaj Mühendisliği: Bu meslek dalı yavaş yavaş yaşamımıza girmeye başlamıştır. İmaj mühendisliği mesleğinde; gerek insanların kendilerinin, gerekse çalıştıkları kurumların **imajını** değiştirmek, herkesin beğenisini kazanmak, dolayısıyla **kârlarını** ve etkilerini artırmak ana amaçtır. **Bu meslekte** birçok bilim dalı da devreye girmektedir. Örneğin; sosyoloji, psikoloji, antropoloji, mühendislik teknikleri, sanatsal etkinlikler vb. Bugün bile birçok kurumun, kişinin "imagemaker" diye adlandırılan imaj uzmanları vardır.

(4) Yaşam Koçluğu: Teknolojinin gelişimi, boş zamanların artışı, çalışma sürelerinin kısalması ve ortalama insan ömrünün uzaması insanların günlük hayatlarını düzenlemesinde ve zamanını değerlendirmesinde önemli etkenlerdir. Bu mesleği uygulayacak kişilerin, insanların çalışma ve aile yaşamı dışındaki zamanlarını, kişinin isteğine, mali ve fiziksel gücüne göre düzenlemeleri gerekecektir. Yaşamını düzenlemek isteyen kişilerin **başvuruları** üzerine, hobiler vb. gibi istenilen verilerin ışığı altında arzulanan süreler için programlar sunulacak, **arzu edilirse** bu programların gerçekleştirilmesine katkı sağlanacaktır. Bu meslek dalında yetişeceklerin psikoloji, rehberlik, güzel sanatlar, spor etkinlikleri, turistik bilgiler, teknolojik gelişmeler, güncel değişmeler vb. konularda iyi derecede bilgi sahibi olmaları gerekmektedir.

(5) Enerji Mühendisliği: Dünyanın en çok ihtiyaç duyduğu madde enerjidir. Enerjinin olmadığı bir **endüstri**, bir yaşam düşünülemez. Bununla birlikte, dünyadaki bazı enerji kaynakları sınırlıdır. Yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının bulunması gerekmektedir. Örneğin; hidrojen enerjisi, bioenerji ve belki de uzay enerjisi bunlardan bazılarıdır. Ayrıca son yıllarda rüzgâr enerjisi, kaya gazı enerjisi de önem ve değer kazanmışlardır. Bu bilim alanlarında yeni tip mühendislere ve uzmanlara gereksinim olacaktır.

(6) Eğlence Uzmanlığı: İnsanların yaşam standartlarının yükselmesi, bazı kişilerin kısa sürede istedikleri maddi birikim ve olanaklara sahip olmaları onları diğer alanlara yöneltmektedir. Bu alanlardan biri de eğlence sektörüdür. Bu sektör hem ulusal hem de uluslararası alanları kapsayacaktır. Bu sektörü tanıtan ve yaşatan kişiler ise gelecek yıllarda yeni bir mesleğin doğmasına hizmet edecektirler.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikriniz savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

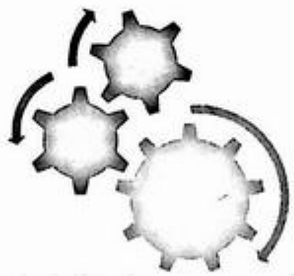

YAZMA ETKİNLİĞİ

Sizce gelecekte hangi yeni meslekler ortaya çıkacak? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayan bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Dünyayı değiştiren önemli olayları biliyor musunuz? Bu önemli olaylardan kısaca bahseder misiniz?
2. Üretici ve tüketici toplumların ekonomileri hakkında neler söyleyebiliriz? Sizce üretici ve tüketici toplumların özellikleri nelerdir? Açıklayınız.
3. Sizce sanayileşme bir toplum için önemli midir? Açıklayınız.
4. "Sanayi Devrimi" ifadesi sizlere neyi çağrıştırmaktadır? "Sanayi Devrimi" deyince aklınıza gelen ifadeleri aşağıdaki boşluklara yazınız.

5. Ülkenizde ne tür sanayi tesisleri bulunmaktadır? Ülkenizdeki sanayileşme hakkında bilgi veriniz.

SANAYİ DEVRİMİ

(1) Sanayi Devrimi'nin ne zaman başladığı tam olarak bilinmemektedir. Sanayi Devrimi İngiltere'de başlamış ve tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Sanayi Devrimi, 18. yüzyılın sonunda ve 19. yüzyılın başında, kas gücüne dayanan ekonomiden, endüstri ve makine üretimine geçişle sonuçlanan önemli teknolojik, **sosyoekonomik** ve kültürel değişimlere verilen genel isimdir. **Bu değişimler**, kömürün yakılmasıyla üretilen buhar gücünün İngiltere'de kullanıma girmesi ve özellikle tekstil üretiminde kullanılmak üzere güçlü makinelerin ortaya çıkmasıyla başlamıştır.

(2) Sanayi Devrimi'nin **temelini** 16. ve 17. yüzyıldaki dinsel, siyasal, bilimsel ve felsefi düşüncelerin **attığını** söyleyebiliriz. Tabii ki fikri sebeplerin yanı sıra, bu devrimde hızlı nüfus artışı da rol oynadı. 16. yüzyıldan başlayarak Avrupa'nın nüfusu hızla artmış, tarımdaki gelişmeler bu sektördeki nüfus ihtiyacını azaltarak fazlalığın kentlere göç etmesine neden olmuştur. **Bunlar** sanayi için gereken hazır **iş gücünü** oluşturmuştur. Sanayi Devrimi, önce Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'yı daha sonra da dünyanın geri kalan kısmını etkilemiştir. Bu olayın insanlık tarihi üzerindeki etkisini, insanın tarıma başlayıp toplayıcı avcı rolünün dışına çıkması ile kıyaslayabiliriz.

(3) 1776 yılında James Watt tarafından buhar motorunun icat edilmesi Sanayi Devrimi'nin en büyük yeniliği oldu. Buhar motorları öncelikle fabrikalardaki **yerini aldı**. Daha sonra **bunlar** değişen ihtiyaçlara göre, değişen şekillerde üretilmeye başlandı. Bu sayede lokomotifler, buharlı gemiler sahnedeki yerlerini aldılar ve ulaşımın **çehresini değiştir**meye başladılar. Buharlı gemiler ve lokomotifler sayesinde insanları ve yükleri taşımak çok kolay hâle geldi. Burada, demiri şekillendirmedeki yenilikler ve ayrıca metal işlemede normal kömür yerine **kok kömürü** kullanılması da önemlidir.

(4) Tüketim, Sanayi Devrimi ile birlikte modern dünyanın ortaya çıkmasını sağladı. İnsanların daha fazla ürün tüketebilmesi için de daha fazla üretim yapılması gerekiyordu. Bunun sonucunda da **sömürgecilik** ortaya çıktı. Avrupa ülkeleri daha fazla ürün üretmek için çeşitli ülkelerde, bölgelerde **koloniler** oluşturdu. **Buralardan** getirilen **ham maddeler** fabrikalarda işlendi ve tekrar sömürge ülkelere, devletlere satıldı. Öte yandan, fabrikalara yakın yerlere yerleşim birimleri de kuruldu. İnsanlar fabrikalarda iş bulmak için şehirlere taşındı, büyük ve modern şehirler **boy göster**meye başladı. Bu süreçte, **orta sınıf** da zenginleşmeye ve **sermaye** biriktirmeye başladı. Bu dönemde **kapitalizm** kavramı **ete kemiğe bürün**meye başladı. İnsanlar daha zengin olmak istedi. Bu sebeple de daha fazla para kazanmak için yeni yatırım alanları aradılar. Bu arayışlar insanların çok farklı yerlere ulaşmalarına **ön ayak oldu**. Avrupa, tarım toplumundan sanayi toplumuna dönüşmeye başladı.

(5) Sanayi Devrimi'nin ikinci aşaması olan 1870'ler sonrasında **sahneye** yeni oyuncular çıktı. Kömürün ve demirin yanında çelik, elektrik, petrol ve kimyasal maddeler de üretim sürecine sokulunca sanayileşme bugün etrafımızda görülen biçimini almış oluyordu. Demir, Sanayi Devrimi'nin birinci aşamasında büyük ama hâkim olmayan bir rol oynamıştı. İkinci aşamasında çelik, tam anlamıyla her alana **egemen oldu**. **Onun** en önemli yararı demir yollarında görüldü. Çelik sayesinde gelişen demir yolları, Birinci Dünya Savaşı'na katılan devletlere temel **lojistik** destek sağladı. Bilgisayarın hayatımıza girmesiyle de Sanayi Devrimi'nin son aşamasının tamamlandığını söylemek mümkündür.

(6) Sanayi Devrimi'nin sonuçları oldukça önemlidir. Çünkü Sanayi Devrimi toplumları derinden etkilemiştir. Sanayi Devrimi sosyal, siyasal ve ekonomik yenilikleri, dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Sanayi Devrimi'nden sonra işçi sınıfı ortaya çıkmış ve kadın ile erkeğin ailedeki rolleri farklılaşmıştır. Ayrıca **bu dönemde**, siyasal bir hareket olarak **komünizm** ortaya çıkmış, bu siyasi görüş devletleri ve toplumları etkilemiştir. Sanayi Devrimi ile birlikte bilim ve teknoloji gelişmiş, bugünkü sosyal hayatı şekillendiren gelişmelerin temelleri atılmıştır. Bugün çevremizde gördüğümüz hemen her şeyi aslında Sanayi Devrimi'ne borçluyuz diyebiliriz.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. sosyoekonomik** (prg 1)

——— **2. iş gücü** (prg 2)

——— **3. kok kömürü** (prg 3)

——— **4. sömürgecilik** (prg 4)

——— **5. koloni** (prg 4)

——— **6. ham madde** (prg 4)

——— **7. orta sınıf** (prg 4)

——— **8. kapitalizm** (prg 4)

——— **9. sermaye** (prg 4)

——— **10. lojistik** (prg 5)

——— **11. komünizm** (prg 6)

a) Genellikle bir devletin başka ulusları, devletleri, toplulukları, siyasal ve ekonomik egemenliği altına alarak yayılması veya yayılmayı istemesi.

b) Genellikle aristokrasi ile işçi sınıfı ve alt sınıf arasındaki grubu tanımlayan toplumsal sınıf.

c) Bir ürün elde edilmesinde kullanılan temel bileşenlerin işlenip elde edilmesinden önceki durumu.

ç) Anamala dayanan ve kâr amacı güden üretim düzeni, sermayecilik.

d) Kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere her türlü ürünün çıkış noktasından varış noktasına kadar taşınması.

e) Etkin nüfus içinde yer alan, cari ücret düzeyinde ve çalışma koşullarında çalışanlarla işsizlerin toplamı.

f) Bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı toplum düzeni; buna dayalı siyasi görüş.

g) Ham maddeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin ve araçların bütünü.

ğ) Maden kömürünün damıtılmasıyla elde edilen, birleşiminde kömürden çok daha az oranda uçucu madde bulunan katı yakıt.

h) Bir ticaret işinin kurulması, yürütülmesi için gereken anapara ve paraya çevrilebilir malların tamamı.

ı) Sömürge; bir devletin nüfusunun bir bölümünü yerleştirmek için denizaşırı bir ülkeye sahip çıkması.

i) Aynı anda hem toplumsal alanı hem ekonomik alanı veya aralarındaki ilişkileri ilgilendiren.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki söz öbeklerini yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. temel(ini) ... atmak** (prg 2)

——— **2. yerini almak** (prg 3)

——— **3. çehresini değiştirmek**(prg 3)

——— **4. boy göstermek** (prg 4)

——— **5. ete kemiğe bürünmek** (prg 4)

——— **6. ön ayak olmak** (prg 4)

——— **7. sahneye ... çıkmak** (prg 5)

——— **8. egemen olmak** (prg 5)

a) Görünmek.

b) Biçim kazanmak, somut hâle gelmek.

c) Topluca yapılan ya da yapılacak olan bir işin başlatıcısı ve yol göstericisi durumunda olmak.

ç) Hâkim olmak, hükmetmek.

d) Yerine geçmek, yerine kullanılmak.

e) Çok az ilerlemek veya yol almak.

f) Kullanılmak, ortaya çıkmak.

g) Biçim, görüntü veya kullanım anlamında değişiklikler yapmak; değişiklikler ortaya çıkması.

ğ) Herhangi bir işe başlamak, girişmek, bir şeyin gelişmesinin, büyümesinin başlangıcını oluşturmak.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki söz öbeklerini, anlamlarına uygun gelecek şekilde boşluklara yerleştiriniz. Lütfen uygun zaman ve şahıs eklerini kullanmayı da unutmayınız.

"temel(ini) ... atmak (prg 2), yerini almak (prg 3), çehresini değiştirmek (prg 3), boy göstermek (prg 4), ete kemiğe bürünmek (prg 4), ön ayak olmak (prg 4), sahneye ... çıkmak (prg 5), egemen olmak (prg 5)"

a) Türkiye, Dünya Kupası maçlarında .....

b) Romandaki cümleler bu filmle .....

c) Elektrikli otomobiller ulaşım sektöründeki .....

ç) Merakla beklenen otomobil modeli Cenevre'de .....

d) Yapılan yeni binalar Bolu'nun .....

e) Yeni nesil hidrojenli motorlar sektördeki .....

f) Batı dilleri dünyaya nasıl .....?

g) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan proje, göçmenlerin Türk toplumuyla kaynaşmasına .....

4. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu değişimler (prg 1) .....

b) bunlar (prg 2) .....

c) bunlar (prg 3) .....

ç) buralardan (prg 4) .....

d) onun (prg 5) .....

e) bu dönemde (prg 6) .....

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Sanayi Devrimi 1776 yılında başlamıştır.

( ) ( ) **2.** Sanayi Devrimi sadece ekonomi alanında değişikliklere sebep olmuştur.

( ) ( ) **3.** Sanayi Devrimi ile gelişen teknoloji, günlük hayatı etkilemeye başlamıştır.

( ) ( ) **4.** Ham madde arayışları devletlerin koloniler kurmasına sebep olmuştur.

( ) ( ) **5.** 1870'lerin sonlarında Sanayi Devrimi tamamlanmıştır.

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. "Etkisi altına almak" söz öbeği aşağıdaki cümlelerin hangisinde yanlış anlamda kullanılmıştır?

A) Kiloları vücudunu etkisi altına aldı.

B) Yoğun kar yağışı Bolu'yu etkisi altına aldı.

C) Grip salgını Amerika kıtasını etkisi altına aldı.

D) Yapay zekâ çalışmaları ilaç sektörünü de etkisi altına aldı.

2. Aşağıdaki cümle seçeneklerden hangisi ile tamamlanamaz?

"Sanayi Devrimi .....»

A) hızlı nüfus artışına sebep olmuştur.

B) İngiltere'de başlamış ve tüm dünyayı etkilemiştir.

C) sömürgecilik faaliyetlerinin artmasına sebep olmuştur.

D) teknolojik ve sosyoekonomik değişikliklere sebep olmuştur.

3. Metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sanayi Devrimi ve tüketim

B) Sanayi Devrimi'nin etkileri

C) Sanayi Devrimi'nin aşamaları

D) Sanayi Devrimi'nin başlangıcı

4. Metinde, Sanayi Devrimi'nin hangi alandaki etkisine değinilmemiştir?

A) Sosyal

B) Hukuki

C) Siyasal

D) Ekonomik

5. **Metinde, Sanayi Devrimi'yle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Sanayi Devrimi'nin sonuçlarına
   B) Sanayi Devrimi'nin tarihsel gelişimine
   C) Sanayi Devrimi ile değişen teknolojiye
   D) Sanayi Devrimi'yle gelişen tarım sektörüne

6. **Aşağıdakilerden hangisi metinde bahsedilmemiştir?**
   A) Sömürgecilik faaliyetleri neticesinde Sanayi Devrimi ortaya çıkmıştır.
   B) Sanayi Devrimi'nde kas gücünün yerini makineler almaya başlamıştır.
   C) Buhar motorunun icadı Sanayi Devrimi için bir dönüm noktası olmuştur.
   D) 16 ve 17. yüzyıllardaki düşünce sistemi Sanayi Devrimi'nin temelini oluşturur.

7. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) 16. yüzyıldan itibaren köylerden kentlere göçler hız kazanmıştır.
   B) Kok kömürünün kullanımı lokomotiflerin geliştirilmesini sağlamıştır.
   C) Buhar gücüne dayalı makineler öncelikle tekstil sektöründe kullanılmıştır.
   D) Tarihin ilk dönemlerinde insanlar yaşamlarını avcılık-toplayıcılıkla sürdürdü.

8. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) Sanayi Devrimi ile ham madde ihtiyacı artmaya başlamıştır.
   B) Köylerden kentlere göç eden insanlar sanayinin iş gücünü oluşturmuştur.
   C) Şehirleşmenin başlamasıyla birlikte fabrikalar da kurulmaya başlamıştır.
   D) Tüketim toplumlarının ortaya çıkmasında Sanayi Devrimi'nin etkisi vardır.

9. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) Sanayi Devrimi, Amerika kıtasında başlamıştır.
   B) Buhar motorları ulaşımın çehresini değiştirmiştir.
   C) Kapitalizm, Sanayi Devrimi'yle somut bir hâl almıştır.
   D) Sanayi Devrimi sürecinde orta sınıf insanlar zenginleşmiştir.

10. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
    A) 1870'lerden sonra bugünkü sanayi sisteminin temelleri atılmıştır.
    B) Sanayi Devrimi'yle Avrupa, sanayi toplumuna dönüşmeye başlamıştır.
    C) Sanayi Devrimi'yle birlikte yeni yatırım alanları aranmaya başlanmıştır.
    D) Sanayi Devrimi'nin ikinci aşamasında bilgisayarlar önemli rol oynamıştır.

11. Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?

A) I. Dünya Savaşı'nda demir yollarının kullanımı önem kazanmıştır.

B) Sanayi Devrimi'nin ikinci aşamasında çelik endüstrisi gelişmiştir.

C) Sanayi Devrimi'nin ikinci aşaması 1870'lerin sonunda başlamıştır.

D) Sanayi Devrimi'nin birinci evresinde demir, endüstriye hâkim olmuştur.

12. Aşağıdaki hangisi Sanayi Devrimi'nin sonuçlarından birisi değildir?

A) Toplumsal dönüşümlere sebep olmuştur.

B) Aile yapısının bozulmasına neden olmuştur.

C) Sosyal sınıfların ortaya çıkışına sebep olmuştur.

D) Kadının ve erkeğin ailedeki rollerini belirlemiştir.

13. Aşağıdaki hangisi Sanayi Devrimi'nin sonuçlarından birisi değildir?

A) Yeni siyasal fikirler doğdu.

B) Bilim ve teknoloji hızla gelişti.

C) Tarım toplumlarının önemi anlaşıldı.

D) Ailedeki roller ve sosyal hayat yeniden şekillendi.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

Kullanmak İstediğim Anahtar Kelimeler/ Ana Fikrim/ Yardımcı Fikirlerim

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ederek aşağıya yazınız.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....

C. Tespit ettiğiniz anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

HAZIRLIK

1. Enflasyon kavramını daha önce hiç duydunuz mu? Sizce enflasyon nedir? Açıklayınız.
2. Sizce ülkelerin ekonomik durumlarıyla enflasyonları arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır? Açıklayınız.
3. Ülkenizin enflasyon oranını biliyor musunuz? Ülkenizin enflasyon oranını Türkiye'nin enflasyon oranına göre değerlendiriniz.

ENFLASYON NEDİR?

(1) Enflasyon (inflation) önemli bir ekonomik **istikrarsızlık** şeklidir. Fiyatların genel düzeyinin sürekli biçimde ve önemli oranlarda artması ve dolayısıyla paranın satın alma gücünü yitirmesi şeklinde tanımlanabilir. Enflasyon, nedenlerine göre genellikle maliyet enflasyonu ve talep enflasyonu diye ikiye ayrılır. Birinci yaklaşım enflasyonu üretim maliyetlerindeki yükselmelerle açıklamaya çalışır. Örneğin bir **ham madde** fiyatındaki artış maliyetleri fiyatları da yükseltir. Diğer yandan fiyatlardaki yükselme işçilerin reel gelirini düşürerek ücretlerin artırılmasına yol açar, yüksek ücretler de yeniden maliyetleri ve fiyatları yukarı doğru iter. Böylece bu yaklaşıma göre, maliyet faktörlerinden birisinin fiyatındaki yükselme bir ücret - fiyat çekişmesine, dolayısıyla da enflasyona yol açar. İkinci yaklaşımda ise ekonominin tam çalışma düzeyinde veya **ona** yakın bir durumda bulunduğu sırada toplam talebin mal ve hizmet arzını aşacak biçimde genişlemesi üzerinde durulur. Ekonomide atıl kapasite bulunduğu bir durumda (eksik istihdam) toplam harcamalar artırılırsa reel üretim artar ve ekonomi tam çalışma düzeyine doğru gelişir. Ancak tam çalışma düzeyinden sonraki talep genişlemesi reel üretimi değil milli gelirin parasal ifadesini yani fiyatlar genel düzeyini artırır. Bu açıklamalar Keynes'in Milli Gelir Modeli'ne dayanmaktadır. Birçok ülkede talep artışı doğuran nedenler arasında, geniş kamu harcamalarına girişilmesi ve vergi gelirlerinin sınırlı olması dolayısıyla bu harcamaların merkez bankasının karşılıksız para basması (sürüm) veya iç borçlanma ile **finanse edilmesi** önemli bir yer tutar.

(2) Ülkemizde de bütçe açıkları enflasyonun başlıca nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Enflasyon ekonomik bakımdan olduğu kadar sosyal ve siyasal etkileri bakımından da arzulanmayan bir olaydır. Paranın reel değerini düşürerek tasarrufları caydırır, harcamaları özendirir ve paradan kaçış olayına neden olur. Verimli yatırımların yapılmasını da engeller. Üretim çeşitli **darboğazlarla** karşı karşıya olduğu için iş adamları, verimli alanlara değil, gayrimenkul, altın, döviz gibi alanlara yatırımı daha kârlı ve kolay bulurlar. Enflasyonun doğurduğu yüksek talep **ithalatı** artırırken **ihracatı** azaltır, dolayısıyla dış açığı büyüten bir etkiye sahiptir.

(3) Enflasyon gelir dağılımındaki dengesizlikleri büsbütün artırır. Belirli sınıflar, sattıkları veya ürettikleri malların fiyatlarında sürekli ayarlamalar yaparak enflasyonun olumsuz etkilerinden korunmaya veya **bundan** yarar sağlamaya çalışırlar. Oysa maaşlılar, ücretliler, emekli, dul ve yetim aylığı alanlar gibi sabit gelirliler, maaşlarında her zaman ayarlama yapmak olanağına sahip olmadıkları için, enflasyon nedeniyle büyük reel gelir kayıplarına uğrarlar. Enflasyonu önlemek için toplam talebi kısmaya yönelik daraltıcı para politikası ve maliye politikası yanında üretimi artırmaya, maliyetlerdeki artışları önlemeye yönelik politikalar izlemek gerekir. Bu arada döviz arzının bollaşması, ithal malı ara malları, ham madde ve **zaruri** gıda maddeleri arzını artırarak iç fiyat artışlarını engelleyici etkide bulunur. Bu konuda devletin, giderlerini sürüm yoluyla değil, vergi gelirlerini artırarak karşılamaya çalışması ve açık bütçeden kaçınılması da büyük önem taşır. Kuşkusuz burada söz konusu olan şiddetli fiyat artışlarıdır. Yoksa her ekonominin kendi koşullarına göre değişebilen makul düzeylerdeki enflasyon oranlarının ekonomiyi canlandırıcı etkilerde bulunacağı genellikle kabul edilmektedir (Bkz. Keynes Ekonomisi, Enflasyonist Açık, Stagflasyon).

Aşırı Enflasyon (Hyperinflation)

(4) Bu durumda para değeri baş döndürücü hızla düşer. 1920 Almanya, 1921 Avusturya, 1921 Rusya, 1922 Macaristan, 1922 Polonya, 1943 Yunanistan, 1945 Macaristan enflasyonları bu hususta en aşırı örnekleri teşkil eder. Daha yakın yıllarda çeşitli ülkelerde, özellikle Güney Amerika'da rastlanan enflasyonlar, bu örneklerin boyutlarına ulaşmasalar bile, enflasyonu ılımlı ölçüde tutabilmenin ne kadar güç olduğunu ve fiyat artışlarının nasıl kolayca gerçekleşeceğini göstermesi bakımından ibret vericidir.

(5) Büyük Alman enflasyonunda para değerinin düşme hızına tanınmış istatistikçi Ernst Wegemann şu örneği vermiştir: "Bir milyon markı olan bir şahıs, 1920'de fabrika alabilirdi. 1921'de aynı para bir köşk almaya yetiyordu. Bir milyon, 1922'de

bir otomobil fiyatı idi. 1923'ün ilk yarısında bir milyona ancak bir kat elbise diktirebilirdi. 1923'ün ikinci yarısında ise, bir milyon mark sadece bir tomar basılı kâğıt olmaktan başka bir değer taşımıyordu."

(6) Aşırı enflasyonlar, daima parasal karakterlidir. Para kıymetinin düşmesi banknot ve kredi hacmindeki kontrolsüz ve sınırsız şişmeden kaynaklanır. Bu tip enflasyonlar, para değerinin kısa sürede sıfıra yaklaşmasıyla veya inmesiyle sonuçlanabilir. Para aşırı enflasyonlarda, kıymet ölçüsü ve tasarruf aleti olmak niteliğini kaybeder. Banknotların **mübadele** aracı olarak gördükleri hizmet de, önemli ölçüde aksar. Çeşitli kurumlar yardımcı paralar çıkartmaya koyulurlar. Büyük Alman enflasyonunda çıkartılan yardımcı paraların sayısı iki bini aşmıştır. Aşırı enflasyonlarda, para önünden kaçış denilen olayla karşılaşılır. Reel kıymetlere talep, hücum derecesini bulur. Fiyat endeksleri, astronomik rakamlara erişir. Nakdi tasarrufun değeri sıfıra inmeye yüz tutar. Marjinal tüketim eğilimi azami derecesine yaklaşır ve erişir. İhracat tıkanır. Servet ve gelirlerin bölünüşü değişir. Süratli servet yapan ve enflasyon zenginleri denilen bir tabaka belirir. Gelirlerin büyük kısmı, sayılı ellerde toplanır. **Müşahedeler**, aşırı enflasyonlarda siyasi ve sosyal huzursuzlukların arttığını ve ortalıkta bir spekülasyon hummasının hüküm sürdüğünü ortaya koymaktadır. Aşırı enflasyonun sosyal bünyede yaptığı tahribat büyüktür. Ahlak seviyesi sarsılır. Aile bağları gevşer. Boşanma ve suç istatistikleri yükselir. Sosyal değer yargıları an'anevi ölçülerden ayrılır. Siyasi huzursuzluklar şiddetlenir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. istikrarsızlık** (prg 1)
——— **2. ham madde** (prg 1)
——— **3. finanse etmek** (prg 1)
——— **4. ithalat** (prg 2)
——— **5. ihracat** (prg 2)
——— **6. darboğaz** (prg 2)
——— **7. zaruri** (prg 3)
——— **8. mübadele** (prg 6)
——— **9. müşahede** (prg 6)

a) Doğru olmayan söylenti.
b) Bir ürünü elde etmeden önceki hâli.
c) Zorunlu, gerekli.
d) Değişim.
e) Gözlem.
f) Dengesizlik, kararsızlık.
g) Para kaynağı sağlamak.
h) Başka bir ülkeye mal satma.
ı) Toplumdaki ekonomik sıkıntı.
i) Başka bir ülkeden mal satın alma.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) ona (prg 1) .....

b) bundan (prg 3) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Aşırı enflasyonda çok para ile az şey satın alınır.
( ) ( ) **2.** Almanya'da hiçbir zaman enflasyon artmamıştır.
( ) ( ) **3.** Enflasyon arttığı zaman devlet daha fazla para basar.
( ) ( ) **4.** Enflasyon, yalnızca ekonomik sorunlara yol açar.
( ) ( ) **5.** Keynes'in Milli Gelir Modeli hiçbir zaman kabul görmemiştir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi enflasyonun yol açtığı sorunlardan biri değildir?**
   A) Devlet vergilere zam yapar.
   B) Paranın satın alma gücü düşer.
   C) Toplumsal sorunlara yol açabilir.
   D) İhracat enflasyonla aynı oranda artar.

2. **Aşağıdaki durumların hangisi enflasyonun artmasına neden olur?**
   A) İç borçlanmanın dengeli olması
   B) Üretimdeki arz-talep dengesinin korunması
   C) Devletin piyasaya yeteri kadar banknot sürmesi
   D) Üretim maliyetlerinin artarken ürün değerinin sabit kalması

3. **Aşağıdakilerden hangisi enflasyonu önlemek için alınacak tedbirlerdendir?**
   A) Devletlerin daha fazla ithalat yapması
   B) Dış ticaret açığının artmasını sağlamak
   C) Üretimdeki arz-talep dengesini iyi ayarlamak
   D) Devlet memurlarının maaşlarına zam yapmak

4. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi** "Aşırı enflasyonun sosyal bünyede yaptığı tahribat büyüktür." **cümlesi ile aynı anlamdadır?**
   A) İnsan bünyesi enflasyon artışına dayanıksızdır.
   B) Aşırı enflasyon artışı insan sağlığını olumsuz etkiler.
   C) Enflasyonun aşırı artması toplumu ahlaki açıdan olumsuz etkiler.
   D) Bir ülkenin enflasyonu arttığında ahlaki açıdan da ilerleme sağlanır.

5. **Okuduğunuz metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?**
   A) Aşırı enflasyon genellikle fazla ihracattan kaynaklanır.
   B) Aşırı enflasyon genellikle fazla ithalattan kaynaklanır.
   C) Enflasyon arttığı zaman ülkede huzursuzluk baş gösterir.
   D) Enflasyon gelir dağılımındaki dengesizliği gidermeye yardımcı olur.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

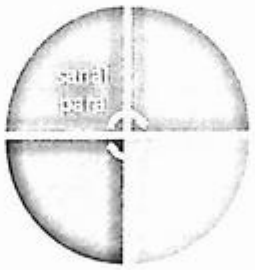
1. Sizce enflasyonu önlemek için neler yapılmalıdır? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.
2. Ülkenizde enflasyon var mı? Genel olarak dünyada enflasyon olduğu söylenebilir mi? Dünya ekonomisinin gidişatını örnekler üzerinden tartışınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Ekonomik açıdan gelişmek için gerekli olan şartlar nelerdir? Sizce ülkelerin ekonomik açıdan büyümesi mi önemlidir, yoksa ahlakî açıdan gelişmeleri mi? Tartışınız.

HAZIRLIK

1. İnternet üzerinden alışveriş yapıyor musunuz? Yapıyorsanız internet üzerinden neler alıyorsunuz? Açıklayınız.
2. İnternetten alışveriş yaparken kredi kartınızı kullanıyor musunuz? İnternetten alışveriş yaparken ve kredi kartınızı kullanırken nelere dikkat ediyorsunuz? Açıklayınız.
3. Sanal para, dijital para ifadeleri sizlere neyi çağrıştırmaktadır? Sanal para, dijital para deyince aklınıza gelen ifadeleri aşağıdaki boşluklara yazınız.

4. Ülkenizde internet üzerinden yapılan alışverişlerde dijital paralar kullanılıyor mu? Ülkenizde kullanılan dijital paralar var mı? Açıklayınız.

BİTCOİN HAKKINDA HER ŞEY

(1) İnternet dünyasında son yıllarda popüler bir hâle gelen ve yeni para birimi olarak görülen Bitcoin, birçok tartışmayı ve hukuki olayı beraberinde getiriyor olsa da son zamanlarda oldukça büyük firmalar tarafından destekleniyor. Peki, Bitcoin nedir?

Bitcoin Nedir?

(2) Biz de değeri son dönemde inanılmaz bir şekilde artarak yatırımcıların **odak noktası** hâline gelen bu para birimi hakkında, merak edilenleri **sizler** için bir araya getirdik.

(3) 2008 yılında ortaya çıkan Bitcoin, ilk etapta deneysel bir proje olarak görünüyordu. Dünyanın bir ucundan diğer ucuna internet üzerinden kolayca ödeme yapmayı sağlayan Bitcoin, yıllar içerisinde gelişti ve internet kullanıcılarının vazgeçilmez ödeme birimi hâline gelmeye başladı. **Buna karşın,** Bitcoin'in bağlı olduğu bir ödeme sistemi veya herhangi bir merkezi bulunmamaktadır.

(4) Bitcoin'in kurucusu hakkında bugüne kadar bilinen tek şey takma isminin "Satoshi Nakamoto" olduğu idi. Yakın zamanda Bitcoin kurucusu BBC, Economist ve GQ'ya açıklama yaparak kendini **deşifre etti**. Açıklamaya göre Bitcoin'i Avustralyalı Craig Wright kurmuş. 1970 doğumlu Craig Wright'in bilgisayar mühendisi olduğu da açıklamalardaki yerini aldı. Dünya üzerinde 15 milyondan fazla Bitcoin'in döndüğünü belirten Craig Wright, kimliğini bu zamana kadar ünlü olmamak için gizlediğini **dile getiriyor**.

1 Bitcoin Kaç Türk Lirası Ediyor? Bitcoin'in Değeri Ne Kadar?

(5) Bu **sanal** para biriminin bağlı olduğu bir güç veya merkez bulunmadığı için fiyatını tamamen **arz** ve **talep** koşulları belirliyor. Normal ekonomi şartlarında olduğu gibi talep artınca fiyat yükselirken, talep azalınca fiyat düşüyor. Ancak, bu sanal para biriminin değeri son yıllarda ciddi bir düşüş yaşamış olsa da Bitcoin'in değerinin tekrar yükselişe geçtiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu makaleyi ilk yazdığımız tarihte yani, bundan yaklaşık 1 yıl önce, 1 BTC yaklaşık 1,361,68 TL seviyesindeydi. 12 Ekim itibarıyla yeni bir rekora imza atan Bitcoin, 18,300 TL seviyesini gördü. Üstelik uzmanlar, Bitcoin'in halen hak ettiği seviyede olmadığını ve yükselmeye devam edeceğini savunuyorlar. Yine günümüz ekonomisinden bir örnek vermek gerekirse, dolar veya avro düşünce yüksek oranlarda alım yaparak, yükseldiğinde satan kişiler, sanal para için de aynı yatırımı gerçekleştiriyorlar. Gün içerisinde değerinde ciddi değişimler olabildiği için düşük kurdan alım yapmış olan kişiler 1 günde ciddi kâr elde edebiliyorlar.

Bitcoin Nasıl Kullanılıyor?

(6) Bitcoin satın almak veya göndermek için sanal cüzdanlar oluşturmak gerekiyor. BTCTurk tarzı siteler üzerinden oluşturabileceğiniz bu sanal cüzdanlar için, herhangi bir sınır bulunmuyor. Yani bir kişi istediği kadar sanal cüzdan oluşturabiliyor. Transfer işlemleri doğrudan sanal cüzdanınızın numarasına yapılıyor. **Bunu** banka para transferlerinde kullanılan IBAN numarasına benzetebiliriz. Satın aldığınız veya madencilik ile elde ettiğiniz Bitcoin'i, internet üzerinden harcalayabilir veya başkalarına gönderebilirsiniz. Ülkemizde yaygın olmasa da Steam gibi popüler internet mağazaları Bitcoin'e geçiş için çalışmalarına devam ediyor.

Bitcoin Nasıl Üretilir?

(7) Bu para birimi ile birlikte birçok insanın aklına, mining yani madencilik gelmektedir. Geçtiğimiz yıllarda bu sanal para birimini üretmek isteyen kullanıcılar, bilgisayar donanımlarına yüksek yatırımlar yaparak özellikle ekran kartları sayesinde üretim yapıyordu. Ancak günümüzde bu iş için özel üretilen cihazların satışa sunulması ve bazı ülkelerde çiftlik diye tabir edilen devasa üretim alanlarının kurulması, kişisel olarak madencilik yapmanın artık daha zor bir hâle gelmesine neden oldu. Bilgisayarların harcayacağı elektrik ile oluşacak olan ek maliyet göz önüne alındığında madencilik avantajlı bir yatırım olmaktan da çıktı.

(8) Bir diğer alternatif olan Cloud Mining ise belirli firmalarla yapacağınız dönemsel anlaşmalar sonucunda üretim için kullanılan özel donanımlara bir nevi ortak olarak, hiçbir işleme gerek kalmadan kazanç sağlamanızdır. Cloud Mining firmalarına ödeyeceğiniz tutarlar, genellikle 3 veya 6 ay arasında kâr etmenizi sağlıyor. Ancak, son yıllarda çok güvenilir olduğu belirtilen bazı firmaların kapanması insanların bu yatırımları yaparken tereddüt etmesine sebep olmaktadır.

Bitcoin Güvenli midir?

(9) Bitcoin'in tamamen sanal bir para birimi olması, herhangi bir banka tarafından basılmaması, Bitcoin hesaplarınıza el konulamaması ve özellikle bir güç tarafından kontrol edilememesi, Bitcoin'in ekonomi uzmanlarınca övgüyle bahsedilen yönleridir. Ancak dijital ve internet kavramları ile bağdaş olan en büyük tehlike **siber saldırılar**, dijital para birimleri için de büyük bir **risk oluştur**uyor.

(10) 6,5 milyar doları geçen **pazar** değeriyle finansal çevrelerin geleceğinden umutlu olduğu para birimi, maalesef dijital yapıda olması nedeniyle büyük hırsızlıklara konu olabiliyor. Örneğin, geçtiğimiz yıl ocak ayında Slovenya merkezli Bitstamp saldırıya uğramış ve yaklaşık olan 5 milyon dolar değerinde BTC çalınmıştı. Yine şubat ayında yapılan bir diğer saldırıda, Çin merkezli Bter ele geçirildi ve 1,75 milyon dolar değerinde BTC çalındı. Peki, insanlar Bitcoin alım satım işlemlerine nasıl güveniyorlar? Aslında bu sorunun cevabı hem çok basit hem çok zor. İnternet ortamında her zaman yapılan uyarı sanal para birimi için de geçerli. **Virüs**lere karşı ve bilinmeyen e-postalara karşı dikkatli olmanız gerekiyor. Zira bilgisayarınıza bulaşan bir virüs ile cüzdanınıza ulaşan kötü niyetli bir kişi, tüm paranızı boşaltarak ortadan kaybolabilir. Bu konuda sizlere önerimiz, kullandığınız cüzdanı mutlaka şifrelemeniz, bilgisayarınızı sürekli güvenli tutmanız ve yapacağınız transfer işlemlerinin geri alınamaz olduğunu hiçbir zaman unutmayarak dikkatli bir şekilde bilinen ve güvenilir platformları tercih etmeniz olacaktır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. odak noktası** (prg 2)
——— **2. deşifre etmek** (prg 4)
——— **3. dile getirmek** (prg 4)
——— **4. sanal** (prg 5)
——— **5. siber saldırı** (prg 9)
——— **6. risk oluşturmak** (prg 9)

a) Gerçekte yeri olmayıp zihinde tasarlanan, farazi.
b) Bilgisayarlara zarar vermek ya da bilgi çalmak amacı ile yapılan saldırı.
c) Kimliğini anlamak, kimliğini açığa çıkarmak.
ç) Zarara uğrama tehlikesi, riziko.
d) En önemli konu, can alıcı nokta.
e) Satıcıların mal satmak için bir araya geldiği yer, pazar.
f) Belirtmek, anlatmak, açıklamak, ifade etmek.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki kelimeleri metinde bulunuz ve bu kelimelerin anlamlarını metne göre tahmin ederek tabloyu doldurunuz.

Kelime	Tahminim	Sözlük Anlamı	Cümlede Kullanımı
arz talep (prg 5)			
pazar (prg 10)			
virüs (prg 10)			

3. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) sizler (prg 2) .....

b) buna karşın (prg 3) .....

c) bunu (prg 6) .....

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri metnin içerisinde bulunuz. Bu cümlelerle ne anlatılmak istendiğini kendi ifadelerinizle açıklayınız.

a) "2008 yılında ortaya çıkan Bitcoin, ilk etapta deneysel bir proje olarak görünüyordu." (prg 3)

Açıklama:

b) "Ancak dijital ve internet kavramları ile bağdaş olan en büyük tehlike siber saldırılar, dijital para birimleri için de büyük bir risk oluşturuyor." (prg 9)

Açıklama:

c) "Zira bilgisayarınıza bulaşan bir virüs ile cüzdanınıza ulaşan kötü niyetli bir kişi, tüm paranızı boşaltarak ortadan kaybolabilir." (prg 10)

Açıklama:

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Bitcoin, internet ile ortaya çıkmış bir para birimidir.

( ) ( ) **2.** Bitcoin'in kim tarafından kurulduğu, geliştirildiği bilinmemektedir.

( ) ( ) **3.** Bitcoin'e olan talep, inişli çıkışlı bir grafik çizmektedir.

( ) ( ) **4.** Bitcoin geçmişte ekran kartları ile üretilmiştir.

( ) ( ) **5.** Bitcoin tamamen güvensiz bir para birimidir.

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdaki cümle seçeneklerden hangisi ile tamamlanamaz?**

"Bitcoin ....."

A) üretimi önceye kıyasla kazançlı değildir.
B) deneysel bir proje olarak devam etmektedir.
C) hesabınızı siber saldırılardan korumalısınız.
D) internetle yaygınlaşmış sanal bir para birimidir.

2. **Metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Bitcoin
B) Sanal paralar
C) Bitcoin'in doğuşu
D) Bitcoin'in riskleri

3. **Metinde asıl anlatılmak istenen fikir aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Bitcoin üretimi oldukça zahmetli ve masraflı bir iştir.
B) Tartışmalara rağmen Bitcoin talep gören sanal bir paradır.
C) Bitcoin, deneysel bir projenin ürünü olarak ortaya çıkmıştır.
D) Bitcoin'in değeri seneden seneye ciddi değişiklik göstermektedir.

4. **Bitcoin ile ilgili olarak metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**

A) Son günlerde Bitcoin'in değeri artmıştır.
B) Günlük ciddi kur farkları göze çarpmaktadır.
C) Kurucusu, hukuki sorunlardan ismini açıklamamıştır.
D) Ortaya çıkışıyla hukuksal sorunlar da gündeme gelmiştir.

5. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**

A) Çeşitli firmalar tarafından Bitcoin üretimi yapılmaktadır.
B) Bazı ekonomistler Bitcoin'e olan talebin artacağını savunmaktadır.
C) Bitcoin sadece para karşılığında satın alınabilen sanal bir para birimidir.
D) Bitcoin işlemlerini güvenilir şekilde yapmak için sanal cüzdan oluşturulmalıdır.

6. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**

A) Bitcoin belirli bir otoritenin kontrolünde değildir.
B) Ekonomistler bazı yönleriyle Bitcoin'i övmektedir.
C) Siber saldırılarla Bitcoin hesapları ele geçirilebilir.
D) Finans çevrelerince Bitcoin'in geleceği karanlık görülmektedir.

7. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılabilir?**

A) Çin merkezli Bitcoin hesaplarında güvenlik açıkları vardır.

B) Virüsler ve casus yazılımlar Bitcoin hesaplarını etkileyemez.

C) Devletler hukuki bir sorunda Bitcoin hesaplarına el koyabilir.

D) Bitcoin hesapları için %100 güvenilir demek mümkün değildir.

7. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne uygun şekilde cevaplayınız.

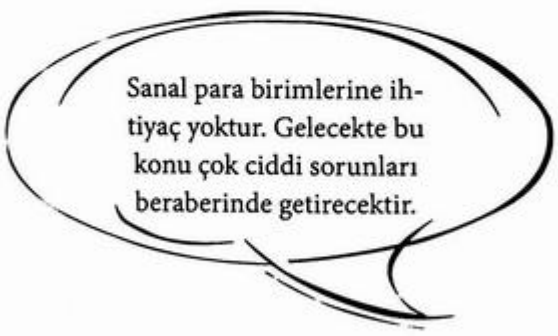
a) "Bitcoin satın almak istediğinizi düşünün." Buna göre, Bitcoin satın almak için neler yapmalısınız? Satın aldığınız parayı nasıl koruyabilirsiniz?

b) "Bir yatırımcı olduğunuzu düşünün." Bugünün ekonomik şartlarını göz önüne alarak Bitcoin'e yatırım yapar mıydınız? Neden?

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

Kullanmak İstediğim Anahtar Kelimeler/ Ana Fikrim/ Yardımcı Fikirlerim

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....
10. .....
11. .....
12. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ederek aşağıya yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

C. Tespit ettiğiniz anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

DİNLEME METNİ: GELECEĞİN MESLEKLERİ NELER OLACAK?

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **Gelişen teknoloji bazı ..... işinden edecek.**
   A) düşünürleri
   B) gazetecileri
   C) insanları
   D) çalışanları

2. **İş ..... en çok hissedenlerse geleceği kestiremeyen gençler.**
   A) kaygısını
   B) sıkıntısını
   C) problemini
   D) zararını

3. **Avustralya'da gençlere yol göstermek için yapılan bir kamu araştırması ..... yılına kadar çeşitli iş kollarındaki potansiyeli değerlendirdi.**
   A) 2004 B) 2014 C) 2024 D) 2034

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Gelecekte kişisel becerilerin ön plana çıkacağı işler gözde olacak.
( ) ( ) **2.** Ortalama küresel yıllık büyüme hızı 2,9 olarak hesaplandı.
( ) ( ) **3.** Yaşlanan nüfus nedeniyle her iş kolunda, çalışan ihtiyacı devam edecek.
( ) ( ) **4.** Bilgisayarla ilgili tüm iş alanlarında gelecek 6 yılda gerileme olacak.
( ) ( ) **5.** En fazla düşüş sağlık alanında yaşanacak.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi gelişen teknoloji ürünlerinden biri <u>değildir?</u>**
   A) Otomasyon
   B) Algoritma
   C) Yapay zekâlar
   D) Kimya

2. **Aşağıdakilerden hangisi gelecekte en fazla iş imkânı yaratacağı tahmin edilen alanlardan biri <u>değildir</u>?**
   A) Hemşirelik
   B) Marangozluk
   C) Satış Sorumluları
   D) Öğretmenler

6. TEMA

FELSEFE

HAZIRLIK

1. Bedeli ne olursa olsun savunduğunuz fikirlerin arkasında durur musunuz? Sebepleriyle açıklayınız.
2. Sizce ülkenizde düşüncelerinizi özgürce ifade edebiliyor musunuz? Örneklerle açıklayınız.

SOKRATES

(1) MÖ 469-399 yılları arasında Atina' da yaşamış olan ünlü Antik Yunanlı **düşünür**, filozoftur. Babası **heykeltıraştır**. Yaşamını kendisinin ve halkının ahlakça olgunlaşmasına **adamıştır**. Bütün insanlık tarihinde saygın **sofist** olarak kabul edilmektedir. Matematik, geometri, astronomi ve politika bilgisi ile felsefe konularında eğitimler vermiştir. Yunan Felsefesi'nin kurucularındandır. Platon 'un hocası olan Sokrates, görüşleri, tartışmaları yeni **iktidarın** temsilcileri tarafından beğenilmediği için, yeni tanrılar **icat ettiği**, görüş ve tartışmalarıyla, gençleri baştan çıkardığı gerekçesiyle ölüme **mahkûm edilmiştir**. Yaşamı ve düşünceleri ile ilgili bilgiler Aristophanes gibi çağdaş yazarlar, Platon ve Ksenophon gibi **ardıllarının** yazdıkları ve Sokrates'in ölümünden on beş yıl sonra dünyaya gelen Aristoteles'in dolaylı anlatımlarıyla günümüze ulaşmıştır.

(2) Sokaklarda ve caddelerde eğitim yapmış, öğrencilerinden para almamıştır. Evreni anlamadan önce biz kimiz? Bu sorunun yanıtını bulmak lazım derdi. Ona göre, pratik ahlak kurallarını öğrenmek **isabetli** olmaktadır. Sokrates, bu yönü ile kuramsal bilim ve uygulamalı bilim tartışmasını da açmıştı. Ayrıca bir **anlambilimcidir**. Anlamı olmayan kavramların ve terimlerin kullanılmasını hep sakıncalı bulmuştur. Her bilgide anlamların ve kavramların, açıkça anlatılması gerektiğine inanmış ve önemli katkılar sunmuştur. Basık burunlu, patlak gözlü ve göbekli bir adamdır. Alçakgönüllü alışkanlıkları ile Yunan gençleri üzerinde yüksek bir etkiye sahip olmuştur. Gençlerin onun gibi **yalınayak** gezmeleri, uzun saçlı ve aç olmaları nedeni ile "Sokrateslik taslamak" deyimi yerleşmiştir.

(3) Ahlak felsefesinin kurucusu olarak kabul edilen Sokrates, MÖ 399 yılında açılan **dava** ile Yunanistan'a yeni tanrılar getirmeye çalışmakla suçlanmıştır. **Bu suçlamalar** yüzünden ölüme mahkûm edilir. Zehir içerek ölmüştür. Yunan felsefesinin en büyük filozofu Sokrates'in ölümünden sonra, onun anısını canlı tutmak için, eserler kaleme alınmış ve bazı okullar kurulmuştur. Bu okulların arasında Megara, Kinikler, Kirene ve Elis-Eteria okulunu sayabiliriz. Bu okullarda, Sokrates'in düşünceleri geniş bir şekilde anlatılmıştır. Ahlak felsefesinin **baş tacı edildiği** okullardan Megara, Platon'un Sokrates'ten sonra devam ettiği okuldur. **Bütün bu okullar**, Sokrates'in **soylu** yaşamını, bu yaşamdan alınacak dersleri ve insan yaşamında felsefenin yerini vurgulamaktadır. Eski Atina devletinde davalara davanın önemine göre klanlardan seçilmiş **yargıçlar** bakardı. Sokrates'in davasına 500 civarında yargıç baktı. Suçlular genelde **hitabet** yetenekleri ile yargıçları etkileyip **beraat ederdi**. Bu yüzden ağzı iyi laf yapanlar para karşılığı davalılara savunma yazardı.

(4) Sokrates hitabet yerine en iyi bildiği diyalektiği sorgulama yöntemini kullandı. Kendini savunmayı ve yargıçlardan af dilemeyi değil fikirlerini savundu. Ölüm cezasının değiştirilmesini dilemedi. İdamı, Atina'nın kutsal günü olduğu için ertelendi. Kendisi **zindana** atıldı. Zindanda hiçbir koruma bırakılmamıştı. Öğrencileriyle birlikte sohbet etti. Kaçması teklifini geri çevirdi. Kaçsaydı suçlu ve **hain** kabul edilecekti. Kaçmadı ve bitki zehri içirilerek idam edildi. Öldükten hemen sonra Atinalılar yaptıkları hatanın farkına vardılar. Kendisini dava edenlerden birisini yargılayıp idam ettiler diğerini sürgüne gönderdiler. Sokrates'in **büstünü** yapıp Atina Tapınağı'na koydular. Davayı izleyen öğrencisi Platon, savunmasını "Sokrates'in Savunması" adı altında kitaplaştırdı ve **bu eser** günümüze kadar geldi.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. düşünür** (prg 1)

——— **2. heykeltıraş** (prg 1)

——— **3. (kendini) adamak** (prg 1)

——— **4. sofist** (prg 1)

——— **5. iktidar** (prg 1)

——— **6. icat etmek** (prg 1)

——— **7. mahkûm etmek** (prg 1)

——— **8. ardıl** (prg 1)

——— **9. isabetli** (prg 2)

——— **10. anlambilimci** (prg 2)

——— **11. yalınayak** (prg 2)

——— **12. baş tacı etmek** (prg 3)

——— **13. soylu** (prg 3)

——— **14. dava** (prg 3)

——— **15. yargıç** (prg 3)

——— **16. hitabet** (prg 3)

——— **17. beraat etmek** (prg 3)

——— **18. zindan** (prg 4)

——— **19. hain** (prg 4)

——— **20. büst** (prg 4)

a) Bir şeyle yoğun olarak ilgilenmek.

b) Bilgi öğretmeni, bilgiyi öğreten, bilgiye sahip.

c) İlk kez yeni bir şey yaratmak, bulmak.

ç) (Mahkeme) birine hüküm giydirmek.

d) Düşünme yeteneği çok üstün, düşünmeyi kendine uğraş edinmiş, genel sorunlarla ilgili yeni ve kendine özgü düşünceleri olan, yeni düşünceler üreten kimse.

e) Devlet yönetimini elinde bulundurma ve devlet gücünü kullanma yetkisi.

f) Bir görevde, birinden boşalan yere gelen kimse.

g) Heykel sanatı ile uğraşan, heykel yapan sanatçı.

ğ) Hukuksal bir sonuç elde etmek, bir hüküm sağlamak için bir yargı organına başvurma ve bunun sonucu olarak yargı organınca çözümü, hükme bağlanması gereken konu.

h) Millet adına, yargı yetkisini kullanarak yasaya aykırı davranışlarda veya uyuşulmayan işlerde yasayı yerine getirmekle, adaleti gerçekleştirmekle görevli kimse.

ı) Anlambilimle uğraşan dilbilim bilgini.

i) Yasanın, topluma zarar verdiğini kabul ettiği eylemlere karşı öngördüğü yaptırım.

j) Çıplak ayakla, ayakları çıplak olarak.

k) Değer vermek, çok üstün tutmak, çok sevmek.

l) Uygun, yerinde.

m) Bir yargılama sonunda suçsuz bulunmak, temize çıkmak.

n) Tutukluların ya da hükümlülerin içine konulduğu kapalı yer.

o) Etkili söz söyleme sanatı.

ö) İyi tanınmış, köklü bir aileden gelen, soyca yüksek olan (kimse).

p) Heykeltıraşlıkta başı, göğsü, bazen de omuzları içine alan sanat ürünü.

r) Zarar vermekten, üzmekten, kötülük etmekten hoşlanan (kimse).

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu suçlamalar (prg 3) .....

b) bütün bu okullar (prg 3) .....

c) bu eser (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Sokrates sadece felsefeyle değil, diğer birçok alanla da ilgilenmiştir.

( ) ( ) **2.** Sokrates'in idam edilmesini halk desteklemiştir.

( ) ( ) **3.** Sokrates sokaktaki eğitimlerini ücretsiz vermiştir.

( ) ( ) **4.** Sokrates, sözcük kullanımında anlamı önemsememiştir.

( ) ( ) **5.** Sokrates'in ölümünün ardından anısına okullar açılmıştır.

( ) ( ) **6.** Soktares'in büstü henüz o hayattayken yapılmıştır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi Sokrates'in ölüme mahkûm edilmesi sebeplerinden değildir?

A) Görüşlerini iktidar temsilcilerinin beğenmemesi

B) İktidara her zaman suçlamalarda bulunması

C) Görüşleriyle gençleri baştan çıkardığının düşünülmesi

D) Yeni tanrılar icat ettiğinin düşünülmesi

2. Aşağıdakilerden hangisi Sokrateslik taslayan birisinin özelliklerinden değildir?

A) İsyankâr

B) Yalınayak gezen

C) Uzun saçlı

D) Aç

3. Sokrates'in anısına açılan aşağıdaki okullardan hangisinde ahlak felsefesine önem verilmektedir?

A) Megara

B) Kinikler

C) Elis-Eteria

D) Kirene

4. Aşağıdakilerin hangisine metinden ulaşılamaz?

A) Sokrates daima fikirlerinin arkasındaydı.

B) Sokrates'in savunması öldükten sonra kitaplaştırıldı.

C) Sokrates davasında diyalektiği sorgulama yöntemini kullanmıştır.

D) Sokrates'in davasına 100 yargıç bakmıştır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Siz Sokrates'in yerinde olsaydınız yargıçlardan af diler miydiniz? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Sokrates'in "Haksızlığa uğramak, haksızlık yapmaktan iyidir." sözünden hareketle bir deneme yazınız.

HAZIRLIK

1. Yunus Emre'yi daha önce duydunuz mu? Yunus Emre hakkında bildiklerinizi paylaşınız.
2. Ülkenizdeki ünlü şairler kimlerdir? Ülkenizdeki ünlü şairler ve onların şiirleri hakkında bilgi veriniz.

YUNUS EMRE

(1) Yunus Emre, **tasavvuf** şiirinin en önemli temsilcisidir. Hayatı hakkında çok az şey bilinen Yunus Emre'nin, on üçüncü yüzyılın ikinci çeyreği ile on dördüncü yüzyılın ilk çeyreğinde yaşadığı düşünülmektedir. Bazı araştırmacılar Sarıköy'de yaşadığını, bazılarıysa Karamanlı olduğunu düşünür. Hacı Bektaş-ı Veli'nin bir eserine dayanarak Sarıköy'de yaşadığı ihtimali daha güçlü görünmektedir. Ölümü 1320 olarak kabul edilen Yunus Emre'nin seksen iki yaşında öldüğü söylenir. Buna göre doğum tarihi de 1238 yılına denk gelmektedir. Yunus Emre'nin eserleri yaşamı hakkında bazı bilgiler içermektedir. Bütün bir Anadolu'yu dolaştığı, Mevlana'yı gördüğü eserlerinde geçen cümlelerden anlaşılmaktadır.

(2) Yunus Emre'nin yaşamı halk arasında şöyle anlatılmaktadır: "Yunus Emre küçükken okula gitmiş ama alfabeyi bir türlü öğrenememiştir. Bunun üzerine okulu bırakıp köyünde çiftçilik yapmaya başlamıştır. İlerleyen yıllarda **kıtlık** olur. Yunus da kıtlıktan etkilenir. Kırşehir'e yakın Sulucakarahöyük'te Hacı Bektaş-ı Veli adlı biri olduğunu ve kapısına gelen ihtiyaç sahiplerini **eli boş göndermediğini** duyar. Bunun üzerine Hacı Bektaş-ı Veli'nin yanına gitmeye karar verir. Yolda giderken eli boş gitmemek için **alıç** toplar. Hacı Bektaş-ı Veli'nin dergâhına varır. Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus'un samimi ve saygılı davranışlarından çok memnun kalır. Yunus'un buğday için geldiğini öğrenince "Sorun bakalım **buğday** mı ister, **himmet** mi?" der. Bu sözleri duyan Yunus " Ben himmeti ne yapayım, karın doyurmaz ki, bana buğday gerek" der. Buğdayını alan Yunus yola çıkar. Yolda giderken buğdayı aldığına **pişman** olan Yunus, geri döner. Hacı Bektaş Veli'nin huzuruna çıkar ve buğdayı istemediğini himmet istediğini söyler. Hacı Bektaş Veli "**O söylediğin** artık geçti biz o anahtarı Tapduk Emre'ye verdik," der. Yunus, bunun üzerine Tapduk Emre'yi bulmak için yola çıkar. Tapduk Emre'yi bulur ve ona durumu anlatır. Tapduk Emre'nin **dervişi** olur ve **dergâha** odun taşımakla görevlendirilir. Kırk yıl odun taşıdığı dergâha bir tek eğri odun getirmez. Sebebini soranlaraysa "Bu kapıdan içeriye odunun eğrisi bile giremez." der. Tapduk Emre kızını Yunus ile evlendirir ama Yunus, **şeyhinin** kızına kendisini layık görmediği için kıza elini sürmez. Onun tek amacı **erenler mertebesine** ulaşmaktır. Yunus bir türlü erenler mertebesine ulaşamadığını düşünüp üzülür ve Tapduk Emre'nin yanından ayrılır.

(3) Tapduk Emre'den ayrı geçirdiği zaman içinde başından geçen bazı olaylar sonucunda Yunus istediği mertebeye ulaştığını anlar. Tekrar Tapduk Emre'nin yanına döner ama Tapduk Emre'ye **mahcup** olduğu için önce karısı ile görüşür. Şeyhinin kendini affetmesini ister. Kadın "Bilirsin gözleri görmez, sen kapının eşiğine yat. O, sabah namazına kalktığında ayağı sana dokunur. "Bu kim?" diye bana sorar. Ben de "Yunus" derim. Eğer "Hangi Yunus?" derse ses çıkarmadan çek git. Yok, eğer "Bizim Yunus mu?" derse, kalk şeyhinin eline sarıl."der. Kadının dediğini yapan Yunus, "Bizim Yunus mu?" sorusu üzerine kalkar şeyhinin ellerine sarılır. Bu olaydan sonra da Yunus'un hayatını kaybettiği söylenir.

(4) Yunus Emre sanat yaşamında halka, halkın dili ile hitap etmiştir. Yani Türkçeyi çok güzel kullanmıştır. Öz Türkçe ile eserler vermiştir. Bu da Yunus'un her zaman okunup anlaşılmasında önemli bir rol oynamıştır. Yunus'un şiirleri tasavvuf ağırlıklıdır. Tasavvuf, ruhunu temiz tutmak, Allah sevgisini kalbinde yaşamak, Allah'ı öylesine sevmektir ki cennet için değil, onun sevgisine erişebilmek için uğraş vermek, ömrünü bu yola adamak demektir. İşte Yunus, bu **bağlamda** şiirler yazmıştır. Onun hoşgörüsü de çok önemlidir. "Yaratılmışı hoş gördük, yaratandan ötürü." diyebilecek olgunluktadır. Yunus Emre bir halk şairi değil, halkın şairidir. Öylesine çok sevilmiştir ki Anadolu'nun çeşitli yerlerinde adına **anıt mezarlar** yaptırılmıştır. **Aruz ölçüsü** ile de şiirler yazmıştır ama onun en güzel şiirleri **hece ölçüsü** ile yazdıklarıdır. Yunus Emre'nin "Risalettün- Nushiyye" ve "Divan" olmak üzere iki eseri vardır. Başlangıçta eserlerine başka **âşıkların** eserleri karıştırıldıysa da sonradan **bunlar** ayıklanmıştır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. tasavvuf** (prg 1)

——— **2. kıtlık** (prg 2)

——— **3. eli boş göndermek** (prg 2)

——— **4. alıç** (prg 2)

——— **5. buğday** (prg 2)

——— **6. bağlam** (prg 4)

——— **7. himmet** (prg 2)

——— **8. pişman** (prg 2)

——— **9. derviş** (prg 2)

——— **10. dergâh** (prg 2)

——— **11. şeyh** (prg 2)

——— **12. eren** (prg 2)

——— **13. mertebe** (prg 2)

——— **14. mahcup** (prg 3)

——— **15. anıt mezar** (prg 4)

——— **16. aruz ölçüsü** (prg 4)

——— **17. hece ölçüsü** (prg 4)

——— **18. âşık** (prg 4)

a) Herhangi bir olguda olaylar, durumlar, ilişkiler örgüsü veya bağlantısı, kontekst.

b) Birini umduğunu alamadan geri göndermek.

c) Kendini Allah'a adamış olduğu için benliğinden, öz varlığından sıyrılmış, Allah'a ermiş kimse.

ç) Kuraklık, savaş vb. nedenlerle ürünün yetişmemesi ve bundan doğan açlık.

d) Yaptığı bir davranışın, söylediği bir sözün iyi olmayan sonucunu görerek üzülen (kimse).

e) Bir tarikattan olan kimselerin toplanıp birlikte tapındıkları, törenler düzenledikleri, barındıkları yapı.

f) Allah'ın varlığını, birliğini, niteliğini ve evrenin oluşumunu varlık birliğiyle, yaratılanla yaratanın bir oluşu, aynı kaynaktan gelişi anlayışıyla açıklayan dinsel ve felsefi akım.

g) Ormanlarda, kırlarda yetişen kiraz büyüklüğünde kırmızı ve sarı renkli meyve.

ğ) Buğdaygillerin örnek bitkisi olan, değişik cinsleri bulunan bir yıllık bir tarım bitkisi.

h) Kast, maksat, irade, dua, kuvvetli istek ve yardım talebi.

ı) Aşama, derece, rütbe.

i) Bir tarikatın kurucusu olan ya da bir tarikatta, bir tarikatın kollarında en yüksek aşamaya ulaşmış bulunan kimse, tarikat büyüğü.

j) Bir tarikata girmiş, o tarikatın töre ve yasalarına bağlı kimse.

k) Utangaç, sıkılgan (kimse).

l) Yardım talebinde bulunmak.

m) Mısralardaki hecelerin uzunluk ve kısalıkları temeline dayanan şiir ölçüsü.

n) Her mısradaki hecelerin sayısının birbirine eşit olmasına dayanan şiir ölçüsü.

o) Halk içinde yetişen, deyişlerini sazla söyleyen, sözlü koşuk geleneğine bağlı halk ozanı.

ö) Tarihî değeri olan kişilerin mezarı olarak yapılan anıt değerindeki yapı, mozole.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) o söylediğin (prg 2) .....

b) o (prg 3) .....

c) bunlar (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Yunus Emre'nin eserlerinde hayatı hakkında bilgiler vardır.

( ) ( ) **2.** Yunus Emre'nin doğum yeri ve tarihi tam olarak bilinmektedir.

( ) ( ) **3.** Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli'nin yanına ilk olarak himmet için gitmiştir.

( ) ( ) **4.** Yunus Emre, Tapduk Emre'nin yanından hiç ayrılmamıştır.

( ) ( ) **5.** Yunus Emre Türkçeyi çok güzel kullanmıştır.

( ) ( ) **6.** Yunus Emre adına sadece bir anıt mezar vardır.

( ) ( ) **7.** Yunus Emre hoşgörülü bir insandır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Yunus Emre ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Tasavvuf şiiri ile ilgilenmiştir.

B) Tapduk Emre'nin yanında yaşamıştır.

C) Yabancı dilde eserler vermiştir.

D) Erenlik mertebesine ulaşmayı istemiştir.

2. Yunus Emre'nin şiirleri ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Aruz ölçüsü kullanılmıştır.

B) Şiirleri çok zor anlaşılır.

C) Tasavvuf ağırlıklıdır.

D) Hece ölçüsü kullanılmıştır.

3. Yunus Emre aşağıdakilerden hangisini yapmamıştır?

A) Çiftçilik

B) Dervişlik

C) Tüccarlık

D) Şairlik

4. Yunus Emre, Tapduk Emre'nin yanında ne amaçla yaşamıştır?

A) Karnını doyurmak

B) İşsiz kalmamak

C) Erenlik mertebesine ulaşmak

D) Kızıyla evlenmek

5. Metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) Yunus Emre, erenlik mertebesine ulaşmak için ilk Hacı Bektaş-ı Veli'nin yanına gitmiştir.

B) Yunus Emre, Tapduk Emre'nin yanına kendini affettirmek için gitmiştir.

C) Yunus Emre, cennete gitmek değil, Allah'ın sevgisine erişebilmek için uğraşmıştır.

D) Yunus Emre'nin eserlerine başka âşıkların eserleri karışmamıştır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Sizin ülkenizde de halk tarafından sevilen, hem eserleri hem kendisi hâlâ yaşatılan şairler var mı? Bu şairlerin özellikleri nelerdir? Açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Yunus Emre'nin "Sevelim, sevilelim, bu dünya kimseye kalmaz." sözünü açıklayan bir yazı kaleme alınız.

HAZIRLIK

1. Daha önce hiç sema gösterisi izlediniz mi? İzlediyseniz bu gösteride neler hissettiğinizi açıklayınız.

MEVLEVİLİKTE SEMA

(1) Var olduğundan bu yana insanoğlu sürekli değişim geçirmektedir ama bir yanda bu değişim süreci yaşanırken, zamana karşı değişmeyen evrensel ilkeler varlığını sürdürür. Bu ilkelerin yansıyışını Mevlana'nın tüm öğretilerinde ve hayatında bulmaktayız. **Onun** doğumundan ölümüne kadar geçen hayatına baktığımızda kültür hazinesinin inanç dolu olduğunu, inandıklarını ve söylediklerini yaşayıp uyguladığını görürüz. Onun yaşama sanatı sabırla başlar. O, ırk, din, mezhep, sınıf, millet ayrımı gözetmeksizin bütün insanları sever. O, insanın ruh, akıl ve sevgi üçgeni olduğunu söyler.

(2) Mevlana, büyük bir İslam yorumcusudur. İslam ahlakını, felsefesini ve inancını bütün dünyaya, bütün insanlık alemine, en doğru ve anlaşılır bir biçimde yorumlamıştır. Öğretileri, şiir, müzik ve sema ile uygulamaya dönüşmüştür. Bu üç unsur, özellikle sema töreni, Hz. Mevlana ilhamıyla Türk tarihinin, geleneklerinin, inançlarının bir parçasıdır. Fakat bugün turistik bir portreye dahil olmuştur. Geçen yıllar Mevlana öğretisindeki **özgün motifleri** farklılaştırmıştır.

(3) Sema törenini incelemeye "sema"nın sözlük anlamıyla başlamak yerinde olacaktır. "Sema" ve "sima" işitmek, güzel ve iyi şöhret, anılış anlamına gelir. Terim olarak musiki nağmelerini dinlemeye, dinlerken vecde gelip harekette bulunmaya, kendinden geçmeye, oynayıp dönmeye denmiştir.

(4) İlkel toplumlarda dini nitelikte olan musiki ve raks toplumdaki ilerlemelerle birlikte iki tarza bölünmeye başlamış, bir yanda dini musiki teknik ve estetik bakımından kurallaşmaya, öbür yandan da dinle ilgisi olmayan, daha çok şehevi duyguları kamçılayan bir şekle bürünmüştür. Aslında dönerek raks etmek eski toplumlardan beri vardı ve **raks** bütünüyle zaten dini kökenli bir eylem biçimiydi ama İslam geleneklerine Mevlana ile girdi. **Ezoterik öğretilerde** "Bir" her şeyin kaynağıdır ve merkezidir. Evrende kendi yörüngesinde dönen bütün varlıkların, birbirlerine çarpmadan sağladıkları uyum, bu "Bir"den kaynaklanır. Bu "varlık birliği" felsefesinin İslam'daki en çarpıcı pratiklerinden biri Mevlevilik' teki "Sema" törenidir.

(5) *"Eğer bir atomu kesersen, ortasında bir güneş ve güneşin etrafında da durmadan dönen gezegenler görürsün"* der Mevlana. Evrendeki en küçük alemden en geniş aleme kadar her şeyin sürekli dönme eylemi içinde olduğunu açıklar. Mevlana'ya göre önemli olan, bu bütün içerisinde insanın kendi gerçeğini araması, uyanması ve hakikate yani Bir'e yükselmesidir. Mevlana *"Gerçek varlığınızın çevresinde dönün"* sözüyle **bunu** en güzel biçimde özetler.

(6) Sema insana doyuma, uyuma ve güzelliğe ulaşmanın yöntemlerini verir. Bir eğitim ve öğretim metodu içinde, "İnsan-ı Kamil" in yani ideal insanın tohumlarını atmayı amaçlamaktadır. Mevlana için önemli olan, sözü ile özü, inançlarıyla davranışları, şekliyle ruhu arasında uyum ve tutarlılık olan insanlardır. Bu insanlar kendileri ile ve kendi dışındaki her şeyle barışıktırlar. Mevlana bu yoldaki insanın gönül gözleriyle bilinçli ve sürekli olarak araştırmasını, **bunlara** bağlı bir şekilde geleceğe bakmasını ve hizmet etmesini beklemektedir. Bunu, ruhu uyuma kavuşturmak için şiirle, gerçek aşkı yaşatmak için musikiyle ve gerçek varlığa ulaşmak için Sema ile yapmaktadır. Mevlana'nın öğretisinde "sema"yı diğer önemli ve etkili iki unsur müzik ve şiir destekler.

(7) Ezoterik felsefelerde evrende tezahür etmiş her varlık bütünün bir parçasıdır ve bütün gibi bu parçalar da aynı iradeye tabidir. Bu irade ancak gerçek bir istek yani aşkla bir form kazanır. Bu form ise zekanın ürünüdür. Mevlana'ya göre mikrokozmos olan insanoğlu üç unsurdan oluşur: Ruh (öz, enerji, hareket, sema...), akıl (zeka, bilgi, olgunluk...) ve aşk (duygu, şiir, musiki...). Sürekli bir **döngüsellik** içinde bulunan **makrokozmos** ile **mikrokozmos** olan insanın ilişkisi eylemsel düzeyde sema ile kurulurken, aynı ahenk ve düzen evrenin ahenk ve uyumunun sessel düzeyde ifade eden musiki ile tamamlanır. Şiir ise aynı uyum ve ahengin sözel ifadesini taşır.

(8) Kaynaklar, Mevlana'nın herhangi bir kurala bağlı olmadan vecde geldiği her zaman, istediği her yerde sema ettiğini bildiriyor. Sema, bireysel bir eylem biçimi olmaktan çıkıp kuralları saptanmış bir grup aktivitesi hâline Mevlana'nın oğlu Sultan Veled döneminde gelmeye başlamıştır. 1460'larda Sultan Veled'in üçüncü kuşak torunlarından Pir Adil Çelebi zamanında ise resmi olarak mevlevi ayininin bir parçası olmuştur.

(9) Mevleviler bu kurala bağlanmış sema törenini üç farklı aşama, daha doğrusu düzeye ayırırlar: Bunlardan birincisi "*Doğal Sema*"dır. Bu sazla, sözle, raksla hem dönenleri, hem seyredenleri derin bir coşkuya götüren bir düzeydir. İkinci düzey "*Ruhani Sema*"dır. Ruhani Sema, tasavvuf yolunda olgunlaşmış kişilerin içinde tanrısal sırların doğmasını ve oluşmasını sağlayan semadır. Mistik adamın, yani "velinin" ulaştığı ve tanrısal sırlarla yaşayan kişilerin "seması" ise "***Rabbani Sema***" olarak adlandırılır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. özgün** (prg 2)	**a)** Bir tür dans.
——— **2. motif** (prg 2)	**b)** Büyük canlıların dünyası.
——— **3. raks** (prg 4)	**c)** Orijinal.
——— **4. ruhani** (prg 9)	**d)** Tarikat.
——— **5. rabbani** (prg 9)	**e)** Ruhla ilgili.
——— **6. öğreti** (prg 4)	**f)** Dışa kapalı bilgi.
——— **7. ezoterik** (prg 4)	**g)** Allah'la ilgili.
——— **8. döngüsel** (prg 7)	**h)** Birden fazla tekrarlama durumu
——— **9. mikrokozmos** (prg 7)	**ı)** Küçük canlıların dünyası.
——— **10. makrokozmos** (prg 7)	**i)** Belli bir düşünceye dayalı oluşan ilkeler.
	j) Kendi başlarına birer birlik olan ögelerden her biri.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) onun (prg 1) .....

b) bunu (prg 5) .....

c) bunlara (prg 6) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak olarak işaretleyiniz.

( ) ( ) **1.** Yıllar geçtikçe Mevlana öğretisi sıradanlaşmıştır.

( ) ( ) **2.** Ezoterik öğretilerde "Bir" her şeyin kaynağıdır ve merkezidir.

( ) ( ) **3.** Mevlana her şeyin sırrının "dönme eylemi"nde saklı olduğunu söylemektedir.

( ) ( ) **4.** Tasavvuf yolunda olgunlaşmış kişilerin içinde tanrısal sırların doğmasını ve oluşmasını sağlayan sema, Rabbani semadır.

( ) ( ) **5.** Mevlana'nın öğretisinde "sema"yı diğer önemli ve etkili iki unsur, müzik ve şiir destekler.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **"Sema" ne değildir?**
   A) Güzel ve iyi şöhret
   B) Kendinden geçmek
   C) Meditasyon,
   D) Vecde gelip harekette bulunmak

2. **Mevlana'ya göre aşağıdakilerden hangisi insan-ı kamil bireylerin özelliği olamaz?**
   A) Bilinçli insanlar
   B) Sözü ile özü tutarlı insanlar
   C) Araştırmayı sevmeyen insanlar
   D) Kendisi ve çevresiyle barışık olan insanlar

3. **Aşağıdakilerden hangisi ezoterik öğretilere göre yanlıştır?**
   A) Bir her şeyin kaynağı ve merkezidir.
   B) Evrende bulunan her varlık bütünün bir parçasıdır.
   C) İrade gerçek bir aşkla şekil kazanır.
   D) Parçalar bütüne bağlı değildir.

4. **Aşağıdakilerden hangisi Mevlana'nın öğretisine uygun değildir?**
   A) Şiir ve müziği sema ile buluşturmuştur.
   B) Söyledikleriyle yaşam tarzı farklıdır.
   C) İnsanları hiçbir şekilde ayırt etmez.
   D) Hayatında inanç büyük yer kaplamaktadır.

5. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılabilir?**
   A) Semanın ilahi bir boyutu vardır.
   B) Sema yapan insanlar belli bir öğretiye bağlı değildir.
   C) Sema spor için yapılır.
   D) Sema yapmak insanı yorar.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Hz. Mevlana'nın Yedi Öğüdü

1. Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol.
2. Şefkat ve merhamette güneş gibi ol.
3. Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol.
4. Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol.
5. Tevazu ve alcak gönüllülükte toprak gibi ol.
6. Hoşgörüde deniz gibi ol.
7. Ya olduğun gibi görün, ya göründüğün gibi ol.

Mevlana'nın öğretilerine katılıyor musunuz? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Metindeki anahtar kelimeleri belirleyerek aşağıya yazınız.

B. Anahtar kelimeleri kullanarak metni özetleyiniz.

HAZIRLIK

1. Esnaf teşkilatları hakkında bilginiz var mı? Varsa bildiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Günümüzde esnafların yardımlaştığı kurumlar var mı? Bu kurumlar hakkında bildiklerinizi açıklayınız.
3. Sizin ülkenizde esnaflar için bir yardımlaşma kurumu var mı? Varsa bu kurum hakkında bilgi veriniz.

ANADOLU'DA AHİLİK

(1) Ahilik, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Anadolu'da yaşayan halkın sanat, ticaret, ekonomi gibi çeşitli meslek alanlarında yetişmelerini sağlayan, onları ahlaki yönden yetiştiren, çalışma yaşamını iyi insan **meziyet**lerini esas alarak düzenleyen bir örgütlenmedir. Kendi kural ve kurulları vardır. Günümüzün esnaf odalarına benzer bir işlevi olan Ahilik iyi ahlakın, doğruluğun, kardeşliğin, yardımseverliğin kısacası bütün güzel meziyetlerin birleştiği bir sosyo-ekonomik düzendir. Ahi Evran tarafından kurulmuştur.

(2) Ahilik felsefesi, **temel**leri 12. yüzyılda Kırşehir'de atılmış, daha sonra tüm Anadolu'ya yayılmış, izleri bugüne kadar **süregel**miş kültürel, sosyal ve ekonomik bir oluşumdur. Ahilik kurumu bir tarikat olmaktan ziyade sosyal ve ekonomik yönden işleyen ve siyasal, askeri ve kültürel yönleri de bulunan bir dünya düzenidir. Ahilik, aynı zamanda sosyal hayat kadar ekonomik hayatı da yönlendiren günümüzde hala geçerliliğini koruyan, bugünün şartlarında bile birçok ülkede sağlanamamış adaletli, verimli ve son derece güzel bir sistemi Türk toplumuna kazandırmış bir kültürdür. Ahi kelimesi de Arapçadır ve "kardeşim" demektir. Ancak bazı yazarlar Ahi sözcüğünün Türkçe'de **cömert**, eli açık, yiğit anlamına gelen "akı" sözcüğünden geldiğini ileri sürmektedirler. Anadolu'da Türk kurumlarının ve terimlerinin fazlalaştığı bir dönemde "akı"nın Arapça "kardeşim" anlamına gelen "ahi"ye dönüştürüldüğü düşünülmektedir.

(3) Ahilik, tarihi ve sosyo-ekonomik zorunlulukların ortaya çıkardığı mesleki, dini, ahlaki bir Türk esnaf birliği kuruluşudur. Ahi kuruluşları çevresel ve toplumsal karakterini korumuş, üretici ve tüketici ilişki ve bağlarını en iyi biçimde düzenlemeyi kendilerine amaç edinmişlerdi. Konu üzerinde araştırma yapmış olan batılı tarihçiler Ahiliğin kökenlerini, Doğu'da özellikle Araplar arasında gelişmiş olan **Fütüvvet** Teşkilatına dayarlar. Ancak yine de Ahiliğin Fütüvvetten bir hayli değişik, Anadolu Türklerine özgü bir kurum olduğunda birleşirler.

(4) Ahi Evran'ın hayatı ve kişiliği üzerinde araştırmacıların farklı görüşleri vardır. Ahi Evran'ın deri işçiliği ve teşkilatında çok başarılı bir kişi olduğu belgelerden anlaşılmaktadır. Ahi Evran, yüzyıllardır savaşçılık ve dini, ahlaki bilgiler vermekte büyük ve önemli görevler yerine getirmiş olan fütüvvet teşkilatından yararlanarak ahi teşkilatını kurmuştur. Ahi Evran ahlakla sanatın ahenkli birleşimi olan ahiliği çok itibarlı bir duruma getirmiştir. Böylece, ahilik yüzyıllarca bütün esnaf ve sanatkârlara yön vermiş, onların işleyişini düzenlemiş, yeniçeri teşkilatının kuruluşunda önemli rol oynamıştır. Devlet adamları bu kuruluşa girmeyi şeref saymışlardır. Ahi Evran, halkın ekonomik durumunu iyileştirmek, meslek sahibi olmasını ve din sömürüsünden kurtarmak için çalışmıştır. İşe ayakkabıcı ve saraç esnafını teşkilatlandırmakla başlamıştır. Kısa zamanda üstün becerisi, ahlaki sağlamlığı ve hakseverliği ile büyük bir ün ve saygı toplamıştır. Kurduğu teşkilatın başkanı, Ahi Babası olmuştur.

(5) Ahilik teşkilatının temelleri başlangıçtan beri o kadar sağlam atılmış, kuralları zamanın ve toplumun gereklerine ve gerçeklerine o kadar uyum sağlamıştı ki, bu kurallar sonradan, kent ve kasabaların belediye hizmetleri ve bu hizmetlerin kontrolleri için örnek alınmış, **narh** nizamnameleri ya da kanunnameleri şeklinde resmileştirilmiştir. Ahiler, sanat ya da meslekleri için gerekli ham madde **tedarik**inden **onun** işlenişine ve satışına dek, her aşamayı inceden inceye kurallara bağlamışlardı. Bu durum hem meslek erbabı, hem de üretici-tüketici arasındaki ilişkilerde rekabet, haset ve kavga gibi sürtüşmeleri ortadan kaldırmıştı. Ahi örgütüne giren esnaf ve sanatkârlar, mesleki, dini ve ahlaki eğitimden ayrı olarak askeri talim, terbiye de görüyorlar, gerektiğinde ordu ile savaşlara katılarak düşmanla yiğitçe çarpışıyorlardı. Standartlara uymayan, düşük kaliteli mal ve hizmet üreten esnafa çeşitli cezalar veriliyordu.

(6) Anadolu'da Ahilik örgütünün ortaya çıkışını hazırlayan etkenleri özetleyecek olursak bunları şöyle sıralayabiliriz. Doğudan Asya'daki büyük ve uygar Türk kentlerinden gelen çok sayıdaki sanatkârlara kolayca iş bulmak, yerli Bizans sanatkârları ile rekabet edebilmek, tutunabilmek için yaptıkları malların kalitesini korumak, üretimi ihtiyaca göre ayarlamak, sanatkârlarda sanat ahlakını yerleştirmek, Türk halkını ekonomik yönden bağımsız hale getirmek, ihtiyaç sahibi olan-

lara her alanda yardım etmek, ülkeye yapılacak yabancı saldırılarında devlet silahlı kuvvetleri yanında savaşarak, Türklük şuurunu, sanatta, dilde, edebiyatta, müzikte, gelenek ve göreneklerde milli heyecanı yaratıp ayakta tutmak.

(7) Ahilik, Türk'e özgü milli bir kuruluş olarak ortaya çıkmış, tüketicilerin korunması dâhil, Türklerin Anadolu'da kök salması ve tutunmasında önemli bir rol oynamıştır. Ahiler Birliğinin Müslümanlara **bu** yapısı, 17. yüzyıla kadar sürmüştür.

(8) 18. yüzyıla kadar esnaf ve sanatkârlık Osmanlı döneminde altın çağını yaşamıştır. Ahilik gelenekleri ve daha sonra kurulan lonca teşkilatları bu sınıfı gerek nicelik ve gerekse nitelik yönünden geliştirmiştir. Bu gelişmeye devlet de katkı sağlamış, derbentçi denilen memurlar vasıtasıyla ticaret yollarının bakım ve güvenliğini temin etmiştir. Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünden Ahilikte payına düşeni almış git gide **yozlaşmıştır**. Sonuçta giderek loncalar bozulmuş, töreye göre değil, **iltimasa** göre atamalar yapılmaya başlanmıştır. Esnaf ürettiği malı satamaz olmuştur. Bu dönem Devlet tam bir çöküş yaşamıştır. Nihayet 1912 yılında loncalar tamamen ortadan kaldırılmıştır. Böylece 700 yıl boyunca yaşamış ve Anadolu halkının ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamında belirleyici rol oynamış olan Ahilik sistemi tarihe karışmıştır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. meziyet** (prg 1)
——— **2. temel** (...) **atmak** (prg 2)
——— **3. süregelmek** (prg 2)
——— **4. cömert** (prg 2)
——— **5. fütüvvet** (prg 3)
——— **6. yozlaşmak** (prg 8)
——— **7. iltimas** (prg 8)
——— **8. narh** (prg 5)
——— **9. tedarik** (prg 5)

a) Bir kişi ya da nesneyi diğerlerinden üstün gösteren özellik.
b) Güvenilir olmak.
c) Aynı biçimde devam sürmek, devam etmek.
d) Bozulmak, özünden uzaklaşmak.
e) Herhangi bir işe başlamak
f) Haksız yere birilerine öncelik tanıma.
g) Devletin herhangi bir ürün için belirlediği fiyat.
h) Mesleki birlik, esnaf teşkilatı.
ı) Eli açık, bonkör.
i) Bulma, sağlama, elde etme.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) onun (prg 5) .....

b) bu (prg 7) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Ahilik teşkilatı yalnızca ekonomik büyümeyi önemser.
( ) ( ) **2.** Ahiler cimri insanlardır.
( ) ( ) **3.** Ahilik, Türklere özgü bir kurumdur.
( ) ( ) **4.** Ahilik teşkilatı devletin çöküşüne neden olmuştur.
( ) ( ) **5.** Ahilik teşkilatı devlette iltimasa çok önem vermiştir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi Ahilik teşkilatının özelliklerinden biri değildir?**
   A) Ahilik, haksız kazançları önlemeyi amaçlamaktadır.
   B) Ahilik teşkilatı halkı ahlaki yönden olumsuz etkilemiştir.
   C) Ahilik, halkın ekonomik yönden gelişmesine önem vermektedir.
   D) Ahilik teşkilatı esnaf ile halk arasında iyi bir ilişki kurulmasını amaçlar.

2. **Ahilik teşkilatı kim ya da kimler tarafından kurulmuştur?**
   A) Ahi Evran
   B) Arap devletleri
   C) Selçuklu hükümdarı
   D) Osmanlı padişahları

3. **Aşağıdakilerden hangisi Ahilik kurallarının içerisinde yer almaktadır?**
   A) Orduya asker yetiştirilmesi
   B) İltimasa göre atama yapılması
   C) Piyasadaki malların fiyatlarına zam yapılması
   D) Esnaf-tüketici ilişkilerini en iyi şekilde düzenlenmesi

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi, "*Ahi Evran ahlakla sanatın ahenkli birleşimi olan ahiliği çok itibarlı bir duruma getirmiştir.*" cümlesi ile aynı anlamdadır?**
   A) Ahilik teşkilatına en büyük zararı Ahi Evran vermiştir.
   B) Ahi Evran, Ahilik teşkilatının gelişimine zarar vermiştir.
   C) Ahi Evran'la beraber Ahilik teşkilatı en iyi dönemini yaşamıştır.
   D) Ahi Evran döneminde Ahilik teşkilatı yüzünden devlet çökmeye başlamıştır.

5. **Metne göre Ahiliğin anlamı aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Ahi Evran'la beraber çalışmaktır.
   B) Ahi Evran'ın gösterdiği işleri yapmaktır.
   C) Esnaflar arasında bir tür reklam yapma yoludur.
   D) Esnafın çalışma yaşamını düzenleyen bir örgütlenmedir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Sizce ticaret yapan insanlar için Ahilik teşkilatı gibi bir birlik kurulmasına gerek var mıdır? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.
2. Siz bir esnaf teşkilatı kursaydınız nasıl bir teşkilat kurmak isterdiniz? Ayrıntılı bir şekilde anlatınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Ülkenizde veya tarihinizde Ahilik teşkilatına benzer kurumlar varsa bunları ayrıntılı bir şekilde anlatınız.

HAZIRLIK

1. Konya şehrine daha önce hiç gittiniz mi? Gittiyseniz Konya'da sizi en çok etkileyen mekanları açıklayınız.
2. Mevlana'yı daha önce hiç duydunuz mu? Mevlana deyince aklınıza neler gelmektedir? Açıklayınız.
3. Sizin toplumunuzda da Mevlana gibi insanlar var mıdır? Anlatınız.

KONYA'DA DÜĞÜN GECESİ

(1) Genelde **orada** kimin ilk defa taşın üstüne taş koyduğu bilinmese de şehirlerin mimarı ve münşii insandır! Ve şehir de bir kere kuruldu mu artık, o insana annelik yapar, büyütür, değer katar. Şehir ham insanı devşirir ve yavaş yavaş olgunlaştırarak, kendi varlığının **hizmetkârı** kılar. Bazen de bir insan, varlığıyla, teşrifiyle şehri efsaneye; insanlık için bir okula, eğitim ocağına dönüştürür. Öyle ki o şehir, o insan ile büyür, çağları aşıp geçer. Yeryüzünde böyle çok şehir var. Ama biz size Konya'dan ve onu gönül kuşlarının aşiyanı hâline getiren Mevlâna'dan söz edeceğiz.

(2) Yesrib, Hz. Muhammed (s.a.v.) hicretiyle onurlandırıncaya kadar hiçbir kutsalı ve ayrıcalığı olmayan bir şehirdi. Ama Hz. Muhammed'in (s.a.v.) oraya yerleşmesi, **ilahi** bir dokunuş gibiydi. Bundan sonra Yesrib medeniyetin sembolü ve merkezi oldu; can ve mal güvenliği adına 'kuds' oldu ve ismi Yesrib'den Medine'ye dönüştü. Bu, hiçbir şehrin hayatında görülmemiş bir sıçrayış, bir yücelişti. "Keşif Ehli" huşyar bilgeler der ki, Hz. Muhammed (s.a.v.) hicret etmeye karar verince, Allah (c.c.), ona gidebileceği beş şehir (Belde-i Muhayyere) önermişti; Yesrib, Kudüs, Şam, İstanbul ve Konya. O, doğduğu topraklara en yakın olan ve kendi kavmi Kureyş'ten insanların da yaşadığı Yesrib'i seçmişti. Tabii diğer dört şehir de bu kutlu paydan nasiplerini alacaklardı... Kudüs zaten kutsaldı. Şam, Medine'den sonraki merkez olacaktı. İstanbul'a da -Fatih ona sevdalanmadan çok önce- peygamber dostu Ebu Eyyub el-Ensari (r.a.), sahabenin en bilgesi Ebu'd-Derdâ (r.a.), Peygamber'in (s.a.v.) sohbet arkadaşı Cabir (r.a.) ve daha nice sahabe gelmiş ve ruhlarını bu şehrin mayasına katmıştı. O beş şehrin her biri, "Son Elçi"yi (s.a.v.) Medine'ye taşıyan mukadderattan şu veya bu şekilde paylarını aldı, büyüdü ve ün kazandı. O ilahi paydan doğrudan nasip almamış gibi görünen tek şehir kalmıştı; Konya.

(3) Konya'ya herhangi bir sahabe gelmemişti. Ona bedel, "Ben Kur'an'ın kölesiyim, seçilmiş Muhammed'in yolunun toprağıyım." diyerek, aydınlığa meftun kalpleri aşk çerağıyla Kur'an'ın nuru etrafında toplayacak Mevlâna Celâleddin gelecekti. Rumi mahlasıyla yazacağı şiirlerle Kur'an'daki ilahi aşkı terennüm edecek ve Konya, onun sayesinde kalbi diri olanların, Hakk âşıklarının pusulası olacaktı! Mevlâna'nın babası, Bahâeddin Veled yaşadığı şehirden ayrılmaya karar verdiğinde takvimler, hicri 609 (1212) yılını gösteriyordu. Ama o yolculuk, babasının değil, Mevlâna'nındı. Onu Belh'ten ayrılmaya sevk eden belki de Mevlâna'nın kaderiydi. Onun ilahi terennümleri söze dökeceği "aşiyan"ını bulması gerekiyordu ve o aşiyan Belde-i Muhayyere'den Konya idi. İşte Konya'nın payına düşen övgü buydu. Hikmetin aşkça terennümüne beşiklik etmişti. Hâlâ da ediyor. Dünyanın dört bir yanından, her dinden, her ırktan gönül erleri pervanelerin ışığa koşuştukları gibi Konya'ya geliyorlar.

(4) Siz bu şehri gezmeye Alâeddin Tepesi'nden başlayın; burada Anadolu Selçuklu Devleti'nin şehrin ulu camisi olarak inşa ettiği Alâeddin Camii'ni gördükten sonra Mevlâna Caddesi'ni takip edin. Kısa bir süre sonra ileride belirecek olan turkuaz kubbe ve onunla bütünleşen Mevlâna Türbesi'nin güzelliği muhtemelen adımlarınızı yavaşlatacak. Gördüğünüz bu yapıların bulunduğu alan, vaktiyle Selçuklu sarayının gül bahçesiydi. Mevlâna'nın babası Bahâeddin Veled ölünce bu bahçeye defnedildi. Mevlâna'nın da defninden sonra burası zamanla bir külliyeye dönüştü. Türbe ve bulunduğu külliyede geçirilecek kısa bir zaman, hem Mevlâna'nın maneviyatından istifade etmeye hem de dönemin imkân ve şartlarını anlamaya yetecektir. Yüreğinde sevgi ve aşk barındıran her insanın mutlaka bir kere de olsa görmesi gereken bir merkezdir bu dergâh. Avluya Dervişan Kapısı'ndan girin, odalardan ikisinin postnişin ve Mesnevi han hücresi olarak tanzim edilip orijinal eşyaların sergilendiği hücreleri dolaşın, mescidi ve dönemin musiki aletlerinin de yer aldığı semahaneyi görün. Hem yeni sufilerin piştiği hem de devrin yaşamını sergileyen Matbah, yani mutfak bölümünde dolaşın. Sonra da şimdi Hat Dairesi olarak bilinen fakat asıl adı Tilavet Odası olan bölümdeki eşsiz hat eserlerini inceleyin. Bu odanın gümüş kapısı Huzur-u Pir'e, o turkuaz kubbenin altına açılır. Oraya varıncaya kadar geçilen iki kubbenin, yani kutupların kubbelerinin, yani Kıbâbu'l-Aktâb'ın altında Mevlâna'nın yakınları ile Mevlevi büyüklerinin sandukaları, el yazması eserler, hat şaheseri levhalar ve çeşitli eşyalar bulunuyor. Sol yanda ise Horasan erleri yatıyor. Turkuaz kubbenin altında ise Mevlâna'nın, babası Bahâeddin Veled ile oğlu Sultan Veled'in sandukaları yer alıyor.

(5) Şehrin caddelerine geri döndüğünüzde fark edeceksiniz ki, Konya bugün de diriliğini Mevlâna'ya borçlu! Her Aralıkta yapılan Şeb-i Arus törenlerinde, fanilik içinde bekanın zevkine ermenin arayışı tekrarlanır. Semazenlerin, sema ânında deveran eden tennureleri, hâlâ gökyüzündeki galaksilerden **numuneler** sunar. Mevlâna, vefatının üzerinden geçen şu kadar asırlık zamana rağmen hâlâ o turkuaz renkli kubbe altında gönül erlerine ışık ve feyiz saçmaktadır. Dışarıda, Mevlâna Dergâhına komşu bir dizi mabet de bir yansıtıcı gibi o manevi atmosferi Konya'nın sokaklarına iletir. Bunlar birbirine yakın olduğundan zahmet çekmeden her birini ayrı ayrı ziyaret edebilirsiniz. Öyle yapın ki bu seyahatiniz tam olsun çünkü **bunlarda** da Mevlâna'nın bir hissesi var: İplikçi Camii, Mevlâna'nın ders verdiği Altun-Aba Medresesi'dir. Şems-i Tebrizî Camii ile makamı, Mevlâna'nın hocası olan Şems-i Tebrizî'ye **ithaf edil**miştir ve eski adı Pir Evi'dir. Sahip Ata Cami ve Külliyesi'nin yapılış tarihi neredeyse Mevlâna zamanına kadar iner ve zaman içinde yenilemelerden geçse de Selçukludan izler taşır. Kapu Camii'ni kayıtlara göre Mevlâna'nın torunlarından biri yaptırmıştır ve etrafı eski Konya sokaklarını yaşatan bir çarşıyla çevrilidir. Sadrettin Konevi Cami, Aziziye Cami, İmaret Cami gibi mabetleri ziyaret ettikten sonra kalan vaktinizi Meram'a ayırın. Biraz serin olsa da, yapraklar dökülse de Meram güzeldir. Yine Mevlâna'nın bir deyişi ile bitirelim: "Doğan eninde sonunda ölür. Damdan bir taş atıldı mı düşer. Usul bırak kendini a güzel! Bu toprak altında ne şirinler var ne şirinler. Kötü idiysek geçtik gittik kötülüğümüzle. İyi idiysek hayırla anın bizi!"

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. çağ** (prg 1)	**a)** Tanrısal.
——— **2. hizmetkâr** (prg 1)	**b)** Örnek.
——— **3. ilahi** (prg 2)	**c)** Devir.
——— **4. numune** (prg 5)	**d)** Birinin adına sunma, armağan etmek.
——— **5. çerağ** (prg 3)	**e)** Hizmet eden, işçi.
——— **6. ithaf etmek** (prg 5)	**f)** Mum, kandil, lamba.
	g) Enerjisi yüksek olmak.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) orada (prg 1) .....

b) bunlarda (prg 5) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Mevlana Konya'yı bir gönül şehri hâline getirmiştir.

( ) ( ) **2.** Konya, Mevlana sayesinde ilahî bir kimlik kazanmıştır.

( ) ( ) **3.** Konya bir sahabeler şehridir.

( ) ( ) **4.** Mevlana nedeniyle Konya, ölü bir şehirdir.

( ) ( ) **5.** Şehri gezmeye Meram'dan başlanmalıdır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **"Yesrib" şehrinin adı aşağıdakilerden hangisine dönüşmüştür?**
   A) Şam
   B) Konya
   C) Kudüs
   D) Medine

2. **Mevlana'nın yazdığı şiirlerin konusu aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) İlahi aşk
   B) Konya aşkı
   C) Anne sevgisi
   D) İstanbul sevgisi

3. **Aşağıdaki olaylardan hangisiyle Mevlana'nın kaderi değişmiştir?**
   A) Medine şehrine gitmesiyle
   B) Babasının Şam'a gelmesiyle
   C) Mevlana'nın tek başına seyahat etmesiyle
   D) Babasının Belh şehrinden ayrılmaya karar vermesiyle

4. **Metne göre Mevlana'nın türbesi nasıl bir yerdir?**
   A) Rahatlatıcı, huzur verici
   B) Eğlenceli
   C) Yorucu
   D) Sıkıcı

5. **Aşağıdakilerden hangisi Mevlana'nın Konya'ya kazandırdığı özelliklerden birisi <u>değildir</u>?**
   A) Konya'daki camilerin hepsini Mevlana yapmıştır.
   B) Konya, canlı bir şehir olmasını Mevlana'ya borçludur.
   C) Konya'ya her yıl dünyanın dört bir yanından ziyaretçi gelmektedir.
   D) Konya, Mevlana sayesinde gönül erlerinin yuvası hâline gelmiştir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Mevlana ve Konya'ya dair bir metin okudunuz. Sizin ülkenizde Mevlana gibi önemli ve bir şehrinizle özdeşleşmiş kimse var mıdır? Açıklayınız.
2. Mevlana, Konya'ya neden gelmiştir? Günümüzde Konya neden sık bir şekilde ziyaret edilmektedir? Açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Bildiğiniz önemli bir şahsiyetin hayatını ve eserlerini kısaca anlatınız.

DİNLEME METNİ: HACI BEKTAŞİ VELİ

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **1221 ..... ayı, Nişabur Horasan...**

   A) Nisan B) Mayıs C) Mart D) Ekim

2. **Babası ona en büyük ibadetlerden birinin de ..... olduğunu anlatıyordu.**

   A) okumak B) gezmek C) uyumak D) çalışmak

3. **Mekke'de Kâbe'yi ziyaret ederek ruhunu ..... .**

   A) arındırdı. B) temizledi. C) dinlendirdi. D) besledi.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Madde karanlığı akıl nuru ile aydınlanır.

( ) ( ) **2.** Hacı Bektaşi Veli, 1209 senesinde İran'ın Nişabur eyaletinde doğmuştur.

( ) ( ) **3.** 1290 tarihine Anadolu'da bir isyan başladı.

( ) ( ) **4.** Köydeki derenin hemen yanına bir cami inşa etti.

( ) ( ) **5.** Öğütlerinin yer aldığı eserinin adı Makalat'tır.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisine Makalat'ta <u>değinilmemiştir?</u>**

   A) İslam'ın temelinin ahlak olduğuna

   B) Ahlakın özünün bilgi olduğuna

   C) Bilginin özünün akıl olduğuna

   D) Hoşgörünün bilgiden daha önemli olduğuna

2. **Mahlası Hacı Bektaş Veli olan kişinin ismi aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Horasanlı Ahmed

   B) Nişaburlu Muhammed

   C) Seyit Muhammed

   D) Seyit Ahmed

7. TEMA

ANTROPOLOJİ

HAZIRLIK

1. Kızılderililer diye bir topluluğu daha önce duydunuz mu? Bu toplulukla ilgili bildiklerinizi anlatınız.
2. Kızılderililer ile ilgili filmler izlediniz mi? İzlediğiniz filmlerde Kızılderililer ve onların hayatları nasıl tasvir edilmiştir? Açıklayınız.

KIZILDERİLİLER

(1) Kristof Kolomb, Hindistan'a varmak üzere çıktığı deniz yolculuğunda Amerika'ya ayak basınca burasını Hindistan sanmış, yerli halka "Hintliler" adını vermişti. Bu yüzden, Hindistan'la ilgileri olmadığı halde, Kızılderililere bugünkü Amerikalılar da "Indian" (Hintli) derler.

(2) Kızılderililer, Asya **kıtasından** Bering boğazını geçerek Amerika'ya gelmişlerdir. 10-25 bin yıl önce farklı kültür ve fizik yapısına sahip bu insanlar zamanla Amerika'da tek toplumu yani Kızılderilileri oluşturacaktır. O zamanlarda kuzeyde deniz seviyesi **buzullar** nedeni ile düşüktü. Bering boğazı bir köprü vazifesi görüyordu. Avrupalılar kıtaya ayak bastığında yaklaşık 4.2 milyon, Güney Amerika'da ise 10 milyon yerli Kızılderili vardı. Bu noktadan sonra nüfus hızla azalmaya başlamıştır. Çeşitli katliamlar, bulaşıcı hastalıklar ile Kızılderililer nüfus olarak azalmıştır, topraklarını kaybetmiştir. Her Kızılderili topluluğunun az çok ayrı bir dili varsa da, genel olarak hepsi, bir şey anlatmak için kelime, ya da cümle değil, tek tek kelimelerin birleştirilmesiyle türetilen bileşik kelimeler kullanırlar. Meselâ, "o kadın çizgili bir elbise giyiyordu" cümlesinin yerine "kadın – çizgi – elbise" derler.

(3) Kızılderililer; Tanrı'ya, cennete, cehenneme inanmazlar. **Onlara** göre dünyaya "Kuvvet" hâkimdir. Bu kuvvet bütün canlı varlıklarda kendini gösterir. İyi kullanılırsa, bu kuvvet iyilik doğurur; kötü kullanılırsa kötülük doğurur. İyi yaşayabilmek için insanların bu kuvvete erişmeleri, ona **yaranmaları** gerekir. Kitap ve yazı kesinlikle kullanmazlar, bilgi sözlü bir biçimde aktarılır.

(4) Amerika'nın **keşfi** ve sonrasında beyazların **buraya** yerleşmeleri sırasında Kızılderililerin birçoğu ölmüştür. Yalnız, hayat şartları gittikçe düzeldiğinden sayıları gene de artmaktadır. Kuzey Amerika'daki Kızılderililer, Amerika hükümeti tarafından Amerikan vatandaşı olarak kabul edilirler. Bunlar, kendileri için açılmış özel okullarda okuyabilirler; hükümetin sahibi olduğu topraklarda yaşayıp çalışabilirler. Başlıca gelir kaynakları; çiftçilik, hayvan yetiştiricilik, fabrika ve maden işçiliğidir.

(5) Kızılderililer, Maya, Inka, Aztek devletleri gibi gelişmiş devletler kurmuşlar, kendilerine öz medeniyetler yaratmışlardır. Meselâ XV. yüzyılın son yıllarında şimdiki Meksika'daki Aztek imparatorluğunun nüfusu o zamanki İngiltere'nin nüfusundan, başkentleri olan bugünkü Mexico'nun nüfusu Londra'dan fazlaydı. Kızılderililer, İspanyollar ve Anglo-Saksonlar tarafından Kuzey ve Güney Amerika'da sistemli şekilde hayvan avlanır gibi **imha edilmişler**, birçok ırkları ortadan kaldırılmıştır. Komançi ve Siyu gibi ünlü ırklar bunların arasındadır. Melez Kızılderililer, tamamen İspanyollaşmıştır; İspanyolca konuşurlar, Katolik'tirler. **Safkan** olanlar arasında da Hristiyanlık ve Batı dilleri yayılmaktadır. Şu anda kızıl derililerden 210 kabile, Brezilya'nın yağmur ormanlarında yaşamaktadır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. buzul** (prg 2)	a) Birisini davranışlarıyla memnun etmeye çalışmak.
——— **2. kıta** (prg 2)	b) Var olduğu bilinmeyen bir şeyi ortaya çıkarmak.
——— **3. yaranmak** (prg 3)	c) Ortadan kaldırma, yok etme.
——— **4. keşif** (prg 4)	d) Irkının özelliklerini taşıyan.
——— **5. imha etmek** (prg 5)	e) Anakara.
——— **6. safkan** (prg 5)	f) Kutup bölgelerindeki buz dağları.
	g) Erk, güç, iktidar.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) onlara (prg 3) .....

b) buraya (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Kristof Kolomb, Amerika'dan önce Hindistan'a gitmiştir.

( ) ( ) **2.** Kızılderilileri Kristof Kolomb keşfetmiştir.

( ) ( ) **3.** Kızılderililer birçok insanı öldürmüştür.

( ) ( ) **4.** Kızılderililer Tanrı'ya inanmazlar.

( ) ( ) **5.** Günümüzde Kızılderili yaşamamaktadır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi Amerikalıların Kızılderililere "Hintli" demelerinin nedenidir?

A) Kızılderililer Hintçe konuşmaktadır.

B) Kızılderililer Amerika'ya Hindistan'dan göç etmiştir.

C) Kristof Kolomb, Kızılderilileri Hindistan'dan getirmiştir.

D) Kristof Kolomb, Amerika'ya ayak bastığında orayı Hindistan zannetmiştir.

2. Kızılderililer aşağıdaki yollardan hangisini izleyerek Amerika'ya gelmiştir?

A) Asya kıtasından Bering Boğazı'nı geçerek

B) Önce Brezilya'ya sonra Meksika'ya giderek

C) Kızılderililer başından beri Amerika'da yaşamaktadırlar.

D) Asya kıtasından Bering Boğazı'nı geçip Brezilya'ya giderek

3. Aşağıdakilerden hangisi Kızılderili nüfusunun azalma nedenlerinden biri <u>değildir</u>?

A) Bulaşıcı ve ölümcül hastalıklar nüfuslarının azalmasına neden olmuştur.

B) Kızılderililer Amerikalılar tarafından öldürülmüştür.

C) Sağlıklı yaşama olanağına sahip olamadıkları için

D) Amerika'nın kuzeyindeki buzullar eridiği için

4. Kızılderililerin inandığı "kuvvet" inancının savunduğu düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yeryüzündeki her şey güçlüdür.

B) Dünyayı yaratan bir kuvvet vardır.

C) Kuvvet, iyiye kullanılırsa iyi kötüye kullanılırsa kötülük doğurur.

D) Her iyinin içinde bir kötülük, her kötünün içinde bir iyilik bulunmaktadır.

5. **Metinden hareketle aşağıdaki bilgilerden hangisine ulaşılamaz?**

   A) Kızılderililerin sayısı her geçen gün daha da artmaktadır.

   B) Kızılderililer, çiftçilik, hayvancılık ve madencilik yapmaktadır.

   C) Kızılderililer, dünyanın en orijinal medeniyetlerini kurmuşlardır.

   D) Kızılderililer günümüzde, Brezilya'nın yağmur ormanlarında yaşamaktadır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Sizce dünyada Kızılderililere benzer başka topluluklar bulunmakta mıdır? Açıklayınız.
2. Okuduğunuz metinden yola çıkarak Kızılderililer hakkındaki görüşlerinizi açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Dünyada yaşamış olan eski topluluklardan bildiğiniz bir tanesini seçerek onların inançlarını, yaşayışlarını ayrıntılı bir şekilde anlatınız.

HAZIRLIK

1. Sizce iklim insanların saç ve ten rengini etkiler mi? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.
2. Sizin milletinize özgü saç rengi, saç şekli var mı? Sizce bunun sebebi nedir? Açıklayınız.

İNSAN SAÇ RENGİNİN EVRİMİ

(1) Yalnızca esmerlerin yaşadığı bir dünya hayal edin. İnsan atalarının **primat**lar olarak ilk ortaya çıktıkları zaman, aslında dünya tam olarak **böyleydi**. İnsansı canlıların ilk ortaya çıktıkları kıtanın Afrika olduğu düşünülüyor. Afrika kıtası **ekvator** üzerinde olduğu için, bütün yıl boyunca güneş ışınları dik bir açıyla düşer. Işınların daha dik bir açıyla düşmesinin, insanların pigmentlerinin olabildiğince koyuya **evrilmesi** yönünde bir etkide bulunduğu düşünülüyor. **Melanin** gibi koyu pigmentler, zararlı **ultraviyole** ışınlarının saç ve deri üzerinden vücuda **nüfuz etmesi**ni engeller. Daha koyu renkte deri ve saç, bireyin güneş ışınlarına karşı daha korumalı olmasını sağlar. Primatların Afrika'da ortaya çıkmalarından sonra ise insan ataları dünyanın diğer bölgelerine göç etmeye başladıkları zaman, koyu deri ve saç rengi üzerindeki seçilim baskısı daha açık renkte derilere ve saç rengine doğru yönlendi. Yani; insan ataları bugün Batı Avrupa ve Nordik ülkeleri olarak bildiğimiz bölgeye ulaştıkları zaman, bireylerin yeterli d vitaminini güneş ışınlarından alabilmeleri için deri ve saçları çok daha açık renge **evrimleşti**.

(2) Deri ve saçtaki daha koyu renkte **pigment**ler, istenmeyen ve zararlı ultraviyole ışınlara karşı koruma sağlıyor. Fakat koyu pigmentler, aynı zamanda güneş ışığının hayatta kalmak için gerekli bileşenlerini de engelliyor. Doğrudan güneş ışınlarına **maruz kal**ınan ekvator ülkelerinde günlük D vitamini ihtiyacının karşılanması, daha koyu renkli pigmentlere sahip olunsa dahi mümkün. Fakat ekvatorun daha kuzeyine (ya da güneyine) doğru uzak mesafelere göç eden insan ataları, yıl boyunca daha farklı açıda güneş ışınları altında yaşamak zorundaydılar. Kış aylarında gerekli **öge**lerin güneşten elde edilebilmesi için, göç eden insan atalarının gün içerisinde yalnızca birkaç saati vardı. Tabii ki **buna** ek olarak, dışarı çıkmayı zorlaştıran soğuk havanın da etkisinden bahsetmek gerekiyor. Yani, insan ataları daha soğuk iklimlere göç ettiği için deri ve saçtaki pigmentler zayıfladılar ve yeni renk **kombinasyon**ları oluşturdular.

(3) Saç rengi **poligenik** olduğundan, saç renginin nihai **fenotip**ini kontrol eden birçok **gen** mevcuttur. Bu yüzden, dünyanın birçok yerinde birçok farklı renkte saça sahip insanların da görülmesi mümkün. Deri rengi ile saç rengi bir şekilde ilişkili olmasına rağmen, aralarında doğrudan bir bağlantı yoktur. Bu sebeple, çok çeşitli kombinasyonlar da mümkün değildir. Bu yeni renkler dünya üzerindeki insan atalarının **popülasyon**larında görülmeye başlanınca, doğal seçilimin etkisi cinsel seçilime göre oldukça az olmuş gibi görünüyor. Bu konuda yapılan araştırmaların bulgularına göre; bazı saç renkleri karşı cins tarafından daha çekici algılanıyor. Bu durumun da, Nordik bölgelerde maksimum D vitamini emilimini sağlayan az sayıda pigmentli sarı saçın yaygınlaşmasının sebebi olduğu düşünülüyor. Bu bölgede sarı saçlı bireyler görülmeye başlandığında karşı cins, koyu saçlı bireylerden çok sarı saçlıları tercih etti. Nesiller boyunca da sarı saç, daha da yaygın görülüp daha baskın bir hal aldı. Nordik bölgelerden diğer bölgelere göç eden insan ataları da diğer bölgelerden eş bulup çifleşince, saç rengi de harmanlandı. Neandertaller'i ele alacak olursak, genellikle diğer *Homo sapien* akrabalarına göre daha açık renkte saça sahip olduklarını söyleyebiliriz. Ayrıca, Avrupa'da iki farklı türün gen akımı ve çiftleşmesi olduğu düşünülüyor. Büyük bir ihtimalle **bu durum**, daha da fazla çeşit saç renginin ortaya çıkmasına yol açmış olabilir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. primat** (prg 1)
——— **2. ekvator** (prg 1)
——— **3. evrilmek** (prg 1)
——— **4. melanin** (prg 1)
——— **5. ultraviyole** (prg 1)
——— **6. nüfuz etmek** (prg 1)
——— **7. evrimleşmek** (prg 1)
——— **8. pigment** (prg 2)
——— **9. maruz kalmak** (prg 2)
——— **10. öge** (prg 2)
——— **11. kombinasyon** (prg 2)
——— **12. poligenik** (prg 3)
——— **13. fenotip** (prg 3)
——— **14. gen** (prg 3)
——— **15. popülasyon** (prg 3)
——— **16. Homo sapien** (prg 3)

a) Bir biçimden bir biçime doğal olarak dönmek.
b) Koyu içerikli ve ışıktan koruyucu diye bilinen bir pigment.
c) Renk maddesi, boya maddesi.
ç) Mor ötesi ışın.
d) Maymunlar dâhil memeliler takımı.
e) Bir olay ya da duruma uğramak.
f) Bir şeyin içine geçmek, işlemek.
g) Birleşim.
ğ) Zaman içinde doğal olarak gelişmek, dönüşmek.
h) Yeryuvarının eksenine dik olarak geçtiği ve onu iki eşit parçaya böldüğü varsayılan, uzunluğu kırk milyon metre olan, en büyük çember.
ı) Çok genli.
i) İçinde bulunduğu hücre veya organizmada özel bir etkisi olan, kuşaktan kuşağa ve hücreden hücreye geçen kalıtımsal öge.
j) Değişimi başlatan hareket.
k) Mantıklı insan.
l) Canlı varlıkların sayısal yoğunluğu veya dağılımı, nüfus.
m) Birleşik bir şeyi oluşturan basit şeylerden her biri unsur, eleman.
n) Bir canlının gözle görünür özellikleri.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) böyleydi (prg 1) .....

b) buna (prg 2) .....

c) bu durum (prg 3) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** İnsansı canlıların ilk olarak Afrika kıtasında ortaya çıktığı düşünülmektedir.
( ) ( ) **2.** İnsanların ten rengi üzerinde, ışınların düşme açısı etkilidir.
( ) ( ) **3.** Koyu renk saçlar güneş ışınlarına karşı korumasızdır.
( ) ( ) **4.** Soğuk hava saçtaki pigmentleri güçlendirir.
( ) ( ) **5.** Saç rengi üzerinde birden fazla gen etkilidir.
( ) ( ) **6.** Nordik bölgelerde sadece koyu saç rengine sahip insanlar vardı.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Afrika kıtasındaki insanların koyu ten rengine sahip olmasında aşağıdakilerden hangisi etkilidir?**
   A) Başka yere göç etmeleri
   B) Doğuştan getirilen özellikler
   C) Güneş ışınlarının düşme açısı
   D) Soğuk havanın sert etkisi

2. **İnsan atalarındaki yeni renk kombinasyonları ne zaman ortaya çıkmıştır?**
   A) Başka yerlere göç ettiklerinde
   B) Uzun süre dışarıda bulunduklarında
   C) Afrika kıtasında yaşamaya devam ettiklerinde
   D) Güneş ışınları daha dik açıyla düştüğünde

3. **Metne göre dünyanın birçok yerinde birçok farklı renkte saça sahip insanların görülmesinin sebebi aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Saçtaki D vitamininin fazlalığı
   B) Saçın hava sıcaklığından etkilenmesi
   C) Saçın içinde koyu renk pigmenti olması
   D) Saç renginin poligenik olması

4. **Metinden aşağıdakilerden hangisine <u>ulaşılamaz</u>?**
   A) Güneş ışığı ten ve saç rengi üzerinde etkilidir.
   B) Güneş ışığı sadece Afrika'ya dik açıyla düşer.
   C) Nordik bölgelerde sarı saçlılar tercih edilmekteydi.
   D) Güneş ışığı D vitamini açısından önemlidir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Annenizin ve babanızın saç ve ten rengi nedir? Sizin saç ve ten renginiz hangisine benziyor? Bu benzerliği neden-sonuç ilişkisi içerisinde açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Sizce saç ve ten renginin oluşmasında neler etkilidir? Açıklayınız.

HAZIRLIK

1. İnsan ırklarının ayrımını sağlayan özellikler sizce nelerdir? Açıklayınız.
2. Sizce toplumunuza ait karakteristik özellikler nelerdir? Bu özelliklerin kökeni ne olabilir? Açıklayınız.

İNSAN IRKI

(1) **Irk**: Tür içerisindeki **popülasyon**lardan birinin **diğer**inden genetik olarak ayrılmasıdır ve az ya da çok coğrafik ve kültürel olarak izole edilmiş, ortak gen havuzunu paylaşan ve diğer topluluklardan farklı **allel** frekanslarına sahip olan topluluklardan oluşur. Irk kavramı iki farklı açıdan değerlendirilebilir:

(2) Birincisi objektif bir biyolojik kategorilemedir ki bundan kalıtım ve çevrenin karşılıklı etkileşimi anlaşılmalıdır. **Bun**da genler, kan grupları, çevreye uyum, **deri** rengi gibi kriterler ele alınmaktadır.

(3) İkincisi ise kültürel kategorilemedir. Bu değerlendirmede **etnisite**, dil, sosyal kimlik gibi özelliklerden yararlanılmaktadır. İnsanlar sahip oldukları biyolojik ve kültürel yapıları sayesinde dünyanın her yerinde yaşamlarını sürdürebilmektedirler. Farklı iklim, coğrafya ve koşullar insanlar arasında da farklı **adaptasyon**ların ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır. İnsanların fiziksel ayırımında ilk göze çarpan özellik deri rengidir.

Irklar fiziksel özelliklerine göre iki grupta toplanabilir:

1. **İskelet**teki belirleyici özelliklerden; **kafatası**nın şekli ve boyutları, yüz, burun, çene ve dişler, kaş kemerlerinin gelişmişliği, yanak kemiklerinin koruyucu özellikleri, **prognatizma**, boy ve vücut yapısı ile **ekstremite**lerin oranları.

2. Dış görünüşteki belirleyici özellikler; deri rengi, saç rengi ve formu, göz rengi, dudak şekli, parmak izi ve vücut kıllılığıdır.

Biyolojik sınıflama ilk olarak MÖ 14–15. yüzyıllarda Mısırlılar tarafından insanların dış görünüşlerine bakılarak yapılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre;

1. Mısırlılar (Rot): Koyu kırmızı renkli üstün bir topluluk.
2. Zenciler (Naşu): Siyah ve yapağı saçlı olanlar
3. Asyalılar (Namu): Sarı renkli, burun sırtı kemerli ve gür sakallı olanlar
4. Beyazlar (Temahu): Sarı sakallı, açık renk gözlü, uzun boylu ve hayvan postuna bürünmüş barbar olaranlar şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Daha sonra yapılan diğer bir sınıflandırma da MÖ 200 yıllarında Çinliler tarafından yapılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre insanlar beş gruba ayırmışlardır:

1) Menekşe rengi
2) Ten rengi
3) Sarı renk
4) Beyazlar
5) Siyahlar

18. yüzyılda Linnaeus'un yaptığı sınıflandırmaya göre;

A) Amerikalılar; kırmızı, **kolerik** ve dik,

B) Avrupalılar; beyaz, kan renginde ve kaslı,

C) Asyalılar; soluk benizli, **melankolik** ve soğuk,

D) Afrikalılar; siyah, soğukkanlı, rahat olmak üzere dört farklı ırk tipinden söz edilmektedir.

Günümüzde en çok kabul gören ırk sınıflaması ise;

Negroid: Tüm bireyler açık ışığa ve sıcaklığa adaptasyon gösterirler.

Mongoloid: Soğuğa adaptasyon gösterir.

Beyazlar: Deniz aşırı insanlardır.

Australoid: Avustralya'nın gerçek sahipleridir.

Amerikan İndian: Kuzey Orta ve Güney Amerika'nın Kolomb öncesi sakinleridir.

Polynesian: Yeni Zelanda'dan, doğu ve Hawai adalarına, Pasifik ve diğer ada sakinleri. Mongoloid ve Beyaz Austroloid ve Negroid özellikleri gösterenler şeklindedir.

İnsan ırkının nasıl ortaya çıktığı hakkında kesin bilgi vermek son derece güç olmakla birlikte, paleontolojik kayıtlara göre ilk insanın Afrika'nın doğusunda ortaya çıktığı söylenmektedir.

(4) Anatomik açıdan insana benzeyen bu türe Homo habilis adı verilir ve günümüzden 1,6 milyon yıla tarihlendirilmektedir, ancak bu tür günümüz insanına göre fazla **ilkel**dir. Daha sonra Afrika'da Homo ergaster ve Homo erektus ortaya çıkmıştır. Homo erektus Afrika'nın dışına çıkıp Asya'ya göç etmiştir. Bu gruptan sonra insan, farklı iklim koşullarına adapte olmayı öğrenmeye başlamıştır. Üst paleotikte Cro-Magnonların ortaya çıkmasıyla modern insana anatomik olarak en çok benzeyen türün Cro-Magnonlar olduğu tespit edilmiştir ve Cro-Magnon insanı modern insanın simgesi hâline gelmiştir.

(5) Anadolu'da insan varlığına ilişkin ilk bulgular 900 bin yıl öncesine dayanır. Bu buluntular şimdiye kadar yapılmış en eski insan yapımı taş aletlerdir ve Konya Dursunlu'da ele geçmiştir. Alt ve Orta Paleolitik döneme ait iskelet kalıntıları bulunamamıştır. Üst ve Orta Paleolitik buluntuları da dişlerle sınırlı kalmıştır. Neolitik dönemde insanların yerleşik hayata geçmesiyle insan kalıntılarını bulma olanağı artmıştır. Yapılan araştırmalar ışığında Avrupa genelinde belli başlı 5 ırk görmekteyiz. Bunlar: Nordik, Dinarik, Alpin, Doğu Avrupa ve Akdeniz.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. ırk** (prg 1)
——— **2. popülasyon** (prg 1)
——— **3. allel** (prg 1)
——— **4. deri** (prg 2)
——— **5. etnisite** (prg 3)
——— **6. adaptasyon** (prg 3)
——— **7. iskelet** (prg 3- md. 1)
——— **8. kafatası** (prg 3- md. 1)
——— **9. prognatizma** (prg 3- md. 1)
——— **10. ekstremite** (prg 3- md. 1)
——— **11. kolerik** (prg 3- md. A)
——— **12. melankolik** (prg 3- md. C)
——— **13. ilkel** (prg 4)

a) Uyum.
b) Irk, dil ve milli kimlik.
c) Cilt.
d) Belirli bir özelliği belirleyen bir genin değişik hallerinden her biri.
e) Varlık, nüfus.
f) Soy.
g) Bedenin kemik çatısı.
h) Başın kemik bölümü.
ı) Alt çenenin çıkık olması.
i) Anatomide kollar ve bacaklar.
j) İçe kapanık, öfkeli.
k) Hüzünlü.
l) İlk durumda, gelişmemiş.
m) Tarz.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) diğeri (prg 1) .....

b) bu (prg 2) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Irk, tür içerisindeki popülasyonlardan birinin diğerinden genetik açıdan ayrılmasıdır.

( ) ( ) **2.** Irklar, farklı allel frekanslarına sahip olan topluluklardır.

( ) ( ) **3.** Irk kavramı beş farklı açıdan değerlendirilebilir.

( ) ( ) **4.** Irk kategorileri biyolojik ve psikolojik olmak üzere iki tanedir.

( ) ( ) **5.** İskelette belirleyici özellikler bulunmaktadır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Prognatizmanın iskeletteki belirleyici özelliklerden biri olduğuna

B) Farklı ırkların farklı allel frekanslarına sahip olduğuna

C) En güzel ırkın hangisi olduğuna

D) Farklı iklimlerin farklı adaptasyonların ortaya çıkmasında rol oynadığına

2. Mısırlılar tarafından yapılan sınıflamada aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Naşu

B) Namu

C) Menekşe rengi

D) Temahu

3. Linnaeus'un yaptığı sınıflandırmaya göre aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) Afrikalıların soğukkanlı insanlar olduğu

B) Asyalıların melankolik olduğu

C) Amerikalıların içe kapanık olduğu

D) Avrupalıların çok spor yaptığı için kaslı olduğu

4. Metne göre aşağıdakilerden hangisi günümüzde en çok kabul gören sınıflandırmada Negroid ırkına dâhil olabilir?

A) Asyalılar

B) Afrikalılar

C) Sarı renkler

D) Beyazlar

5. **Metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?**

A) İnsan ırkı uzun yıllar boyu araştırma konusu olmuştur.

B) İnsanlar, yapılan sınıflamalara göre bir hayat tarzı benimsemişlerdir.

C) Anatomik açıdan insan türüne benzeyen homo habilis de sınıflamalara dahildir.

D) Asyalılar, Doğulu oldukları için melankoliktirler.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Irk hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Herhangi bir ırkın diğerlerine üstünlüğü olabilir mi? Örnekler vererek bu konuyu tartışınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Metindeki anahtar kelimeleri belirleyerek aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B. Anahtar kelimeleri kullanarak metni özetleyiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HAZIRLIK

1. I. ve II. Dünya Savaşı hakkında neler biliyorsunuz? Kısaca açıklayınız.
2. Ülkenizin tarihindeki en büyük savaş hangisidir? Bu savaşın nedenleri ve sonuçları hakkında bilgi veriniz.
3. Sizce insanlar savaşmadan dostça bir arada yaşayabilirler mi? Görüşlerinizi nedenleriyle açıklayınız.

KENDİ TÜRÜYLE SAVAŞAN TEK CANLI İNSAN MI?

(1) Kayıt altına alınabilen insanlık tarihinden bugüne kadar savaşsız bir döneme rastlamak çok zor. Öyle ki bazı analizciler ve araştırmacılar son 300 yılda sadece 26 günün savaşsız geçtiğini dile getiriyor. Üstelik son 300 yılda meydana gelen onca teknolojik gelişmeye, **keşiflere**, iyileşen yaşam şartlarına, sağlık hizmetlerinin gelişmesi ve yaygınlaşmasına, mühendislerin insan hayatını daha da kolaylaştırmasına, ortalama insan ömrünün uzamasına rağmen insanlar sürekli savaşmışlardır. **Küresel** bir barış, insanların mutlu olması büyük ihtimalle herkesin üzerinde **mutabık** kalacağı bir arzudur fakat insanlar sürekli savaşmayı seçmiştir.

(2) Konforlu bir evde yaşamak, asayişin sağlanması, yeterli beslenebilme gibi temel ihtiyaçları karşılansa da insanlar bununla tatmin olmuyorlar. İnsan elde ettiği nesneyi ya da hakkı bir süre kullandıktan sonra bunlardan daha fazlasını istiyor ya da bunları başkalarına da **dayatmak** istiyor. İnsanların savaşmasının sebepleri çoğu zaman tek bir sebebe dayanıyormuş gibi görünse de bir sarmal hâline gelmiş dini, ekonomik, ideolojik ve psikolojik sebeplere dayanmaktadır.

(3) İnsanlar din uğruna savaşlar verdiler; kendi inançlarını yaymak, başkalarını da inandırmak ve bu arada kaba kuvvetle **hâkim** oldukları topraklardaki zenginlikleri ve insan gücünü de kazanmak istediler. İnsanlar ideoloji uğruna savaştılar; maksat kendi fikirlerinin diğer fikre galip gelmesi ve karşıt fikrin sahip olduğu kaynakları ve zenginlikleri ele geçirmekti. İnsanlar petrol için savaştı ve hâlâ savaşmaktadır. Ekonomik kaynakların ele geçirilmesi için yapılan bu savaşa da dini ve ideolojik sebepler eklenebilmektedir. Görünen sebep bazen önemli ticaret yollarının ele geçirilmesidir; İpek Yolu, Baharat Yolu gibi. Bazen enerji kaynaklarının ele geçirilmesidir; petrol ve kömür gibi. Bazen dini sebeplerdir; Haçlı Seferleri ve **mezhep** savaşları gibi. Bazen de intikam duygusudur; II. Dünya Savaşı gibi bu örnekler çoğaltılabilir fakat başka bir yazının konusu olabilecek kadar derin ve geniş bir mevzudur.

(4) İnsanların savaşının sebebi yine insan kaynaklıdır. Bunlar açgözlülük, **hodbinlik**, kin, intikam duygusu, tahammülsüzlük gibi hislerdir. Bu hislerin ortaya çıkmasında tarihin sürekli olarak devamlılığını görebiliriz. İnsanların hayvanlardan farkı yaşadıkları felaketleri veya zaferleri gelecek nesillere de nakşetmesidir. **Bu sebeple** anlatı ya da eğitim yoluyla öğretilen felaketler bu olaylar yaşandığında henüz dünyada bile olmayan bir insanı başka millet, devlet ya da bir sosyal-siyasi gruba düşman edebilir; belki asırlar önce kaybedilen ve kutsiyet atfedilen bir toprak parçası insanları bir ülküde birleştirebilir; zaferler ise bir gurur kaynağı hâline gelebilir. Hayvanlar ise genellikle doğuştan gelen içgüdüleri sebebiyle çatışma yaşarlar. Bu içgüdüler genellikle soyun devamlılığını sağlamak için çiftleşmek, beslenme ve korunma olarak öne çıkar.

(5) İnsanların bu durmak bilmeyen savaşına bazı düşünürler; farklı hayvan türlerinin ya da bazı aynı hayvan türlerinin ne kadar da paylaşımcı ve yardımsever bir hayat sürdüklerini işaret ederek eleştirirler. Evet, birbiriyle çok iyi anlaşan, birlikte yaşayan kedi ve köpek olabilir. Bir kedi, muhabbet kuşunun üzerinde gezinmesine tepkisiz kalabilir. Annesi ölen bir yavru kurt klandaki başka bir dişi kurt tarafından evlatlık edinilip, beslenebilir. Bunlar gibi pek çok örnek mevcut. Fakat hayvanların da aynı türden olsalar bile çok vahşi şekilde birbirlerini öldürdüklerini, savaştıklarını biliyoruz. Bu şirin ayrıntıların insanlar arasında da tesis edilebileceğini ümit etmek şimdilik bir ütopyaya inanmakla eşdeğer görünüyor ve gelecekte küresel barışın sağlanacağına dair hiçbir belirti görünmüyor.

(6) Liderliği ele geçiren erkek aslan önceki liderden doğan tüm yavru aslanları boğuyor. Bir aslan klanı başka bir aslan klanına topyekün saldırıp, gücü yeten taraf diğer tarafı yok ediyor. Şehirlerde yaşayan bazı kedi ve köpekler bile gruplaşıp, sokaklarda alan hakimiyeti savaşı veriyor. Kısacası anlatmak istediğimiz aynı ya da farklı türlerin birlikte barış içerisinde yaşadığına dair pek çok örnekle karşılaşabiliriz fakat türlerin birbirini vahşice yok ettiği örnekler daha fazla ve **"rutin"** hâlini almış görünüyor.

(7) İnsanlar da hayvanlar da "öteki" ile savaşmaktan vazgeçmiyor. İnsan ve hayvanlarda da "tehdit algısı" ve "kaynakların paylaşılması/paylaşılamaması" savaşı çarçabuk doğuruyor. İnsanlar için tehdit algısı farklı ırklara, dinlere, mezheplere karşı ortaya çıkıyor. Teknoloji ne kadar ilerlemiş ve küreselleşen dünyada insanlar birbiriyle ne kadar da temas hâlinde olsa da **bu durum** şimdilik değişmiş görünmüyor.

(8) Tüm canlılar yaşamak istiyor. Yaşamak ve yaşatmak için de bir diğerini öldürmeyi-can vermeyi göze alıyor. İşte bu iki zıtlık bir kısır döngü gibi asırlardır birbirinin içinde barınıyor.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. keşif** (prg 1)
——— **2. küresel** (prg 1)
——— **3. mutabık** (prg 1)
——— **4. dayatmak** (prg 2)
——— **5. hakim** (prg 3)
——— **6. mezhep** (prg 3)
——— **7. hodbinlik** (prg 4)
——— **8. rutin** (prg 6)

a) Var olduğu bilinmeyen bir şeyin ortaya çıkarılması.
b) Kendi istediğini yaptırmakta direnmek.
c) Bir kimseyi veya bir şeyi görmeyi, kavuşmayı istemek, göreceği gelmek.
ç) Bencillik.
d) Birbirine uyan, aralarında anlaşmazlık olmayan.
e) Egemen, buyruğunu yürüten, sözünü geçiren.
f) Dünya ölçüsünde geniş bir bakış açısıyla benimsenen, global.
g) Bir dinin görüş, yorum ve anlayış ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan kollarından her biri.
ğ) Sıradanlık, çeşitlilik göstermeyen, alışılagelmiş düzen.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu sebeple (prg 4) .....

b) bu durum (prg 7) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Kendi türünü öldüren tek canlı insandır.

( ) ( ) **2.** Yaşam şartlarının iyileşmesi, savaşları azaltmamıştır.

( ) ( ) **3.** İnsanların savaşma sebepleri ekonomik kaygılardır.

( ) ( ) **4.** İnsanların savaşının sebebi yine insan kaynaklıdır.

( ) ( ) **5.** Canlıların hayatta kalma isteği, savaşları doğuruyor.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi insanların savaşma sebeplerinden birisi değildir?**
   A) Dini sebepler
   B) Ekonomik sebepler
   C) Bilimi geliştirmek
   D) İntikam duygusu

2. **İnsanlardaki tehdit algısı aşağıdakilerden hangisine karşı oluşmaz?**
   A) Mezheplere
   B) Dillere
   C) Farklı ırklara
   D) Dinlere

3. **Aşağıdakilerden hangisi savaş sebeplerinden birisi değildir?**
   A) Hoşgörü
   B) Kin
   C) Tahammülsüzlük
   D) İntikam duygusu

4. **Metne göre insanların ortak arzusu nedir?**
   A) Başarı
   B) Savaş
   C) İleri teknoloji
   D) Barış ortamı

5. **Aşağıdakilerden hangisi barış ortamını sağlayacak unsurlardan birisi değildir?**
   A) Asayişin sağlanması
   B) Rekabet
   C) Yeterli beslenme
   D) Konforlu bir yaşam

6. **Aşağıdakilerden hangisi insanlar için de hayvanlar için de bir savaş sebebidir?**
   A) Siyasi sebepler
   B) Ekonomik sebepler
   C) Türünü devam ettirme
   D) Dini sebepler

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıdaki konu ile ilgili görüşlerinizi belirtiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Savaşlar olmasaydı bugün dünyamız ne durumda olurdu?

Ülkeler: .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Teknolojik gelişmeler: .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

İnsanlar: .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HAZIRLIK

1. "Apokalipto" filmini izlediniz mi? Bu film hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Filmin Konusu:

Oyuncu Kadrosu:

2. İnka, Maya ve Aztek uygarlıkları hakkında neler biliyorsunuz? Bildiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
3. Aşağıda verilen tablonun ilk iki bölümünü metni okumadan önce, üçüncü bölümünü ise metni okuduktan sonra doldurunuz.

1. BİLDİKLERİM: Şu an, bu konu ile ilgili ne biliyorum?	2. BİLMEK İSTEDİKLERİM: Ne öğrenmek istiyorum?	3. ÖĞRENDİKLERİM: Neler öğrendim?
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

4. Ülkenizde ya da ülkenizin yakınında İnka uygarlığı gibi yok olmuş bir medeniyet var mı? Açıklayınız.

İNKA UYGARLIĞI

(1) Ekvador, Peru, Bolivya ve Kuzey Şili topraklarına yayılan ve İspanyol **sömürgeciler** tarafından Aztekler gibi tarih sahnesinden silinen İnka uygarlığı, her zaman için tarihçilerin ilgisini çekmiştir. Yazıyı kullanmamış bir uygarlık olan İnkalar hakkında günümüze ulaşan bilgiler oldukça kısıtlı olup İnka tarihinin ilk dönemleri genellikle efsanelere dayalıdır.

(2) Efsanelere göre İnka İmparatorluğu'nun kuruluşu, dört kardeşin eşlerini de yanlarına alarak Pacari Tampu'daki mağaralarını terk etmeleriyle başlar. Dört kardeşten biri olan Ayar Manco, Cuzco Vadisi'ne yerleşerek İnka uygarlığının **temellerini atar**. İnkalar, Ayar Manco'yu İnka İmparatorluğu'nun 12 ya da 13 imparatorunun ilki kabul ederler ve efsanelerinde adı hem **uygarlığı** getiren kahraman hem de tanrı olarak onurlandırılır. Efsaneleri bir tarafa bırakırsak İnkalar, And Dağları'nın göbeğinde, ortalama 3,400 metre yükseklikteki Cuzco Bölgesi'ne büyük olasılıkla XIII. yy sonunda yerleştiler. **Kendilerinden** önce başka halkların yaşamış olduğu bu bölgede, sıradağlara ve kıyıdaki **çoraklaşmış** topraklara rağmen, gelişmiş ulaşım ağlarına ve ileri tarım tekniklerine dayanan bir uygarlık ve **imparatorluk** kurdular.

(3) Yarı efsaneleşmiş olan ilk imparatorlar, İnkaların Cuzco Bölgesi'nde egemenlik kurmalarını sağlayan savaşçı **kabile** reisleriydi. **Onlar** bazen inandırma bazen kaba kuvvete başvurma yoluyla dağda olsun, kıyıda olsun birçok topluluğu egemenliği altına almış ve sonunda kuzeyden güneye uçsuz bucaksız bir imparatorluk kurmayı başarmışlardı. İmparator Huayna Câpac döneminde İnka İmparatorluğu en geniş sınırlarına ulaşmıştır. Öyle ki imparatorluk, Kolombiya'nın güneyinden Şili'nin orta kesimlerine kadar 4,000 km uzunluğundaki bir alana kadar uzanmış ve tahmini 7-10 milyonluk bir nüfusu içerisinde barındırmıştır.

(4) İnka İmparatorluğu'nun siyasal ve toplumsal düzeni katı bir **hiyerarşiye** dayanıyordu. **İktidar**, Sapa İnka (Eşsiz İnka) unvanını taşıyan imparatorun şahsında toplanmıştı. Fetihlerdeki başarılarına rağmen, imparatorun **otoritesi** kazandığı askeri zaferlere değil, kutsal kişiliğine dayanıyordu. Halkın gözünde **o**, "Güneş'in Oğlu"ydu. İnkaların atası da İnti, yani Güneş'ti. Hükümdarlığın temelinde dini unsurlar bulunması, İnka devletine **teokratik** nitelikler kazandırmıştı.

(5) Güneş'e tapınmanın devletin resmi dini olduğu İnkaların en eski tanrısı İnti idi. Fakat İmparator Pachacutec'in hükümdarlığından başlamak üzere **onun** yerini Yaratıcı Tanrı Viracocha almıştır. Viracocha, "yaşlı gök tanrısı" ya da "dünyanın yaratıcısı" olarak da adlandırılırdı. İnkaların dinsel inanışına göre peş peşe yaratılışın ardından Viracocha, sonunda insanlara uygarlığı bağışlamıştı. Öte yandan, Azteklerde tanrılara insan kurban etmek yaygın bir uygulama ve inanış olsa da özellikle İnkalarda insan kurban etme törenlerine çok ender rastlanırdı. İnkalar tanrılarına daha çok **lama** kurban ederlerdi.

(6) Kutsallıkta Güneş tanrısına eş olan İnka'nın, yani hükümdarın, imparatorluk simgeleri, alnını örten lâl rengi bir saçak (mascapaicha) ve kulak memelerine takılan büyük altın disklerdi. Güneş'in Oğlu olan imparator, tanrılar ve insanlar arasında aracılık yapar, halkın ve evrenin düzenini korurdu. Ayar Manço tarafından yasaklanana kadar imparatorlar, kendi kız kardeşleriyle evlenmişlerdir. **Bundaki** amaç ise İnka soyunun tanrısallığını korumaktır. Öte yandan, imparatorlar büyük bir **debdebe** içinde, kalabalık **maiyetiyle** birlikte sarayda yaşamıştır. İmparatorlar, en ince kumaşlardan biçilmiş elbiseler giymiş, çok değerli mücevherler takmışlardır. Onları binlerce muhafız korumuştur. Ayrıca İnka imparatorunun **haremi** de bulunurdu. İmparator haremindeki kadınlar, imparatorluğun bütün köylerinden seçilerek alınırdı. İmparatorlar öldüklerinde bedenleri **mumyalanır** ve Cusco'daki Güneş Tapınağı'na konulurdu.

(7) İnkaların **bayındırlık** çalışmaları arasında yollar önemli bir yer tutar. İnkalar, kıyı boyunca kuzey-güney doğrultusunda uzanan ve Andlar'ı aşan iki ana yol ile vadilerin diplerinden geçen bağlantı yollarıyla gerçek bir ulaşım ağı kurmuşlardı. Dümdüz uzanan bu geniş yolların iki yanında ya duvar gibi yontulmuş dik kayalar yükseliyor ya da ormanlık yamaçlar basamaklar hâlinde yola kadar iniyordu. İnkalar, yolların derin uçurumları ve azgın akarsuları aştığı yerlerde, sürekli muhafızların beklediği asma köprüler inşa etmişlerdi.

(8) İnka mimarisinin iki temel özelliği vardır. Birincisi, kusursuz bir şekilde yontulup **perdahlanmış** büyük taş blokların kullanımı; ikincisi, bina kapılarının ve pencerelerinin yamuk biçiminde yapılması. Yapılar, her biri tonlarca ağırlıkta olan, birbirine kolaylıkla geçebilen ve **harçsız** olarak birbirine oturtulmuş olan devasa bloklardan oluşturulmuştu. Deprem kuşağında yer almasına karşın, hiçbir sarsıntının **bu binaları** yıkamaması İnkaların mimarideki başarısını **gözler önüne sermektedir.**

(9) İnkalar mimaride başarılı iken sanat da pek **mahir** değillerdir. Onların yalnızca mimari alanda geliştikleri söylenebilir ki İspanyol sömürgeciler tarafından yok edilen İnka uygarlığından geriye de yalnızca büyük şehir ve kale kalıntıları kalmıştır. **Keza,** kuyumculuk ve dokumacılık alanında da usta olmalarına karşın, yine İspanyol **yağması** nedeniyle günümüze **bu zanaatlardan** örnek kalmadığı söylenebilir. İnkalar, Güneş'in simgesi ve doğaüstü güçlerin kaynağı olarak gördükleri altını ekonomik değil, yalnızca dini amaçlarla kullanmışlardır. İnka şehirlerinde **putlar** genellikle altından yapılmıştır. İnkalar atalarına altından ve gümüşten yapılmış **adaklar** sunmuşlardır. İşte, bu altın ve gümüş zenginliği, İspanyol sömürgecilerin **gözünü döndürmüş** ve onların şehirleri tam anlamıyla **talan etmesine** sebep olmuştur.

(10) İnka imparatorluğu, İspanyolların beraberlerinde getirdikleri hastalıklara ve onların sömürgeci faaliyetlerine fazla dayanamamıştır. 1572'de Francisco de Toledo önderliğindeki İspanyollar büyük bir katliam ve yıkım gerçekleştirerek onları **tarih sahnesinden silmişlerdir.**

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— 1. **sömürgeci** (prg 1)
——— 2. **uygarlık** (prg 2)
——— 3. **çoraklaşmış** (prg 2)
——— 4. **imparatorluk** (prg 2)
——— 5. **kabile** (prg 3)
——— 6. **hiyerarşi** (prg 4)
——— 7. **iktidar** (prg 4)
——— 8. **otorite** (prg 4)
——— 9. **teokratik** (prg 4)
——— 10. **lama** (prg 5)
——— 11. **debdebe** (prg 6)
——— 12. **maiyet** (prg 6)
——— 13. **harem** (prg 6)
——— 14. **mumyalamak** (prg 6)
——— 15. **bayındırlık** (prg 7)
——— 16. **perdahlanmış** (prg 8)
——— 17. **harç** (prg 8)
——— 18. **mahir** (prg 9)
——— 19. **keza** (prg 9)
——— 20. **yağma** (prg 9)
——— 21. **put** (prg 9)
——— 22. **adak** (prg 9)

a) Devlet yönetimini elinde bulundurma ve devlet gücünü kullanma yetkisi.
b) Görkem, gösteriş.
c) Yöneticilerin, liderlerin yanında bulunan görevliler.
ç) Buyurma, yaptırma ya da yasak etme hakkı ya da gücü.
d) Bir cesedi, bozulmaması için özel ilaçlarla mumya durumuna getirmek.
e) Siyasi iktidarın, Tanrı'nın temsilcileri olduklarına inanılan din adamlarının elinde bulunduğu toplumsal, siyasi düzen, din erki.
f) Saray ve konaklarda kadınlara ayrılan bölüm; bu bölümde oturan kadınların hepsi.
g) Yapıda tuğla veya taşların örgüsünü sağlamlaştırmak, duvarları sıvamak için kullanılan karışım.
ğ) Sömürge elde etmek amacında olan kimse veya ülke.
h) Becerikli, yetenekli; uzman, işini iyi bilen, usta.
ı) Birçok kişinin zor kullanarak ele geçirdikleri malı alıp kaçması, talan.
i) Ortak bir atadan türediklerine inanılan toplumsal ve ekonomik ilişkilerinde anaerkil, ataerkil anlayışı uygulayan geleneksel topluluk.
j) Bazı ilkel toplumlarda doğaüstü güç ve etkisi olduğuna inanılan ve tapınılan varlıklar, eşyalar vb.
k) Uygar olma durumu, medeniyet, medenilik.
l) Birtakım doğaüstü gücü bulunduğuna, ruhlarla ilişki kurarak hastalıkları iyileştirdiğine inanılan din adamı.
m) Güney Amerika'nın dağlık bölgelerinde yaşayan, tüyleri uzun, boyu yüksek ve boynu uzun hayvan.
n) Dini inanış gereği adanan şey, kurban, nezir.
o) Aynı biçimde.
ö) Verimsiz, kısır hâle gelmiş olan toprak.
p) Parlatılmış, parlaklık verilmiş.
r) Makamların, rütbelerin vb. önem sırası, astlık ve üstlük düzeni, aşama gözetilerek yapılan sınıflama.
s) Bir yeri mimari ve kültürel anlamda geliştirmek; imar.
ş) Kendi topraklarında oturan çeşitli milletleri egemenliği altında toplayan devlet biçimi.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki söz öbeklerini yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. temel(lerini) atmak** (prg 2)

——— **2. gözler önüne sermek** (prg 8)

——— **3. gözü dönmek** (prg 9)

——— **4. talan etmek** (prg 9)

——— **5. tarih sahnesinden silinmek** (prg 10)

a) Aşırı bir isteğin, öfkenin etkisiyle ne yaptığını bilmez duruma gelmek.

b) Yok olmak, varlığını devam ettirememek.

c) Bir işi yapacak güç ve yeteneği kendinde bulamamak.

ç) Açıklamak, sergilemek, göstermek, tanıtmak.

d) Yağmalamak.

e) Herhangi bir işe başlamak, girişmek, bir şeyin gelişmesine, büyümesine sebep olmak.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki söz öbeklerini, anlamlarına uygun gelecek şekilde boşluklara yerleştiriniz. Lütfen uygun zaman ve şahıs eklerini kullanmayı da unutmayınız.

"temel(lerini) atmak (prg 2), gözler önüne sermek (prg 8), gözü dönmek (prg 9), talan etmek (prg 9), tarih sahnesinden silinmek (prg 9) "

a) Çocukların ayakkabıları ailenin fakirliğini .....

b) Aztek medeniyeti, İspanyol işgaliyle .....

c) Moğollar işgal ettikleri toprakları .....

ç) ..... baba, korkunç bir cinayet işledi.

d) İşte, tam burada, yeni bir devletin .....

4. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) kendilerinden (prg 2) .....

b) onlar (prg 3) .....

c) o (prg 4) .....

ç) onun (prg 5) .....

d) bundaki (prg 6) .....

e) bu binaları (prg 8) .....

f) bu zanaatlardan (prg 9) .....

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** İnka medeniyeti, yaşanan kültür çatışmaları sonucunda yok olmuştur.

( ) ( ) **2.** İnkalar gelişmiş bir yazı sistemine sahipti.

( ) ( ) **3.** İnkalar And Dağları çevresine yerleşmiş bir topluluktu.

( ) ( ) **4.** Hayvancılık ve endüstri faaliyetleri İnkalarda son derece gelişmiştir.

( ) ( ) **5.** Sapa İnkalar güçlerini kutsal kişiliklerinden almıştır.

( ) ( ) **6.** İnkalarda çok tanrılı bir inanış söz konusudur.

( ) ( ) **7.** İnkalarda tanrılara insan kurban etmek olağan bir durumdu.

( ) ( ) **8.** İlk defa Ayar Manço döneminde imparatorlar kız kardeşleriyle evlendirilmiştir.

( ) ( ) **9.** İmparatorların cesetleri Güneş Tapınağı'nda korunmuştur.

( ) ( ) **10.** İspanyolların İnka şehirlerini yağmalamasında dini faktörler etkili olmuştur.

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. "Deprem kuşağı" ifadesinde yer alan "kuşak" kelimesinin anlamı aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak açıklanmıştır?

A) Bele sarılan uzun ve enli kumaş

B) Televizyonda programlar için ayrılmış özel zaman dilimi

C) Yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş kişilerin oluşturduğu topluluk

D) Yeryüzünde veya herhangi bir gök cisminde belli şartları sağlayan bölge

2. Aşağıdaki cümle seçeneklerden hangisi ile <u>tamamlanamaz</u>?

"İnkalar ....."

A) için altının ekonomik değil, dini anlamı vardır.

B) Güneş'e tapınırdı ve onun için adaklar hazırlardı.

C) kuyumculuk ve dokumacılık zanaatlarında ustadır.

D) arkalarında bıraktıkları sanat eserleriyle dikkat çekmiştir.

3. Metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnka tarihi

B) İnka medeniyeti

C) İspanyol yağmaları

D) İnkaların dini inançları

4. Metinde aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir</u>?

A) İnkalardaki bilime

B) İnkalardaki siyasi yapıya

C) İnkaların geçim kaynağına

D) İnkaların yaşadıkları bölgeye

5. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) Elimizde İnkalarla ilgili kısıtlı bilgiler vardır.
   B) İnka mimarisi coğrafi sebeplerle pek gelişememiştir.
   C) İnka İmparatorluğu'nda milyonlarca insan yaşamıştır.
   D) İnka uygarlığı her dönem tarihçilerin ilgisini çekmiştir.

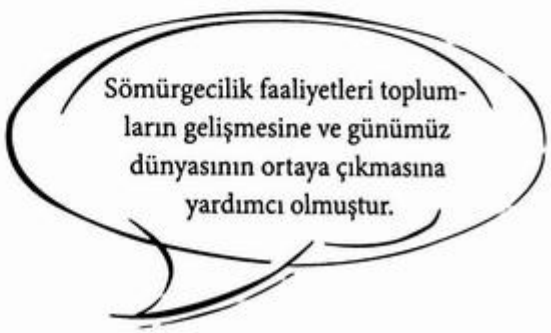
6. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) İnka tarihini tamamen efsanelerden oluşmaktadır.
   B) İmparatorların tanrının oğlu olduğuna inanılmıştır.
   C) İmparatorun evrendeki düzeni inşa ettiğine inanılmıştır.
   D) Uygarlığın Viracocha tarafından insanlara verildiğine inanılmıştır.

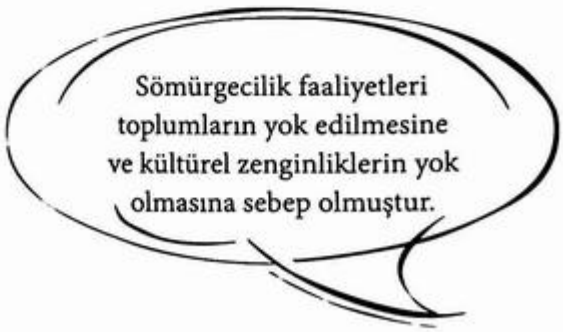
7. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) İnkalarda siyasi yapı dini değerlere dayanmaktadır.
   B) İnanışa göre İnkaların ilk imparatoru Ayar Manco'dur.
   C) Depremler sebebiyle İnka şehirleri yerle bir olmuştur.
   D) Huayna Câpac döneminde İnkalar en parlak dönemini yaşamıştır.

8. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**
   A) İnka imparatorları oldukça şatafatlı bir hayat sürmüşlerdir.
   B) İspanyollar İnkaların yer altı kaynaklarını ele geçirmişlerdir.
   C) İnkaların kendilerine has bir mimari üslupları bulunmaktadır.
   D) Tanrısallığı korumak adına imparatorlar kız kardeşleriyle evlenmiştir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....
10. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ederek aşağıya yazınız.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....
10. .....

C. Tespit ettiğiniz anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HAZIRLIK

1. Gemi ile seyahat etmeyi sever misiniz? Nedenleriyle açıklayınız.
2. Vikinglerle ilgili neler biliyorsunuz? Açıklayınız.
3. Vikinglerle ilgili çizgi film ya da film izlediniz mi? İzlediyseniz onların hayatları hakkında filmlerden neler öğrendiniz? Örneklerle açıklayınız.

VİKİNGLER KİMLERDİR?

(1) Vikingler veya Norslar, İskandinavyalı korsan ve tüccar kavimdir. Yılın büyük kısmını denizlerde geçirmiş olan savaşçı bir halktır. 8 – 11. yüzyıllar arasında kuzeybatı Avrupa'da birçok yeri **fethet**mişlerdir.

(2) Bugün İskandinav ülkelerinde yaşayan Danimarkalı, Norveçli ve İsveçlilerin meydana getirdiği topluluk, eski çağlarda "Vikingler" olarak isimlendiriliyordu. Şu anki İzlanda, Faroe Adaları, İskoç halkı ve Rus halklarının bir kısmı da Viking **kökenli**dir. Orta ve Güney Avrupa'ya da yayılmış olan **bu insanlara** Kuzey Adamları anlamına gelen Normanlar da denirdi. MS. 8. yy'da **barbar** bir topluluk durumunda olan Vikinglerin toprakları sert iklim nedeniyle tarım ve hayvancılığa elverişli değildi. Bu nedenle tek geçim kaynakları, ülkelerini çevreleyen denizdi.

(3) Zamanla iyi birer denizci olan Vikingler topraklarını bırakarak dört bir yana dağıldılar. Batı Avrupa kıyılarına yaptıkları baskınlarla şehir ve kasabaları **yağma etmiş**, kendilerine gerekli her şeyi gemilerine yükleyip ülkelerine götürmüşlerdir. Fransa ve İngiltere topraklarına da çıkan Vikingler **bu ülkelerde** büyük zararlar meydana getirmiş, Paris'i dört kere **kuşatmışlardır**.

(4) Viking adı **muhtemelen** Eski Norsça "vik" (dere) sözcüğünden ya da Eski İngilizce "wic" (kamp) sözcüğünden türemiştir. Nors ise Eski Norsça "noord" (kuzey) sözcüğünden türemiştir. Erken dönem İskandinav dillerinde "viking" sözcüğü korsan anlamına gelirdi. Viking kelimesi bir halktan ziyade bir kültürü temsilen kullanılır.

(5) Adları "deniz savaşçıları" anlamına gelen Vikingler, aslında iki ulusa, yani Varyaglar ile Normanlar'a mensup insanlardır. İsveçli olan Varyaglar doğuya doğru yayılmış, 11. yüzyılda Karadeniz'e, hatta İran'a kadar uzanmışlardı. **Bunların çoğu** Rusya'da Novgorod ve Ukrayna'da ise Kiev'e yerleştiler, barışçı **ticaret erbabı** olarak ipek karşılığında kürk ve köle alışverişi yaptılar. Bunlarından Prens Ryurik Hanedanı Rusya'da 16. yüzyıla kadar hüküm sürdü.

(6) Normanlar, Danimarka ve Norveç Vikingleri'nin Fransa'nın Normandiya bölgesine yerleşmiş ve Fransızca dilini benimsemiş olan kısmıdır. Danimarkalı ve Norveçli olan Normanlar batıya doğru denizleri fethe giriştiler. Usta gemici ve savaşçı olan bu insanlar İzlanda'yı, Grönland'ı ve Kanada kıyılarını ele geçirerek **sömürgeleştirdiler**. Pruvası ejderha başı biçiminde olan, yelkenle ve kürekle yol alan, dibi hemen hemen düz, uzun teknelerin üstünde Büyük Britanya'ya çıktılar; zengin manastırları yağmalayarak, ağır **fidyeler** alarak her yere korku ve dehşet saldılar.

Vikingler nereleri fethettiler?

(7) Sen Irmağı boyunca denizden yukarı çıkan Normanlar, biri 845'te, diğeri 885'te iki kere Paris'e saldırdılar. Luvar Vadisi, Bordeaux, Toulouse, Lizbon, Sevilla, hatta İtalya bile onların saldırısına uğradı. 9. yüzyılda Fransa Kralı Büyük Charles Fransa'yı Viking saldırısından korumanın tek çaresini, **onların** bugünkü Normandiya ismi verilen topraklara yerleşmesine **göz yummakta** bulmuştu. Böylece verimli topraklara sahip olan Vikingler yavaş yavaş durulmuşlar ve burada zamanla Fransızlaşmışlardı. Bugün Fransa'nın en iyi denizcileri Vikingler'in soyundan gelen Normanlar'dır. Vikingler bu topraklarda kısa sürede çoğaldılar ve üzerinde yaşadıkları topraklar kendilerine dar gelmeye başladı. Bu yüzden gözlerini başka ülkelerin verimli topraklarına çevirdiler. Bu topraklar ise İtalya topraklarıydı. Normanlar yani Vikingler zamanla bütün Güney İtalya'yı ve çevresindeki adaları tek bir krallığın egemenliği altına aldılar.

(8) Normandiya adını alan bölgeye yerleştikten yüz yıl kadar sonra buradan yola çıkan William İngiltere'nin fethine girişti. Viking ve Frenk **soyundan** gelen Normanlar 11. yüzyılda Britanya'yı fethetmiş ve İngiltere'nin en güçlü **hanedanı** olmuşlardır. Norman fethi, Britanya'nın son fethidir.

(9) Vikingler batıya doğru ilerlerken, kardeş millet kabul edilen, Bizans'ın batısını koruyan Varegler de doğuya doğru ilerlemişlerdir. 8. ile 11. yüzyıllar arasında Avrupa'da yaşanan bu döneme, tarihte Viking Devri denir.

(10) Viking yayılmasının sonuçlarından biri Avrupa'da **derebeyliğin** güçlenmesi oldu. Sürekli denizden ve karadan gelen tehdit karşısında krallar, soyluları kendi topraklarında, kendi silahlarıyla savunmakta ve köylüleri, tahkim edilmiş yerlerde korumakta serbest bıraktılar. Böylece derebeyler bağımsızlığa yöneldiler ve krallık karşısında güçlerini artırdılar.

Viking kültürü

(11) Vikingler Hristiyanlığı benimsemiş olsalar da kendi kültürlerinden vazgeçmemişlerdir. Geleneksel inançlarına da devam eden Vikingler, savaş Tanrısı Odin'e kurbanlar sunuyor, cinleri-perileri kutluyorlardı. Çok iyi örgütlendikleri için ülkelerinde merkezî monarşiler kurdular.

(12) Arkeolojik kazılarda çeşitli eşya (kızak, araba takımları), süs parçaları (tokalar, bilezikler, gümüş madalyon ve gerdanlıklar), silahlar (kılıçlar, kargılar, baltalar) ortaya çıkarıldı. Bunların üzerindeki ejderha, kuğu, at ve yılan motiflerinin büyülerle ilişkili bir anlamı olduğu sanılır. Viking köylerinin sokakları odun döşeliydi. Bu köylerde kumtaşından ve granitten yapılmış, üzeri yazılı ve resimli mezar taşları bulundu.

(13) Denizlerde yaşayan Vikingler cenaze törenlerini de denizde gerçekleştirirdi. Ölülerini tahtadan içi toprakla doldurulmuş bir kayığa koyup yakarlardı. Sanılanın aksine Vikingler başlarına boynuzlu ya da kanatlı kasklar takmamışlardır. Vikingler'in boynuzlu kask taktıklarına yönelik olan yaygın kanı, Vickythe Viking adlı çizgi dizi nedeniyle oluşmuştur. Aslında Vikingler'in hemen hemen yarısı savaş meydanlarında kask bile takmamışlardır ve başları korumasız savaşmışlardır. Kask kullanan Vikingler ise muhtemelen rütbeli ve zengin olanlarıdır ve taktıkları kasklar herhangi bir ayırt edici özelliği olmayan kubbelli kasklardır. Bunların sayısı da oldukça sınırlı olduğundandır ki günümüze kadar ulaşabilen Viking kasklarının sayısı bir hayli azdır.

(14) Vikingler hakkındaki en önemli araştırmalar Oseberg'de (Norveç) ve Jelling'deki (Danimarka) bir kral mezarlığında gerçekleşti. Eski Tralleborg ve Jutland kalelerinde, Hedeby köyünde Viking yapı tekniği ortaya çıkarıldı. İsveç'te Gotland Adası'nda çok değerli kalıntılar bulundu.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. kökenli** (prg 2)
——— **2. fethetmek** (prg 1)
——— **3. barbar** (prg 2)
——— **4. yağma etmek** (prg 3)
——— **5. kuşatmak** (prg 3)
——— **6. muhtemelen** (prg 4)
——— **7. sömürge** (prg 6)
——— **8. fidye** (prg 6)
——— **9. soy** (prg 8)
——— **10. hanedan** (prg 8)
——— **11. derebeylik** (prg 10)

a) Uygarlaşmamış (kavim, topluluk).
b) Çevresini sarmak, çevrelemek, çevirmek, abluka etmek, ablukaya almak.
c) Asıllı.
ç) Bir devletin kendi ülkesinin sınırları dışında egemenlik kurarak yönettiği ekonomik veya siyasal çıkarlar sağladığı ülke, sömürülen ülke, müstemleke, koloni.
d) Bir yeri veya ülkeyi savaşarak almak.
e) Umulur ki, beklenir ki, görünüşe bakılarak.
f) Birçok kişinin zor kullanarak ele geçirdikleri malı alıp kaçması, talan.
g) Tutsak edilen veya rehin alınan bir kimsenin serbest bırakılması için istenen para.
h) Bir atadan gelen kimselerin topluluğu, sülale.
ı) Hükümdar, devlet büyüğü vb. bir kişiye dayanan soy, büyük aile.
i) Orta Çağda özellikle Batı Avrupa'da toprağı ve üzerinde yaşayan köylüleri tek bir kimsenin malı sayan siyasal düzen, feodalite.
j) Bir şeyi söz ile ifade etmek, söylemek.

2. ETKİNLİK

1. "ticaret erbabı "söz öbeği aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru şekilde açıklanmıştır? (prg 5)

   A) Ticareti sevmeyen kişi

   B) Babası ticaret yapan kişi

   C) Ticaretle uğraşan kişi

   D) Ticarette zarar eden kişi

2. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde "göz yummak" söz öbeği metindeki anlamıyla kullanılmıştır? (prg 7)

   A) Mehmet sınavı kazanınca sevinçten göz yummuştu.

   B) Babası, Ahmet'in yanlış davranışlarına göz yumuyordu.

   C) Televizyon izlerken reklamlar başlayınca göz yumdu.

   D) Güzel yemekleri görünce gözlerini yumdu.

3. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu insanlara (prg 2) .....

b) bu ülkelerde (prg 3) .....

c) bunların çoğu (prg 5) .....

d) onların (prg 7) .....

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Vikinglerin ataları Varyaglar ve Normanlardır.

( ) ( ) **2.** İskandinav dillerinde "viking" sözcüğü savaşçı anlamına gelirdi.

( ) ( ) **3.** Vikinglerin bazıları Budizm'i benimsemişlerdir.

( ) ( ) **4.** Vikinglerin yayılmacı hareketlerinin sonuçlarından biri Avrupa'da derebeyliğin güçlenmesi oldu.

( ) ( ) **5.** Arkeolojik kazılarda Vikinglere ait çeşitli eşyalar, süs parçaları, silahlar ortaya çıkarıldı.

( ) ( ) **6.** Vikingler savaşlarda başlarına çok gösterişli boynuzlu ya da kanatlı kasklar takmışlardır.

( ) ( ) **7.** Denizde ölen Vikingler karaya ulaşınca gömülürdü.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Viking kültürü ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

   A) Çeşitli kültürlerle karşılaşsalar da kendi kültürlerinden kopmamışlardır.

   B) Geleneksel dini inanışlarını devam ettirmişlerdir.

   C) Vikinglere ait eşyalar üzerinden çeşitli hayvan motifleri bulunmaktadır.

   D) Viking köylerinde çok gelişmiş bir ulaşım ağı mevcuttur.

2. **Aşağıdakilerden hangisi arkeolojik kazılarda bulunan Viking eşyalarından birisi değildir?**
   A) Gümüş madalyon
   B) At nalı
   C) Kılıç
   D) Bilezik

3. **Metinden Viking lerle ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi çıkarılabilir?**
   A) Vikinglerle ilgili çizgi filmlerin onlar hakkında yanıltıcı bilgi içerdiği
   B) Viking gemilerinin diğer gemilere göre daha dayanaklı olduğu
   C) Kuzey Afrika'da bile Viking izlerinin görüldüğü
   D) Hangi savaş sonucunda Vikinglerin tarih sahnesinden çekildiği

4. **Metinden Vikinglerle ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi çıkarılamaz?**
   A) Vikinglerin Avrupa'da birçok yeri fethettikleri
   B) Vikinglerin geçimlerini nasıl sağladıkları
   C) Viking isminin kökeni ile ilgili bilgi
   D) Vikinglerin aile yapısı ile ilgili bilgi

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

Kullanmak İstediğim Anahtar Kelimeler/ Ana Fikrim/ Yardımcı Fikirlerim

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....
10. .....
11. .....
12. .....
13. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ederek aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C. Tespit ettiğiniz anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DİNLEME METNİ: AZTEKLER

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **Aztek ismi Avrupalılar ..... uydurulmuştur.**

A) nedeniyle B) için C) tarafından D) sayesinde

2. **Azteklerde mezarlık diye ..... yoktu.**

A) bir yer B) bir kelime C) bir kavram D) bir şey

3. **Aztekler hiçbir zaman tekerleği .....**

A) keşfetmedi. B) bulamadılar. C) icat etmedi. D) kullanmayı öğrenmedi.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Aztekler kendilerini Meksikalı olarak adlandırmaktadırlar.

( ) ( ) **2.** Aztekler ölülerini büyük mezarlara gömerlerdi.

( ) ( ) **3.** Azteklerin şehirleri temiz değildir.

( ) ( ) **4.** Aztekler, demir-çelik kullanımında ustalaşmışlardır.

( ) ( ) **5.** Aztekler, çocuklarının eğitimine büyük önem vermişlerdir.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi Azteklerin yok olmasına neden olmuştur?**

A) Savaşlar

B) Büyük felaketler

C) Avrupalılardan geçen hastalıklar

D) İç karışıklıklar

2. **Aşağıdakilerden hangisi Azteklerin kullandığı yazı türüdür?**

A) Hiyeroglif

B) Hat

C) El yazısı

D) Çivi yazısı

8. TEMA

SOSYOLOJİ

HAZIRLIK

1. Sizce iletişim nedir? İletişim kelimesini duyunca aklınıza ne geliyor? Açıklayınız.
2. Çevrenizdeki insanlarla iletişiminizi güçlendirmek için neler yapıyorsunuz? Açıklayınız.

İNSANLARIN KALPLERİNE GİDEN YOL: UYUM

(1) Rahatlık. İnsanlar rahat olmak ister. Birçok kişi, en basit iletişimin dahi kurulmadığı şirket ortamlarında, hatta daha da kötüsü **acımasız** ve düşmanca insan ilişkilerinin sürdüğü şirketlerde çalışıyor. **Onların** bizim yanımızdayken rahat hissetmesini istiyoruz. Bu, zaman zaman insanların rahatlamasını sağlayacak hareketleri **bilinçli** olarak yapmamız anlamına geliyor. Uyum sağlamak, dışarıdan bakıldığında genellikle garip gözüken, ama karşımızdaki kişi tarafından **duyarlı** ve sıcak algılanan hareketler yapılmasını gerektirir.

İnsanlar rahat olmak ister.

Uyum, iki veya daha fazla kişi arasındaki birbirine bağlı olma hissidir.

(2) Birçok kişi kendilerinden bahsetmeyi sever, ama bunu diledikleri kadar fazla yapma imkânı bulamazlar. Değerleri belirlemeye bağlı bu sistemin, bu kadar önemli ve etkili olmasının en can alıcı nedeni budur. İnsanlara değer yargılarıyla ilgili fikir sorduğunuzda, en çok önem verdikleri duygu ve düşünceleri sormuş olursunuz. **Bu**, insanları anlamak açısından çok önemli bir adımdır ve uyumu sağlamak adına çok önemli olabilir. İyi ve duyarlı bir iletişimci olmanın yolu, uyum sağlamak ve bunu koruyabilmekten geçiyor. Uyum sağlamak konusundaki en iyi hikâyelerden biri İncil'de yer alır. **Havari**lerden Paul, Yunanistan'a gider. O dönemde Atina kültürü büyük oranda putperesttir. Kent mitolojik Tanrıların heykelleriyle doludur. Bir Yahudi olan Paul'e bu durum iğrenç gelir. Bunun üzerine bazı yerel filozoflar Paul'ü bir tartışmaya davet ederler. İşte bu tartışma sırasında Paul'ün uyum ve ahenk sağlama yeteneğini görürüz:

(3) "Sevgili Atinalılar, her alanda çok dindar olduğunuzu görüyorum." (Bu, onların şüpheci düşünce yapısını anında kırar ve Paul'ün **metaforik** olarak devam etmesi için uygun bir zemin hazırlar.) "Çünkü tapındığınız heykellerin arasında yürürken, üzerinde 'Bilinmeyen Tanrı'ya' yazan bir heykel gördüm. İşte ben size bu bilmediğiniz Tanrı'yı sunuyorum." (Paul'ün uyum oluşturma yeteneği tartışılmaz. Heykellerin birinden bahsederek; Atinalılara, onların tanımadığı yeni bir Tanrı sunmadığı, aslında kendi Tanrılarının birinden söz ettiği mesajını veriyor.)

(4) "Tanrı, bu dünyadaki her şeyi kendi yarattığı için, insan eliyle inşa edilen **tapınak**larda durmaz." (Dünyayı Tanrı yaptığına göre, insan elinden çıkma tapınaklara sığamayacak kadar büyük olduğunu anlatmaya çalışıyor.) Paul daha sonra konuşmasında Tanrının insanlara hayat, nefes ve yaşayacak bir yer verdiğini söylüyor. Tanrı'nın insanlara ait hiçbir şeye muhtaç olmadığını anlatıyor. "Onun için yaşıyor ve hareket ediyoruz. Sizin bazı şairlerinizinde söylediği gibi, biz onun çocuklarıyız. Tanrı'nın çocukları olduğumuza göre, doğanın kaynağında insan elinden çıkmış altın, gümüş, taş gibi maddelerin olduğunu düşünmemeliyiz." Paul bir kez daha Atinalı otoritelerin sözlerinden faydalanıyor. Uyum yaratmak ayrı, bunu korumak ve mesajınızı iletmek için kullanmak ayrı bir şeydir.

(5) "Tanrı şimdiye kadarki cahillikleri görmezden geliyor. Ama bundan sonrası için herkesi değerlendireceği ölüleri yeriden kaldıracağı bir gün tayin etti." işte bu son cümleyle Paul, konuşmasının en heyecanlı bölümüne geliyor ve dinleyicilerin dikkatini **muhafaza etmiş** oluyor. Üstelik Atinalı filozoflarla uyum içinde konuşmaya başlamış olması, başarılı bir konuşma yapmasını sağlıyor. Ancak, elbette uyum yalnızca sözlü iletişimle ilgili değildir. Sözsüz davranışlarda da uyum büyük önem taşır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. acımasız** (prg 1)	a) İbadet edilen yer, ibadethane.
——— **2. bilinçli** (prg 1)	b) Bir şeyi başka bir şeyle karşılaştırmak.
——— **3. duyarlı** (prg 1)	c) Korumak, saklamak.
——— **4. havari** (prg 2)	d) Katı yürekli, merhametsiz.
——— **5. metaforik** (prg 3)	e) Hassas.
——— **6. tapınak** (prg 4)	f) Ne yaptığını bilen, şuurlu.
——— **7. muhafaza etmek** (prg 5)	g) Hz. İsa'nın 12 yardımcısından her biri.
	h) Efsanevi.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) onların (prg 1) .....

b) bu (prg 2) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** İnsanlar çok rahat ortamlarda çalışmaktadır.

( ) ( ) **2.** İnsanlar genellikle rahat olmayı istemezler.

( ) ( ) **3.** İnsanlar kendilerini anlatmayı severler.

( ) ( ) **4.** Atina'da hiçbir zaman heykel olmamıştır.

( ) ( ) **5.** Sözsüz davranışlar iletişimde etkili değildir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Metne göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) İnsanları rahatlatacak davranışları bilinçsizce yaparız.

B) Dışarıdan bakıldığında uyum sağlamak garip gözükebilir.

C) Şirket çalışanları psikolojik olarak zor şartlarda çalışmaktadır.

D) İnsanları anlamak için onlara değer yargılarıyla ilgili sorular sorulmalıdır.

2. Aşağıdakilerden hangisi insanları iyi anlamamız için yapmamız gerekenlerden birisidir?

A) İnsanlarla konuşmak

B) Onlarla rahat ortamlarda çalışmak

C) Davranışlarımızı bilinçli bir şekilde yapmak

D) Onlara değer yargılarıyla ilgili sorular sormak

3. **Metinde geçen *"Sevgili Atinalılar, her alanda çok dindar olduğunuzu görüyorum."* cümlesi ile aşağıdakilerden hangisi amaçlanmıştır?**
   A) İnsanları dine davet etmek
   B) İnsanları dindar olmaya özendirmek
   C) İnsanları heykel yapmaya teşvik etmek
   D) İnsanların şüpheci düşüncelerini kırmak

4. **Paul, Atinalıları ikna etmek için aşağıdakilerden hangisini yapmaktadır?**
   A) Atinalıların kendi inançlarından yola çıkarak onlarla konuşmaktadır.
   B) Halkı kendi inancına inanmaları için zorlamaktadır.
   C) Tapınaklardan uzak durmalarını söylemektedir.
   D) Halkı tapınaklara davet etmektedir.

5. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Çoğu insan kendisinden bahsetmeyi sever.
   B) Uyum, duyarlı davranışlar sergilemeyi gerektirir.
   C) İyi bir iletişimin yolu uyum sağlamaktan geçmektedir.
   D) Uyum sağlamak yalnızca sözlü davranışlarla olmaktadır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

İnsanlarla iletişim kurmak önemli midir? İyi bir iletişim için neler yapılmalıdır? Tartışınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Uyum ve iletişim arasında bir ilişki var mıdır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HAZIRLIK

1. Islık dilini daha önce duydunuz mu? Islık dilinin ne olduğunu biliyor musunuz? Açıklayınız.
2. Islık dilini kullanan biriyle karşılaştınız mı? Kültürünüzde ya da bildiğiniz farklı kültürlerde ıslık diline benzer dillerle karşılaştınız mı? Örneklerle açıklayınız.
3. Sizce ıslık dili nasıl ortaya çıkmış olabilir? İnsanlar ıslık dili kullanmayı niçin tercih etmektedir?

BEYNİN SINIRLARINI ZORLAYAN İLETİŞİM ARACI: ISLIK DİLİ

(1) **Islık** dili; parmak, dil, diş, dudak ve yanaklar yardımıyla oluşturulan seslerin birleşimiyle meydana gelen heceler üzerine kurulmuştur. Bazı yörelerimizde ıslık dili ışıklı dil olarak da adlandırılır.

(2) Islık sesi, **tiz** olduğu için uzaklara ulaşabilmektedir. Yapılan araştırmalara göre uygun bir coğrafyada, iyi bir ıslık tekniği ile ıslık sesi kilometrelerce uzağa varabilmektedir. Islık dili hem parmaklar yardımıyla da hem de parmaklar kullanmadan da konuşulabilir. Ancak parmak yardımıyla çalınan ıslık daha kuvvetlidir ve daha uzak mesafeden duyulabilmektedir. Islık sesinin frekansı 1000-4000 arasına inmektedir. Islığın uzak mesafelerden duyulabilmesi veya gürültülü bir yerden işitilebilmesi **bu** frekans aralığıyla ilgilidir.

(3) Türkiye'de ıslık dili ilk kez **dil bilimci** Prof. Dr. Doğan Aksan tarafından ayrıntılı olarak incelenmiştir. Prof. Dr. Doğan Aksan'ın 1966 yılında yaptığı araştırmalar Giresun'un Güce ilçesi ile Trabzon'un Şalpazarı ilçesi arasındaki dağlık kesimde yer alan pek çok köyde ıslık dili konuşulduğunu ortaya çıkarmıştır.

(4) Islık dilinin ne zaman kullanılmaya başlandığı ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. **Bu dilin** ortaya çıkması, kullanılması ve geliştirilmesinde ihtiyaca bağlı olarak **coğrafi koşullar** etkili olmuştur. Fransız biyo-akustik mühendisi Julien Meyer' in tahminine göre dünyada altmışa yakın ıslık dili kullanılmaktadır. **Ona** göre konuşulan her dil ıslık sesine dönüşebilmektedir ve ıslık dili, halkın ortaklaşa kullandığı bazı seslerin birleşiminden oluşan kalıplara sahiptir. Islık diliyle herhangi bir yörenin, herhangi bir topluluğun; herkesçe bilinen ortak konuları, sorunları konuşulabilir. Meyer'in araştırmalarına göre Huautla Jimenez bölgesinde ıslık dili pazarda, evden eve, bir **dükkândan** diğerine haberleşmede kullanılacak kadar günlük yaşamın içerisindedir. Tayland'da ise sevilen kişiye ilgi gösterme amacıyla kullanılır. Kanarya Adaları'ndan La Gomera adasının geleneksel ıslık dili Silbo Gomero, 2003'te ilkokullarda zorunlu ders olmuştur. Ayrıca 2005 yılında ıslık dili konusunda doktorasını tamamlayan Meyer Türkiye'de Doğu Karadeniz'de olduğu gibi Doğu Anadolu bölgesinde de bu dilin konuşulduğunu belirtmiştir.

(5) Current Biology'de yayımlanan bir makale ıslık diliyle ilgili çarpıcı sonuçlar ortaya koymuştur. Araştırmada Kuşköy'de yaşayan ve ıslık dili ile iletişim kurabilen 31 birey incelenmiştir. Katılımcılara Türkçe **heceler** dinletilerek ne duydukları sorulduğunda katılımcılar büyük oranda sağ kulağına söylenen heceleri duyabildiklerini ifade etmişlerdir. Aynı deney ıslık diliyle yapıldığında ise katılımcıların sağ ve sol kulağına söylenenlerin birbirine yakın oranda anlaşıldığı ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada Dr. Onur Güntürkün ilk kez beynin her iki **lobunun** kullanıldığını ifade etmiştir. Dil alanının beynin sol lobu ile ilgili olduğu düşünülürse Current Biology' deki yazının yeni çalışmalara ışık tutacağı ifade edilebilir. Ayrıca ıslık dilinin sadece kilometrelerce öteden duyulabilir olması açısından değil beynin iki lobunu dengeli olarak çalıştırmasıyla öğrenme, **algılama** ve hatırlama becerisini arttırması açısından da ayrı bir öneme sahip olduğu söylemek mümkündür.

Kuşköy'de Islık Dili

(6) Prof Dr. Özcan Başkan "Türkçe Islık Dili" adlı makalesinde Türkçedeki harfler ıslık diliyle söylenmiş olduğundan köylülerin herhangi bir Türkçe kelimeyi ıslık çalarak ifade edebileceğini ancak kelimeler yabancılaştıkça köylülerin anlama oranında azalma görüldüğünü ifade etmiştir. Islık dilini "Türkçenin **güdük** bir şekli" olarak gören Prof. Dr. Başkan haberlerin anlaşılmasında ıslık dilinin güdüklüğünden meydana gelen eksikliğin anlaşmaya engel olacak derecede iletişimi etkilemediğini ifade etmiştir. Köylülerin kullandığı sesler şu şekilde kümelenmiştir:

Kuşköy Islık Dili'nde çokça kullanılan kelimelerden bazıları:

imece	*/ ıföçö /*	*sabah*	*/ çofof /*
jandarmalar	*/ çoççoofoçoç /*	*yarın*	*/ çoçoç /*
ormancılar	*/ oçfoççoçoç /*	*buraya*	*/ foçoço /*
muhtar	*/ fofçoç /*	*ben*	*/ föç /*
tabanca	*/ çofoççço /*	*var*	*/ foç /*
gel-	*/ köç /*	*-eceğim*	*/ öçöçif /*
git-	*/ kiç /*	*-elim*	*/ öçif /*
söyle-	*/ çöççö /*	*-iyorum*	*/ içoçof /*
taşı-	*/ çoço /*	*- ecekmiş*	*/ öçökfiç /*
in-	*/ iç /*	*-irmisin*	*/ içfiçiç /*

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. ıslık** (prg 1)

——— **2. tiz** (prg 2)

——— **3. dil bilim** (prg 3)

——— **4. coğrafi koşul** (prg 4)

——— **5. dükkân** (prg 4)

——— **6. hece** (prg 5)

——— **7. lob** (prg 5)

——— **8. algılama** (prg 5)

——— **9. güdük** (prg 6)

a) Bir solukta çıkarılan ses veya ses birliği, seslem.

b) İdrak etme.

c) Eksik yanı olan, tamamlanmamış, kısa.

ç) İnce, keskin (ses).

d) Beynin bölümü.

e) Dudakların büzülerek veya parmağın dil üzerine getirilmesiyle çıkarılan ince ve tiz ses.

f) İnceleme alanı dil olan bilim dalı, lisaniyat.

g) Kulağın duyabildiği titreşim, seda.

h) İşyeri.

ı) Coğrafyaya bağlı şartlar, özellikler.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) **bu** (prg 2) .....

b) **bu dilin** (prg 4) .....

c) **ona** (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Islık dili her yerde aynı şekilde adlandırılmaktadır.

( ) ( ) **2.** Parmak kullanılarak çalınan ıslık, kullanılmadan çalınana göre daha güçlüdür.

( ) ( ) **3.** Islık dilinin dünyada ilk inceleyen kişi Prof. Dr. Doğan Aksan'dır.

( ) ( ) **4.** Islık dilinin ortaya çıkışında coğrafi koşulların etkisi vardır.

( ) ( ) **5.** Islık dilinin kullanım amacı çeşitli kültürlere göre değişmektedir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi ıslık sesini üretmek için kullanılmaz?**
   A) Parmak
   B) Dil ve diş
   C) Yanak
   D) Burun

2. **Aşağıdaki boşluğu doğru şekilde tamamlayınız.**
   Islık sesinin uzaklara ulaşmasının sebebi .....
   A) kalın olmasıdır.
   B) tiz olmasıdır.
   C) düz bir coğrafyada kullanılmasıdır.
   D) gürültü yaratmasıdır.

3. **Islık dili ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Islık dili beynin her iki lobunu da çalıştırmaktadır.
   B) Islık diliyle Türkçedeki kelimeler seslendirilememektedir.
   C) Sözcüklerin Türkçe veya yabancı olması ıslık dili kullanımı etkilemektedir.
   D) Islık dili; öğrenme, algılama ve hatırlamayı arttırmaktadır.

4. **Islık dili ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Islık dili 1966 yılına kadar Türkiye'de ayrıntılı olarak incelenmemiştir.
   B) Islık dili, halkın ortaklaşa kullandığı bazı seslerin birleşiminden oluşan kalıplara sahiptir.
   C) Julien Meyer'e göre, ıslık dili Türkiye'de yalnızca Karadeniz Bölgesinde kullanılmaktadır.
   D) Islık dili bazı toplumlarda ders olarak okutulmaktadır.

5. **Metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**
   A) Islık dilinin kullanım amacı kültürden kültüre değişebilir.
   B) Islık dilinin kullanılmasında coğrafyanın etkisi vardır.
   C) Islık dilinin ne zaman ortaya çıktığına dair birçok bilgi bulunmaktadır.
   D) Islık diliyle aynı bölgede yaşayan insanlar ortak sorunları hakkında konuşabilir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıdaki kodu telefonunuzdan okutunuz. Islık Dili'yle ilgili bir video karşınıza çıkacak. Lütfen bu videoyu izleyiniz. Video hakkındaki düşüncelerinizi paylaşınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ediniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

C. Anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

HAZIRLIK

1. Askerlik nedir? Kimler askerlik yapar? Açıklayınız.
2. Kültürünüzde ya da bildiğiniz farklı kültürlerde askerlik hakkında neler düşünülmektedir? Anlatınız.
3. Türk kültüründe askerliğin önemi ile ilgili neler biliyorsunuz? Açıklayınız.

ASKERLİK

(1) Türk toplumunda gelenekselleşmiş köklü bir geçmişe sahip olan askerlik, kutsal bir görev olarak değerlendirilir. Asker olmak onurlu ve erdemli bir insan olmayla özdeşleştirilir. Özellikle **kırsal kesim**de askerliğini yapmayan kişiler hoş karşılanmaz, sözleri dikkate alınmaz. Toplumda bu denli önem verilen bu görevin başlangıcında ve bitişinde çeşitli törenler yapılmaktadır. Uğurlama ve karşılama törenleri bölgesel farklılıklar göstermektedir.

(2) Askerlik için yapılan ilk törenler uğurlama törenleridir. Yurdumuzun her **yöre**sinde uğurlama törenlerinde yapılan uygulamalardan biri, pusulası (askere çağrı mektubu) gelen gençlerin akrabaları ve arkadaşları tarafından sırayla yemeğe davet edilmesidir. Bu yemek yalnızca asker adayına verildiği gibi, asker adayının ailesiyle birlikte **ağırlandığı** da olmaktadır. Yemek sırası ve sonrasında eğlenceler yapılması da yaygın bir uygulamadır. Örneğin; Kars'ta askere gidecek kişi köy ve şehirdeki akrabalarını ziyaret edip,"**Allah'a ısmarladık**" demekte; bu ziyaretler sırasında kendisine harçlık ve yolluk olarak hazırlanan çöreklerden verilmektedir. Silifke'nin Kırtıl Köyü'nde ise askere gidileceği günün akşamı, arkadaşlar eve davet edilir ve geç saatlere kadar eğlenilir. Askerlerin ceplerine uğur parası denilen harçlıklar konulur. Ankara -Kızılcahamam -Verimli Köyü'nde yaşlı erkekler ve kadınlar "uğur parası" adı verilen parayı verirken "benim için nöbet tut, **buna** karşılık" diyerek gencin **gönlünü almak**tadırlar.

(3) Seydişehir'de **uğurlama** töreninde kadınlar hazırladıkları çöreği üçe bölerler. Bir parçası kurda kuşa yem olsun diye suya atılır; bir parçası delikanlının gömleğine sarılarak sandıkta saklanır; bir parçası da yemesi için delikanlının yolluğuna konur. Asker, izin döneminde geldiği zaman, gömleğe sarılı parçadan bir bölümü koparılarak gence yedirilir. Asker uğurlamasından sonra kadınlar bir **pınar**ın başında toplanarak yemek yerler. Yemek yerken tahta kaşık kullanılmaz. Tahta kaşık kullanılırsa delikanlıların askerde çok dayak yiyeceğine inanılır. Eskişehir -Seyitgazi -Şükranlı Köyü'nde askere gidecek genç nişanlı ise, asker adayına zorluklara şimdiden alışsın diye kız evinin odunları kestirilir.

(4) Toplumumuzda askere gitmek ne kadar önemliyse, bir gencin askerden dönüşü de o kadar önemlidir. Bu sebeple gösterişli askere uğurlama törenlerinin varlığının yanı sıra asker **karşılama** törenlerinin bir o kadar canlı olduğu görülür.

(5) Askerliğin bitip eve dönülmesinde de büyük bir coşku yaşanır, eğlenceler düzenlenir. Askerin akrabaları ve arkadaşları 10-15 gün ziyaretine gelir ve bu sürede asker evde misafir gibi ağırlanılarak iş yaptırılmaz. Bazı yörelerde bu ziyaretler sırasında gence hediyeler verildiği de olur. Silifke'nin -Kırtıl Köyü'nde asker **terhis olduktan** sonra kına alıp getirir. Köye geldiği günün akşamı kendisine hoşgeldine gelenlere hazırlanan kınadan yakılır."Asker kınası" adı verilen bu kınanın yakılması uğurlu sayılır.

(6) Uğurlama ve karşılama törenleri gibi, askerlikle ilgili konulardan birisini de yoğun özlem ve hasret duygularıyla yazılan asker mektupları oluşturur. Asker mektupları genellikle selamla başlayıp, durum anlatıldıktan sonra bir mani ile biter. Mektuplarda bütün akraba ve tanıdıklara selam söylenir. İletişim araçlarının yaygın olmadığı dönemlerde tek iletişim yolu olan mektuplarda, evli olan askerin baba evinde olan eşine duygularını açıkça ifade edememesi, mektubun başka kişilerce de okunacağı düşüncesi ile kimi zaman şifre içerikli **mani**ler yazdığı da görülür.

Yürü mektubum yürü

Haberini al da gel

Bir iken iki olduk

Üç olduk mu sor da gel

(7) Bu manide de görüldüğü gibi çocuğun doğup doğmadığı üstü kapalı olarak sorulur. Durum bildiren bu tür mektuplar dışında bir de mizahi asker mektupları vardır ki **bu** mektuplar daha çok arkadaşlar arasında yazılmaktadır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. kırsal kesim** (prg 1)
——— **2. yöre** (prg 2)
——— **3. ağırlanma** (prg 2)
——— **4. uğurlama** (prg 3)
——— **5. pınar** (prg 3)
——— **6. karşılama** (prg 4)
——— **7. terhis olmak**(prg 5)
——— **8. mani** (prg 6)

a) Halk şiirinin bir türü.
b) Giden kişileri sevgi dilekleri ile geçirme, yolcu etme.
c) Dışarıdan gelen bir kimseyi karşılayıcı olarak çıkma.
ç) Söylenen, yapılan, bildirilen bir şeyi olumlu veya olumsuz bulma.
d) Askerliği bitirmek.
e) Su kaynağı, çeşme.
f) Geçimi tarım ve hayvancılık ile sağlayan insanların yaşadığı, nüfus yoğunluğu düşük bölge, yer.
g) Bir bölgenin belirli bir yerini kaplayan sınırlı bölüm.
h) Misafir edilme.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) buna (prg 2) .....

b) bu (prg 7) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Türk toplumunda askerlik kutsal bir görevdir.
( ) ( ) **2.** Türk toplumunda askere gitmek önemlidir ama askerden dönmek önemli değildir.
( ) ( ) **3.** Uğurlama ve karşılama törenleri her yörede aynıdır.
( ) ( ) **4.** Asker mektuplarında akrabalara selam gönderilir.
( ) ( ) **5.** Mizahi mektuplar asker ve ailesi arasında yazılır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi karşılama törenlerinde yapılan uygulamalardan biri değildir?**
   A) Yemeğe davet etme
   B) Harçlık ve yolluk verme
   C) Arkadaşlarla eğlence düzenlenme
   D) Kına yakma

2. **Aşağıdaki boşluğu doğru şekilde tamamlayınız.**
   Askerlerin şifreli mektup yazmasının başlıca sebebi .....
   A) aile ve akrabalara selam gönderilmek istenmesidir.
   B) mektubun başka kişiler tarafından okunma ihtimalidir.
   C) uğurlama töreni yapılmasını istemektir.
   D) mektupların içerisinde özel olmayan konuların anlatılmasıdır.

3. **Metinde geçen "gönlünü almak" (prg 2) deyimi hangi anlamda kullanılmıştır?**
   A) Bir şeyi sevip istemek
   B) Bir şeye razı olmak, kabul etmek
   C) Bir kişiyi hoşnut etmek, sevindirmek
   D) Güzel sözlere aldanmak

4. **Metinde geçen "Allah'a ısmarladık!" (prg 2) deyimi hangi durumda kullanılmaktadır?**
   A) Doğum günü kutlarken kullanılmaktadır.
   B) Bir yerden ayrılırken veda etmek için kullanılmaktadır.
   C) Askerden gelenleri karşılamak için kullanılmaktadır.
   D) Selam vermek için kullanılmaktadır.

5. **Kadınlar niçin asker uğurladıktan sonra tahta kaşıkla yemek yememektedirler?**
   A) Uğursuzluk getirdiği için
   B) Askerlerin dayak yememeleri için
   C) Metal kaşığı daha çok sevdikleri için
   D) Askerde tahta kaşık olmadığı için

6. **Metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**
   A) Askerlik Türk toplumunda çok önemli görülmektedir.
   B) Askerlik ile ilgili yapılan törenler yörelere göre farklılık göstermektedir.
   C) Mektup, askerler için eski ve modası geçmiş bir iletişim aracıdır.
   D) Askerlerin kullandıkları mektup türleri konuşmak istedikleri kişilere göre farklılaşabilmektedir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7 .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ediniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

C. Anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

HAZIRLIK

1. Gülmek hayatımıza neler katmaktadır? Açıklayınız.
2. Siz güler yüzlü müsünüz? Sizce güler yüzlü insanların özellikleri nelerdir? Örneklerle açıklayınız.

GÜLER YÜZE VE GÜLMEYE DAİR

(1) Güler yüz her şeyden önce insana cesaret verir. Çünkü güler yüzlü insanlar her kusuru hoş gören, affeden insanlardır. Dünyada ilk adımlarını yeni atmaya başlamış bir çocuğa herkes güler yüzle bakar. Onun her kusuru yapabileceğini ve bütün **bunların** affedilmeye layık olduğunu önceden kabul ettiğimiz için çocuk karşısında gülümser bir yüz takınırız. Olgun insanlar yalnız çocuklara değil, herkese affedici, kusura pek aldırmayıcı bir yüzle bakarlar. Bu dünya öyle **çatık** kaşla dolaşmaya, şunun bunun kalbini kırmaya değer bir dünya değildir. Onun için güler yüzlü insanlar arasında yaşayanların hayatı, asık suratlı insanlar arasında kalmış insanların hayatından daha tatlı geçer.

(2) Bazı kimseler vardır, sanki Cenab-ı Hak **onlara** gülmeyi yasak etmiştir. Gülümsemeyi, aklı başında adamın ciddiyetini bozan bir hal zannederler. **Yüzgöz olmasınlar** diye çocuklarına gülmezler; laubali demesinler diye komşularına gülmezler. Kaşları sanki kudretten çatılmıştır. Çalışırken çatık, konuşurken çatıktırlar. Hatta kendilerine ettikleri zulüm yetmiyormuş gibi gülenlere de kızarlar. Yalnız gülümsemekle kalmayıp arada bir kahkahalar savuranları ciddi meseleler konuşmaya değmez insanlar yerine koyarlar.

(3) Alain filozof hiddetin bir hastalık olduğunu söyler. Hem de **hiddeti** öksürüğe benzetir. Nasıl öksürük bir **tahrişle** gelirse hiddet de öyledir. Bir kere başladı mı bir kere ile kalmaz; iki de bir öksürdüğünüz gibi iki de bir de hiddetlenir, **sağa sola çatarsınız**. Bu hastalığın bir tek tedavisi vardır. O da gülmeye alışmaktır.

(4) Gülmeye alışmak deyip geçmeyiniz. İkinci Cihan Harbi'nden önce, belki de Birinci Cihan Harbi'nin yarattığı ruh hâli yüzünden Avrupa'da bazı milletler çok az güldüklerini fark etmişlerdi. Âdeta neşe azalmış, insanlar fazlasıyla **somurtur** olmuşlardı. Bunun, özellikle Macarlar farkına varmışlar ve hatırımda kaldığına göre Budapeşte şehrinde insanlara gülmeyi öğreten bir okul açmışlar. O zaman bu okula çok öğrenci yazılmış; özel olarak yetiştirilmiş hocalar gülmeyi öğrenememiş veya unutmuş olan yaşlı başlı öğrencilerine hayatın muhtelif hadiseleri karşısında, evlerinde, çalıştıkları yerlerde, kulüplerde, gazinolarda, hatta eğlence yerlerinde nasıl güleceklerini öğretmişler. O insanlar şimdi ne hâldedirler pek bilmiyoruz ama fî tarihinde insanları biraz olsun gülmeye alıştırmak için **sarf edilen** gayret herhalde boşuna değildi. Nitekim Tagor da kendi özel okulunda öğrencilerine günde bir saat gülümsemeyi öğretiyordu. Japonlarda yüksek terbiye, en büyük matem günlerinde bile gülümsemeyi emreder. Kocası ölen bir Japon kadın, ziyaretçilerini gülerek karşılamak zorundadır.

(5) Hayatı iyi karşılamanın sırrını bulabilmek için her şeyden önce gülümsemeyi öğrenmeli. Belki siz de bilirsiniz: Her hadiseyi tebessümle karşılayan bir adama "Eh... Hayatta istediğin şeyler olduğu için sen tabii daima gülersin. Ama biz öyle miyiz ya?" demişler. Adam, bir kere daha gülmüş: "Yanılıyorsunuz, hem de çok yanılıyorsunuz. Ben hayatta her istediğim olduğu için gülmüyorum. Tam tersine! Güldüğüm için hayatta her istediğim oluyor." demiş. Bu söz boşuna söylenmiş bir söz değildir. İçinde herkesin bilmesi gereken bir gerçek saklı.

(6) Bektaşî'nin hikâyesini bilirsiniz: 80 yaşında öldüğü hâlde mezar taşına "5 sene yaşadı." yazdırmış. Bu beş sene onun hayatta gülerek, neşe içinde yaşadığı, gam kasvet nedir bilmeden hoşça geçirdiği senelermiş. Hayatınızı yaşadığınız yıllar boyunca uzatabilmek için her anınızı gülerek geçirmelisiniz. Gene bizim bir şairimiz bir dostuna hediye ettiği resminin altına; "Ağlarım **hatıra geldikçe** gülüştüklerimiz" diye yazmıştır. Bu da güzel bir sözdür. Çünkü en iyi **hatıra**, gülerek geçen günlerin hatırasıdır. Hayatta o günlerin sayısı az olursa insan bir gün gelir, "Ne etmişim de gülmemişim" diye ağlayabilir.

Yüzünüzden tebessüm, evinizden neşe eksik olmasın.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. çatık kaş** (prg 1)
——— **2. yüzgöz olmak** (prg 2)
——— **3. hiddet** (prg 3)
——— **4. tahriş** (prg 3)
——— **5. sağa sola çatmak** (prg 3)
——— **6. somurtmak** (prg 4)
——— **7. sarf etmek** (prg 4)
——— **8. hatırına gelmek** (prg 6)
——— **9. hatıra** (prg 6)

a) Surat asmak.
b) Sataşmak, kavga çıkarmak.
c) Sinir, öfke.
d) Anı.
e) Harcamak.
f) Hatırlamak.
g) Kaşındırma, aşınma.
h) Sık sık bozuşmak, küsmek.
ı) Öfkeyi belirtmek için birbirine yakın kaş.
i) Gizem, efsun.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunların (prg 1) .....

b) onlara (prg 2) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Hayatta her şeyden önce gülümsemeyi öğrenmeliyiz.
( ) ( ) **2.** Güler yüzlü insanlar korkaktır.
( ) ( ) **3.** Gülmek bir hastalıktır.
( ) ( ) **4.** Olgun insanlar daima affedicidir.
( ) ( ) **5.** Hikâyedeki Bektaşî gerçekten 5 sene yaşamıştır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Metne göre gülmek, aşağıdakilerden hangisine iyi gelmektedir?**
   A) Hiddetlenmeye
   B) Tıptaki tüm hastalıklara
   C) Cimriliğe
   D) Savaşlara

2. **Aşağıdakilerden hangisi güler yüzlü insanların özelliklerinden biri değildir?**
   A) Hayatları daha mutlu geçer.
   B) Her zaman güler yüzlüdürler.
   C) Etraflarına negatif enerji yayarlar.
   D) Onlar için tüm kusurlar affedilebilir.

3. **Avrupa ülkelerinde toplumun gülmesi için aşağıdakilerden hangisi yapılmıştır?**
   A) Çeşitli festivaller düzenlenmiştir.
   B) Gülmeyi öğreten okullar açılmıştır.
   C) Komedi filmleri çekilmeye başlamıştır.
   D) Çeşitli komedyenlerin gösteriler yapması sağlanmıştır.

4. **Bektaşî şeyhinin mezarına, "5 sene yaşadı." yazdırmasının nedeni hangisidir?**
   A) Kısa bir hayat yaşamıştır.
   B) 80 sene onun için 5 seneye denktir.
   C) Hayatında sadece 5 sene gülmüştür.
   D) Vasiyetinde böyle bir şey istemiştir.

5. **Metinde geçen "fi tarihi" ifadesi ile anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Dünyanın ilkel çağları
   B) Belirsiz, uzun yıllar önce
   C) Gülerek geçirilen yılların tamamı
   D) Somurtarak geçirilen yılların tamamı

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüş yer almaktadır. Sınıfta iki grup oluşturarak bu görüşleri savunmaya çalışınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Bir insanla iletişim kurarken nelere dikkat edersiniz? Ayrıntılı bir şekilde anlatınız.

HAZIRLIK

1. Nasıl bir çocukluk yaşadınız? Aileniz size nasıl davrandı? Deneyimlerinizi anlatınız.
2. Evlilik uyumsuzluğu anne-baba-çocuk ilişkisini sizce nasıl etkiler? Örneklerle açıklayınız.
3. Size göre bir ailede anne-baba-çocuk ilişkisi nasıl olmalıdır? Bu açıdan zihninizdeki ideal aileyi tarif ediniz.

AİLE YAPISI VE EVLİLİK İLİŞKİSİNİN ÇOCUĞA ETKİLERİ

(1) Aile karmaşık bir sistemdir. Aile içinde 'evlilik (karı-koca) ilişkileri, 'anne-baba-çocuk' ilişkileri ve 'kardeş ilişkileri' olmak üzere üç farklı ilişki biçimi vardır. Bu ilişkiler hem birbirlerinden etkilenir hem de birbirini etkiler.

(2) Aile birliğinin devamını ve aile hayatının kalitesini belirleyen evlilik ilişkileridir. Evlilik ilişkileri, eşlerin **ebeveynlik** davranışını etkilediği için aile hayatında büyük öneme sahiptir. **Bununla** birlikte, evlilik ilişkilerinin anne-baba-çocuk ilişkisini de etkilediği düşünülmektedir.

(3) Anne-babanın temel görevi, çocuğun duygusal, fiziksel ve sosyal gereksinimlerini karşılamak, bir yandan da sağlıklı gelişimi için en iyi ortamı hazırlamaktır. Çocuk, anne ve babanın ona sunduğu kişilik ve cinsiyet modelleri ile sosyal kuralları ve ahlaki değerleri öğrenerek, karşılıklı bir etkileşim içinde büyür.

(4) Mutlu bir evlilik ilişkisi yaşayan ve birbirlerini destekleyen anne babaların, çocuklarının ihtiyaçlarına daha duyarlı oldukları ve **onlarla** daha olumlu ilişkiler geliştirdikleri düşünülmektedir. Olumsuz ya da çatışmalı evlilik ilişkisine sahip anne-babalar ise, yaşadıkları **gerginlik** ve sıkıntılar nedeniyle çocuklarının ihtiyaçlarına karşı daha az duyarlı olabilmektedirler. Bu bağlamda evlilik uyumsuzluğu ya da **çatışmasının** söz konusu olduğu durumlarda, anne babaların çocuklarıyla olumlu ilişkiler kuramayacağı **ileri sürülmektedir**. Bu yaklaşımın temelinde, bir ilişki sisteminde meydana gelen duyguların, diğer sisteme aktarılabileceği anlayışı yatar. Örneğin, anne-baba-çocuk arasında yaşanan bir duygu karı-koca ilişkisini etkileyebilir. Buna göre, anne-babanın evlilik ilişkisi olumluysa, çocuklarıyla ilişkileri olumlu olacak; ilişkileri olumsuzsa çocuklarıyla ilişkileri olumsuz olacaktır. Karı- koca arasında yaşanan duygular, ebeveyn-çocuk ilişkisini şu biçimlerde etkiler:

- Evlilik ilişkisindeki sorunların çocuğa yöneltilmesi, (**günah keçisi** bulma)
- Çocuğun anne-babasının model oluşturduğu davranışları öğrenmesi,
- Evlilik uyumsuzluğunun, anne-babanın çocuk yetiştirme biçimini etkilemesi,
- Evlilik ilişkisinde ve anne-baba-çocuk üçlüsünde yaşanan problemlerin stres oluşturması.

Evlilik ilişkisindeki sorunların çocuğa yöneltilmesi (günah keçisi bulma):

(5) Evliliklerinde sorun yaşayan ve bu sorunu halledemeyen çiftler, çocukları için endişelenerek işbirliğine gider ve çocuklarının sorunlarıyla uğraşmaya başlar. Adeta aralarında anlaşma sağlamanın bir yolu olarak çocuklarının sorunlarına odaklanırlar. Çocuğu aşırı koruyucu ya da suçlayıcı şekilde davranırlar. Çocuğun yanlışlarına ya da davranış problemlerine odaklanma, anne-babayı evlilik ilişkisindeki çatışmadan uzaklaştırır. Bu süreç evlilik ilişkisindeki gerginliği azaltırken, çocuğun psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkiler. Çocuğun bu sürece katkısı, anne-babasını evlilik problemi tehdidinden uzaklaştırmak amacıyla, problem davranış sergilemek ya da var olan problemi arttırmak şeklinde olur.

Çocuğun anne-babasının model oluşturduğu davranışları öğrenmesi:

(6) Çocuklar çok sevdikleri ve önemli gördükleri anne-babalarının davranışlarını model olarak öğrenirler. Anne-babalarını gözleyerek, insanların birbirleriyle anlaşma yollarını öğrenirler. Yapılan çalışmalarda, uyumlu bir evlilik ilişkisi içindeki çiftlerin **sıcaklık** ve özen içinde oldukları; çatışmalı bir evlilik ilişkisi içindeki çiftlerin ise sıcaklıktan yoksun ve düşmanca sayılabilecek **tavırlar** içinde oldukları görülmüştür. Model alarak öğrenmenin iki yolu vardır: Çocuk anne-babayı model alarak, **onların** davranışları ile ilgili bilgi kazanır: Eğer anne-babalar, çatışma esnasında birbirlerine düşmanca ve saldırganca davranıyorlarsa, çocuk (yaşına uygun şekilde) saldırganlığı, anlaşmazlıkların çözümünde kabul edilebilir bir yol olarak öğrenir. Çatışmalı ortamlarda saldırgan olmayı öğrenen çocuklar, kendilerinden daha büyük ve daha güçlü gördük-

leri anne-babalarına karşı saldırgan olmayabilirler, fakat **bunun** yerine akranlarına veya kendinden küçük çocuklara karşı saldırganca davranabilirler. Model alma, çocuğun davranışları üzerindeki baskıyı kaldırıcı özelliğe sahiptir: Çocukların, anne-babalarının saldırgan davranışlarını gözlemesi, onların da saldırgan olmalarına izin verildiği duygusunu yaratabilir. Temelde anne-babasının davranışlarını model alan çocuklar, saldırganlığı "kabul edilebilir" bir kalıp olarak algılayabilirler. Bu noktada saldırgan olma eğilimi olan çocuklar, özellikle daha saldırgan hale gelebilirler. Çocuklar anne-babalarının bu türden davranışlarına ne kadar çok şahit olurlarsa, bu davranışları öğrenme ve saldırganca davranışların pekişme oranı o kadar artar.

Evlilik uyumsuzluğunun, anne-babanın çocuk yetiştirme biçimini etkilemesi:

(7) Evlilik uyumsuzluğu yaşayan anne-babaların daha az tutarlı bir disiplin kurdukları öne sürülmektedir. Anne-babaların çocuklarla ilgili kararlarda anlaşmazlık içinde olmaları, farklı davranışlara neden olabilir. Evlilik stresinden kaynaklandığı düşünülen bu durum disiplinde tutarsızlığa neden olur. Bu tutarsızlık da çocuklarıyla ilişkilerinde sorunlara neden olur.

Evlilik ilişkisinde ve anne-baba-çocuk üçlüsünde yaşanan problemlerin stres oluşturması:

(8) Evlilik ve anne-baba-çocuk ilişkisinin birbirini üç şekilde etkilediği öne sürülmektedir. Karı-koca arasında yaşanan sorunlar, ebeveyn-çocuk ilişkisini etkiler. Stres altındaki ebeveynin duygusal olarak, çocuğun ihtiyaç ve arzularını duyarlı bir şekilde karşılayacak durumda olmadığı düşünülür. Bu bağlamda anne-babalarından yeterince ilgi ve sevgi alamayan çocuklarda problem davranışlar gözlenebilir. Ebeveyn-çocuk ilişkisinde yaşanan sorunların, karı-koca ilişkisini etkilediği yönündedir. Eğer çocuk, anne-babası için endişe kaynağı ise ya da özel dikkat ve bakım gerektiriyorsa bu olumsuz etkinin arttığı düşünülmektedir. Bu durum, aile rutinini bozmakta, anne-babaların birbirlerine ayırdıkları zamanı azaltmakta ve maddi-manevi tükenmeye neden olmaktadır. Ne evlilik ne de ebeveyn-çocuk ilişkisinden kaynaklanmayan, ancak bütün aileyi strese sokabilen zorluklardan kaynaklanan problemler yaşanabilmektedir. Örneğin, aile üyelerinden birinin uzun süren ve ciddi bir hastalığa yakalanmış olması, ebeveynlerin işsiz kalması gibi yaşam olayları tüm aileyi etkileyerek ilişkilerde gerginliğe neden olabilir. Bu durumda hem ebeveyn çocuk ilişkisinde hem de eşlerin evlilik ilişkisinde çatışmalar yaşanabilmektedir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. ebeveyn** (prg 2)
——— **2. gerginlik** (prg 4)
——— **3. çatışma** (prg 4)
——— **4. sıcaklık** (prg 6)
——— **5. tavır** (prg 6)

a) Fikir ayrılığının oluşturduğu karşıtlık.
b) Bir ailedeki kardeşler.
c) Sevgi dolu ve içten davranma.
ç) Sinirli ve huzursuz olma durumu.
d) Davranış biçimi.
e) Bir ailede yer alan anne ve baba.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bununla (prg 2) .....

b) onlarla (prg 4) .....

c) onların (prg 6) .....

d) bunun (prg 6) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Aile içinde üç farklı ilişki biçimi vardır.

( ) ( ) **2.** Aile içindeki ilişki biçimleri birbirini etkilemez.

( ) ( ) **3.** Evliliklerinde çatışma yaşayan ebeveynler çocuklarıyla olumlu ilişkiler kurarlar.

( ) ( ) **4.** Çocuklarının sosyal ihtiyaçlarını karşılamak annenin ve babanın görevi değildir.

( ) ( ) **5.** Çocuklar insanlara nasıl davranılacağını annelerini ve babalarını gözlemleyerek öğrenirler.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Metne göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Ebeveynler arasında yaşanan çatışma durumları çocukları etkilememektedir.

B) Problemli bir evliliğe sahip olan ebeveynler çocuklarına karşı çok duyarlıdırlar.

C) Ebeveynlerini model alan çocuklar davranış biçimlerini sergilerken baskı hissederler.

D) Ebeveynler çocuklarının sorunlarıyla ilgilendiklerinde, yaşadıkları aile içi çatışmalar azalır.

2. Metne göre aile içinde kurulan ilişki biçiminin (olumlu-olumsuz) çocuklara yansımasının arkasında ..... düşüncesi vardır.

A) çocukların hassas bir yapıda olduğu ve olaylardan çabuk etkilendiği

B) ebeveynler arasında çatışma ya da gerginlik yaşandığı

C) ilişki sisteminde meydana gelen duyguların başka bir sisteme aktarılabileceği

D) aile ilişkilerinde yaşanan her şeyin çocuklara doğrudan yansıdığı

3. Metinde geçen "ileri sürmek" (prg 4) deyimi hangi anlamda kullanılmıştır?

A) Önermek

B) İddia etmek

C) Açıklamak

D) İtmek

4. Metinde geçen "günah keçisi" (prg 4) deyimi hangi anlamda kullanılmıştır?

A) Kolaylıkla günah işleme

B) Sorun çıkarmayı sevme ve benimseme

C) Sürekli olarak hata yapma eğilimi

D) Başkalarının cezasını ve sorumluluğunu çekme

5. **Metne göre aile içi ilişkiler ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

   A) Ailede evlilik ilişkileri ve kardeş ilişkileri birbirini etkiler.

   B) Ailede evlilik ilişkileri ve anne-baba-çocuk ilişkileri birbirini etkiler.

   C) Ailede anne-baba-çocuk ve kardeş ilişkileri birbirini etkiler.

   D) Ailede evlilik ilişkileri ve arkadaş ilişkileri birbirini etkiler.

6. **Metinden aile hayatı ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**

   A) Aile hayatının kalitesini evlilik ilişkileri belirler.

   B) Anne ve babalar çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamakla görevlidir.

   C) Çocukların büyüme sürecinde karşılıklı etkileşimin rolü yoktur.

   D) Çocuk, sosyal kuralları anne babalarının sunduğu kişilik modellerine göre öğrenir

5. ETKİNLİK

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Aile içinde yaşanan ilişki biçimleri nelerdir? (3 madde)

a) .....

b) .....

c) .....

B. Aşağıda tabloyu metindeki bilgilere göre doldurun.

Altında Yatan Sebep	Örnek
1. Bir ilişki sisteminde meydana gelen duygular diğer sisteme aktarılabilir.	1.
2.	2. Aile üyelerinden birinin uzun süren ve ciddi bir hastalığa yakalanmış olması, ebeveynlerin işsiz kalması gibi yaşam olayları tüm aileyi etkileyerek ilişkilerde gerginliğe neden olabilir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Ülkenizde aile yapısı, aile ilişkileri nasıldır? Anlatınız.
2. Aile yapısı ile çocuk yetiştirme arasında nasıl bir ilişki vardır? Sizce ülkenizde bu ilişkiyi gözlemlemek mümkün müdür? Açıklayınız.
3. 21. yüzyılda ailelerin çocuklarına nasıl davranması gerektiğini tartışınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Ünlü bir pedagog olduğunuzu hayal edin. Aile yapısının çocuk gelişimini nasıl etkilediğine dair düşünceleriniz insanlar için çok önemli. Bu bağlamdan yola çıkarak çocuk yetiştirmenin altın kurallarını açıkladığınız bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Sizce toplum, dili, dil de toplumu etkiler mi? Açıklayınız.
2. Sizin dilinizde, sadece kızlara ya da erkeklere özgü kelimeler var mı? Örneklerle açıklayınız.

DİL VE TOPLUM İLİŞKİSİ

(1) Her doğal dil bir çeşitler, bir başka ifadeyle **varyant**lar yığınından ibarettir. Tek biçimli, hiçbir değişkenliğe izin vermeyen bir doğal dil yoktur. Dil meraklıları arasında, hiç değişmeyen bir dil **arzusu** sıkça görülse de, değişmezlik doğal dillerin yapısına aykırıdır. Doğal dillerdeki çeşitlenme nedenlerinden bazıları toplumla ilgilidir. Dil ve toplum arasındaki ilişki çok yönlü ve karmaşıktır. Dilin toplumsal bir anlaşma sistemi olması, toplumsal değer yargılarının ve **norm**larının, bir davranış biçimi olarak dile yansımasına neden olmakta; bireylerin toplumsallaşma sürecinde edindiği birtakım özellikler, o toplumu oluşturan bireylerin dil alışkanlıkları üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Türkçede akrabalık bildiren isimlerin fazla olması, Japoncada saygı ve **statü** bildiren **hitap** sözlerinin çok çeşitli ve kendi içinde özel bir sisteme sahip olması, bazı dillerde belli alanların diğerlerine göre daha ayrıntılı adlandırılması, toplumsal yaşamın dile yansımasını gösteren yüzlerce tipik örnekten birkaçıdır. Ancak dil ve toplum arasındaki ilişki her zaman bu derece belirgin ve sistemli olmamakta; sıkça çok yönlü ve değişken olabilmektedir.

(2) Dil ve toplum etkileşimi üzerinde duran toplum dilbilimi çalışmaları, kişilerin X dilini ya da varyantını Y sosyal **bağlam**ında kullandığı temel girdisi üzerinde odaklanmakta ve "*kim, kiminle, hangi bağlamda, hangi varyantı konuşuyor*" gibi sorulan çalışmalarının merkezine yerleştirmektedir. Bu dil ya da varyant kullanımı üzerinde, bireylerin toplumsal statüleri, sosyal ve kültürel arka planları, yaşı, cinsiyeti, mesleği, dâhil olduğu sosyal gruplar, sosyal mesafe ve güç gibi birçok toplumsal faktör etkilidir. Bireylerin kullandığı dil varyantlarının toplamı dil topluluğunun sözlü **repertuvar**ını oluşturmaktadır. Belli bir durumda bu sözlü repertuvardan neyin kullanılacağı sosyal faktörlere göre değişebilmektedir. Dil kullanımını etkileyen ve dil üretimlerinin anlamlandırmasında belirleyici olan **tüm bu faktörler** sosyal bağlam, sosyal bağlama göre değişen dil türleri de sosyal **diyalekt** olarak adlandırılmaktadır.

(3) Bireylerin dil kullanımlarını etkileyen sosyal faktörlerden biri toplumsal statüdür. Toplumsal statü prestijle ilgilidir ve toplumsal güç ile paralellik gösterir. Toplumsal statü kavramı yaş, cinsiyet, meslek, gelir, sosyal sınıf, din, ırk vb. ögelerle ilişkili olabilmektedir. Dil kullanımına yansıması ise dil türü tercihi, **telaffuz**, **aksan**, ses niteliği, sözcük seçimi vb. biçimlerde kendini göstermektedir. Toplumsal statünün, bireylerin dil kullanımını etkilemesi ile ilgili en meşhur çalışma, ünlü toplum dilbilimci William Labov'a aittir. Labov, toplum dilbiliminde adeta çığır açan çalışmasında, alışveriş merkezlerinde, toplumsal statüyle bağlantılı olarak İngilizcede [r] sesinin telaffuzunun nasıl değiştiğini göstermiştir. Çalışmasında toplumsal statü arttıkça r'nin telaffuz oranının da arttığını gözlemlemiştir.

(4) Dil kullanımına etki eden bir başka sosyal faktör de cinsiyettir. Cinsiyet, kadınlar ve erkekler arasındaki bütün psikolojik, sosyal ve kültürel farklılıkları içine alan sosyal bir yapıdır. Cinsiyetin diller üzerinde gözlenebilen etkileri birbirinden farklıdır. Bazı dillerde cinsiyetin doğrudan dil bilgisel işaretleyicileri vardır (örn. Rusça, Almanca vb.). Bazılarında ise cinsiyet dile sözcük seçimindeki farklılık olarak yansır. Örnek olarak Türkçede, ayol kadın, ulan ise erkek dağarcığına özgü sözlerdir. Virjin Adalarındaki Kariplerde, erkeklerin kullandığı kelimelerin kadınlar tarafından kullanılmasının uğursuzluk getireceği düşünülür. Zulu'da ise bir kadının kayınpederinin adını söylemesi yasaktır. Eğer söylerse ölümle cezalandırılabilmektedir. Cinsiyetin sözcük seçimine etkisi Güney Sibirya Türk dillerinde ve bazı Anadolu köylerinde de gözlenebilmekte; kadınların bazı sözcükleri söylemeye izinli olmaması, **tabu**ların ve örtmece sözcüklerin olduğu farklı bir kadın dilinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Cinsiyet, dil kullanımına telaffuz farkıyla da yansıyabilmektedir. Örneğin Darkhat Moğolcasında erkeklerin konuşmasındaki /u/ ve /o/ kadınların konuşmasında İyi ve /öl ile temsil edilir. Temelde tüm bu sonuçlar, kadınların ve erkeklerin farklı sosyalleşme süreçleri yaşamalarından kaynaklanmaktadır. Toplumda kadına biçilen davranış kalıpları ve roller, kadının dilsel davranışları üzerinde de belirleyici olmakta; kadın, içinde bulunduğu toplumsal bağlamda, büründüğü -kendisine yüklenen- toplumsal role göre konuşma davranışı geliştirmektedir. Erkekler için de durum benzerdir. Deborah Tanen, kadınların ve erkeklerin bir kültürün farklı alt kültürlerini oluşturduklarını, **bunda** farklı yetiştirilmelerinin etkili olduğunu söyler. Bu yetişme sırasında bireyler sadece cinsiyete bağlı davranış biçimlerini değil, cinsiyete bağlı dil davranışlarını da öğrenirler.

(5) Dil kullanımına etki eden bir başka sosyal faktör, toplumsal güçtür. Bir dil topluluğundaki bireyler arasında değişken bir güç ilişkisi olabilir. Güç ilişkisi karşılıklı ve dengeli olabileceği gibi, A kişisinin yaş, meslek, gelir vb. nedenlerle B kişisi üzerinde gücü bulunabilir. **Her iki durum** da dil kullanımını, özellikle de hitap sözcüklerinin seçimini etkilemektedir. Özetle, konuşmaya başlamadan önce bireyler, dinleyici ile aralarındaki güç ilişkisine karar verirler ve güç ilişkisi dillerine de yansır. Türkçede eğitimli **kesim** toplumsal açıdan daha güçlü biri ile konuştuğunda siz ile hitap edip karşılığında sen bekler. Dinleyiciden daha güçlü iseler sen ile hitap eder ve karşılığında siz alırlar. Ancak Türkçe için burada çizilen genel çerçeve, çeşitli nedenlerle daha da karmaşıklaşabilmektedir. Türkçede daha çok eğitimli kesimin dilinde mesafe ve **nezaket** ifade eden siz'in taşıdığı anlamlar, başka sosyal sınıflarda akrabalık adları kullanılarak dile getirilmektedir. Dil kullanımına etki eden bir başka sosyal faktör ise toplumsal ağdır. Toplumsal ağ, bireylerin günlük hayatlarında iletişim içinde oldukları kişilerden oluşur ve kişilerin konuşmalarını etkiler. Aileler, çocuklarının dil kullanımının, ailedeki konuşma biçimlerinden çok okuldaki arkadaşlarının konuşma biçiminden etkilendiğini, yani toplumsal ağın dil kullanımı üzerindeki etkilerini kolayca gözleyebilir. Yetişkin insanlar birden fazla toplumsal ağa aittirler. Bir toplumsal ağdan diğerine geçtiklerinde farkında olmadan konuşma biçimlerini de değiştirirler. Yukarıda, bireylerin dil kullanımını etkileyen toplumsal faktörlerin birkaçı özetlenmiştir. Toplumsal faktörler dile yansıyarak dil kullanımını etkilediği gibi, dil de toplumsal algılama, duyma, düşünme biçimlerini yansıtarak toplum hakkında da bilgi verir. Dilin araştırılması **suretiyle** toplum hakkında önemli tespitlerde bulunulur. Çoğu zaman başka alanların yararlanmış olduğu veriler de bir dille üretilmişlerdir. Örnek olarak Türkçe konuşanların tarihte hangi topluluklarla sıkı ilişkiler içinde olduğunu, Türkçedeki alıntı kelimelerin yardımıyla kolayca çıkarabiliriz.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. varyant** (prg 1)	a) Bir kimsenin bir toplumda ya da topluluk içindeki durumu, yeri, kazandığı saygınlık, makam.
——— **2. arzu** (prg 1)	b) Kural olarak benimsenmiş, yerleşmiş ilkeye ya da yasaya uygun durum.
——— **3. norm** (prg 1)	c) Sözü bir kimseye ya da kimselere yöneltme, karşıdakine ya da karşıdakilere seslenme.
——— **4. statü** (prg 1)	ç) Bir metnin ya da yapıtın biçim ve içerik yönünden birtakım ayrılıklar taşıyan kopyalarından her biri.
——— **5. hitap** (prg 1)	d) Birikim.
——— **6. bağlam** (prg 2)	e) Bir dilin tarihsel, bölgesel, siyasal sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özellikleriyle ayrılan kolu, lehçe.
——— **7. repertuvar** (prg 2)	f) Herhangi bir olguda olaylar, durumlar, ilişkiler örgüsü veya bağlantısı, kontekst.
——— **8. diyalekt** (prg 2)	g) İstek.
——— **9. telaffuz** (prg 3)	ğ) Yasaklanarak korunan.
——— **10. aksan** (prg 3)	h) Bölüm, parça, kısım.
——— **11. tabu** (prg 4)	ı) Söyleyiş, söyleniş, sesletim.
——— **12. kesim** (prg 5)	i) İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan.
——— **13. nezaket** (prg 5)	j) Yol, vasıta, biçim, tarz.
——— **14. suret** (prg 5)	k) Başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, incelik, naziklik, zarafet.
	l) Bir ülkenin insanlarına veya bir çevreye özgü söyleyiş özelliği.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) tüm bu faktörler (prg 2) .....

b) bunda (prg 4) .....

c) her iki durum (prg 5) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Doğal dillerde değişiklik mümkün değildir.

( ) ( ) **2.** Toplumsal yaşam dili etkilemektedir.

( ) ( ) **3.** Toplumsal statü ve güç birbirine zıttır.

( ) ( ) **4.** Cinsiyet sözcük seçimini etkilemektedir.

( ) ( ) **5.** Bir toplumsal ağdan diğerine geçişte konuşma biçimi değişmez.

( ) ( ) **6.** Alıntı kelimelerden bir toplumun sıkı ilişkiler kurduğu toplumlar anlaşılabilir.

( ) ( ) **7.** Bir toplumu araştırırken konuşulan dil toplumla alakalı bilgiler verecektir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi dil kullanımını etkileyen faktörlerden biri değildir?**
   A) Statü
   B) Gelir
   C) Din
   D) Karakter

2. **Bir toplumun sözlü repertuvarı nelerden oluşmaktadır?**
   A) Sözlü edebiyat ürünlerinden
   B) Bireylerin dil varyantlarından
   C) Sözcük seçimlerinden
   D) Yazılı edebiyat ürünlerinden

3. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi bir toplumun, dil kullanımı üzerinde etkisine örnek değildir?**
   A) Türkçede akrabalık belirten kelimelerin çokluğu
   B) Japoncada saygı ve statü bildiren hitap sözlerinin çok çeşitliliği
   C) Bazı seslerin diğer seslerden daha vurgulu sesletilmesi
   D) Bazı dillerde belli alanların diğerlerine göre daha ayrıntılı adlandırılması

4. **Metne göre cinsiyetin bireylerin dil kullanımlarını etkileme sebebi aşağıdakilerden hangisi değildir?**
   A) Kadına biçilen davranış kalıpları
   B) Farklı yetiştirilmeleri
   C) Farklı duygusal zekâya sahip olmaları
   D) Farklı sosyalleşme süreçleri

5. **Metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?**

A) Bir toplum, dil kullanımı üzerinde etkilidir.

B) Bireylerin dil kullanımları toplumdan topluma değişmemektedir.

C) Bireylerin dil kullanımlarını etkileyen en önemli etken cinsiyettir.

D) Bir toplumu anlamak için bireylerin statülerine bakmak yeterlidir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Ülkenizde farklı statüde, cinsiyette veya meslekte olan kişilerin kullandığı sözcükler var mıdır? Varsa nelerdir? Açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Sizce toplum ve dil arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

HAZIRLIK

1. Keloğlan'ı daha önce hiç duydunuz mu? Keloğlan hakkında bildiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Size göre sözlü kültür ürünlerinin giderek kaybolmasının sebepleri nelerdir? Açıklayınız.
3. Ülkenizde halk arasında en çok yer edinen sözlü kültür ürünleri nelerdir? Örnekler vererek açıklayınız.

KELOĞLAN'DAN BİR SÜPER KAHRAMAN YARATILABİLİR Mİ?

(1) Halk edebiyatı ürünleri bilindiği gibi **sözlü verim**lerden oluşur. Kuşaktan kuşağa, nesilden nesile aktarılan bu ürünlerin varlıklarını devam ettirebilmeleri ancak bunları anlatan ve dinleyenlerin varlığıyla mümkün olabilir. Bu anlamda yaşanan en büyük sorunun bu tür halk edebiyatı ürünlerinin artık anlatılmaması ve dinlenmemesi olduğu **kanaat**indeyim. Değişen toplumsal hayatımız, ana babanın eskisine göre daha çok çalışmak zorunda kalıp çocuklarına daha az zaman ayırmaları, geniş aile kavramının yok olmak bir yana artık çağ dışı kalmış gibi görülmeye başlanması bana göre bu anlatılmama ve dinlenmeme sorununun en büyük nedenleri arasında yer almaktadır. Tabii görsel ve yazılı kültürün hızla gelişmesi ve toplumu tamamen kuşatması da bu anlamda önemli etkenler arasında sayılabilir. Nineden, dededen, ana babadan masal dinlemeyen, en şanslısı sadece kitaptan okunan masalları dinleyen bireylerin bu tür sözlü kültür ürünlerine ilgisiz kalmaları da ne yazık ki doğal bir durumdur.

(2) Zamanlarının önemli bir kısmını televizyon karşısında **çizgi film** veya kendilerine göre bile hazırlanmamış programları izleyerek ya da bilgisayarda çoğu şiddet içerikli oyunlar oynayarak geçiren çocukların masal, bilmece vb. sözlü kültür ürünlerine ilgi duyması çok da kolay olmamaktadır. **Geniş aile** ortamında masal, destan dinleyerek büyüyen, zamanlarını birbirlerine **bilmece** sorarak, **tekerleme**ler, **sayışmaca**lar söyleyerek geçiren çocukların artık geçmiş zamanlarda kaldıklarına üzülerek **şahit ol**maktayız. Öyle ki birçok çocuk bırakın sözlü kültür ürünleriyle karşılaşmayı yeşil alanda oynama imkânına bile sahip olamamaktadır. Böyle bir ortamda çocukların gerek fiziksel olarak gerekse de psikolojik olarak sağlıklı büyüdüklerini söylemek mümkün değildir.

(3) Sözlü kültür ürünlerinin giderek kaybolmasında tek pay tabii ki sadece değişen toplumsal yapı değildir. Şurası bir gerçek ki ülkemizde halk edebiyatı ürünlerinin yazılı metinler hâline getirilmesi veya bu ürünlerden yola çıkılarak nitelikli yazılı metinler oluşturulması ne bir kültür politikası şeklinde ele alınmış ne de yazarlarımız -birkaçı hariç- bu anlamda çaba göstermişlerdir. Hâlbuki birçok Batı ülkesinde uygulanan **bu** yöntemin ülkemizde de uygulanması çok güzel sonuçlar verebilir. Ülkemizde sözlü kültür ürünleri sadece halk edebiyatı alanında çalışmalar yapan **akademisyen**lerimiz için **derleme** kaynağı olarak görülmüş, bunun dışında bu ürünler için yukarıda bahsettiğimiz şekilde bir çalışma yapılmamıştır. Bu durum da elbette bu metinlerin değerinin tam anlamıyla anlaşılmasını engellemiştir.

(4) Bir ana baba çocuğuna masal anlatmak istediği zaman aklına gelen ilk masal bir Keloğlan masalı yerine Kırmızı Başlıklı Kız ya da Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler ise burada ciddi bir sorun var demektir. Bu sorunun çözümünü de sadece devlete, ilgili bakanlığa, yazara veya yayınevine **havale et**menin de çok doğru bir yaklaşım olmadığını da peşinen söylemek gerekir. Sözlü kültür ürünlerinden gerek çağdaş metinler üretilmesi, gerekse bunlardan yararlanarak çizgi film, çizgi roman gibi çocukların ilgisini çekecek yapıtların ortaya konması ancak geniş bir bakış açısıyla uygulanacak bir politika sonucunda başarılabilir, kanaatindeyim. Keloğlan masallarından yola çıkarak Mavi Rüyalar Gören Çocuk gibi bir eser ortaya konabiliyorsa, ya da Hacivat ve Karagöz söyleşmeleri günümüze uygun metinler hâline getirilebiliyorsa, yukarıda değindiğim projenin de rahatlıkla başarılabileceğini düşünüyorum. **Bunun** başarılabilmesi için de yazarların ilgili devlet kuruluşlarının, akademisyenlerin ve yayınevlerinin içinde yer aldığı bir model gerekmektedir.

(5) Günümüzde çizgi filmlerin ve bilgisayar oyunlarının çocukların ilgisini çekmekte daha etkili olduğunu yukarıda belirtmiştik. Sözlü kültür ürünlerinden yararlanarak çizgi filmler, bilgisayar oyunları üretilebilir. Mesela bir çocuk kanalında yayınlanan ve Keloğlan masallarından yola çıkılarak hazırlanan Keloğlan Masalları adlı çizgi filmin çocuklar tarafından ciddi bir ilgiyle karşılandığı, Dede Korkut Masallarından uyarlanarak üretilen çizgi filmin çok başarılı olduğu görülmektedir.

Bu tür çalışmaların, hem çocukların bu alandaki eğlence ihtiyaçlarını karşılayacakları hem de bu ürünlerin kaybolmasını engelleyecekleri **muhakkaktır**. Halk edebiyatı ürünlerinin unutturulmamasında çok önemli bir unsur da çocuk yazarıdır. Eğer çocuklar için eserler kaleme alan yazarlarımız sözlü kültür ürünlerinden yararlanarak günümüze uyarlanmış nitelikli metinler üretebilirlerse, bu konuda en büyük adım atılmış olur. İşte o zaman bizim de hem ulusal hem de uluslararası kültürde simgemiz olabilecek **kahraman**larımız ortaya çıkar. Bu da sözlü kültürümüzün daha uzun yıllar yaşamasını, unutulmamasını sağlayacaktır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz..

——— **1. sözlü verim** (prg 1)

——— **2. kanaat** (prg 1)

——— **3. çizgi film** (prg 2)

——— **4. geniş aile** (prg 2)

——— **5. bilmece** (prg 2)

——— **6. tekerleme** (prg 2)

——— **7. sayışmaca** (prg 2)

——— **8. şahit olmak** (prg 2)

——— **9. akademisyen** (prg 3)

——— **10. derleme** (prg 3)

——— **11. havale etme** (prg 4)

——— **12. muhakkak** (prg 5)

——— **13. kahraman** (prg 5)

a) Kimi çocuk oyunlarında ebeyi ya da tarafları belirlemek için sayışarak oyuna başlama bölümü.

b) Seçme yaparak toplama.

c) Geçmişten geleceğe sözle aktarılan ürünler.

ç) Öğretim üyesi.

d) Birbiriyle uyumlu hazır söz kalıbı.

e) Çocuklar için özel bir görsel teknikle hazırlanan filmler.

f) Bir şeyin alınmasını, yapılmasını bir kimseye yüklemek, ona bırakmak, ona ısmarlamak.

g) Düşünce, kanı

h) Bir şeyin adını anmadan niteliklerini üstü kapalı söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı dinleyene veya okuyana bırakan oyun.

ı) Atasözü.

i) Mutlaka.

j) Anne, baba ve çocuktan daha büyük aile biçimi.

k) Tanıklık etmek.

l) Bir gösterinin, filmin ya da edebiyat eserinin gelişmesinde, seyirciyi kendiyle özdeşleştiren, en önemli oyun kişisi.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 3) .....

b) bunun (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Halk edebiyatı söze dayalı ürünlerden oluşur.

( ) ( ) **2.** Sözlü verimlerin yaşaması ancak kuşaktan kuşağa aktarılmasıyla mümkündür.

( ) ( ) **3.** Günümüz çocuklarının sözlü kültür ürünlerine ilgi duyması kolaylıkla sağlanabilir.

( ) ( ) **4.** Sözlü kültür ürünlerinin yok olmasının tek sebebi toplumsal yapıdır.

( ) ( ) **5.** Günümüzde bilgisayar oyunları sözlü kültür ürünlerine göre daha ilgi çekicidir.

( ) ( ) **6.** Yazarlar, sözlü kültür ürünlerini yazılı metne çevirmede oldukça başarılıdır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi sözlü kültür ürünlerinin değerinin tam olarak anlaşılamamasının sebeplerinden biridir?

A) Eski ve çağdışı kalması

B) Geçmişteki kadar ihtiyaç duyulmaması

C) Yalnızca akademisyenler tarafından dikkate alması

D) Toplumsal yapının geçmişten günümüze değişmemesi

2. Aşağıdaki boşluğu doğru şekilde tamamlayınız.

Sözlü kültür ürünlerinden gerek çağdaş metinler üretilmesi, gerekse bunlardan yararlanarak çizgi film, çizgi roman gibi çocukların ilgisini çekecek yapıtların ortaya konması ancak ..... başarılabilir.

A) geniş bir politika ile

B) yazarların çabasıyla

C) akademisyenlerin düşünceleriyle

D) teknoloji kullanımıyla

3. Metne göre aşağıdakilerden hangisi halk edebiyatı ürünlerinin artık anlatılmamasının ve dinlenmemesinin sebeplerinden <u>değildir</u>?

A) Anne ve babaların çocuklarına az zaman ayırmaları

B) Geniş aile kavramını yok olması

C) Görsel ve yazılı kültürün hızla gelişmesi

D) Sözlü kültürün modern çağa uygun olmaması

4. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi yazarın savunduğu düşünceye uygun olarak üretilmiş bir çizgi filmdir?**

   A) Keloğlan

   B) Pamuk Prenses

   C) Kırmızı Başlıklı Kız

   D) Küçük Prens

5. **Metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**

   A) Günümüz çocukları artık yeşil alanda bile oynamamaktadır.

   B) Günümüz çocukları bilmece, sayışmaca gibi türleri bilmemektedir.

   C) Günümüz çocukları fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı yetişmektedir.

   D) Günümüz çocukları bilgisayar oyunlarıyla vakit geçirmektedir.

6. **Yazarın savunduğu düşüncelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**

   A) Sözlü kültür ürünleri çocukların ilgisini çeken türler kullanılarak yeniden üretilmelidir.

   B) Sözlü kültür ürünleri kuşaktan kuşağa aktarılarak yaşatılmalıdır.

   C) Sözlü kültür ürünlerinin yaşatılmasında kültür politikaları geliştirilmelidir.

   D) Sözlü kültür ürünlerinin modası geçmiştir ve yaşatılmasına ihtiyaç yoktur.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....

2. .....

3. .....

4. .....

5. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ediniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C. Anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DİNLEME METNİ: BATIL İNANÇLAR VE KÖKENLERİ

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **İlk çağlardan beri insanoğlu korktuğu şeyle .... yollarını aradı.**

   A) başa çıkmanın B) baş etmenin C) baş sallamanın D) baş eylemenin

2. **Antik Mısır'da ise üçgen .....**

   A) yoktu. B) kutsaldı. C) bilinmiyordu. D) keşfedildi.

3. **Bu geleneğin kaynağı birinci yüzyıla .....**

   A) iner. B) gider. C) dayanır. D) odaklanır.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Yıldız kayması, Tanrı'nın dünyaya bakması anlamına gelmektedir.

( ) ( ) **2.** Yıldız kaydığında insanlar dilek tutar.

( ) ( ) **3.** Merdiven altından geçmenin uğursuzluk getirdiği inancı, Antik Mısır'da ortaya çıkmıştır.

( ) ( ) **4.** Ayna kırmanın faydalı bir şey olduğuna inanılmaktadır.

( ) ( ) **5.** Her yedi yılda bir insan bedeni yenilenmektedir.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi bir batıl inanç <u>değildir?</u>**

   A) Merdivenin altından geçmek

   B) Ayna kırılması

   C) Tahtaya vurmak

   D) Meşe ağacı

2. **Aşağıdakilerden hangisi doğum günü pastasında mum yakmanın nedenlerinden <u>değildir?</u>**

   A) Artemis'i onurlandırmak

   B) Pastanın aya benzemesi

   C) Yunan imparatorunun emri

   D) Mumların iyi şans getirdiğine inanılması

9. TEMA

PSİKOLOJİ

HAZIRLIK

1. Sizce mutlu olmak nedir? Mutlu olmak için neler yaptığınızı örneklerle açıklayınız.
2. Pollyannacılık ifadesini hiç duydunuz mu? Sizce bu ifade ne anlama gelmektedir? Açıklayınız.
3. Çevrenizde Pollyannacı insan var mı? Bu tür insanların özellikleri sizce nelerdir? Açıklayınız.

MUTLU OLMAK POLLYANNACILIK MI?

(1) Mutsuz olmayı, şuna buna söylenmeyi, **karamsarlığı** öylesine derinden öğrenmişiz ki, "Bu ülkede yaşanmaz." ve nihayet "Batsın bu dünya!" demeye hakkımız olduğunu düşünüyoruz sonuçta. Daha da kötüsü, **iyimser** birini gördüklerinde **canları sıkılıyor** kötümserlerin, adeta "**Şuna** bir şey söyleyeyim de **keyfi kaçsın**." diyorlar içlerinden. Yıllardır seminerlerimde iyimser olmanın öneminden söz ettiğimde en az bir kişi çıkıp "Hoca iyi de o zaman bu Pollyannacılık olmaz mı?" der. Bu karamsarlığa prim veren bakış tarzı beni üzüyor. Şimdi söz konusu cümleye tekrar bakalım: "İyimserlik, küçük şeylerden mutlu olmak Pollyannacılık sayılmaz mı?" **Burada**, sanırım iki hata var. Birincisi, "iyimserlik eşittir Pollyannacılık" iddiasıdır ki bu doğru değildir. İkincisi, böyle söylendiğinde Pollyannacılığın kötü bir şey olduğu varsayılmaktadır. Pollyannacılığın kötü olduğunu kim söyledi? Pollyannacılık, kayba uğradığımızda, elimizde kalanları fark etme ve sevinme becerisidir. Pollyannacılık bir psikolojik savunma mekanizmasıdır, aşırı olmadan yerinde kullanıldığı sürece, kişiyi kaygıdan, sıkıntıdan korur, kişinin yarına kalma ihtimalini artırır.

(2) Pollyannacılık, **kendini avutmak** değil, **bardağın dolu yanını fark etmek**tir. Diyelim ki birisi bir bacağını kaybetti. Şüphesiz bu kötü bir durumdur. Ancak bu kişinin önünde iki yol uzanır: Birinci yol, bir bacak gittiği için yaşamdan elini çekmek, sürekli üzülmek, artık hiçbir şeyden keyif almamaktır. İkinci yol ise şudur: Kişi eğer geriye dönüş yoksa mevcut durumu kabullenir, elinde kalan bacak için sevinir, yaşamdan elini çekmez, **yaşama sevinci**ni kaybetmez. İşte, ikinci yol Pollyannacılıktır. Pollyannacının ömrü, birinciye oranla daha kaliteli geçer. Pollyannacı tavır, Çin atasözünü hatırlatıyor. Şöyle demiş Çinli: *Tanrım, bana değiştirebileceğim şeyleri değiştirme gücü ver. Değiştiremeyeceğim şeyleri kabullenmemi sağla, ikisini ayırt edebilmem için de akıl ver.*

(3) Değiştiremeyeceğimiz kayıplar karşısında, yaşama sevincimizi kaybetmemek Pollyannacılıktır. Karamsarlığa oranla da herhalde daha gerçekçi bir tavırdır. Bir toplantıda Pollyannacılığı tartışıyorduk, bir dostum şunları anlattı: "Üç yeğenim vardı. Marmara depreminde üçü de enkaz altındaydı. Bir tanesine ulaştık, çıkardık, ölmüştü. Mahvolduk. Daha sonra, aynı enkazın altından diğerleri sağ çıktı. Ölene üzüldük ama sağlam çıkanlara sevindik. Ölene üzülmemek, sağlam çıkanlara sevinmemek mümkün değildi." Yukarıdaki tavır, bir Pollyannacılık sayılabilir. Ama sadece ölene üzülüp sağlam çıkanlara sevinmeselerdi, en azından ayıp olurdu. Tatsız olaylar karşısında, kafamızı kuma gömüp bir şey yokmuş gibi davranmak, başımıza ne gelirse gelsin mutlu dolaşmak, Pollyannacılık değil, "**deve kuşluğu**" olsa gerek.

Pollyannacılık, yaşama devam edebilmek için gerektiğinde sıkıntılarla baş edebilme sanatıdır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. karamsarlık** (prg 1)
——— **2. iyimser** (prg 1)
——— **3. canı/canları sıkılmak** (prg 1)
——— **4. keyfi kaçmak** (prg 1)
——— **5. kendini avutmak** (prg 2)
——— **6. bardağın dolu yanını fark etmek** (prg 2)
——— **7. yaşama sevinci** (prg 2)
——— **8. deve kuşluğu** (prg 3)

a) Maddi manevi mutluluk içinde yaşamak.
b) Oyalanmak.
c) Her durumu olumsuz görmek.
ç) Neşesi kalmamak.
d) Olayların olumlu yönlerini görmek.
e) Huzursuz olmak.
f) Her şeyin iyi olacağına inanan insan.
g) Hayatta her şeyin kötü olacağını düşünmek.
ğ) Kendisine faydalı olmayacak bir olaydan kaçmak, görmezden gelmek

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) burada (prg 1) .....

b) şuna (prg 1) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Pollyannacılık kendini kandırmaktır.

( ) ( ) **2.** İyimserlik Pollyannacılık ile aynı şeydir.

( ) ( ) **3.** Yazar yıllardır Pollyannacılığın faydalarını anlatmaktadır.

( ) ( ) **4.** Pollyannacılık ile deve kuşluğu yapmak aynı şeydir.

( ) ( ) **5.** Mutlu olmayı, iyimserliği çok iyi bilmekteyiz.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **İnsanlar neden** "Batsın bu dünya!" **diye şikâyet etmektedirler?**
   A) Canları sıkıldığı için
   B) İyimser oldukları için
   C) Yaşama sevinçlerinin artması için
   D) Her zaman karamsar oldukları için

2. **Yazara göre** "Pollyannacılık" **aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) İnsanların keyfini kaçırmak
   B) En ufak şeyde mutsuz olmak
   C) Küçük şeylerle mutlu olmaya çalışmak
   D) "Bu ülkede yaşanmaz" diye isyan etmek

3. **Yazara göre,** "Pollyannacılık" **neden kötü bir şey <u>değildir?</u>**
   A) Pollyannacılık iyi şeyleri görmemektir.
   B) Pollyannacılık her zaman mutsuzluktur.
   C) Pollyannacılık en küçük bir olumsuzlukta mutsuz olmaktır.
   D) Pollyannacılık sahip olduklarımızla mutlu olmayı bilmektir.

4. "Polyannacılık" **hakkında aşağıdakilerden hangisi <u>yanlıştır?</u>**
   A) Pollyannacılık ile iyimserlik aynı şeylerdir.
   B) Pollyannacılık, psikolojik bir savunma mekanizmasıdır.
   C) Pollyannacılık, insanın yaşama sevincini kaybetmemesidir.
   D) Pollyannacılık, olayların her zaman iyi yanlarını görebilmektir.

5. Kötümser insanların, diğer insanların keyiflerini kaçırmalarının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Pollyannacılığa inanmamaları
B) Kendilerinin çok keyifli olmaları
C) Herkesin kötümser olmasını istemeleri
D) Herkesi kendileri gibi olmalarını istemeleri

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Sizce Pollyannacılık iyi midir, kötü müdür? Siz kendinizi Pollyannacı olarak görüyor musunuz? Açıklayınız.
2. Hayatımızda birçok olumsuzluk var. Sizce bunlarla nasıl baş edebiliriz? Açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Kendini kandırmak ile Pollyannacılık aynı şeyler mi? Bu konuda neler düşünüyorsunuz? Örneklerle anlatınız.

HAZIRLIK

1. Çocukluğunuzda en çok korktuğunuz şeyler nelerdi? Açıklayınız.
2. Sizce çocuklukta yaşanan korkular insanların gelecekteki davranışlarını nasıl etkiler? Çocukluktan beri korktuğunuz ve hâlâ yenemediğiniz bir korkunuz var mı? Açıklayınız.
3. Size göre korkuların kaynağı genetik midir? Yoksa korkular çevrenin etkisiyle sonradan mı öğrenilir? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.

ÇOCUKLUK KORKULARI

(1) Korku, görünen ya da görünmeyen tehlikeler karşısında canlının kendini korumasına olanak tanıyan bir tepkidir. Güçlü bir **heyecan** türüdür.

(2) Korku tepkileri 5 ila 9. aylarda oluşmaya ve görülmeye başlar. Korkunun en çok yaşanması 3. ve 11. yıllara rastlar. Üç yaşında korku uyandıran şey, çocuğun çevresinde var olan nesne, kişi ve olaylardır. Yaş iyice büyüdükçe korkular yetişkin profiline biraz daha benzer. Okul başarısı gibi sosyal korkularda artış olurken, hayali nesnelerden duyulan korkularda azalma görülür. Bunun başlıca nedeni, zihinsel gelişimde oluşan ilerlemedir. Bir bakıma insan **yavrusu**, çevresinden ve kendi içinden gelen korkuları yenerek, aşarak olgunlaşır. Örneğin, bir bebek için her şey korkutucu olabilir. Gürültüler, alışılmamış bir nesne, bir yabancı yüz gibi. Bebek, acıkma, susama, altının ıslanması gibi **kendi** içinden gelen neden ve ihtiyaçlara da korku tepkisi gösterebilir. Çocuklar henüz zihinsel gelişimlerini tamamlamamış olduklarından çevrelerindeki pek çok nesne yeni ve ürkütücü görünebilir. Çocuk çevresini tanıdıkça, beden gücü ve zihin yetenekleri geliştikçe, korkularını tek tek yener.

- Korkuların oluşması hakkında çeşitli görüşler vardır.
- Bunlardan bir tanesi korkuların genlerle, doğuştan getirildiğidir.
- Diğeri ise korkuların öğrenilmiş şeyler olduğudur.

(3) Çocuk çok küçük yaşlardan itibaren çevresindeki kişilerin çeşitli olaylar karşısında verdikleri **tepki**leri izler ve korkuyu model alarak öğrenir. Anne babasının belli bir olaydan sonra panik yaşadığını gören çocuk o olayla ilgili benzer bir tepki geliştirecektir.

(4) Ailenin çocuğun karşılaştığı durumdan kaçınma davranışını desteklemesi durumunda çocuk o durumla mücadele etmeyi, başa çıkmayı öğrenemez. Çocuğun başa çıkabilme yetenekleri göz ardı edilmemelidir. Soruna odaklanıp **mücadele** etme yeteneğinin küçümsenmesine yol açılmamalıdır. Korkuyla, yalnız kaldığı bir anda da karşılaşabileceği düşünülmeli ve çocuğun sürekli koruma altında tutulması engellenmelidir.

(5) Korkuların oluşmasında anne babanın yanlış **tutum**larının da etkisi vardır. Erken çocukluk döneminde anne babaların bazı davranışları çocuklarda yoğun korku yaşanmasına neden olabilir. Çocuk bu dönemde anne babasının verdiği mesajı olduğu gibi alacak, altında yatan anlamları algılayamayacaktır. Söz dinletebilmek için kullanılan "Gelmezsen bırakır giderim" gibi tehditler, "Sakarsın, dikkatsizsin" gibi eleştiriler, "Beni hasta edeceksin" gibi suçlayıcı ifadeler, "Koşma, düşeceksin" gibi sürekli tehlike altında olduğunu ifade eden uyarılar, çocukların güvensiz ve korkak olmalarına yol açabilir.

(6) İki-dört yaşlarında kayıp ve ayrılığa karşı hassasiyet görülür. Yalnız kalmak, karanlık, yılan, köpek gibi hayvanlar korku yaratabilir. Bu yaş grubunda korkular, bebeklik dönemindekinden ve ileri yaşlarda görülenlerden daha çoktur. Bunun nedeni önceden fark edemediği, algılayamadığı durumları artık **tehlike** olarak anlayabilecek duruma gelmiş olmasıdır. Buna karşın deneyim eksikliği sebebiyle bu durumları kişisel tehdit olarak algılamaktadır.

(7) Dört yaşından okul dönemine kadar aynı nedenlerle korku uyandıran nesnelerin çeşidinde, sayısında, şiddetinde önemli değişiklikler meydana gelir. Karanlık, yalnız kalmak, hayal ürünü **yaratık**lar, doğaüstü güçler gibi korkuları vardır. Okul öncesi dönemle birlikte bu korkuların sayısı ve çeşidi azalır.

(8) Çocuk altı yaşından sonra okula başlar ve artık içinde bulunduğu dünya ile hayal dünyasını birbirinden ayırt etmeye başlar. Hayal ürünü olan korkularından yavaş yavaş kurtulur. **Bu** korkuların yerini zamanla kendisi ve yaşamdaki yeri, mevkisi ile ilgili korkular alır. Okul başarısızlığı korkusu buna örnek olarak verilebilir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— 1. yavru (prg 2)
——— 2. yaratık (prg 7)
——— 3. heyecan (prg 1)
——— 4. mücadele (prg 4)
——— 5. tepki (prg 3)
——— 6. tutum (prg 5)
——— 7. tehlike (prg 6)

a) Tutulan yol, davranış, tavır.
b) Bir uyarıcı karşısında, aşırı derecede duygulanış nedeniyle fizyolojik değişmelere yol açan tepki.
c) Direnme, dayanma, başa çıkma.
ç) Büyük zarar veya yok olmaya yol açabilecek durum.
d) Yeni doğmuş hayvan veya insan.
e) Karşılık verme, karşı etki.
f) Kuşaktan kuşağa ve hücreden hücreye geçen kalıtımsal öge.
g) Yaratılmış canlı varlık, mahlûk.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) kendi (prg 2) .....

b) bu (prg 8) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Korku, güçlü bir heyecan türüdür.
( ) ( ) **2.** İnsanlarda korku tepkileri 1 yaşından sonra görülmeye başlar.
( ) ( ) **3.** İnsanların üç yaşındaki korkularının sebebi hayali varlıklardır.
( ) ( ) **4.** Korkuların oluşmasında anne babaların yanlış tutumlarının etkisi vardır.
( ) ( ) **5.** Karanlık, yalnız kalmak vb. korkular okul döneminden sonra görülür.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Metne göre aşağıdakilerden hangisi ebeveynlerin çocuklarına karşı takındıkları yanlış tutumlardan biri değildir?

A) Sözle tehdit etme
B) Davranışlarına yönelik eleştiriler yapma
C) Suçlayıcı ifadeler kullanma
D) Tehlike altında olmadığını hissettirme

2. **Aşağıdaki boşluğu doğru şekilde tamamlayınız.**

Olgunlaştıkça korkularda değişim gözlenmesinin başlıca sebebi .....

A) zihinsel olarak gelişim gösterilmesidir.

B) çevrenin korkuları etkilemesidir.

C) anne-babanın model olmasıdır.

D) ilgi ve ihtiyaçların değişmesidir.

3. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

A) Çocuklar çevresini izleyerek korkuyu model alarak öğrenir.

B) Kaçınma davranışı desteklenirse çocuk mücadele etmeyi öğrenemez.

C) Korkuların türü ve şiddeti yaşa bağlı olarak çeşitlilik gösterir.

D) 2-4 yaşları arasında okul başarısızlığı korkusu görülür.

4. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**

A) Korkuların oluşmasında anne babanın yanlış tutumunun etkisi vardır.

B) Çocuk, okul döneminde gerçek ve hayali korkuları birbirinden ayırt etmeye başlar.

C) Korkuların oluşmasının tek sebebi çevrenin etkisidir.

D) Korku güçlü bir heyecan türüdür.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruyu metne göre cevaplayınız.

Metinde korkuların kaynağını, oluşumunu açıklayan iki görüş hangisidir? Bu iki görüşü aşağıya yazınız.

a) .....

b) .....

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....

2. .....

3. .....

4. .....

5. .....

6. .....

7. .....

8. .....

B. Yukarıdaki cümleleri birbiriyle tutarlı bir paragraf hâline getirin.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HAZIRLIK

1. Sizce harfleri ya da olayları çeşitli renklerle algılamak mümkün müdür? Bu durumu nedenleriyle açıklayınız.
2. Aşağıda verilen tablonun ilk iki bölümünü metni okumadan önce, üçüncü bölümünü ise metni okuduktan sonra doldurunuz.

1. BİLDİKLERİM: Şu an, bu konu ile ilgili ne biliyorum?	2. BİLMEK İSTEDİKLERİM: Ne öğrenmek istiyorum?	3. ÖĞRENDİKLERİM: Neler öğrendim?
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

SİNESTEZİ NEDİR?

(1) "Synesthesia", kelime kökleri itibariyle Yunanca syn: "birlikte" ve aesthesis: "algılamak" gibi iki kavramdan oluşur. Sinestezi, zihinsel olayların bilinci tetiklemesiyle ortaya çıkan bilinçli bir duyusal, istemsiz deneyimdir. Diğer bir ifade ile "birleşmiş duyular" ya da "**eşduyum**" diyebilir.

(2) İnsanların yalnızca bir kısmı, günlük olağan durumda bu deneyimi yaşar. Sinestezi, bazı araştırmacılarca dil dışı düşünmenin özel bir belirtisi olarak kabul edilirken, bazılarınca tam bir "hastalık", "anormallik" ve mistik bir insan yeteneği, mucize olarak kabul edilir. Hatta sinesteziyi biyolojik bir olaydan ziyade, sosyal ve kültürel bir **fenomen** olarak görenler de vardır. Son tezi referans alırsak, sinesteziyi bir hastalık olarak değil, bir "duyusal algılama hediyesi" olarak görebiliriz.

(3) Sinestezinin birçok şekli vardır. En sık rastlanan şeklinde kişi, harfleri renk olarak deneyimler. Her harf, kişi tarafından farklı bir renk olarak algılanır; kodlanır. **Bunlar**, yani sinestezikler, eğer erken çocukluk döneminde bu deneyimi farkında olarak yaşamaya başlarsa ve bunu içselleştirirse sinesteziyi günlük, normal, olağan bir olay olarak değerlendirir. Sinesteziklerin çoğu, diğer insanların algısal deneyimlerinin bir parçası olarak aynı deneyimleri yaşamadıklarını öğrendiğinde veya fark ettiğinde önce büyük bir şaşkınlık yaşar. Çünkü o zamana kadar herkesin **kendisi** gibi algıladığını kabul etmiş ve düşünmüştür. Her ne kadar bu durum genel olarak kabul edilse de **sinestezik**, eğer erken çocukluk dönemini tamamlar tamamlamaz sinestezisinin yarattığı eşleniklerin adını koyabilirse algı ve ifade etme faaliyetlerini yeniden tarif edecektir.

(4) Sinesteziyle ilgili yayınlanmış ilk olgu, John Locke (1690) tarafından ortaya konmuştur. Daha sonra, uzun süre ciddi olarak sinesteziyle ilgilenen bir bilim adamı ortaya çıkmadı. Öznel bir deneyim olması ve iki kişinin bile benzer deneyimleri yaşamaması nedeniyle sinestezinin bilimsel bir inceleme alanı olamayacağı düşünüldü. Ancak zamanla biriken olgu örnekleri ve kanıtların etkisi ile incelenmesi gereken bir konu olarak tekrar değer kazandı. Nörolog Dr. Richard E. Cytowic, "A Union of the Senses (Duyuların Birliği)" (1989) ve "The Man Who Tasted Shapes (Şekilleri Tatmış Adam)" (1993) adlı iki kitap kaleme alınca dikkatlerin tekrar sinesteziye yönelmesini sağladı. Bu atılımın, sonuç olarak sinestezi araştırmalarında bir **rönesans** yaşanmasına ön ayak olduğunu söyleyebiliriz.

(5) Sinestezi deneyimi, birbiriyle ilişkili iki kısımdan oluşur. **Bunlar** tetikleyiciler ve eşleniklerdir. Tetikleyicilere harfleri örnek verebiliriz. Eşlenikler ise, harfler algılandığında her harfe eş olarak deneyimlenen algılar (renk, ses, dokunma,

koku) olarak tanımlanabilir. Diğer bir deyişle, ağlayan bir bebeğin sesi (tetikleyici) sinestezik bir kişide hoşa gitmeyen sarı renk (eşlenik) olarak deneyimlenebilir.

(6) Sinesteziklerin çoğu için, sinestezi tek yönlüdür. Yani sesleri renk olarak deneyimleyen bir kişi, renkleri ses olarak deneyimlemez. Tetikleyici ve eşlenikler arasındaki ilişki bir düzen içindedir. Her eşlenik, özel bir **tetikleyici** tarafından tetiklenir. Bir kişiye, aynı tetikleyicilerin uygulanması durumunda aynı eşlenikler algılanır. Örneğin, bir sinestezik A harfini kırmızı olarak deneyimliyorsa, el yazısı veya karakter küçüklüğü fark etmeksizin A harfini daima kırmızı olarak deneyimler. Özetle, tetikleyicilerin büyük bir esnekliğe izin vermesine rağmen eşlenikler sabit kalır.

(7) Harf – renk sinestezisinde, harflerin kimliği renklerin kimliğini belirler. Konuşulan harfler için sesin şiddeti, söyleniş tipi, harflerin eşlenikleri üzerine etki etmez. Ses-renk sinestezisinde kişiler genellikle gözlerinin önünde renkler görür veya bu renkler ansızın ve istemsiz olarak zihinsel görüde belirir. Sesin **perdesi** değişir değişmez renkler de değişir. Bu kişiler sinestezinin meydana geldiği anda görme alanlarının tamamen renklerle dolduğunu ifade etmektedir

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. fenomen** (prg 2)
——— **2. eşduyum** (prg 1)
——— **3. sinestezik** (prg 3)
——— **4. rönesans** (prg 4)
——— **5. tetikleyici** (prg 6)
——— **6. perde** (prg 7)

a) Tecrübe.
b) Olay.
c) Aynı zamanlarda algılama.
ç) Sinestezi yaşayan kişi.
d) Bilim ve sanat akımı.
e) Harekete geçirmek, bir olayı başlatmak için kullanılan.
f) Ton.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunlar (prg 3) .....

b) kendisi (prg 3) .....

c) bunlar (prg 5) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Sinestezi bir hastalıktır.

( ) ( ) **2.** Sinestezi psikolojik hastalıklar sonrasında gelişmektedir.

( ) ( ) **3.** Harfler tetikleyicilere örnektir.

( ) ( ) **4.** Sinestezikler çok yönlü olabilirler.

( ) ( ) **5.** Sinestezi yaşayan insanlar üstün zekâlıdır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Sinestezi duyuların birleşmesidir.
   B) Her sinestezik birçok türü aynı anda yaşayabilir.
   C) Sinestezi genetik bir deformasyondur.
   D) Sinestezi bir tetikleyici gerektirir.

2. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Dr. Richard E. Cytowic tarafından yazılan iki kitap sinestezi için rönesans oldu.
   B) Sinestezi bilerek yapılan bir davranıştır.
   C) Duyuların birleşmesi olarak bilinir.
   D) İnsana verilmiş bir hediye olarak görülebilir.

3. **Metinde aşağıdaki yargılardan hangisine değinilmemiştir?**
   A) Ses perdesi değiştiğinde rengin de değiştiğine
   B) Eşleniklerin renk, ses, dokunma, müzik olduğuna
   C) Sesin şiddeti, söyleniş tipinin, harflerin eşlenikleri üzerine etki etmediği
   D) Harf – renk sinestezisinde, harflerin kimliğinin renklerin kimliğini belirlediğine

4. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**
   A) Sinestezinin ortaya çıkmasında günlük hayattaki birçok olay tetikleyici olabilir.
   B) Koku güçlü bir tetikleyici olabilir.
   C) Bir sinestezik bu durumun farkına varana kadar herkesi kendi gibi sanır.
   D) Toplumun sinestezik insanlara bakışı oldukça kötüdür.

5. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**
   A) Sinestezikler çoğu zaman diğer insanların da kendileri gibi düşündüğünü sanmaktadırlar.
   B) Sinestezik olmak toplumda kabul gören bir durum değildir.
   C) Sinestezinin öznel bir alan olması hakkında yapılacak çalışmaların önünde bir süre engel olarak görülmüştür.
   D) Sinestezi aynı zamanda popüler bir kavram hâline de gelmiştir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Sizce sinestezi özel bir durum mudur? Siz bir sinestezik olsaydınız, bunu bir kusur olarak mı, yoksa olumlu bir özellik olarak mı değerlendirirdiniz? Neden? Açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Metnin anahtar kelimelerini yazınız.

B. Sizce sinestezi nörolojik açıdan mı, yoksa psikojik açıdan mı değerlendirilmelidir? Bunu nedenleriyle açıklayınız.

HAZIRLIK

1. Sizce düşünce gücünü kullanarak cisimleri hareket ettirmek mümkün müdür? Bunu nedenleriyle açıklayınız.
2. Ülkenizde düşünce gücüyle cisimleri hareket ettiren ya da bu tarz gösteriler yapan insanlar var mı? Bu insanlar hakkında bildiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

TELEKİNEZİ

(1) Telekinezi, **parapsikoloji** bilim dalının incelediği önemli bir **psişik** güçtür. Telekinezi, düşünce gücünü yoğunlaştırarak canlı veya cansız maddeler üzerinde etkiler yapılabilmesi gücüne denir. Telekineziye psikokinezi de denir. Kelime anlamı olarak "tele" uzak, uzaktan anlamına gelen Yunanca bir sözcüktür. "Kinezi" ise hareket demektir. Yani uzaktan hareket anlamına gelir. Telekinezi psişik kökenli düşünce enerjisidir ve günümüz parapsikoloji bilim dalında etkileri elektronik aletlerle ölçülmüş ve bu enerjinin varlığı kabul edilmiştir. Birçok bilim adamı bu enerjiyi günlük zamanlarda kullandığımızı kanıtlamışlardır.

(2) Şans eseri dediğimiz olaylardan çoğu telekinezinin eseridir ve bu gücü ister istemez kullanırız. Amerikalı ünlü parapsikolog Rex Stanford birçok deney yapmış ve bu enerjiyi günlük hayatta kullandığımızı kanıtlamıştır. **Buna** en basit örnek zardaki istediğimiz numaranın gelmesidir. Bu çalışmalar sırasında Duke Üniversitesinde bu gücü olumlu etkileyen bir etken bulunmuştur. Bu da konsantrasyonun serbest bırakılmasıdır. Yani bir zarda istenilen numaranın gelmesi için önce yoğun bir istek ve **konsantrasyon** olmalı, daha sonra da zarlar bırakıldığı anda bu konsantrasyon ve istek kesilmelidir. **Bunun** önemi Enid Hofffman'nın kitabındaki hikâyeyle çok kolay anlatılabilir: "Bir öğrencim başından geçen ilginç bir deneyimini bana şöyle anlatmıştı: Bir kâsenin içine su koymuş ve kâsenin içindeki suyu hareket ettirme egzersizleri yapıyormuş. Düşüncenin serbest bırakılması kısmına kadar alıştırmayı doğru olarak yapmış. Suya bakıyor ama herhangi bir hareket olmuyormuş. Tam o sırada telefon çalmış. Poflayarak sandalyeden kalkmış. Başarısızlık duygusu içinde telefona bakmış. Telefon görüşmesi bittikten sonra, çalışmasına devam etmek üzere geri döndüğünde kâsedeki suyun bir kısmı dışarıya sıçrayıp masaya yayılmış vaziyetteymiş. Burada olan nedir? Deneyci telefona cevap vermek için kalktığında, dikkati başka tarafa yönelmiş ve suyu hareket ettirme arzusunu serbest bırakmıştır." Stanford, duaların da telekinezi yasasına dayandığını fark etmiştir. Duaların gerçekleşmesinde, dua eden kişinin yoğun konsantrasyon içinde düşünce enerjisini yoğunlaştırıp göndermesiyle telekinetik etkisi söz konusudur. Bunun yanı sıra kültürümüz ve dinimizde adı geçen nazar olgusunun da temeli telekinezidir. Nazar, bazı kimselerin bakışlarında bulunduğu kabul edilen ve insanlara, özellikle de çocuklara, evcil hayvanlara ve bazı eşyalara zarar verdiğine inanılan kuvvettir. Ve bu da öfkeli, kıskançlık vb. gibi duygularda yolladığımız negatif tesirdir.

Bir telekinezi tekniği örneği: Kaşık bükme yöntemi

(3) Eğer imkânlarınız varsa, rahat edebileceğiniz sessiz ve **loş** bir mekân seçin. Arkanıza rahatça yaslanın ya da tamamen uzanın. Gözlerinizi kapatın ve hiçbir şey düşünmemeniz gerektiğini bile düşünmeyin. Şimdi sadece baş ve işaret parmağınızın en uç noktalarıyla kaşığın sapını, kepçesine çok yakın bir yerden hafifçe kavrayın. Kaşığı yer ile **paralel** konuma getirin. Unutmayın, bu esnada gözleriniz hâlâ kapalı olmalı. Şimdi kaşığın "erimekte olan bir hamur" olduğunu düşünün. Bu **telkin** için kendinizi zorlamayın ve sadece öyle hayal edin. Buna daha iyi odaklanmanız ve kaşığın sertliği **bilincinize** beyin gücünüze engel olmaması için bir yandan da kaşığı başparmağınızla hafifçe okşayın. Kaşığın hemen bükülmesini istemeyin ve acele etmeyin. Kaşığın erimeye başladığına iyi odaklandığınızda kaşık bir müddet sonra bükülecektir. Ancak ilk anda hissedeceğiniz bükülme yalancı **his**tir ve heyecanlanmanızı sağlar. Bu hisse aldırmadan devam etmeli ve en az 6-7 dakikayı böyle geride bırakmalısınız. Kaşık en fazla 10 dakika sonra bükülecektir. Kaşık bükme konsantrasyona göre çok daha hızlı olabilir. Eğer gözle görülebilir bir bükülme olmadıysa, bükülme oranını görmek için kaşığın ilk ve son anlarını düz bir zemin üzerinde **gözlemle**yebilirsiniz.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— 1. **parapsikoloji** (prg 1)	a) Aynı düzlem içinde ikişer ikişer bulunan ve kesişmeyen, koşut, mütevazi.
——— 2. **psişik** (prg 1)	b) Yeterince aydınlık olmayan, yarı karanlık, az ışık alan.
——— 3. **konsantrasyon** (prg 2)	c) Ruhsal ya da doğaüstü yeteneklere sahip kişi.
——— 4. **loş** (prg 3)	ç) Bütün dikkatin bir noktaya toplanması, dikkat toplaşımı.
——— 5. **paralel** (prg 3)	d) Doğaüstü olayları araştıran, telepati, gaipten haber alma, duyu dışı algılama, geleceği görebilme vb. olayları inceleyen ruh bilimi.
——— 6. **telkin** (prg 3)	e) İnsanın kendisini ve çevresini tanıma yeteneği, şuur.
——— 7. **bilinç** (prg 3)	f) Bir nesneyi, olayı veya bir gerçeği, niteliklerinin bilinmesi amacıyla, dikkatli ve planlı olarak ele alınıp incelemek, müşahede etmek.
——— 8. **his** (prg 3)	g) Bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama.
——— 9. **gözlemlemek** (prg 3)	ğ) Belli kimselerde bulunduğuna inanılan, kıskançlık veya hayranlıkla bakıldığında insanlara, eve, mala mülke hatta cansız nesnelere kötülük verdiğine inanılan uğursuzluk.
	h) Duygu.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) **buna** (prg 2) .....

b) **bunun** (prg 2) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Telekinezi iki kelimenin birleşiminden oluşur.

( ) ( ) **2.** Telekinezinin varlığını kabul etmeyen kişiler bulunmaktadır.

( ) ( ) **3.** Telekineziyi istemsiz olarak kullanırız.

( ) ( ) **4.** Telekinezinin etkisini günlük hayatta birçok alanda görebiliriz.

( ) ( ) **5.** Nazarın olumsuz etkileri bilimsel olarak kanıtlanmıştır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Telekinezi becerisini kullanabilmek için aşağıdakilerden hangisi önemlidir?**
   A) Yoğun istek, konsantrasyon ve daha sonra bunların kesilmesi
   B) Başarısızlık duygusu, konsantrasyon ve tekrar denemek
   C) Sayısız deneme, konsantrasyon ve başarma arzusu
   D) Biraz istek, konsantrasyon ve yılmamak

2. **Enid Hoffman'ın öğrencisinin, suyu hareket ettirme egzersizleri sırasında suyu sıçratmasının sebebi nedir?**
   A) Başarılı olamayınca birçok kez deneme yapmış olması
   B) Başarısızlık duygusunun onu hırslandırması
   C) Odada suyun hareket etmesine neden olan havanın olması
   D) Konsantrasyon ve isteğin serbest bırakılması

3. **Duaların telekineziyle ilişkisi nedir?**
   A) Her ikisinde de davranışın tekrarı söz konusudur.
   B) Her ikisinin de etkili olduğu tespit edilmiştir.
   C) Her ikisiyle de alakalı çalışmalar yapılmaktadır.
   D) Her ikisinde de yoğun konsantrasyon vardır.

4. **Okuduğunuz metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Telekinezi kelimesinin hangi dilden geldiğine
   B) Telekineziyle alakalı çalışma yapan kişilere
   C) Telekinetik enerjinin diğer enerjilerle karşılaştırılmasına
   D) Telekinetik enerjinin günlük hayattaki örneklerine

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Nazar değmesine inanıyor musunuz? Bunun için yaptığınız birtakım şeyler var mı? Açıklayınız.
2. Sizce insanlar vücut enerjileriyle bir nesneyi nasıl hareket ettirebilirler? Bu durumu açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Telekinezi gücünüz olsaydı bu güçle neler yapmak isterdiniz? Neden? Anlatınız.

HAZIRLIK

1. Sizce "durugörü" terimi insanların hangi özellikleri için kullanılabilir? Açıklayınız.
2. Sizce zihin gücüyle neler yapılabilir? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.

DURUGÖRÜ

(1) **Durugörü**, beynimizin yaymış olduğu dalgaların, mekân ya da zaman ötesi boyutlardan yansıyarak tekrar bize gelmesi ve beynin hayal merkezinde değerlendirilerek, **veri tabanına** uygun görüntüler ile bize aktarılmasıdır. Bunu şöyle açıklayalım: Farz edin ki durugörü yaptınız ve hayal merkezinizde bir görüntü oluştu. Gerçekte bir trafik kazası olacak. Ama siz iki ağacın birbiri üzerine düşmesi şeklinde bu olayı gördünüz. Ve o gün siz yolda yürürken karşınızda bir trafik kazası oldu ama siz bunu önemsemediniz bile çünkü bunu görmemiştiniz. Aslında gördüğünüz bu olaydı. Neden mi? Çünkü her beynin veri tabanı farklıdır ve dolayısıyla oluşturacağı **suret**ler de değişik olur. Beyniniz, zaman ötesi boyutlardan gelen o dalgaları kendi veri tabanına en yakın olan "ağaç" **simgesi** ile eşleştirdi. Ve siz iki ağacın birbiri üzerine düşmesi olarak gördünüz. **Bu** herkeste böyle olur demiyorum. Bir de dalgaları direkt **orijin** sureti ile çözümleyenler vardır. Onlar trafik kazasını direkt trafik kazası olarak görürler ve gördükleri şekilde olay aynen gerçekleşir. Bu yüzden semboller ile gören birisi iseniz ayrıca bu sembolleri çözümlemeye ihtiyacınız vardır. Rüya tabiri denen olayın da aslı budur. Pekâlâ, siz hangisisiniz? Bunu öğrenmeden önce durugörü yapabilmeli ve sonuçlarını görmeniz gerekmektedir. Bu yazıdaki amacım, sizlere en temelden başlayarak nasıl durugörü yeteneğimizi geliştireceğimizi öğretmek olacaktır. Bunun için herhangi bir enerji çalışmasına gerek yoktur. Yapmamız gereken ilk şey, beynimizin ilgili hayal merkezini en etkin biçimde kullanmaya çalışmaktır.

(2) Durugörünüzü geliştirmek istiyor ve sıfırdan başlıyorsanız ilk yapılması gereken şey öncelikle kendinizi **buna** inandırmaktır. Unutmayın, **inanç** her şeyin başıdır. Sonrasında yapmamız gereken, görmek istediğimiz bir kişiyi veya nesneyi gözlerimiz kapalı durumda iken gözümüzün önüne getirmektir. Onu nasıl görüyorsunuz? Bu noktada çok dikkatli olun ve ilk gördüğünüz şeye konsantre olun. Çünkü **odaklanma**nız arttıkça eğer içinizde en ufak bir şüphe varsa görüntü değişim gösterecektir. Bir arkadaşınızı gördünüz, üzerinde mavi bir tişört var. Bunu kaydedin. Sonra çevresine odaklanın çevresinde neler var. Unutmayın, ilk görüntü önemli. Bir odada mı yoksa dışarıda mı? Odada ise çevresindeki nesnelere odaklanın. Neler görüyorsunuz? Bunları da kaydedin ve gözlerinizi açın. Bir müddet dikkatinizi dağıtın ve tekrar görmeyi deneyin. Şimdi neler görüyorsunuz? Gördükleriniz aynı şeyler ise büyük ihtimalle yeteneğiniz size merhaba demiştir. Değişken ise daha çok konsantre olmalısınız. Doğruluğunu test etmek için arkadaşınızla iletişim kurun ve sorun. Gördüğünüz şu anki durumu olmayabilir ama gün içerisindeki bir hâli de olabilir ya da olacaktır. Diğer bir çalışma yöntemi de arkadaşınız yanınızda iken sizin görmeyeceğiniz bir nesneyi tutmasını veya saklamasını istemektir. Bu nesneyi de arkadaşınıza arkadan baktığınızı hayal ederek görmeye çalışın. Nesneyi tam olarak seçemiyorsanız, arkadaşınıza hatlarından bahsedin. Örneğin: Kare ya da uzun bir dikdörtgen şeklinde bir şey gibi. Arkadaşınızın **teyit**lerine göre konsantrenizi arttırarak daha detaylı görmeye çalışın.

(3) Pek çok kişi, yatağa yattığı ile rüya âlemine girdiği zamanı hatırlayamaz. Sabah uyanınca tek hatırladığı, gözlerinin kapalı olduğu **akabinde** rüya gördüğüdür. Pekâla arada ne olmaktadır? Ben bunu tamamen **bilinçli** bir şekilde izledim. Önce o siyah görüntü içerisinden bulut gibi bir perde aralanır ve görüntüler gelmeye başlar. Bir şeyler göreceksiniz, anlamsız olabilir, bir sokak, bir lamba ya da hiç alakası olmayan başka bir şey. Bu noktada bilinciniz yerindedir ama üst bilincinizi harekete geçirir iseniz anında görüntüler kaybolur ve uyanırsınız. Buna bir müddet çalışmanızı öneririm. Bunu sürekli yapabilir hâle geldiğinizde, görüntüler gözlerinizin önünde iken görmek istediğiniz şeyi düşünmeniz yeterlidir. Görüntüler anında değişecek ve o şey ile ilgili **imajinasyon**lar gelecektir. Bir müddet daha izleyin. Sonra üst bilincinizi harekete geçirip uyanın ve **bunları** kaydedin. Teyit mutlaka gereklidir. Unutmayın, her çalışmanızın sonunda gördüklerinizi teyit edin. Semboller ile algılıyorsanız bu sembolleri yazın ve gün sonunda yaşadığınız olaylar ile ilişkilerini gözden geçirin. Benzerlik gösterdikleri takdirde hangi sembolün neye yüklendiğini anlamaya çalışın. Durugörü hemen geliştirebileceğiniz bir yetenek değildir kişiye göre gelişim süresi, farklılık gösterebilir. Eğer hiçbir şey göremiyorsanız ki bu imkânsızdır; moralinizi bozmayın ve çalışmalarınıza devam edin.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. durugörü** (prg 1)
——— **2. veri tabanı** (prg 1)
——— **3. suret** (prg 1)
——— **4. simge** (prg 1)
——— **5. orijin** (prg 1)
——— **6. inanç** (prg 2)
——— **7. odaklanma** (prg 2)
——— **8. teyit** (prg 2)
——— **9. akabinde** (prg 3)
——— **10. bilinçli** (prg 3)
——— **11. imajinasyon** (prg 3)

a) Verilerin belirli bir düzene göre depolandığı sistemlerin genel adı.
b) Başlangıç noktası, kaynak.
c) Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma.
ç) Beş duyumuzun algıladığından daha da ötesini algılama.
d) Doğru, gerçek olduğunu bildirme, doğrulama, gerçekleme.
e) Konsantre olma.
f) Görünüş, biçim.
g) Çevresinde olup bitenlerin farkında olan, eylemlerini bilerek gerçekleştiren.
ğ) Duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret.
h) Arkasından, hemen arkadan, ardından, hemen ardından.
ı) Zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey.
i) Hayal gücünün yarattığı görüntü ve hisler.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) **bu** (prg 1) .....

b) **buna** (prg 2) .....

c) **bunları** (prg 3) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Her beyin aynı veri tabanına sahiptir.
( ) ( ) **2.** Orijin sureti ile çözümlenen olaylar değişmeden gerçekleşir.
( ) ( ) **3.** Durugörü geliştirilebilir bir yetenektir.
( ) ( ) **4.** Durugörü için ilk adım bu konuda araştırma yapmaktır.
( ) ( ) **5.** Durugörüde konsantre olmak çok önemlidir.
( ) ( ) **6.** Bir nesneyi, canlıyı gözlerimizle görmesek de hislerimizle görebiliriz.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Olayları orijin suretiyle çözümleyen birisi durugörü yaparsa olayı nasıl görür?**
   A) Gerçekle ilişkisi olmayan hayali bir olay olarak
   B) Hayal ve gerçek arasında bir olay olarak
   C) Gerçekte olduğu gibi, değişmeden
   D) Zihninde olan olay gerçekleşmez.

2. **Durugörüyü geliştirmek için aşağıdakilerden hangisi önemlidir?**
   A) Zihni yoracak aktiviteler
   B) Karanlık ortam ve müzik
   C) İnanç, konsantre
   D) Dua etmek, kalabalık ortam

3. **Aşağıdakilerden hangisi durugörüyü geliştirmek için yapılabilecek bir çalışma olamaz?**
   A) Görmediğimiz bir kişinin ne yaptığını tahmin etmek
   B) Görülmeyen bir objenin şeklini tahmin etmek
   C) Uykuya dalma süreci ve rüya arasında ne olduğunu hatırlamaya çalışmak
   D) Fal bakarak birinin geleceğini görmeye çalışmak

4. **Okuduğunuz metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Durugörünün tanımına
   B) Durugörü ile ilgili yapılmış araştırmalara
   C) Durugörünün geliştirilmesi için yapılması gerekenlere
   D) Durugörü için kullanılabilecek yöntemlere

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Sizce durugörü diye bir şey var mıdır? Açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Durugörü yapmanız mümkün olsaydı neler yapardınız? Örneklerle anlatınız.

HAZIRLIK

1. "Simetri" ifadesi size neleri çağrıştırıyor? Açıklayınız.
2. Yaşadığınız ortamda özellikle bir düzen arayışınız var mıdır? Neden? Açıklayınız.
3. Çevrenizde düzensizlikten rahatsız olan ve düzensiz olan her şeyi düzeltmeye çalışan insanlar var mı? Sizce bu insanların psikolojik bir rahatsızlığı olabilir mi? Açıklayınız.

SİMETRİYİ NEDEN SEVİYORUZ?

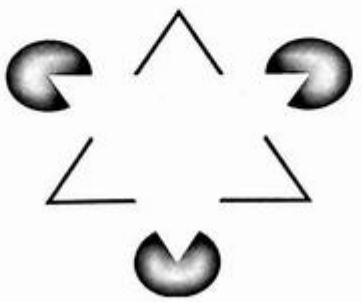
(1) Kelebek kanatları, kar kristalleri, semazen gösterisi, dalgalar, tarihi yapıtlardaki duvar süslemeleri ve daha sayamadığım birçok kavramın ortak bir özelliği var, insanları cezbetmesi, bize keyif vermesi. Peki, sizce **bu** neden oluyor?

(2) Doğadaki canlılara baktığımızda gelişigüzel bir biçimde yapıların bir araya geldiğini düşünebiliriz. Fakat bu düşünce bizi fena hâlde yanıltır. Bu yapıları daha yakından incelediğimizde; yapıların kendi içinde rastgele değil de belli bir **düzen** içinde oluştuğunu görebiliriz. En yakınınızdaki bir ağacın veya çiçeğin yapraklarını inceleyiniz. Ağacın veya yaprağın içindeki her damarın ve çevresindeki her çıkıntının kendi içinde bir düzeni olduğunu fark edeceksiniz.

(3) Doğada matematiksel bir düzenin olduğu kanısı yıllarca araştırılan bir konu olmuş ve doğada matematiksel bir düzenin var olduğu ispatlanmıştır. Galileo'nun "Doğanın muazzam kitabının dili matematiktir." sözü de bize bunu anlatmaya çalışmaktadır. Doğadaki nesnelerin çoğu simetriktir. Denizyıldızları veya çiçek yaprakları radyal simetrikken, semazenlerin kendi etrafındaki, gezegenlerin güneşin etrafında periyodik hareketlerle dönmesi birer dairesel simetri örneğidir. Bal peteğinin veya bir kar kristal taneciğinin altıgen yapısı simetriktir. Aynı şekilde şiirde, edebiyatta, şarkılarda, dans hareketlerinde ve daha birçok yerde simetrik kavramları görebiliyoruz. Aslında bazı iç organlarımız hariç insan vücudu da simetriktir. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki vücut hatları simetrik olan insanları, asimetrik olanlara göre daha çekici ve alımlı bulma eğilimindeyiz. Her ne kadar asimetrik özelliklerin sağlıksız olduğuna dair net bir bilgi olmasa da, fiziksel **simetri** sağlığın da dışa dönük bir işaretidir. (Büyük orandaki fiziksel **asimetri**, genetik bozuklukların göstergelerinden olduğundan beyinlerimiz tepki verebilir).

(4) Ünlü Fizikçi Alan Lightman, "İnsanlar niçin bir teleskop ile soğuk kış gününde kar kristal tanelerini veya yuvarlak gezegenleri izlemekten memnuniyet duyuyor? Cevap kısmen psikolojik olmalıdır. Simetrinin düzeni temsil ettiğini iddia ediyorum ve kendimizi bulduğumuz bu garip evrende düzeni istiyoruz. Simetri ekonomidir. Simetri **basitlik**tir, simetri zerafettir." diye bahsetmektedir kitabında. Simetrik resimlerin, şarkıların nakarat bölümlerinin, markette düzgün bir biçimde istiflenen kutuların bizde yarattığı memnuniyete yönelik yapılacak en iyi açıklama, beyin yapımızla doğanın aslında birbirinden ayrılamaz biçimde gelişmiş olması. Yani insan doğası gereği simetri ile ortaya çıkan bir **denge** arayışı içerisindedir. Lightman, "Belki de hepimiz aynı şeyleriz. Sonuçta, zihinlerimiz doğadaki aynı atom ve moleküllerden oluşur. Beynimizdeki nöronlar, gezegenler ve kar taneleri ile aynı fiziksel yasalara uyarlar. Beynimizin mimari yapısı, aynı enerji ilkeleriyle, çiçek ve denizanası ve Higgs parçacıklarında meydana gelen aynı saf matematikten doğdu. Bu şekilde bakıldığında, insan estetiğimiz mutlaka doğanın estetiğidir."

Aşağıdaki resme bir göz atın. Ne görüyorsunuz?

(5) "Bir üçgenin üstünde parlak beyaz üçgen var." diyorsanız işlevini kaybetmemiş gözlere ve hasarsız çalışan bir beyne sahipsiniz. Ancak daha yakından bakarsanız, **bunun** tamamen **optik** bir **yanılsama** olduğunu keşfedeceksiniz. Çünkü orada parlak beyaz üçgen yoktur, sadece boşluk var. Üç tane Pac-Man benzeri ve uçları "V" şeklinde kesik yuvarlakların bulunduğu şekildir.

(6) Kanizsa Üçgeni olarak adlandırılan görsel numarada, beynimiz iki üçgeni ayıran sınır çizgilerini oluşturuyor. Sonuçta farklı iki üçgen varmış algısı ortaya çıkıyor. Tonlama farkı olmamasına rağmen üstte olan ayrıca daha parlak gözüküyor. Resmin bir kısmını elinizle kapatırsanız, çizgi ve renk farklılıklarının kaybolduğunu göreceksiniz.

(7) Üçgen yanılsama, 1920'lerde Almanya'da doğan etkili bir görsel algılama okulundan alıntılanan Gestalt psikolojisi olarak bilinen klasik bir örnektir. Gestalt ilkelerinde tamamlama eğilimi olarak adlandırılan bu eğilim insanların görsel uyarandaki boşlukları doldurarak örgütlenmelerine ve böylece kopuk parçaların yerine bir bütün olarak algılanmalarına yol açar. Johan Wagemans, görsel **algı** konusunda uzmanlaşmış ve beynimizin bilgi akışını nasıl organize ettiğini deneysel çalışmalarla araştıran bir psikolog. O da simetri ile beyin yapımızın uyumlu olduğunu düşünenlerden. Ancak çok fazla simetri bazen sıkıcı olabilir. Wagemans'a göre simetrik tasarımlar beyin tarafından daha hoş olarak tanımlansa da aslında bu onların her zaman güzel olduğu anlamını taşımamakta. Doğru olan ne çok karmaşık, ne çok basit, ne çok **kaotik** ne de çok düzenli olmasıdır. Nitekim Japonların fukinsei denilen estetik bir ilkesi vardır; **bu**, asimetri veya düzensizlik kullanarak bir kompozisyonda dengeyi yaratmakla ilgilidir.

(8) Simetriye bu şekilde ilgi duymamızın basit bir açıklaması var. Simetrik nesneler, sesler, şekiller beynimizin kolayca tanıması için programlanan, kuralların olduğu bir oyundur. Bu açıklama da sorumuza cevap vermektedir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki kelimeleri tanımlarıyla eşleştiriniz.

——— **1. düzen** (prg 2)	a) Bakışım.
——— **2. simetri** (prg 3)	b) Bakışımsızlık.
——— **3. asimetri** (prg 3)	c) Kargaşa içinde olan.
——— **4. denge** (prg 4)	d) Basit olma durumu.
——— **5. kaotik** (prg 7)	e) Görme ile ilgili olan.
——— **6. algı** (prg 7)	f) Yanlış algılama ve duyu yanılması.
——— **7. optik** (prg 5)	g) Bir nesnenin veya bir insanın devrilmeden durma hâli, muvazene, balans.
——— **8. yanılsama** (prg 5)	h) Belli yöntem, ilke veya yasalara göre kurulmuş olan durum, uyum, nizam, sistem.
——— **9. basitlik** (prg 4)	ı) Ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birlik.
	i) Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 1) .....

b) bunun (prg 5) .....

c) o (prg 7) .....

d) bu (prg 7) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Doğadaki canlıların yapıları gelişigüzel bir biçimde bir araya gelmiştir.

( ) ( ) **2.** Doğadaki nesnelerin çoğu asimetriktir.

( ) ( ) **3.** Simetrinin çeşitleri vardır.

( ) ( ) **4.** Fiziksel simetri sağlığın bir göstergesidir.

( ) ( ) **5.** Büyük orandaki fiziksel asimetri genetik bir bozukluğun göstergesi değildir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Bazı şekiller insanı rahatlatır ve insana keyif verir.
   B) Doğada bir matematiksellik vardır.
   C) Radyal simetri, bir simetri çeşidi değildir.
   D) Simetri aslında bir oyundur.

2. **Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Alan Lightman' a göre simetrinin düzeni temsil ettiğine
   B) Beyin yapımızla doğanın birbirinden ayrılamaz biçimde geliştiğine
   C) İnsan estetiğimizin mutlaka doğanın estetiği olduğuna
   D) İnsan beyni mimarisinin doğanınkinden çok farklı olduğuna

3. **Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmiştir?**
   A) Zihinlerimizin doğadaki atom ve moleküllerden oluştuğuna
   B) Optik yanılsamaların insanı mutlu ettiğine
   C) Evde herkesin kendine bir simetri aracı bulundurması gerektiğine
   D) Simetri sevmeyen insanların düzensiz olduğuna

4. **Metinden, aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?**
   A) Üçgen yanılsamanın, Gestalt psikolojisi olarak bilinen klasik bir örnek olduğuna
   B) İnsanlarda tamamlama eğiliminin var olduğuna
   C) Hayatında simetriye yer vermeyenlerin mutsuz olacağına
   D) Önemli olanın asimetriyi de kullanarak denge yaratabilmek olduğuna

5. **Metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**
   A) Doğada matematiksel bir düzen bulunmaktadır.
   B) Sanatın da kendine göre bir simetrisi vardır.
   C) Bütün asimetrik özellikler sağlıksızlığın bir işaretidir.
   D) Fiziksel olarak simetrik olan insanlar asimetrik olanlara göre daha çekici ve alımlı bulunmaktadır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Simetri hayatınızı ne ölçüde etkilemektedir? Sizce simetrinin mutlulukla ilgisi var mıdır? Kendi hayatınızla ilişkilendirerek anlatınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Metindeki anahtar kelimeleri belirleyerek aşağıya yazınız.

B. Anahtar kelimeleri kullanarak metni özetleyiniz.

HAZIRLIK

1. Kendinizi mutlu bir birey olarak görüyor musunuz? Bu durumu nedenleriyle açıklayınız.
2. Sizi neler mutlu etmektedir? Sizi mutlu eden şeylere bağımlılık duyar mısınız? Açıklayınız.
3. Sizce mutluluk aynı zamanda bizi mutsuz edebilir mi? Nedenleriyle açıklayınız.

MUTLULUK PARADOKSU

(1) Mutlu olma hissinin anlık keyfi bir yana mutluluğun gerek psikolojik gerekse fiziksel faydaları da oldukça fazla. Mutlu olduğumuzda kendimize daha iyi bakıyor, daha çok **özen** gösteriyoruz, sağlığımıza daha çok dikkat ediyoruz. Üstelik mutluluk hormon seviyelerimizi etkileyebiliyor, **kardiyovasküler** ve bağışıklık sistemimizi destekleyebiliyor, yaraların iyileşmesini bile hızlandırabiliyor. Madem mutluluk böylesine faydalı o zaman hep daha fazla mutlu olmaya çalışsak, modern dünyanın da bize dayattığı gibi her koşulda mutluluğu kovalasak daha iyi olmaz mı? Bu son derece iyi niyetli ve akla yatkın sorulara bilim insanlarının buldukları cevaplar son derece şaşırtıcı.

Mutluluğun Mutsuz Eden Yüzü

(2) 2011 yılında Emotion Dergisi'nde yayımlanan bir araştırma, mutluluğa fazlasıyla değer ve önem veren kişilerle, mutluluğu çok da önemsemeyen kişileri karşılaştırıyor ve oldukça **enteresan** sonuçlar elde ediyor. Öncelikle mutluluğu ciddiye alan gruptaki katılımcılar, düşük seviyede stres yaratan olaylar karşısında kendilerini diğer gruba kıyasla daha mutsuz hissediyorlar. Üstelik araştırmacılar, **bu katılımcıların** mutluluk seviyesini artırmak için onları pozitif uyaranlara **maruz** bıraktığında da diğer gruba kıyasla daha az pozitif tepki veriyorlar. Özetle **ironik** bir şekilde mutluluğa daha fazla önem veren kişiler, erişilebilir, küçük mutluluklardan daha az mutlu olurken; gündelik hayatta karşılarına çıkan pürüzler yüzünden de daha çok ve çabuk mutsuz oluyorlar. Araştırmacılar bu sonuçları mutluluğu fazla önemseyen insanların erişemeyecekleri mutluluk standartları belirlemiş olmalarına bağlıyor. Aynı ekibin bu sefer 2012 yılında yine Emotion'da yayımlanan bir başka araştırmasında ise katılımcıların, bilimsel bir **manipülasyon** sayesinde, mutluluğa normalde verdiklerinden daha fazla önem vermeleri sağlanıyor. Normal şartlarda katılımcıların kendilerini daha iyi hissetmeleri beklenirken tam tersi katılımcılar, kendilerini sosyal anlamda etraflarından kopuk ve yalnız hissetmeye başlıyorlar. Üstelik bu durum sadece katılımcıların **subjektif** hisleri ile sınırlı kalmıyor, hormon seviyelerinde de kendini gösteriyor. Bu sonuçlara dayanarak, araştırmacılar, mutluluk gibi kişisel kazanımlara düşkünlüğün diğer insanlarla olan bağlantımızı zayıflatarak, kendimizi daha yalnız hissetmemize sebep olabileceğini ileri sürüyorlar.

Negatif Duyguları Kabullenmenin Önemi

(3) Diğer bir taraftan bir grup araştırma da pozitif olacağım diye çaba harcamak yerine tam tersini yapmanın nasıl olacağını araştırıyor ve yine son derece şaşırtıcı sonuçlar elde ediyor. Araştırmalar negatif duygularını kabul eden kişilerin, uzun vadede endişe ve depresif **semptom**larının azaldığını gösteriyor. Panik bozukluğu olan katılımcılarla gerçekleştirilen başka bir araştırma ise panik bozukluğu kabullenen kişilerin, panik bozukluğu harekete geçirebilecek durumlar karşısında, bozukluğu baskılamaya çalışan kişilerden daha az endişe duyduğunu gösteriyor. Özetle negatif duyguları baskılamak ya da onlardan kaçmak yerine üstlerine gitmek gerekiyor. İster negatif ister pozitif olsun tüm duyguların **adaptif** bir yönü olduğunu unutmamak gerek. Duygular, etrafımızı nasıl gördüğümüzü, ilgimizin neye kayacağını, zihinsel süreçlerimizi, analiz yapma ve düşünme kabiliyetlerimizi etkilemeye ek olarak bizi fizyolojik olarak da alacağımız aksiyonlar için hazırlıyor. Örneğin atalarımız, havadaki tehlike sinyallerini doğru şekilde değerlendirip, aksiyon almak yerine görmezden gelselerdi hayatta kalma ve soylarını devam ettirebilme ihtimalleri de dramatik bir şekilde düşerdi. Örneğin, onları avlamaya gelen bir avcının hışırtısını, küçük bir kedinin hışırtısına yormak işleri oldukça zora sokabilirdi. Dolayısıyla negatif bir şeyler hissetmeye başladığımızda, **onları** görmezden gelerek, anında mutlulukla değiştirmeye çalışmak yerine onlarla yüzleşmek ve varlıklarını kabul etmek daha iyi bir seçeneğe benziyor.

Mutluluk Bile Kararında Güzel

(4) Bütün bunlara ek olarak araştırmalar, konu mutluluk kadar pozitif bile olsa her şeyin kararında güzel olduğunu gösteriyor. Örneğin, Baumeister ve arkadaşlarının araştırması, aşırı pozitif duyguların çevremizdeki önemli tehdit ve tehlikeleri fark etmemize engel olduğunu ileri sürüyor. Diğer bir araştırmaya göre ise, mutluyken, alkol tüketimi, uyuşturucu kullanımı ve aşırı yemek yeme alışkanlığı (binge eating) gibi riskli davranışlara daha eğilimli olduğumuzu ortaya koyuyor. **Bütün bunlar** bir nevi mutluyken gözümüze taktığımız pembe gözlükler sebebiyle gerçekleşiyor. Üstelik araştırmacılar bizi uç seviyelerde hissedilen pozitif duygulara karşın negatif duygulardan tamamen arınmış olmanın erişilmek istenen **ütopik** bir duygu durumu değil, bir **psikopatoloji** olan **mani** olduğu konusunda da uyarıyor. Sonuç olarak elbette mutluluk hem anlık bir his olarak hem de faydaları açısından çok güzel ve önemli. Üstelik modern dünya koşullarında, bazı durumlarda negatiflik **girdabına** düşen zihnimizi o kuyudan çıkarmak için bilinçli bir şekilde algımızı yönlendirmeye ihtiyaç duyduğumuz da **aşikâr.** Ancak araştırmalar bize olmadık yerlerde, anlamsızca mutluluğun peşine düşmenin uzun vadede mutsuzluğa sebep olabileceğini de gösteriyor. Hal böyleyken, mutluluk-mutsuzluk hepsini doya doya ama dozunda yaşamaya özen göstermekte büyük fayda var.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. özen** (prg 1)
——— **2. kardiyovasküler** (prg 1)
——— **3. enteresan** (prg 2)
——— **4. maruz bırakmak** (prg 2)
——— **5. ironik** (prg 2)
——— **6. manipülasyon** (prg 2)
——— **7. subjektif** (prg 2)
——— **8. semptom**(prg 3)
——— **9. adaptif** (prg 3)
——— **10. ütopik** (prg 4)
——— **11. psikopatoloji** (prg 4)
——— **12. mani** (prg 4)
——— **13. girdap** (prg 4)
——— **14. aşikâr** (prg 4)

a) Hareket verme, harekete geçirme, yönlendirme, etkileme.
b) Tehlikeli yer veya durum.
c) Öznel, objektif karşıtı.
ç) Uyabilen.
d) İlgi çekici, ilginç.
e) Hayalî.
f) Bir işin elden geldiğince iyi olmasına çabalama, özenme, itina, ihtimam.
g) Akıl ve ruh sağlığını konu alan bilim.
ğ) Belirti, bulgu.
h) İnceden inceye alay eden, cinaslı.
ı) Uyulması gereken kurallar bütünü, kanun.
i) Kalp veya kan damarlarının hastalıklarını içeren gruba verilen genel bir isimlendirme.
j) Bir şeyi, bir olay ya da durumun etkisinde ya da karşısında bırakmak.
k) Hiçbir gerçek neden yokken kişide büyük bir ruhsal coşkunlukla, kişilikte ansızın değişikliklerle kendini belli eden bir ruh hastalığı.
l) Besbelli olan, ortada olan, gizli olmayan, apaçık, açık.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu katılımcılar (prg 2) .....

b) onları (prg 3) .....

c) bütün bunlar (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Mutluluğun sadece psikolojik faydası yoktur.

( ) ( ) **2.** Araştırmacıların Emotion Dergisi'nde sadece bir çalışmaları vardır.

( ) ( ) **3.** Negatif duygularımızdan kaçmamız gerekir.

( ) ( ) **4.** Mutluyken zararlı işler yapmaya meyilliyizdir.

( ) ( ) **5.** Tüm duyguların adaptif bir yönü vardır.

( ) ( ) **6.** Küçük mutluluklar mutluluğa daha fazla önem veren kişileri çok mutlu etmez.

( ) ( ) **7.** Ya çok mutlu ya çok üzgün olmalıyızdır.

( ) ( ) **8.** Aşırı hissedilen negatif duygulardan tamamen arınmış olmak mani belirtisidir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Metne göre mutlu olmak için ne yapılabilir?

A) Mutluluğa fazla önem verilebilir.

B) Erişilebilir mutluluk standartları belirlenebilir.

C) Pozitif düşünmek için çaba harcanabilir.

D) Negatif duyguları mutlulukla değiştirmek için çalışılabilir.

2. Aşağıdakilerden hangisi mutluluğun etkilerinden değildir?

A) Fiziksel tüm rahatsızlıkları düzeltmesi

B) Hormon seviyelerinin etkilenmesi

C) Yaraların hızlı iyileşmesi

D) Mutlu kişinin kendine özen göstermesi

3. Mutluluğa fazla önem veren kişiler neden erişilebilir mutluluklarda çok mutlu olmazlar?

A) Hep daha fazlasını istedikleri için

B) Erişemeyecekleri mutluluk standardı belirledikleri için

C) Manik kişilik özellikleri olduğu için

D) Mutluluğun ne olduğunu bilmedikleri için

4. Metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) Mutluluk da mutsuzluk da dozunda yaşanmalıdır.

B) Duygular hayatımızı etkiler.

C) Negatif duyguları görmezden gelmek gerek.

D) Mutluluk bağışıklık sistemimizi etkiler.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Sizce hayatta en çok mutlu olan kişiler kimlerdir? Neden?
2. Aşağıdaki sorulara cevap veriniz.

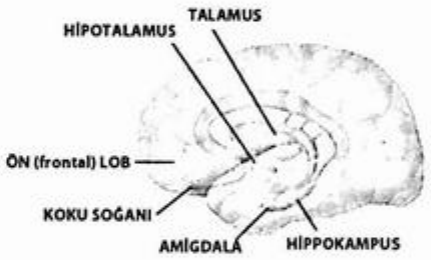
> *Gerçek mutluluğu yakalamak için insan ne yapmalıdır?*
>
> *Mutluluk kontrol altına alınmalı mıdır?*
>
> *Çok mutlu olduğunuzda sağlığınıza veya çevrenize zararlı bir şeyler yapar mısınız?*

YAZMA ETKİNLİĞİ

Sizce olumsuz duygularımızı, mutsuz olduğumuz şeyleri kabullenmemizin bize ne gibi bir getirisi olur? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.

HAZIRLIK

1. Yaşadığınız olaylarda ve verdiğiniz kararlarda duygularınız mı, düşünceleriniz mi daha baskın rol oynamaktadır? Bu durumu nedenleriyle açıklayınız.
2. Kendi kültürünüzde tamamen duygulara dayalı verilmiş kararlar toplum tarafından nasıl karşılanmaktadır? Nedenleriyle açıklayınız.

DUYGUNUN VE DÜŞÜNCENİN UYUMU

(1) Amigdala (ve ilgili limbik yapılar) ile neokorteks arasındaki bağlantılar, zihin ve kalp, düşünce ve duygu arasındaki savaşların ya da işbirlikçi antlaşmaların ana terminalidir. Bu devreler bize, etkili düşünmede, hem akıllıca kararlar vermek hem de zihin açıklığı bakımından, duygunun önemini gösterir.

(2) Duyguların düşünmeyi engelleyici gücünü düşünün. Nörologlar, satın alacağınız bir evde aradığınız ideal özellikler ya da bir sınavdaki muhakeme probleminin unsurları gibi, bir işi ya da bir sorunu halledebilmek için gerekli verileri akılda tutma yeteneğine, "işleyen bellek" diyorlar. Prefrontal korteks işleyen bellekten sorumlu beyin bölgesidir. Ancak limbik beyinden prefrontal loblara giden devreler, kaygı, öfke ve benzeri kuvvetli duygu sinyallerinin sinirsel statik yaratabilmesine olanak verir; bu da prefrontal lobun işleyen belleği koruma yeteneğini köreltir. Bu yüzden duygusal bakımdan altüst olduğumuzda, "doğru dürüst düşünemiyorum" deriz ve duygusal sıkıntıların sürüp gitmesi çocuğun entelektüel yeteneklerini azaltarak; öğrenme yetisini felce uğratır.

(3) Bu entelektüel eksiklik, eğer belirgin değilse, IQ testlerinde ortaya çıkmayabilir, ancak daha hassas nöropsikolojik ölçümlerde ya da çocuğun devamlı aşırı tedirgin olmasından ve **fevrî** hareket etmesinden anlaşılabilir. Örneğin bir çalışmada, ortalamanın üstünde bir IQ puanı almış, ancak okul durumu iyi olmayan ilkokul çağındaki erkek çocuklara yapılan nöropsikolojik testler sonucunda, frontal kortekslerinde işlev bozukluğu saptanmıştır. Bu çocuklar aynı zamanda fevri ve kaygılıydı; çoğu zaman bozgunculuk yapıyor ve başları derde giriyordu. Bu da, limbik dürtülere karşı prefrontal kontrolün eksik olduğunu gösteriyordu. Entelektüel potansiyellerine rağmen bu tür çocuklar akademik başarısızlık, alkolizm ve suç işleme gibi sorunlar açısından yüksek risk grubundadır. Bunun nedeni zekâlarındaki bir eksiklik değil, duygusal yaşamlarını kontrol etme yeteneklerinin bozulmuş olmasıdır. IQ testlerinde erişilen korteks bölgelerinden çok ayrı bir noktada olan duygusal beyin, hem öfkeyi hem de şefkati kontrol eder. Bu duygusal devreleri çocukluk dönemi boyunca edinilen deneyimler şekillendirir; biz ise bu deneyimleri tamamen oluruna bırakarak kendimizi riske atıyoruz.

(4) En "**akılcı**" kararlarda bile duyguların rolünü bir düşünün. Çalışmalarıyla zihinsel yaşamların anlaşılmasına çok büyük katkıda bulunan Dr. Antonio Damasio, prefrontal- **amigdala** devresi hasar görmüş hastalarda neyin bozulduğunu inceleyen özenli araştırmalar yapmıştır. Bu kişilerin karar verme yetileri büyük ölçüde yetersizleşmiş olsa da zekâ katsayılarında ya da diğer herhangi bir bilişsel yetilerinde hiçbir bozulma görülmüyor. **Bunlar** sağlam bir zekâya sahip olmalarına rağmen iş ve kişisel hayatlarında çok kötü seçimler yapabiliyor ve hatta bir randevu için tarih saptama gibi basit bir kararda bile sonsuza dek takılıp kalabiliyorlar.

(5) Dr. Damasio, bu kadar kötü karar vermelerini, duygusal bilgi hazinelerine erişimlerinin kaybolmasına bağlıyor. Düşünce ve duygunun buluştuğu nokta olan prefrontal-amigdala devresi, yaşamımız boyunca hoşlandığımız ve hoşlanmadığımız şeylere ilişkin bilgilerin hazinesini açan tek anahtardır. Amigdaladaki duygusal bellekle bağ kopuksa, neokorteks neyin üzerinde düşünüp taşınırsa taşınsın, geçmişte onunla bağlantılı olan duygusal tepkileri başlatamaz; her şey belirsiz bir tarafsızlığa bürünür. İster sevilen bir hayvan, ister hiç hoşlanılmayan bir tanıdık olsun, dürtüler artık ne yakınlaşma ne de uzaklaşmaya yol açar; bu tür duygusal derslerin hepsini " unutmuştur", çünkü amigdalada depolandıkları yere artık erişememektedir.

(6) Bu tür bulgular Dr. Damasio'yu sezgilerimize ters gelse de, hislerin akıllıca kararlar verebilmek için *vazgeçilmez* olduğu kanısına götürmüştür; hisler bize doğru yönü gösterir, ondan sonra kuru mantık işe yarar. Yaşam bizi çok çeşitli seçimlerle baş başa bırakır (Emeklilik tazminatını nereye yatırmalısın? Kiminle evlenmelisin? gibi) ve hayat boyunca duygusal öğrenimle edinilenler (felaketle sonuçlanan bir yatırımın anısı veya acı bir ayrılık), başlangıçta bazı seçenekleri **eleyip** bazılarını öne çıkararak kararı şekillendirecek sinyaller verdirir. Dr. Damasio'ya göre bu şekilde duygusal beyin, muhakeme alanında düşünen beyin kadar işe karışır. Demek ki duygular mantıklı olmak için gereklidir. Duygu ile düşüncenin dansında, duygusal yetenek akılcı zihinle el ele verip düşüncenin kendisini devreye sokarak-veya devreden çıkararak- kararlarımızı her an yönlendirir. Benzer şekilde, düşünen beyin, duyguların kontrolden çıkıp duygusal beynin **doludizgin** gittiği anlar hariç, duyguları idare eder.

(7) Bir bakıma, akılcı ve duygusal olmak üzere, iki beynimiz, iki zihnimiz ve iki farklı türden zekâmız var demektir. Hayatı nasıl yaşadığımız **her ikisi** tarafından belirlenir-sadece IQ değil, duygusal zekâ da önemlidir. Aslında akıl, duygusal zekâ olmadan tam verimli çalışamaz. Normal koşullarda, limbik sistemle neokorteksin, amigdalayla prefrontal lobların birbirini tamamlaması, zihinsel yaşamda her birinin ötekine eşlik etmesi anlamına gelir. **Bunlar** iyi bir etkileşim içerisinde oldukları sürece duygusal zekâ entelektüel yetenekle birlikte yükselir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. fevrî** (prg 3)
——— **2. akılcı** (prg 4)
——— **3. doludizgin** (prg 6)
——— **4. elemek** (prg 6)
——— **5. amigdala** (prg 4)

a) Son hızla, çok hızlı bir biçimde.
b) Akılcılıktan yana olan, usçu, rasyonalist (kimse).
c) Beyindeki duygusal hafıza ve tepkilerin oluşmasındaki primer role sahip bölge.
d) Bir nesne veya bir kimsenin gördüğü iş, iş görme yetisi, görev, fonksiyon
e) Birdenbire, düşünmeden yapan.
f) Gözden geçirmek, ayıklamak, iyisini kötüsünden ayırmak

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunlar (prg 4) .....

b) her ikisi (prg 7) .....

c) bunlar (prg 7) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru/Yanlış

( ) ( ) **1.** Akıl, duygusal zekâ olmadan tam verimli çalışamaz.
( ) ( ) **2.** Dr. Damasio, hislerin akıllıca kararlar verebilmek için vazgeçilmez olduğu kanısını çalışmalarıyla çürütmüştür.
( ) ( ) **3.** Amigdala, işleyen bellekten sorumlu beyin bölgesidir.
( ) ( ) **4.** Prefrontal-amigdala bölgesi hasar görmüş hastalarda zekâ katsayılarının düştüğü görülmüştür.
( ) ( ) **5.** Duygusal devreleri çocukluk dönemi boyunca edinilen deneyimler şekillendirir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Amigdala (ve ilgili limbik yapılar) ile neokorteks arasındaki bağlantılar duygunun önemini hangi açılardan göstermez?**
   A) Etkili düşünme açısından
   B) Akıllıca kararlar verme açısından
   C) Zihin netliği açısından
   D) Şarkı söyleme açısından

2. **Bireyin entelektüel yeteneklerinin azalmasına ve öğrenme felci yaşamasına neden olan olay nedir?**
   A) Evlenmesi
   B) Duygularının alt üst olması
   C) İşinde kariyer yapması
   D) Hastalanması

3. **Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Aklın, duygusal zekâ ile birlikte çalıştığına
   B) Duygusal devrelerin hangi dönemde geliştiğine
   C) Entelektüel eksikliğin IQ testlerinde bazen ortaya çıkmadığına
   D) Duygusal zekâ önemli olsa da son kararı aklın vereceğine

4. **Duygusal beyni hasar görmüş kişilerin hangisini yapması beklenebilir?**
   A) Olaylara doğru tepkiler verebilmesi
   B) Duygularını kontrol edememesi
   C) Akıl ve duygular arasında doğru bağlantılar kurabilmesi
   D) Tek yönlü düşünmemesi

5. **Metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**
   A) Olaylara duygusal beynin de düşünen beyin kadar dâhil olduğu
   B) Uyumlu davranıldığında iki zekâ türünün de birlikte yükseleceği
   C) Mantıklı olmak için duyguların da gerekli olduğu
   D) Bazen sadece duygularımızı kullanmamız gerektiği

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Duygular, insan hayatını olumlu mu, olumsuz mu etkilemektedir? Tartışınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Duygu ve düşüncelerin birlikte hareket etmesi gerektiğine inanıyor musunuz? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayan bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Yaşanan olayların daha önce yaşanmış olma ihtimali var mıdır sizce? Varsa bunu nasıl açıklayabiliriz?

DEJAVU

(1) Çoğumuz bazen gördüğümüz bir insanı daha önceden tanıdığımızı veya gittiğimiz bir yerde önceden bulunduğumuzu zanneder ve **bunu** nereden çıkardığımızı uzun uzun düşünürüz. Genellikle de sorumuzun yanıtını bilemez, sonunda "bir yerden tanıyorum ama neyse" der, geçeriz. İşte bu bizim üstünde durmadığımız soru, sinirbilimcilerin yıllardır hakkında araştırmalar yaptığı "**dejavu**" kavramının ta kendisidir.

(2) Déjà vu sözcüğü, Fransızca "daha önceden görülmüş" anlamına gelen ve durumu tam olarak ifade etmesi sebebiyle tüm dünyada bu şekliyle kullanılan bir terim. Biraz daha açacak olursak dejavu, yaşanan bir olayı yeniden yaşama veya görülen bir yer ya da kişiyi önceden görmüş olma hissidir. Aslına bakarsanız dejavu genel başlığı altında 3 farklı **tipte** yeniden görme söz konusu olabiliyor. **Bunlardan** en sık karşılaşılanı "déjà vécu" yani "daha önce yaşanmış". Örneğin bir sohbet esnasında karşınızdakinin verdiği cevap, yüzündeki ifade size çok tanıdık gelebiliyor ve size "Ben bu anı daha önce yaşamıştım sanki!" dedirtebiliyor.

(3) İkinci tip, **duyu**lardan bağımsız, tamamen **mental** bir durum olan "déjà senti". Anlamı "daha önce hissedilmiş". Bunda da bir olay karşısında -daha önce yaşadığınız başka bir olayla bağdaştırmaksızın- içinizde uyanan his size çok tanıdık gelebiliyor.

(4) Son tip ise oldukça nadir görülen ve olayın **parapsikolojik** yanını kuvvetlendiren "déjà visité" yani "daha önce gidilmiş". **Burada** da kişi, örneğin daha önce hiç gitmediği bir alışveriş merkezinde tuvaletin nerede olduğunu eliyle koymuş gibi bilebiliyor. Bu son tip, halen üzerinde en az çalışılmış ve hakkında en az bilgiye sahip olduğumuz dejavu şekli.

(5) Peki, neden bu his bazılarımızın başına rahatsız edici derecede sık gelirken bazılarımız bu olayı hiç yaşamıyor? Bu bir 6. his ya da **doğaüstü** güç örneği mi, yoksa tamamen beyin fonksiyonlarıyla ilgili, bilimsel olarak açıklanabilen bir durum mu? Birçok kişi bunun Hinduizm, Budizm gibi inanışlarda var olan **samsara** (yeniden doğma) kavramıyla ilgili olduğunu düşünüyor. Fakat bilim adamlarına göre durum hiç de öyle değil. Dejavunun oluşum mekanizması ile ilgili şimdiye dek öne sürülmüş birkaç farklı teori var.

(6) Bunlardan ilki, beynin sağ ve sol yarımkürelerindeki bilgi aktarımı sırasında oluşan gecikmenin, aynı şeyi iki kez algılamaya yol açması. Bir diğer teoriye göre ise dejavu, bir şeyi gördüğümüz anda sağ ya da sol gözden gelen uyarıda, saniyenin binde biri kadar da olsa bir gecikme meydana geldiğinde, beyin iki ayrı sinyal alıyor ve bu da aynı şeyi iki kez görmüş hissi yaratıyor. Fakat bu iddia 2006 yılında yapılmış bir çalışmada, kör bir kişinin dokunma, koku ve işitme duyularıyla ilgili dejavu yaşadığının kanıtlanmasının ardından geçerliliğini yitirmeye başladı, çünkü bu olay için görme yollarının çalışmasının şart olmadığı gösterilmiş oldu. 2007 yılında yapılmış bir araştırmada ise durumun tamamen beynin tanıma ve hafıza bölümünün çalışmasıyla bağlantılı olduğu belirtiliyor. İşte bu son teori şu an en çok kabul gören verileri içeriyor. Araştırmaya göre dejavu mekanizması ile beyindeki tanıma mekanizması birbiriyle yakından ilişkili. Tanıma mekanizması içinde iki farklı işleyiş şekli var: Hatırlama ve **aşina** olma. Hatırlama olduğunda, geçmişle o anın bağlantısını hemen kurabiliyoruz. Örneğin markette bize tanıdık gelen adamı daha önce otobüste gördüğümüzü hemen çıkarıveriyoruz. Ama aşina olduğumuz kişiyi nereden tanıdığımızı bir türlü bulamıyoruz.

(7) Beyinde hipokampus isimli hafıza merkezinde, özellikle anlık hafızadan sorumlu bölge olan dental girus, gördüğümüz ya da yaşadığımız bir şeyi bilgisayar gibi kaydediyor. Bunu yaparken de onu görsel, işitsel, zamansal ve daha birçok modele ayırıyor. Böylece mental bir harita çıkarılmış oluyor ve gelen yeni veriler bu haritada yerlerine yerleşiyor. "Pattern separation" denen ve belli bir gen sayesinde çalışan bu sistemin içinde bazen çok benzeyen fakat aynı olmayan parçalar üst üste gelebiliyor ve bu çakışma bir tür bulanıklığa sebep oluyor. İşte bu **bulanıklık** dejavuya yol açıyor. Dolayısıyla hipokampu-

sumuz "sen bunu daha önce gördün" derken neokorteksimiz "hayır, görmedin" diyor. Ve bu **çatışma** dejavunun birçok kişi tarafından garip ve rahatsız edici bir his olarak algılanmasına sebep oluyor.

(8) Dejavunun ayrıca yaşlanma ve birtakım hastalıklarla da ilişkili olduğu biliniyor. Örneğin Alzheimer hastalığında dental girus hücrelerinde **hasar** ve azalma meydana geldiğinden, haritalama işleminde sorun oluyor ve algılarda daha çok parça çakışarak, daha sık yaşanmışlık duygusu meydana getiriyor. **Bunun** dışında temporal lob (hafıza ve işitme merkezi) epilepsilerinde de nöbetin geleceğini işaret eden belirtilerin olduğu "aura" evresinde dejavular görülebiliyor. Kısacası, hafızanın yan etkisi olarak da adlandırabileceğimiz dejavu hakkındaki araştırmalarda son yıllarda **kat edilen** yol sayesinde, konuya bilimsel açıdan yaklaşım gitgide önem ve güven kazanıyor. Bu yolda aydınlanan her mekanizma aynı zamanda hafıza ve tanıma ile ilgili hastalıkların tedavisi için de yeni fikirler doğmasını sağlıyor.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. dejavu** (prg 1)
——— **2. tip** (prg 2)
——— **3. mental** (prg 3)
——— **4. duyu** (prg 3)
——— **5. parapsikolojik** (prg 4)
——— **6. doğaüstü** (prg 5)
——— **7. samsara** (prg 5)
——— **8. aşina** (prg 6)
——— **9. bulanıklık** (prg 7)
——— **10. çatışma** (prg 7)
——— **11. kat etmek** (prg 8)
——— **12. hasar** (prg 8)

a) Zihinsel.
b) Bulanık olma durumu.
c) Dış dünyanın uyaranlarını görme yeteneği.
d) Doğa yasalarıyla açıklanamayan.
e) Kavga, arbede.
f) Tanıdık.
g) Tür, çeşit.
h) Herhangi bir olayın yol açtığı zarar.
ı) Doğaüstü olayları araştıran ruhbilimiyle ilgili olan.
i) İlerlemek.
j) Yeniden doğum döngüsü.
k) Bir yeri daha önceden görmüş ya da yaşamış olma hissi.
l) Sevgi dolu.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunu (prg 1) .....

b) bunlardan (prg 2) .....

c) burada (prg 4) .....

d) bunun (prg 8) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Herkes dejavu yaşar.

( ) ( ) **2.** Bu olay tamamen parapsikolojiktir.

( ) ( ) **3.** Dejavunun bilimsel açıklamasına ilişkin üç teori bulunmaktadır.

( ) ( ) **4.** Alzheimer hastalığı da dejavuya sebep olabilmektedir.

( ) ( ) **5.** Dejavunun Hinduizm gibi dinlerde yer alan samsara kavramıyla ilgili olduğu düşünülür.

( ) ( ) **6.** Fransızca "yeniden görme" anlamına gelen dejavu terimi bu olayı en iyi açıklayan terimdir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi Deja sentidir?

A) Daha önce hissedilmiş olan

B) Daha önce gidilmiş olan

C) Daha önce yaşanmış olan

D) Daha önce bulunmuş olan

2. Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmiştir?

A) Beyinde çakışma nedeniyle ortaya çıkan bulanıklığın dejavu olduğuna

B) Dejavu yaşayan insanların mutlu olduğuna

C) Dejavunun gençlikle birlikte yaşanacağına

D) Alzheimer hastalığıyla dejavunun bir ilişkisinin olmadığına

3. Metinden, aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Herhangi bir hastalığın dejavuyu tetikleyebileceğine

B) Dejavunun beyni gençleştirdiğine

C) Dejavunun hafızanın bir tür yan etkisi olduğuna

D) Dejavu yaşamak için çalışma yapmak gerektiğine

4. Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılabilir?

A) Dejavunun insanları gençleştireceği

B) Çok küçük yaşlarda dejavunun yaşanamayacağı

C) Dejavunun psikolojiyi olumsuz etkileyebileceği

D) Dejavunun farklı şekillerde karşımıza çıkabileceği

5. Aşağıdakilerden hangisi metinden <u>çıkarılamaz?</u>

A) Görme engelli insanların da dejavu yaşayabildiği

B) Hatırlama ve aşina olmanın beyinde farklı olarak yaşandığı

C) Sadece Hinduizm ve Budizm dinine bağlı insanların dejavu yaşadığı

D) Dejavunun beynin tanıma ve aşina olma mekanizmasından kaynaklandığı en çok kabul edilen görüş olduğu

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Kendi hayatınızdan örneklerle ne türde dejavular yaşadığınızı anlatınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Dejavu parapsikolojik bir olay mıdır, yoksa beynin mekanizmalarıyla mı ilişkilidir? Bu konuyu tartıştığınız bir yazı kaleme alınız.

DİNLEME METNİ: RENKLERİN İNSANLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **Renklerin insanlar üzerindeki etkisi hiçte .... cinsten değildir.**

   A) yabana atılır B) inkâr edilir C) kulak tıkanır D) duymazdan gelinir

2. **Kırmızı ..... açar.**

   A) istek B) iştah C) ufuk D) yol

3. **Yeşil alanlarda insanların daha az mide ağrısı çektikleri .....**

   A) sonucuna ulaşılmıştır. B) sonucu belirlenmiştir. C) tespit edilmiştir. D) tayin edilmiştir.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Renkler, insan karakterini yansıtır.

( ) ( ) **2.** Kahverengi çok sevilen bir renktir.

( ) ( ) **3.** Yeşil güven verir.

( ) ( ) **4.** Mavi, insanı saldırgan bir hâle sokar.

( ) ( ) **5.** Boğalar aslında kırmızı renge saldırmamaktadırlar.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Taksilerde sarı rengin kullanılmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) En sevilen renktir.

   B) Taksicilerin kararıdır.

   C) Geçici ve dikkat çekicidir.

   D) Güven verir.

2. **Aşağıdakilerden hangisi siyah rengin anlamlarından biri değildir?**

   A) Karamsarlık

   B) Güç

   C) Tutku

   D) Sakinlik

DİNLEME/İZLEME METNİ: KARDEŞ OLMANIN İNCELİKLERİ

1. ETKİNLİK ÖNCESİNDE

a) "Kardeş" deyince aklınıza neler geliyor? "Kardeş" kelimesinin zihninizde canlandırdığı ifadeleri aşağıya yazınız.

b) Kardeşiniz var mı? Kardeşiniz varsa onu birkaç cümleyle anlatır mısınız? Şayet kardeşiniz yoksa nasıl bir kardeşinizin olmasını isterdiniz? Açıklayınız.

c) Sizce kardeş sahibi olmanın avantajları ve dezavantajları nelerdir?

2. ETKİNLİK SIRASINDA

a) Skeçte sizi en çok etkileyen cümleyi ya da cümleleri nedenleriyle yazınız.

b) Sizce skeçteki en başarılı karakter/oyuncu kimdir? Neden onun diğerlerinden bir adım öne çıktığını düşünüyorsunuz?

3. ETKİNLİKTEN SONRA

a) İzlediğiniz skecin sizde uyandırdığı duyguları anlatınız.

b) Skeçte hayatınızla benzer olduğunu düşündüğünüz sahneler var mıydı? Hayatınızdaki benzerlikleri örneklerle açıklar mısınız?

c) Skecin en beğendiğiniz bölümü neresiydi? Neden bu bölümü beğendiğinizi açıklayınız.

ç) Skecin en beğenmediğiniz bölümünü yazınız. Neden bu bölümü beğenmediğinizi açıklayınız.

d) Skeci siz yazsaydınız bu skece hangi olay ve kahramanları eklerdiniz? Neden?

e) Skeçten ne öğrendiniz? Skeçten çıkardığınız en önemli sonuç nedir?

10. TEMA

AHLAK-ETİK

HAZIRLIK

1. Empati kavramı sizin için ne ifade etmektedir? Açıklayınız.
2. Toplum olarak yeterince empatik olduğumuzu düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.

EMPATİ VE ETİK: ÖZVERİNİN KÖKLERİ

(1) "Çanların kimin için çaldığını hiç merak etme; çanlar senin için çalıyor.", İngiliz edebiyatının en ünlü satırlarından biridir. John Donne'un bu düşüncesi, **empati** ve ilgilenme arasındaki bağın püf noktasına işaret etmektedir: Diğerinin acısı, benim de acımdır. **Diğerinin** hislerini paylaşmak, ilgi göstermektir. Bu anlamda, empatinin karşıtı da antipatidir. Ahlaki **ikilemler** olası kurbanlar içerdiğinden, **ahlaki** kararlar verirken sık sık empatik bir tavır alınır: Bir arkadaşınızın incinmesini önlemek için yalan söylemeli misiniz? Hasta bir arkadaşınızı ziyaret etme sözünüzü mü tutmalısınız yoksa onun yerine son dakikada gelen bir yemekli eğlence teklifini mi kabul etmelisiniz? Aksi takdirde ölecek olan birisi için suni solunum sistemi ne zamana kadar çalıştırılmalıdır?

(2) Bu ahlaki soruları ortaya atan empati araştırmacısı Martin Hoffman'a göre ahlakın kökleri empatide bulunur, çünkü acı çeken, tehlikede olan veya bir mahrumiyet içinde bulunan potansiyel kurbanlara empati göstererek sıkıntılarını paylaşmak, insanları **onlara** yardımcı olmaya sevk eden şeydir. **Kişisel** ilişkilerde yaşanan empati ve **özveri** arasındaki bu doğrudan bağlantının ötesinde; Hoffman, empatik duygu kapasitesinin, yani kendini diğerinin yerine koyabilmenin, kişileri bazı ahlaki ilkeleri izlemeye yönelttiği görüşündedir.

(3) Hoffmann, bebeklikten itibaren empatinin doğal bir ilerleyişi olduğunu fark etmiştir. Daha önce de gördüğümüz gibi, bir yaşındaki bir çocuk bir başkasının düşüp ağlamaya başladığını gördüğünde kendisi de o sıkıntıyı hisseder; duygu birliği o kadar güçlü ve doğrudandır ki, sanki acı çeken kendisiymiş gibi başparmağını ağzına götürür; başını annesinin kucağına gömer. İlk yaşından sonra, çocuklar diğerlerinden ayrı olduklarının farkına vardıklarında, örneğin ağlayan bir bebeğe kendi oyuncak ayısını vererek, diğerini etkin bir şekilde yatıştırmaya çalışırlar. Henüz iki yaşındaki çocuklar, başkalarının hislerini gösteren işaretlere karşı daha da hassaslaşırlar; örneğin bu noktada ağlayan bir çocuğa, gururunu incitmeden yardımcı olmanın en iyi yolunun dikkati **onun** üstüne fazla çekmemek olduğunu anlayabilirler.

(4) Çocukluk dönemine gelindiğinde, empati en ileri aşamasına ulaşır. Çocuklar o anki durumun ötesindeki sıkıntıları anlayabilir, birinin koşullarının ya da hayattaki konumunun kronik bir sıkıntının kaynağı olabileceğini görürler. Bu noktada kötü durumda olan bir gruptaki- fakirler, ezilenler, toplumdan dışlanmışlar gibi- herkese karşı bir şeyler hissedebilirler. Bu anlayış ergenlikte talihsizlik ve adaletsizliği iyileştirmeye yönelik ahlaki inançları destekleyebilir.

(5) Empati, birçok açıdan ahlaki karar ve davranışların temelinde yer alır. Bunlardan biri, "empatik öfke" dir. John Stuart Mill'in, **adalet**in bekçisi" dediği ve "başkalarının incinmesinin adeta bizi de inciten acılara dönüştüğü durumlara uygulanabilen....akıl ve sempatiden doğan...doğal misilleme duygusu.." biçiminde tarif ettiği olgudur: empatinin ahlaki eyleme dönüştüğü bir başka durum da, bir izleyicinin mağdur olan birine yardımcı olmak için araya girmesidir; araştırmalar, bir izleyici mağdur olan kişiye karşı ne kadar empati duyarsa, duruma müdahale etme olasılığının da o kadar arttığını gösteriyor. Kişilerin empati düzeylerinin ahlaki yargılarını şekillendirdiğine dair bulgular da söz konusudur. Örneğin Almanya ve Amerika'daki araştırmalarda, daha empatik kişilerin ahlaki bir ilke olarak, kaynakların insanların ihtiyaçlarına göre harcanmasına daha fazla taraftar oldukları bulgulanmıştır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. empati** (prg 1)
——— **2. ikilem** (prg 1)
——— **3. ahlaki** (prg 1)
——— **4. kişisel** (prg 2)
——— **5. özveri** (prg 2)
——— **6. adalet** (prg 5)

a) Ahlakla ilgili.
b) Çoğunlukla iki seçenekten birini izlemeye zorlayan tartışma.
c) Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması.
d) Fedakârlık.
e) Duygudaşlık.
f) Kişi ile ilgili, kişiye ilişkin, şahsi, zatî.
g) Sıcakkanlılık.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) diğerinin (prg 1) .....

b) onlara (prg 2) .....

c) onun (prg 3) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Empatinin karşıtı sempatidir.
( ) ( ) **2.** Hoffman'a göre, empati bebeklikten başlayarak yaşla birlikte ilerler.
( ) ( ) **3.** Çocukluk döneminde henüz empati kavramı tam olarak tamamlanmış olmaz.
( ) ( ) **4.** Kişilerin empati düzeylerinin ahlaki düşünceleri şekillendirdiği kanıtlanmıştır.
( ) ( ) **5.** Hoffman, empatik duygu kapasitesinin kişileri bazı ahlaki ilkeleri izlemeye yönelttiği görüşündedir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Metne göre ahlaki kararlar alınacağı zaman en çok neye başvurulur?

A) Arkadaşlara
B) Aileye
C) Empatiye
D) Sempatiye

2. **Metinde aşağıdaki yargılardan hangisine <u>değinilmemiştir</u>?**

   A) Empati ve ilgilenmek arasında bir bağ olduğuna

   B) Tercih yaparken ahlaki ikilemlerden kaçınmak için sık sık empatiye başvurduğumuza

   C) Ahlakın temelinin empati olduğuna

   D) Empati kurmayan insanların ahlaksız insanlar olduğuna

3. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi <u>yanlıştır</u>?**

   A) Empati tam olarak yetişkinlik döneminde tamamlanır.

   B) Ergenlikteki problemleri çözmede empati etkili olabilir.

   C) Empati düzeyine göre ahlaki derece tahmin edilebilir.

   D) Herkes empati yapabilir.

4. **Aşağıdakilerden hangisi metinden <u>çıkarılamaz</u>?**

   A) Empati yapmak için eğitim almak gerekir.

   B) Başkalarına duyulan empati, ilgilenme göstergesidir.

   C) Empati yapan insanlar özverilidirler.

   D) Empati yapmak bizi ahlaki ilkelere sevk eder.

5. **Aşağıdakilerden hangisi metinden <u>çıkarılamaz</u>?**

   A) Olaylara müdahale etmemizde empati önemli rol oynar.

   B) Empati yapmak ergenlikte ahlaki inançları destekleyebilir.

   C) Küçük çocuklar da başkalarının islerini anlayabilir.

   D) Empati yapmayan insanlarla arkadaşlık kurmak insanları zor duruma sokar.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Empati insan hayatına neler katmaktadır? Tartışınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Sizce ahlak kavramı empati ile yordanabilir mi? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıkladığınız bir yazı yazınız.

DİNLEME METNİ: MESLEK ETİĞİ EĞİTİMİ

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **İş hayatındaki tüm ilişkiler belli bir ..... anlayışına dayanmaktadır.**

   A) etik B) ahlak C) meslek D) eğitim

2. **Günümüzde iş yaşamında bir ..... söz edilmektedir.**

   A) bozulmadan B) yozlaşmadan C) düzensizlikten D) disiplinsizlikten

3. **Bu olumsuzlukların yaşanması, ... ilkelerine daha fazla önem verilmesini gerektirmektedir.**

   A) meslek B) mesleki ahlak C) meslek etiği D) mesleki eğitim

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) 1. İş hayatındaki ilişkiler etik kurallara uygun olmalıdır.

( ) ( ) 2. Yoğun rekabet ortamı bulunan sektörlerde etik kurallar göz ardı edilebilir.

( ) ( ) 3. Kendini koruma güdüsüyle yapılan davranışlar meslek etiğine uygundur.

( ) ( ) 4. Mesleğinde yetkin olma, mesleki etik ilkeleri arasında kabul edilir.

( ) ( ) 5. Meslek etiğiyle ilgili tartışmalara gelişmiş ülkelerde rastlanmaktadır.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi iş yaşamındaki yozlaşmanın göstergelerinden biri olarak kabul edilmemektedir?**

   A) Rüşvet

   B) Hoşgörü

   C) Bencillik

   D) Maddi tatminsizlik

2. **Aşağıdakilerden hangisi başlıca mesleki etik ilkelerinden sayılmaz?**

   A) Yasallık

   B) Güvenirlik

   C) Sorumluluk

   D) İdeolojik yaklaşım

11. TEMA

HOBİLER ve BOŞ ZAMAN

HAZIRLIK

1. Küçük Prens'i okudunuz mu? Küçük Prens kitabı hakkında bildiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Dilinize çevrilmiş Küçük Prens kitapları mevcut mudur? Açıklayınız.
3. Hayatınızda hiç koleksiyon yaptınız mı? Yaptıysanız ne tür koleksiyonlar yaptığınızı açıklayınız.

DÜNYANIN EN BÜYÜK "KÜÇÜK PRENS" KOLEKSİYONCUSU: JEAN-MARC PROBST

(1) Jean-Marc'ın İsviçre'nin Lozan şehrinde oldukça merkezi bir noktada bulunan evi adeta "Müze Ev" gibi. Kendisi ile sözleştiğimiz saatte tarihi bir bina olan evinin bahçesinde buluşuyoruz. Varlıklı bir iş adamı olmasına karşın Küçük Prens'te oldukça **naif** bir şekilde işlenen "sorumluluk" duygusu gereği elektrikli bir araba kullanıyor. Zira Jean-Marc "sorumluluk" kavramını, kişinin kendisine, ailesine, yakın dostlarına, topluma ve doğaya kadar uzanan bir daire içinde içselleştiriyor. Posta kutusundan kendisine gelen yeni paketi alıp yukarı çıkıyoruz. Jena-Marc'a haftanın hemen her günü dünyanın her yerinden tanıdığı ya da tanımadığı onlarca "Küçük Prens Dostu" kitabın yeni baskılarını gönderiyor. Özel alarm sistemleri ile korunan evde Küçük Prens'in farklı dil ve **lehçelerde** toplam 3 bin 389 kopyası var. Ayrıca bu zengin koleksiyonda orijinal metnin yer aldığı kitabın yanı sıra, 224 adet Küçük Prens üzerine yazılmış kitap, 250 adet Antoine de Saint-Exupéry hakkında kitap, 61 adet çizgi roman, 194 adet çocuklar için Küçük Prens, 142 adet CD/DVD, 67 ses kaydı, 84 video kaset, 159 makale, 28 show programı ve 21 adet çeşitli doküman bulunuyor.

(2) Asıl mesleği Makine Mühendisliği olan Jean-Marc'ın Küçük Prens koleksiyon **serüveni** bundan tam 35 sene öncesine dayanıyor. Koleksiyona ilk olarak 1980 yılında başladığını aktaran Jean-Marc şunları söylüyor: "Gençken kitabı okudum ve hoşuma gitti. İlk önce sadece Almanca, Fransızca ve İtalyanca **versiyonlarını** topluyordum. Sonra iş sebebiyle Tokyo'ya gittim ve **orada** Küçük Prens'in Japoncasını görerek satın aldım. Bir yıl içinde 24 farklı dilde kitap biriktirdim. Sonra çevremdeki herkes çocuklarım, arkadaşlarım **koleksiyon** yapmama alıştı ve dünyanın çeşitli yerlerine gittikçe farklı baskı ve kopyaları bana getirmeye başladılar."

(3) Koleksiyonunun zaman içinde büyüyerek birbirinden ilginç baskılarla genişlediğini aktaran Jean-Marc, kitabın 1943 yılına ait İngilizce ve Fransızca birinci baskılarının birçoğunu ise yüksek **meblağlar** ödeyerek **müzayedelerden** topladığını belirtiyor: "Koleksiyonumda Fransızca ilk baskıda 260 kopya var. **Bunların** 10 kopyası A, B, C, D harf sıralamasına göre Exupéry imzalı. İngilizcede ise 47 adet birinci baskı var."

(4) Jean-Marc'ın koleksiyonunda birbirinden ilginç Küçük Prens'ler de bulunuyor. **Körlere** Braille alfabesini öğretmek için yazılmış baskılardan özel **kaligrafi** ile yazılmış ve sınırlı sayıda basılan çevirilere; T9 kodlaması ile yapılmış çevirilerden aynadan okunabilen ters yazılmış kitaplara, üç boyutlu mini çevirilerden en küçük **ebatta** basılmışlara kadar akla hayale gelmeyecek birbirinden ilginç onlarca Küçük Prens yer alıyor. Bunca kitap arasında kendisi için en özel olan baskının ise İtalyancaya ait bir lehçe olan Ticinese'ye çevrilmiş kitap olduğunu belirtiyor: "Oğullarım doğum günümde İtalya'da konuşulan Ticinese lehçesinde özel bir baskı yaptırarak bana hediye etmişlerdi. Küçük Prens koleksiyonum içinde benim için en değerlisi o, çünkü tek kopya."

(5) Jean-Marc Türkçe çevirileri ise oldukça "**özensiz**" bulduğunu aktarıyor. Türkçe baskıların birçoğunda hikâyenin tamamının olmadığını belirterek "Birçoğunda bırakın özgün resimleri, resim bile yok" diyor. Eline aldığı resimlemesi oldukça kötü bir Türkçe kopyayı göstererek "Bakın bu çok kısa. Bu da nedir? Küçük Prens mi bu? Hiç de iyi bir tercüme değil" diyerek serzenişini ifade ediyor.

(6) Jean-Marc, **hâlihazırda** koleksiyonunda sadece 50 farklı **nüshanın** olmadığını aktarıyor ve ekliyor: "50 farklı nüshayı şu anda arıyorum. İnternet sitemde bu kitapların görselleri var. Bir nüsha var ki onu koleksiyonuma eklemem imkânsız. Çünkü kitap Afganistan'da bulunuyor. Kitap toplam 600 adet bastırılmış ve bastıran kişi yanına 2 tane alarak Afganistan'dan bir seyahat için ayrılmış. Geri döndüğünde ise evini kül olmuş şekilde bulmuş. Kitapların hepsi evle beraber yanmış. Onun için bu nüshadan bulmam imkânsız."

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. naif** (prg 1)
——— **2. lehçe** (prg 1)
——— **3. serüven** (prg 2)
——— **4. versiyon** (prg 2)
——— **5. koleksiyon** (prg 2)
——— **6. meblağ** (prg 3)
——— **7. müzayede** (prg 3)
——— **8. kör** (prg 4)
——— **9. kaligrafi** (prg 4)
——— **10. ebat** (prg 4)
——— **11. özensiz** (prg 5)
——— **12. hâlihazırda** (prg 6)
——— **13. nüsha** (prg 6)

a) Macera.
b) Görme engelli.
c) İtinasız, dikkatsiz
ç) Öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelerin bütünü, derlem.
d) Bugünlerde, son zamanlarda, şimdi, şu anda.
e) Bir dilin tarihsel, bölgesel, siyasal sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özellikleriyle ayrılan kolu, diyalekt.
f) Güzel yazı sanatı.
g) Sade, doğal.
h) Boyut.
ı) Sürüm.
i) Para miktarı, tutar.
j) Aynı tipte yapılan veya aynı basımdan çıkan şeylerin her biri.
k) Geçen gün, evvelsi gün.
l) Bir malın satışında alıcılar arasında fiyat artırma yarışına dayanan satış, artırma.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) orada (prg 2) .....

b) bunların (prg 3) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" veya "yanlış" olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Jean-Marc, İsviçre'nin Sion şehrinde yaşamaktadır.
( ) ( ) **2.** Jean Marc, varlıklı bir iş adamıdır.
( ) ( ) **3.** Jean Marc, koleksiyonuna 1943 yılında başlamıştır.
( ) ( ) **4.** Jean Marc, arşiv yapmaya başladığı ilk yıl 24 farklı dilde kitap biriktirmiştir.
( ) ( ) **5.** Jean Marc, bazı kitaplar için çok yüksek fiyatlar ödemiştir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Yazar, Jean-Marc'ın elektrikli araba kullanmasını hangi kavram ile açıklamaktadır?

A) Dürüstlük
B) Zenginlik
C) Sorumluluk
D) Cömertlik

2. **Aşağıdaki boşluğu doğru şekilde tamamlayınız.**

Jean Marc'ın Afganistan'da basılan Küçük Prens kitabını bulmasının imkansız olduğunu düşünmesinin sebebi .....

A) ülkesine uzak olmasıdır.

B) kitapların yanmasıdır.

C) çok pahalı olmasıdır.

D) ihtiyaç duymamasıdır.

3. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi Jean Marc'ın Türkçeye çevrilen Küçük Prens kitaplarını özensiz bulmasının nedenlerinden biridir?**

A) Öykünün tamamını içermemesi

B) Kalitesiz yayınevleri tarafından basılması

C) Türkiye'de az okunması

D) Resimlerinin oldukça güzel basılması

4. **Jean Marc'ın Küçük Prens'in Ticinese çevirisini en değerli kitabı olarak görmesinin sebebi nedir?**

A) Özenli bir baskı olması

B) Bu lehçeyi çok sevmesi

C) Yalnızca bir kopyasının olması

D) Resimlemesinin gerçeğine uygun olması

5. **Metne göre Jean-Marc ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi <u>çıkarılamaz</u>?**

A) Evine hemen hemen hergün farklı Küçük Prens baskıları gönderilmektedir.

B) Arşivinde üç binden fazla Küçük Prens ile ilgili ürün vardır.

C) Koleksiyonunda farklı dil ve lehçelerde kitaplar mevcuttur.

D) Küçük Prens ile ilgili yalnızca kitap toplamaktadır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Okuduğunuz bir kitabı genel hatlarıyla tanıtınız.

HAZIRLIK

1. Atlı spor deyince aklınıza neler gelmektedir? Atlı sporla ilgili örnekler veriniz.
2. Aşağıda verilen tablonun ilk iki bölümünü metni okumadan önce, üçüncü bölümünü ise metni okuduktan sonra doldurunuz.

1. BİLDİKLERİM: Şu an, bu konu ile ilgili ne biliyorum?	2. BİLMEK İSTEDİKLERİM: Ne öğrenmek istiyorum?	3. ÖĞRENDİKLERİM: Neler öğrendim?
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

3. Ülkenizde, içerisinde atların kullanıldığı sporlar var mı? Varsa bunlar hakkında kısaca bilgi veriniz.

CİRİT

(1) Tarihin eski çağlarında insan topluluklarının ulaşım ve savaş araçlarından olan atlar, barış zamanlarında da spor ve eğlence aracı olarak kullanılmıştır. Cirit, diğer adı ile Çavgan, Türklerin yüzyıllardan beri oynadıkları bedenle aklın bütünleştiği, eski savaş kurallarının uygulandığı çok yönlü bir spordur. Orta Asya'da yasayan Türkler, barış zamanlarında atlarını ve askerlerini **zinde** ve kuvvetli tutabilmek, insanları ruhsal ve fiziksel olarak eğitmek amacıyla atlı cirit oynamışlardır. Atlı ciritte, hiçbir spor müsabakasında bulunmayan, rakibi bağışlama şeklinde bir davranış vardır. **Bu yönüyle** cirit, sporun ve **erdemin** birlikte anıldığı asil bir yapıya sahiptir.

(2) Cirit, 19. yüzyılda Osmanlı ülkesinin ve sarayının en büyük tören ve gösteri oyunu olmuştur. Osmanlı padişahları, yaptırdıkları her sarayın içinde veya yakınında mutlaka cirit oynamaya elverişli spor alanları da yaptırmışlardır. II. Mahmut 1816'da bir oyun esnasında, bir oyuncunun ölmesine oldukça üzülmüş ve bu sebeple **bu oyunu** bir süreliğine yasaklamıştır.

(3) Bu sporda kullanılan atlar dört-beş yaşlarında eğitilmeye başlanır ve binicisinin yaptığı çeşitli hareketlere uyum sağlayıp **içgüdüsü** ile sahibinin istediği hareketi yapacak şekilde yetiştirilir. Bu sporda genellikle orta boylu Arap, Türkmen atları tercih edilir.

(4) Atlı cirit, 7 atlıdan oluşan iki takımın 35 dakikalık iki devrede toplam 70 dakika oynadığı bir spordur. Bu sporda, 100 cm uzunluğunda, 3 cm çapında, diğer uca doğru 2 cm çapına kadar incelen, kurutulmuş meşe veya soyulmuş hurma ağacından yapılmış düz ve ucu **küt** bir değnek olan "cirit" kullanılır. Oyun alanının eni 30-50 metre, boyu 90-160 metre arasındadır. **Bu alan**, 15 cm genişliğinde beyaz çizgilerle işaretlenmiş düz bir alandır. Oyun alanının her iki başında takım atlarının **dizi** hâlinde durduğu ve 6 metre genişliğinde bir yer vardır. Buraya "alay durağı" denir. Alay durağı ile atış alanı arasında kalan 7 metre eninde ve düz çizgi ile belirlenen alana "yasak alanı" denir. Ciritte, yasak alandan orta çizgiye doğru 10 metrelik alanda atışlar yapılır. Bu alan kesik çizgilerle belirlenir. Ciritçi bu alanın içerisinde herhangi bir hedefe ciritini atar. Alaya hücum eden sporcu, bu alana girip cirit atma mecburiyetindedir.

(5) Cirit oyununda iki takım bulunur. Bu takımlar karşılıklı olarak alanın en gerisinde aralarında 100 metre bırakarak karşılıklı dizilirler. Ciritçiler **mahallî** kıyafetleri ile atlarına binerler. Sağ ellerine atacakları ilk ciriti, diğer ellerine de yedek ciriti ve **kamçıyı** taşırlar. Hakem oyuna başlama işaretini verir. Takımlardaki atlılardan biri, atını sürerek karşı dizinin önüne 30-40 metre kadar yaklaşır, karşıdakilerden birinin adını seslenir. **Bundan sonra** oyun başlamış olur. Öncelikle oyuna başlayan ciritçi, alay durağındaki rakip takım oyuncularından birine sağ elindeki ciriti **savurur**, sonra geri döner, atını kendi dizisine doğru sürer. Karşı tarafın oyuncusu hızla onu takip eder, elindeki ciriti geri dönüp kaçan oyuncuya fırlatır. Bu kez,

ilk oyuncunun çıktığı sıradan diğer bir ciritçi **onu** karşılar. İkinci diziden çıkan, sırasındaki yerini almak için süratle yerine dönmeye çalışır. Bu defa rakibi onu kovalar ve ciritini atar. Rakibine cirit vuran ya da vurma pozisyonuna girerek ciritini atmayıp onu bağışlayan veya rakip oyuncunun attığı ciriti tutan sporcuya puan verilir.

(6) Cirit sporunda binicilerin ve atların görünümleri, toplumun geleneklerini yansıtan estetik değerleri yansıtır. Öte yandan, cirit sporu "çeviklik, ustalık, beceri, zekâ, yiğitlik, bağışlama" gibi erdemleri içerisinde barındırır. **Bu sebeple** de özellikle gençleri cirit sporuna yönlendirmek önemlidir. Ülkemizde cirit sporuyla ilgili uluslararası düzeyde müsabakalar ve turnuvalar düzenlenmesi gerekmektedir. Spor turizminde de cirite yer verilmeli, ciritin etkin olarak oynandığı bölgelerde bu spor daha fazla teşvik edilmelidir. Cirit sporu ata mirası olarak desteklenmeli ve yaşatılmalıdır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. zinde** (prg 1)
——— **2. erdem** (prg 1)
——— **3. içgüdü** (prg 3)
——— **4. küt** (prg 4)
——— **5. dizi** (prg 4)
——— **6. mahallî** (prg 5)
——— **7. kamçı** (prg 5)
——— **8. savurmak** (prg 5)

a) Keskin olmayan.
b) Yöresel, belli bir bölgeye, kesime ait olan.
c) Bir ucuna ip, deri vb. bağlı olan vurma, dövme aracı.
ç) Kaldırıp atmak, fırlatmak.
d) Bir amaca ulaşmak için kendiliğinden ortaya çıkan davranış eğilimi.
e) Boşuna ve çok miktarda harcamak, israf etmek.
f) Dinç, canlı, diri, sağlam.
g) Yan yana, art arda, saf durumunda dizilmiş olan insan sırası.
ğ) Ahlakın övdüğü iyi olma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. niteliklerin genel adı, fazilet.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu yönüyle (prg 1) .....
b) bu oyunu (prg 2) .....
c) bu alan (prg 4) .....
ç) bundan sonra (prg 5) .....
d) onu (prg 5) .....
e) bu sebeple (prg 6) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Atlar, farklı amaçlarla insanlara hizmet etmiş hayvanlardır.
( ) ( ) **2.** Cirit tamamen eğlence amaçlı bir spordur.
( ) ( ) **3.** Osmanlı padişahları ciriti önemsememiştir.
( ) ( ) **4.** Ciritte rakibi bağışlamak puanla ödüllendirilir.
( ) ( ) **5.** Cirit gençler arasında oldukça yaygın olan bir spordur.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Cirit sporunda hakem yoktur.
   B) Cirit belirli geleneklere dayanır.
   C) Ciritin bir diğer adı da Çavgan'dır.
   D) II. Mahmut döneminde cirit yasaklanmıştır.

2. **Aşağıdaki cümle seçeneklerden hangisi ile tamamlanamaz?**
   "Cirit ....."
   A) bedenle aklın birleştiği bir spordur.
   B) çeşitli erdemleri içerisinde barındırır.
   C) eski savaş kurallarını içeren bir oyundur.
   D) kuralları bölgeden bölgeye değişen bir spordur.

3. **Metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Cirit sporundaki kurallar
   B) Cirit sporu ve özellikleri
   C) Cirit sporundaki erdemler
   D) Cirit sporunun ortaya çıkışı

4. **Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Ciritin tarihine
   B) Ciritin tanımına
   C) Ciritteki ödüllere
   D) Ciritin kurallarına

5. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**
   A) Osmanlı Devleti'nde cirite önem verilmiştir.
   B) Cirit sporunda her cinsten at tercih edilmektedir.
   C) Ciritte kullanılan sopanın belirli özellikleri vardır.
   D) Ciritte, hiçbir spor müsabakasında bulunmayan bir davranış vardır.

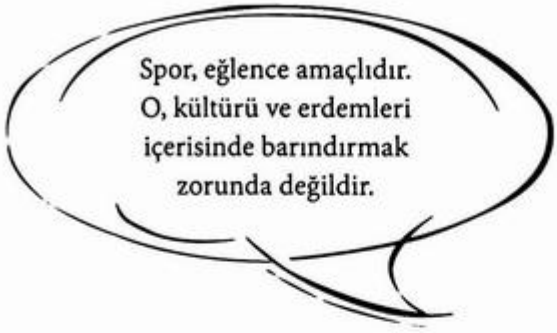
6. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**
   A) Cirit sporu eskisi kadar popüler değildir.
   B) Atlı cirit sporunda müsabakalar bir saatten uzundur.
   C) Ciritte kullanılan saha, belirli bölgelerden meydana gelir.
   D) Cirit sporu, günümüzde de savaşlara hazırlanmak için yapılır.

7. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılabilir?**
   A) Ciritin kuralları tam anlamıyla oluşturulmamıştır.
   B) Ciritte sadece rakibine cirit vuranlar puan alabilmektedir.
   C) Ciritin gelişimi için uluslararası etkinliklere ihtiyaç vardır.
   D) Ciritte rakibini bağışlamak zafiyet göstergesi sayılmaktadır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ederek aşağıya yazınız.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....

C. Tespit ettiğiniz anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HAZIRLIK

1. Hayatınızda hiç satranç oynadınız mı? Satrancı seviyor musunuz? Açıklayınız.
2. Sizce satranç oyunu ne zaman ortaya çıkmıştır? Bu oyunun nasıl ortaya çıktığına dair tahminlerinizi açıklayınız.
3. Ülkenizde satranç popüler bir oyun olarak görülmekte midir? Nedenleriyle açıklayınız.

SATRANÇ TARİHİ

(1) Mısır piramitlerindeki bulgular, satrancın günümüzden 4000 yıl önce oynandığına dair kanıtlar sunmaktadır. Öte yandan, bugünkü Türkmenistan'da yapılan kazılarda, MS 2. yüzyılda burada yaşayan Kuşhan Türklerine ait olduğu saptanan satranç taşlarının bulunması, satrancın ilk defa Kuşhan Türklerince oynandığı ve onlar tarafından Hindistan'a götürüldüğü yolundaki iddiaları da gündeme getirmektedir. Satrancın Çin, Mezopotamya ve Anadolu'da da oynandığına dair bulgular ise farklı zamanlarda yapılan arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkmıştır.

(2) Satranç ile ilgili ilk yazılı belgeler MS 3-4. yüzyıllarda yaşamış Hint Hükümdarı II. Chandragupta zamanında yazılmış Sanskritçe metinlerdir. **Bu** metinlerde oyunun ismi 'Çaturanga' olarak geçmektedir. 600'lü yıllarda Hindistan'ın Pencap bölgesinde oyun kurallarının son hâlini aldığı düşünülmektedir ve aynı yüzyılda Çin'de de satrancın 'Sat-RanÇu' ismiyle oynanmaya başladığı yolunda iddialar mevcuttur.

(3) Satrancın ortaya çıkışı ve dünyaya yayılışı ile ilgili çok sayıda araştırma sonucu var olsa da, ilk satranç taşları MS 760 yılında Afrasiyap'ta bulunmuştur. İlk satranç takımı ise Türkistan'ın Nişabur şehrinde bulunmuştur. Bununla birlikte, satranç taşına benzer taşların MS 100'lü yıllarda Kuşhan Devleti'nin başkenti Dervazintepe'de bulunduğu düşünülmektedir. Bazı tarafsız kaynaklarda ise satrancın Kuşhan Türkleri tarafından Hindistan'a getirildiği bildirilmektedir. Güney Özbekistan'da 2. yüzyıldan kalan **antik** kalede, 1972 yılında yapılan kazı çalışmalarında satranç taşları bulunmuştur. Rus satranç taşları uzmanı Linder, **bunların** satranç taşı olmayabileceğini, ancak satrancın öncüsü olabileceğini söylemektedir. Antik kalede bulunan **kalıntı**lar satranç tarihini kabul edilenden daha öne çekmektedir.

(4) Satranç taşları ve satranç tahtasının biçim ve tasarımında, Türk medeniyetlerinde önemli bir yeri bulunan **balbal**, çadır, **kümbet** ve at sembolü gibi sembollerin büyük bir rol oynadığı da düşünülmektedir.

(5) Rusya'nın çeşitli bölgelerinde Türk medeniyetlerine ait yerleşim yerlerinde de satranç takımlarına rastlanmıştır. Ruslar bu taşların ve satrancın Hazar Volga Boyu yolundan taşındığını söylemektedirler. Bu bölgelerde rastlanan taşlar, Afrasiyap taşları ile benzerlik göstermektedirler. Ayrıca Moğolistan'daki Hun-Göktürk Dönemi Anıt Mezarlığı 'Şatırçulu' ismini taşımaktadır. Türkçe olan "Şatır, Şatra, Şıdıra, Şatıra ve Şator" kelimeleri satranç anlamına gelmektedir.

(6) Satrancın 6. yüzyıldan itibaren İran'da bilindiğine ilişkin bulgular bulunmaktadır. 500'lü yıllarda yaşayan İran Şahı I. Hüsrev'e bir satranç takımı hediye edilmiştir ve oyun 'Çatrang' olarak isimlendirilmiştir. 600'lü yıllara gelindiğinde ise Arapların İran'ı istila etmesinin ardından oyun Arap-İslam dünyasında kabul görmüş ve 'Satranj' olarak anılmaya başlanmıştır. Oyun Endülüs Devleti aracılığıyla da İspanya üzerinden Avrupa'ya yayılmıştır. Satrancın Kuzey Avrupa ve Doğu Roma İmparatorluğu'ndan Avrupa'nın tamamına yayıldığına dair görüşler olsa da satrancın Türkistan coğrafyasından Avrupa'ya taşındığı düşünülmektedir. Öte yandan, Bodrum Serçe Limanı Cam Batığı **buluntusu** Türk tipi satranç seti ise satrancın Avrupa'ya yalnızca Araplar ile değil Türkiye üzerinden de taşındığını göstermektedir. 15. yüzyıldan itibaren Avrupa'da **soylular** arasında popüler olan satranç, burada 'kraliyet oyunu' olarak anılmıştır.

(7) Bazı kaynaklara göre, Avrupa'daki ilk satranç takımının Halife Harun Reşid tarafından Fransa Kralı Charlemagne'ye hediye edilen satranç takımı olduğunu kaydetmektedir. Katalonya, Fransa, Floransa, Sicilya, Polonya, İngiltere, Hollanda, Norveç, Arnavutluk, Özbekistan ve Afganistan gibi Avrupa'nın ve Asya'nın çeşitli bölgelerinde çok sayıda Ortaçağ satranç takımları ve **müstakil** satranç taşları bulunmuştur.

(8) Arap ve Avrupa **el yazması** kitaplardan sonra İspanyol Lucena'nın ilk basılı satranç kitabında (1497) satrancın o zamanki yeni ve günümüzde de kabul edilen kuralları yer almaktadır. Ayrıca İspanyol El Greco'nun (17. yy) ve Fransız Philidor'un (18. yy) satranç kitapları bulunmaktadır. Satrancın kuralları ve dizilişleri zaman içinde çeşitli değişiklikler göstermiş olsa da 19. yüzyılda bugünkü hâlini almıştır.

(9) 1850'lerden itibaren satranç turnuvaları düzenlenmeye başlamıştır. İlk dünya satranç şampiyonluk karşılaşması ise zamanın iki güçlü oyuncusu olan Steinitz ve Zukertort arasında oynanmıştır. Maçı 10 galibiyet, 5 beraberlik ve 5 yenilgi ile

W. Steinitz kazanarak ilk resmi dünya satranç şampiyonu olmuştur. Steinitz aynı zamanda, satrancı sistematik oynama kavramının da babası kabul edilmektedir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. antik** (prg 3)

——— **2. kalıntı** (prg 3)

——— **3. balbal** (prg 4)

——— **4. kümbet** (prg 4)

——— **5. soylu** (prg 6)

——— **6. buluntu** (prg 6)

——— **7. müstakil** (prg 7)

——— **8. el yazması** (prg 8)

a) Eski Türklerde kişinin anılması için mezarının veya bazı kurganların etrafına dikilen taş.

b) Bağımsız, tek.

c) Kazı, araştırma gibi çalışmalar ya da rastlantı sonucu elde edilen, eski çağlardan kalma nesneler.

ç) İlk Çağdaki uygarlıklarla, özellikle eski Yunan ve Roma uygarlıkları ile ilgili olan, antika.

d) Doğuştan ya da hükümdar kararıyla çeşitli ayrıcalıkları bulunan kişiler.

e) Basılı olmayıp el yazısıyla yazılmış olan.

f) Selçuklu mimarlığında türbe üstlerine konan piramit biçimli çatı; bu türlü çatısı olan türbe.

g) Antika eşya, eser satan veya toplayan kişi.

h) Bir toplum, kültür, uygarlık vb.nden artakalan şey.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 2) .....

b) bunların (prg 3) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Mısır piramitlerinde satrancın günümüzden 4000 yıl önce oynandığına dair kanıtlar bulunmuştur.

( ) ( ) **2.** Satranç ile ilgili ilk yazılı belgeler Hintçedir.

( ) ( ) **3.** İlk satranç takımı Türkistan'ın Nişabur şehrinde bulunmuştur.

( ) ( ) **4.** Satranç taşlarının ve tahtasının tasarımında Türklerin etkisi vardır.

( ) ( ) **5.** El Greco, ilk basılı satranç kitabının yazarıdır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Metne göre aşağıdakilerden hangisi satranç oyununa ait arkeolojik kalıntıların bulunduğu yerlerden biri değildir?

A) Çin

B) Mezapotamya

C) Anadolu

D) Yunanistan

2. Aşağıdaki boşluğu doğru şekilde tamamlayınız.

Satranç ile ilgili ilk yazılı belgeler..... yazılmıştır.

A) Türkçe

B) Sanskritçe

C) Arapça

D) Çince

3. Metne göre aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

A) Çinliler satranca "Sat-Rançu" adını vermiştir.

B) Hintliler satranca " Çaturanga " adını vermiştir.

C) Mısırlılar satranca "Nam-ra " adını vermiştir.

D) Türkler satranca "şator " adını vermiştir.

4. Metne göre satranç oyununun tarihi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Satranç taşlarının tasarımında Türk medeniyetine ait sembol kullanılmıştır.

B) Satranç oyunun ilk olarak nerede ortaya çıktığı ile ilgili çeşitli görüşler vardır.

C) Rusya'da bulunan taşlar, Afrasiyap taşları ile benzerlik göstermektedir.

D) İlk satranç taşları MS 760 yılında Kuşhan'da bulunmuştur.

5. Metinden satranç tarihi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?

A) Avrupa'daki ilk satranç takımı Harun Reşid tarafından Fransa kralına hediye edilmiştir.

B) İlk basılı satranç takımı Fransız bir yazar tarafından kaleme alınmıştır.

C) İlk dünya satranç turnuvası şampiyonu Zukertort'tur.

D) 1850'li yıllardan itibaren satranç turnuvaları düzenlenmeye başlamıştır.

6. Metinden satranç tarihi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) Avrupa ve Asya'da çok sayıda müstakil satranç taşları bulunmuştur.

B) Satranç oyunun Avrupa'ya taşınmasında rolü olan tek millet Araplardır.

C) Avrupa'da yaşayan soylular satranca "kraliyet oyunu" adını vermiştir.

D) Satranç kuralları 19.yüzyılda bugünkü hâlini almıştır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Size göre satranç oyununun kişilere ne gibi faydaları vardır? Kısaca anlatınız.

HAZIRLIK

1. Dünyada bilinen ilk oyuncak sizce hangi millete aittir? Sebebiyle açıklayınız.
2. Çocukken sahip olduğunuz oyuncaklar nelerdi? Bunlardan kısaca bahsediniz.
3. Ülkenizde çocukların en çok oynadıkları oyuncaklar nelerdir? Örneklerle açıklayınız.

DÜNYA OYUNCAK TARİHİ

(1) Tarihte bilinen ilk oyuncaklar Mısırlılara aittir. Mısırlı çocukların MÖ 5. yüzyılda tahta atla ve MÖ 2. yüzyılda topaçla oynadıkları arkeolojik bulgularla belirlenmiştir. Antik çağdan günümüze kalan pek çok nesnenin oyuncak mı yoksa tapınma nesnesi mi olduğu konusu hala tartışmalı olsa da, o dönemde de çocukların hayatlarında oyuncakların önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir.

(2) Dünyanın en eski oyuncağı birçok araştırmacı yazara göre farklı olsa da dünya oyuncak tarihi konusunda uzman Jane Fredlund'a göre, tarihteki en eski oyuncak toptur. Ona göre çamurdan yapılan top ya da kartopu ilk insanların kendilerini ve çocuklarını eğlendirmek için kullandıkları bir nesne olmuştur. İskoçya'da taştan yapılmış 4000 yıldan daha eski toplar bulunmuştur. Bilye, topaç, bebek, tahta at, çember, oyuncak asker, çıngırak bilinen en eski oyun ve oyuncaklardır.

(3) Oyuncakların seri üretimi ise 18. yüzyılda başlamıştır. Önce tahta oyuncaklar sonra da sırasıyla kâğıt, teneke, kurmalı, buharlı, elektrikli ve pilli oyuncaklar oyuncak sanayinde yerini almıştır. Ünlü oyuncak fabrikaları ise 1800'lü yılların sonunda ortaya çıkmaya başlamıştır. Oyuncak tarihinde Alman oyuncakçılığı önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü Batı dünyasında oyuncağı düzenli sanayi ürünü hâline dönüştüren ilk ülke Almanya'dır.

(4) İkinci Dünya Savaşı yıllarında ekonomik zorluklar nedeniyle birçok üründe olduğu gibi oyuncak sanayisinde de bir duraklama yaşandığı görülmektedir. Oyuncak atölyelerinin savaş sırasında silah üretmek için kullanılması çok acı bir durumdur. Bu dönemde evlerde yapılan basit oyuncakların arttığı gözlenmektedir.

(5) 1970'li yıllardan sonra ise çocukların güvenliği ve daha ucuza mal edilmesi nedeniyle plastik oyuncaklar yaygınlık kazanmıştır. 1970'li yılların hemen ardından Japonya modern teknolojinin katkısıyla oyuncak endüstrisinde zirveye tırmanmış ve 1980'li yıllardan itibaren pazar payını Hong Kong, Singapur, Taiwan, Malezya ve son yıllarda da Çin' e bırakmıştır. Artık günümüzde satılan oyuncakların çoğu Çin yapımı olmaktadır.

Dünyadaki Oyuncak Müzelerinden Örnekler

Nuremberg Oyuncak Müzesi (Almanya)

(6) 1966 yılında kurulan müze, 1971 yılında halka açılmış. Müze binası 17. yüzyılda yapılmış, 1880 yılında oyuncakçı dükkânı olmuş, 1961 yılında ise Nuremberg Belediyesi binayı müze olarak kullanmak üzere satın almıştır. Küçük yaştaki kız çocuklarına evi nasıl çekip çevireceklerini öğretmek için yapılan bebek evleri, müzenin koleksiyonunda geniş bir yer kaplamaktadır. Müzede ayrıca 18. ve 19. yüzyıllardan kalma oyuncak mutfaklar, trenler, oyuncak dükkânlar, tuhafiyeciler dikkat çekmektedir.

Pollock'ın Oyuncak Müzesi (İngiltere)

(7) 1856 yılında Londra'nın yoksul bir mahallesinde doğan Benjamin Pollock tarafından kurulan müzede dünyanın en zengin oyuncak tiyatro koleksiyonunun bulunduğu söylenmektedir. Bunun yanında minyatür teneke eşyalar, müzikli topaçlar ve yoyolar, kartondan süslü yumurtalar müzenin diğer önemli eşyalarını oluşturmaktadır.

Liliput Antik Bebek ve Oyuncak Müzesi (İngiltere)

(8) 1974'te halka açılan müze, Munday ailesinin 1960 yılında başladığı özel bebek koleksiyonundan oluşmaktadır. Müzedeki az bulunur bebekler İngiltere'deki en önemli koleksiyon olarak gösterilmektedir.

Poissy Oyuncak Müzesi (Fransa)

(9) 1976 yılında açılan müzede, başı ve gövdesi tahtadan yapılmış Schoenhut bebeği ile 1860 tarihinde yapılan bir başı çiniden gövdesi deriden yapılan Rohmer bebeği müzenin en önemli parçalarından ikisini oluşturmaktadır. Ayrıca ünlü Fransız Firması Citroen'in 1923-1932 tarihleri arasında yaptığı mekanik arabalar da müzede sergilenmektedir.

Milano Oyuncak Müzesi (İtalya)

(10) **Antikacı** ve koleksiyoncu Paolo Franzini Tibaldeo tarafından kurulan müzenin koleksiyonu arasında; İtalya' da 18. ve 19. yüzyıllarda yapılmış tahta topaçlar, 1860 yılında Almanya' da yapılmış balmumu bebek, 1865 İngiltere yapımı Kraliçe Victoria bebeği, 1800'lü yılların sonlarında yapılmış **kurşun** ve boyalı tenekeden fayton araba dikkat çekenler arasındadır.

Japonya Oyuncak Müzesi

(11) 1974 yılında Japon halk oyuncaklarına meraklı Shigeyoshi İnoue'nin kişisel girişimiyle "İnoue Halk Oyuncakları Müzesi" adıyla kurulmuş ve 1984 yılında da Japonya Oyuncak Müzesi adını almıştır. Müzenin önemli bölümleri: Japon tahta ve bambu halk oyuncakları, Japon halk oyuncakları, Japon kâğıt halk oyuncakları, Japon kil halk oyuncakları ve Japon halk bebekleridir.

Sanat Eğitimi Oyuncak Müzesi (Rusya)

(12) 1918' de Moskova'da kurulan müzede Sovyet oyuncak tarihinin öyküsü verilmektedir. 1931'de müze Moskova yakınındaki küçük Zagorsk kentine taşınmıştır. Eski bir Rum kenti olan Zagorsk, çocukları için oyuncak yapan **becerikli** halkıyla ünlü bir kenttir. 1920 Moskova yapımı bebekler, 1930'ların başından tekerlekli at, 1947-48 yapımı bebekler ve el **kukla**ları müzenin Sovyet Oyuncakları koleksiyonundan örneklerdir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

—— **1. topaç** (prg 1)

—— **2. tapınma** (prg 1)

—— **3. bilye** (prg 2)

—— **4. seri üretim** (prg 3)

—— **5. atölye** (prg 4)

—— **6. müze** (prg 6)

—— **7. çekip çevirmek** (prg 6)

—— **8. tuhafiye** (prg 6)

—— **9. minyatür** (prg 7)

—— **10. karton** (prg 7)

—— **11. çini** (prg 9)

—— **12. deri** (prg 9)

—— **13. antikacı** (prg 10)

—— **14. kurşun** (prg 10)

—— **15. becerikli** (prg 12)

—— **16. kukla** (prg 12)

a) Bir işi, bir kimseyi kötü gidişten, düzensizlikten, dağınıklıktan kurtarıp iyi bir yola koymak, iyi yönetmek.

b) Sırlı ve süslü, pişmiş balçıktan yapılan malzeme.

c) Belli bir tanrı düşüncesine ya da doğaüstü sayılan varlıklara inanmayı ve onlara adaklar adamayı anlatan bir dizi dinsel törenler ve uygulamalar.

ç) Yumuşak, ağır, mavimsi ak renkli, yatak alaşımları ile kolay işlenir çeliklerde kullanılan metal veya bu metalden yapılmış.

d) Bir şeyin küçük ölçekte kopyası veya benzeri.

e) Sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelerin saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer veya yapı.

f) Teknolojik oyuncak türü.

g) Antika eşya, eser satan veya toplayan kişi.

h) Çevresine ip sarılıp birden bırakılarak veya kamçı ile vurularak döndürülen koni biçiminde ucu sivri oyuncak.

ı) Kâğıt hamuruyla yapılan, ayrıca içinde bir veya birkaç lif tabakası bulunan kalın ve sert kâğıt.

i) Aynı anda çok sayıda üretim yapma.

j) Çorap, mendil, eldiven gibi giyim ile kurdele, dantel gibi giysi süsüne yarar şeyler.

k) Ayakları olmayan, alttan içine el sokularak oynatılan çeşitli nesnelerden yapılmış oyuncak bebek.

l) Zanaatçıların veya resim, heykel sanatlarıyla uğraşanların çalıştığı yer.

m) İşlenerek kullanılır duruma getirilmiş hayvan postu.

n) Çocukların oynamak için kullandığı taş, maden, toprak, cam vb.nden yapılmış küçük yuvarlak nesne.

o) Hünerli, yetenekli.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) ona (prg 2) .....

b) bunun (prg 7) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Mısırlı çocukların tahta at ve topaçla oynadıkları arkeolojik bulgularla belirlenmiştir.

( ) ( ) **2.** Oyuncakların seri üretimi 15. yüzyılda başlamıştır.

( ) ( ) **3.** Dünyanın en zengin oyuncak tiyatro koleksiyonu İngiltere'dedir.

( ) ( ) **4.** Japonya Oyuncak Müzesi'nde Japon halk oyuncakları bulunmaktadır.

( ) ( ) **5.** Zagorsk, oyuncakları sevmeyen halkıyla ünlü bir kenttir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Tarihte bilinen ilk oyuncaklar hangi millete aittir?

A) Lidyalılar

B) Mısırlılar

C) Yunanlar

D) Çinliler

2. Aşağıdaki boşluğu doğru şekilde tamamlayınız.

Jane Fredlund'a göre tarihteki en eski oyuncak.....

A) kukladır.

B) bebektir.

C) tahta attır.

D) toptur.

3. Aşağıdakilerden hangisi bilinen ilk oyuncaklardan biri değildir?

A) Bilye

B) Oyuncak asker

C) Satranç

D) Çıngırak

4. **Metne göre oyuncak tarihi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

   A) Oyuncakçılık tarihinde Almanya'nın herhangi bir önemi yoktur.

   B) Ünlü oyuncak firmaları 1800'lü yıllarda ortaya çıkmaya başlamıştır.

   C) 1970'den sonra plastik oyuncaklar yaygınlık kazanmıştır.

   D) Günümüz oyuncaklık piyasasında Çinliler öne çıkmıştır.

5. **Metinden oyuncak tarihi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?**

   A) Fransa'da 4000 yıl öncesine ait taştan yapılmış toplar bulunmuştur.

   B) İlk insanlar kendilerini ve çocuklarını eğlendirmek için oyuncak kullanmışlardır.

   C) Oyuncakçılık tarihinde en çok öne çıkan ülke Hollanda'dır.

   D) 1970'li yıllarda Japonya oyuncakçılık bakımından geri kalmıştır.

6. **Metinden oyuncak tarihi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**

   A) Dünyadaki en eski oyuncağın ne olduğu konusunda fikir birliği yoktur.

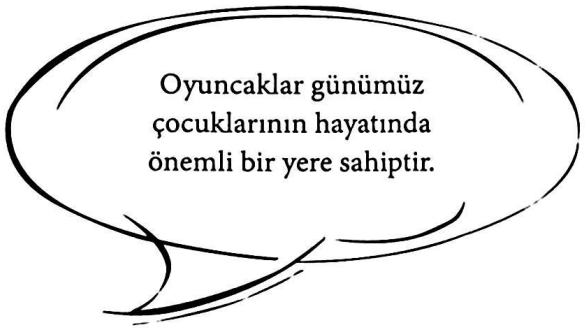
   B) Plastik oyuncakların yaygınlık kazanmasının sebebi ucuza mal edilmesidir.

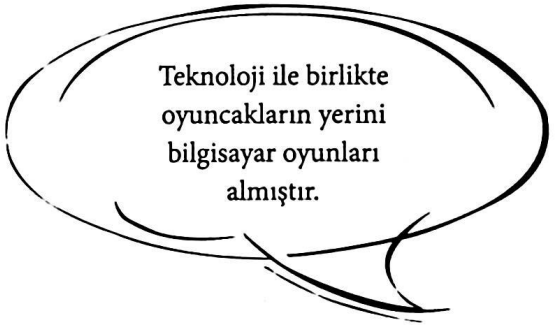
   C) Savaşlar nedeniyle ortaya çıkan ekonomik zorluklar oyuncakçılığı etkilememiştir.

   D) Batı dünyasında oyuncağı düzenli sanayi ürünü hâline dönüştüren ilk ülke Almanya'dır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Size göre oyuncakların çocuklara ne gibi faydaları vardır? Kısaca anlatınız.

HAZIRLIK

1. Zekâ oyunlarını sever misiniz? Nedenleriyle açıklayınız.
2. Sizin ülkenizde en çok oynanan zekâ oyunu hangisidir? Açıklayınız.

MANGALA

(1) Tarihi araştırmalar bu oyunun Sakalar, Hunlar ve Göktürkler döneminde oynandığını göstermektedir. Dünyada "Coffee House" (kahvehane) kültürünün temelleri 1554 yılında İstanbul'da atılmış; İstanbul'dan sonra günümüz Avrupa'sında kahve kültürünün izleri 1650 yılından itibaren, bizden 96 yıl sonra görülmeye başlanmıştır. Günümüzde, bu güçlü temellerin atıldığı dönemin kahve kültürünü yansıtan sadece iki adet görsel kaynak miras kalmıştır. İki kaynak da İstanbul'da **resmedil**miştir.

(2) Mangala oyunu, iki görsel kaynakta da bulunan oyunlardan birisidir. Mangala, tarih boyunca kumar amaçlı olarak oynanmamıştır. Ülkemize gelen yabancı **seyyah**lar, Türklerin bu oyunu saatlerce hiç tartışmadan zevkle oynadıklarını ve asla parayla oynamadıklarını **seyahatname**lerinde anlatmışlardır.

(3) Dünyanın farklı ülkelerinde mangala oyunları oynanmaktadır ancak mangalayı diğer mangala oyunlarından ayıran kimi özellikler vardır. Diğer mangala türlerinde taşlar genelde "tohum" adını almakta, taşları hareket ettirme ise "tohum **saçma**" olarak ifade edilmektedir. **Bu** da o kültürlerin **ziraat**çi bir toplum olduklarını göstermektedir. Oysa Türk Mangala'sında taşlar "asker" olarak görülmektedir; bu da oyunun bir çiftçilik oyunu değil, savaş oyunu olduğunu ortaya koymaktadır. Türk Mangalası'nın bir diğer farkı ise alınan taşların bir tanesinin kendi otağına, yani **çukur**una bırakılmasıdır. Diğer mangala oyunlarında kendi çukuruna taş bırakma olayı yoktur. Mangalada kendi çukuruna bir taş bırakma kuralı, Türk sosyal hayatındaki **baba ocağı**na sahip çıkma geleneğinin bir **tezahür**üdür. Taş kazanmak için rakibin taşlarını çift yapma kuralı ise Türk inanç ve devlet sistemi tarihindeki ikili anlayışı **sembolize etmek**te ve Türklerin geleneksel dünya görüşüne uygun düşmektedir. Eski Türklerin göğü baba, yeri ana olarak kabul etmesini; Türk devlet sistemindeki töles-sol ve tardus-sağ ile idare yapıdaki **yabgu** ve **şad** sistemi gibi çiftleri bu duruma örnek gösterebiliriz.

(4) Kültür ve Turizm Bakanlığı, mangalanın kültürümüzün köklü bir başlığı olduğunu, oyunun genç kuşaklara tanıtılmasının, yaygınlaştırılmasının yararlı olacağını, kültürel ve turistik alanlarda ülkemizin tanıtımına katkı sağlayacağını bildirmiştir.

(5) Mangalanın çağdaşı olduğu diğer oyunlardan farkı, dağdaki **çoban**dan 70 yaşındaki bilgine, İstanbul Sarayı'ndaki hanım sultandan 5 yaşındaki çocuğa kadar her yaştan ve kültürden insanın oynayabilmesidir. Araştırmacı Philip Townshend'e göre bir toplumda, insanlarda en çok beğenilen ve örnek alınan niteliklerden şu yedisi mangala oyunuyla ilgilidir:1-**Kurnaz**lık 2-Uyanıklık 3-Önceden görme 4-Esneklik 5-Direnme 6-**Sağgörü** 7-Bellek.

(6) Mangala Türk zekâ ve strateji oyunu, iki kişi ile oynanır. Oyun tahtası üzerinde karşılıklı 6'şar adet olmak üzere 12 küçük kuyu ve her oyuncunun taşlarını toplayacağı birer büyük hazine bulunmaktadır. Mangala oyunu 48 taş ile oynanır. Oyuncular 48 taşı her bir kuyuya 4'er adet olmak üzere dağıtırlar. Oyunda her oyuncunun önünde bulunan yan yana 6 küçük kuyu, o oyuncunun bölgesidir. Karşısında bulunan 6 küçük kuyu rakibinin bölgesidir. Oyuncular hazinelerinde en fazla taşı biriktirmeye çalışırlar. Oyun sonunda en çok taşı toplayan oyuncu oyun setini kazanmış olur.

(7) Oyuna **kura** ile başlanır. Oyunda 4 ana temel kural vardır:

1. Kura neticesinde başlama hakkı kazanan oyuncu kendi bölgesinde istediği kuyudan 4 adet taşı alır. Bir adet taşı aldığı kuyuya bırakıp saatin tersi yönünde, yani sağa doğru her bir kuyuya birer adet taş bırakarak elindeki taşlar bitene kadar dağıtır. Elindeki son taş hazinesine denk gelirse, oyuncu tekrar oynama hakkına sahip olur. Oyuncunun kuyusunda tek taş varsa, sırası geldiğinde bu taşı sağındaki kuyuya taşıyabilir. Hamle sırası rakibine geçer.

Her seferinde oyuncunun elinde kalan son taş oyunun kaderini belirler.

2. Hamle sırası gelen oyuncu kendi kuyusundan aldığı taşları dağıtırken elinde taş kaldıysa, rakibinin bölgesindeki kuyulara da taş bırakmaya devam eder. Oyuncunun elindeki son taş, rakibinin bölgesinde denk geldiği kuyudaki taşların sayısını çift sayı yaparsa (2, 4, 6, 8 gibi) oyuncu bu kuyuda yer alan tüm taşların sahibi olur ve **onları** kendi hazinesine koyar. Hamle sırası rakibine geçer.

3. Oyuncu taşları dağıtırken elinde kalan son taş, yine kendi bölgesinde yer alan boş bir kuyuya denk gelirse ve boş kuyunun karşısındaki kuyuda da **rakibine** ait taş varsa hem rakibinin kuyusundaki taşları alır, hem de kendi boş kuyusuna bıraktığı taşı alıp hazinesine koyar. Hamle sırası rakibine geçer.

4. Oyunculardan herhangi birinin bölgesinde yer alan taşlar bittiğinde oyun seti biter. Oyunda kendi bölgesinde taşlarını ilk bitiren oyuncu, rakibinin bölgesinde bulunan tüm taşları da kazanır. Dolayısıyla, oyunun dinamiği son ana kadar hiç düşmez.

(8) Mangala Oyunu beş set olarak oynanır. Oyunu kazanan oyuncu (1) puan, kaybeden (0) puan ve berabere bitiren oyuncular yarım (0,5) puan alır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. resmedilmek** (prg 1)
——— **2. seyyah** (prg 2)
——— **3. seyahatname** (prg 2)
——— **4. saçma** (prg 3)
——— **5. ziraat** (prg 3)
——— **6. çukur** (prg 3)
——— **7. baba ocağı** (prg 3)
——— **8. tezahür** (prg 3)
——— **9. sembolize etmek** (prg 3)
——— **10. yabgu** (prg 3)
——— **11. şad** (prg 3)
——— **12. çoban** (prg 5)
——— **13. kurnaz** (prg 5)
——— **14. sağgörü** (prg 5)
——— **15. kura** (prg 7)
——— **16. rakip** (prg 7)

a) Bir şeyi ortalığa dağıtmak, dökmek, serpmek.
b) Gezgin.
c) Tarım.
ç) Babadan, dededen kalma mülk veya bir kimsenin içinde doğup büyüdüğü, yaşadığı ev, toprak, yurt, baba evi, baba bucağı, baba yurdu.
d) Belirme, görünme, gözükme, ortaya çıkma, oluşma.
e) Bir yazarın gezip gördüğü yerlerden edindiği bilgi ve izlenimlerini anlattığı eser.
f) Bir olayı, bir insan veya bir duyguyu sembollere başvurarak anlatmak, simgeleştirmek.
g) Eski Türklerde kağandan sonra gelen üst düzeydeki yönetici.
ğ) Resminin çizilmesi.
h) Başkalarını kandırmasını ve ufak tefek oyunlarla amacına ulaşmayı beceren, açıkgöz (kimse).
ı) Çevresine göre aşağı çökmüş olan, oyuk (yer).
i) Herhangi bir işte, bir yarışta, birbirini geçmeye çalışan, aynı şeyi elde etmeye uğraşan kimse.
j) Koyun, keçi, inek gibi hayvanları güdüp otlatan kimse.
k) Gerçekleri yanılmadan ve vaktinde görüp sonuçlarını kestirebilme yeteneği.
l) İki veya daha çok aday arasında bir sıralama, bir ayırma yapılacağı zaman her birinde bir tek ad yazılı kâğıtları bir araya getirip karıştırdıktan sonra birini çekmek.
m) Ülke yönetiminde tecrübe kazanmak için oymak ve boylara idareci olarak gönderilen, hükümdar soyundan gelen, kişilere verilen unvan.
n) Büyük hükümdar.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 3) .....

b) onları (prg 7) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) 1. Mangala kumar amaçlı oynanmaktadır.
( ) ( ) 2. Tüm mangalalarda taşlar, tohum adını almaktadır.
( ) ( ) 3. Mangala oyunundaki isimlendirmeler toplumlar hakkında bilgi verebilir.
( ) ( ) 4. Mangalayı her yaştan insan oynayabilir.
( ) ( ) 5. Philip Townshend, mangaladaki bazı özellikleri insanlardaki bazı özelliklere benzetir.
( ) ( ) 6. Mangalada önemli olan en fazla taşı biriktirmektir.
( ) ( ) 7. Mangalada taşlar, saatin ters yönünde, sola doğru dağıtılır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi Türk Mangalası'nı diğer mangala oyunlarından ayıran özelliklerden değildir?**
   A) Taşlara asker denilmesi
   B) Oyuncunun kendi çukuruna taş bırakması
   C) Savaş oyunu olması
   D) Kumar amaçlı oynanmaması

2. **Philip Townshend'e göre aşağıdakilerden hangisi bir toplumda en çok beğenilen ve mangala oyununda da gözlemlenebilen niteliklerden birisi değildir?**
   A) Çalışkanlık
   B) Bellek
   C) Sağgörü
   D) Kurnazlık

3. **Mangalada rakibin taşlarını çift yapma kuralı Türk inanç ve devlet sisteminde neyi sembolize etmektedir?**
   A) Halkın yaşayışını
   B) Baba ocağını
   C) İkili anlayışı
   D) Örf ve adetleri

4. **Mangala oyunu hakkında aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Oyuna kura ile başlanır
   B) Beş set oynanır.
   C) Rakibin kuyusundaki taşları çift yapmak avantajdır.
   D) İlk olarak rakibin bölgesindeki taşları bitirmek gereklidir.

5. **Metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?**
   A) Mangala çok eski zamanlardan beri oynanan bir strateji ve zekâ oyunudur.
   B) Mangalada önemli olan kurallar değil, insanların eğlenmesidir.
   C) Mangala oyunu hakkında bilgilere Türklerin seyahatnamelerinde ulaşmak mümkündür.
   D) Kahvehane kültürünün izleri Avrupa'dan sonra İstanbul'da görülmeye başlanmıştır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Sizce zekâ oyunları, zekâ gelişimini etkileyebilir mi? Açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Bildiğiniz bir zekâ oyununu kurallarıyla tanıtınız. (Zekâ oyunu bilmiyorsanız bildiğiniz herhangi bir oyunu da tanıtabilirsiniz.)

HAZIRLIK

1. Koleksiyonculuk hakkında neler biliyorsunuz? Açıklayınız.
2. Çevrenizde koleksiyonculuk yapan kişiler var mı? Varsa bu kişiler neyin ya da nelerin koleksiyonunu yapmaktadır? Açıklayınız.
3. Ülkenizde koleksiyonculuk yaygın mıdır? Ülkenizde çeşitli koleksiyonların sergilendiği müzeler ya da sergiler var mıdır? Bunlar hakkında bilgi veriniz.

KOLEKSİYONCULUK NEDİR?

(1) Çocukluktan başlayan koleksiyon merakı, büyüdükçe farklılaşarak içeriği ve niteliği değişiyor. Ve kendimizi çok garip koleksiyonların içinde bulabiliyoruz.Koleksiyonculuk, bir tutkunun **tezahürü**. Sabır ve özen isteyen bir hobi. Renkli taşlardan kartpostallara kadar sayısız nesneyi bir araya getirerek **seyrine doyum olmayan** bir manzara oluşturma çabası. Çeşitli stratejilerle biriktirilmeye başlanan **objelerin peşine düşerek onları** elde etme gayreti. Bazılarımıza bu anlattıklarımız ütopik gelebilir. Ancak çok estetik ve değerli bir sanattır aslında koleksiyonculuk. Bazen biriktirme hastalığı (istifçilik)gibi algılanabiliyor; ancak aralarında **bariz** farklar var.

(2) Koleksiyonculuk, her şeyden önce bilinçli ve düzenli bir hobidir. Başlı başına bir sanat eseri oluşturma sürecidir. Koleksiyoncular, koleksiyondaki eksik bir parçayı bulduklarında **tarifi imkânsız bir mutluluk yaşar**. **Antikacılık** ve **pulculuk**, bir koleksiyon türüdür. Retro (eski tarz) objeler, koleksiyonerlerin vazgeçilmezlerindendir. Bazı koleksiyoncular pahalı ve değerli parçalara ilgi gösterir. **Bazıları** da hemen ulaşabileceği, daha ucuz ürünlerden oluşturur. Nesnelerin parasal değeri elbette önemlidir; ancak olmazsa olmaz değildir. Çocuklukta başlayan hobilerin amaç ve nitelikleri büyüdükçe değişebilir. Küçükken hepimiz bir şeyler biriktirmişizdir. Örneğin, en ucuz hobi olarak misket, gazoz kapağı, araba kartları, pul, kurumuş çiçekler, peçete, kelebek koleksiyonları oluşturmuşuzdur.

Tanım

(3) Basit bir tanımla; ilgi duyduğumuz alana göre çeşitli ürün, eşya, nesne ve objeleri belirli bir düzene göre bilinçli olarak biriktirme eylemine "koleksiyonculuk" denir. Bu ürün ve objeler çok çeşitli ve geniş yelpazede bulunabiliyor. Örneğin, deniz kabuklarını biriktirmek de bir koleksiyonken, lüks otomobiller de koleksiyon ürünü olabilir. Koleksiyon oluşturma kriterleri de farklılaşabilir. Eşyaların türü, rengi, boyutu, tarihi, maddi değeri gibi çeşitli faktörlere göre biriktirilebilir. Bir koleksiyonun "koleksiyon" olabilmesinin de kriterleri var. Biriktirilen ürünler temizlenir, rutin bakımları yapılır, yeni ürünler aranır ve **ürün yelpazesi genişletilir**. Bazen de koleksiyon parçaları değiştirilebilir.Koleksiyonlar, araştırmaya ve geliştirmeye yönelik bir hobidir. Bu bakımdan koleksiyon oluşturan kişiler genellikle titiz, özenli, meraklı, araştırmacı ve vefalı insanlardır. Hangi ürünün nerede bulunacağını bilirler. Her yaştan insan koleksiyon oluşturabilir. Sadece zenginler koleksiyon oluşturur diye bir **kaide** yok. Cinsiyet, eğitim gibi faktörler de önemli değil. İsteyen herkes ruhunun yönelttiği türde nesnelerden koleksiyon kurabilir.Koleksiyonlar, koleksiyonerin psikolojik durumu ile doğrudan bağlantılı. Psikolojik faktörler olumlu veya olumsuz olabiliyor. Koleksiyon hobisi, genellikle toplanan nesnelerle ve temsil ettikleri kültürlerle de bağlantılıdır. Örneğin, kartpostal toplamak, farklı kültürlere ve yerlere olan ilgiyi yansıtır. Bu sebeple bazı eğitimsel faydaları da olabilir.

Neden Biriktiririz?

(4) Koleksiyon oluşturma eylemi, genellikle eski, hatırası olan, antika veya değerli eşyaları elden çıkaramadığımızda ortaya çıkar. Her objenin anısı vardır, gördüğümüzde farklı hatıraları anımsamaya yardımcı olur. Herhangi bir değer ifade eden, mutlu eden, ulaşılması zor, arayış gerektiren ve eğlenceli objeleri biriktirme eğilimi daha fazla. Ulaşılması ve biriktirilmesi zor, pahalı objelerin daha değerli görülmesi, peşine düşmenin sebebi ve psikolojik bir açıklaması olabilir. Birçok koleksiyoner de bu duyguyla biriktirmeye başlıyor. Yani genel olarak bir **dürtünün** eseri olarak karşımıza çıkıyor.

(5) Koleksiyonculuk, çocukluk çağlarında başlayan bir hobidir. Çocuklar, yetiştikleri bölge ve aile kültürüne paralel olarak çeşitli objeleri biriktirme eğilimi gösterir. Farklı eşyalara duyulan ilgi, zamanla farklı görülen her şeyi biriktirme alışkanlığı

ile devam eder. Çocuklar, bazen de ergenlik gibi bazı dönemlerinde duygusal çıkmazların bir sonucu olarak objelere yönelmeye başlar. "Düşünerek oynama" dürtüsü ile başlayan koleksiyonculuk, **içsel bunalımlardan uzaklaştırır.** Bu duygularla zamanla gelişerek bir hobi hâlini alır.

Koleksiyon Çeşitleri

(6) Koleksiyonların belirli bir çeşidi yok. Çünkü sınır yok. Yani paranız varsa uçak koleksiyonu bile oluşturabilirsiniz. Veya bir dönem çocukların elinden düşmeyen tasolar da koleksiyon olabilir. Önemli olan maddi değeri değil, bizim o objelere verdiğimiz değerdir. Bu sebeple koleksiyon çeşitleri, koleksiyonerin hayal dünyası ile sınırlıdır diyebiliriz. Pul, peçete ve kelebek koleksiyonları çocukluğumuzun en önemli eğlencelerinden biriydi. Son yıllarda üretilen binlerce desenli peçeteler, bu koleksiyonlara zenginlik katıyor. En yaygın koleksiyon parçalarından biri olan kartpostallar, her türlü görsel içerebilir. Halen kırtasiyecilerde veya internetten çok farklı kartpostallar elde edilebiliyor. CD ve DVD biriktirmek de kolay bulunabildiği için zor değil. Kitaplar ise, belki de en yararlı koleksiyon. Geniş bir kitaplığınız varsa, eski veya nostaljik kitapları bulmak için sahaflara uğrayabilirsiniz.

(7) Maliyeti düşük kalemler ve silgiler özellikle gençlerin ilgi duyduğu koleksiyon parçalarıdır. Gazoz veya içecek şişesi kapakları da, çocukluğumuzun masrafsız koleksiyon objelerindendi. Hala da öyle sayılır... Belki de herkesin ilgi duyduğu bir koleksiyon olan oyuncak araba koleksiyonu için çocukların ulaşamayacağı veya açamayacağı bir **vitrin** ayarlamalısınız. Erkekler oyuncak araba koleksiyonu yaparsa kadınlar da çanta koleksiyonu yapar -ki yapıyorlar da... Tabi kadınların hobisi de genellikle ve maalesef pahalı oluyor! Erkeklerin ilgi duyduğu diğer bir koleksiyon çeşidi de, madeni paralardır. Bulunabilen en eski paraların bir araya getirildiği bu koleksiyonlar da en değerli koleksiyon nesnelerinden biridir. 1990'lı yılların vazgeçilmezi tasolar, hobi amaçlı bulunabiliyor ve çok sayıda koleksiyoneri bulunan bir obje... Deniz kabukları, renk ve boyutlarına göre ilgi duyulan ve en estetik koleksiyonlardandır; ancak **bu koleksiyon** için bol **kabuk**lu bir sahil bulmanız şart!

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. tezahür** (prg 1)

——— **2. bariz** (prg 1)

——— **3. antika** (prg 2)

——— **4. pul** (prg 2)

——— **5. vefa** (prg 3)

——— **6. kaide** (prg 3)

——— **7. dürtü** (prg 4)

——— **8. vitrin** (prg 7)

——— **9. kabuk** (prg 7)

——— **10. bunalım** (prg 5)

a) Sevgiyi sürdürme, sevgi, dostluk bağlılığı.

b) Eski çağlardan kalma eser.

c) Bir şeyin üstünü kaplayan ve onu dış etkilere karşı koruyan, kendiliğinden oluşmuş sertçe bölüm.

ç) Belirme, görünme, gözükme, ortaya çıkma, oluşma.

d) Bir dükkân veya mağazanın sokaktan camla ayrılan ve mal sergilemek için kullanılan yeri.

e) Doğal bir süreçte birdenbire oluşan aykırılık, buhran, kriz.

f) Bedensel veya ruhsal dengenin değişmesi sonucu ortaya çıkan ve canlıyı türlü tepkilere sürükleyebilen içten gelen gerilim.

g) Bir yeri veya ülkeyi savaşarak almak.

h) Kural.

ı) Açık, göze çarpan, belirgin.

i) Posta parası karşılığı mektuplara, damga resmine karşılık kâğıtlara yapıştırılan, basılı küçük kâğıt parçası.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) **onları** (prg 1) .....

b) **bazıları** (prg 2) .....

c) **bu koleksiyon** (prg 7) .....

3. ETKİNLİK

Kelime gruplarını, anlamlarına uygun gelecek şekilde aşağıdaki boşluklara yerleştiriniz.

"seyrine doyum olmamak (prg 1), hayallerinin (vb.) peşine düşmek (prg 1), tarifi imkânsız bir mutluluk yaşamak (prg 2), ürün yelpazesi genişletmek (prg 3), içsel bunalımlardan uzaklaşmak (prg 5)"

a) Yaşadığı sayısız kötü olaydan sonra bu tatil, onu biraz olsun .....
.....

b) Bakkal Mehmet Amca dükkanını büyütünce .....
.....

c) Milli takımımızın son dakikada attığı golle şampiyonaya gitmesi kesinleşince .....
.....

ç) Köyünde aradığı mutluluğu bulamayınca ..... İstanbul'a gitmeye karar verdi.

d) Kışın karla kaplanmış çam ağaçlarının.....

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru/ Yanlış

( ) ( ) **1.** Ucuz ürün koleksiyonun hiçbir önemi yoktur.

( ) ( ) **2.** Günümüzde çok değişik ürünlerin koleksiyonu yapılabilmektedir.

( ) ( ) **3.** Antikacılık ve pulculuk, bir koleksiyon türüdür.

( ) ( ) **4.** İnsanların çoğu küçükken bir şeyler biriktirmiştir.

( ) ( ) **5.** Zenginlerin oluşturdukları koleksiyonlar her zaman göz alıcıdır.

( ) ( ) **6.** İnsanlar, yetiştikleri bölge ve kültüre göre çeşitli objeleri biriktirme eğilimi gösterir.

( ) ( ) **7.** Teknolojinin gelişmesi kitap koleksiyonculuğunu olumsuz etkilemiştir.

( ) ( ) **8.** Geçmişten günümüze koleksiyonculuk önemini kaybetmektedir.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Koleksiyonculukla ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

A) Bilinçli ve düzenli bir iştir.

B) Sabır ve özen isteyen bir hobidir.

C) Sadece bu alanda yetkili kişilerce yapılmalıdır.

D) Estetik ve değerli bir sanattır.

2. **Metinden koleksiyonculukla ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi çıkarılabilir?**

   A) Biriktirilen maddelerin yaşa göre değişebileceği

   B) Herkesin koleksiyonculuk yapamayacağı

   C) Herhangi bir işte çalışmayan kişilerin daha iyi koleksiyoner oldukları

   D) Ünlü koleksiyonerlerin yurt dışında yaşadıkları

3. **Aşağıda koleksiyon çeşitleri ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

   A) Koleksiyonların belirli bir çeşidi yoktur.

   B) Koleksiyon çeşitleri, koleksiyonerin hayal gücü ile sınırlıdır.

   C) Kadınları ve erkekleri koleksiyon tercihleri değişebilmektedir.

   D) Günümüzde bazı koleksiyon çeşitleri yok olmuştur.

4. **Metinden koleksiyon ve koleksiyonculukla ilgili bilgilerden hangisi çıkarılamaz?**

   A) Bazı koleksiyoncular pahalı ve değerli parçalara ilgi gösterir.

   B) Kalemler ve silgiler özellikle gençlerin ilgi duyduğu koleksiyon parçalarıdır.

   C) Bir koleksiyon hiçbir zaman tamamlanmış sayılmaz.

   D) Ucuz ve önemsiz gibi görünen maddeler bile koleksiyon olabilir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Koleksiyon yapmak neden önemlidir? Siz şimdiye kadar hangi maddelerin koleksiyonunu yaptınız? Şayet koleksiyon yapmak isteseydiniz bu koleksiyon neyle ilgili olurdu? Neden? Açıklayınız.

DİNLEME METNİ: TEZHİP SANATI VE İNCELİKLERİ

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **Bugünkü Özbekistan'ı merkez alan Timurlular zamanında Tebriz, Şiraz, Bağdat, Semerkand, Buhara ve Herat'ta kurulan ..... çok değerli eserler verildi.**

   A) sanat merkezlerinde
   B) okullarda
   C) medreselerde
   D) kervansaraylarda

2. **Tezhip, el yazması eserleri levha, albüm ve tuğraları altın ve boya ile ..... sanatıdır.**

   A) birleştirme
   B) oluşturma
   C) düzenleme
   D) süsleme

3. **Dönemin kompozisyonlarında insan ve efsanevi hayvan ..... kullanıldı.**

   A) şekilleri
   B) motifleri
   C) maketleri
   D) sesleri

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) 1. Tezhip sanatını Uygur Türkleri Çinlilerden öğrenmiştir.
( ) ( ) 2. Tezhip sanatı İslam coğrafyasında yayılmıştır.
( ) ( ) 3. Cumhuriyet döneminde tezhip sanatında önemli bir gelişme olmamıştır.
( ) ( ) 4. Musaf bezemelerinde bütün İslam dünyasında birlik vardır.
( ) ( ) 5. Tezhip sanatına, Timur ve çocukları ilgi göstermiştir.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdaki padişahlardan hangisi zamanında tezhip sanatı en olgun seviyesine ulaşmıştır?**

   A) Kanuni Sultan Süleyman
   B) Fatih Sultan Mehmed
   C) Yavuz Sultan Selim
   D) II. Murad

2. **Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı döneminde yapılan fetihlerin tezhip sanatına etkilerinden biri <u>değildir</u>?**

   A) Sanatkârlar harp ganimeti olarak alınmıştır.
   B) Sanatkârlar birikimlerini de getirmiştir.
   C) Sanatkârlardan bazıları yolculuk esnasında kaçmıştır.
   D) Sanatkârlar İstanbul'da nakkaşhanede çalışmışlardır.

FEN BİLİMLERİ

1. TEMA

BİLİM

HAZIRLIK

1. Esnek geometri dendiğinde aklınıza ne gelmektedir? Açıklayınız.

TOPOLOJİ

(1) Topoloji, yüzeylerin ve genel şekillerin özelliklerini inceleyen, fakat uzunluk ve açılarla ilgilenmeyen geometri dalıdır. Önem verdiği şeylerin başında şekillerin başka bir şekle dönüştüklerinde değişmeyen özellikleri gelir. Şekilleri dilediğimiz gibi çekiştirmek serbesttir, hatta bu yüzden topolojiye bazen "lastik **levha** geometrisi" denir.

(2) Öklid geometrisinin ana bileşenlerinin hepsi ölçme ile ilintilidir ve değişmezler içerir. Ancak 19. yüzyılın sonuna yaklaşırken matematikçiler geometriyi daha farklı yorumlamaya başladılar ve daha **esnek** bir geometri türü geliştirdiler. Zaman içinde topolojinin statüsü hızla yükseldi ve matematik sahnesinin merkezine yerleşti.

(3) Topoloji 19. yy'da ortaya çıksa da aslında tarih sahnesinde dönem dönem belirginleştiği zamanlar oldu hatta kökenini Antik Yunanlara kadar götürmek mümkün. Öklid'in Elemanları'nın doruk noktası, düzgün çokyüzlülerin tam 5 tane olduğunu göstermesidir. **Bunlara platonik** cisimler denir. Her yüzün aynı olma koşulunu ortadan kaldırırsak Arşimet cisimlerinin diyarına girmiş oluruz ki **bunlara** yarı düzgün çokyüzlüler denir.

(4) Topoloji hakkında bir önseziye Gauss da sahipti. **Manyetizma** üzerine yaptığı çalışmalarda, günümüzde Gauss sayısı olarak bilinen bir topolojik değişmez gösterdi. **Bu**, kapalı bir **eğri**nin bir başkasının üzerine nasıl sarıldığını belirler. Ancak topolojinin gelişmesinde Gauss'un etkisi, öğrencisi olan Johann Listing ve asistanı Augustus Möbius'a bağlıdır. 1834'te Listing "Topoloji İçin Ön Çalışma" adlı eserinde Yunancada yüzey veya uzay anlamına gelen topos ve bilim anlamına gelen logos kelimelerinden türetilen topoloji kelimesini ilk olarak kullandı.

(5) Normalde bir yüzeyin iki tarafı olur. Bir topun dışıyla içi farklı yüzlerdir; bir yüzden öbürüne geçmek için delik açmak gerekir ki topolojide bu gibi işlemlere izin yoktur. Tek taraflı bir yüzeyin nasıl olabileceğini ilk başta aklımız almasa da Alman matematikçi ve gökbilimci August Möbius, 19. yüzyılda böyle bir şekil keşfetti. Bu şekli elde etmek için yapmanız gereken bir kağıt şeridi alıp bir ucunu bir tur döndürerek diğer ucuyla birleştirmektir. Oluşan tek taraflı ve tek kenarlı **kıvrık** şekle "Möbius şeridi" denir. Bir kalemle ortasından çizmeye başlarsanız, başlangıç noktasına dönebilirsiniz.

Möbiüs Şeridi

(6) Ancak yine de 19. yy ortalarına kadar topoloji kendi kimliğini ve gücünü ortaya koyup matematiğin bir dalı hâline gelememiştir. Başta Henri Poincare'in araştırmaları ile birlikte topoloji 1960'lı yıllarda zirve yapmış ancak giderek daha soyut bir hal almaya başlamıştır. Yüz yıldan uzun bir süre boyunca topolojideki en meşhur sorulardan biri, adını Henri Poincare'den alan Poincare **sanısıydı**. **Bu**, cebirle topoloji arasındaki bağı kuran sanıdır.

(7) Sanının son döneme kadar bir türlü çözülemeyen kısmı kapalı 3-**manifold**larla ilgiliydi. Kimse Poincare sanısını 3-manifoldlar için ispatlayamamıştı. Ta ki 2002'de St. Petersburg'daki Steklov Enstitüsünden Griguri Perelman sonunda doğru ispatı yapana kadar. Matematikteki diğer büyük problemlerde olduğu gibi bu ispat da kendi dışındaki alanların, örneğin ısı difüzyonuyla ilgili bir tekniğin yardımını gerektiriyordu.

Görsel: Bir bardaktan çörek şekline dönüşüm

(8) Süreklilik dünyamızın temel özelliklerinden biridir ve süreklilik derinlemesine incelendiğinde bizi topolojiye götürür. Kaos kavramını günümüzde bir miktar anlayabilmemiz yine topoloji sayesindedir. Topolojiden en çok da muhtemel kuantum alanında çalışma yapanlar faydalanmaktadır. DNA molekülündeki **burgu** ve dönüşlerin tanımlanması ve analizinde de topolojik düşünceler gerektiği için topoloji moleküler biyolojinin de içindedir. Kısacası topoloji uzunluk gibi **nicel** özelliklerin yerine **nitel** özelliklerle ilgilenir. Belki de bu yüzden günümüzde matematikçilerin en çok ilgisini çeken biri hâlini almıştır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. esnek** (prg 2)
——— **2. burgu** (prg 8)
——— **3. eğri** (prg 4)
——— **4. manyetizma** (prg 4)
——— **5. kıvrık** (prg 5)
——— **6. sanı** (prg 6)
——— **7. manifold** (prg 7)
——— **8. nitel** (prg 8)
——— **9. nicel** (prg 8)
——— **10. platonik** (prg 3)
——— **11. levha** (prg 1)

a) Sıra.
b) Doğru karşıtı.
c) Nicelikle ilgili.
d) Mıknatıs özelliklerinin bütünü.
e) Eğrilip bükülmüş.
f) Sanma durumu.
g) Tek bir boruya birleşen birden çok boruya verilen ad.
h) Nitelikle ilgili.
ı) Delik açmaya yarayan delgiye takılı sarma, keskin, çelik alet.
i) Düzgün çokyüzlülerden beşine verilen isim, Eflatuni.
j) Elastik.
k) Tabela.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunlara (prg 3) .....

b) bunlara (prg 3) .....

c) bu (prg 4) .....

d) bu (prg 6) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Topolojide kesme işlemi yapmak mümkündür.
( ) ( ) **2.** Griguri Perelman sonunda doğru ispatı yaptı.
( ) ( ) **3.** Topoloji kelimesini 1834'te ilk olarak Möbiüs kullanmıştır.
( ) ( ) **4.** Topoloji matematiğin bir dalıdır.
( ) ( ) **5.** Poincare sanısı, cebirle topoloji arasında bağ kuran sanıdır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Topolojiye bazen "lastik levha geometrisi" de denir.
   B) 19. yy ortalarından sonra topolojinin matematikle olan bağı kopmuştur.
   C) Poincare sanısı, adını Henri Perelman'dan almıştır.
   D) DNA molekülündeki burgu ve dönüşlerin tanımlanması ve analizinde de topolojik düşünceler gerekmektedir.

2. **Aşağıdakilerden hangisi topolojinin araştırma sahasına girmez?**
   A) Yüzeylerin ve genel şekillerin özelliklerini incelemek
   B) Uzunluk ve açılarla ilgilenmek
   C) Değişmeyen özellikleri incelemek
   D) Geometri

3. **Topolojiyle ilgili olarak metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Topoloji zaman içinde matematiğin merkezine oturdu.
   B) Esnek bir geometri türünün gelişmesi topolojiye zemin hazırladı.
   C) Topoloji 19. yüzyılda ortaya çıkmış bir bilim dalıdır.
   D) Kökeni İngilizlere dayanmaktadır.

4. **Aşağıdakilerden hangisi topoloji ile ilgili çalışma yapan kişilerden biri değildir?**
   A) Gauss
   B) Johann Listing
   C) Augustus Möbius
   D) Platon

5. **Metinden topoloji ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**
   A) Topoloji kendi gücünü ortaya koyabilmiştir.
   B) Topoloji cebirle de ilgilidir.
   C) Süreklilikle ilgileniyorsak yolumuz topolojiye çıkacaktır.
   D) Topoloji nicel özelliklerle de ilgilenebilir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Topoloji başka hangi alanlarla ilişkili olabilir? Tartışınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Metindeki anahtar kelimeleri belirleyerek aşağıya yazınız.

B. Anahtar kelimeleri kullanarak metni özetleyiniz.

HAZIRLIK

1. Sizce bilim nedir? Açıklayınız.
2. Dünyadaki bilimsel çalışmalar sizce nasıl başlamış olabilir? Anlatınız.
3. Ülkenizde yapılan dünyaca ünlü bir bilimsel çalışma var mıdır? Varsa bu bilimsel çalışmayı anlatınız.

BİLİM TARİHİ

(1) Bilimler arası bir disiplin olan bilim tarihi, her şeyden önce bir düşünce tarihidir. Çünkü bilim, Antik Yunan'da ve diğer devirlerde olduğu gibi günümüzde de doğaya ilişkin gerçekleri arama çabasıdır. Bu nedenle de bilim tarihi, bilimsel teorilerin, bilimsel düşüncelerin (birbirlerinden etkilenerek) gelişmesinin tarihidir. Ünlü bilim tarihçisi Alexandre Koyre (1892-1964), "Gerçek bilim tarihi, aklın gerçeğe ulaşması sürecidir." derken bilim tarihinin bu temel özelliğine dikkat çekiyordu. Fakat bilim tarihi aynı zamanda kurumsal ve toplumsal bir tarihtir. Çünkü bilim gerçekte sosyal bir faaliyettir ve bilim insanları çalışmaları sırasında mevcut sosyal koşullardan çeşitli düzeylerde etkilenirler. Bu yüzden bilim, ekonomik, siyasal, kültürel vb. koşulların niteliğine bağlı olarak ilerler, duraklar veya geriler. İşte bu yüzden bilimin **doruk**ta olduğu koşullarla, gerilediği koşulları analiz ederek bilimin gelişiminin temel dinamikleriyle ilgili bazı gerçeklere ulaşmak, bilim tarihinin başlıca çalışma alanını oluşturur. Diğer yandan bilim tarihi, bilim insanlarının kişisel yaşamlarının tarihidir. Bir insanı bilimle ilgilenmeye yönelten ve **bu** alanda başarılar kazanmasına yol açan etkenler nelerdir? Bu soruya bilim insanlarının kişisel yaşam serüvenlerinde farklı cevaplar bulmak mümkündür. Örneğin 2015 yılı Nobel Kimya Ödülü'nü kazanan Prof. Dr. Aziz Sancar'ın yaşam öyküsü bize ülkemizdeki ve dünyadaki bilimin gelişimiyle ilgili neleri düşündürüyor?

(2) Bilim tarihi, gerçekte bazı bileşenlerin her zaman iç içe geçmiş etkileşimiyle oluşan yapının analizi ve sentezi ile uğraşır. Bu nedenle de kapsamı çok zengin ve karmaşık. Bu çalışmaların başarı kazanmasında, bilim tarihçilerinin çeşitli bilim dallarına özgü uzmanlık bilgilerini belirli düzeylerde edinmelerinin de önemli bir gerekliliği ve rolü var.

(3) Bilim tarihi çalışmaları, öncelikle bilim tarihçileri ve felsefecileri topluluğunun ilgi alanına giriyor. Fakat asıl ulaşılması gereken kitle, bilimi seven, bilimsel çalışmalara ilgi duyan lise ve üniversite öğrencileri ile mesleklerine yeni adım atmış genç bilim insanları. Çünkü bilimsel teorilerin başlıca gelişme koşullarını ve mekanizmalarını saptamaya çalışan bilim tarihi disiplini, elbette bu konuda her zaman için hazır ve kesin reçeteler ortaya koymaz ama bilimsel teorilerin oluşum tarihinden verdiği çarpıcı örneklerle, genç insanların çok yönlü düşünebilen bir kimlik kazanmalarına, **kavrayış** ufuklarının genişlemesine yardımcı olur. Büyük tarihçi Ranke (1795-1886), "Geçmişi değerlendirerek geleceğin yararına bugünü eğitmek yetkisi tarihe verilmiştir." derken bir yanıyla da bu gerçeğe işaret ediyordu.

(4) Bugün ülkemizdeki öğretim kurumlarında bilimsel bilgiler ve teoriler, birçok ülkedekinden farklı olarak, öğrencilere tarihsel gelişimleri içinde değil, fakat ulaşılmış en son düzeylerinde veriliyor. **Bunun** gibi bir eğitim metodu, dar açılı ve tembelleştiricidir. Oysa tarihsel süreçteki gelişimiyle birlikte verilmiş yeni bilgi, düşündürücü, ufuk açıcı, cesaretlendirici ve canlandırıcıdır. Genç bilimciye, bilim tarihinde alabileceği özgün rolü hissedebilmesi imkânını sağlar ve onu çalışmalarında şevklendirir.

(5) Bilimin en büyük toplumsal dönüştürücü olduğu düşüncesi, ancak 20. yüzyılın başlarında önem kazandı (Bu yüzden bilim tarihi, sadece bilimsel gelişmenin kurallarını anlamak bakımından değil, aynı zamanda toplumsal dönüşümleri açıklamak bakımından da önemli bir anahtar durumuna geldi. Bu gecikmenin temelinde, bilimin **devasa** bir düzeye ancak 19. yüzyılda ulaşmış olması yatıyor. Bilim tarihinin henüz genç bir disiplin olması da, bilimin bu geç yükselişiyle ve toplumsal dönüşümdeki büyük rolünün **nispeten** yeni fark edilmesiyle ilgili. Bu nedenle bilim tarihi çalışmalarına önem vermek, aynı zamanda güncel bilimsel çalışmaların büyük öneminin **bilincinde olmak** anlamına da geliyor.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. devir** (prg 1)	a) Bir dereceye kadar, oranla.
——— **2. doruk** (prg 1)	b) Anlama, algılama.
——— **3. kavrayış** (prg 3)	c) Bir şeyin en üst noktası, tepe.
——— **4. nispeten** (prg 5)	d) Dev gibi, çok büyük.
——— **5. devasa** (prg 5)	e) Bir şeylerin farkında olan, şuurlu.
——— **6. (bir şeyin) bilincinde olmak** (prg 5)	f) Kendine özgü nitelik taşıyan bir zaman dilimi.
	g) Olanak tanımak.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 1) .....

b) bunun (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Bilim tarihi, Antik Yunan'la başlar.

( ) ( ) **2.** Bilim, toplum dışı bir şeydir.

( ) ( ) **3.** Bilim, sosyal olaylardan kesinlikle etkilenmez.

( ) ( ) **4.** Bilim tarihi ile bilim adamlarının hayatları arasında ilişki vardır.

( ) ( ) **5.** Felsefeciler, bilim tarihi ile ilgilenmektedirler.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Metne göre bilim tarihi, aşağıdaki seçeneklerin hangisi ile açıklanabilir?

A) Bilim tarihi gençler içindir.

B) Bilim tarihi aslında bir felsefedir.

C) İnsanlığın toplumsal, ekonomik tarihidir.

D) Bilim tarihi aynı zamanda düşünce tarihidir.

2. **Aşağıdakilerden hangisi bilim tarihinin tanımlarından biri olamaz?**
   A) Bilim tarihi, aklın gerçeğe ulaşmasıdır.
   B) Bilim tarihi, kurumsal ve sosyal bir tarihtir.
   C) Bilim tarihi, genç bilim adamlarının araştırdığı tarihi süreçlerdir.
   D) Bilim tarihi, bilimsel teorilerin bilimsel düşüncelerden etkilenmesidir.

3. **Aşağıdakilerden hangisi bilim tarihçilerinin öncelikle gençlere ulaşmalarının nedenlerinden biridir?**
   A) Bilim tarihinin kökenlerini bulmak için
   B) İlk yapılan bilimsel çalışmaya ulaşmak için
   C) Bilimin toplum üzerindeki etkisini belirlemek için
   D) Çok yönlü düşünebilen, kavrayışları yüksek insan yetiştirmek için

4. **Aşağıdakilerden hangisi bilim tarihi çalışmalarının önemli olmasının nedenlerinden biridir?**
   A) İnsanlığın var oluş sürecini anlamamıza yardımcı olacağı için
   B) Genç bilim adamları ancak bu şekilde iyi yetiştirileceği için
   C) Bilimsel çalışmaların öneminin bilincinde olunacağı için
   D) Felsefecilerin daha iyi anlaşılması için

5. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Bilim tarihinin konusu ve kapsamı çok geniştir.
   B) Bilim tarihi ile uğraşanlar yalnızca felsefecilerdir.
   C) Bilim, toplumların değiştirilmesinde önemli bir etkendir.
   D) Bilimsel gelişmeler çoğu ülkede tarihsel süreci içerisinde öğretilmektedir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Bilim, insanlık için önemli midir? Bilimin kişilere ve toplumlara ne gibi katkıları vardır? Açıklayınız.
2. Siz bir bilim insanı olsaydınız, ne tür bilimsel araştırmalar yapardınız? Örneklerle açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

"Gerçek bilim tarihi, aklın gerçeğe ulaşması sürecidir." cümlesinden yola çıkarak bilim, bilim tarihi ve bunların diğer alanlarla ilişkisini ele alan bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Daha önce deri/cilt hastalıkları geçirdiniz mi? Geçirdiğiniz hastalığın teşhis ve tedavi süreçleri hakkında bilgi veriniz.
2. Tıpta deri hastalıkları ile ilgilenen bilim dalı hangisidir? Açıklayınız.
3. Deri hastalıkları deyince aklınıza hangi hastalıklar gelmektedir? Açıklayınız.

PROF. DR. HULUSİ BEHÇET

(1) Hulusi Behçet, 20 Şubat 1889 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Tıp öğrenimini 1910 senesinde tamamlamış ve 1914 Temmuz'una kadar Gülhane Dermatoloji Kliniğinde Eşref Ruşen, Talat Çamlı ve Bakteriyolog Reşat Rıza Hocaların yanında asistan olarak çalışmıştır. 1914 Temmuz'unda Kırklareli Askeri Hastanesi başhekim yardımcılığına **tayin** edilmiş ve daha sonra 1918'e kadar Edirne Askeri Hastanesinde dermatoloji uzmanı olarak çalışmıştır. 1918 Ağustos'unda evvela Budapeşte'de, sonra Berlin'de Charité Hastanesinde çalışmış ve 1919 Ekim'inde Türkiye'ye dönmüştür.

(2) Hulusi Behçet, bir müddet serbest çalıştıktan sonra 1923'te Hasköy Zührevi Hastalıklar Hastanesi Başhekimliğine atanmış, 6 ay burada çalıştıktan sonra Guraba Hastanesi dermatoloji uzmanlığına geçmiştir. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan ve soyadı kanunu kabul edildikten sonra, Cumhuriyetin kurucusu M. Kemal Atatürk'ün arkadaşlarından olan babası Ahmet Behçet'in, parlak ve çok zeki anlamına gelen ve adı olan Behçet'i soyadı olarak almıştır. 1933 senesinde üniversite reformunda deri hastalıkları ve frengi kliniğine profesör seçilmiştir. Hulusi Behçet, Türk akademisinde profesör unvanını alan ilk kişidir.

(3) Hulusi Behçet dermatolojide birçok konuyu ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. 1920 yılından itibaren çeşitli dernek toplantılarında ve bazı yazılarında deri şark çıbanında çivi **belirtisi** bulunduğundan bahsetmeye başlamıştır. Bunun dışında, yine o yıllarda, ülkemizdeki arpa uyuzları konusunda çok sayıda makale yazmıştır. Hatta ülkemize ait parazitlerin tür ve cinslerini de saptamıştır. Karadeniz kıyılarında arpa çuvallarını taşıyan hamalların arpa uyuzuna yakalanmamak veya tedavi amacıyla sık sık denize girdikleri şeklindeki gözlemini sonraki yıllarda yazdığı ders kitabında belirtmiştir.

(4) Hulusi Behçet 1934 yılında bir tıp kongresine katılmak için Fransa'nın Nice şehrine gitmiştir. Bu tarihte Behçet sendromu henüz tanımlanmamıştır ama Hulusi Behçet'in **kendinden emin**, büyük işler başarmış hâli açıkça görülmektedir. Bu tarihten iki yıl sonra, Behçet Hoca, dünyanın en önemli tıp dergilerinden olan Wochenschrift ve Medizinische Welt'in yayın kuruluna seçilmiştir.

(5) Hulusi Behçet, 21, 7 ve 3 yıl takip ettiği üç hastada ağız ve genital bölgede aftöz belirtiler, gözde de çeşitli bulgular bulunduğunu gözler ve **bunun** yeni bir hastalık olduğuna inanır. 1937'de bu görüşlerini "Dermatologische Wochenschrift"de yazar ve aynı yıl Paris'te Dermatoloji toplantısında sunar. Bu toplantıda hastalığın etyolojisinde, dişle ilgili bir enfeksiyonun da neden olabileceğini bildirir. 1938'de bu konuyla ilgili daha detaylı bir yazıyı yine aynı dergide yayınlar. Aynı yıl Dr. Niyazi Gözcü ve Prof. Frank benzer semptomları içeren iki olgu daha yayınlarlar. Arkasından Avrupa'dan yeni bildiriler de gelir. Böylece Avrupalı doktorlar yeni bir hastalığın varlığına karar verirler. Oftalmologlar Behçet hastalığını kabul etmeye başlarlar ancak dermatologlar bu yeni hastalığı ısrarla **inkâr ederler**. Bu tartışmalar sürerken dünyanın diğer yörelerinden bazı yeni olgular daha bildirilir. Bu yayınların sonucunda bütün dünya yeni bir hastalıkla **yüzleştiğini** en sonunda kabul etmek zorunda kalır. 1947'de Zürih Tıp Fakültesinden Prof. Mischner'in Uluslararası Cenevre Tıp Kongresinde yaptığı bir öneriyle, Dr. Behçet'in bu buluşu "Morbus Behçet" olarak adlandırılır. Böylece daha başlangıçta Behçet Sendromu, Trisymptom Behçet, Morbus Behçet adlandırmaları ortaya çıkar.

(6) **Onun** araştırma, yazma ve tartışmaya olan merakı entelektüel bir karakter olmasını sağlamıştır. Uzmanlığın ilk yıllarından başlayarak birçok ulusal ve uluslararası kongrelere orijinal makaleleriyle katılmış, Türkiye'de ve yurtdışında birçok makalesi de yayınlanmıştır. Ünlü Alman Patoloğu Prof. Schwartz, onu ülkesi haricinde her yerde bilinen birisi olarak **tasvir ederken**, onu asla Türkiye'de bulamazsınız çünkü araştırmalarını yurtdışında sunar demiştir. Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi adındaki dergiyi ölüm tarihine kadar yayınlamıştır. Bu dergi 1934'ten 1947'ye kadar Türkiye'deki Dermatoloji organı görevini sürdürmüştür.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. tayin** (prg 1)

——— **2. belirti** (prg 3)

——— **3. kendinden emin** (prg 4)

——— **4. inkâr etmek** (prg 5)

——— **5. yüzleşmek** (prg 5)

——— **6. tasvir etmek** (prg 6)

a) Bir düşünce ya da istek üzerinde ısrar etmek.

b) Kabul etmeme, tanımama.

c) Atama.

d) Anlatma, betimleme.

e) Bir olayın veya durumun anlaşılmasına yardım eden şey, emare, alamet.

f) Özgüven sahibi, özgüvenli.

g) Bir olayı söyleyen ile inkâr edenin yüz yüze konuşmaları.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunun (prg 5) .....

b) onun (prg 6) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Hulusi Behçet, deri hastalıkları uzmanıdır.

( ) ( ) **2.** Hulusi Behçet yurt dışında tanınmamaktadır.

( ) ( ) **3.** Hulusi Behçet'in makaleleri yurt dışında hiç yayınlanmamıştır.

( ) ( ) **4.** Hulusi Behçet Türk akademisindeki ilk profesördür.

( ) ( ) **5.** Hulusi Behçet yeni bir hastalık keşfedememiştir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Hulusi Behçet, meslek hayatına hangi hastanede başlamıştır?

A) Edirne Askeri Hastanesi

B) İstanbul Guraba Hastanesi

C) Kırklareli Askeri Hastanesi

D) Gülhane Dermatoloji Kliniği

2. **"Behçet" isminin anlamı aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Zeki

   B) Uzman

   C) Çalışkan

   D) Bir bakteri adı

3. **Aşağıdakilerden hangisi Hulusi Behçet'in özelliklerinden değildir?**

   A) 1933 yılında profesör olmuştur.

   B) "Behçet Hastalığı"nı ilk tanımlayan kişidir.

   C) Dünyadaki önemli tıp dergilerinde birçok makalesi yayınlanmıştır.

   D) Hulusi Behçet, meslek hayatı boyunca yeni bir hastalık keşfedememiştir.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi, "Hatta ülkemize ait parazitlerin tür ve cinslerini de saptamıştır." cümlesi ile aynı anlamdadır?**

   A) Türkiye'de çok çeşitli parazit bulunmaktadır.

   B) Ülkemizdeki hastalıklara rağmen parazitleri tespit etmiştir.

   C) Ülkemizde parazit olmasına karşılık, bunları belirleyememiştir.

   D) Üstelik ülkemize has parazitlerin çeşitlerini ve cinslerini belirlemiştir.

5. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**

   A) Hulusi Behçet, Türk Akademisinde ilk profesör ünvanını alan kişidir.

   B) Bir görüşe göre Hulusi Behçet, Türkiye'de çok bilinmemektedir.

   C) Hulusi Behçet, aslında kendisine çok fazla güveni olmayan bir insandır.

   D) Hulusi Behçet, araştırmalarını yurt dışı dergilerde yayınlamayı tercih etmiştir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Metinde Hulusi Behçet adlı bir Türk doktorunun hayatını okudunuz. Sizin ülkenizde Hulusi Behçet gibi dünya tıp literatürüne yeni bir hastalık/kavram kazandıran bir bilim insanı var mı? Açıklayınız.
2. İleride, çok önemli bir buluşa ya da keşfe imza attığınızı hayal edin. Neyi bulduğunuzu ya da nasıl bir keşif yaptığınızı arkadaşlarınıza anlatınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Bildiğiniz bir hastalığı ya da tedavisinin bulunmasını istediğiniz bir hastalığı ortaya çıkış sebepleriyle birlikte ayrıntılı şekilde anlatınız.

HAZIRLIK

1. Sizce zekâ nedir? Zekâ ölçülebilir mi? Açıklayınız.
2. Sizce insanoğlu yüzyıllar öncesine göre daha mı zekidir? Düşüncenizi nedenleriyle açıklayınız.

ATALARIMIZDAN DAHA MI AKILLIYIZ? BELKİ DE HAYIR!..

(1) Yapılan araştırmalar, dünya genelinde IQ test sonuçlarının gözle görülür bir şekilde yükselme görülmesine rağmen bunun eskisinden daha zeki olduğumuz anlamına gelmediğini, tersine insanlığın genetik potansiyelinde bir çöküş başlamış olabileceğini söylüyor. Elbette bu konu tartışmaya açık durumda. Çünkü zekânın farklı tanımları mevcut. Afrika savanlarında hayatınızı kurtaracak olan zekâ, Hong Kong'un finans piyasalarında hiçbir işe yaramayabiliyor. Muhtemel yaşadığımız ortam ve **deneyim**lere göre beynimizin farklı yönlerinin gelişip kullanmadığımız alanlarının pasif kalması ile ilgili bir durum bu. Şu anda yaşadığımız dünyaya gelişen teknolojiye bakarak kendimizin bir önceki nesilden daha akıllı olduğunu düşünmemizi sağlayacak birçok şey bulabiliriz. Teknolojik gelişmelerin ötesinde, insanın daha akıllı hale geldiğini ileri süren bir başka teori ise Yeni Zelanda'daki Otago Üniversitesinden Profesör James Flynn tarafından ortaya atılan Flynn etkisi. Bu teoriye göre genel **popülasyon**un IQ düzeyinde her on yılda bir yaklaşık 3 puanlık artış yaşanmakta. Ancak sadece **buna** bakarak insanların daha zeki olmaya başladığını söylemek zor çünkü bu etki başka faktörlerden de kaynaklanmış olabilir.

- Eğitime daha fazla ulaşım: İnsanlar bir önceki nesle göre hem kişi anlamında hem de süre anlamında daha fazla eğitim alıyorlar.
- Bilgiye daha çok maruz kalma: İki nesil önce insanlar video oyunlarda olduğu gibi uzaysal düşünme becerilerine sıklıkla maruz kalmadıklarından, teknoloji geliştikçe kişilerin bu becerilerini geliştirme durumu artmaktadır.
- Test yanlılığı: Test doğuştan gelen bilgiden ziyade sonradan öğrenilen bilgi ölçmektedir ve belli bir kültüre göre belirlenmiştir. Bu kültürdeki kişiler gittikçe daha iyi skorlar alacaktır.
- Genel beslenme ve sağlık durumu, daha iyi bir aile bakımının olması ve belli engeller için daha iyi bakımın verilmesi de düşük IQ'nun ortaya çıkmasını engelleyicidir.

(2) Bu düşünceye karşı çıkanlar ve insanların her geçen sene akıllanmak yerine daha da aptallaştığını düşünenler de var. Stanford Üniversitesi'nden genetikçi Dr. Gerald Crabtree, bu görüşte olanlardan. İnsan zekâsı ona göre son bin yıldır inişte. Crabtree'nin bir kötü haberi daha var: Bu gidişat ne yazık ki her geçen gün daha da kötüye gidecek. Dr. Crabtree, Trends in Genetics isimli bilim dergisinde yayımladığı araştırmasında, modern insan zekâsının zaman içinde izlediği yolu inceledi. Sonuçta insanın toplu zekâsının uzun süredir inişte olduğu doğrultusunda bir **kanı**ya vardı.

(3) Zekâmız yaklaşık 2000-5000 gen tarafından kontrol edilmektedir. Yaklaşık 6000-2000 yıl önce en yüksek seviyeye ulaşan bu gen havuzu zamanla zararlı mutasyona uğradı, yani genetik havuzumuz giderek bozuldu. Crabtree, insan zekâsının son 3000 yıldan bu yana adım adım zayıfladığını iddia ediyor. Sonuçta şu anda bir aslanın bize yaklaşması esnasında atacağımız mızrağın aerodinamik özelliklerini kavramamıza gerek kalmadı, işte bu nedenle uygarlığı keşfeden insan eskisine oranla çok daha güvenli bir hayat sürebilmekte. Bir başka teori ise günümüzde yüksek IQ'ya sahip olan insanların yeterince üretememesi. 1800'lü yılların ortalarından beri yapılan incelemelerde IQ ve üreme arasında ters orantı bulundu. Zekâ, kısmen genetik olduğu için, bazı araştırmacılar, bunun genel IQ'nun düşmesine neden olabileceğini savunuyorlar.

(4) Flynn etkisine karşıt bir başka görüşe göre insanların soruları doğru bilebilmesine rağmen reaksiyon hızlarında bir düşüş var. 1880'li yıllarda, İngiliz bilim insanı Sir Francis Galton, çeşitli sosyo-ekonomik statülerden 2.522 genç erkek ve 888 genç kadının reaksiyon sürelerini çok ölçtü. Erkeklerin bir uyarana ortalama reaksiyon veriş süresi 183 milisaniye, kadınların da 187 ms olduğu bulundu. Galton'un bu çalışmasına benzer çalışmalar da bu süre erkekler için 250 ms ve kadınlar

için 277 ms' olarak bulundu. Bu bulguları ayrıntılandıran bir inceleme çalışması, The American Journal of Psychology'de 2010'da yayınlandı. Belirgin bir yavaşlama... "Belki de her geçen gün hormonlu gübre ve sera teknolojileri sayesinde pırıl pırıl açan çiçeklere benziyoruz." diyor araştırmacılar.

(5) Henüz kimse bu tartışmalara son noktayı koyabilmiş değil. "Yüz yıllık bir zaman dilimi içerisinde insanlığın tepki sürelerinin %20-%25 oranında azalmış olması az şey değil" diyor Adelaide Üniversitesi'nden Theodore Nettelback. Ayrıca **göz önünde bulundurulması** gereken çok farklı değişkenler olduğunu ve **bunun** tek başına bir şey ifade etmeyeceğini de ekliyor. Flynn "Belki de tek neden, günümüz insanının daha **temkinli olmasıdır**" diyerek teorisini savunuyor. Örneğin İngiliz çocuklar ve Çinli çocuklar arasında yapılan benzer bir araştırmada Çinli çocukların daha hızlı tepki verdiği gözlenmiş. Belki de bunun nedeni risk almaya yatkınlıktır. Sonuçta bildiğimiz tek şey, hiçbir konuda kesin yargıya varılamamış olması.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. popülasyon** (prg 1)
——— **2. deneyim** (prg 1)
——— **3. temkinli olmak** (prg 5)
——— **4. göz önünde bulundurmak** (prg 5)
——— **5. anı** (prg 2)

a) Nüfus.
b) Tedbir, önlem almak.
c) Dikkate almak.
d) Tecrübe.
e) Düşünce, fikir.
f) Saniyenin altmışta biri.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) buna (prg 1) .....

b) bunun (prg 5) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Dünya genelinde IQ seviyesi yükselmiştir.

( ) ( ) **2.** İnsanlığın genetik havuzu değişim yaşamamıştır.

( ) ( ) **3.** Günümüz insanı, eskilerden daha akıllı olduğunu düşünüyor.

( ) ( ) **4.** Araştırmalar, insan zekâsının gerilediğini göstermiştir.

( ) ( ) **5.** Son zamanlarda insanların tepki verme süreleri azalmıştır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Günümüz insanının kendisini daha zeki hissetmesinin nedeni aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Hızlı nüfus artışı
   B) Teknolojik gelişmeler
   C) 21. yüzyılda yaşamak
   D) IQ seviyesinin daha yüksek olması

2. **İnsan zekâsının her ortamda işe yaramamasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) İnsanın zekâsını kullanmak istememesi
   B) Bilim insanlarının buna izin vermemesi
   C) Teknolojik gelişmeler
   D) İnsan zekâsının iyice gerilemesi

3. **Metne göre Flynn etkisi aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Dünya nüfusunun zekâ düzeyindeki her on yılda 3 puanlık artıştır.
   B) Dünya nüfusunun zekâ düzeyindeki gerilemedir.
   C) İnsanların kendilerini zeki zannetmeleridir.
   D) İnsan zekâsındaki artıştır.

4. **Aşağıdakilerden hangisi insan zekâsının gelişimini etkileyen faktörlerden biri değildir?**
   A) İnsanların eğitim imkânlarının artması
   B) Günümüzde bilgiye daha fazla maruz kalınması
   C) İnsanların kaliteli ve sağlıklı gıdalarla beslenmesi
   D) Günümüzde yayınlanan kitap sayısının oldukça fazla olması

5. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?**
   A) İnsanlar eski dönemlere göre daha akıllıdır.
   B) Zekâ kavramının sadece bir tanımı bulunmaktadır.
   C) İnsan zekâsının azaldığı kesin olarak ispatlanmıştır.
   D) Son yüz yıl içerisinde insanların verdiği tepkilerin süresi uzamıştır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Sizce zekâ geliştirilebilir bir şey midir? Nasıl?
2. Metinden hareketle zekâ geriliğinin önüne nasıl geçilebilir? Tartışınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

İnsanın başarılı olabilmesi için birinci koşul sizce zekâ mıdır, yoksa çalışmak mıdır? Sizce zekâ ile çalışkanlık arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

HAZIRLIK

1. Sizce zamanda yolculuk yapmak mümkün müdür? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.
2. Ülkenizde zamanda yolculuk temasını işleyen filmler çekilmiş midir? Zamanda yolculuk temasını işleyen filmlere birkaç örnek veriniz.

ZAMANDA YOLCULUK YAPMAK MÜMKÜN MÜ?

(1) Temellerini Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica (Doğa Felsefesinin Matematiksel **Prensipleri**) isimli kitabıyla 17. Yüzyılda Isaac Newton'ın **attığı** ve sonrasında başta J.L. Lagrange, W.R. Hamilton ve C.G.J. Jacobi olmak üzere birçok fizikçinin ve matematikçinin geliştirdiği klasik mekanikte ya da kısaca Newton Fiziği'nde, **mutlak** bir zaman **kavramı** vardır. Bütün gözlemcilere göre zaman aynı yönde ve eşit hızda akar. Bu bizim günlük hayattan alışkın olduğumuz ve **içgüdülerimize** de doğru gelen zaman anlayışıdır. Zamanın fiziksel **dinamik**lerden ya da gözlemcilerden bağımsız ve mutlak olması demek, Newton Fiziği çerçevesinde bizim zamanda ileri ya da geri gidebilmemizi imkânsız kılmaktadır. Bu Newton kanunlarının doğrudan bir sonucudur. Newton, etrafında gözlemlediği **olguları** açıklayabilmek için mutlak uzay ve mutlak zaman kavramlarına ihtiyaç duymuş, **bu kavramlarla** oluşturduğu fizik de doğayı açıklayabilmiştir. Bu yüzden de Newton Fiziği kapsamında en baştan zaman yolculuğunun olamayacağını kabul etmiş oluruz.

(2) Albert Einstein'ın 1905 yılında geliştirdiği "**Özel Görelilik** Teorisi'ne" göreyse durum farklıdır. Newton'ın mutlak zaman ve mutlak uzay kabullerinin **aksine**, Einstein mutlak olması gerekenin, ışığın farklı gözlemcilere göre hızı olduğunu ileri sürmüştür. Fiziğin bütün gözlemcilere göre de aynı olmasını **şart koş**tuğumuzda da mutlak zaman ve mutlak uzay kavramları kalkmak zorunda kalmıştır. Bu durumda ek bir şart koymazsak, Einstein'ın Özel Görelilik Teorisi başka gözlemcilere göre hızımızı değiştirerek o gözlemcilerin geçmişlerine ve geleceklerine gitmemize izin vermektedir. Gerçekten de matematiksel olarak sadece **durgun** olduğumuz biriyle aynı zamanı paylaşırız. Eğer ki bir arkadaşımıza göre **ışık hızın**dan daha az hızla hareket ediyorsak, bizim zamanımız ona göre daha yavaş akacaktır ve biz bu şekilde bir süre hareket edip sonra tekrar ona göre duracak olursak bize göre daha az zamanda ona göre daha çok zaman geçirmiş olacağızdır. Yani arkadaşımızın geleceğine gitmiş oluruz! Bu noktayı şöyle bir örnekle açıklayayım. Ahmet ve Mehmet bir parkta oturuyor olsun. Mehmet oturmaya devam ederken Ahmet biraz dolaşıp tekrar Mehmet'in yanında otururşa Ahmet'in geleceğine gitmiş olur! Elbette günlük hayatta karşılaştığımız hızlar çok düşük olduğu için bu geleceğe **sıçrama** da inanılmaz düşük miktarlardadır, örneğin Ahmet ortalama bir hızla bir saat yürüyüp gelse Mehmet'in sadece bir **nanosaniye**nin beş binde biri kadar geleceğine gitmiş olur. Oysa ışık hızının yarısı bir hızda hareket etseydi, aynı sürede Mehmet'in dokuz dakikadan fazla geleceğine gitmiş olurdu.

(3) Ek bir şart koymadığımız zaman Özel Görelilik Teorisi'nin matematiğine göre zamanda geriye gitmemiz de mümkündür! Eğer bir gözlemciye göre ışık hızından daha hızlı hareket edecek olursak, bizim zamanımız o gözlemciye göre geri yönde akar! Yani yukarıdaki örnekte Ahmet Mehmet'e göre ışık hızından hızlı hareket edip sonra geri otursaydı, Mehmet'in yanına döndüğünde bıraktığından daha genç bulacaktı! Ahmet'e göre heyecan verici bir deney olsa da, durum Mehmet için pek **iç açıcı** değil. Mehmet, Ahmet'in gezmeye çıkmadan daha önce gezmeden döndüğünü görecektir! Üstelik sıkıntı sadece Ahmet'in zamansız dönüşü de değil. Işık hızından hızlı gidebilen gözlemciler olursa, olay sıralaması bu gözlemciler için farklı olacaktır. Örneğin; hareketi sırasında Ahmet Mehmet'in önündeki cam kırıklarının birleşip Mehmet'in elinde tuttuğu bir bardağa dönüştüğünü görecektir.

(4) Biz doğada belirli olaylar için olay sıralamasının değişemeyeceğini gözlemliyoruz. Böyle gözlemlediğimiz olaylarda da genel olarak bir sebep sonuç ilişkisi bulunuyor. Yukarıdaki örnekte Ahmet'in gördüğünün saçma olmasının sebebi de bu. Bir bardak yere düşünce kırılır çünkü kırılmasının sebebi yere düşmesidir. Yani düşme bir sebep kırılmaysa sonuçtur. Bu yüzden kırılmanın önce olduğunu düşmenin sonra olduğunu gözlemlemeyiz hiçbir zaman. Buna da **nedensellik** deriz. Neden sonuçtan önce gelmelidir! Özel Görelilik'te matematiksel olarak bu durumun sağlanabilmesi için de bilgi taşıyan hiçbir şey ışık hızından hızlı gidemez deriz. Hiçbir şey ışık hızından daha hızlı gitmemeli dememizin sebebi nedenselliği bozacak bir sonuç üretmediği sürece ışık hızından hızlı giden bir parçacığın Özel Görelilik'e uygun olmasıdır. Nedenselliği bozmaması için de bilgi taşıyan diye ifade ederiz. Örneğin **kuantum mekaniğ**inde ışık hızından hızlı giden parçacıklar vardır, fakat bu parçacıkları etkileri ile onlara karşılık gelen **anti** parçacıkların etkileri birbirini götürür, **bu sebeple** ışık hızından hızlı net bir bilgi taşınmamış olur!

(5) Özetleyecek olursak, Newton Fiziği'nde zamanda yolculuk yapılamayacağı bir kabuldür çünkü zaman mutlak kabul edilir. Özel Göreliliği içine alan diğer teorilere göreyse de (Genel Görelilik ve Standard Model gibi) zamanda ileri yolculuk yapılabilir, fakat geriye yolculuk yapılamaz. Bu da bizim nedenselliğin her gözlemci için geçerli olduğunu kabul etmemizden kaynaklanır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. temel(lerini) atmak** (prg 1)

——— **2. prensip** (prg 1)

——— **3. olgu** (prg 1)

——— **4. mutlak** (prg 1)

——— **5. kavram** (prg 1)

——— **6. içgüdü** (prg 1)

——— **7. dinamik** (prg 1)

——— **8. özel görelilik** (prg 2)

——— **9. aksine** (prg 2)

——— **10. şart koşmak** (prg 2)

——— **11. durgun** (prg 2)

——— **12. ışık hızı** (prg 2)

——— **13. sıçrama** (prg 2)

——— **14. nanosaniye** (prg 2)

——— **15. iç açıcı** (prg 3)

——— **16. nedensellik** (prg 4)

——— **17. kuantum mekaniği** (prg 4)

——— **18. anti** (prg 4)

a) Bir canlı türünün bütün bireylerinde akıl ve düşünceden bağımsız olarak doğuştan gelen bilinçsiz her türlü hareket ve davranışı.

b) Tersine.

c) Işığın bir saniyede aldığı varsayılan, ortalama 300.000 kilometrelik değer.

ç) Ayaklarla, birdenbire yeri teperek kısa süre havada kalma.

d) Var olabilmek veya belirlenebilmek için, bağıntı yolu ile başka bir şeye bağlı bulunma durumu, izafilik.

e) Saniyenin milyarda biri.

f) Canlı olmayan, sönük, hareketsiz.

g) Nedeni sonuca bağlayan ilişki, nedensel olma özelliği, durumu.

ğ) Cisimlerin üzerlerindeki kuvvetlerin, cisimlerin hareketleri üzerindeki etkilerinin matematiksel olarak incelenmesi.

h) İnsanda güzel duygular uyandıran, ruha, gönle ferahlık veren.

ı) Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı.

i) Mekaniğin kuvvet, hareket, enerji arasındaki ilişkilerini inceleyen dalı.

j) Işık ve maddenin atom ve atom altı düzeylerdeki hareketlerini inceleyen bilim dalı.

k) Karşı, zıt.

l) Kendi başına var olan, hiçbir şeye bağlı olmayan, bağımsız.

m) Herhangi bir işe başlamak, girişmek, bir şeyin gelişmesine, büyümesine sebep olmak.

n) Önceden bir koşula bağlamak, bir koşul öne sürmek.

o) İlke, temel düşünce.

ö) Birtakım olayların dayandığı sebep veya bu sebeplerin yol açtığı sonuç.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu kavramlarla (prg 1) .....

b) bu sebeple (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) 1. Newton Fiziği çalışmalarına birçok bilim adamı katkı sağlamıştır.

( ) ( ) 2. Newton Fiziği de Özel Görelilik Teorisi de geleceğe gidilebileceğini savunur.

( ) ( ) 3. Bir kişinin geleceğine gidebilmesi için ışık hızından daha yavaş hareket etmelidir.

( ) ( ) 4. Özel Görelilik Teorisi'ne göre geçmişe de geleceğe de gitmek mümkündür.

( ) ( ) 5. W. R. Hamilton mutlak zaman kavramını savunan bir fizikçidir.

4. ETKİNLİK

1. **"Mutlak Zaman" kavramını savunmayan bilim adamı aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Isaac Newton

   B) Albert Einstein

   C) J. L. Lagrange

   D) W. R. Hamilton

2. **Aşağıdaki boşluğu doğru şekilde tamamlayınız.**

   Isaac Newton ve Albert Einstein ..... kavramlarının kabulleri konusunda farklı görüştedirler.

   A) Mutlak uzay ve zaman

   B) İçgüdü ve dinamik

   C) Işık hızı ve kuantum

   D) Görelilik ve prensip

3. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?**

   A) "Özel Görelilik Teorisi" 20. yy'da Albert Einstein tarafından geliştirilmiştir.

   B) Einstein'a göre zamanda yolculuk için ışık hızı önemlidir.

   C) Bilgi taşıyan her şey ışık hızından hızlı gider.

   D) Genel Görelilik'te geçmişe yolculuk yapılamaz.

4. **Newton Fiziği'ne göre aşağıdakilerden hangisi <u>yanlıştır</u>?**

   A) Newton Fiziği'ni birçok fizikçi ve matematikçi geliştirmiştir.

   B) Zamanın akış yönü ve hızı aynıdır.

   C) Zamanda yolculuk yapmak mümkündür.

   D) Mutlak uzay ve zaman kavramı vardır.

5. **Özel Görelilik Teorisi'ne göre aşağıdakilerden hangisi <u>yanlıştır</u>?**

   A) Mutlak olan ışığın farklı gözlemcilere göre hızıdır.

   B) Durgun olduğumuz kişilerle aynı zamanı paylaşırız.

   C) Zamanda yolculuk yapmak mümkündür.

   D) Herkesle aynı zamanı paylaşabiliriz.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Zamanda yolculuk yapmak mümkün olsaydı geleceğe mi, geçmişe mi gitmek isterdiniz? Nedenleriyle açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Zamanda yolculuk yaptığınızı hayal edip yolculuk yaptığınız zamanı ve mekanı anlatınız.

HAZIRLIK

1. Dünyanın yaratılışı hakkında ne düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi açıklayınız.
2. Sizce dünya bir güç tarafından mı yaratıldı yoksa kendi kendine mi oluştu? Açıklayınız.
3. Sizin kültürünüzde dünyanın yaratılışına dair herhangi bir rivayet/efsane var mıdır? Varsa bu rivayet/efsane hakkında bilgi veriniz.

EVRENİN YARATILIŞI

(1) İnsanlar ilk yaratılışından itibaren **uçsuz bucaksız** gökyüzünü, dünyayı, güneş ve yıldızları çıplak gözle bakarak merak etmişlerdir. İnsanların çıplak gözle gördükleri gökyüzü aslında evrenin milyarda birlik bir kısmını bile içermez. Evren insan aklının sınırlarını zorlayacak büyüklüğe sahiptir. Bu kadar büyük yapıya sahip olan **kâinatta** yer alan sayısız yıldızlar ve gök cisimleri muhteşem bir denge ve düzen içerisinde hareket etmektedir. Bu kadar büyük ve sürekli hareket etmekte olan kâinat acaba nasıl meydana gelmişti? Tüm bunlar tarih boyunca insanların, özellikle bilim adamlarının dikkatini çekmiştir.

(2) Bilim adamları kâinatın oluşumu ile ilgili tarih boyunca birçok fikir ortaya atmıştır. Bu teorilerden en önemlileri bing bang denilen büyük patlama, metaverse teorisi, evrensel tasarı ve yaratılış teorisi olarak sıralanabilir. Bu görüşler incelendiği zaman hepsinin temelde iki farklı modelden birini savunduğu görülür. Bunlardan birincisi 1600'lü yıllarda Newton'un ortaya attığı, hareketsiz ve başlangıcı olmayan evren görüşüdür. Bu görüşe göre evren, sonsuzdan beri var olmuştur ve sonsuza kadar da varlığını ve şu anki hâlini koruyacaktır. İkincisi ise günümüzde çoğu bilim insanı tarafından kabul gören, evrenin bir başlangıcının olduğu görüşüdür. Ancak 1929 yılında gözleme dayalı bir **delil**, bilim dünyasına bomba gibi düşecekti. O yıl California Mount Wilson gözlemevinde, Amerikalı astronom Edwin Hubble astronomi tarihinin en büyük **keşiflerinden** birini yaptı. Hubble, kullandığı dev **teleskopla** gökyüzünü incelerken, yıldızların uzaklıklarına bağlı olarak kızıl renge doğru kayan bir ışık yaydıklarını saptadı. Bu buluş, o zamana kadar kabul gören evren anlayışını temelden sarsıyordu.

(3) Hubble'ın yaptığı gözlemlerden ortaya çıkan sonuç, gökcisimlerinin birbirinden uzaklaştığını gösteriyordu. Çok geçmeden önemli bir şeyi daha buldu; yıldızlar ve galaksiler sadece bizden değil, birbirlerinden de uzaklaşıyorlardı. Her şeyin birbirinden uzaklaştığı bir evren karşısında varılabilecek tek sonuç ise, evrenin "genişlemekte" olduğuydu. Hubble'ın ortaya koyduğu evrenin genişlediği gerçeği, kısa bir süre sonra yeni bir evren modelini doğurdu. Evren genişlediğine göre, zamanda geriye doğru gidildiğinde çok daha küçük bir evren, daha da geriye gittiğimizde "tek bir nokta" ortaya çıkıyordu. Yapılan hesaplamalar, evrenin tüm maddesini içinde barındıran bu "tek nokta"nın, korkunç çekim gücü nedeniyle "sıfır hacme" sahip olacağını gösterdi. Evren, sıfır hacme sahip bu noktanın patlamasıyla ortaya çıkmıştı. Bu patlamaya "Big Bang" (Büyük Patlama) dendi ve bu teori de aynı isimle bilindi.

(4) Big Bang'ın gösterdiği önemli bir gerçek vardı: Sıfır **hacim** "yokluk" anlamına geldiğine göre, evren "yok" iken "var" hale gelmişti. **Bu** ise, evrenin bir başlangıcı olduğu anlamına geliyor ve böylece materyalizmin "evren sonsuzdan beri vardır" **varsayımını** geçersiz kılıyordu. Big Bang, bilim adamlarının hesaplamalarına göre günümüzden yaklaşık 17 milyar yıl önce gerçekleşti. Şu an evreni oluşturan maddenin tümü, "yoktan var" edildi ve olağanüstü bir denge içinde şekillendi. Bing bang teorisine göre, evren günümüzden en az on milyar yıl önce, çok yüksek sıcaklık ve yoğunluktaki bir yapıdan büyük bir patlama sonucu oluşmuş olup, bu yapıdan, söz konusu patlama ve genişleme sonucunda, en hızlı hareket eden kütleler en dışta, daha yavaş hareket edenler ise en içte olmak üzere bir yayılım başlamıştır. Söz konusu evren modeline göre, patlama ve genişleme süreci 10-20 milyar yıl kadar sürmüştür ve hâlâ da sürmektedir.

(5) Peki, o zaman Big Bang'dan önce ne vardı ve "yok" olan evreni büyük bir patlama ile "var" hâle getiren güç neydi? Elbette bu soru, materyalistlerin kabul etmek istemedikleri bir gerçeği, yani Yaratıcının varlığını göstermektedir. Ünlü ateist felsefeci Anthony Flew, bu konuda şunları söyler: *"İtiraflarda bulunmanın insan ruhuna iyi geldiğini söylerler. Ben de bir itirafta bulunacağım: Big Bang modeli, bir ateist açısından oldukça sıkıntı vericidir. Çünkü bilim, dini kaynaklar tarafından savunulan bir iddiayı ispat etmiştir: Evrenin bir başlangıcı olduğu iddiasını. Ben hâlâ ateizme inanıyorum, ama bunu Big Bang karşısında savunmanın pek kolay ve rahat bir durum olmadığını itiraf etmeliyim". Kendisini ateist olmak için körü körüne şartlandırmayan pek çok bilim adamı ise, bugün evrenin yaratılışında sonsuz güç sahibi bir Yaratıcının, yani Allah'ın varlığını kabul etmiş durumdadır. Örneğin ünlü Amerikalı astrofizikçi Hugh Ross evrenin Yaratıcısının tüm boyutların üze-*

rinde olduğunu şöyle açıklar: "Zaman, olayların meydana geldiği boyuttur. Eğer madde, patlamayla birlikte ortaya çıkmışsa, o zaman evreni meydana getiren nedenin evrendeki zaman ve mekândan tamamen bağımsız olması gerekir. Bu bize Yaratıcının evrendeki tüm boyutların üzerinde olduğunu gösterir. Aynı zamanda Yaratıcının bazılarının savunduğu gibi evrenin kendisi olmadığını ve evreni kapladığını, sadece evrenin içindeki bir güç olmadığını kanıtlar."

(6) Günümüzden tam 14 **asır** önce insanların evrenle ilgili bilgilerinin son derece kısıtlı olduğu zamanlarda Kur'an'da, aynı Big Bang teorisinin ortaya koyduğu gibi, tüm evrenin, çok küçük bir hacimde bir arada iken ayrılıp genişlemesiyle ortaya çıkmış olduğu bildirilmiştir: "O inkâr edenler görmüyorlar mı ki (başlangıçta) göklerle yer birbiriyle bitişikken, biz onları ayırdık ve her canlı şeyi sudan yarattık. Yine de onlar inanmayacaklar mı?" (Enbiya Suresi, 30)

(7) "Büyük Patlama Teorisi" günümüzde bilim insanlarının çoğu tarafından kabul görmekle birlikte teorinin hâlâ açıklayamadığı bir takım sorular bulunmaktadır. Örneğin patlamaya neden olan etkinin ne olduğu henüz tam olarak açıklanamamaktadır. Bilim insanları günümüzde **bununla** ilgili yeterli bilgiye hâlâ ulaşamamış olsalar da bu doğrultuda çalışmalarına devam etmektedirler. Bu soruya cevap bulunması hâlinde gelecekte evrenin nasıl oluştuğu ve nasıl yok olacağı ile ilgili bilgilere de ulaşılabileceği düşünülmektedir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. uçsuz bucaksız** (prg 1)	**a)** Bilinmeyen bir şeyi ortaya çıkarma.
——— **2. kâinat** (prg 1)	**b)** Uzaydaki bir nesnenin görüntüsünü yakınlaştıran aygıt.
——— **3. delil** (prg 2)	**c)** Bir cismin uzayda kapladığı alan.
——— **4. keşif** (prg 2)	**d)** İnsanı aradığı gerçeğe ulaştıracak iz, emare.
——— **5. teleskop** (prg 2)	**e)** Sonu görünmeyecek kadar geniş olan.
——— **6. hacim** (prg 4)	**f)** Dünya, evren.
——— **7. varsayım** (prg 4)	**g)** Doğrulanmamış teorik düşünce.
——— **8. asır** (prg 6)	**h)** Çağ, yüzyıl.
	ı) Dini olmayan, dinsiz.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 4) .....

b) bununla (prg 7) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Gördüğümüz dünya, aslında dünyanın çok küçük bir kısmıdır.

( ) ( ) **2.** Evrenin oluşumuyla ilgili Newton'un bir teorisi yoktur.

( ) ( ) **3.** Evrenin genişlediğini Hubble keşfetmiştir.

( ) ( ) **4.** Evren, yoktan var olmuştur.

( ) ( ) **5.** Evrenin genişlemesi hâlâ devam etmektedir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Hubble, aşağıdakilerden hangisini keşfetmiştir?**
   A) Gökyüzündeki yıldızların kaydığını
   B) Yıldızların rengârenk olduklarını
   C) Evrenin başlangıcı olduğunu
   D) Evrenin genişlediğini

2. **"Big Bang" (Büyük Patlama) teorisinin ismi, hangi olayın gerçekleştiği varsayımına dayandırılmaktadır?**
   A) Dünyada meydana gelen bir patlamaya
   B) Sıfır hacme sahip bir noktanın patlamasına
   C) Gökyüzündeki yıldızlarda meydana gelen bir patlamaya
   D) Yeni bir yıldızın keşfedilerek adının "Big Bang" konulmasına

3. **"Big Bang" teorisi ile aşağıdakilerden hangisi ispatlanmıştır?**
   A) Evrenin yoktan var olduğu
   B) Evrenin sonsuzdan beri zaten var olduğu
   C) Evrenin birçok yıldız sistemine sahip olduğu
   D) Evrenin oluşmadan önce sıfır hacme sahip olduğu

4. **"Big Bang" teorisinin ortaya çıkardığı en büyük sonuç aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Dünyayı yaratan bir güç vardır.
   B) Gökyüzünde yeni yıldızlar keşfedilmiştir.
   C) Yeni bir felsefenin doğmasına neden olmuştur.
   D) Dünya büyük bir patlama sonucunda oluşmuştur.

5. **Evrenin yaratılışı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Evrenin yaratılışını ilk kez "Big Bang" teorisi açıklamıştır.
   B) Evrenin yaratılışı ile ilgili birçok teori bulunmaktadır.
   C) "Big Bang" teorisinin ulaştığı sonuçları İslamiyet 1400 yıl önce açıklamıştır.
   D) Ateist bilim adamları da evrenin bir yaratıcı tarafından yaratıldığını kabul etmektedirler.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Evrenin yaratılışı hakkında siz ne düşünüyorsunuz? Açıklayınız.
2. "Big Bang" teorisi hakkındaki düşüncelerinizi açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Evrenin yaratılış sürecini, kutsal kitaplardaki görüşler ile insanlar tarafından oluşturulan teorileri karşılaştırarak anlatınız.

DİNLEME METNİ: PLASTİKLER

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1) Kil, alçı gibi maddelerden oluşan plastikler, ...

A) doğal plastiklerdir
B) sentetik plastiklerdir
C) yapay plastiklerdir
D) kimyasal plastiklerdir

2) Çağımız gerçekten bir ..... çağı mı?

A) bilim
B) plastikler
C) düşünce
D) madde

3) Eskiden bilardo topları ..... yapılmaktaydı.

A) ceviz ağacından
B) sert kimyasal atıklardan
C) fil dişinden
D) cilalı taşlardan

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Bakalit çeşitli kimya deneyleri sonucunda bulunmuştur.
( ) ( ) **2.** 1930'da kara tahta denilen, sınıflarda bulunan üzerine yazı yazılan galalit bulundu.
( ) ( ) **3.** 17. yüzyılda organik kimya bilimi gelişti.
( ) ( ) **4.** Toz hâlindeki alçıyla çok kolay biçim elde edilir.
( ) ( ) **5.** Kil, alçı gibi maddelerin plastik niteliği tarihin eski çağından beri bilinen bir olgudur.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıda plastikle ilgili verilen bilgilerden hangisine metinde <u>değinilmemiştir</u>?**
   A) Ne zaman yapıldığı
   B) Nerelerde kullanıldığı
   C) İçindeki maddeler
   D) Geri dönüşümünün faydası

2. **Aşağıda fil dişiyle ilgili verilen bilgilerden hangisine metinde <u>değinilmemiştir</u>?**
   A) Avrupa'da olmadığı
   B) Fil dişi elde etmek için Asya ve Afrika'ya ava gidilmesi
   C) Elde etmenin zor olması
   D) Sert gözükse de çok kolay kırılabildiği

Dinleme/İzleme Metni: Pisagor

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **Pisagor'un sayılarla matematiğin dışında hayatın diğer alanları arasında kurduğu bağlantılar somut bir şekilde .. .. de karşımıza çıkar.**

A) resimde
B) demircilikte
C) müzikte
D) heykelde

2. **Hatta aralarından bir çekicin ..... bozduğunu bile fark etmişti.**

A) ahengi
B) sesi
C) ritmi
D) müziği

3. **Pisagor sadece ..... ve müzikle uğraşmamış astronomi, ... ve felsefe ile ilgilenmiştir.**

A) fizik/ anatomi
B) geometri/ kimya
C) kimya/ biyoloji
D) matematik/ fizik

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Pisagor müzik araştırmaları da yapmış bir bilim insanıdır.
( ) ( ) **2.** Pisagor'un en ünlü buluşu, yaptığı müzik araştırmaları sonucunda ortaya çıkmıştır.
( ) ( ) **3.** Pisagor, sayıların evreni yönettiğini dile getirmiş olan bir filozoftur.
( ) ( ) **4.** Pisagor sadece müzik ve matematik alanında çalışmış bir bilim insanıdır.
( ) ( ) **5.** Teoreminin yanlışlığı ortaya çıkan Pisagor tüm saygınlığını yitirmiştir.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi Pisagor'un çalıştığı bilim sahalarından birisi <u>değildir</u>?**

A) Matematik
B) Kimya
C) Fizik
D) Astronomi

2. **Dinlediğiniz metinden aşağıdakilerden hangisine <u>ulaşılamaz</u>?**

A) Pisagor, kendi adıyla anılan bir teorem geliştirip bir okul da açmıştır.
B) Pisagor farklı alanlarda buluşlara imza atmış bir bilim insanı ve düşünürdür.
C) Pisagor farklı fikirlere açık, ılımlı ve hatalarını kabullenen bir bilim insanıdır.
D) Pisagor, sayıların sadece matematikte değil hayatın içinde de yer aldığını keşfetmiştir.

2. TEMA

TIP

HAZIRLIK

1. Sizce uzayda yaşam var mıdır? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.
2. Uzaya gitseydiniz sizce orada hangi konularda sorun yaşardınız? Açıklayınız.

UZAYDA BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNE NE OLUR?

(1) Uluslararası Uzay İstasyonu'na (ISS) gidecek **mürettebat**ta yer alıyorsanız herhangi bir **enfeksiyon** kapmamaya son derece dikkat etmelisiniz. Gideceğiniz yerde doktor da yok, hastane de. İşte bu yüzden astronotlar, yolculukları başlamadan önceki iki haftayı dış dünyayla bağlantılarını keserek **karantina**da geçiriyor. NASA uzayın derinliklerinde vücudun herhangi bir enfeksiyona nasıl tepki vereceğini anlamak için, ISS'da bulunan Scott Kelly ve Dünya'daki ikizi Mark Kelly üzerinde bir araştırma gerçekleştiriyor. **Bu çalışmada** ikizler kendilerine grip aşısı yapıyor ve bir hafta sonra kendi kan örneklerini alıyorlar. Scott ilk aşıyı havalanmadan önce yaptı, ikinci aşıyı bir yıl sürecek görevin yarısında, üçüncüsünü ise Dünya'ya döndüğünde yapacak.

(2) Araştırmada **bağışıklık** sisteminin bir parçası olan T hücrelerinin verdiği bağışıklık tepkisine iki açıdan bakılıyor. **Bu hücreler** kanda, **doku**larda yani tüm vücutta herhangi bir yabancı ajanı ya da enfeksiyon ajanını arar ve bir çeşit **devriye** gibi dolaşırlar. Bilim insanları da kanda bulunan T hücrelerinin uzayda sadece miktarının değil özelliklerinin de değişip değişmediğini tespit etmeye çalışıyor. Scott bir yıl boyunca daha az ve daha farklı **patojen**lere maruz kalacağından Dünya'ya döndükten sonra bağışıklık sisteminin Mark'ın bağışıklık sisteminden daha zayıf olup olmadığına bakılacak. Astronotların bağışıklık sistemini etkileyen etkenler -arkadaşlardan, aileden uzak olmak ve stres gibi- astronotların vücudunun enfeksiyonlara verdiği tepki açısından önem kazanıyor. Çünkü stres bağışıklık sistemini baskılıyor. **Bu durumda** vücut daha az beyaz kan hücresi ve **antikor** ürettiğinden enfeksiyonlara yenik düşmek mümkün olabiliyor. Ayrıca Uluslararası Uzay İstasyonu'nda maruz kalınan **radyasyon** gibi çevresel etkenlerin de bağışıklık sistemini etkilediği düşünülüyor. Araştırmanın yürütücüsü Emmanuel Mignot uzay uçuşunun bağışıklık sisteminin hangi bölümünü hangi yollarla etkilediğini belirlemeyi umduklarını belirtiyor. Elde edecekleri sonuçlara göre bağışıklık sisteminde meydana gelen değişiklikleri düzeltmek ya da dengelemek için örneğin aşı **doz**unu artırmak gibi yeni fikirler geliştireceklerini söylüyor. Mignot çalışmalarının bir sonucunun da her astronotun genetik yapısına uygun, kişisel koruma sağlayacak özel aşıların geliştirilebilmesi olacağını düşünüyor.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. mürettebat** (prg 1)

——— **2. enfeksiyon** (prg 1)

——— **3. karantina** (prg 1)

——— **4. bağışıklık** (prg 2)

——— **5. doku** (prg 2)

——— **6. devriye** (prg 2)

——— **7. patojen** (prg 2)

——— **8. antikor** (prg 2)

——— **9. radyasyon** (prg 2)

——— **10. doz** (prg 2)

a) Kimi mikroplara karşı doğal olarak var olan ya da aşı ile kazanılmış direnç durumu.

b) İnsan, hayvan, bitki gibi canlılarda gövdenin ya da organların yapı ögelerinden birini oluşturan benzer gözeler bütünü.

c) Bir gemide, uçakta bulunan, taşıtın bütün işlerini gören, yöneten görevlilerin tümü.

ç) Bir yerde, genellikle geceleri güvenliği sağlamak için dolaşan polis, jandarma ya da asker topluluğu.

d) Organizmada hastalığa yol açan bir mikrobun yerel ya da genel olarak yayılması, bulaşma.

e) Vücuda giren antijenleri zararsız duruma getirmek için organizmanın çıkardığı bir madde.

f) Bir kerede ya da bir gün içinde alınması gereken ilaç miktarı.

g) Bulaşıcı bir hastalığın yaygın olduğu bir ülkeden, bir yerden gelen kişilerin, gemilerin, malların ve hayvanların geçici olarak bir yerde tutulup gözlemlenmesi biçiminde uygulanan sağlık önlemi.

ğ) En küçük canlı yapı birimi.

h) Hastalığa neden olan her türlü organizma ve madde.

ı) Elektromanyetik dalgalar veya parçacıklar biçimindeki enerjinin yayımı ya da aktarımı.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu çalışmada (prg 1) .....

b) bu hücreler (prg 2) .....

c) bu durumda (prg 2) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Uluslararası Uzay İstasyonu'nda enfeksiyon kapma olasılığı vardır.

( ) ( ) **2.** Scott Kelly kendine grip aşısı yapmıştır.

( ) ( ) **3.** T hücreleri bağışıklık sisteminin bir parçasıdır.

( ) ( ) **4.** Scott Kelly'nin uzaydayken bağışıklık sistemi kontrol edilecektir.

( ) ( ) **5.** Stres bağışıklık sistemini kuvvetlendirir.

( ) ( ) **6.** Mignot, çalışmaları sonucunda özel bir aşı geliştirilebileceğini düşünmektedir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Uluslararası Uzay İstasyonu'na gidecek olanlar astronotlar, neden yolculukları başlamadan önceki iki haftayı karantinada geçiriyorlar?

A) Bağışıklık sistemlerinin uzayda yaşamaya alışması için

B) Grip aşısı yapabilmeleri için

C) Enfeksiyon kapmamak için

D) Doktorların muayene edebilmesi için

2. Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Araştırmanın yapılış nedenine

B) Araştırmaya katılacak kişilerin kimler olduğuna

C) Araştırma kapsamında incelenecek konulara

D) Araştırmanın sonuçlarına

3. Metinden aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?

A) Astronotların bağışıklık sistemlerini etkileyen çeşitli etmenler bulunmaktadır.

B) Vücudun yeterli beyaz kan hücresi üretebilmesi için strese maruz kalmaması gerekiyor.

C) Uzay uçuşunun bağışıklık sisteminin hangi bölümünü etkilediğini bulan kişi Emmanuel Mignot'tur.

D) Araştırma sonunda Scott ve Mark bağışıklık sistemleri açısından karşılaştırılacaklar.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Uzay yolculuğuna katılmak ister miydiniz, istemez miydiniz? Bunu nedenleriyle açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Uluslararası Uzay İstasyonu'na 2023 yılında gidecek üç kişi, beş kişilik uzman ekip tarafından seçilecek. Halk arasından Uluslararası Uzay İstasyonu'na gitmek isteyenler mektupla taleplerini iletecek ve mektuplar arasından seçim yapılacak. Karşı tarafı ikna edebilirseniz yüz binlerce kişi arasından seçilen şanslı kişi siz olabilirsiniz.

Siz de Uluslararası Uzay İstasyonu'na 2023 yılında gidecek üç kişiden biri olmak istiyorsunuz. Seçici uzman ekibe kendinizi tanıtıp, talebinizi yazıp neden sizi seçmeleri gerektiğini en az 200 kelimelik bir mektup ile anlatınız.

HAZIRLIK

1. Sizce takıntı bir hastalık olabilir mi? Nedenleriyle açıklayınız.
2. Yakın çevrenizde ya da yaşadığınız toplumlarda insanların sahip oldukları takıntıları gözlemleyebildiniz mi? Gözlemlediğiniz takıntılar varsa bunlar hakkında bilgi veriniz.

OBSESİF KOMPULSİF BOZUKLUK

(1) **Obsesif**-kompulsif bozukluk, toplumda "takıntı hastalığı" olarak da bilinen bir **kaygı** bozukluğudur. En temel belirtileri, hastanın zihnine kontrolü dışında giren ve kendi çabasıyla zihninden çıkaramadığı düşünceler, **imge**ler, **dürtü**ler ve bunların neden olduğu davranışlar (kompülsiyon, zorlantı) dır. Yaşam boyu yaygınlığı %2-3'tür. Kadın ve erkeklerde hemen hemen eşit oranda görülür. Ortalama başlangıç yaşı 20'li yaşların başlarıdır. Daha önce kaygı bozukluklarının bir alt türü iken son sınıflandırma sisteminde (DSM-5) ayrı bir bozukluk olarak belirtilmiştir. Çeşitli alt tipleri olan bu bozukluğun en sık karşılaşılan tipleri "mikrop, kir bulaşma" ve "bir işi, eylemi yapıp yapmadığından emin olamama" obsesyonlarının olduğu alt tiplerdir. Hastalar, bu takıntılı düşüncelerin yarattığı kaygıyı ortadan kaldırmak için bazı davranışlar gerçekleştirirler. Örneğin, kirli olduğunu düşündüğü bir yere dokunan bir hasta defalarca ve dakikalarca ellerini yıkayabilir. Evinden çıkarken ocağı kapatıp kapatmadığından, ütünün fişini çekip çekmediğinden emin olamayan bir hasta tekrar tekrar bunları kontrol edebilir. **Bu davranışların** sayısı ve yoğunluğu arttıkça bireyin günlük yaşamı önemli derecede etkilenecektir. Daha sık görülen bu **obsesyon**lar dışında aşağıdaki obsesyonlara da rastlanır.

(2) Düzen-**simetri** obsesyonları: Bu tür obsesyonu olan kişiler her şeyi tamamen doğru bir şekilde ve her zaman aynı biçimde düzenlemeye çalışırlar. Birilerinin eşyalarına dokunmasına veya karıştırmasına **direnç** gösterirler. İstedikleri düzene ulaşmak için saatlerini harcayabilirler. Sayı sayma obsesyonları: Bu obsesyonlara sahip bireyler düşündükleri ya da gördükleri sayıları saymaktan kendilerini alamazlar. Ellerin belirli sayıda sabunlanması, tek ya da çift sayılı ev ya da otomobillerin uğursuz kabul edilmesi gibi. Dinsel obsesyonlar: Bu tür obsesyonlar kişinin zihnine çoğunlukla **ibadet** yaparken takılır. Örneğin, namaz sırasında akla gelen küfürler, kutsal kavramlara kötü sözler söyleme-küfretme, abdestin sürekli olarak bozulduğunu düşünme gibi. **Bu durumda** sık sık duaları tekrarlar ve ibadetim kabul olmadı mı kaygısıyla tekrar tekrar namaz kılabilirler. Zarar verme/saldırganlık obsesyonları: Bu kişiler yapmayacaklarını bilseler bile özellikle sevdikleri birine zarar vermekten korkarlar ve bu kaygılarını engelleyemezler. Örneğin, "Acaba bıçağı alıp çocuğuma batırır mıyım?" vb. gibi korkulara kapılabilirler. Bu korkuyu hafifletebilmek için bazen belirli eylemleri belirli sayıda yaparlar ya da zarar vermesi olası nesneleri (bıçak gibi) kilit altında tutarlar. Obsesif kompulsif bozukluğun tedavisinde ilaçlar (antidepresanlar, bazı antipsikotik ilaçlar vd.) ve **psikoterapi** kullanılır. **Bunlar** bir arada kullanıldığında tedavinin başarı oranı ve kalıcılığı artacaktır. En sık kullanılan psikoterapi yöntemi bilişsel-davranışçı **terapi**dir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. obsesif** (prg 1)
——— **2. kaygı** (prg 1)
——— **3. imge** (prg 1)
——— **4. dürtü** (prg 1)
——— **5. obsesyon** (prg 1)
——— **6. simetri** (prg 2)
——— **7. direnç** (prg 2)
——— **8. ibadet** (prg 2)
——— **9. psikoterapi** (prg 2)
——— **10. terapi** (prg 2)

a) Kötü bir sonuç doğacak diye duyulan üzüntü, tasa.
b) Kişiyi rahatsız eden, tekrarlayıcı ve zorlayıcı düşünceler, duygu veya dürtüler.
c) Fizyolojik ya da ruhsal dengenin değişmesi sonucu ortaya çıkan ve canlıyı türlü tepkilere sürükleyebilen, kaynağı duygulanım olan içsel gerilim.
ç) Takıntılı.
d) İki ya da daha çok şey arasında konum, biçim ve belirli bir eksene göre ölçü uygunluğu, bir eksenin iki bölgesinin yapı ve biçim benzerliği.
e) Bir etkiye karşı koyma, dayanma gücü.
f) Düşsel olarak tasarlanan ve gerçekleşmesi özlem olarak duyumsanan şey, düş.
g) Ruhsal tedavi.
ğ) Güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken.
h) Allah'ın buyruklarını yerine getirme, tapınma.
ı) Tedavi.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu davranışlar (prg 1) .....

b) bu durumda (prg 2) .....

c) bunlar (prg 2) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Obsesif kompulsif bozukluk 20'li yaşların sonuna doğru baş gösterir.

( ) ( ) **2.** Sayı sayma obsesyonları gördükleri ya da düşündükleri sayıları saymaktan kendilerini alamazlar.

( ) ( ) **3.** Obsesif kompulsif bozukluk erkeklerde daha çok görülür.

( ) ( ) **4.** Obsesif kompulsif bozukluğun ilaçla da tedavisi mümkündür.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi metinde geçen obsesyon tiplerinden değildir?

A) Dinsel
B) Biriktirme
C) Düzen, simetri
D) Sayı sayma

2. **Obsesif kompulsif bozukluğun belirtileri aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?**
   A) Sürekli gülmek ya da ağlamak
   B) Kendine zarar vermek
   C) Uykusuzluk ya da sürekli yorgunluk
   D) Zihindeki düşünceleri kontrol edememek

3. **Metinde aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?**
   A) Obsesif kompulsif bozukluk nedir?
   B) Obsesif kompulsif bozuklukla ilgili çalışmalar nelerdir?
   C) Obsesif kompulsif bozukluğun en çok karşılaşılan alt tipleri nelerdir?
   D) Obsesif kompulsif bozukluk hangi yaşlarda başlar?

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Herhangi bir takıntınız var mı? Ya da çevrenizde tanıdığınız takıntılı kişiler varsa bu kişilerin takıntıları nelerdir? Örneklerle açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Bir psikoterapiste takıntılarınızdan dolayı gittiğinizi düşünün. Bir obsesif kompulsif bozukluk tipi seçip yaşadığınız sorunları anlatınız.

HAZIRLIK

1. Alternatif tıp hakkında neler düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.
2. Hangi aralıklarla doktora gidiyorsunuz? Bu durumu sebepleriyle açıklayınız.
3. Aile bireylerinizin kendilerinin yaptığı geleneksel ilaçlar var mı? Varsa bu ilaçlar işe yarıyorlar mı? Açıklayınız.

TARÇIN VE KAN ŞEKERİ

(1) Tarçın, Asya **kültüründe** **geleneksel** olarak hasat edilen bir ağaçtır. Tarihi 4000 yıl öncesine dayanan en eski bitkisel ilaçlardan biridir. Son dönemde yapılan çalışmalarda tarçının; güçlü antioksidan, anti inflamatuar, vasodilator (damar tıkanıklıklarını açan), antitrombotik, antiülseratif, antialerjik ve antibakteriyel özelliklere sahip olduğu gösterilmiştir.

(2) Çalışmalar daha çok tarçının insülin **direnci**, metabolik sendrom ve tip 2 Diabetes Mellitus gibi hastalıkların tedavi veya önlenmesindeki etkisi üzerinde yapılmıştır. Tip 2 diyabet kompleks metabolik hastalıktır ve insülin direnci metabolizması tam olarak anlaşılamamıştır. Ancak insülinin **sinyal** yolundaki hasardan kaynaklandığı bilinmektedir. **Bunun sonucunda** insülin direnci oluşmaktadır. Böylece hücreler tarafından glukoz kullanılamamakta, kanda glukoz seviyesi artmaktadır. Bireylerin diyet, obezite, genetik yatkınlık gibi faktörleri ile birleşince tip 2 diyabet meydana gelmektedir.

(3) Yapılan çalışmalarda, tarçının bazı türlerinin insülin benzeri madde olarak hareket ettiği ve hücresel glukoz metabolizmasını uyardığı gözlemlenmiştir. Tarçının tip 2 diyabetin kontrolünü sağladığı kesin olmamakla beraber glukoz dengesini sağladığına dair güçlü kanıtlar vardır . Tarçında bulunan prosiyanidin tip A polimerleri, insüline hassasiyeti arttırarak etki gösterir. Tarçından elde edilen suda çözünen polifenol polimerlerinin insüline bağımlı glukoz metabolizmasını 20 kat artırdığını bulmuşlardır

(4) Yapılan başka bir çalışmada tarçının farelerde glukoz ve insülin metabolizmasını geliştirdiği bildirilmiştir. İnsanlar üzerinde yapılan çalışmalar ise farklılık göstermekle beraber sağlıklı bireylerde tarçın tüketiminin olumlu etkilerinin olduğunu gösterilmiştir. 7 sağlıklı bireye 3 farklı oral glukoz testi uygulanmıştır. Buna göre bireyler 5 g plasebo, 5 g tarçın ve oral glukoz tolerans testinden 12 saat sonra 5 g tarçın tüketmişlerdir. Tarçın alan grupta toplam kan glukoz cevabında anlamlı derecede düşüş olmuş ve insülin duyarlılığı gelişmiştir. Bu deney göstermektedir ki insanlarda tarçın tüketimi kan şekeri kontrol ve insülin **duyarlılığı** için önemlidir. Yine aynı araştırmacıların 2009 yılında yaptıkları diğer çalışmada tarçının 14 günlük **periyotlarda** tarçın tüketiminin glukoz ve insülin hassasiyetinde gelişme meydana getirdiği gözlemlenmiştir. Yapılan başka bir çalışmada; tarçın tüketiminin 14 sağlıklı birey üzerinde mide boşalma hızı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. 6 gram tarçın içeren puding tüketimi, gastrik boşalmayı yavaşlatarak tokluk kan glukoz seviyesini düşürmüştür. Fakat aynı etki 1 gram ve 3 gram tarçın tüketimi sonucunda gözlemlenmemiştir.

(5) 40 yaş üzerindeki 60 gönüllü hasta ile yapılmış plasebo kontrollü bir çalışmada, gönüllülere ilk 40 gün yemeklerden hemen sonra 1, 3 ve 6 g tarçın tozu verilmiş, sonraki 20 gün plasebo tedavisi uygulanmıştır. Tarçın ile tedavi edilen grubun serum glukoz düzeyleri %18-29 oranında düşmüştür. Tip 2 diyabetli 79 hasta ile yapılan 4 aylık süren diğer bir klinik çalışmada günde 3 g suda çözünen tarçın **bileşeni** tüketen hastaların açlık plazma glukoz seviyelerinde anlamlı düşüş olduğu görülmüştür.

(6) HbA1C seviyesi 7'den büyük olan 109 tip 2 diyabetli hastada 90 gün boyunca günlük 1 g tarçın kapsülü tüketiminin HbA1c seviyesini anlamlı derecede düşürdüğü tespit edilmiştir. 137 tip 2 diyabet hastası diyabet hastası 2 ay süreyle 500 mg tarçın kapsülü kullanımının açlık ve tokluk kan şekeri seviyesinde azalma meydana getirdiğini belirtmişlerdir.

(7) Metabolik sendrom **tanısı** konmuş bireyler üzerinde yapılan bir çalışmada ise günde 500 mg tarçın kapsülü açlık kan glukoz seviyesinde olumlu gelişme sağladığı gösterilmiştir. Fazla kilolu ve obez 22 hastada 12 hafta süreyle günde 2 kez 250 mg tarçın kapsülü tüketiminin açlık plazma glukoz seviyesini azalttığı gösterilmiştir

(8) Yapılan çalışmalarda günlük tüketilmesi gereken miktar belirtilmemiştir. Ancak çalışmalardan elde edilen bilgilere göre ≥ 3 gram (1 çay kaşığı) tarçın tüketimi etkili olabilmektedir. Tarçının olumsuz yan etkisini gösteren çalışmalar yoktur. Hamilelerde kullanımının etkisini gösteren çalışmalar yoktur. Tip 2 diyabetli olanlarda orta ya da hafif insülin direnci olan bireylere göre daha etkili olduğu belirtilmiştir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. kültür** (prg 1)

——— **2. geleneksel** (prg 1)

——— **3. direnç** (prg 2)

——— **4. sinyal** (prg 2)

——— **5. duyarlılık** (prg 4)

——— **6. periyot** (prg 4)

——— **7. bileşen** (prg 5)

——— **8. tanı** (prg 7)

a) Bir şey bildirmek için verilen işaret.

b) Duyarlı olma durumu, duygunluk, hassasiyet.

c) Vücut esenliği, esenlik, sıhhat.

ç) Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde toplum tarafından yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ve araçlar.

d) Dayanma, karşı koyma gücü, mukavemet.

e) Hastalığın ne olduğunu araştırıp ortaya koyma, teşhis.

f) Geleneğe dayanan, gelenekle ilgili olan, ananevi.

g) Bir bileşke oluşturan kuvvetlerin her biri.

ğ) Dönem.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunun sonucunda (prg 2) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Tarçın sağlık açısından faydalıdır.

( ) ( ) **2.** Tarçın, Asya kültüründe yetişen bir ottur.

( ) ( ) **3.** Kalp ve damar sağlığı için tarçın tüketilmelidir.

( ) ( ) **4.** Bireylerin genetik yatkınlıkları tip 2 diyabeti tetikler.

( ) ( ) **5.** Diyabetle ilgili ilaçlar, kediler üzerinde denenmiştir.

( ) ( ) **6.** Günlük tüketilmesi gereken tarçın miktarı kişiden kişiye göre değişebilir.

( ) ( ) **7.** Tarçının olumsuz yan etkileri de vardır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Metne göre aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Tarçın ekşimsi bir tada sahiptir.

B) Tarçın bitkisi tedavi amaçlı kullanılabilir.

C) Tarçın, Asya kökenli bir bitkidir.

D) Tarçının tarihi 4000 yıl öncesine dayanır.

2. **Metne göre hangi hastalığa yönelik araştırmalar yapılmamıştır?**
   A) İnsülin direnci
   B) Metabolik sendrom
   C) Anemi
   D) Tip 2 Diabetes

3. **Metne göre kişiden kişiye değişmekle birlikte, günlük tüketilmesi gereken tarçın miktarı ne kadardır?**
   A) 5 gr B) 3 mg C) 5 mg D) 3 gr

4. **Metne göre aşağıdaki bilgilerden hangisi doğrudur?**
   A) Çalışma 40 yaş ve altı insanlarla yapılmıştır.
   B) Çalışmaya 70 kişi katılmıştır.
   C) Tarçın kullanan hastaların serum glukoz değerleri düşmüştür.
   D) Hastalara tarçın takviyesi yemek öncesinde uygulanmıştır.

5. **Metinden, hamilelikte tarçın kullanımıyla ilgili hangi bilgiye ulaşılabilir?**
   A) Bebeğin gelişimi açısından faydalıdır.
   B) Annenin sağlığı açısından faydalıdır.
   C) Erken doğum ihtimalini azaltır.
   D) Hamilelerde tarçın kullanımıyla ilgili bir araştırma yoktur.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Beslenmenin sağlık üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir? Neyi, ne kadar, ne zaman tüketmeliyiz? Anlatınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

"Sağlıklı beslenme, hastalık, tedavi, uzun yaşam, genetik hastalıklar, teknoloji" kavramlarını kullanarak bir metin yazınız.

HAZIRLIK

1. Otizm hakkında bilginiz var mı? Çevrenizde bu durumda olan insanlar gördünüz mü? Anlatınız.
2. Toplumunuzda otizm, asperger sendromu gibi hastalıklara sahip insanlara nasıl yaklaşılmaktadır? Açıklayınız.

ASPERGER SENDROMU

(1) Asperger sendromu, çocukluk çağında ortaya çıkan genetik geçişli bir sorundur. Sendromun ana belirtisi aşırı içe kapanıklık durumudur. Tekrarlayıcı davranışlar, **tekdüze** bir konuşma, belli bir konuya abartılı ilgi diğer önemli belirtilerdir. Hastalık, 3-4 yaşlarından sonra yavaş yavaş belli olmaya başlar. Çocuklar genellikle 3-4 yaşına kadar yaşıtları gibi davranıp, hareket ederler. Erkek çocuklarında daha sık görülür. Aspergerli çocuklarla ilgili en büyük tereddüt her içe kapanık, sosyal iletişimi zayıf, çocuğun bu sendroma dahil edilmesidir. Çünkü ailenin aşırı korumacılığı, aşırı eleştiri sonucu ortaya çıkan güvensizlik ve **buna** bağlı sosyal iletişimde başarısızlık **onların** asperger sendromlu olduğunu düşündürebilir.

(2) Asperger sendromu otizm içinde çok fonksiyonlu, en fazla yüz güldüren bir **spekturumda** değerlendirilir. Asperger sendromuna sahip olan çocuklarda aşırı içe kapanıklık durumu ana belirtidir. Hastalığın diğer karakteristik özellikleri şöyle sıralanabilir: Bu çocuklar çevreye **duyarsızdır**. Sorulara her zaman uygun yanıt vermezler. Tekrarlayıcı davranışları vardır. Duruma uygun olmayan **mimik** ve jestlere sahiptirler. Konuşmaları uygun ifade ve tonlamadan yoksundur, bu nedenle tekdüze, motor gibi konuşurlar. Çevrelerindeki insanlarla empati (kendisini **diğerlerinin** yerine koyma) yapamazlar. Karşılarındaki insanların duygularını, sözel olmayan iletişimi anlayamazlar. Belli bir konuya abartılı ilgi duyarlar. Otomobil, uzay, ağaç çeşitleri gibi konularda her ayrıntıyı bilirler. Arabaları motor sesinden bile tanıyabilirler.

(3) Aspergerli çocuklar bebeklik yıllarında sağlıklı gelişirler. Oysa **otistik** çocuklar çok daha erken belirti verirler, çevreleriyle iletişimleri yoktur, konuşma gecikmesi vardır. Aspergerli çocuklarda konuşma gecikmesi yoktur. Ama hareketlerini kontrol etmekte zorluk çekerler, **sakarlık** belirgindir. Fiziksel görüntüleri normaldir ama tuhaf mimik ve jestleri vardır. Asperger, yaş ilerledikçe daha belirginleşir. Çünkü sosyal iletişimde ciddi **handikaplar** ortaya çıkar. Ama eğitimlerini tamamlayabilirler. Hatta derslerinde başarılı bile olurlar. Yetişkin dönemlerinde kendilerine uygun iş bulabilirler ve yönlendirildikleri takdirde çalışabilirler. Ama insanlarla yüz yüze diyalog kurmayacakları, organizasyon, yaratıcılık ve el becerisi gerektirmeyen, zaman baskısı olmayan, korunmalı, rutin, tek düze işlerde çalışabilirler. En büyük sorun işe kabul edilirken yaşanır. Sorulara düzgün yanıtlar veremedikleri için mülakat gerektiren işlerde başarılı olamayabilirler.

(4) Sendoruma bağlı olarak **buluğ** çağından itibaren ruhsal sorunlar ortaya çıkabilir. Aspergerli çocuklar 8-9 yaşından itibaren yoğun kaygı duyarlar. Toplumla uyum içinde olmadıklarının farkındadırlar. Hastalığın otizmden ayrılan diğer bir noktası budur. İçe kapanıktırlar ama iletişim için isteklidirler. Ne yapacaklarını bilemezler, yaklaşımları genellikle insanları uzaklaştırır. Yaşıtları tarafından dışlanıp, alay edilirler. Depresyona girebilirler. **Takıntıları**, dikkat bozukluğu, aşırı hareketlilik olabilir. Bu sorunların tedavi edilmesi ve yönlendirilmesi aspergerli çocuğun yaşamını kolaylaştırır. **Bunlar** tedavi edilmezse sendrom daha da ağırlaşıp çocuğun hayat kalitesini düşürür.

(5) Aspergerli çocuklarda eğitim çok önemlidir. Sosyal ve iletişim alanında ve davranış eğitiminde ciddi desteğe ihtiyaç duyarlar. Katı kurallar ve **rutine** bağlı oldukları göz önüne alınarak olumlu alışkanlıklar edinirken bu özelliklerinden yararlanılmalıdır. Ayrıca Aspergerli çocukların ailelerinin eğitilmesi de önem taşımaktadır. Aile, çocuğa hangi durumda nasıl davranacağını, sosyal taleple karşılaştıklarında bununla nasıl baş edeceğini, sorun yaratacak durumları tanıtıp, konuşurken nasıl tonlama yapacağını öğretebilir. Ayrıca aspergerli çocukların eğitim gördükleri okulla da işbirliği yapılması, bu çocukların özelliklerinin eğitimcilere anlatılması gerekir. Aspergerli çocuklar erişkin yaşa geldiklerinde uygun eğitim ve uygun iş seçmişlerse kendilerine yetebilirler. **Kendilerini tolere** edecek eş bulabilirlerse evlenebilirler. Asperger **sendromu** olan insanlar sosyal olabilmek için çabalar ama başaramaz. Yüz ifadeleri gibi sözel olmayan sinyalleri anlamakta güçlük çekerler. Tek düze, hızlı, duygudan yoksun konuşurlar. Sözcüklerin mecazi anlamlarını anlamakta güçlük çekerler. Hayal gücü

eksikliği vardır. Soyut düşünmede zorlanırlar. Sakarlık, asperger sendromu olanlarda belirli bir özellik olarak dikkat çeker. Bisiklet sürmek gibi koordinasyon gerektiren becerilerde zorluk yaşarlar.

(6) İçe kapanıklık, **şizoid** kişilik, depresif mizaç, güvensiz çocuklar, girişimi engellenen çocuklar, aileleri tarafından engellenen çocuklar, aşırı korumacı ailelerde yetişen çocukların ortaya koyduğu davranışlar bu sendrom ile karışabilir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. spektrum** (prg 2)	a) Sıradanlık.
——— **2. sendrom** (prg 5)	b) Çeşitlilik.
——— **3. tekdüze** (prg 1)	c) Engel.
——— **4. duyarsız** (prg 2)	d) İçe yönelik olan; sosyal etkileşime ve iletişime zarar veren bir rahatsızlık.
——— **5. mimik** (prg 2)	e) Hoş görmek, telafi etmek.
——— **6. otistik** (prg 3)	f) Hassas olmayan.
——— **7. sakarlık** (prg 3)	g) Yüz, el ve kol hareketleriyle düşünce anlatma.
——— **8. handikap** (prg 3)	h) Sık sık hata yapma durumu.
——— **9. buluğ** (prg 4)	ı) Ergenleşme.
——— **10. takıntı** (prg 4)	i) Bir şeye hastalık derecesinde düşkün olma.
——— **11. rutin** (prg 5)	j) Toplum ve insanlardan kaçma durumu.
——— **12. tolere** (prg 5)	k) Değişmeyen.
——— **13. şizoid** (prg 6)	l) Belirge.
	m) İstek.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) onlar (prg 1) .....

b) buna (prg 1) .....

c) diğerleri (prg 2) .....

d) bunlar (prg 4) .....

e) kendileri (prg 5) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) 1. Asperger sendromu çocukluk çağında ortaya çıkan genetik geçişli bir sorundur.

( ) ( ) 2. Asperger sendromlu çocuklar genellikle 3-4 yaşına kadar normal davranır.

( ) ( ) 3. Ailenin yanlış davranışları çocuğun asperger sendromlu olduğunu düşündürebilir.

( ) ( ) 4. Asperger sendromlu çocuklar evlenemezler.

( ) ( ) 5. Asperger sendromlu çocuklar sosyal ortamlarda mutlu olurlar.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi Asperger sendromlu çocukların özelliklerinden biri değildir?**
   A) Çevreye duyarsızdır.
   B) Duruma uygun olmayan mimik ve jestler kullanırlar.
   C) Motor gibi konuşurlar.
   D) Duygularını hemen belli ederler.

2. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?**
   A) Asperger sendromu sonradan edinilen bir hastalıktır.
   B) Kız çocuklarda daha fazla görülür.
   C) Empatik ve sempatiklerdir.
   D) Sakarlık tipik özelliklerinden biridir.

3. **Aşağıdakilerden hangisini Asperger sendromlu bir çocuğun yapması beklenemez?**
   A) Tekdüze bir iş ortamı sağlama
   B) Kendi hâlinde yaşama
   C) Kalabalıkta konuşma yapmaktan haz alma
   D) Toplumdan uzaklaşma

4. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) Tedavi edilmezse sorun büyüyebilir.
   B) Ailenin iletişimde çok fazla bir etkisi yoktur.
   C) Ergenlik çağından itibaren diğer psikolojik sorunlar otaya çıkabilir.
   D) Asperger sendromu, otizm içerisinde en fazla tedaviye cevap alınan çeşittir.

5. **Aşağıdakilerden hangisi Asperger sendromuna sahip bir birey için uygun bir meslek değildir?**
   A) Terzi
   B) Mimar
   C) Aşçı
   D) Halkla ilişkiler uzmanı

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Asperger sendromlu insanlarla iletişim nasıl olmalıdır? Tartışınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Asperger sendromunun özelliklerini dikkate alarak onlar için örnek bir yaşam alanı tasarlayınız.

HAZIRLIK

1. Evrim hakkında neler biliyorsunuz? Açıklayınız.
2. Evrimin hâlâ devam ettiğini düşünüyor musunuz? Düşüncenizi nedenleriyle açıklayınız.
3. Tarih öncesinde yaşayan insanlar hakkında neler biliyorsunuz? Açıklayınız.

EVRİMİN VÜCUDUMUZDAKİ İZLERİ

(1) Bilimsel araştırmalar gösteriyor ki insanların 55-65 milyon yıl önce başlamış olduğu bir **evrim** yolculuğu var. Elbette bu uzun süreçte vücudumuzda çok çeşitli değişimler yaşandı. Bugün fark etmesek de **bu** yolculuğun ayak izleri vücudumuzda hâlen bulunmaktadır. Yirmilik dişlerimizden tutun, kulaklarımızı oynatabilmemize kadar vücudumuzdaki pek çok özellik bu evrim yolculuğunun bir parçasıdır.

Tüylerimizin Ürpermesi

(2) İnsanlar korktuğunda, kızdığında veya üşüdüğünde tüyleri **ürperir**. Pek çok farklı canlıda da **bu** gözlemlenebilir. Örneğin, kedilerin ve köpeklerin de tüyleri ürperir, aynı zamanda kirpilerin de sırtındaki **diken**ler kabarır. Soğuk havalarda ürperen tüyler, deri ve tüyün arasındaki havayı hapseder ve böylelikle vücudu ısıtır. Korkan bir hayvanın da tüyleri ürperir çünkü bu şekilde o, kendini daha büyük gösterir ve düşmanını korkutur. İnsanlar artık bundan, hayvanlar gibi yararlanmıyor elbette ama atalarımızın kullandığı bu mekanizma, vücudumuzda hâlâ mevcuttur.

Ceykıpsın (Jacobson) Organı

(3) Ceykıpsın organı, hem hayvan anatomisinin büyüleyici parçalarından birisidir hem de bizlere cinsellik tarihimiz hakkında pek çok bilgi vermektedir. Burunda bulunan bu organın özelliği, feromonları (vücut dışına salgılanan hormonlar) saptamamıza yardımcı olmasıdır. Bu organ bazı hayvanların karşı cinsi bulmasına ve potansiyel tehlikeleri saptamasına imkân verir. İnsanlar Ceykıpsın organıyla doğarlar ancak bu organ hızlı bir şekilde özelliğini kaybeder. Bir zamanlar, henüz iletişim mevcut değilken, insanlar, eşlerini bulmak için bu organı kullanmış olabilir.

Yirmilik Dişler

(4) Atalarımız genellikle bitkilerle beslendiği için daha hızlı yemek zorundaydılar çünkü hem doyabilmek hem de dış tehlikelerden korunabilmek için bu gerekliydi. Bu sebeple de azı dişlerimiz ortaya çıktı. Vücut için bu yönde evrimleşmek oldukça gerekliydi çünkü yediklerimizde bulunan **selülozu** hazmetmemiz gerekiyordu. Ancak değişen hayatımızla birlikte çenelerimiz küçüldü ve yirmilik dişlerimiz artık gereksiz hâle geldi. Elbette, bazı insanlarda hâlâ yirmilik dişler varken bazılarında bunlar mevcut değildir.

Üçüncü Göz Kapağı

(5) Hiç, bir kediyi gözünü açıp kapatırken izlediniz mi? Bizimkinin aksine onlarda üçüncü göz kapağı yani plicasemilunaris mevcuttur. Hayvanlar âleminde üçüncü göz kapağına sahip bir hayvan bulmak oldukça zordur. İnsanlarda da yapısal olarak artık işlevini yitirmiş olan bir göz kapağı mevcuttur ancak bu, oldukça küçük ve doğal olarak artık **işlevsiz** bir hâlde bulunmaktadır. Yarı saydam hâlde bulunan bu organın asıl işlevi gözü nemlendirmek, gözü dışardan gelen kirlere karşı korumaktır. Bu organı artık kullanmıyoruz çünkü bazı hayvanların aksine hayatta kalmak için böyle bir organa artık ihtiyacımız yoktur.

Apandis

(6) Hepimizin bildiği gibi artık işlevsiz bir organ hâline gelmiş olan apandis, sindirim sistemimizde bulunur. Enfeksiyon kaptığında ameliyatla vücudumuzdan alınan bu organ, bu sayede sıklıkla gözlemlenir hâle gelmiştir. Asıl amacının hâlâ tartışılıyor olmasına rağmen, çoğu bilim insanı bu konuda Darvin'in (Darwin) söylediklerine katılır. Darwin'e göre selülozu sindirmek için bize, bu organ yardımcı olmuştur. Değişen yaşam şeklimizle birlikte apandis, işlevini yitirmiştir ancak hâlâ vücudumuzun bir parçası olarak var olmaya devam etmektedir.

Kuyruk Sokumu Kemiği

(7) Bu kemik, ilk insanlarda bir **kuyruğun** mevcut olduğunun kanıtıdır. Elbette hiçbirimizde artık bir kuyruk yok ancak kuyruk sokumu kemiği hâlâ vücudumuzda mevcuttur. Kuyruğa olan ihtiyacımız zaman içinde ortadan kalktı çünkü hayat şeklimiz değişti. İnsanlar başlangıçta ağaçlarda yaşarken zamanla su kenarlarında yaşamaya başlamıştır. Bu sebeple de kuyruğa ihtiyacımız kalmamıştır. Ancak bugün bile kuyruk sokumu kemiğine ihtiyacımız vardır. Çünkü bu kemik, anüsün yerini belirleyip oturup kalkarken ya da yaslanırken omurgamıza destek olmaktadır.

Dış Kulak Kasları

(8) Bu kaslar dışardan gelen seslere **odaklanmamıza** yaramaktadır. İnsanlarda hâlâ bu kaslar mevcutken bazı hayvanlarda örneğin, kedilerde bu kaslar daha gelişmiştir ve bu sebeple de varlığı kolayca gözlemlenebilmektedir. Hayvanlarda olduğu kadar işlevsel olmasa da bu kaslar, bizim de kulaklarımızı hafifçe oynatmamıza yardımcı olmaktadır. İstemli şekilde hâlâ pek çok insan kulaklarını hareket ettirebilirken bazı insanlar bu **yeteneğe** sahip değildir.

Ayak Tabanı Kasları

(9) Hayvanlar, özellikler maymunlar, tıpkı elleriyle yapabildikleri gibi ayaklarıyla da çeşitli nesneleri kavrayabilir. İşte, bu kavramayı sağlayan şey ayak tabanı kaslarıdır. Bu kaslar insanlarda da mevcuttur ancak işlevini kaybettiklerinden bugünlerde gerekli durumlarda, estetik operasyonla, vücudun farklı noktalarına nakledilmektedir. Bu kaslar o kadar önemsiz hâle gelmiştir ki artık yeni doğan bebeklerin %9'unda bu kaslar bulunmamaktadır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. evrim** (prg 1)

——— **2. ürpermek** (prg 2)

——— **3. diken** (prg 2)

——— **4. selüloz** (prg 4)

——— **5. işlevsiz** (prg 5)

——— **6. kuyruk** (prg 7)

——— **7. odaklanma** (prg 8)

——— **8. yetenek** (prg 8)

a) Bitki hücre duvarının esas yapısını oluşturan ve glikozdan yapılmış bir polisakkarit.

b) Odaklanmak işi, fokuslanma.

c) Hayvanların çoğunda, gövdenin sonunda bulunan, omurganın uzantısı olan uzun ve esnek organ.

ç) Tasa, kaygı.

d) İşlevi olmayan.

e) Bazı bitkilerin dal, yaprak, meyve kabuğu vb. bölümlerinde ve bazı hayvanların derisinde bulunan sert, ucu sivri ve batıcı çıkıntılardan her biri.

f) Bir kimsenin bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği, kabiliyet, istidat.

g) Bir canlıyı ötekilerden ayırt eden biçimsel ve yapısal karakterlerin gelişmesi yolunda geçirilen bir dizi değişme olayı, tekâmül.

ğ) Korku, tiksinti, üşüme vb. yüzünden tüylerin dikilip derinin nokta nokta kabarmasıyla görülen ani titreme.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) **bu** (prg 1) .....

b) **bu** (prg 2) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) 1. Evrimin gerçekleşmesi için uzun yıllar gereklidir.
( ) ( ) 2. Yirmilik dişlerimiz yediğimiz etleri daha kolay parçalamamızı sağlar.
( ) ( ) 3. Darvin'e göre apandis, selülozu sindirebilmemize yardımcı olur.
( ) ( ) 4. Günümüzde yeni doğan bebeklerde ayak tabanı kası yoktur.
( ) ( ) 5. Kedilerin dış kulak kasları insanlarınkine oranla daha gelişmiştir.
( ) ( ) 6. Kuyruğa ihtiyacımız olmasa da kuyruk sokumu kemiğine hâlâ ihtiyacımız vardır.
( ) ( ) 7. Bütün hayvanlarda üçüncü göz kapağı vardır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi evrimin vücudumuzdaki izlerinden birisi değildir?**
   A) Tüylerin ürpermesi
   B) Yirmilik dişler
   C) Kulak memesi
   D) Apandis

2. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Dış kulak kasları sesleri işitmemize yardımcı olur.
   B) Ayak tabanı kasları bebeklerde görülmez.
   C) Kuyruk sokumu kemiği oturup kalkmamızı ve yaslanmamızı kolaylaştırır
   D) Üçüncü göz kapağımızı kullanmayız.

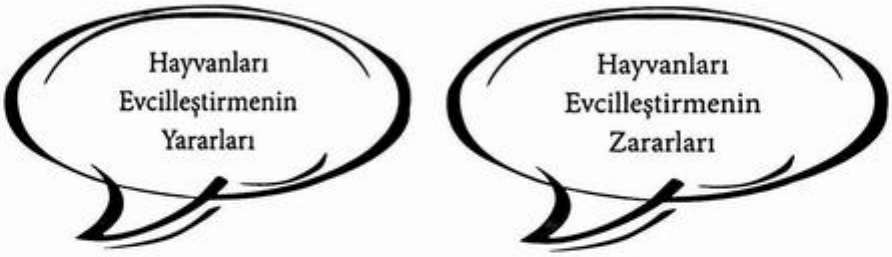
3. **Aşağıdakilerden hangisi tüylerimizin ürpermesinin faydalarından birisidir?**
   A) Çarpma ve yaralanmalara karşı vücudu korur.
   B) Terleme yoluyla vücut ısısını düşürür.
   C) Bağışıklığı güçlendirir.
   D) Vücut ısısını arttırır.

4. **Metne göre dış kulak kasları ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Dışarıdan gelen seslere odaklanmamıza yarar.
   B) İnsanlarda artık dış kulak kasları bulunmamaktadır.
   C) Kedilerde çok belirgin olarak görülür.
   D) Bu kaslar kulağı oynatmaya yardım eder.

5. **Metne göre yirmilik dişlerle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Günümüzde insanın çenesi küçüldü ve yirmilik dişler gereksiz hâle geldi.
   B) Günümüzde bazı insanlarda hâlâ yirmilik diş vardır.
   C) Kadınların çoğunda yirmilik diş yoktur.
   D) İnsanların beslenme şekilleri yirmilik dişleri de etkilemiştir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Hayvanların evcilleştirilmesinin insanoğlu için yararları ve zararları nelerdir? Tartışınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Vücudunuza yeni bir özellik ekleme şansınız olsaydı, nasıl bir özellik eklerdiniz? Bu özellik hayatınızı nasıl etkilerdi? Biyolojik olarak nasıl görünürdünüz? Bunları detaylıca açıklayan bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Yemek seçiyor musunuz? Seçiyorsanız hangi yemekleri yemiyorsunuz? Neden?
2. Vegan beslenme hakkında ne biliyorsunuz? Açıklayınız.
3. Sizce ülkenizdeki insanlar sağlıklı besleniyorlar mı? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.

BİR BESLENME ALIŞKANLIĞINDAN DAHA FAZLASI: VEJETARYENLİK VE VEGANLIK

(1) Vejetaryenlik ve veganlık son yıllarda popülerleşmiş olsa da aslında tarihi sandığımız kadar yakın olmayan iki **felsefe**dir. En genel tanımıyla vejetaryenler et ve et ürünleri tüketmeyenler, veganlar ise hayvansal ürünler tüketmeyenlerdir. Bu iki grubun alt grupları da mevcuttur, bu alt gruplar farklı ilkelere uymayı şart koşabilir. Vejetaryenler ve veganlar hayvan hakları, bireysel sağlık, çevresel ve dinsel **kaygılar** sebebiyle bu felsefeleri tercih etmiş olmaları ve tam olarak hangi ürünleri tüketip tüketmedikleri bakımından çeşitlilik ve ayrılık gösterirler. İnsanlar çok çeşitli sebepler yüzünden bu felsefeleri tercih edebilirler.

(2) Günümüz dünyasında yaşam koşullarının her geçen gün daha iyi olduğu bir gerçekliktir. Dünyanın insana sunduğu değişen standartlar, iyileşmiş yaşam koşulları ve ona eşlik eden lüksleri göz önüne alırsak çağdaş insanın eskisine göre sorgulamaya ve araştırmaya daha fazla fırsat bulabildiği ve bilgiye olan ihtiyacının oldukça arttığını çıkarmak mümkün görünüyor. Yaşadığımız çağın bilgi çağı olduğu ifadesi aslında boş bir **klişe**den öte içinde var olduğumuz çağla alakalı en çarpıcı olgulardan biri olmalı. 21. yüzyıl insanının bilgi olgusu üzerine daha önce hiç olmadığı kadar eğiliyor olması bilginin gerçek kıymetinin aslında yenice kavranabiliyor olduğunu gösteriyor ki bu bizi başka bir sorgulamaya itiyor. Bilgiye olan düşkünlük insan türetimi olan **"ahlak"** kavramının güçlenmesine de yol açıyor olabilir mi? İnternetin yaygınlaşıp uluslararası kitlelerin iletişimini kolaylaştırması kimi taze ideolojiler, felsefeler veya dinlerin yaygınlaşmasında aktif rol oynadı. Yaşamak için en temel ihtiyaçlardan olan beslenme ihtiyacını giderme konusunda o kadar zorlanmayan çağdaş dünya insanı **tefekkür** etmeye fırsat ve güç buldukça ahlaksal birtakım sorgulamalardan kendini uzak tutamadı, bilgiye erişme arzusunu dindirmek için çaba göstermeye başladı. Artık bilgi aristokrasinin tekelinden çıkmış ve tüm "sosyal tabaka"ların insanlarına paylaştırılmaya başlanmış bir olguya dönüşmüştü. İnsan okudu, araştırdı, işitti, gördü ve hissetti. İnsan kalıplaşmış yargıları yıkmak, doğru bilinen yanlışlara karşı savaşmak istiyordu. Yazımı açmış bu cümleleri okumakta iseniz sizde bahsi geçen "insan" olmalısınız. Öyleyse daha fazla uzatmayarak tartışmama başlamak istiyorum.Öncelikle bu yazımın okuyucuları söz konusu iki felsefenin doğruluğuna ve gerekliğine ikna etmek için yazmamış olduğumu belirtmekte yarar vardır. Amacım bu iki felsefe doğrusunda yanılgıları ve önyargıları gidermek, bu felsefeleri tanıtabilmektir.

(3) Vejetaryenlik yaygın yanılgının aksine **salt** kırmızı et tüketmeme tavrı değildir. Vejetaryenler deniz canlıları dâhil bütün hayvan etlerini tüketmeye karşıdırlar. Hayvan eti ve kemiklerinden elde edilen kemik suyu veya jelatin, et suyu gibi şeyleri de tüketmezler. Bazı vejetaryenler yünden elde edilen eşyaların kullanılmasında ve ikinci el deri kullanımında sakınca görmezler. Deri eşya satın alarak insan, endüstriyelleşmiş hayvan yetiştiriciliğine ister istemez parasıyla destek olur ki bu vejetaryenlerin **motivasyonun** tam kendisidir. Veganlığı tercih etmek isteyenler genellikle ilkin vejetaryenliği benimseyerek işe başlar çünkü veganlık, vejetaryenizme kıyasla daha tutucudur ve esnek olmayan bir harekettir. Veganlar et dahil hiçbir hayvansal kaynaklı ürünü tüketmez ve kullanmaz. Süt ürünleri, bal ve yün kullanmadıkları arasındadır. Yetiştirilmesinde maymunların kabuklarını kırmaları üzere kullanıldığı Hindistan cevizini tüketmeme tutumu sergilerler. Veganların felsefelerini adanmış bir şekilde yaşayabilmeleri için satın alacakları veya kendilerine sunulan her şeye karşı temkinli yaklaşmaları beklenilir. Vejetaryen veya vegan toplulukları mensubu olmayan bireyler çoğu zaman kendilerini bu tür insanların kararlarının ne kadar radikal ve anlamsız olduğunu düşünürken bulur. Peki, bu felsefelerin temelinde aslında hangi motivasyonlar yatar?

Etik Kaygısı

(4) Hayvanların insanlara hizmet için yaratıldığı algısı uygarlıklar tarihi kadar eski bir yanılgıdır. Hayvanların sırf kendi ihtiyaçları için var olduğu düşüncesi insan egosunu okşayan, bana sorarsanız tehlikeli bir düşüncedir. Yaratıcı hiçbir canlıyı sömürülsünler diye yaratmamıştır. Sütü için hırpalanan hayvanlar, kürkü için vahşice katledilir. Çoğu vegan-vejetaryenler hayvan zulmüne karşı duruş amacıyla bu felsefeleri tercih eder.

Sağlıksal Kaygılar

(5) Et tüketimi çeşitli hastalıklarla sık sık ilişkilendirilir. Söz konusu topluluklara mensup kişilerin et tüketimine olan karşıtlığının altında etin sofralarımıza gelmeden önce maruz kaldığı çeşitli endüstriyel müdahalelerdir. Et ve süt üretim endüstrileri yükselen talebini karşılayabilmek ve her besi hayvanından alabildiği en çok verimi alabilmek için besi hayvanlarına türlü hormonlar ve kimyasallar enjekte etmekte bir sorun görmez. İnsanın ete karşı olan durdurulamaz arzusunu dindirmek hayvancağızlara kalmıştır. Hayvanlara enjekte edilen hormonlar ve kimyasallar, hayvanların ürettikleri sütlere karışarak bizim sindirim sistemimize ulaşır. **Bunun** insan vücuduna olan olumsuz etkileri çeşitli akademik çalışmalarla gözler önüne serilmiştir.

Çevresel Kaygılar

(6) Kontrolsüz bir şekilde artan dünya nüfusu et ve süt ürünleri tüketimine olan talebi hızlı bir şekilde artırmakta. Tüm insanlığa yetebilecek kadar yoğun bir üretime yetişebilmek için bazı çevresel hassasiyetlerin görmezden gelindiğine şahit olabilmekteyiz. Et üretimi için sarf edilen bitkisel besin kaynaklarıyla daha fazla insan beslenebileceği yaklaşımı çevreci vegan-vejetaryenler için en sağlam motivasyonlardan biridir. Ayrıca daha fazla besi hayvanı demek, daha fazla sera gazı salınımı demektir ki **bunun** bilim adamlarınca çalışıldığı üzere küresel ısınmaya etkisi fazladır.En sonunda bir bireyi vegan-vejetaryen olup olmaması üzerine suçlayamaz, tercihlerini tahrip edici bir üslupla eleştiremeyiz. Bunun böyle olması gerektiğini ne vegan-vejetaryen ne de etyer topluluklar dillendiriyor diyemeyiz.

Sonuç

(7) Veganlık-vejetaryenlik ifade edildiği üzere yalnızca bir beslenme tercihi değil, birer yaşam felsefesidir. Doğayla uyum içinde yaşamayı ve öz sağlığa hiç olmadığı kadar özenli olmayı gerektirir. Hayvanlara ve doğadaki diğer canlılara karşı saygılı ve sevgili olmak veganlık ve vejetaryenliğin ilk koşullarındandır. Hayvansal kaynaklı ürünleri yememeyi **mahrumiyet** olarak algılamazlar, bu onların özgür iradeleriyle ortaya koyduğu bir seçimdir. Her konuda olması gerektiği gibi insanların tercihlerine saygı duyarak hayatta var olmak hepimizin yapması gerekendir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. felsefe** (prg 1)
——— **2. ilke** (prg 1)
——— **3. kaygı** (prg 1)
——— **4. klişe** (prg 2)
——— **5. ahlak** (prg 2)
——— **6. tefekkür** (prg 2)
——— **7. salt** (prg 3)
——— **8. motivasyon** (prg 3)
——— **9. mahrumiyet** (prg 7)

a) Basmakalıp (söz, görüş vb.).
b) İsteklendirme.
c) İçinde yabancı bir öge bulunmayan, mutlak.
ç) Bir bilimin veya bilgi alanının temelini oluşturan ilkeler bütünü.
d) Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları.
e) Üzüntü, endişe duyulan düşünce, tasa.
f) Düşünme, düşünüş.
g) Temel düşünce, temel inanç, umde, unsur, prensip.
h) Yoksunluk.
i) Anne, baba ve çocuktan daha büyük aile biçimi.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunun (prg 5) .....

b) bunun (prg 6) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Veganlık ve vejetaryenlik son yıllarda ortaya çıkmış iki felsefedir.

( ) ( ) **2.** Veganlık, vejeteryanlığı da kapsar.

( ) ( ) **3.** Bu yazı, insanları vegan beslenmeye teşvik etmek için yazılmıştır.

( ) ( ) **4.** Veganlar hayvansal gıdalar tüketmezler.

( ) ( ) **5.** Veganlık ve vejetaryenlik birbirinden tamamen farklı iki felsefedir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi insanların vegan ya da vejetaryen beslenmeyi tercih etme sebeplerinden biri değildir?

A) Çevresel kaygılar
B) Sağlıklı yaşam
C) Etik kaygılar
D) Popüler kültür

2. Aşağıdakilerden hangisi veganların tüketmediği besinlerden birisidir?

A) Bezelye
B) Mercimek
C) Yumurta
D) Kiraz

3. Aşağıdakilerden hangisi vegan ya da vejetaryen beslenmeyi tercih edenlerin sağlıksal kaygılarından biridir?

A) Et tüketiminin çeşitli hastalıklarla ilişkilendirilmesi
B) Kilo verme
C) Hayvan hakları
D) Etik kaygısı

4. Aşağıdakilerden hangisi vegan ya da vejeteryan beslenen insanların ortak özelliklerinden birisi değildir?

A) Doğadaki tüm canlılara karşı saygılı olmak
B) Hayvansal gıdaları tüketmemek
C) Sağlıklı yaşamaya özen göstermek
D) İnsanları vegan ya da vejeteryan beslenmeye zorlamak

5. Aşağıdakilerden hangisi etyer toplulukların özelliklerinden birisidir?

A) Daha sağlıklı bireyler olmaları
B) Toplumun büyük çoğunluğunu oluşturmaları
C) Hayvansal gıdalar tüketmeleri
D) Daha mutlu bireyler olmaları

6. **Aşağıdakilerden hangisi insanların doğaya verdiği zararlardan birisi değildir?**

A) Hayvanlara hormon vermek

B) Doğal kaynakları tahrip etmek

C) Sera gazları

D) Ekolojik tarım

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Vejeteryan beslenme ya da vegan beslenme türlerinden birini tercih edecek olsaydınız, hangisini tercih ederdiniz? Sebepleriyle birlikte anlatınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Sağlıklı beslenme ve hayvan hakları arasındaki ilişkiye dikkat çeken bir yazı yazınız.

DİNLEME METNİ: YAŞLANMAYI GECİKTİREN SAĞLIK TAVSİYELERİ

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **Sağlıklı alışkanlıklar geliştirmek ve onlara sadık kalmak ..... ve ..... iyi gelecek uzun süreli etkiler yaratır.**

   A) işinize / gücünüze
   B) bedeninize / zihninize
   C) ailenize / çevrenize
   D) eğitiminize / kariyerinize

2. **.....cilt sağlığını doğrudan etkileyen bir unsur.**

   A) Uyku
   B) Spor
   C) Temizlik
   D) Çalışma

3. **Aktif bir sosyal yaşam, stresi azaltıyor ve yaşı ilerleyen kişileri ..... koruyor.**

   A) kalp rahatsızlığından
   B) depresyondan
   C) baş ağrısından
   D) erken ölmekten

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Yaşlanma şu an için insanoğlunun durdurabildiği bir şey değildir.
( ) ( ) **2.** 65 yaş üstü kişilerin büyük çoğunluğu evde bakım görüyor.
( ) ( ) **3.** Cips, gazlı içecekler, beyaz ekmek gibi şekerli, ağır karbonhidratlı ve yağlı gıdalar yaşlanma sürecini hızlandırır.
( ) ( ) **4.** Yeterince uyku uyumak obezite, kalp rahatsızlığı ve diyabet riskini azaltıyor.
( ) ( ) **5.** Güzellik uykusu sözü bilimsel olarak doğru bir ifade değildir.
( ) ( ) **6.** Sosyal yönü güçlü kişiler, sosyal olmayanlara göre zihinsel açıdan daha sağlıklı kalıyor.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi cildimizin genç kalmasına yardımcı olan gıdalardan biri değildir?**

   A) Ceviz
   B) Somon balığı
   C) Yumurta
   D) Patates

2. **Aşağıdakilerden hangisi fazla stresin insan üzerindeki etkilerinden birisidir?**

   A) Sorumluluk duygusunun artması
   B) Cildin erken yaşlanması
   C) Boşvermişlik hâli
   D) İşkolik olma durumu

DİNLEME/İZLEME METNİ: PROF. DR. AZİZ SANCAR

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **Aziz'in lisede ailesinden ayrı geçirdiği dönemlerde en büyük tutkusu ..... çok futboldur.**

   A) bilimden
   B) okuldan
   C) derslerden
   D) eğitimden

2. **Genç Aziz Sancar, Fayser ve ..... aldığı burslarla okuduğu İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini 1969 yılında birincilikle bitirdi.**

   A) TEV'den
   B) Vehbi Koç'tan
   C) YÖK'ten
   D) TÜBİTAK'tan

3. **University of Teksas'ta ..... iken dünya bilim tarihine adını yazdırıcak ilk buluşunu yaptı.**

   A) öğretim görevlisi
   B) araştırmacı
   C) doktora öğrencisi
   D) yüksek lisans öğrencisi

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Aziz Sancar'ın annesi ve babası eğitimli kişilerdir.
( ) ( ) **2.** Sancar, liseyi okumak için ayrıldığı Savur'a bir daha geri dönmez.
( ) ( ) **3.** Sancar biyokimya eğitimi almak için Amerika'ya gitmiştir.
( ) ( ) **4.** Sancar, yazdığı makalelere toplamda bin kadar referans almayı başarmıştır.
( ) ( ) **5.** Sancar, ders kitaplarında da bahsedilen altı önemli buluşa imza atmıştır.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıda, Aziz Sancar ile ilgili olarak verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

   A) DNA onarımı üzerine yaptığı çalışmalar ilgiyle karşılanmıştır.
   B) 1984 yılında Türkiye'de genç bilim adamı ödülünü kazanmıştır.
   C) Genetik mühendisliğini Amerika'da ilk geliştiren kişilerdendir.
   D) Mardin'in Savur ilçesinde kalabalık bir ailede dünyaya gelmiştir.

2. **Dinlediğiniz metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**

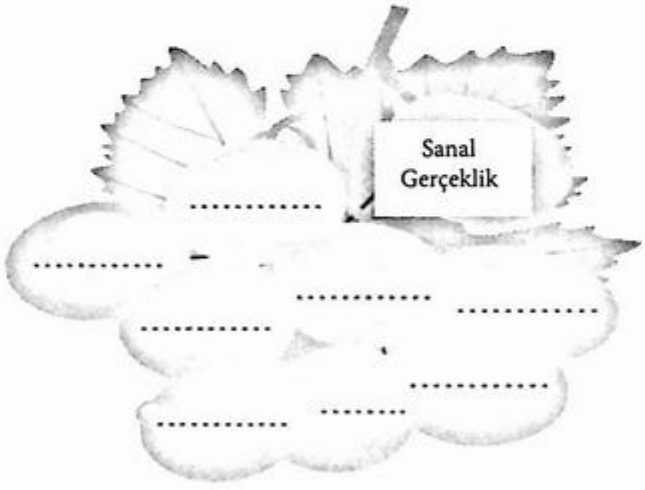
   A) Aziz Sancar milliyetçi bir ailede yetişmiştir.
   B) Sancar memleketinde doktor olarak çalışmıştır.
   C) Sancar'ın çocukluğundan beri tek merakı bilimdir.
   D) Sancar farklı kişilerden ve kurumlardan ödüller almıştır.

3. TEMA

TEKNOLOJİ

HAZIRLIK

1. Sizce teknolojik bir gözlük yardımıyla oturduğunuz yerden dünyayı gezmek mümkün müdür? Şayet böyle bir gözlüğünüz olsaydı nereyi ziyaret etmek isterdiniz? Neden?
2. Sanal gerçeklik ifadesi sizlere neyi çağrıştırmaktadır? Sanal gerçeklik deyince aklınıza gelen ifadeleri aşağıdaki boşluklara yazınız.

3. Aşağıda verilen tablonun ilk iki bölümünü metni okumadan önce, üçüncü bölümünü ise metni okuduktan sonra doldurunuz.

1. BİLDİKLERİM: Şu an, bu konu ile ilgili ne biliyorum?	2. BİLMEK İSTEDİKLERİM: Ne öğrenmek istiyorum?	3. ÖĞRENDİKLERİM: Neler öğrendim?
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

4. Ülkenizde en yaygın olarak hangi sosyal medya aracı (Facebook, Twitter vb.) kullanılıyor? Sizce bu durumun sebepleri nelerdir? Açıklayınız.

GELECEĞİ SANAL GERÇEKLİK İLE GÖRMEK

(1) 2007 yılında Steve Jobs sahneye çıkıp ilk "iPhone"yi tanıttığında insanlık henüz nasıl bir dönüşüm yaşayacağının farkında değildi belki, ama o, geliştirdikleri teknolojinin nelere gebe olabileceğinden oldukça emindi. Öyle ki geliştirdikleri çoklu dokunmatik teknolojisinden bahsederken "sihir gibi" diyordu. İlk "iPhone"dan bugüne tam 9 yıl geçerken insanoğlu belki de son 30 yıldır yaşamadığı bir dönüşümü yaşıyor, bambaşka bir dünyaya adım atıyordu. Bugüne geldiğimizde ise "sihir gibi" bir teknoloji daha yavaş yavaş hayatımıza girmeye, çıkardığı titreşimleri yavaş yavaş hissettirmeye başladı.

(2) Bugün benden geleceğe dair bir kare göstermemi isteseniz, hiç **tereddüt etmeden** yazının başında yer alan ve geçtiğimiz ay düzenlenen Mobil Dünya Kongresi'nde çekilmiş fotoğrafı gösterebilirim size. Bu fotoğrafın çekildiği, Apple hariç mobil dünyaya yön veren tüm firmaların yeni ürünlerini sergilediği, geleceğin küçük bir kesitinden farksız olan kongreyi özel kılan nokta ise yalnızca sergilenen yeni teknolojiler ve ürünler değil, Mark Zuckerberg'in **sanal gerçeklik** üzerine yapmış olduğu sunumdu. Mobil Dünya Kongresi'nde sanal gerçekliğin ne denli önemli bir teknoloji olduğuna atıf yapan Zuckerberg, **bu teknoloji** ile insanlığın nasıl bir değişim yaşayacağından da heyecanla söz ediyor: "Bir gün kafanıza bir başlık geçireceksiniz ve bu, yaşam tarzınızı, iş yapış şeklinizi ve iletişiminizi tamamen değiştirecek." diyordu. E, tüm bunların değişimi konusunda Zuckerberg'ten de tecrübelisi yoktu.

(3) 2014 yılında 2 milyar dolar karşılığında Oculus'u satın alarak sanal gerçeklik **pazarına** hızlı bir giriş yapan Facebook elbette gelen **bu koca dalgayı** gören ilk firma değil. Goldman Sachs'ın hazırladığı rapora göre 2025 yılında 85 milyar dolarlık bir hacme ulaşması beklenen pazar, Intel'den Microsoft'a, Samsung'dan Sony'e kadar birçok markanın da kıskacı altında. Peki, üreticiler için olduğu kadar markalar ve tüketiciler için de oldukça önemli olan bu teknolojiye ülkemiz ve markalar ne kadar hazırlıklı?

(4) Ben tüm bu gelişmeleri sosyal medyanın gelişimine benzetiyorum. Gelin 2008 yılına, Amerika'daki başkanlık seçimlerine gidelim. Obama'nın ilk başkanlık seçimi olan bu seçim, Amerikan siyasi tarihi için olduğu kadar şüphesiz **sosyal medya** tarihi için de önemli dönüm noktalarından biridir. Obama seçim kampanyasını kurgularken, Facebook'un kurucularından Chris Hughes'la anlaşıyor ve o güne kadar eşi benzeri görülmemiş bir sosyal medya **stratejisi** izliyordu. Seçim sonlandığında ise **bu strateji** Obama'ya rakibi McCann'e göre 4 kat fazla Facebook takipçisi, 5 kat fazla Youtube gösterimi ve 5 kat fazla internet sitesi ziyaretçisi getiriyordu. Tüm bu rakamlar yalnızca Obama'nın seçimi kazanmasını sağlamıyor, Chris Hughes'a da yılın en iyi pazarlamacısı ödülünü getiriyor ve dergilerin kapaklarında "Obama'yı Başkan Yapan Çocuk" başlıklarının atılmasını sağlıyordu.

(5) Sosyal medyanın sanal gerçeklikle kesiştiği nokta ise süreç olarak birbirlerine oldukça benzemeleridir. O gün sosyal medyaya mesafeyle yaklaşan ve yaklaşan dalgayı görmekte zorlanan markalar bugün sanal gerçeklik için aynı düşünceler içinde. Coca Cola gibi pazarlamaya yön veren markalar **hâlihazırda** sanal gerçeklik uygulamaları ve projeleri geliştirirken, bu **öngörüden** uzak markalar ise sakin sulardan uzaklaşmak için herhangi bir neden olmadığını düşünüyor. Tam da bu noktada geçtiğimiz günlerde açıklama yapan Nokia'nın eski CEO'su Stephen Elop'a kulak kabartmak gerekiyor: "Biz yanlış bir şey yapmadık ancak nedense kaybettik!" Evet, Nokia belki **o günlerde** yanlış bir şey yapmadı ama gelen dalgayı göz ardı ederek sakin sularda kalmaya çalışması akıllı telefon pazarından tamamen silinmelerine yol açtı!

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. gebe olmak** (prg 1)

——— **2. tereddüt etmek** (prg 2)

——— **3. pazar** (prg 3)

——— **4. hâlihazır** (prg 5)

——— **5. öngörü** (prg 5)

a) Ekonomide her türlü mal ve hizmetin alınıp satıldığı yer.

b) Şimdiki durum, bugünkü durum.

c) Bir şeyin gerçekleşme olasılığı bulunmak.

ç) Bir konu üzerinde yoğun şekilde çalışmak, araştırma yapmak.

d) Kararsızlık, kararsız kalmak, duraksama.

e) Bir işin ilerisini kestirme veya bir işin nasıl bir yol alacağını önceden anlayabilme.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki kelimeleri metinde bulunuz ve bu kelimelerin anlamlarını metne göre tahmin ederek tabloyu doldurunuz.

Kelime	Tahminim	Sözlük Anlamı	Örnek Cümle
Sanal gerçeklik (prg 2)			
Sosyal medya (prg 4)			
Strateji (prg 4)			

3. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) o (prg 1) .....

b) bu teknoloji (prg 2) .....

c) bu koca dalgayı (prg 3) .....

ç) bu strateji (prg 4) .....

d) o günlerde (prg 5) .....

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri metnin içerisinde bulunuz. Bu cümlelerle ne anlatılmak istendiğini kendi ifadelerinizle açıklayınız.

a) " ... bambaşka bir dünyaya adım atıyordu." (prg 1)

Açıklama:

b) "... Bir gün kafanıza bir başlık geçireceksiniz ve bu, yaşam tarzınızı, iş yapış şeklinizi ve iletişiminizi tamamen değiştirecek." (prg 2)

Açıklama:

c) "... Facebook elbette gelen bu koca dalgayı gören ilk firma değil." (prg 3)

Açıklama:

ç) "... Obama'yı başkan yapan çocuk" (prg 4)

Açıklama:

d) "... O gün sosyal medyaya mesafeyle yaklaşan ve yaklaşan dalgayı görmekte zorlanan markalar bugün sanal gerçeklik için aynı düşünceler içinde." (prg 5)

Açıklama:

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Sanal gerçeklik gelecekte insanların yaşam tarzını değiştirebilir.

( ) ( ) **2.** Sosyal medya reklamları ve tanıtımları insanları etkilememektedir.

( ) ( ) **3.** Gelişmelere ayak uyduramayan firmalar ciddi zararlar yaşayabilmektedir.

( ) ( ) **4.** Sosyal medyanın insanlar üzerindeki etkisi ilk başlarda fark edilmemiştir.

( ) ( ) **5.** Apple firması Mobil Dünya Kongresi'ne kabul edilmeyen tek firmadır.

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sosyal medya
B) Sanal gerçeklik
C) Geleceğin dünyası
D) Teknoloji firmaları

2. Aşağıdaki cümle seçeneklerden hangisi ile tamamlanabilir?
"Sanal gerçeklik ......"

A) düşünüldüğü kadar önemli bir teknoloji değildir.
B) firmaların yatırım yapmadığı teknolojik bir alandır.
C) yavaş yavaş hayatımızdaki önemini kaybetmektedir.
D) geleceğin dünyasında etkin kullanılacak bir teknolojidir.

3. Metinden aşağıdakilerden hangisine <u>ulaşılamaz</u>?

A) İphone ile birlikte teknolojide hızlı bir değişim yaşanmaya başlamıştır.
B) Sanal gerçeklik teknolojisi abartılan, geçici bir pazar oluşturmaktadır.
C) Son 10 yıllık süreçte teknolojide çok ciddi ilerlemeler görülmektedir.
D) Mobil Dünya Kongresi teknolojinin gidişatını gözler önüne sermektedir.

4. Metne göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Nokia firması sanal gerçeklikle ilgili önemli çalışmalar yapmaktadır.
B) Türkiye'de de sosyal medya ile ilgili yeni uygulamalar geliştirilmiştir.
C) Sanal gerçekliğin önemini kavramak firmalar için son derece önemlidir.
D) Pazarlama alanındaki firmalar sanal gerçekliğe temkinli yaklaşmaktadır.

5. Aşağıdakilerden hangisi metinden <u>çıkarılamaz</u>?

A) Gelecekte sanal gerçeklik teknolojisine daha fazla yatırım yapılabilir.
B) Sosyal medyanın gücü, politikada da kendini hissettirmeye başlamıştır.
C) Dönüşüm diye adlandırılan sanal gerçeklik teknolojisi koca bir balondur.
D) Yaşam tarzlarımız yeni teknolojilerle beklenmedik şekillerde değişebilir.

7. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne uygun şekilde cevaplayınız.

a) *"Goldman Sachs'ın hazırladığı rapora göre 2025 yılında 85 milyar dolarlık bir hacme ulaşması beklenen pazar, Intel'den Microsoft'a, Samsung'dan Sony'e kadar birçok markanın da kıskacı altında."* Sizce sanal gerçekliğin oluşturduğu bu pazar hayatımızı nasıl etkileyecektir? Ortaya çıkan bu pazar, sağlık, eğitim vb. hangi alanları etkileyebilir?

b) *"Obama'nın ilk başkanlık seçimi olan bu seçim Amerikan siyasi tarihi için olduğu kadar şüphesiz sosyal medya tarihi için de dönüm noktalarından biri."* Sizce sosyal medya için bu seçim neden bir dönüm noktası olmuştur? Sosyal medyanın insanlar üzerindeki etkisini bir örnekle açıklar mısınız?

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüş yer almaktadır. Sınıfta iki grup oluşturarak bu görüşleri savunmaya çalışınız.

Anahtar Kelimelerim/ Ana Fikrim/ Yardımcı Fikirlerim

YAZMA ETKİNLİĞİ

2050 yılında yaşadığınızı hayal edin. 2050 yılında sanal gerçekliğin, hologram teknolojisinin, drone (uçangöz) teknolojisinin, yapay zekâya sahip robotların çevrenizde; sağlık, eğitim, ulaşım vb. alanlarda kullanıldığını hayal edin. 2050 yılında yaşayan biri olarak bu teknolojilerin yaşamınızdaki yerini anlatan bir yazı kaleme alınız.

HAZIRLIK

1. Sosyal medyayı ne amaçla kullanıyorsunuz ve sosyal medyada ne kadar vakit geçiriyorsunuz? Açıklayınız.
2. Sosyal medyada fazla vakit geçirmenin hastalık olduğunu düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.
3. Ülkenizdeki insanların sosyal medya ile ilişkisi nasıldır? Açıklayınız.

SOSYAL MEDYA HASTALIĞI

(1) Facebook, Twitter, İnstagram derken nur topu gibi bir hastalığımız oldu. 'FOMO' adındaki sosyal medya hastalığının belirtileri nelerdir ve kurtulmak için ne yapılmalı? Çoğumuz sabah gözümüzü açar açmaz ilk olarak sosyal medyaya bakarız. **Hayati** önem taşıyan gelişmelerden uzak kalmamak adına yapılan anlık takipler, artık hastalık boyutuna varan bir hâl aldı. Hatta **bu psikolojik durum** bir adım ileriye giderek resmiyet kazandı ve ismi FOMO (Fear of Missing Out) yani Türkçesi 'Gelişmeleri Kaçırma Korkusu' oldu. Pekâlâ, FOMO hastalığına yakalandığınızı nereden bileceksiniz? FOMO hastalığı insanların sosyal medyaya olan **bağımlılığını** özetleyen bir ruh hâlidir. **Bu hastalığın** başlıca belirtileri: Sürekli sayfa yenileme ihtiyacı hissetmek, sosyal medyada çevrimiçi olmadığımız zamanlarda huzursuz hissetmek, paylaşılan bir fikrin veya görselin beğeni almaması sonucunda ortaya çıkan **duygusal çöküntü** veya sizi ucundan kıyısından dahi ilgilendirmeyen olaylara karşı aşırı sinirlilik olarak gösterilebilir. Arkadaş ortamlarınız bir kenara dursun, aile içerisinde bile minimum seviyede kurulan diyaloglar bile (eğer çok geçerli bir sebebiniz yoksa) sosyal medyaya olan bağımlılığınızın göstergesidir.

(2) FOMO'nun Twitter, Facebook ve İnstagram kullanıcıları arasında yaygınlaştığını belirten uzmanlar bu hastalığın uyuşturucu kadar tehlikeli olduğunu belirtiyor. Psikiyatrist Prof. Dr. Nevzat Tarhan, popüler psikiyatride "gelişmeleri kaçırma korkusu" olarak bilinen FOMO'nun sosyal medya kullanımıyla doğrudan bağlantılı olduğunu söyledi. Facebook, Twitter ve İnstagram gibi sosyal medya araçlarında bilginin çok hızlı aktığını belirten Tarhan, "Bazı insanlar uyanır uyanmaz, sosyal medya hesabından kendisiyle ilgili **yorumları** inceliyor" dedi. Tarhan, sosyal medyaya aşırı ilgi duyan kişilerde bazı **ruhsal** problemlerin ortaya çıkabildiğine değinerek, şunları kaydetti: "Sosyal medyaya aşırı ilgi duyan kişilerin beyni, herhangi bir uyuşturucu madde almadığı halde, sanki almış gibi **haz** duyar ve bazı **hormonlar** salgılar. Biz buna **"sanal uyuşturucu"** diyoruz. FOMO belirtileri gösteren bu kişiler, ödüllendirilme ihtiyacı hissediyor ve bazı kaygılar taşıyor. Bu kişiler, sanal ortamda yer almadığı zamanlarda kendisini kötü hissediyor."

"Uyuşturucudan Beter!"

(3) Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi, Sosyal Medya Uzmanı Yrd. Doç. Dr. Ali Murat Kırık da FOMO'nun uyuşturucudan daha tehlikeli olduğunu, "özellikle Facebook üzerinden paylaşılan içeriklerin beğenilmemesinin FOMO hastalığını tetikleyen diğer bir **etmen** olduğunu belirtti. Kırık, "Paylaştığı içeriklerin beğenilmemesi bireyi sürekli olarak sosyal medyayı kontrol etmeye itmekte ve **bu durum** davranış bozukluklarının meydana gelmesine neden olmaktadır" dedi. Kırık'a göre FOMO belirtileri şöyle:

-Sosyal medyadaki kullanıcı bilgilerin sık sık güncellenmesi.

-Profil fotoğraflarının günaşırı değiştirilmesi.

-İş esnasında paylaşımların takibi ile anlamsız şekilde sürekli konum bildirimi yapılması.

(4) Yrd. Doç. Dr. Ali Murat Kırık, "FOMO'dan kurtulabilmek için, farklı sosyal etkinliklere katılmak, sosyal çevreyle daha fazla vakit geçirmek, sanal ortamda geçirilen süreyi sınırlamak ve değişik hobiler edinmek gerekir" dedi. Bu konuda yapılan araştırmaların sonuçları ise tüm gerçeği **gözler önüne seriyor**. Yaklaşık 200 bin kişi üzerinde yapılan testler sonucunda, kullanıcıların yüzde 40'ı sürekli sosyal medyada aktif olmayı istedi ve önemli haberleri, durumları vs. kaçırdığını hissederek

bu konudaki **tedirginliklerini** belirtti. Ama bu hastalık sadece psikolojik. Yani bu demek oluyor ki bu durumdan kurtulmak için "kendi kendinizin doktoru" olmak zorundasınız. Tek düşünmeniz gereken ise sosyal medya dışında da bir hayat olduğu. Eğer düşüncenin temelinde **bu fikre** sahip olursanız inanın birebir **etkileşim** size çok daha huzurlu gelecektir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. hayati** (prg 1)

——— **2. bağımlılık** (prg 1)

——— **3. duygusal çöküntü** (prg 1)

——— **4. yorum** (prg 2)

——— **5. ruhsal** (prg 2)

——— **6. haz** (prg 2)

——— **7. hormon** (prg 2)

——— **8. etmen** (prg 3)

——— **9. gözler önüne sermek** (prg 4)

——— **10. tedirginlik** (prg 4)

——— **11. etkileşim** (prg 4)

a) Birbirini karşılıklı olarak etkileme işi.

b) Bir olayı belli bir görüşe göre açıklama, değerlendirme.

c) Açıklamak, sergilemek, göstermek, tanıtmak.

ç) Bağımlı olma durumu, tabiiyet.

d) Ruhla ilgili olan, ruhi, tinsel, psikolojik, psişik.

e) Büyük önem taşıyan, önemli.

f) Birlikte veya ayrı ayrı etkisini gösteren ve belli bir sonuca götüren güçlerden, şartlardan, ögelerden her biri, amil, faktör.

g) Hoşa giden duygulanma, hoşlanma, zevk.

ğ) Bunalım, kriz, depresyon.

h) Huzursuz, rahatsız hissetme, tedirgin olma durumu.

ı) Gözlemlemek.

i) İç salgı bezlerinden kana geçen ve organların işlemesini düzenleyen adrenalin, insülin, tiroksin gibi fizyolojik etkisi olan maddelerin genel adı.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) **bu psikolojik durum** (prg 1) .....

b) **bu hastalığın** (prg 1) .....

c) **sanal uyuşturucu** (prg 2) .....

d) **bu durum** (prg 3) .....

e) **bu fikre** (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** İnsanların uyanır uyanmaz ilk işleri genellikle sosyal medyaya bakmaktır.

( ) ( ) **2.** Önemli gelişmeleri takip etme isteği zamanla hastalığa dönüşebilir.

( ) ( ) **3.** FOMO bütün sosyal medya kullanıcıları arasında yaygındır.

( ) ( ) **4.** Sosyal medyaya aşırı ilgi duyulması insanlarda fiziksel rahatsızlığa yol açar.

( ) ( ) **5.** Sosyal medyaya aşırı ilgi duyan insanlarda haz alma duygusu oluşur.

( ) ( ) **6.** FOMO bir uyuşturucu kadar tehlikeli değildir.

( ) ( ) **7.** Sosyalleşmek FOMO'dan kurtulmak için bir yöntem olabilir.

( ) ( ) **8.** FOMO'dan kurtulmak için doktor desteği şarttır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi FOMO'nun belirtileri arasında yoktur?

A) Sayfa yenilemeye çok fazla ihtiyaç duyma

B) Sık sık profil fotoğrafı değiştirme

C) Sürekli konum bildirme

D) Bütün sosyal medya araçlarını kullanma

2. FOMO belirtileri gösteren kişilerin ruh hâli aşağıdakilerden hangisi olamaz?

A) Sinirli

B) Sosyal

C) Tedirgin

D) Depresif

3. Metinden, aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) FOMO düzeltilebilir bir rahatsızlıktır.

B) Sosyal medyadan daha çok huzur veren şeyler vardır.

C) Sosyal medyayı fazla kullanım bir nevi bağımlılıktır.

D) FOMO yaşlılarda görülmez.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

1. Sosyal medyayı yararlı mı, zararlı mı buluyorsunuz? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.
2. Sosyal medya araçları olmasa hayatınızda neler değişirdi? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Sosyal medyanın olumlu ve olumsuz yönlerini sebepleriyle açıklayan bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Kitap okumayı sever misiniz? Hangi türdeki ya da konudaki kitapları okumayı seversiniz? Açıklayınız.
2. Sizce basılı bir kitap ile e-kitap arasında ne gibi benzerlikler, farklılıklar vardır? Sizin tercihiniz hangisidir? Neden?
3. "Aşağıdaki görsel sizlere neyi çağrıştırmaktadır? "E-kitap" deyince aklınıza gelen ifadeleri aşağıdaki boşluklara yazınız.

E-Kitap

4. Ülkenizde yaygın olarak basılı kitaplar mı, yoksa e-kitaplar mı kullanılıyor? Ülkenizdeki insanların okuma alışkanlıkları hakkında bilgi verir misiniz?

E-KİTAPLAR OKUMA TARZINI DEĞİŞTİRİYOR MU?

(1) İlk elektronik kitabın yayımlanmasının üzerinden yirmi yıldan fazla zaman geçti. İlk tepkiler olumsuz olsa da bazıları e-kitapların giderek yaygınlaşacağını, hatta klasik anlamda kitapların varlığını **tehdit eder** hale gelebileceğini **öngörmüştü**. Araştırmalar ABD'de yetişkin nüfusun yarısının bir tablete ya da e-kitap okuyucusuna sahip olduğunu ve her 10 kişiden 3'ünün 2013'te e-kitap okuduğunu gösteriyor. Basılmış kitaplar hâlâ en yaygın okuma biçimi olsa da son 10 yılda e-kitap satışları da hızla artıyor. İnternet üzerinden alışveriş yapmaya olanak sağlayan dev şirket Amazon'un 2007'de Kindle adlı e-kitap okuyucusunu piyasaya sürmesinin büyük payı var **bunda**.

(2) 2008-2010 yılları arasında e-kitap satışı yüzde 1260 arttı. Ardından Nook ve iPad meydana çıktı. İngiltere'nin ünlü kitapçılarından Borders Books 2011'de **iflas etti**. E-kitap satışları artmaya devam etti ama **veriler bunun** ilk dönemdeki kadar hızlı olmadığını gösteriyor. Amerikan Yayıncılar Derneği'ne göre kitap piyasasının yüzde 20'sini **teşkil eden** e-kitap satışları, 2015'te duraklama dönemine girdi. Fakat basılı kitapların satışında da bir düşüş olmuştu.

(3) Kitabın Geleceği Enstitüsü'nün kurucusu Robert Stein bu **durağan** çizginin bir gün yeniden yükselişe geçeceğini söylüyor. Stein, e-kitapların gelecekte yayınevleri tarafından değil, video oyunları sektörü tarafından üstlenilebileceğine, kitap

okumanın daha sosyal bir deneyim hâline geleceğine, yazarla okuyucunun dijital ortamda iletişim kurabileceğine inanıyor. Bu doğrultuda Stein "Sosyal Kitap" isimli bir projeyi hayata geçirdi. Stein'in "sosyal kitap" projesi dijital metinlerdeki satır aralarına okurun kendi yorumlarını yazmasına olanak veriyor. Bazı okullarda öğretmenler tartışmaları teşvik etmek için **bu tür okuma yöntemlerini** kullanıyor bile. Stein, "Gelecek kuşaklar açısından, kitap okumanın tek başına yapılan bir etkinlik olması fikri, oldukça yabancı gelecek." diyor.

(4) Kitap basımının tümüyle ortadan kalkması beklenmiyor ama ilerleyen zamanlarda bunun da tıpkı el dokumacılığı, gümüş işlemeciliği gibi bir **zanaata** ya da **estetik** bir değere dönüşmesi tahmin ediliyor. Kitaplar, okumak için değil, daha çok bakmak için olacak. Kitaplar sanat kataloglarındaki ve sehpalardaki yerlerini koruyacak. Bazıları basılı kitabın 50-100 yıl içinde tümüyle ortadan kalkacağına inanıyor. Basılı kitabın ortadan kalkma ihtimali Massachusetts'teki Tufts Üniversitesi Okuma ve Dil Araştırma Merkezi başkanı Maryanne Wolf gibilerine ise endişe veriyor.

(5) Yapılan bazı araştırmalara göre elektronik okuma, beynin metne verdiği anlama ve yoğunlaşma gibi tepkileri olumsuz etkilemektedir. Basılı kitaplar üzerinden yapılan okuma etkinliğinde, insanların dikkatlerini kolayca kitaplara yönlendirebildikleri ancak ekran üzerinden yapılan okuma etkinliğinde insanların dikkatlerinin çabucak dağıldığı tespit edilmiştir. Kindle gibi e-kitap okuyucuların ise daha az dikkat dağıtıcı olduğu tespit edilmiştir. Wolf'a göre bu dijital araçlar **derin** okumalar yapabilmek için pek de uygun değildir. Wolf'a göre bir konuda detaylı okumak ve okunanlar üzerinde **eleştirel düşünebilmek** için bu araçlar pek de uygun değildir. Fakat bunun tersini gösteren araştırmalar da vardır. Buna göre, e-kitap okumak kavrayışı azaltmadığı gibi özellikle **disleksi** hastası kişilerin okumaktan daha fazla zevk almasını sağlayabilir.

(6) Kreşe giden 400'den fazla çocuk üzerinde yapılan deneylerde, çocukların animasyon içeren e-kitaplardaki hikâyeleri daha iyi anladığı ve bu hikâyelerden daha fazla kelime öğrendikleri görüldü. Wolf, ABD'de ve Avrupa'da çocukların elektronik cihazlarla fazla vakit geçirmelerinin sorunlu olduğunu kabul etmekle birlikte, gelişmekte olan ülkeler açısından bu cihazların bilginin demokratikleşmesini sağladığını belirtiyor. Her iki kitap türünün de toplum için korunması gerektiğini söyleyen Wolf, ABD'de son dönemlerde basılı kitap satışında artış yaşandığını belirtmektedir. Wolf, basılı kitapların değerinin son zamanlarda anlaşılmaya başlandığını dile getirmektedir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. öngörmek** (prg 1)

——— **2. iflas etmek** (prg 2)

——— **3. veri** (prg 2)

——— **4. teşkil etmek** (prg 2)

——— **5. durağan** (prg 3)

——— **6. zanaat** (prg 4)

——— **7. estetik** (prg 4)

——— **8. derin** (prg 5)

——— **9. disleksi** (prg 5)

a) Oluşturmak, ortaya çıkarmak.

b) Deneyim, beceri ve el ustalığı gerektiren işler.

c) İnsanda güzel duygusu uyandıran, sanatsal olan.

ç) Bir kimsenin veya kuruluşun tüm parasını kaybetmesi, batması.

d) Ayrıntıya önem verilen, yüzeysel olmayan.

e) Okuma ve öğrenme bozukluğuna sebep olan bir hastalık.

f) Benzerleri arasında sivrilmiş ve ileri durumda olan.

g) Bir işin ilerisini kestirmek veya bir işin nasıl bir yol alacağını önceden anlayabilmek.

ğ) Yerini değiştirmeyen, hareketsiz, sabit.

h) Gözleme veya deneye dayalı bir araştırma sonucunda elde edilen bilgi.

2. ETKİNLİK

Söz öbekleriyle ilgili soruları, söz öbeklerinin metindeki anlamlarına uygun şekilde cevaplayınız.

1. **Metnin *birinci paragrafında* yer alan "tehdit etmek" ifadesi aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru şekilde açıklanmıştır?**

   A) Gözdağı vermek

   B) Gözünü korkutmak

   C) Tehlikeli bir durum yaratmak

   D) Kaygılı ve üzüntülü olma durumu

2. **Metnin *altıncı paragrafında* yer alan "eleştirel düşünebilmek" ifadesi aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru şekilde açıklanmıştır?**

   A) Bir eseri detaylıca inceleme süreci

   B) Akıl yürütme, analiz ve sentez yapma

   C) Kişilerin bir konuda sahip olduğu fikirler

   D) Bir konuda plan yapabilme, tasarım oluşturma

3. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunda (prg 1) .....

b) bunun (prg 2) .....

c) bu tür okuma yöntemleri (prg 3) .....

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Elektronik kitaplar yarım asırdan beri kullanılmaktadır.

( ) ( ) **2.** Kindle isimli e-kitap okuyucusu, e-kitap satışlarını etkilemiştir.

( ) ( ) **3.** Son zamanlarda, e-kitap satışları basılı kitap satışlarını geçmiştir.

( ) ( ) **4.** Gelecekte, e-kitaplarla birlikte okuma tecrübesi de farklılaşacaktır.

( ) ( ) **5.** E-kitaplar hem olumlu hem de olumsuz özelliklere sahiptir.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri metinden bulunuz. Bu cümlelerle ne anlatılmak istendiğini kendi ifadelerinizle açıklayınız.

a) "... e-kitap satışları 2015'te duraklama dönemine girdi." (prg 2)

Açıklama:

b) "... kitap okumanın daha sosyal bir deneyim hâline geleceğine, yazarla okuyucunun dijital ortamda iletişim kurabileceğine inanıyor." (prg 3)

Açıklama:

c) "...ilerleyen zamanlarda bunun da tıpkı el dokumacılığı, gümüş işlemeciliği gibi bir zanaata ya da estetik bir değere dönüşmesi tahmin ediliyor." (prg 5)

Açıklama:

ç) "...gelişmekte olan ülkeler açısından bu cihazların bilginin demokratikleşmesini sağladığını belirtiyor." (prg 7)

Açıklama:

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdaki bilgilerden hangisi doğrudur?**

A) Gelecekte basılı kitaplar sanat eseri olarak kabul edilebilirler.

B) E-kitap okuyucular, disleksi hastalarına zarar vermektedir.

C) 2011 yılında e-kitap üreticilerinin tamamı iflas etmiştir.

D) Elektronik kitaplar son yüz yıldır Avrupa'da kullanılmaktadır.

2. **Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Son yıllarda basılı kitapların değeri daha fazla kavranmıştır.
   B) Günümüzde e-kitap satışları, basılı kitap satışlarını geçmiş durumdadır.
   C) Animasyonlu e-kitaplar çocuklar tarafından daha iyi anlaşılmaktadır.
   D) Dijital metinler gelecekte okumayı daha sosyal bir olay hâline getirebilir.

3. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) Animasyonlu hikâyeler çocukların anlama düzeylerini olumlu etkiler.
   B) Geçmişe nazaran, bugün daha fazla sayıda insan e-kitap okumaktadır.
   C) Elektronik kitaplar bazı dezavantajlı okurlar için faydalı olabilmektedir.
   D) Elektronik kitaplar yüzünden yazarlar telif haklarını koruyamamaktadır.

4. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**
   A) 2015 yılında satılan kitapların %80'i basılı kitaplardır.
   B) Piyasada farklı firmalara ait e-kitap okuyucuları bulunmaktadır.
   C) Gelecek 50-100 yıl içinde kitaplar tamamen ortadan kalkacaktır.
   D) 2013 yılında, ABD'deki insanların yaklaşık %30'u e-kitap okumuştur.

5. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılabilir?**
   A) Elektronik metinler üzerinde yoğunlaşmak kolaydır.
   B) Disleksi hastaları için elektronik kitap okumak tehlikelidir.
   C) Çocuklar animasyon içeren e-kitapları anlamakta zorlanmaktadır.
   D) E-kitaplar sayesinde bilgiye ulaşmak ve bilgiyi kullanmak kolaylaşmıştır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

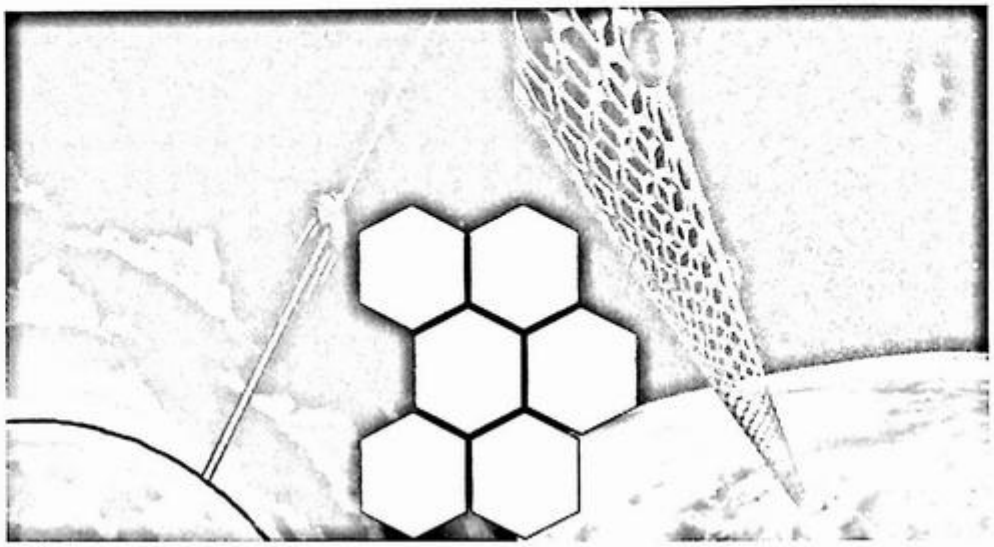

YAZMA ETKİNLİĞİ

Dijital bir kitap yazarı olduğunuzu; dijital bir kitap hazırladığınızı ve bu dijital kitaba istediğiniz her türlü özelliği ekleyebildiğinizi hayal edin. Hazırlamak istediğiniz dijital kitabın tüm özelliklerini anlatan bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Sizce uzay araştırmaları önemli midir? Savunduğunuz görüşü birkaç örnekle açıklayınız.
2. Uzaya asansörle çıkmak mümkün müdür? Böyle bir şeyin gerçekleşebilmesi için nelere ihtiyaç duyulabilir?
3. Aşağıdaki görseller sizlere neyi çağrıştırmaktadır? "Uzay asansörü" deyince aklınıza gelen ifadeleri aşağıdaki boşluklara yazınız.

4. Ülkenizde uzay araştırmalarına önem verilmekte midir? Bu konudaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

YILDIZLARA UZANAN ASANSÖR

(1) Japon bilim insanları robot hizmetçilerden suyla çalışan otomobillere kadar tasarladıkları birçok ürünle **bilim kurguyu** gerçeğe dönüştürmeyi başarmışlardı. Bu kez amaçları birçok kişinin **rüyası** olan uzay asansörünü yapmak.

(2) Japon üniversiteleri ve şirketleri, yerden 36,000 km öteye yolculuk yapabilecek bir uzay asansörünün yapımına **yoğunlaş**mış durumdalar. Düşünülen asansör, **atmosferin** dışında Dünya'yla aynı hızda ve yönde yol alan bir **uyduya** ulaşacak. Uzay asansörü, daha önce hiç üretilmemiş hafiflikte ve sağlamlıktaki kablolar ile bu uyduya ulaşacak. Uzay asansörü sayesinde atmosferin dışına çıkarılmak istenen yükler, daha az enerjiyle ve masrafla atmosferin dışına çıkarılabilecek. Bu yükler bazen insanlar bazen **güneş panelleri** bazen de elektronik aygıtlar olabilecek.

(3) NASA dâhil birçok uzay kuruluşu ve şirketi, **gözünü** uzay asansörü projelerine **çevir**miş durumda. Gereken parçaları üretmek için bazı şirketler **çalışmalarına hız ver**di bile. NASA ise projeyle ilgili kullanışlı tasarımları ödüllendirmeye başladı.

(4) 2008 yılında yaşama veda eden ünlü yazar Arthur C. Clarke'nin "Cennetin Çeşmeleri" adlı bilim kurgu romanında ilk kez ortaya attığı **bu düşünce**, geniş bir **düş gücünün** ürünü ama gerçekleşmesi durumunda Dünya'daki yaşamı değiştirecek nitelikte. Aslında uzay asansörü fizik yasalarına hiç de **ters düş**müyor. Ancak **hayata geçir**ilmesi, bazı karışık mühendislik problemlerinin çözülmesine bağlı. Japonya bu problemleri aşabileceğine inanıyor ve bu iş için bir trilyon yenlik (13,5 milyar TL) bir maliyet tahmininde bulunuyor. Aşılması gereken en büyük engel, istenen nitelikte kabloların üretimi. Asansörü 36,000 km yukarıya taşımak için günümüzde üretilen kablolardan iki kat daha uzun ve tek parça hâlinde bir kabloya ihtiyaç duyuluyor. Kablonun olağanüstü derecede hafif ve çok dayanıklı olması gerekiyor. Japon Uzay Asansörü Kurumu'nun Yöneticisi Yoshio Aoki, kabloların şu an üretilen en sağlam kablodan dört kat daha sağlam olması gerektiğini söylüyor.

(5) Uzay asansörü için gerekli olan sağlam kabloların üretiminde ipucu, karbon nanotüpler olabilir. Karbon nanotüplerle üretilen kablolar, dünyadaki en dayanıklı kablolar olarak kabul ediliyor. Karbon nanotüp üzerine yapılan çalışmalar son yıllarda oldukça arttı. Bu konuda önemli ilerlemeler sağlandı. Örneğin, Cambridge Üniversitesinde yapılan çalışmalar sonucunda **karbon nanotüp**lerin dayanıklılığında son beş yılda 100 kata yakın **artış kaydedil**di. Ancak **bu** bile yeterli değil. Karbon nanotüplerle hazırlanan kabloların daha sağlam hâle getirilmeleri gerekiyor. Öte yandan, karbon nanotüp üretimi

oldukça maliyetli ve uzun zaman almakta. Bu sebeple de çalışmalar istenilen seviyeye henüz ulaşamamış durumda. Uzay asansörü ile ilgili olarak aşılması gereken bir diğer sorun da asansöre elektrik sağlanması. Asansörün **istikrarlı** ve hatasız şekilde çalışabilmesi için kesintisiz bir elektrik kaynağına ve 36,000 km boyunca elektriğin sorunsuzca iletilmesine ihtiyaç var. Japon Uzay Asansörü Kurumu'nun Yöneticisi Yoshio Aoki, **bu durumun** aşılabileceğine inanıyor. Ona göre asansörün elektriğinin sağlanmasında Japonya'daki hızlı trenlerde kullanılan sisteme benzer bir sistem kullanılabilir. **Sürtünmenin** ve yer çekiminin en aza indirgendiği **bu sistemde**, birbirini iten mıknatıslar kullanılıyor. Bu mıknatıslara verilen elektrik akımı manyetik bir alan oluşmasını sağlıyor. Bu manyetik alan da hem elektriğin çok daha hızlı iletilmesini hem de trenlerin saatte 600 km hızla hareket edebilmesini sağlıyor. Buna, manyetik kaldırma teknolojisi adı veriliyor. Yoshio Aoki, bu sistemin nanokarbon tüplerle daha da geliştirilebileceğine inanıyor. Aoki, iyi birer **iletken** olan karbon nanotüplerin manyetik kaldırma teknolojisiyle bütünleştirilmesi durumunda, **onların** uzay asansörü için gerekli olan elektriği motorlara taşıyabileceğine ve sistem için gerekli elektriğin bu şekilde aktarılabileceğine inanıyor. Yapılan çalışmalar uzay asansörü için umut verici. Bilim kurgunun bir ögesi olarak kabul edilen uzay asansörü, bu çalışmaların hız kazanmasıyla gelecekte hayatımızın önemli bir parçası olabilir. Görülen o ki bilim insanlarının önünde **katetmeleri** gereken uzun bir **mesafe** var.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. bilim kurgu** (prg 1)

——— **2. atmosfer** (prg 2)

——— **3. uydu** (prg 2)

——— **4. güneş paneli** (prg 2)

——— **5. karbon nanotüp** (prg 5)

——— **6. sürtünme** (prg 5)

——— **7. yer çekimi** (prg 5)

——— **8. iletken** (prg 5)

a) Elektriği, ısıyı kolayca iletebilen; karbon atomlarından üretilen silindir yapılar.

b) Bir cismin yüzeydeki hareketini yavaşlatan ve onun durmasına neden olan fiziksel kuvvet.

c) Akım, ısı, ses vb.ni geçiren (madde), nâkil, yalıtkan karşıtı.

ç) Bilimsel çalışmalardan esinlenen ve hayal gücünün eseri olan (film, roman vb.).

d) Bir filmin değişik bölümlerini, bir uyum içerisinde birleştirme, montaj.

e) Cisimlerin havalandıktan sonra yere düşmesine sebep olan, onların havalanmasını zorlaştıran kütle çekim kuvveti.

f) Yeri veya herhangi bir gök cismini saran gaz tabakası.

g) Güneş ışığından enerji üretmeye yarayan araç, levha.

ğ) Türlü amaçlarla yerden fırlatılan ve genellikle kapalı bir yörünge çizerek yer çevresinde dolanan araç.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, eş anlamlılarıyla eşleştiriniz.

——— **1. rüya** (prg 1)

——— **2. yoğunlaşmak** (prg 2)

——— **3. aygıt** (prg 2)

——— **4. düş gücü** (prg 4)

——— **5. istikrarlı** (prg 5)

a) Alet, cihaz.

b) Hayal gücü, tasarlama yetisi.

c) Dolu, sıkı, sıkışık.

ç) Dengeli, kararlı.

d) Hayal.

e) Dikkatini vermek, dikkatini toplamak.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki söz öbeklerini, anlamlarına uygun gelecek şekilde boşluklara yerleştiriniz. Lütfen uygun zaman ve şahıs eklerini kullanmayı da unutmayınız.

"gözünü ... çevirmek (prg 3), çalışmalara hız vermek (prg 3), ters düşmek (prg 4), hayata geçirmek (prg 4), artış kaydetmek (prg 5), mesafe katetmek (prg 5)"

a) İslam dini hiçbir zaman bilimle .....

b) Anayasa çalışmalarında önemli ..... Çalışmaların kısa süre içerisinde tamamlanması bekleniyor.

c) Gençler..... yurt dışına .....

ç) Türkiye ekonomisinde 9 ayda yüzde 8,1 .....

d) TİKA, Saray Bosna'da 23 projeyi .....

e) İnşaatın bir an önce tamamlanması istendi. Bu yüzden yüklenici firma .....

4. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu düşünce (prg 4) .....

b) bu (prg 5) .....

c) bu durumun (prg 5) .....

ç) bu sistemde (prg 5) .....

d) onların (prg 5) .....

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Japon bilim insanları birçok teknolojik buluşa imza atmıştır.

( ) ( ) **2.** Uzay asansörü atmosferin dışına çıkmayacaktır.

( ) ( ) **3.** Uzay asansörü fikrine ilk defa bir edebi eserde rastlanmaktadır.

( ) ( ) **4.** Uzay asansörü için gereken tüm parçalar üretilmiştir.

( ) ( ) **5.** Uzay asansörü konusunda birçok firma çalışmalar yürütmektedir.

( ) ( ) **6.** Uzay asansörü inşa edebilmek için yer çekimsiz bir ortama ihtiyaç vardır.

( ) ( ) **7.** Japon bilim insanları, hızlı trenlerde kullanılan teknolojinin uzay asansörüne de uyarlanabileceğine inanmaktadır.

( ) ( ) **8.** Japonlar, uzay asansörü çalışmalarını mali sebeplerle sonlandırmıştır.

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **"Görülen o ki bilim insanlarının önünde katetmeleri gereken uzun bir mesafe var." cümlesiyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Bilim insanlarının çözmeleri gereken birçok problem vardır.
   B) Bilim insanlarının uzay yolculukları yapmaları oldukça önemlidir.
   C) Bilim insanları uzay asansörü konusundaki tüm sorunları çözecektir.
   D) Bilim insanları uzay çalışmalarına daha fazla önem vermek zorundadır.

2. **Aşağıdakilerden hangisi uzay asansörü inşa etmek için gereklidir?**
   A) 36,000 km uzunluğundaki sağlam bir yol
   B) Geliştirilmiş güneş panelleriyle üretilen elektrik
   C) Karbon nanotüplerden üretilmiş sağlam bir kablo
   D) Dört katmanlı, tek parçadan oluşan hafif bir kablo

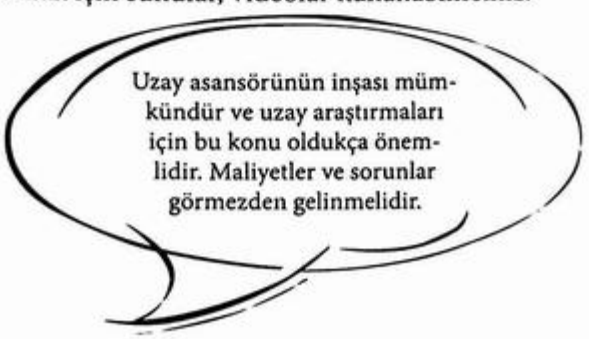
3. **Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Japon bilim insanlarının buluşlarına
   B) Uzay asansörü fikrinin ortaya çıkışına
   C) Uzay asansörünün inşası için gerekenlere
   D) Uzay asansörünün fizik yasalarına aykırı olduğuna

4. **Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Güneş panellerinin önemine
   B) Hızlı trenlerin çalışma prensibine
   C) Uzay asansörü için toplanan bağışlara
   D) NASA'dan ödül kazanan firma isimlerine

5. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**
   A) Uzay asansörü projesi üzerinde Japon şirketleri çalışmaktadır.
   B) Uzay asansörü projesi için resmi devlet kurumları kurulmuştur.
   C) Uzay asansörü projesinin hayata geçirilmesi maliyetler sebebiyle imkânsızdır.
   D) Uzay asansörü çalışmaya başladığında uzay araştırmalarının maliyetleri düşecektir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

Kullanmak İstediğim Anahtar Kelimeler/ Ana Fikrim/ Yardımcı Fikirlerim

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ederek aşağıya yazınız.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

C. Tespit ettiğiniz anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

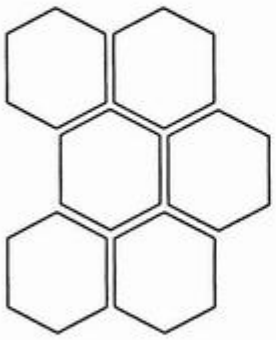
.....

.....

HAZIRLIK

1. Fotoğrafların ve fotoğraf çekmenin sizin için anlamı nedir? Açıklayınız.
2. "Bu anın mutlaka fotoğrafı olmalı." dediğiniz anlar yaşadınız mı? Bu anları ölümsüzleştirmek neden önemlidir?
3. Aşağıdaki görsel sizlere neyi çağrıştırmaktadır? "Fotoğraf" ve "fotoğraf çekmek" deyince aklınıza gelen ifadeleri aşağıdaki boşluklara yazınız.

4. Ülkenizde ya da kültürünüzde fotoğraf çekilmekle ilgili herhangi bir batıl inanç var mıdır? Varsa bu batıl inancı anlatınız.

FOTOĞRAF ÇEKMEK HAFIZAYA ZARARLI MI?

(1) Günümüzde anılarımızı hafızamızda saklamaktan ziyade, teknolojik aletlerle kayıt altına almak fazlasıyla **yaygınlaşmış** durumda. Öyle ki yakaya takılan mini bir kamera ile her 30 saniyede bir fotoğraf çekebiliyoruz. Fotoğraflarımızı saniyeler içerisinde birilerine gönderebiliyoruz. Ya da sosyal medya aracılığıyla fotoğraflarımızı anında insanlarla paylaşıp onların yorumlarını okuyabiliyoruz. Peki, bütün bunlar **abartıya kaçıldığının** bir **göstergesi** mi?

(2) Elbette ki güzel bir anınızı fotoğraflamak ve ileride tekrardan incelemek oldukça zevkli. Ancak Fairfield Üniversitesinden Psikoloji Profesörü Linda Henkel yaptığı araştırmalara dayanarak **bu** durumun oldukça tehlikeli olduğunu söylüyor. Henkel'e göre akıllı telefonlarla ya da fotoğraf makineleriyle gördüğümüz her şeyin fotoğrafını çekmek, önemli olaylara ilişkin hafıza oluşumuna zarar veriyor.

Fotoğraf Çekmenin Kısa Süreli Hafızaya Etkisi

(3) Henkel, 2014 yılında bu konuyla ilgili bir araştırma yapıyor. Bir grup öğrenci müzeye götürülerek grubun yarısından gördükleri eserlerin fotoğraflarını çekmeleri, diğer yarısından ise sadece eserleri seyretmeleri isteniyor. Ertesi gün gerçekleştirilen testte, fotoğraf çeken gruptaki öğrencilerin çoğunun eserlere dair ayrıntıları hatırlamadıkları tespit ediliyor. Henkel ise **bu** durumu fotoğraf çekmenin yol açtığı bir olumsuzluk olarak değerlendiriyor. Ayrıca, aynı araştırmada bir grup öğrenciden eserlerin belirli ayrıntılarını fotoğraflamaları isteniyor. **Bu kişilerin** eserler üzerinde yoğunlaşması sebebiyle ayrıntıları daha iyi hatırladıkları tespit ediliyor. Bu durum, fotoğraf çekmenin belli amaca yönelik gerçekleştirildiğinde kısa süreli hafızayı zayıflatmadığını ortaya çıkarıyor. Henkel, "Fotoğraf makinesini bir tür harici **bellek** olarak görüyoruz. Onun, olayları bizim için hatırlamasını bekliyoruz. **Bu yüzden** de o olayı hatırlamamıza yardımcı olacak şeylerle **angaje** olmuyoruz." diyerek durumu özetliyor. Henkel, fotoğraf çekmenin kısa süreli hafızayı olumsuz yönde etkilemesine karşın, uzun vadede geçmişi hatırlamak adına oldukça faydalı olabileceğini dile getiriyor.

Geçmişten Günümüze Fotoğrafın Kullanım Amacı

(4) Fotoğraf çekmek aslında on yıllardır var olan bir şey. Yıllar öncesinde bile Batı Avrupa ve Amerika'da hemen hemen her evde fotoğraf makinesi bulunmaktaydı. Ancak teknolojinin hızlı ilerleyişiyle birlikte dijital makinelere geçiş, insanların fotoğraf makinesini kullanma nedenini ve biçimini büyük ölçüde değiştirdi. Eskiden fotoğraflar sadece özel günlerde çekilmesine ve daha kişisel bir deneyim olmasına karşın; günümüzde sosyal medya üzerinden yapılan paylaşımlarla fotoğraf çekmek sürekli gerçekleştirilen ve kişilere özel olmaktan çıkan bir eylem hâline gelmiştir. Sosyal medya üzerinden payla-

şılan fotoğraflar, yeni insanlarla tanışmak ve yeni kimlikler oluşturmak için kullanılıyor. Hatta genç kuşaklar, bazı sosyal medya araçlarının yardımıyla fotoğrafları doğrudan birer iletişim aracı olarak kullanabilmekte. Henkel, fotoğrafların kullanım amacının değiştiğine vurgu yapıyor. Ona göre insanlar artık, "fotoğrafları" geçmişi hatırlamak için değil, anlık hisleri veya anlık deneyimleri başkalarıyla paylaşabilmek adına kullanıyor.

Hafıza Değişimi

(5) Dijital kameralar artık sadece fotoğraf çekme şeklini değil, özellikle sosyal medya nedeniyle, kaydedilmiş olayların hatırlanma biçimini de değiştiriyor. Warwick Üniversitesi'nde yanlış hafıza oluşumu konusunda çalışma yapan Psikoloji Doçenti Kimberley Wade, "Hafıza yeniden inşa edilen bir şeydir. Çekilen fotoğraflara uygun bir hafıza inşası bu nedenle muhtemeldir. Bir kişi size, sizin çekmediğiniz bir fotoğrafı gösterdiğinde, aslında sizin içinde yer aldığınız ancak tam olarak hatırlayamadığınız bir olayı size gösteriyordur. Bellekteki değişimin etkisiyle yaşadığınız o olaya ait görüntüyü gerçekte görüp göremediğinizi ayırt edemezsiniz." şeklinde açıklamalar yapıyor.

(6) Yapılan araştırmalar, üçüncü bir şahsın **perspektifine** göre hatırlanan tecrübelerin o tecrübeye dair duygusal bağları zayıflattığı yönündedir. Bu sebeple bazı uzmanlar olayları dışarıdan birinin bakış açısıyla hatırlamanın sakıncalı olduğu görüşünde. Fakat Wade, bu konuda "İnsan istikrarlı olduğunu düşünmek ister. İlişkilerimizi ve kendimizi olmasını istediğimiz gibi hatırlarız. Bu nedenle biraz çarpıtma sağlığımız açısından iyidir." diyerek zıt bir görüşü savunmaktadır.

(7) Peki, ne kadar sıklıkla fotoğraf çekmeliyiz? Henkel'e göre eğer bir kişi profesyonel fotoğrafçı değilse çekilen fotoğraf sayısını sınırlamak ve daha seçici olmak, fotoğrafın olumlu etkilerini arttırıp olumsuz etkilerini azaltmaktadır. Henkel bu durumu, "Güzel bir yere gitmişseniz birkaç fotoğraf çektikten sonra makineyi bir kenara bırakıp manzaranın **tadını çıkarın**. Sonra bu fotoğrafları seçin ve **baskıya** verin. O anları başkalarına anlatıp paylaşın. Bu yolla belleğinizi ve anılarınızı canlı tutmuş olursunuz." şeklinde açıklamaktadır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. yaygınlaşmak** (prg 1)

——— **2. gösterge** (prg 1)

——— **3. bellek** (prg 3)

——— **4. angaje olmak** (prg 3)

——— **5. perspektif** (prg 6)

——— **6. baskı** (prg 7)

a) Bakış açısı.

b) Basım işi yapmak, tabetmek.

c) Sözlü ya da yazılı olarak bir şeyi yapmayı üstlenmek, üstüne almak.

ç) Yaygın duruma gelmek, yayılma.

d) Bir şeye bağlanmak, bir şeyle yakından ilgilenmek.

e) Yaşananları, öğrenilen konuları zihinde saklama gücü, hafıza, zihin.

f) Bir şeyi belirtmeye yarayan şey, belirti, im, işaret.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 2) .....

b) bu (prg 3) .....

c) bu kişilerin (prg 3) .....

ç) bu yüzden (prg 3) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) 1. Günümüzde insanlar anılarını teknolojik aletlerlerde saklamayı tercih etmektedir.

( ) ( ) 2. Güzel bir anıyı fotoğraflamak ve ileride tekrardan incelemek keyifli bir uğraştır.

( ) ( ) 3. Gördüğümüz her şeyin fotoğrafını çekmek, hafızamızın gelişmesini sağlamaktadır.

( ) ( ) 4. Nesneleri incelemek yerine onların fotoğraflarını çeken kişiler, nesnelerle ilgili fazla bir şey hatırlayamaz.

( ) ( ) 5. Fotoğraf çekme kısa süreli hafızayı güçlendirmektedir.

( ) ( ) 6. Teknolojik gelişmelerle insanların fotoğraf makinesini kullanma nedeni büyük ölçüde değişmiştir.

( ) ( ) 7. İnsanlar fotoğrafları geçmişi hatırlamaktan daha ziyade, anlık hisleri veya anlık deneyimleri başkalarıyla paylaşabilmek için kullanmaktadır.

4. ETKİNLİK

1. "Abartıya kaçmak" **söz öbeğinin metindeki anlamı aşağıdaki seçeneklerin hangisiyle açıklanabilir? (prg 1)**

   A) Gereğinden fazla yaptığı harcamalarla dikkat çekiyordu.

   B) Akşam yemeğini tam zamanında yedik.

   C) Yaptığı bu çalışmayla hayatının golünü atmıştı.

   D) Misafirlerin zamansız gelmesi beni çok yordu.

2. "Tadını çıkarmak" **söz öbeğinin metindeki anlamı aşağıdaki seçeneklerin hangisiyle açıklanabilir? (prg 7)**

   A) Yaşanan olaylar keyfimizi kaçırmıştı.

   B) Aldığı arabanın keyfini sürmekteydi.

   C) Meyveleri görünce çocuğun yüzü güldü.

   D) Öğlen yemeği çok güzeldi.

3. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?**

   A) Psikoloji Profesörü Linda Henkel Amerika'da bir araştırma yapmıştır.

   B) Linda Henkel 2015 yılında fotoğrafçılıkla ilgili bir araştırma yapmıştır.

   C) Saniyeler içerisinde fotoğraf çekebilen makineler henüz geliştirilmemiştir.

   D) Fotoğraflar yaşadıklarımızı ve ilişkilerimizi hatırlamamıza yardım eder.

4. **Metne göre aşağıdakilerden hangisi fotoğraflarla ilgili <u>değildir</u>?**

   A) Anlık duyguları paylaşmak

   B) Yaşantıları insanlarla paylaşmak

   C) Olayları hatırlatmaya yardımcı olmak

   D) İnsanlara belli bakış açılarını aktarmak

5. **Fotoğrafların kullanım amaçları nasıl değişmiştir? Bu değişimin nedenleri neler olabilir? Açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. **Fotoğraf çekme sıklığının ve seçici olmanın hafıza ile ilişkisi nedir? Bu ilişki nasıl açıklanabilir?**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

Fotoğraflar hatırlamamızı kolaylaştırır ve hafızamızı olumlu yönde etkiler.

Fotoğraflar hatırlamayı kolaylaştırdığı için hafızamızı olumsuz yönde etkiler.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ederek aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C. Tespit ettiğiniz anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

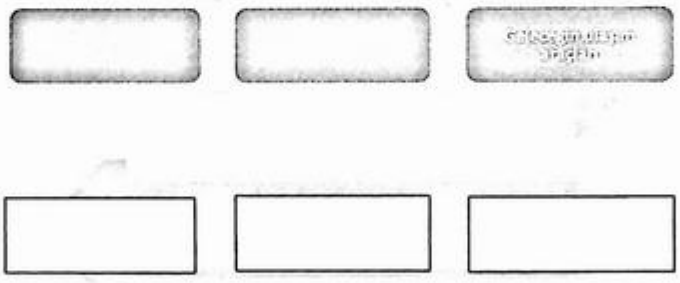
.....

.....

.....

HAZIRLIK

1. Çocukken hangi ulaşım araçlarını kullandınız? Sizce geçmişten günümüze kadar uzanan süreçte ulaşım araçlarında neler değişti? Açıklayınız.
2. Sizce, insanlar neden uzaya seyahat etmek istemektedir? Sizce, yakın gelecekte uzay seyahatleri ya da uzay tatilleri mümkün olabilecek midir? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.
3. "Geleceğin ulaşım araçları" deyince aklınıza gelen ifadeleri aşağıdaki boşluklara yazınız.

4. Ülkenizde sıklıkla kullanılan ulaşım araçları nelerdir? Bunlar hakkında bilgi veriniz.

GELECEĞİN ULAŞIM ARAÇLARI NASIL OLACAK?

(1) Sürekli yeni **konsept** araçlar duyurulurken acaba bundan bir süre sonra sokaklarda nasıl araçlar göreceğiz? Bildiğiniz gibi bir süredir farklı firmalar tarafından yeni konsept araçlar duyuruluyor. Gerek otomobiller gerek motosikletler gerekse toplu taşıma araçları sürekli bir yenilik içerisinde. Peki, gelecekte nasıl araçlar göreceğiz? Gelin, bunlara hep birlikte bakalım.

1. Karayolu

(2) Karayolu taşımacılığı, genel anlamda en sık kullanılan taşımacılık türüdür. Karayolu taşımacılığında da özellikle otomobil kullanımı tercih edilmektedir. Gelecekte otomobillerde ve karayolu taşımacılığında bizleri birçok yenilik beklemekte.

Sürücüsüz, Elektrikli Otomobiller

(3) Günümüzde dahi görebileceğimiz sürücüsüz gidebilen araçlar ve elektrikli araçlar artık ilerleyen yıllarda iyice yaygınlaşmış olacak. Bugün zengin kesimin tercihi olan Tesla Model S başta olmak üzere, benzeri elektrikli üst seviye otomobiller tamamen yaygınlaşacakken aynı zamanda Renault, Hyundai, Ford gibi otomobil markalarının uygun fiyatlı elektrikli modelleri de **piyasaya sürülecek**. Taksi, minibüs, hatta otobüs olarak kullanılabilen sürücüsüz araçlar yollarda dolaşacak. Bunların **yapay zeka** ile desteklenmesi sonucunda, bu araçlar belli **güzergâh**lardaki trafik yoğunluğunu önceden algılayabilme ve buna göre yeni güzergâhlar belirleyebilme özelliğine sahip olacak. **Bu araçlar**, diğer araçlarla iletişim kurup onları takip edebilecek ve aniden karşılarına çıkabilecek insanlara veya hayvanlara karşı duyarlı olacak. Bu şekilde de trafik kazaları en aza **indirge**nebilecek.

Geleceğin Motosikletleri

(4) BMW'nin tanıttığı Motorrad gibi **yeni nesil** motosikletler de yollarda olacak. Tıpkı Motorrad gibi otomatik denge kabiliyeti olan motosikletlerde artık düşme ihtimaliniz neredeyse %0 olacak. Bu motosikletler de elektrikli olacak. Ayrıca **onlar** da yapay zekâ sahibi olacak.

2. Havayolu

(5) Havayolunda da birçok yenilik bizleri bekliyor olacak. Ancak bu **sektörde** artık ülkeler arası değil, gezegenler arası taşımacılık daha **ön planda ola**cak gibi duruyor.

Mars'a Yolculuk

(6) Son dönemde özellikle NASA, SpaceX ve Boeing gibi firmaların **dillendir**dikleri Mars'a yolculuk, görünüşe göre birkaç yıl sonra gerçekleşiyor olacak. Daha sonra ise tatile Bodrum'a ya da İbiza'ya değil, Ay'a veya Mars'a gidilebilecek.

Daha Hızlı Uçuşlar

(7) Her ne kadar gezegenler arası yolculuklar yapılabilecekse de genellikle kıtalar arası yapılan yolculuklar da **popüler** olmaya devam edecek. Bu da yeni uçak teknolojilerinin ortaya çıkmasını ve hızla yayılmasını kolaylaştıracak. İçerisinde çok daha fazla konfor ve eğlence olacak yeni nesil uçaklar, daha hızlı ve daha uzun **menzilli** olacak. Böylece saatler süren, hatta ortalama bir gün süren uçuş deneyimlerimiz birkaç saate inecek. Yani, bugün İstanbul'dan Ankara'ya bir saatlik uçuşla ulaşılabiliyor. Oysaki gelecekte aynı sürede İstanbul'dan Almanya'ya veya İngiltere'ye ulaşmak mümkün olacak.

3. Denizyolu

(8) Denizyolunda da öncelikli gelişme tabi ki hız konusunda olacak. Güçlendirilen motorlar ve denge sistemi ile sallanmayan gemilerde daha hızlı yolculuk yapmak mümkün hâle gelecek. Ayrıca bu **kategoriye** yüzen otomobiller de dâhil olacak. Yani, otomobiliniz suda da hareket edebilecek ve İstanbul'da Anadolu-Avrupa, İzmir'de Göztepe-Karşıyaka geçişlerinde kendi otomobilinizi ya da yeni nesil otobüsleri kullanabileceksiniz. Yeni nesil yüzen araçlar sayesinde köprüleri ya da kıyı şeridini kullanmaya gerek kalmayacak.

4. Demiryolu

Hyperloop

(9) Demiryolu sektöründeki gelişmeleri **gözler önüne serecek** olan ilk örneğimiz Hyperloop. Şu anda pek **ses seda çıkmasa** da gelecekte, günümüz uçaklarıyla yarışabilecek, hatta onlardan daha hızlı olabilecek demiryolu taşıtları ortaya çıkabilir. Hyperloop da **bu tür** taşıtların ilk örneği olabilir. Hyperloop Elon Musk'ın çalışmalarından biri. Hyperloop bir **tüp geçit** içerisinde hiçbir engele takılmadan ilerleyebilen hızlı tren sistemidir. Hyperloop, 600 km'ye varan mesafelere bir saatte ulaşmamızı sağlayacak bir ulaşım aracı olacak. Özel bir tüp geçit içinde hareket edecek olan bu tren, planlara göre saatte 1200 km hıza çıkabilecek. Hyperloop sayesinde tüpyolu gibi yeni bir terimi yakın gelecekte duymaya başlayabiliriz.

Ultra Süper Yüksek Hızlı Trenler

(10) Şu anda ülkemizde de kullanılan YHT, yani Yüksek Hızlı Tren sistemleri birçok ülkede 500 km'ye kadar hıza ulaşabiliyor. Ülkemizdeki yüksek hızlı trenler şu anda 200-250 km hıza ulaşabiliyorken gelecekte bu hızın en az 500 km olması bekleniyor. Ekspres tren anlayışını yeniden ortaya çıkartacak olan bu yeni trenlerin gelişi, diğer konsept araçlara göre daha hızlı olabilir.

(11) Sonuçta, gelecekte ulaşım araçlarıyla ilgili yaşanacak olan en dikkat çekici değişim hızlı araçlar olacaktır. Farklı özelliklere sahip araçlar kıtalar arası ulaşımı, hatta gezegenler arası ulaşımı çok kolay hâle getirecek. Ulaşım araçları yapay zekayla destekleneceği için sürücüsüz araçlar çok yaygınlaşacak. Ayrıca yapay zeka yardımıyla trafik kazalarını azaltmak da mümkün olacak. Gelecekteki ulaşım anlayışı ve ulaşım araçları, bugünden oldukça farklı olacağa benziyor.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. konsept** (prg 1)

——— **2. piyasaya sürmek** (prg 3)

——— **3. yapay zeka** (prg 3)

——— **4. indirgemek** (prg 3)

——— **5. yeni nesil** (prg 4)

——— **6. dillendirmek** (prg 6)

——— **7. tüp geçit** (prg 9)

a) Daha kolay ve yalın duruma getirmek; azaltmak.

b) Daha öncekilerden farklı olan; yeni ortaya çıkmış olan.

c) Laboratuvarlarda türlü işlerde kullanılan, bir ucu kapalı cam boru.

ç) Bir şeyi söz ile ifade etmek, söylemek.

d) İki yeri birbirine bağlayan; içerisini boş olan ve hızlı ulaşım sağlayan yol.

e) Yenilikçi, belirli bir tarza uygun tasarlanmış.

f) Cihazların çeşitli işlemleri, çeşitli karar alma süreçlerini insanlar gibi yerine getirebilme kabiliyeti.

g) Bir malı veya ürünü satışa sunmak, piyasaya çıkarmak.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. güzergâh** (prg 3)

——— **2. sektör** (prg 5)

——— **3. menzil** (prg 7)

——— **4. kategori** (prg 8)

a) Mesafe, uzaklık.

b) Grup, bölüm.

c) Alan, pazar, iş topluluğu.

ç) Seyahat.

d) Yol planı.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

1. **"Ön planda olmak" söz öbeği metinde hangi anlamda kullanılmıştır?** (prg 5)
   A) Sıkça kullanılan
   B) Öncelikli olarak tercih edilen
   C) Önemsenmeyen, önemsiz olan
   D) Ünlü olan, herkes tarafından bilinen

2. **"Popüler" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde yanlış anlamda kullanılmıştır?** (prg 7)
   A) Bu araba son zamanlarda oldukça popülerdir.
   B) Discovery kanalı, popüler bilim kanallarından biridir.
   C) Bu sanat dalı unutulmaya yüz tutmuş, popüler bir sanattır.
   D) Televizyon, popüler kültürü ortaya çıkaran araçlardan biridir.

3. **"Gözler önüne sermek" söz öbeği metinde hangi anlamda kullanılmıştır?** (prg 9)
   A) Açıklamak, tanıtmak
   B) Kötü bir duruma sokmak
   C) Saygı ve sevgi göstermek
   D) Dikkat çekici olaylar yaşamak

4. **Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde "ses seda çıkmamak" söz öbeğinin yakın anlamlısı <u>yoktur</u>?** (prg 9)
   A) Olayın şokuyla herkes sus pus olmuştu.
   B) Bu projeyle ilgili şimdilik bir şey yapılmıyor.
   C) Öğretmen içeriye girince kimseden çıt çıkmadı.
   D) İçerideki gürültüler sona ermiş, etrafı bir sessizlik kaplamıştı.

4. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu araçlar (prg 3) .....

b) onlar (prg 4) .....

c) bu tür (prg 9) .....

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Son yıllarda yenilikçi araçlar sık sık piyasaya sürülmektedir.

( ) ( ) **2.** Günümüz piyasasında elektrikli otomobillere rastlanmamaktadır.

( ) ( ) **3.** Ulaşım araçları yapay zeka yardımıyla daha güvenli hâle gelecektir.

( ) ( ) **4.** SpaceX kıtalar arası yolculuklar için yeni araçlar tasarlayan bir firmadır.

( ) ( ) **5.** Geleceğin otomobilleri teknolojik açıdan daha farklı olmayacaktır.

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Konsept araçlara
B) Yapay zekalı uçaklara
C) Elektrikli motosikletlere
D) Uçak kadar hızlı trenlere

2. Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Yeni nesil deniz taşıtlarına
B) Trafik kazalarını önlemeye
C) Gezegenler arası seyahatlere
D) Yüksek hızlı trenlerin maliyetine

3. Aşağıdakilerden hangisi metnin ana fikridir?

A) Gelecekte karayolu taşımacılığı çok daha fazla öneme sahip olacaktır.
B) Trafik kazalarına kesin çözümler üretmek için yapay zeka kullanımı şarttır.
C) Ulaşım araçlarındaki gelişmeler çok hızlı ve güvenli seyahatleri mümkün kılacaktır.
D) Gelişen ulaşım araçları sayesinde gezegenler arası seyahat etmek mümkün olacaktır.

4. Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?

A) Gelecekte trafik kazaları tamamen önlenebilecektir.
B) Karayolu taşımacılığında birçok yenilik görülecektir.
C) Elektrikli araçlar gelecekte çok daha yaygın hâle gelecektir.
D) Yüksek hızlı trenler yakın gelecekte daha fazla kullanılabilecektir.

5. Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılabilir?

A) Uzun menzilli yeni nesil uçaklarda kaza riski artacaktır.
B) Savaşlar sebebiyle gezegenler arası seyahatler hız kazanacaktır.
C) Denizyolu taşımacılığında pek bir değişimin yaşanmayacağı söylenebilir.
D) Ulaşım teknolojisindeki gelişmelerle yeni kavramlar da hayatımıza girebilir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

Gezegenler arası seyahatlerle insanlar Dünya dışındaki gezegenlerde yaşayabilir.	Gezegenler arası seyahatler mümkün olsa da insanlar Dünya dışındaki bir gezegende yaşayamaz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....

2. .....

3. .....

4. .....

5. .....

6. .....

7. .....

8. .....

9. .....

10. .....

11. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ederek aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

C. Tespit ettiğiniz anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HAZIRLIK

1. Sizce gelecekte robotlar neler yapabilir? Teknolojik ve bilimsel gelişmeler sonucunda robotlar, toplum hayatı içerisinde hangi görevlerde kullanılabilir? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.
2. Sizce robotların yaygınlaştığı bir dünyada, insan yaşamı bu durumdan nasıl etkilenebilir? Robotların insan yaşamındaki etkileri neler olabilir? Açıklayınız.
3. "Robot" ifadesi sizlere neyi çağrıştırmaktadır? "Robot" deyince aklınıza gelen ifadeleri aşağıdaki boşluklara yazınız.

4. Ülkenizde robotlar hangi alanlarda kullanılıyor? Ülkeniz insanları robotlar hakkında neler düşünüyor? Açıklayınız.

ROBOTLARIN TARİHÇESİ

(1) Robot sözcüğünü ilk olarak Çekoslovak yazar Karel Capek Rossum's "Universal Robots" adlı oyununda kullanmıştır. Çekoslovakçada "robota" sözcüğü "zorla çalıştırılan işçi" demektir. Fakat genel bir tanımla robotu, **otonom** veya önceden programlanmış elektronik cihazlar olarak tanımlamak mümkündür. Robotlar bilgisayar kontrolünün yanı sıra uzaktan kumanda ile de kontrol edilebilir.

(2) Robot kavramını ya da robotların ilk örneklerini Milat'tan önceki devirlerde görmek mümkündür. Bugün de kullanılan abaküs ya da kendi kendine çalışabilen mekanizmalar ilk robot örnekleri arasında sayılmaktadır. Ancak bunlar, şu an zihnimizde yer alan robot kavramında oldukça uzak aygıtlardır. İnsan zihninde kendisine özel bir yer bulan robotların ortaya çıkışı 1900'lü yıllarda hız kazanmıştır. Robotlar günümüzde büyük bir tarihsel gelişimin parçası hâline gelmiştir. İnsanların ilk ürettikleri robotlar, eğlence amacı ile üretilmişti. İç **mekanizma**sından çok dış görünüşü ile ilgileniliyordu. Robotlardan birden fazla görev istenemiyordu. Yeni bir görev için **onların** yeniden tasarlanmaları gerekiyordu. Onların üzerinde herhangi bir **sensör** yer almıyordu. Günümüzde ise robotlar insanların ihtiyaçlarının büyük bir kısmını karşılayacak hâle gelmiştir. Şu anda robotların en büyük kullanım alanını endüstriyel sanayi oluşturmaktadır. Robotların insanlar tarafından kullanılmaya başlamasıyla birlikte yavaş yavaş bazı tartışmalar da ortaya çıkmaya başlamıştır. Robotların var olma amacı, **birçokları** tarafından anlaşılamamıştır. Isaac Asimov robotların var olma amacının insanlara hizmet olduğunu belirterek, "robot yasası" adı altında bir **bildiri** yayımlamıştır.

(3) Üç maddeden oluşan bu bildiri bir **yasa** özelliği taşımaktaydı. Bu bildiriye "Üç Robot Yasası" adı verilmişti. Bu yasanın maddeleri şu şekildeydi:

a. Bir robot, bir insana zarar veremez ya da zor durumdaki bir insana **kayıtsız kal**arak bir insanın zarar görmesine neden olamaz.

b. Birinci yasayla çatışmamak koşuluyla bir robot insanlar tarafından verilen emirlere uymak zorundadır.

c. Birinci ve ikinci yasayla çatışmamak koşuluyla bir robot kendi varlığını korumalıdır.

(4) Robotların zaman içerisindeki gelişimlerini şu şekilde **özetle**yebiliriz:

(5) 1930'lu yıllarda uçak tasarımcıları uçaklar için otomatik pilotu tasarladı. **Bunlara** Avrupa'da robot pilot deniliyordu. Aynı dönemde ilk olarak sprey boya ile duvarları boyayan endüstriyel robotlar yapıldı. Bunlar, verilen bir görevi yerine getirebilmek için önce bir alıştırma ve eğitim **evre**sinden geçiyor, bu evrede yaptıkları hareketlerin bilgilerini kaydediyor ve daha sonra bu kaydı kullanarak hareketleri tekrar ediyordu.

(6) 1940'larda Westinghouse yatay düzlemde tümüyle **bağımsız** olarak hareket eden iki robot yarattı. "Electro" adlı robot dans ediyor; 10'a kadar sayıyor; sigara içiyor ve yeni Westinghouse ürünlerini tanıtıyordu. Arkadaşı robot köpek de yanında yürüyor; arka bacakları üzerine kalkıyor ve havlıyordu. Hiçbir insan müdahalesi olmadan, çevresindekileri algılayıp tepki vermek üzere **programlanabilen** ilk robot, yapay zekâ laboratuvarlarında algılama ve görme ile ilgili teorileri test edebilmek amacı ile tasarlanmıştır. Bu tip çalışmalardan biri de 1940'lı yıllarda Shannon tarafından geliştirilen labirent çözen bir faredir. Bu fare, basit bir **öğrenme algoritması** ile çalışıyordu. Yani, bu dijital fare, labirenti kendi kendine algılıyor ve hedefine ulaşmak için kendi başına kararlar alıyordu.

(7) 1953 yılında Grey Walter, robot bir kaplumbağa geliştirdi. Oval şekilli bu kaplumbağanın hareket etmesi ve yön değiştirmesi iki motorla sağlanıyordu. Kaplumbağa, karanlık bir odadaki ışığı algılayıp ışık şiddetine bağlı olarak ışık kaynağına doğru yöneliyor veya ışık kaynağından uzaklaşıyordu. Kaplumbağa aynı zamanda enerjisi azalınca priz bulup kendisini şarj edebiliyordu. 1953 yılında Japon firması Seiko de farklı tipteki birçok saat parçasının montajını yapabilen **minyatür** bir robot geliştirdi.

(8) **20. yüzyılın ikinci yarısından** itibaren robot teknolojisi çok hızlı bir şekilde gelişmeye başladı. 1965 yılında "Dendral" isimli ilk uzman sistem yazılımı geliştirildi. 1976 yılında, Viking 1 ve Viking 2 isimli uzay araçlarında robot kollar kullanıldı. 1998 yılında robot oyuncak Furby piyasaya çıktı. 1999 yılında Sony, yeni oyuncak ve ev hayvanı Aibo'yu piyasaya sürdü.

(9) 21. yüzyılda robot endüstrisi inanılmaz bir gelişim göstermeye başladı. 2000 yılında Honda, yeni robotu Asimo'yu dünyaya tanıttı. 2004 yılında robotik sektörü sadece Kuzey Amerika'da 1,06 milyar dolarlık iş hacmine ulaştı. 2005 yılında Kaist tarafından ilk insanı robot Hubo geliştirildi. 2008 yılında NASA'nın Phoenix robotu, Mars'ta başarılı bir şekilde araştırmalar yönetmeye başladı. 2017 yılında ABD'li teknoloji şirketi Boston Dynamics, arama ve kurtarma çalışmalarında kullanılmak amacıyla ürettiği yeni robotu Atlas'ı tanıttı. Atlas, bugüne kadar geliştirilmiş en işlevsel robot olarak halka tanıtıldı. Robotların geliştirilmesine her geçen gün daha fazla önem verilmekte ve her saniye geliştirilen yeni robotlar insanlara tanıtılmakta. "Gelecek, robotların!" demek, bu sebeple çok da yanlış olmayacaktır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. otonom** (prg 1)

——— **2. mekanizma** (prg 2)

——— **3. sensör** (prg 2)

——— **4. bildiri** (prg 2)

——— **5. yasa** (prg 3)

——— **6. kayıtsız kalmak** (prg 3)

——— **7. özetlemek** (prg 4)

——— **8. bağımsız** (prg 6)

——— **9. minyatür** (prg 7)

a) Bir durumu ilgililere duyurmak için yazılan yazı, tebliğ.

b) Aldırış etmemek, önem vermemek, ilgisiz kalmak.

c) Bir yazıyı, olayı daha kısa ve özlü biçimde anlatma.

ç) Bir gücün etkisinde kalmadan hareket eden; özgür, hür.

d) Bir şeyin küçük ölçekte kopyası veya benzeri.

e) Belli sonuçlara çözmek için kullanılan sistem, düzenek.

f) Çözüm yolu, aritmetiksel yordam.

g) Özerk, bağımsız, kendi başına hareket edebilen.

ğ) Uyulması gereken kurallar bütünü, kanun.

h) Anlık değişiklikleri algılayan elektronik cihaz.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "programlama" **ifadesi doğru şekilde açıklanmıştır? (prg 6)**
   A) Teknolojik cihazlara yüklenen farklı uygulamaların tamamı
   B) Teknolojik cihazlarda var olan sorunları tespit etmeye yarayan yazılım
   C) Teknolojik cihazların farklı kişilerce kullanılmaması adına yapılan işlem
   D) Teknolojik cihazlara yön veren komutların, kelimelerin, aritmetik işlemlerin tümü

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "öğrenme algoritması" **ifadesi doğru şekilde açıklanmıştır? (prg 6)**
   A) Makinelerin kendi sorunlarını tespit eden program
   B) Makinelerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlayan yazılım
   C) Makinelerin internet üzerinden bilgilere ulaşmasına olanak sağlayan yazılım
   D) Makinelerin sosyal medya üzerinden bilgi paylaşmasına imkân tanıyan program

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "evre" **ifadesi doğru şekilde açıklanmıştır? (prg 5)**
   A) Belirli bir zaman diliminde gerçekleşen olayların tümü
   B) Canlıların zaman içerisinde fiziksel, psikolojik olarak gelişmesi
   C) Bir işte birbiri ardınca beliren, gelişen değişik durumların her biri, aşama
   D) Belli sonuçlara ulaşıp sorunları otomatik olarak çözmek için kullanılan sistem

3. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kulllanılmıştır?

1. "Onların" **sözcüğü, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?** (prg 2)
   A) Robotların
   B) Sensörlerin
   C) Programların
   D) Mekanizmaların

2. "Birçokları" **sözcüğü, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?** (prg 2)
   A) Birçok robot
   B) Birçok insan
   C) Birçok yatırımcı
   D) Birçok bilim insanı

3. "Bunlara" **sözcüğü, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?** (prg 5)
   A) Yeni programlar
   B) Otonom robotlar
   C) Otomatik pilotlar
   D) Güncel yazılımcılar

4. "20. yüzyılın ikinci yarısı" **söz öbeği hangi tarih aralığının yerine kullanılmıştır?** (prg 8)

A) 1900-1949
B) 1950-1999
C) 2000-2049
D) 2050-2100

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Robot sözcüğü ilk defa bir edebiyat eserinde kullanılmıştır.
( ) ( ) **2.** İlk üretilen robotlar, endüstriyel sanayi için tasarlanmıştır.
( ) ( ) **3.** "Üç Robot Yasası" günümüzde geçerliliğini yitirmiştir.
( ) ( ) **4.** İnsansız hava araçları 1930'lu yıllarda ortaya çıkmaya başlamıştır.
( ) ( ) **5.** Atlas robotu türünün ilk örneğidir.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri metnin içerisinde bulunuz. Bu cümlelerle ne anlatılmak istendiğini kendi ifadelerinizle açıklayınız.

a) "Birinci yasayla çatışmamak koşuluyla bir robot insanlar tarafından verilen emirlere uymak zorundadır." (prg 3)

Açıklama:

b) "Hiçbir insan müdahalesi olmadan, çevresindekileri algılayıp tepki vermek üzere programlanabilen ilk robot, yapay zeka laboratuvarlarında algılama ve görme ile ilgili teorileri test edebilmek amacı ile tasarlanmıştır." (prg 6)

Açıklama:

c) "2004 yılında robotik sektörü sadece Kuzey Amerika'da 1,06 milyar dolarlık iş hacmine ulaştı." (prg 9)

Açıklama:

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Metinden aşağıdakilerden hangisine <u>ulaşılamaz</u>?**

A) Robot sözcüğüne ilk defa Çekoslavakçada rastlanmaktadır.
B) İlk robotlar birden çok komutu aynı anda gerçekleştirebilirdi.
C) İlk robotlar eğlence sektöründe kullanılmak üzere üretilmiştir.
D) Günümüzde robotlara en fazla endüstri sektöründe rastlanmaktadır.

2. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) Robotların yaygınlaşmasıyla bazı tartışmalar da ortaya çıkmıştır.
   B) Üç Robot Yasası'na göre bir robot bazı insan emirlerine itaat etmeyebilir.
   C) Asimov, Üç Robot Yasası'yla robotların var olma amaçlarını açıklamıştır.
   D) Bir robot kendisini korumak adına tehlikedeki bir insanı görmezden gelebilir.

3. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) İlk otomatik pilotlar uçaklar için tasarlanmıştır.
   B) İlk endüstriyel robotlara 1930'lu yıllarda rastlanmaktadır.
   C) 1953'te Japon bir firma tarafından minyatür robot geliştirilmiştir.
   D) Yapay zekâyla ilgili ilk çalışmalara 18. yy ortasında rastlanmaktadır.

4. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**
   A) 1990'lı yıllarda eğlence amaçlı oyuncak robotlar piyasaya sürülmüştür.
   B) 1950'li yıllardan sonra robot teknolojisi çok hızlı bir gelişim göstermiştir.
   C) Robotik sektörünün en ciddi gelişim gösterdiği bölge Kuzey Amerika'dır.
   D) G. Walter karanlıkta ışığı algılayıp hareket edebilen bir robot geliştirmiştir.

5. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**
   A) İlk insansı robot Kaist firmasınca geliştirilmiştir.
   B) Robotlar asla insanların ölümüne yol açmayacaktır.
   C) Atlas, insanları kurtarmak için geliştirilmiş bir robottur.
   D) Mars gezegenindeki araştırmalarda robot kullanılmaktadır.

7. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne uygun şekilde cevaplayınız.

a) *"2008 yılında NASA'nın Phoenix robotu, Mars'ta başarılı bir şekilde araştırmalar yönetmeye başladı. 2017 yılında ABD'li teknoloji şirketi Boston Dynamics, arama ve kurtarma çalışmalarında kullanılmak amacıyla ürettiği yeni robotu Atlas'ı tanıttı."* Bu ifadelerden yola çıkarak siz, nasıl bir robot tasarlamak, üretmek isterdiniz? Bu robotun nerelerde kullanılmasını ve hangi amaçlara hizmet etmesini isterdiniz? Açıklayınız.

b) Metinde yer alan "Üç Robot Yasası"nı ve *"Gelecek, robotların!"* ifadesini düşününüz. Sizce gelecekte insanlar robotlarla ilgili olarak ne tür sorunlarla karşılaşabilir? Açıklayınız.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

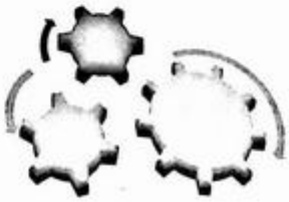
Kullanmak İstediğim Anahtar Kelimeler/ Ana Fikrim/ Yardımcı Fikirlerim

YAZMA ETKİNLİĞİ

Robotlarla ilgili bir film senaryosu yazdığınızı düşünün. Bu senaryodaki ana kahramanlar kimdir? Bu senaryodaki olay ne olacaktır? Giriş özelliğine sahip bir senaryo metni oluşturunuz.

HAZIRLIK

1. Sizce gelecekte robotlar ya da cihazlar kendi kendilerine bir şeyler öğrenmeye başlayabilirler mi? Böyle bir şey olursa bunun sonuçları ne olabilir? Açıklayınız.
2. Yapay zekâya sahip robotların ya da cihazların olduğu bir dünyada sizce hangi meslekler yok olabilir? Bu durum, insanları nasıl etkileyebilir? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.
3. Sizce yapay zekâ insanlığın sonunu getirebilir mi? Açıklayınız.
4. "Yapay zekâ" ifadesi sizlere neyi çağrıştırmaktadır? "Yapay zekâ" deyince aklınıza gelen ifadeleri aşağıdaki boşluklara yazınız.

5. Varsayalım ki yapay zekâya sahip robotlar veya cihazlar ülkenizde son derece yaygınlaştı. Sizce toplumunuz bu durumdan nasıl etkilenir? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.

YAPAY ZEKÂ: FIRSAT MI, TEHDİT Mİ?

(1) Teknoloji dünyasında son dönemin en büyük tartışma konularından biri yapay zekâdır. Yapay zekâ adından da belli olduğu üzere insan eli ile yapılan makinelere ve robotlara yüklenen, doğal biçimde gelişmeyen sayısal bir akıl örneğidir. Yapay zekâ, bir bilgisayarın veya bilgisayar kontrolündeki bir robotun çeşitli faaliyetleri zeki canlılara benzer şekilde yerine getirme kabiliyeti olarak tanımlanmaktadır. Yapay zekâ, makinelerin karmaşık problemlere insanlar gibi çözümler üretmesini sağlar. Kimileri **bunun** insanlık için hayatî bir risk, kimileri ise büyük fırsat olduğunu savunmaktadır. Türkiye'nin ilk yapay zekâ uygulamasını geliştiren Etiya'nın Genel Müdürü Aslan Doğan ile yakın geleceğimizi şekillendirecek yapay zekânın neleri değiştirmeye aday olduğunu **masaya yatırdık**.

(2) Yapay zekânın genellikle olumsuz neticelerine dikkat çekildi. Peki, **madalyonun öteki yüzünde** ne var? Yapay zekâ hayatımızı olumlu yönde nasıl değiştirecek?

Aslında her değişim, kuşakları korkutuyor. Sanayi Devrimi'nde de **bu** oldu, günümüzde de bu oluyor. İnsanlar ilk defa karşılaştıkları teknolojilerden korkuyor. İnsanlar genellikle, "Her şey makineleşiyor, robotlaşıyor. Biz ne yapacağız? Biz işsiz mi kalacağız?" diye düşünüp tedirginlikler yaşıyor. Her işin robotlar tarafından ele alınacağı ve işsiz kalınacağı gibi konular sürekli gündemde. Ancak ben gelecekle ilgili kesin **öngörülerde** bulunmanın ve net kararlar vermenin zor olduğu kanaatindeyim. Teknolojinin iki boyutu var: iyi ve kötü. **Adrenalini** yüksek bir gelecek bizi bekliyor ve bunun da iyi olacağını düşünüyorum. Bugün aslında işlerin çoğu rutine binmiş durumda. Günlük işlerin çok az kısmında insanlar yaratıcılık kullanıyorlar. İnsanların kendilerine ayırdıkları zaman her geçen gün daha da azalmakta. Dolayısıyla **ben**, yapay zekânın insanın yaratıcı ve duygusal taraflarını geri getireceğini düşünüyorum. Onun dışında rutin olan, makineler tarafından yapılabilecek işlerin ya da yazılımla halledilebilecek işlerin, aslında sıkıcı olanın, yapay zekâya sahip robotlar tarafından **devralınacağını**, insanın daha güçlü olarak geri geleceğine inanıyorum. Yapay zekâ sayesinde daha yaratıcı, daha verimli bir dönemin başlamasını bekliyorum. Ayrıca yapay zekâ sayesinde yeni iş alanlarının ve fırsatlarının ortaya çıkacağını tahmin ediyorum.

(3) Yapay zekâyı yeni Sanayi Devrimi olarak nitelendirirsek tarih **tekerrür eder** mi, Türkiye bu **treni de kaçırır** mı?

Bir şekilde artık herkes, geleceğin yazılımda ve teknolojide olduğunu biliyor. Devlet, hükümet **bunun** farkında ve buna öncülük etmeye çalışıyor ancak ülkenin içinde olduğu durum doğrudan bunlara odaklanacak noktada değil. Ama alt tarafta neler oluyor? Girişimcilerden tutun da büyük kurumlara kadar herkes teknolojiye ciddi yatırımlar yapıyor. Özellikle ya-

pay zekâya dayalı teknoloji dönüşümünde ve otomasyon konusunda şu anda Türkiye'nin çok iyi bir noktada bulunduğunu düşünüyorum. Yani, şu anda durumdan umutluyum aslında. Ben, yapay zekânın ortaya çıkaracağı yeni Sanayi Devrimi'ni **es geçmeyeceğimizi** düşünüyorum. Ancak burada dikkat etmemiz gereken hususlar, araştırma geliştirme (AR-GE) sürecini çok iyi yönetmek ve üretim yapmaktır. Bizim artık belirli fikirleri üreten, yenilikçi yaklaşımlara dayalı tasarımlar yapan bir sisteme ihtiyacımız var.

(4) Yapay zekânın yok edeceği kadar, yeni iş olanakları da sağlayabileceğine inanıyor musunuz?

Geçmişte yenilikler, dönüşümler çok daha yavaş bir şekilde gerçekleşiyordu. Elbette ki dönüşümler, yenilikleri de beraberinde getiriyordu. Mesela, Sanayi **Devrimi** "işçi sınıfı" diye bir kavramı ve farklı **ideoloji**leri ortaya çıkardı. Yüz, belki de iki yüz yıllık bir süreçte insanlar bu dönüşümü hissetti ve konuştu. Ancak günümüz teknolojisindeki gelişim o kadar hızlı ki artık 5-10 yıl içerisinde çeşitli dönüşümler yaşanabiliyor. Dolayısıyla yapay zekânın ne kadar iş imkânını ya da iş sahasını ortadan kaldıracağını net olarak söylemek gerçekten zor. Ama geçmiş tecrübelere bakıldığında yeni gelen üretim teknolojilerinin eskiye dair olan, artık devrini tamamlamış üretim biçimlerini ortadan kaldırdığını söyleyebiliriz. Öte taraftan, bu yeni üretim teknolojilerinin hep daha fazla iş imkânı ortaya çıkardığını da gözlemleyebiliyoruz. Bence Sanayi Devrimi'nde ya da mobil cihazlar devriminde olduğu gibi yapay zekâ devriminde de **bu gelişmeleri** görmek mümkün olacak. Bu sebeple de yapay zekânın korktuğumuz kadar işsizliğe sebep olacağını düşünmüyorum. Burada, insan zekâsının hangi alanlarda ve nasıl kullanılacağının daha önemli bir konu olduğunu düşünüyorum.

(5) Yapay zekâ ile birlikte genç girişimcileri bekleyen fırsatlar neler olur?

Bazı dönüşümler ile ortaya çıkan yeni fırsatlar sadece belli alanları ilgilendirir. Mesela, tıpta **gen haritası** çözüldü ve tıp dünyasında ciddi bir hareketlenme yaşandı. Ancak bu gelişme, daha çok tıp dünyasını değiştiren bir konu oldu. Gen haritası ile ortaya çıkan bu dönüşüm sınırlı bir alanı etkiledi. Ama yapay zekâ bütün sektörleri etkileyecek bir potansiyele sahip. Dolayısıyla **bu konu**, ister otomotiv olsun ister tarım olsun isterse de eğitim olsun bütün alanları etkileyecek. Bu sebeple de bu sektörlerde çalışanlar için yapay zekâ herkese yeni fırsatlar sunacak. Genç girişimciler bu yeni fırsatları kullanabilirlerse gerçekten çok önemli işler yapabilir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. masaya yatırmak** (prg 1)
——— **2. öngörü** (prg 2)
——— **3. adrenalin** (prg 2)
——— **4. devralmak** (prg 2)
——— **5. tekerrür etmek** (prg 3)
——— **6. treni kaçırmak** (prg 3)
——— **7. es geçmek** (prg 3)
——— **8. ideoloji** (prg 4)
——— **9. devrim** (prg 4)
——— **10. gen haritası** (prg 5)

a) Heyecan verici, heyecan dolu.
b) Bir şeyi devir yoluyla almak, teslim almak.
c) Üzerinde durmamak, boş vermek, önemsememek.
ç) Bir konuyu, olayı enine boyuna araştırmak.
d) Siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan düşünce.
e) Bir işin nasıl gerçekleşeceğini önceden anlayabilme.
f) Bir olayın tekrarlanması, tekrar yaşanması.
g) Genetik kodların özelliklerini açıklayan yapı, harita.
ğ) Bir şeyi elde etme, bir işi gerçekleştirme fırsatını ve imkânını yitirmek.
h) Kuşaktan kuşağa ve hücreden hücreye geçen kalıtımsal öge.
ı) Belli bir alanda hızlı, köklü ve nitelikli değişiklik.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) **bunun** (prg 1) .....

b) **bu** (prg 2) .....

c) **ben** (prg 2) .....

ç) **bunun** (prg 3) .....

d) **bu gelişmeleri** (prg 4) .....

e) **bu konu** (prg 5) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Yapay zekâ, teknolojik cihazlara yüklenen bir programdır.

( ) ( ) **2.** Yapay zekâ üzerine çalışan Türk firmaları bulunmaktadır.

( ) ( ) **3.** Yapay zekâ, insanların üretkenliklerini kısıtlayacak bir teknolojidir.

( ) ( ) **4.** Türkiye, Sanayi Devrimi'ne öncülük etmiş bir ülkedir.

( ) ( ) **5.** Sanayide ve teknolojide yaşanan değişimler sadece iş dünyasını etkilemektedir.

( ) ( ) **6.** Yapay zekâ yeni iş kollarının ortaya çıkmasını sağlayabilir.

( ) ( ) **7.** Yapay zekâ çok farklı sektörleri etkileyecek bir güce sahiptir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. "madalyonun öteki yüzü" **ifadesinin açıklaması aşağıdakilerden hangisidir?** (prg 2)

   A) İşlerin yolunda gitmemesi, aksilik yaşanması.

   B) İnsanların görülmeyen, fark edilmeyen tarafları.

   C) Olumsuz bir olayın üzerinde düşünülmesi gereken olumlu yönler.

   D) Olayların dikkat edilmemesi gereken tarafları, lüzumsuz endişeler.

2. "Adrenalini yüksek bir gelecek bizi bekliyor." **cümlesinin açıklaması aşağıdakilerden hangisidir?** (prg 2)

   A) Gelecekte insanları derinden sarsacak olaylar yaşanacaktır.

   B) Gelecekte yapay zekâ insanların en büyük düşmanı olacaktır.

   C) Gelecek hareketli, heyecan verici gelişmelere sahne olacaktır.

   D) Gelecekte yapay zekâya dayalı sporlar yapılmaya başlanacaktır.

3. **Metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Teknoloji

   B) Yapay zekâ

   C) İşsizlik sorunu

   D) İş dünyasındaki değişimler

4. Metnin ana fikri aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yapay zekâ, teknolojinin hızla gelişmesine yardımcı olacaktır.

B) Yapay zekâ, insanların işsiz kalmalarına sebep olacak bir teknolojidir.

C) Yapay zekâ, insanların kendilerine daha fazla zaman ayırabilmesini sağlayacaktır.

D) Yapay zekâ, hayatın farklı alanlarını etkilerken yeni iş kolları üretecektir.

5. Aşağıdaki cümleyi metne göre tamamlayınız.

"Yapay zekâ sayesinde ....."

A) tüm hastalıkların tedavisi bulunabilir.

B) yeni sosyal sınıflar ve siyasi görüşler ortaya çıkabilir.

C) insanların daha verimli çalıştıkları bir dönem başlayabilir.

D) insanların daha ölümcül silahlarla savaştıkları bir dönem başlayabilir.

6. Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılabilir?

A) Gelecekte tüm işler zeki robotlar tarafından yapılacaktır.

B) Yapılan rutin işler insanların üretkenliğine zarar vermektedir.

C) Gen haritası, yapay zekânın bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

D) Yapay zekâ düşünüldüğü kadar büyük bir potansiyele sahip değildir.

7. Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?

A) Türkiye, Sanayi Devrimi'nde beklenen atılımı yapamamıştır.

B) Sanayi Devrimi yeni bir sosyal sınıfın oluşmasını sağlamıştır.

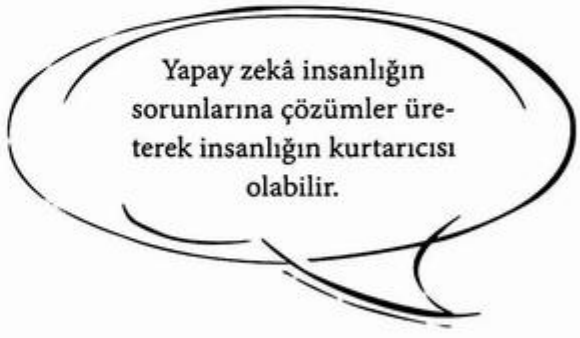
C) Sanayi Devrimi ile yeni iş kolları ve iş imkânları ortaya çıkmıştır.

D) Sanayi Devrimi'nde sadece ekonomide köklü değişiklikler yaşanmıştır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

Kullanmak İstediğim Anahtar Kelimeler/ Ana Fikrim/ Yardımcı Fikirlerim

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ederek aşağıya yazınız.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

C. Tespit ettiğiniz anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DİNLEME METNİ: VAR OLDUĞUNU BİLMEDİĞİMİZ 10 TEKNOLOJİK ÜRÜN

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **Daha önce herhangi bir kemiğinizi kırdıysanız ..... birlikte ortaya çıkan o berbat acıyı da mutlaka hatırlarsınız.**

   A) yarıkla
   B) kırıkla
   C) acıyla
   D) şiddetle

2. **Eğer akıllı saatlerin teknolojinin en harika ürünlerinden olduğunu düşünüyorsanız akıllı ..... de kesinlikle çok etkileneceksiniz.**

   A) sözlüklerden
   B) telefondan
   C) saatlerden
   D) gözlüklerden

3. **Sonunda köpeklerin ..... ne geçtiğini anlamanın bir yolu bulundu.**

   A) aklından
   B) zihninden
   C) beyninden
   D) gözünden

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Giyilebilir teknoloji henüz çok yenidir.
( ) ( ) **2.** Teknolojideki mükemmellikler fiyatlara da yansımaktadır.
( ) ( ) **3.** Yardımcı robot tek seferde 50 kg yük taşıyabilmektedir.
( ) ( ) **4.** Yardımcı robot akıllı saat aracılığıyla kumanda edilmektedir.
( ) ( ) **5.** Akıllı gözlüklerle müzik dinlenebilmektedir.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi var olduğunu bilmediğimiz teknolojik cihazlardan biri değildir?**

   A) Renkli kontak lensler
   B) Akıllı gözlükler
   C) Uçan trenler
   D) Üç boyutlu alçılar

2. **Dinlediğiniz metinden, otomatik saksıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**

   A) Bitkiye göz kulak olmak için bluetooth bağlantısına sahiptir.
   B) Sistemi toprağın içinde neler olduğunu anlamaya yöneliktir.
   C) Bitkinin neye ihtiyaç duyduğunu analiz edebilir.
   D) Bir yıl süresince bitkiye bakabilecek donanıma sahiptir.

DİNLEME/İZLEME METNİ: OSMANLI'DA İLK MATBAA

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **Osmanlı İmparatorluğu'na ilk matbaayı Sultan 2. Beyazıt döneminde ..... kaçıp ülkemize sığınan ..... getirdi.**

A) İtalya'dan/Rumlar
B) İspanya'dan/Ermeniler
C) İspanya'dan/Yahudiler
D) İtalya'dan/ Yahudiler

2. **Osmanlıya matbaanın gelişine ilk tepkiyi ..... göstermişti.**

A) şairler
B) yazarlar
C) hattatlar
D) din adamları

3. **Bu da aslında .....birbirlerine karşı olan yanlış tutumlarından ve dinler üzerinden yaptıkları saldırgan yayınlardan kaynaklanmıştır.**

A) toplumların
B) gayrimüslimlerin
C) milletlerin
D) azınlıkların

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Osmanlı Devleti'nde matbaa hiçbir zaman yasaklanmamıştır.
( ) ( ) **2.** Yahudiler İstanbul'dan başka şehirlerde de matbaalar kurmuşlardır.
( ) ( ) **3.** İbrahim Müteferrika tarafından basılan ilk kitap "Vankulu Lugatı"dır.
( ) ( ) **4.** Osmanlı'ya matbaanın geç gelmesi tamamen siyasi sebeplere dayanmaktadır.
( ) ( ) **5.** Osmanlı Devleti'ndeki ilk matbaada sadece Arapça ve Türkçe eserler basılmıştır.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'nde matbaa kurmuş azınlıklardan birisi değildir?**

A) Rumlar
B) Ermeniler
C) Yahudiler
D) Macarlar

2. **Dinlediğiniz metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**

A) Osmanlı Devleti'nde 13 Aralık 1493 tarihinde İbranice basılmıştır.
B) Osmanlı Devleti'ndeki matbaalar daima sıkı denetim altında tutulmuştur.
C) Azınlıkların yanlış tutumları sebebiyle matbaa bir dönem yasaklanmıştır.
D) İbrahim Müteferrika, matbaasında toplam 17 eser ve 22 cilt basım yapmıştır.

4. TEMA

SAĞLIK ve İLAÇLAR

HAZIRLIK

1. Hayatınızda çok yoğun kaygı yaşadığınız dönemler oldu mu? Bu dönemlerde neler yaşadınız? Anlatınız.

ANKSİYETE BOZUKLUKLARI

(1) Kaygı, bireyin yaşamı tehdit eden iç ve dış çevredeki herhangi bir olasılığı tehlike olarak **algılayıp** yorumlaması sonucunda meydana gelen duygulardan biridir. Kaygı; bir duygu, bir yaşantı, bir belirti, bir bozukluk veya bozukluk grubu olabilir. Kaygı, **herkes** tarafından belli zamanlarda yaşanabilecek olağan bir tepkidir.

(2) Belirli düzeydeki kaygı, doğal hatta gereklidir; kişiyi tehlike veya tehdit karşısında koruma, harekete geçirme işlevi gören bir **mekanizmadır**. Bir araba tarafından ezilme tehlikesi geçirirken, sınav kapısında beklerken, topluluk önünde konuşmaya başlamadan önce, okulun ilk gününde, özel biri ile yaşanan ilk randevuda ya da yeni ve değişik bir etkinliğin başlangıcında birçok kişi kaygı yaşayabilir. Amacı yaşamın uyumlu ve dengeli sürmesini sağlamaktır. Bu nedenle kişinin kaygı yaşantıları her zaman bir hastalık belirtisi olarak düşünülmemelidir. Yoğun kaygı yaşayan kişiler ise, olaylara ve olgulara, tehlikeyle orantısız, uygunsuz ve abartılmış yanıtlar verirler. **Onların** düşünceleri geleceğe yöneliktir; genelde felaketi **öngörür** ve tehlikeyle ilgili zihinsel görüntüleri de içerir. Örneğin; kalabalık karşısında konuşma korkusu olan bir kişi konuşmasından önce, "ya hazırladığım notları unutursam?" "kelimeleri birbirine karıştırırsam?" şeklinde düşünebilir. Kendisini kalabalık karşısında donakalmış bir şekilde hayal edebilir.

Anksiyetenin (Kaygının) Belirtileri Nelerdir?

(3) Kişinin kaygı yaşadığı durumlara; gerginlik, kötüyü öngörme, konsantrasyon problemi, huzursuzluk ve alınganlığın yanı sıra, ağız kuruluğu, çarpıntı, sıcak-soğuk basması, nefes darlığı, sinirlilik, baş ağrısı, baş dönmesi, tremor, kas gerginliği, mide yakınmaları, ishal veya kabızlık, sık idrara çıkma, soğuk terleme gibi fizyolojik belirtiler de eşlik edebilir.

Anksiyetenin (Kaygının) Nedenleri Nelerdir?

(4) Kaygının tek bir nedeni bulunmamaktadır. Genetik, biyolojik, çevresel ve psikolojik birçok faktörün etkileşimi sonucunda gelişebilmektedir. Kaygı bozuklukları ile ilgili yapılan aile çalışmalarında, genetik yatkınlığının olduğuna dair veriler bulunmuştur. Kaygı bozukluğu olan hastaların birinci derece akrabalarında **diğerlerine** göre daha fazla kaygı bozukluklarına rastlanmıştır. **Kalıtımsal** bir **yatkınlıktan** söz etmenin yanı sıra, biyokimyasal alanda yapılan çalışmalarda da, adrenalin noradrenalin, kafein, karbondioksit, seratonin seviyesinin artmasının veya azalmasının kaygı bozuklukları ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. **Bunların** yanı sıra bazı sodyum, laktat gibi nörokimyasal maddelerin yoğunluğuyla, kişide **yapay** olarak kaygı oluştuğu görülmüştür. Kaygıya ayrıca, ilişkinin sona ermesi, şiddetli tartışmalar, yakın birinin kaybı gibi psikolojik durumlar ve aşırı alkol, ilaç kullanımı, korkutucu ya da üzücü bir olay gibi etkenler de sebep olabilir.

Anksiyete (Kaygı) Hangi Sıklıkta ve Kimlerde Görülür?

(5) Kaygı bozuklukları ruhsal sorunlar içinde en sık görülen rahatsızlıklardan biridir. Yapılan çalışmalara baktığımızda, yaşam boyu yaygınlığının %10 ile %25 arasında olduğunu görmekteyiz. Kadınlarda erkeklere oranla iki kat daha fazla görülür. Hastalık genelde, çocukluk ve erişkinliğe geçiş döneminde başlamaktadır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. yapay** (prg 4)

——— **2. kalıtımsal** (prg 4)

——— **3. yatkınlık** (prg 4)

——— **4. algılamak** (prg 1)

——— **5. öngörmek** (prg 2)

——— **6. mekanizma** (prg 2)

a) Alışkanlıktan doğan yeti.

b) Bir olayı veya bir nesnenin varlığını duyu organlarıyla kavramak, idrak etmek.

c) Belli bir sonuca ulaşmak için karmaşık bir biçimde düzenlenmiş organ veya parçalar birleşimi, sistem, düzenek.

d) Bir işin ilerisini kestirmek veya bir işin nasıl bir yol alacağını önceden anlayabilmek ve ona göre davranmak.

e) Ana babadan çocuklara genler aracılığıyla geçen.

f) İnsan eliyle yapılmış, suni.

g) Bir tür dans.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) herkes (prg 1) .....

b) onlar (prg 2) .....

c) bunlar (prg 4) .....

d) diğerlerine (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Anksiyete genelde bebeklik döneminde başlamaktadır.

( ) ( ) **2.** Ruhsal sorunlar içinde en az görülen rahatsızlıklardan biri anksiyetedir.

( ) ( ) **3.** Kişinin kaygı yaşadığı durumlara fizyolojik belirtiler de eşlik edebilir.

( ) ( ) **4.** Kaygı bozuklukları ile ilgili yapılan aile çalışmalarında, genetik yatkınlığının olmadığına dair veriler bulunmuştur.

( ) ( ) **5.** Her kaygı durumunda doktora gidilmelidir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi anksiyete yerine kullanılan terimlerden biridir?

A) Üzüntü

B) Stres

C) Kaygı

D) Korku

2. **Metinde anksiyete ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Olağan bir tepkidir.
   B) Bir bozukluk da olabilir.
   C) Harekete geçirme işlevi de vardır.
   D) Sadece psikolojik faktörlerle ortaya çıkar.

3. **Belirli düzeyde anksiyete neden gereklidir?**
   A) Farklı duygular yaşamak için
   B) Harekete geçmek ve motive olmak için
   C) Korkmak için
   D) Sıradanlıktan kurtulmak için

4. **Metinde vurgulanmak istenen düşünce aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Anksiyete insan hayatında olumlu etkiler yapmaktadır.
   B) Hayatımızdaki her duygu gibi anksiyete de normaldir.
   C) Anksiyete bozukluğu yaşayan insanlar daha doğru karar verebilirler.
   D) Fazla anksiyete, bir hastalık olup tedavi edilmezse bireye ciddi sıkıntılar yaratabilmektedir.

5. **Metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**
   A) Yoğun kaygı yaşayanlar abartılı tepkiler verebilir.
   B) Kadınlar ev işlerinden dolayı daha sık kaygı yaşarlar.
   C) Travma nedeniyle kaygı bozukluğu ortaya çıkabilir.
   D) Erkeklerde anksiyete bozukluğuna daha az rastlanır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Anksiyetenin hayatımızdaki olumlu ve olumsuz etkilerini tartışınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Yoğun bir anksiyete durumu yaşayan biri için örnek diyalog oluşturunuz.

HAZIRLIK

1. Organik gıda terimi sizlere neleri çağrıştırmaktadır?Açıklayınız.
2. Ülkenizde organik gıda tüketimi yaygın mıdır? Neden? Açıklayınız.

İNSANLAR NEDEN ORGANİK GIDA SATIN ALIYOR?

(1) Organik gıdalar ve sağlık yönünden faydaları oldukça titiz bir şekilde incelendi. Mevcut düşünceler geleneksel tarım yöntemleriyle üretilen gıdalara **kıyasla** organik gıdaların besin içeriğinin daha zengin olduğunu ve böcek ilaçlarına daha **az maruz kaldığını öne sürmektedir**. Organik gıdaların tüketimi ile **diyabet**, yüksek tansiyon ve kalp ve damar hastalıkları risklerinin düşmesini ilişkilendiren araştırmalar yapıldı. **Bunun** yanında organik gıdalar ile hamilelik döneminde anne ve bebek sağlığı arasında bağlantı olduğunu gösteren birtakım çalışmalar da yürütüldü.

(2) Yapılan bir çalışma 2 yaşından küçük çocuklarda organik süt ürünleri tüketimi ile düşük **egzama** riski arasındaki ilişkiyi gösterirken; bir diğer çalışmada ise hamilelikte organik olarak yetiştirilen sebzelerin tüketimi ile düşük **preeklampsi** arasındaki ilişki ortaya koyuldu. Bazı çalışmalar organik gıdaların potansiyelini vurgulasa da yeterli kanıt olmadığını gösteren veya yeni sorular ortaya atan çalışmalar da vardır. Sistematik bir **derleme, literatürde** organik gıdaların geleneksel gıdalardan daha besleyici olduğunu göstermek için yeterli kanıt bulunmadığı sonucuna vardı. **Bununla** birlikte araştırmacılar organik gıda tüketimi sayesinde maruz kalınan böcek ilacı ve antibiyotiğe dirençli bakteri miktarının azaldığına karar verdi. Organik gıdaların sağlık için daha faydalı olduğunu öne süren çalışmalar **bulguların** geçerliliğinden şüphe eden diğer bilim insanları tarafından dikkatli bir şekilde incelenmektedir.

(3) Organik gıdaların besin değeri ve sağlık açısından faydalarıyla ilgili bulgular, organik gıdaların popüler olma nedenleri hesaba katıldığında anlam kazanmaktadır. Organik gıdalar şimdiye kadar sağlığa olan etkisinden **ziyade** yaşam tarzıyla ilgili yönüyle akıllarda yer etti. Birleşik Krallık Gıda Standartları Kurumunun 2009 yılında yayınladığı bir raporda organik gıda tüketiminin sağlık açısından önemli bir fayda sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır. John Krebs, Gıda Standartları Kurumunda başkanlık yaptığı dönemde organik gıda hareketini eleştirdi ve bunun bir "yaşam tarzı" tercihi olduğunu ifade etti. John Krebs 2015 yılındaki Oxford Çiftçilik Konferansı'nda daha da ileri giderek arazi ihtiyacını ve topraktan salınan karbon miktarını arttırması nedeniyle organik çiftçiliğin çevreye daha çok zarar verdiğini öne sürdü. Anlaşılır bir şekilde, organik gıda endüstrisi destekçileri bu iddiaları şiddetle karşı çıktı. Toprak Birliği başkanı Helen Browning, Krebs'in organik tarıma yönelik düşmanlığı nedeniyle şaşkın olduğunu söyledi. California Berkeley Üniversitesinde yapılan bir çalışmaya atıfta bulunan Browning, küresel bir **meta analizin** organik çiftçiliğin toprakta fazla miktarda karbon tutulmasını sağladığını ve iklim değişimiyle mücadele etmenin etkili bir yolu olduğunu gösterdiğini ifade etti.

(4) Geleneksel üretim teknikleri, organik olarak üretilen gıda tüketiminin faydalı olup olmadığı tartışmasının **gölgesinde kaldı**. Süpermarketten alınan ve tüketilen gıdaların çoğu organik olmayan gıdalardır. Organik olmayan gıdaların avantajı verimli üretim ve yetiştirme yöntemlerinin sağladığı maliyet **tasarrufudur**. Geleneksel gıda üretiminde böcek zararı nedenli kayıplar **asgaridir**, raf ömrü genelde daha uzundur. Ayrıca organik olmayan markalar genelde tat, yapı ve kalite yönünden **istikrarlıdır**, tüketiciler ürünleri satın alırken nasıl bir beklentiye gireceğini bilir ve **bu nedenle israf** azalabilir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. kıyas** (prg 1)

——— **2. maruz kalmak** (prg 1)

——— **3. öne sürmek** (prg 1)

——— **4. diyabet** (prg 1)

——— **5. egzama** (prg 2)

——— **6. preeklampsi** (prg 2)

——— **7. derleme** (prg 2)

——— **8. literatür** (prg 2)

——— **9. bulgu** (prg 2)

——— **10. ziyade** (prg 3)

——— **11. meta analiz** (prg 3)

——— **12. gölgesinde kalmak** (prg 4)

——— **13. tasarruf** (prg 4)

——— **14. asgari** (prg 4)

——— **15. israf** (prg 4)

——— **16. istikrarlı** (prg 4)

a) Herhangi bir bilim dalında yazılmış olan yazıların, yapıtların tümü.

b) Araştırma verilerinin incelenmesinden çıkarılan bilimsel sonuç.

c) Üzerinde görüşülmek üzere bir düşünce söylemek, ortaya bir düşünce atmak.

ç) Pek çok farklı nedenlerle ortaya çıkabilen deride kızarıklık, şişme, kaşıntı gibi belirtilerle görülen oldukça yaygın bir deri hastalığı.

d) En az, en aşağı, en düşük, en alt, minimal, minimum.

e) Karşılaştırma, oranlama, mukayese.

f) Belirli bir konuya ayrılmış sonuçları birleştirerek analiz içeren istatistiksel tekniğin ve birçok farklı bireysel çalışmaların türü.

g) Bir olay ya da duruma uğramak.

ğ) Şeker hastalığı.

h) Hamilelik zehirlenmesi.

ı) Gereksiz yere para, zaman, emek harcama, savurganlık.

i) Çok, daha çok.

j) Ön plana çıkamamak, daha az ünlü olmak.

k) Birbirine karşı olan iki tarafı dinleyerek bir yargıya varma, muhakeme.

l) Para biriktirme, artırım.

m) Herhangi bir konuda bilgi toplayıp, analiz edip ve özetleyerek bilgilerin bir araya getirilmesi, toparlanması.

n) Dengeli, kararlı.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunun (prg 1) .....

b) bununla (prg 2) .....

c) bu nedenle (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Yapılan bütün araştırmalar organik gıdaların besin değeri açısından geleneksel gıdalardan daha besleyici olduğunu savunmaktadır.

( ) ( ) **2.** Birleşik Krallık Gıda Standartları Kurumu organik gıdaların faydalarına dikkat çekmektedir.

( ) ( ) **3.** Organik gıdalar popülerdir.

( ) ( ) **4.** Organik olmayan gıdalar maliyet açısından tasarrufludur.

( ) ( ) **5.** Geleneksel gıda üretiminde böcek zararı en az düzeydedir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **"Organik gıda tüketiminin" aşağıdaki hastalıklardan hangisinin üzerinde etkili olduğuyla ilgili çalışma yapılmamıştır?**

   A) Diyabet

   B) Kalp ve damar hastalıkları

   C) Migren

   D) Egzama

2. **John Krebs'in organik gıda hareketini eleştirme sebebi aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Sağlığa zararlı olması

   B) Yüksek maliyetli olması

   C) Raf ömrünün kısa olması

   D) Çevreye zararlı olması

3. **Metne göre organik gıdalarla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

   A) Organik gıdaların yararlı olup olmadığı konusunda farklı görüşler vardır.

   B) Organik gıdaların etkisi konusunda hamileler ve çocuklar üzerinde çalışma yapılmıştır.

   C) Organik gıdalar, süpermarketlerde sürekli bulunmaktadır.

   D) Organik gıdalar sağlığı da yaşam tarzını da etkilemektedir.

4. **Metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?**

   A) Organik gıdaların faydaları konusunda insanlar bilinçsizdir.

   B) Organik gıdalar uzun yıllardır popülerliğini korumaktadır.

   C) Geleneksel tarım yöntemiyle üretilen ürünler kullanılmamalıdır.

   D) Organik gıda tüketimi birçok araştırmacının ilgilendiği bir konudur.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Günlük hayatta organik gıda kullanmaya dikkat ediyor musunuz? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Organik gıdaların yararlarını ve zararlarını açıklayan bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Sizce plasebo etkisi nedir? Açıklayınız.
2. Toplumumuzda ilaç kullanımına karşı nasıl bir tutum söz konusudur? Açıklayınız.

PLASEBO ETKİSİ

(1) Plasebo etkisi, kişinin hastalığı için kanıtlanmış tedavi edici bir etkisi olmamasına rağmen bir ilacı aldığında kendisini iyileştirebileceği algısının oluşmasıdır. Plasebo kelimesi, Latince' de "memnun edeceğim" sözünden türediği için ilaçlar ve tedavi kendi başına bir plasebo olarak adlandırılır. Plaseboların birkaç farklı çeşidi vardır. **Etken** maddesi olmadığı için farmakolojik olarak etkisiz olanları vardır. **Bunlar** genellikle şeker gibi temel bileşenler içerir. İçinde aktif bileşenler olup hastanın özel durumu üzerinde işe yaradığı ispatlanamayan ilaçlar da plasebo sayılabilir. Ameliyat, enjeksiyon ve diğer tıbbi müdahaleler şeklinde olan plasebolar bile var.

(2) Plaseboların, hastaların %30'unun üstünde işe yaradığı görülmüş, bu nedenle yıllarca doktorlar tarafından kullanılmışlar. Aslında çoğu zaman plasebolar, hastanın acısını hafifletmek için doktorun, ilgisi ve desteği dışında, önerebileceği tek şeydir. Bazı araştırmacılar plaseboların **psikolojik** bir tepkiyi harekete geçirdiğine inanıyor. İlaçları alınca kendinizi iyileşmiş hissetmeye başlıyorsunuz. Ama son zamanlarda yapılan araştırmalar plaseboların fiziksel etkilere de sebep olabileceğini gösterdi. Bu nedenle **bazılarına** göre doktorların plasebo ilaçları reçeteye yazmasında hiçbir sakınca yoktur. Ama **diğerleri** bu uygulamanın zararlı olduğunu, etik olmadığını hatta kanuna aykırı olduğunu düşünüyorlar.

(3) Plasebo etkisini açıklayan kuramlardan biri "özne beklentisi" etkisidir. İnsanlar ilaç aldıklarında sonucun ne olması gerektiğini zaten bildikleri için sonucu **bilinçsiz** bir şekilde değiştirebilirler. Ya da netice öyle olmasa bile öyle olduğunu söyleyebilirler. Bir başka açıklama da klasik **koşullanma**dır. Plasebo etkisini deneyimleyen kişilerde plasebo ilaç aldıklarında hastalık belirtileri hafifler. Yani ilaç alarak iyileşmeyi öğrenirler, ilacın gerçekten işe yarıyor olması o kadar önemli değildir. "Özne- beklentisi" etkisi ve klasik koşullanma birbirine oldukça benziyor. İki açıklamada da hastanın sonuç beklentisi var. "Özne- beklentisi" etkisi öznel çünkü sadece kişinin söylediklerine dayanıyor. Ama plasebo almanın ölçülebilen fiziksel etkilerinin olması klasik koşullanma teorisini güçlendiriyor.

(4) 2002'de Amerika'nın Kaliforniya eyaletindeki UCLA Nöropsikiyatrik Enstitüsü'nde yapılan bir araştırmada iki hasta grubuna deneysel antidepresan verilmiş üçüncü gruba plasebo verilmiş. İlaçları aldıktan birkaç hafta sonra her grubun beyin aktivitesi electroencephalography (EEG) kullanılarak ölçülmüş. Plaseboya olumlu tepki verenlerin beyin aktivitesinin ilaca olumlu tepki verenlerden daha büyük bir artış gösterdiği saptanmış. Bu aktivite ayrıca beynin prefrontal korteksi merkezliymiş. Bütün bunların sonucunda UCLA araştırmacıları çalışmasının sonuçlarının beynin plasebo ile kandırılamayacağını gösterdiğini şeklinde yorumlamışlar. Yani aslında beyin ilaca ve plaseboya farklı şekilde cevap veriyor.

(5) Pek çok araştırma, ağrıyı azaltmak için beynin plaseboya nasıl tepki verdiğini incelemiş. En etkili olanlardan biri 2004'te Michigan Üniversitesi'nde yapılan bir çalışma. Bu çalışma plasebo etkisinin beynin kendisinin sahip olduğu doğal ağrı kesiciler olan endorfinlerle ilgili olduğunu gösterdi. Bu çalışmada sağlıklı **deneklere** ağızdan ağrılı ama zararsız bir enjeksiyon verilirken beyinleri de PET tarayıcısı ile tarandı. Deneklere ağrı seviyelerinin oranı soruldu ve araştırmacılar beyin taraması boyunca ağrıyı belli bir seviyede tutmak için farklı oranlarda tuz enjekte ettiler. Daha sonra deneklere ağrı kesici olarak düşündükleri şey verildi ve hepsi plasebo aldıktan sonra ağrı seviyelerinde bir azalma deneyimlediğini söyledi. Ama ayrıca beynin ağrıya cevap veren endorfin reseptörlerinin bulunduğu alanlarında da bir değişiklik görüldü. Ağrı kesici beklentisi beynin ağrı kesme sisteminin aktif hâle gelmesine neden oldu.

(6) Plasebo etkisine olan duyarlılık genetik olabilir. 2008 yılında İsveç'te Upsala Üniversitesi'nde gerçekleştirilen bir çalışmada sosyal kaygı bozukluğu olan küçük bir grup test edildi. Plasebo içeren bir tedaviden sonra bütün denekler tryptophan hydroxylase-2 adında değişken bir gen için test edildi. Bu gen ruh hâlini düzenleyen serotonin nörotransmitterinin üretilmesinden sorumludur. Plaseboya olumlu cevap veren deneklerin büyük çoğunluğunda bu genden iki tane varken plaseboya cevap vermeyenlerde hiç yok. Geçmiş bir çalışmada da, bu genden iki taneye sahip olanların daha az kaygı duydukları görüldü. Plasebolar yalnızca beyindeki ölçülebilir etkilerle sonuçlanmakla kalmaz, ayrıca ağrı ve **belirti**lerin kesilmesi için kasların ve sinir hücrelerinin de gevşediği görülmüştür. Bu yüzden plasebo etkisi aslında kafamızın içinde ama yalnızca psikolojik değil, fizyolojik bir yanı da var.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. plasebo** (prg 1)

——— **2. etken** (prg 1)

——— **3. koşullanma** (prg 3)

——— **4. bilinçsiz** (prg 3)

——— **5. belirti** (prg 6)

——— **6. denek** (prg 5)

——— **7. psikolojik** (prg 2)

a) Etki eden şey.

b) Şartlanma.

c) Şuursuz.

d) Bir olayın veya durumun anlaşılmasına yardım eden şey.

e) Üzerinde deney yapılan canlı veya şey.

f) Ruh bilimsel.

g) İlaçlara özgü farmasötik biçimlere sokulan fakat gerçekte ilaç olmayan etkisiz bir madde.

h) İnce bir zar içindeki protoplazma ve çekirdekten oluşmuş, bir organizmanın yapı ve görev bakımlarından en küçük birliği, göze.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunlar (prg 1) .....

b) bazıları (prg 2) .....

c) diğerleri (prg 2) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Beyin ilaca ve plaseboya farklı şekilde cevap veriyor.

( ) ( ) **2.** Plasebo etkisine olan duyarlılık genetik değil sonradan edinilen bir durumdur

( ) ( ) **3.** Plasebo etkisi, beynin kendisinin sahip olduğu doğal ağrı kesiciler olan endorfinlerle ilgilidir.

( ) ( ) **4.** Ağrı kesici beklentisi beynin ağrı kesme sisteminin aktif hale gelmesine de neden olmaktadır.

( ) ( ) **5.** Plasebo almanın ölçülebilen fiziksel etkilerinin olması özne-beklenti etkisini güçlendirmektedir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Metne göre aşağıdakilerden hangisi doğru <u>değildir</u>?

A) Plaseboların birkaç çeşidi vardır.

B) Plasebonun tek açıklaması klasik koşullanmadır.

C) Beyin, ilaca ve plaseboya farklı şekilde cevap vermektedir.

D) Bazı araştırmacılar, plaseboların psikolojik bir tepkiyi harekete geçirdiğine inanıyor.

2. **Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Plaseboların etkilerinin yalnızca beyinde ölçülebildiğine
   B) Artık yeni tedavi yöntemi olarak herkes tarafından onaylandığına
   C) Plaseboların psikolojik bir etkisinin de olduğuna
   D) Ağrı kesici beklentisinin beynin ağrı kesme sistemini aktifleştirdiğine

3. **Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Ameliyat şeklinde olanları vardır.
   B) Hastaların yarıdan fazlasında işe yaradığı görülmüştür.
   C) Açıklamalardan biri klasik koşullanmaya bağlı olmasıdır.
   D) Farmakolojik olarak etkisiz olanları şeker gibi temel bileşenler içerir.

4. **Metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?**
   A) Plaseboya eğilim gösterenler psikolojik olarak sorun yaşamaktadırlar.
   B) Plasebo insanların hayatını olumlu yönde etkilemektedir.
   C) Sadece plasebo ile iyileşmek mümkündür.
   D) Plasebo bazı doktorlar tarafından etik bulunmamaktadır.

5. **Doktorlar tarafından plasebo uygulanan bir kişinin aşağıdakilerden hangisini söylemesi beklenemez?**
   A) "İçtiğim ilaçlar hiçbir işe yaramıyor!"
   B) "İlaçlar beni kendime getirdi."
   C) "İlaçlar etkisini hemen gösterdi."
   D) "Doktora geldiğimden beri kendimi daha iyi hissediyorum".

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Daha önce plasebo etkisi deneyiminiz oldu mu? Sizce plasebo etkisini yaşayan bir insanın psikolojik olarak iyileşmesi mümkün müdür? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

Sizce plasebo etkisi psikolojik midir, fizyolojik midir? Bu soruyu tartıştığınız bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Sağlıklı bir yaşam için neler yapıyorsunuz? Örneklerle açıklayınız.
2. Az ya da çok uyuduğunuzda hayatınızda herhangi bir değişiklik oluyor mu? Açıklayınız.
3. Ülkenizde bebekleri uyutmak için söylenen ninnilere örnek veriniz.

10 ADIMDA SAĞLIKLI UYKU İÇİN YAPILMASI GEREKENLER

(1) Sağlıklı ve yeterli uyku hem bedenen hem de zihinsel olarak dinç olmamamızı sağlayan en önemli faktörlerden biridir. Az uyumak, çok uyumak, sık uyanmak, **dinç** kalkamamak vb. gibi durumlar kendiliğinden düzelebileceği gibi bazı durumlarda da uyku düzensizlikleri tek başına olmayıp farklı bir **psikiyatrik** ya da diğer bir tıbbi durumun parçası, habercisi olabilir. Sağlıklı bir uyku için önerilerde bulunan Psikiyatrist Dr. Uğur Hatıloğlu, hastalık riskini azaltmak, günü daha verimli geçirmek, bedensel ve zihinsel sağlığımızı korumak için uyku konusunda dikkat edilmesi gerekenler hakkında bilgi verdi.

Uyku Ritminizi Ayarlayın

(2) Yatış ve kalkış saatlerinizi olabildiğince benzer tutmaya çalışmak uyku ritminizi tutturmak açısından önemlidir. En azından beynimizin uyku süresini ayarlayabilmesi için hafta içi, hafta sonu ya da tatil günleri fark etmeksizin hep aynı saatte kalkılmalıdır.

Uykudan Önce Egzersiz Yapmayın

(3) Uykuya dalma aşamasında zihninizin **dingin** olması gereklidir. Aktif davranan ya da düşünen birinin uykuya dalması beklenemez. Bu yüzden gece uyumadan hemen önce sıkı egzersiz yaptıysanız, işleriniz bitmeden ya da aklınızda sorunlarla ve düşüncelerle yatağa girdiyseniz eğer uykuya dalma süreniz artacaktır.

(4) Egzersizinizi sabah ya da gün içinde yapmak faydalı olabilir. Zihin doluluğu içinse; işlerinizi yapma konusunu uyku düzeninize göre organize edebilirsiniz. Sorunlar, gündelik işler ve yapılacaklar aklınızda dönüp duruyorsa bunları bir kağıda yazıp, yatağa girebilirsiniz. Eğer sorunlar kişilerarası, gelecek veya geçmişle ilgiliyse uykunuzdan çalarak o sorunu hemen halledemeyeceğinizi kendinize söyleyebilirsiniz. Sağlıklı ve yeterli uykuyla belki de çözüm bulma şansınız artacaktır.

Uyuduğunuz Odada Kendinizi Rahat Hissedin

(5) Uyumak için kullandığınız odanın ve şartların uyumaya uygun olmasını sağlamalısınız. Gürültüsü sizi rahatsız etmeyecek kadar, sıcaklığı ve nem oranı size uygun, yattığınız yerin rahatlığı, hatta yastığın kalitesi bile uyku düzeninizi etkileyebilir. Size uygununu ayarlamaya çalışın.

Uyandıktan Sonra Daha Fazla Yatakta Kalmayın

(6) Hepimizin kendini dinlenmiş hissettiği bir uyku süresi vardır. Genelde bu uyku süresi **erişkin**lerde 6-9 saat arası olarak bilinse de kişisel farklılıklar görülebilir. Uykumuzu aldığımızda gözlerimiz açılır ve o an kendimizi gayet dinç hissederiz. Sonrasında 'Daha erken', 'Biraz daha uyusam ne olur ki?', 'Dün az uyumuştum, telafi edeyim' gibi cümlelerle uyumaya devam etmek, amaçladığımız gibi bizi daha dinç ve dinlenmiş hale getirmeyecektir.

Yatakta Bilgisayar ve Cep Telefonu Gibi Teknolojik Aletler Kullanmayın

(7) Yatakta televizyon izlemek, yemek yemek, kitap okumak, bilgisayar ve cep telefonu kullanmak gibi davranışları başka yerde yapıp, yatağa olabildiğince **nötr** gelmelisiniz. Çünkü **bu** aktiviteler zihnin canlanmasını ve beynin aktifleşmesini sağlayarak uykuya dalma sürenizi uzatacaktır.

Uykuya Dalma Süreniz 15 Dakikayı Geçiyorsa Kendinizi Zorlamayın

(8) Eğer 15 dakikadır uyuyamıyorsanız yatakta daha fazla vakit geçirerek huzurla uyuduğunuz o ortamı kendinize bir **eziyet** alanı hâline getirmeyin. **Bunun** yerine yataktan kalkıp sizi çok hareketlendirmeyecek ve daha uyanık hale getirmeyecek aktivitelerle uğraşabilirsiniz. Örnek olarak; ılık bir duş alabilir, fazlaca değerlendirme yapmanızı gerektirmeyecek bir şey

izleyebilir, kitap okuyabilir ya da dinlendirici müzikler dinleyebilirsiniz. Uykunuz geldiğinde tekrar yatağa geçip, gözlerinizi kapatıp sakin ve **huzurlu** bir resmi ya da durumu hayal etmek sizi rahatlatacaktır. Eğer en az 15 dakika kadar yine uyuyamadıysanız tekrar kalkın.

Gece Yatmadan Önce Kafeinli İçecekler Tüketmeyin

(9) **Kafein**, nikotin, tein vb. gibi uyarıcı maddeler içeren; kahve, çay, enerji içecekleri, sigara kullanımı, alkol, bazı ağrı kesiciler ve asitli içecekleri özellikle uykusuzluk durumu olan kişiler olabildiğince tüketmemeye özen göstermelidir. Eğer kullanılıyorsa da gündüz saatlerinde tüketilmelidir. Çünkü beyin ne kadar aktif çalışırsa uyumak o kadar zorlaşır.

Gündüz Şekerleme Yapmayın

(10) Gün içinde uyumamak, azıcık göz dinlendirmemek, kısacık bir güzellik uykusuna yatmamak uyku düzenini kurmak için önemlidir. Kısa uykular ne yazık ki gece uykunuzdan uzun saatler çalabilmektedir.

Bitki Çaylarıyla Uyumaya Çalışmayın

(11) Uyku vermesi için sık kullanılan çaylar, bitkiler, **kökler** sanıldığı kadar fazla etkin değildir. Bu tarz çay ve bitiklerin rahatlatma etkisi olsa da sağlıklı bir uyku için öncelikli olarak bu önerilerin uygulanması gerekir.

Tüm Bunlara Rağmen Uyuyamıyorsanız Uzman Desteği Alın

(12) Eğer bu önerilere rağmen uyku durumunuz kötüleşiyorsa, ek şikayetleriniz varsa bir psikiyatriste başvurmanız iyi olacaktır. Çünkü uyku düzensizlikleri çoğu zaman tek başına olmayıp farklı bir psikiyatrik ya da diğer bir tıbbi durumun parçası, habercisi olabilir. İyi uykular!..

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. dinç** (prg 1)
——— **2. psikiyatrik** (prg 1)
——— **3. dingin** (prg 3)
——— **4. erişkin** (prg 6)
——— **5. eziyet** (prg 8)
——— **6. nötr** (prg 7)
——— **7. huzurlu** (prg 8)
——— **8. kök** (prg 11)
——— **9. kafein** (prg 9)

a) Zulüm; sıkıntı veya güçlük.
b) Gücü ve sağlık durumu yerinde, canlı, zinde.
c) Etkisiz, elektriğe karşı hiçbir tepkisi olmayan, yansız.
ç) Uygun, elverişli.
d) Huzuru olan, rahat.
e) Psikolojik sorunlarla ilgili olan; psikolojik durum veya sorun hakkında
f) Olgun, gelişmiş, büyümesi sona ermiş kimse.
g) Sakin, durgun.
ğ) Bitkileri toprağa bağlayan ve onların, topraktaki besi maddelerini emmesine yarayan klorofilsiz bölüm.
h) Çay ve kahvede bulunan uyarıcı madde.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunun (prg 8) .....

b) bu (prg 7) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Sağlıklı bir uyku için odanızın çok sıcak olması gerekir.

( ) ( ) **2.** Değişen yatış ve kalkış saatleri, uyku ritminiz açısından önemlidir.

( ) ( ) **3.** Uyku düzensizlikleri farklı psikiyatrik ve diğer tıbbi rahatsızlıkların işareti olabilir.

( ) ( ) **4.** Yeterli uyku süresi kişiden kişiye değişir.

( ) ( ) **5.** Rahatlatıcı çaylar kolayca uykuya dalabilmek için gereklidir.

( ) ( ) **6.** Uyku düzensizliklerinin farklı sebepleri olabilir.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi sağlıklı ve yeterli uyuduğunuzun göstergelerinden biridir?

A) Çok uyumak
B) Gece sık sık uyanmak
C) Dinç kalkmak
D) Az uyumak

2. Aşağıdakilerden hangisi sağlıklı bir uyku için yapmanız gereken şeylerden birisidir?

A) Uyumadan önce egzersiz yapmak
B) Uyuduğunuz odada kendinizi rahat hissetmek
C) Uyumadan önce bir şeyler atıştırmak
D) Rahatça cep telefonuyla uğraşmak

3. Metne göre aşağıdakilerden hangisi psikiyatrik ya da tıbbi bir durumun habercisi olabilir?

A) Stresli yaşam
B) Uyku düzensizlikleri
C) Spor yapmak
D) Sağlıklı beslenme

4. Bireysel farklar olmakla birlikte, yetişkinler için ideal uyku süresi kaç saattir?

A) 4 – 6 saat
B) 6 – 9 saat
C) 9 – 10 saat
D) 10 – 12 saat

5. Aşağıdakilerden hangisi uyku öncesinde tüketilmemesi gerek ürünlerden birisidir?

A) Su B) Çay C) Meyve D) Sebze

6. Uykusu kaçan bir kişi, uyuyabilmek için aşağıdakilerden hangisini yapmalıdır?

A) Ilık bir duş alınmalıdır.
B) Sosyal medyada dolaşılmalıdır.
C) Hareketli müzikler dinlenmelidir.
D) Uyuyana kadar yataktan çıkılmamalıdır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıdaki konu hakkında düşüncelerinizi ifade ediniz.

Uyku problemlerinin günlük hayatımıza etkileri hakkında neler düşünüyorsunuz?

YAZMA ETKİNLİĞİ

"Uyku, mutluluk, sağlık, tatil ve sınav" kavramlarını kullanarak bir hikâye yazınız.

HAZIRLIK

1. Sigara içiyor musunuz? İçiyorsanız ne kadar zamandır içiyorsunuz? Sigara içme ya da içmeme sebebinizi açıklayınız.
2. Sigaranın zararları hakkında neler biliyorsunuz? Açıklayınız.
3. Gençlerin sigara içmesi, toplumumuzda nasıl karşılanmaktadır? Bu durumu örneklerle açıklayınız.

BİR SİGARA HAYATTAN 12 DAKİKA ÇALIYOR

(1) İçilen her bir sigarada sağlığa zarar veren ve insanı **zehirleyen** binlerce kimyasal madde bulunuyor. Bu kimyasal maddelerin 81 tanesinin doğrudan kansere neden olduğu biliniyor. Sağlıklı bir yaşam için sigaraya hiç başlamamak gerekse de, sigarayı bırakmak da yeniden daha sağlıklı olmak için büyük önem taşıyor. Sigara içen kişilerin yaşadıkları sağlık sorunları, sigarayı bıraktıkları günden itibaren düzelmeye başlıyor. Memorial Ankara Hastanesi Göğüs Hastalıkları Bölümü'nden Prof. Dr. Metin Özkan "09 Şubat Sigarayı Bırakma Günü" öncesinde sigarayı bırakmanın insan sağlığı üzerindeki olumlu etkileri hakkında bilgi verdi.

Bırakın ömrünüz uzasın!

(2) Sigara içen insanların neredeyse tamamı sigaranın zararlarının farkında olsalar da içmeye devam etmektedir. **Bunun** nedeni insanları sürekli sigara içmeye zorlayan ve çok güçlü **bağımlılık** yapan nikotin adı verilen maddedir. Nikotin, çok güçlü bir psikolojik **uyarıcıdır** ve eroin, kokain ve alkolden daha güçlü bağımlılık yapar. Nikotin beyne ulaştığında bazı hormonların **salgılanmasına** neden olarak zevk alma, **gevşeme**, sakinleşme ve konsantrasyon artışına neden olmaktadır. Ancak zamanla **bu** değişikliklerin devam edebilmesi için vücut daha fazla nikotine ihtiyaç duyar. Böylelikle içilen sigaranın miktarı artar. İçilen her sigara insan hayatından 12 dakika çalmaktadır. Sigara içenlerde 15-20 kat daha fazla kanser görülmektedir. Sigara sadece kansere neden olmaz. KOAH denilen hastalığın da %90'dan fazla nedeni sigaradır. Ayrıca sigara içenlerde; kalp krizi geçirme, beyin damar hastalıkları, felç ve bacak kangreni riski daha fazladır. Sigara içen kadınlarda; düşük yapma, erken doğum, düşük doğum ağırlıklı bebek doğurma, kısırlık riski yüksektir. Sigara erkeklerde de kısırlık ve iktidarsızlığa neden olmaktadır.

Sigara isteği geldiğinde yürüyüş yapıp müzik dinleyebilirsiniz.

(3) Birkaç denemeyle bırakamamış olmak kişinin **iradesizliğine** değil sigaranın çok güçlü bağımlılık yapıcı özelliğine bağlıdır. Özellikle bıraktıktan sonraki ilk 3 hafta içinde zorlanma yaşanması normaldir. Sigara bırakmaya çalışan kişi kendini **yargılamadan** ve suçlamadan mücadele etmelidir. Sigarayı bıraktıktan sonra yaşanabilecek sıkıntılar; sinirlilik, huzursuzluk, dikkat dağınıklığı, uykusuzluk, isteksizlik, kabızlık, **iştah** artışı olarak sıralanabilir. **Bu** durumlarda yürüyüşe çıkmak, duş almak, spor yapmak, müzik dinlemek, aşırı çay ve kahve içmemek, ılık süt içmek ve baş ağrıları için gerekirse ağrı kesiciler almak genellikle çözüm olabilmektedir. İştah artışı ve **kabızlık** durumunda bol su içilmesi, meyve ve sebze tüketilmesi, sakız çiğnenmesi tavsiye edilmektedir.

Elektronik sigara da sağlığa zararlı!

(4) Sigarayı bırakmak için atılacak ilk adım, bırakma günü belirlemektir. Daha sonra ise uzman desteği alınmalıdır. **Bu** destek aileden, doktordan veya etkinliği kanıtlanmış tedavi yöntemlerinden alınabilir. Nikotin sakızları, nikotin bantları gibi "nikotin yerine koyma tedavileri" veya nikotinin etkilerine benzer etkileri olan ilaçlar kullanılarak bu bağımlılıktan kurtulmak mümkün olabilmektedir. Doktor kontrolünde kullanılan bu yöntemler tüm dünyada başarıyla uygulanmaktadır. Sigara bırakma konusu maalesef çok fazla **suistimal** edilebilmektedir. Etkinliği kanıtlanmamış ama eczanelerde kontrolsüz bir şekilde satışı yapılan bazı maddeler ve bazı yöntemler ciddi sağlık sorunlarına neden olabilmektedir. Bunlara son zamanlarda kullanımı giderek yaygınlaşan elektronik sigaralar da dâhildir. Elektronik sigaraların içinde de sigara da olduğu gibi kanserojen maddeler bulunmaktadır. Bu ürünlerin sigarayı bıraktırmadığı araştırmalarla kanıtlanmıştır.

(5) Sigarayı bırakmanın sağlık üzerindeki olumlu etkileri:

- **Nabız**, kan basıncı ve vücut ısısı 20. dakikada normale döner.
- Kandaki karbonmonoksit gazı 24. saatte hızla azalır.
- Sigarayı bıraktıktan sonraki 2 hafta – 3aylık süreçte; **efor** kapasitesi artar, öksürük ve balgam azalır, solunum rahatlar, koku ve tat alma duyuları iyileşir, bağışıklık sistemi güçlenmeye başlar, diş ve parmaklardaki sarı lekeler kaybolur.
- Yılda kalp krizi geçirme riski %50 azalır, beyin kanaması ve bacaklardaki damar hastalığı (Burger) riski %30-50 azalır, KOAH gibi solunum yetmezliğine yol açabilen akciğer hastalıklarının ortaya çıkması engellenir veya varsa ilerlemesi durur.
- Yılda ağız, gırtlak, yemek borusu, idrar torbası kanseri riski yarı yarıya azalır.
- Yılda felç olma riski 5-10 yıl içinde hiç sigara içmemiş olanlarla aynı düzeye iner, akciğer kanseri, ağız, gırtlak, yemek borusu, idrar torbası, böbrek, pankreas kanseri riski azalmaya devam eder.
- Yılda kalp koroner damar hastalığı ve kalp krizi riski hiç sigara içmeyenlerle aynı olur.

(6) Bunların yanı sıra sigarayı bırakmak çevrenizdeki insanların yaşamına da olumlu yönde yansımaktadır. Özellikle çocuklarda pasif maruziyet nedeniyle görülen bronşit, kulak iltihaplanması ve astım riski azalmaktadır. Sigarayı bırakan kişi artık kötü kokmamakta ve çevresine iyi örnek olmaktadır. Ayrıca uzun vadede ciddi bir maddi kazanç da sağlayarak, sigaraya harcadığı parayla kendine ve sevdiklerine daha faydalı şeyler alabilmekte veya birikim yapabilmektedir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. zehir** (prg 1)

——— **2. bağımlı** (prg 2)

——— **3. uyarıcı** (prg 2)

——— **4. salgı** (prg 2)

——— **5. gevşeme** (prg 2)

——— **6. irade** (prg 3)

——— **7. yargılama** (prg 3)

——— **8. iştah** (prg 3)

——— **9. kabız** (prg 3)

——— **10. suistimal** (prg 4)

——— **11. nabız** (prg 5)

——— **12. efor** (prg 5)

a) Uyarma özelliği olan, uyaran.

b) Bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü, istenç.

c) Yemek yeme isteği.

ç) Organizmaya girdiğinde kimyasal etkisiyle fizyolojik görevleri bozan ve miktarına göre canlıyı öldürebilen madde, ağı.

d) Kalp atışının sağladığı kan basıncından dolayı atardamarlara parmakla basıldığında duyulan vuru.

e) Gevşeme işi, relaks.

f) Birbirine karşı olan iki tarafı dinleyerek bir yargıya varma, muhakeme.

g) Başka bir şeyin istemine, gücüne veya yardımına bağlı olan, özgürlüğü, özerkliği olmayan, tabi.

ğ) Hücrelerin, vücuttaki bezlerin kandan ayırıp oluşturdukları ve yeniden kana, başka organa veya dışarıya saldıkları sıvı madde.

h) Çaba, güç.

ı) Aracısız, kendisin olarak.

i) Dışkılama sıklığının azalması veya zor ve ağrılı dışkılama, peklik, kabızlık, ishal karşıtı.

j) Görev, yetki ve benzerini kötüye kullanma.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) **bunun** (prg 2) .....

b) **bu** (prg 2) .....

c) **bu** (prg 3) .....

ç) **bu** (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Sigaranın içerisinde insan sağlığına zararlı pek çok kimyasal madde bulunmaktadır.

( ) ( ) **2.** Sigara içen kişilerin yaşadıkları sağlık sorunları, sigarayı bıraktıktan bir yıl sonra düzelmeye başlıyor.

( ) ( ) **3.** Sigara içen insanların büyük çoğunluğu sigaranın zararlarının farkında değildir.

( ) ( ) **4.** Nikotin bağımlılık yapan bir maddedir.

( ) ( ) **5.** Sigara içen kişilerin, içmeyenlere oranla kanser riski çok daha fazladır.

( ) ( ) **6.** Sigarayı bırakan kişiler ilk ay çok ciddi sigara krizine girmektedir.

( ) ( ) **7.** Sigarayı bırakmak çevredeki insanların yaşamına da olumlu yönde yansımaktadır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi sigarayı bırakmanın sağlık üzerindeki olumlu etkilerinden biri değildir?**

A) Kandaki karbonmonoksit gazı 24. saatte hızla azalır.

B) Birinci yılda ağız, gırtlak, yemek borusu, idrar torbası kanseri riski yarı yarıya azalır.

C) Sigara harcanan para başka ihtiyaçlar için kullanılır.

D) Nabız, kan basıncı ve vücut ısısı 20. dakikada normale döner.

2. **Aşağıdakilerden hangisine metinde değinilmemiştir?**

A) Sigaranın içindeki zararlı maddelerin neler olduğuna

B) İnsanların sigaraya nasıl başladığına

C) Sigarayı bıraktıktan sonra vücutta meydana gelen gelişmelere

D) Sigara içme isteği geldiğinde nelerin yapılması gerektiğine

3. **Aşağıda nikotinle ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

A) Nikotin çok güçlü bir psikolojik uyarıcıdır.

B) Nikotin uyuşturucudan daha fazla bağımlılık yapar.

C) Nikotin beyne ulaştığında gevşeme, sakinleşme gibi duygulara sebep olur.

D) Nikotinin azı yarar, çoğu zarardır.

4. Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılabilir?

A) İnsanlar çocukken sigaraya başlamaktadır.

B) Sigara içen insanların büyük çoğunluğu sigaranın zararlarının farkındadır.

C) Sigara içme oranı geçmişten günümüze doğru azalmaktadır.

D) Bayanlar erkeklere göre daha fazla sigara içmektedir.

5. Aşağıdakilerden hangisi metne göre sigarayı bırakmanın yararlarından biri değildir?

A) Çok fazla kuruyemiş tüketerek daha sağlıklı olunur.

B) Sigara içen kişinin çevresindeki kişiler pasif içicilikten kurtulur.

C) Sigarayı bırakan kişi kötü kokmaz.

D) Sigarayı bırakanlar ekonomik açıdan da rahatlar.

6. Aşağıdakilerden hangisi sigarayı bırakma konusunda yardımcı olamaz?

A) Sigarayı bırakmak için tarih belirlemek

B) Bir uzmandan yardım almak

C) Sigara içme isteği gelince elektronik sigara kullanmak

D) Sigarayı bırakanlar ekonomik açıdan da rahatlar.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Türkiye'de pastane, kafe, kantin vb. kapalı mekânlarda sigara içmek yasaktır. Aşağıda bu konu ile ilgili iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirleri, destekleyici verilerle savunmaya çalışınız.

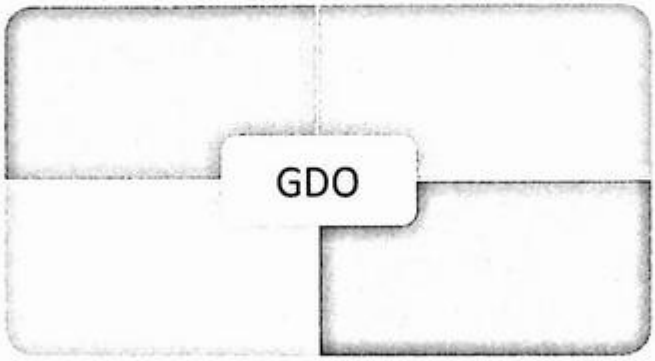

YAZMA ETKİNLİĞİ

Ailenizde veya yakın çevrenizde sigara içen birisine sigaranın zararlarını anlatan ve ona sigarayı bırakmasını telkin eden bir mektup yazınız.

HAZIRLIK

1. Sizce gelecekte tarım sektöründe ne tür gelişmeler yaşanabilir? Teknolojik ve bilimsel gelişmeler tarımı etkileyebilir mi? Görüşlerinizi örneklerle açıklayınız.
2. İnsan nüfusunun her yıl giderek arttığı bir ortamda insanları besleyebilmek için neler yapılabilir? Açıklayınız.
3. "Genetiği değiştirilmiş organizma" ifadesi sizlere neyi çağrıştırmaktadır? "Genetiği değiştirilmiş organizma" deyince aklınıza gelen ifadeleri aşağıdaki boşluklara yazınız.

4. Ülkenizde GDO'lu ürün yetiştiren çiftçiler ya da firmalar mevcut mu? Sizce ülkeniz insanları GDO'lu ürünler hakkında neler düşünüyor? Açıklayınız.

GDO'NUN YARARLARI VE ZARARLARI NELERDİR?

(1) Dünya gelişiyor, insanlar değişiyor, nüfus arterken talepler de artıyor. Dünyada var olan gıda kaynakları insanların tüketim hızına yetişemiyor. Bu yüzden, bu nüfus artışına karşılık biyoteknolojik çalışmalarla **verim** artışı sağlanmaya çalışıyor. Elde edilen ürünlerle daha fazla üretim yapılmaya çalışılıyor. Bugün Amerika, Kanada, Arjantin, Avustralya, Çin ve Güney Afrika başta olmak üzere birçok dünya ülkesinde gen aktarımı yapılmış tarım bitkileri (soya, pamuk, mısır) üretiliyor ve ekonomik sebeplerden dolayı da **bunların** kullanım alanları her geçen gün artıyor.

Nedir bu GDO ve nasıl elde edilir?

(2) Genetiği değiştirilmiş organizma (GDO, GMO), bir organizmadan diğerine DNA aktarımını yahut, bir organizmaya ait DNA'nın biyoteknolojik olarak değiştirilmesini ifade eden bir tanımdır. **Genetik** bilgiler hücrede DNA'da ve RNA'da bulunur. Organizmadaki herhangi bir işlev ya da bir **fenotip** özellik genetik olarak değiştirilebilir ya da genetiği değiştirilmiş bir organizmada devamlılığı sağlanabilir. Fiziksel, kimyasal veya biyolojik engellerin her biri ya da tamamı için insan ve çevre lehine birçok özellikler de **genlere** eklenebilir. Örneğin, Antartika'daki bir balığın soğuğa direnç geni, bir çileğe aktarıldığında soğuğa daha dayanıklı bir çilek elde edilmiş olur. Genetik yapısı değiştirilen mısır, mısır kurtlarına karşı zehir üretip daha dayanıklı hâle gelebilir ya da genetiği değiştirilen patates, çeşitli böceklere karşı toksin üretip zarar görmekten kurtulabilir. **Bunlarla** da kaliteli nişasta elde edilebilir.

(3) GDO'nun elde edilebilmesi için öncelikle bir hücreden bahsedilen genin elde edilmesi gerekir. Daha sonra bu gen, seçilmiş bir **organizma**da çoğaltılır. Genin bir diğer genomda DNA iplikçiğine eklenmesinde DNA enzimlerinden yararlanılır. Bu işlemde vektörler, hücreye bağlanır ve yeni geni, DNA iplikçiğine ekler. Organizma artık bu yeni geni üretmeye başlar ve karşılığı olan proteini sentezler.

GDO'nun yararları nelerdir?

(4) **Gen aktarımı** sayesinde besinler daha cazip ve kaliteli hâle getirilebilir ve daha çok ürün alınabilir. Ayrıca, bu organizmalar bazı hastalıklara karşı daha dirençli kılınarak verim artışı yoluyla dünyada açlıkla mücadele edilebilir. Meyvelerin

olgunlaşma süreci değiştirilebilir, besin ögeleri zenginleştirilebilir, depolama ve raf ömrü uzatılabilir, besinlerin tatları arttırılabilir.

(5) Biyoteknolojik çalışmalar sonucunda hayvanlar da ekonomik olarak üretime dâhil edilebilir. Hatta bu doğrultuda, değişik balık türlerine farklı hastalıklara karşı dayanıklılık genleri aktarılabilmiş, hormon kodlayan genlerin klonlanması sonucu doğurganlık, büyüme hızı bakımından ideal hayvanlar elde edilebilmiştir.

(6) Tıpla ilgili alanlarda da GDO'lardan yararlanılabilir. Örneğin bazı organizmalar; tripsin ve benzeri ürünleri (insulin gibi) yapmak ve ağızdan alınan aşılar, antikorlar ve endüstride kullanılan **enzim**ler üretmek veya sanayide farklı amaçlı kullanıma yönelik ürünler elde etmek üzere yönlendirilebilir.

GDO'nun zararları nelerdir?

(7) Bu bahsedilen özelliklerle, insanlığa sağladığı yararlar açısından bir mucize olarak nitelendirilen gen aktarımlı ürünler, bazı insanlar tarafındansa oldukça sert şekilde eleştirilmiştir. Özellikle GDO'nun olumsuz yönleri hakkında, **sivil toplum kuruluşlarının** bilgilendirmeleri ve halkı uyarma adına yürüttüğü çalışmalar sayesinde birçok insan bu çalışmaların zararlı yönlerini de **fark etme**ye başlamıştır. Bu sayede, bazı ülkeler -Tayland ve Yeni Zelanda gibi- bu ürünlerin ülkeye giriş çıkışlarına yasak getirmişlerdir.

(8) GDO kendine ait olmayan, başka bir özelliğe ait ürün üretir. Bu ürün çeşitli hormonlar vb. olabilir. Bu yüzden GDO'lu ürünler, onu tüketen veya o organizma ile etkileşimde olan canlıları ve çevreyi olumsuz yönde etkileyebilir. Örneğin, GDO'lu bir patatesin farelerde zehir özelliği göstererek onların bağışıklık sistemini bozduğu görülmüştür.

(9) Dünyada yaşayan tüm canlılar belirli bir **ekosistem** içerisindedir ve tüm canlıların yaşamları zincirleme **reaksiyon**larla birbirlerine bağlıdır. Bundan dolayı, tarımda yaratılan tahribat veya yapılan bir değişiklik sadece bitkileri değil, onlarla etkileşim içerisinde olan; hayvanları, insanları, havayı, suyu kısaca tüm doğayı etkilemektedir.

GDO'lu ürünler nelerdir?

(10) Dünya üzerinde birçok genetiği ile oynanmış ürün bulunmaktadır: mısır, domates, patates, pirinç, soya, buğday, kabak, bal kabağı, ayçiçeği, yer fıstığı ve bazı balık türleri... Bunların dışında, üzerinde çalışmaların devam ettiği bazı ürünler de vardır. Bu ürünler ise şunlardır: muz, ahududu, çilek, kiraz, ananas, biber, kavun, karpuz, kanola vb. Mısır ve soya, genleriyle oynanmış bitkiler arasında ilk sıralarda yer aldığı için bu bitkilerden üretilen yan ürünlerin kullanıldığı bütün ürünler GDO'lu olma riski taşıyor. Mısır ve soyadan üretilen yağ, un, nişasta, glikoz şurubu, sakkaroz, fruktoz içeren gıdalar günlük tüketim maddeleri arasında yer alıyor. Örneğin, bisküviler, krakerler, pudingler, bitkisel yağlar, bebek mamaları, şekerlemeler, çikolatalar ve gofretler, hazır çorbalar, mısırı ve soyayı yem olarak tüketen tavuk ve benzeri hayvanlardan elde edilen gıdalar ve pamuk, GDO'lu olma riski taşıyan ürünlerin başında geliyor.

(11) Aslında GDO'lu ürünler ne kadar da hayatımızın içerisine girmiş durumda, değil mi? Bizler artık doğallıktan yoksunuz ve yoksun olmaya da devam edeceğiz. İnsanlardaki tüketim çılgınlığı artmaya devam ettiği sürece, ihtiyaçları karşılama adına **bunlarla** ilgili girişimler devam edecektir ya da devam etmek zorundadır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. verim** (prg 1)

——— **2. fenotip** (prg 2)

——— **3. gen** (prg 2)

——— **4. organizma** (prg 2)

——— **5. genetik** (prg 2)

——— **6. enzim** (prg 6)

——— **7. fark etmek** (prg 7)

——— **8. reaksiyon** (prg 9)

a) Canlı bir varlığı oluşturan organların bütünü, uzviyet.

b) Görmek, seçmek; anlamak, sezmek.

c) Tepki, tepkime, yanıt.

ç) Çalıştırılan, işletilen, bakılan bir şeyin verdiği sonuç.

d) Öneriler sunan her türlü birlik, sivil toplum örgütü.

e) Genlerle ilgili çalışan bilim dalı, kalıtım bilimi.

f) Kuşaktan kuşağa ve hücreden hücreye geçen kalıtımsal öge.

g) Bir kimyasal tepkimeyi gerçekleştiren, çoğunlukla protein yapısında olan organik madde.

ğ) Genetik ve çevresel etkenlerin yarattığı özelliklerin canlının dış görünüşündeki yansıması.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcük ve söz öbeklerinin anlamlarını metne göre tahmin ediniz.

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "gen aktarımı" ifadesi doğru şekilde açıklanmıştır? (prf 4)**

   A) Bir canlının DNA'sının dış etkenlerle değişime uğramasıdır.

   B) Bir canlının DNA'sındaki değişimler sonucu ortaya çıkan hastalıktır.

   C) Bir canlının hücrelerine, başka bir canlının DNA'sının yerleştirilmesidir.

   D) İnsanın genetik yapısına müdahale ederek güçlü insan ortaya çıkarmaktır.

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "sivil toplum kuruluşu" ifadesi doğru şekilde açıklanmıştır? (prf 7)**

   A) Ticari ürünler üretmek amacıyla kurulmuş, insanların istihdam edildiği iş yeri.

   B) Bir devletin otoritesi altında varlık gösterip kanunla yaşayan örgütlü bir topluluktur.

   C) Aynı toprak parçası üzerinde birlikte yaşayan ve ortak bir uygarlığı olan insanların tümü.

   D) Toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendiren kuruluşlardır.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ekosistem" ifadesi doğru şekilde açıklanmıştır? (prf 9)**

   A) Bitkilerin ve hayvanların doğadaki yaşayış biçimlerini inceleyen bilim dalıdır.

   B) Üzerinde inceleme yapılan belirli sınırlarla çevrilmiş olan evrenin bir parçasıdır.

   C) Kendi kuralları çerçevesinde sürekli gelişen, değişen canlı ve cansız varlıkların hepsidir.

   D) Belirli bir alanda bulunan canlılar ile bunları saran çevrenin birbirleri ile olan etkileşimidir.

3. ETKİNLİK

1. ***Birinci paragrafta*** **yer alan "bunların" ifadesi, hangi sözcük veya söz öbeğinin yerine kullanılmıştır?**

   A) Bilim insanları

   B) Sivil kuruluşlar

   C) Tarım bitkileri

   D) Çeşitli meyveler

22. ***İkinci paragrafta*** **yer alan "bunlarla" ifadesi, hangi sözcük veya söz öbeğinin yerine kullanılmıştır?**

A) Patatesler

B) Fasulyeler

C) Bezelyeler

D) Domatesler

33. ***On birinci paragrafta*** **yer alan "bunlarla" ifadesi, hangi sözcük veya söz öbeğinin yerine kullanılmıştır?**

A) Çeşitli bitkiler

B) GDO'lu ürünler

C) Doğal yiyecekler

D) GDO'suz ürünler

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Kontrolsüzce artan insan nüfusu gıda kaynaklarını hızlıca tüketmektedir.

( ) ( ) **2.** İnsanlar daha fazla para kazanmak adına GDO'lu ürünler üretmektedir.

( ) ( ) **3.** GDO sayesinde meyveler, sebzeler daha uzun süre taze kalabilmektedir.

( ) ( ) **4.** GDO'lu ürünler insan genetiğini değiştirip kansere sebep olmaktadır.

( ) ( ) **5.** GDO'lu ürünler hakkında bazı ülkeler çeşitli yaptırımlar uygulamaktadır.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri metnin içerisinde bulunuz. Bu cümlelerle ne anlatılmak istendiğini kendi ifadelerinizle açıklayınız.

a) "Dünya gelişiyor, insanlar değişiyor, nüfus arterken talepler de artıyor..." (prg 1)

Açıklama:

b) "Meyvelerin olgunlaşma süreci değiştirilebilir, besin ögeleri zenginleştirilebilir, depolama ve raf ömrü uzatılabilir, besinlerin tatları arttırılabilir..." (prg 4)

Açıklama:

c) "Dünyada yaşayan tüm canlılar belirli bir ekosistem içerisindedir ve tüm canlıların yaşamları zincirleme reaksiyonlarla birbirlerine bağlıdır..."(prg 9)

Açıklama:

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) Gen aktarımıyla ilgili ilk çalışmalar mısır üzerinde yapılmıştır.
   B) GDO'lu tarım bitkileri birçok farklı ülkede yetiştirilmektedir.
   C) Hızlı tüketim sebebiyle gıda kaynakları yetersiz kalmaktadır.
   D) Gen aktarımıyla organizmaların zayıflıkları giderilebilmektedir.

2. **Aşağıdakilerden hangisi GDO'nun yararlarından değildir?**
   A) Ürün verimliliği artırılır.
   B) Muhafaza süreleri kısaltılır.
   C) Daha lezzetli besinler üretilir.
   D) Besinler daha kaliteli hale getirilir.

3. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) Aşı üretiminde genetiği değiştirilmiş organizmalardan yararlanılabilir.
   B) Hayvanların dezavantajları biyoteknolojik çalışmalarla giderilebilir.
   C) GDO ile hayvanların büyüme hızlarına müdahale etmek mümkündür.
   D) GDO'lu ürünlerin ticareti tüm ülkelerde serbestçe yapılabilmektedir.

4) **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**
   A) GDO'lu ürünler hormonal etkilerle canlılara zarar verebilir.
   B) Dünya ekosistemi bozulursa insanlar ciddi sorunlarla karşılaşabilir.
   C) GDO'lu tarım ürünlerinin üretimi, tüketim çılgınlığını tetiklemektedir.
   D) Günlük tüketim maddelerinin içerisinde GDO'lu ürünlere rastlanabilir.

5. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılabilir?**
   A) GDO'lu ürünlerden sadece gıda sektöründe yararlanılmaktadır.
   B) GDO'lu ürünlerin avantajları olduğu gibi dezavantajları da vardır.
   C) GDO'lu ürünlerin yardımıyla insan nüfusu kontrol altına alınabilir.
   D) GDO'lu ürünlerin yan etkilerini ortadan kaldırmak mümkün değildir.

7. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne uygun şekilde cevaplayınız.

a) *"Gen aktarımı sayesinde besinler daha cazip ve kaliteli hâle getirilebilir ve daha çok ürün alınabilir."* Bu ifadelerden yola çıkarak siz, hangi ürünün genetiğini değiştirmek isterdiniz? Neden?

b) *"İnsanlardaki tüketim çılgınlığı artmaya devam ettiği sürece, ihtiyaçları karşılama adına bu girişimler devam edecektir ya da devam etmek zorundadır."* Sizce insanların tüketim çılgınlığı engellenmezse, insanlığın karşılaşacağı en büyük problem ne olacaktır? İnsanların tüketim çılgınlığını önlemek için sizce neler yapılabilir?

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

Kullanmak İstediğim Anahtar Kelimeler/ Ana Fikrim/ Yardımcı Fikirlerim

YAZMA ETKİNLİĞİ

Bundan yüz yıl sonrasını düşünün. Tarımda neler değişmiş olabilir? İnsanlar daha çok ne tür besinlerle besleniyor olabilir? Sizce insanların tadını unuttuğu yiyecekler olabilir mi? Bütün bu soruların cevaplarını içeren bir yazı yazınız.

DİNLEME METNİ: ANTİBİYOTİKLER

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **Her işin başı ..... değil midir arkadaşlar?**

   A) sağlık B) mutluluk C) sevgi D) huzur

2. **Buluşu tamamen ..... eseri olan bu antibiyotiğe de penisilin adı konulmuştur.**

   A) mutasıp B) tesadüf C) tevafuk D) insan

3. **Antibiyotikler hastalık yapan ..... yapmayan mikroorganizmaların çoğalmalarını durdurarak bazen de onları öldürerek onların gelişimini etkileyen doğal ya da yapay maddelerdir.**

   A) veya B) hem de C) ya da D) için

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Eskiden beri insanlar kocakarı ilaçlarını kullanmamıştır.

( ) ( ) **2.** Antibiyotik Sir Alex Ferguson tarafından bulunmuştur.

( ) ( ) **3.** Doğada yaklaşık 2500 tür doğal antibiyotik vardır.

( ) ( ) **4.** Kullanılan antibiyotiklerin çoğu yapay olarak elde edilir.

( ) ( ) **5.** İlk üretilen antibiyotikler I. Dünya Savaşı'nda kullanılmıştır.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi penisilinlerin kullanıldığı hastalıklardan biri değildir?**

   A) Bademcik iltihapları

   B) Zatürre

   C) Frengi

   D) Kanser

2. **Dinlediğiniz metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**

   A) Antibiyotiklerin çoğu yapay olarak elde edilmektedir.

   B) Antibiyotiği ilk kez Amerikalı bir bilim adamı bulmuştur.

   C) Antibiyotiklerin kaynağı şaşırtıcı ve ilginçtir.

   D) Antibiyotiklerin birbirinden farklı kullanım alanları vardır.

5. TEMA

ÇEVRE

HAZIRLIK

1. Türkiye'deki canlı çeşitliliği ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Balık çeşitleri hiç dikkatinizi çekti mi? Açıklayınız.
2. Size göre nesli tükenen canlıları korumak için yapılan çalışmalar yeterli düzeyde midir? Düşüncelerinizi nedenleri ile açıklayınız.
3. Sadece sizin ülkenizde yaşayan, ülkenize özgü bir bitki ya da hayvan türü var mıdır? Varsa bu tür hakkında kısaca bilgi veriniz.

ANADOLU'NUN İKİ BALIĞINDAN BİRİ TEHLİKEDE

(1) Anadolu'daki **sulak alan**larda 316 balık türü yaşıyor. Doğa Derneği'nin son çalışmaları, bu balıkların %54'ünün yalnız Anadolu'da bulunduğunu ve %49'unun küresel ölçekte tehlike altında olduğunu ortaya koyuyor. Her keşifle bu listeye yeni **türler** ekleniyor. Rakamlara bakıldığında, Anadolu iç su balıkları için tam bir cennet ve bu zenginliği buzul çağları sırasındaki konumuna ve coğrafi yapısına borçlu.

(2) 2 Şubat 2017 Dünya Sulak Alanlar Günü, yani 1971 yılında bugün İran'ın Ramsar kentinde imzalanan "Ramsar" Sözleşmesi'nin yıl dönümü. 46 sene önce bugün, dünyanın pek çok ülkesi sulak alanlarını koruyacaklarına ve geliştireceklerine dair söz verdi. Geç de olsa Türkiye Cumhuriyeti de **bu devlet**ler arasına katıldı. Bu sözün verilmesinin belki en önemli sebebi yaşamın ve insan **medeniyet**inin başından beri sulak alanlara bağlı olması ve binlerce canlı için sulak alanlar olmadan yaşamın devam edemeyeceği gerçeğiydi. Ancak son 60 yılda Anadolu'da yaklaşık 2 milyon **hektar** sulak alan, içinde yaşayan canlılarla birlikte yok oldu. Bu alanların toplamı Marmara Denizi'nden daha büyük. Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) tarafından hazırlanan "Doğu Akdeniz'de Tatlısu Biyo-çeşitliliğinin Durumu ve Dağılımı" raporuna göre Türkiye en fazla tür yok oluşunun yaşandığı ülke.

İç su balıklarını yanlış su politikaları yok ediyor

(3) Anadolu'da her biri küresel ölçekte bir panda ya da bir leopar kadar önemli 82 ayrı balık türü fark edilmeden yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Pek çok iç su balığı, gölleri veya akarsuları besleyen pınarlarda ve kapalı göl **havza**larında yaşıyor. Pınarlara **moloz** dökülmesi, zehirlenme, hidroelektrik santralleri, su sistemine yapılan diğer müdahaleler ile yaşam alanlarını yitiriyorlar. Dünya ölçeğinde tehlike altındaki bu 82 türe önümüzdeki yıllarda yeni araştırılan 21 türün daha eklenmesi bekleniyor. Aslında bu bilgi onlarca türün henüz keşfedilmeden yok olduğunu da anlatıyor.

(4) Balıklarla ilgili Türkiye'de çok az sayıda uzman var ve bu yüzden hiçbir projenin çevre etki değerlendirme (ÇED) çalışması balıklar açısından sağlıklı yapılamıyor. Hatta çoğu "küçük" proje bu süreçten dahi geçmiyor yani küçük balıkların varlığı göz ardı ediliyor. Örneğin dünyada sadece Salda Gölü'nde yaşayan dişli sazancığın (Aphanius saldae) yaşam alanını etkileyecek hatta yok edecek iki baraj projesi var. Türkiye'nin ikinci büyük gölü olan Beyşehir Gölü'nü besleyen akarsularda **nesli** küresel ölçekte tehlike altında olan 7 balık türü yaşıyor. Üstelik ulusal **mevzuata** ve taraf olduğumuz uluslararası **sözleşmelere** göre **bu türleri** korumakla yükümlüyüz.

(5) Dünya Sulak Alanlar Günü hakkında açıklama yapan Doğa Derneği Koruma Programı **Koordinatörü** Itri Levent Erkol "Dünyada sadece Anadolu'da yaşayan 54 iç su balığı var ve Anadolu'da yaşayan her iki balıktan birini kaybetmek üzereyiz. Balıklar bize yok olan sulak alanlarımızı, kirlenen su kaynaklarımızı, kurutulan **sazlık**larımızı, ölen kuşlarımızı, bitkilerimizi, hayvanlarımızı anlatıyor. Bu yaşananlar sadece balıkların değil, hepimizin kıyameti. Betonun kutsandığı ve insanın doğadan koptuğu bir çağ yaşıyoruz. Balıkların yaşayamadığı bir dünyada insan da barınamaz. Yaşam için suyun korunması gerçek önceliğimiz olmalı, bu yüzden küçük balıkların yanındayız" dedi.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

—— **1. sulak alan** (prg 1)

—— **2. tür** (prg 1)

—— **3. medeniyet** (prg 2)

—— **4. hektar** (prg 2)

—— **5. havza** (prg 3)

—— **6. moloz** (prg 3)

—— **7. nesil** (prg 4)

—— **8. mevzuat** (prg 4)

—— **9. sözleşme** (prg 4)

—— **10. koordinatör** (prg 5)

—— **11. sazlık** (prg 5)

a) Sulak alanlarda yetişen bitki gruplarına verilen ad.

b) Çeşitli işler arasında düzen ve uyum sağlayan kimse, eş güdümcü.

c) Uygarlık.

ç) Bir ülkede yürürlükte olan yasa, tüzük, yönetmelik vb.nin bütünü.

d) Kuşak.

e) Doğal ya da yapay, sürekli ya da mevsimsel, tatlı, acı ya da tuzlu, durgun ya da akan su kütleleri, bataklıklar, turbalıklar ve gelgitin çekilmiş anında derinliği altı metreyi aşmayan deniz suları.

f) Toprak ve kireçle karışık taş kırıntıları, yapı döküntüsü.

g) Ortak özellikleri olan bireylerin tamamı, cinslerin ayrıldığı bölüm.

h) On bin metrekarelik ya da on dönümlük alan ölçüsü birimi.

ı) Hukuki sonuç doğurmak amacıyla iki veya daha çok kişinin, kuruluşun karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla gerçekleşen işlem, bağıt, akit, mukavele, kontrat.

i) Bölge, mıntıka.

j) Çimentonun kum, çakıl ve uygun oranda su ile karışımı sonucu elde edilen sert, dayanıklı, taş benzeri bir yığışım.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu devletler (prg 2) .....

b) bu türleri (prg 4) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Anadolu'daki sulak alanlarda yaşayan balıkların %49'u sadece buralara özgüdür.

( ) ( ) **2.** Dünya Sulak Alanlar Günü ile Ramsar Sözleşmesi'nin yapıldığı gün birbirinden farklıdır.

( ) ( ) **3.** Son 60 yılda Anadolu'da Marmara Denizi'nden daha büyük bir sulak alan yok olmuştur.

( ) ( ) **4.** Bazı balık türleri keşfedilmeden yok olmaktadır.

( ) ( ) **5.** Türkiye'de balıkla ilgili çok sayıda uzman bulunmaktadır.

( ) ( ) **6.** Dişli sazancık dünyanın birçok ülkesinde görülen bir balık türüdür.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi Anadolu'nun iç su balıkları için zengin bir yer olmasının sebeplerinden biridir?**
   A) Su kaynaklarının yeterli düzeyde olması.
   B) Buzul çağları sırasındaki konumu.
   C) Canlı çeşitliliğinin fazla olması.
   D) Doğru devlet politikaları.

2. **Aşağıdaki boşluğu doğru şekilde tamamlayınız.**
   Birçok devletin Ramsar Sözleşmesi'nin yapmasındaki temel etken.....
   A) Balıkların korunması için uluslararası anlaşmaların çok önemli olmasıdır.
   B) Balıkların bütün ülkelerde korunmaya muhtaç olmasıdır.
   C) Sulak alanlar yok olursa yaşamın da yok olacağı düşüncesidir.
   D) Dünya genelinde balık uzmanlarının sayısını arttırmaktır.

3. **Metne göre Itri Levent Erkol'un vurguladığı temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Balıkların korunması yaşamın devamı için çok önemlidir.
   B) Ülkemizin daha çok balık uzmanı yetiştirmesi gerekmektedir.
   C) Ülkemizde yanlış su politikaları uygulanmaktadır.
   D) Balıkların korunmasında ülkeler arası ilişkilere önem verilmelidir.

4. **Metne göre balıklar açısından çevre etki değerlendirmesinin (ÇED) ülkemizde yetersiz kalmasının temel sebebi nedir?**
   A) Uluslararası sözleşmeler.
   B) Yanlış su politikaları uygulanması.
   C) Yeterince balık uzmanının olmaması.
   D) Balık türünün çok fazla olması.

5. **Metinden balık türlerinin korunması ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?**
   A) Ülkemizde balık çeşitliliği korumak amacıyla uygulanan politikalar yeterli düzeydedir.
   B) Anadolu'daki balık çeşitliliğini korumak için birçok proje yapılmaktadır.
   C) Ülkemizde küçük balıkların varlığı oldukça önemsenen bir konudur.
   D) Ülkemiz uluslararası sözleşmeleri başarıyla uygulayamamaktadır.

6. **Metinden yanlış su politikaları ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi <u>çıkarılamaz</u>?**
   A) Pınarlara moloz dökülmesi balıkları olumsuz etkilemektedir.
   B) Hidroelektrik santraller balıkların yaşamları için yararlıdır.
   C) Su sistemine yapılan müdahaleler balık çeşitliliği açısından bir tehdit oluşturmaktadır.
   D) Zehirlenme sonucu birçok balık türü yok olma riskiyle karşılaşmaktadır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Ülkenizdeki su politikalarını araştınız ve beş dakikalık kısa bir sunum hazırlayınız. Hazırladığınız sunumu arkadaşlarınızla paylaşınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragraftaki anahtar kelimeleri tespit ederek not ediniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

B. Anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir özet yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HAZIRLIK

1. Çöp nedir? Düşüncelerinizi örnekler üzerinden açıklayınız.
2. Geri dönüşüm hakkında neler biliyorsunuz? Anlatınız.
3. Ülkenizde geri dönüşüme önem veriliyor mu? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.

GERİ DÖNÜŞÜME NASIL KATKI SAĞLANIR?

(1) Geri dönüşüm kabaca **atık** maddeleri yeniden kullanılabilir hale getirme işlemidir. Atıkları geri dönüştürerek enerjiden, **ham maddeden** ve kısmen işgücünden tasarruf ederiz. Geri dönüşüm günümüz dünya ülkeleri vatandaşlarının hayatlarında önemli bir yer tutar. **Bilinçli** bir Türk vatandaşı olarak siz geri dönüşüm için bir şeyler yapmakta mısınız?

(2) Ülkemizde geri dönüşüm bilinci yavaşça yayılsa da birçok ülke bizden oldukça iyi durumdadır. Avusturya tüm atığının %63'ünü geri dönüştürüyor ki bu da Avusturya'nın geri dönüşüm konusunda zirvede olduğunu gösterir. Avusturya mükemmel işleyen kentsel atık politikasına sahip. Bu sayede geri dönüşüm daha istikrarlı bir şekilde yürütülüyor. Almanya %62, Tayvan ise atıklarının %60'ını geri kazandırıyor. En çok geri dönüştüren ülkeler listesinde sırayı Brezilya, Singapur, Güney Kore, Birleşik Krallık, İtalya ve Fransa izliyor. Peki, geri dönüşüm konusunda Türkiye ne durumda?

(3) ÇEVKO vakfı vatandaşları bilinçlendirme çalışmalarına devam etmektedir. Ayrıca bazı belediyelerin **farkındalık** oluşturma adına el ilanları dağıttığına zaman zaman şahit olmaktayız. Hükümetse 2013-2017 yıllarını kapsamak üzere Ulusal Geri Dönüşüm Eylem Planı yayınlatmıştır. Buna rağmen hükümetçe yürütülen ulusal bir geri dönüşüm politikası bulunmamaktır. Hükümetin geri dönüşüm konusunda katkısı dünya geneliyle kıyasladığımızda kısıtlıdır.

(4) Niçin geri dönüşüm yapmalıyız? sorusuna gelince söylenebilecek çok şey vardır. Her yıl dünyada 2.12 bilyon ton atık doğaya bırakılır. Bu atıklar arasında doğada çözünmeyen/çözünmesi oldukça uzun zaman alan atıkların da olduğu gerçektir. Doğa ana bu atıkları yok edemediğinden atıklar çoğunlukla kendilerini okyanuslarda bulur. Bu hayvan dostlarımızın canı ve sağlığı için büyük sorun teşkil ettiği gibi deniz **mahsülleri** tüketen insanlar da dolaylı yoldan kimi zaman plastik tüketebilirler. Geri dönüştürülmeyen atıklarla ilgili bütün korkunç gerçekleri sayarak okuyucuları geri dönüşümün hayati bir öneme sahip olduğuna inandırmak mümkündür fakat bu yazımızda asıl değerlendireceğimiz şey geri dönüşüme ne şekilde ve hangi yöntemlerle katkı sağlayabileceğimizdir. Okuyucumuz dilerse doğaya bırakılan atıkların ne gibi sorunlara yol açtığını daha sonra kaleme alabiliriz.

Geri dönüşüm nedir ve ne değildir?

(5) Öncelikle geri dönüştürülebilen hiçbir şey çöp değildir. Bir **ambalajı** sil baştan yapmak için ham madde üretimine ihtiyaç duyulur ki **bu** daha çok doğal kaynağın kullanılması ve daha fazla enerji tüketimi demektir. Zaten var olup kullanılmış bir ambalaj niçin geri dönüştürülerek kullanılmasın? Şüphesiz ki bu hem devletimiz hem dünyamız hem de gelecek nesillerin iyiliği için gerçekleştirilecek güzel bir eylemdir.

(6) Son zamanlarda birçok şehir belediyesinin sokaklara geri dönüşüm **kumbaraları** koyduğunu gördük. Bilinçsiz veya umursamaz bazı vatandaşlar gıda atıklarını dahi bu kumbaralara çöp kutusuymuşçasına bırakıyorlar. Yoksa onlardan sıfır atık felsefesi kapsamında ancak doğal gübre yapılarak faydalanılabileceğini bilmiyorlar mı?

(7) Bu geri dönüşüm kumbaralarına üzerlerinde belirtildiği gibi yalnızca kağıt, plastik, cam ve metaller bırakılmalıdır. Peki her atık geri dönüştürülebilir mi? Ne yazık ki hayır. Ancak üzerinde geri dönüştürülebilir amblemi bulunan atıklar geri dönüşüme uygundur. Bunun için elimizdeki her atığı geri dönüştürmeye karar vermeden önce üzerinde şöyle bir göz gezdirmeliyiz.

(8) "Sokağımda geri dönüşüm kumbarası yoksa ne yapacağım?" diye sorabilirsiniz. Bu durumda atıklarınızı bir çöp torbasında biriktirip vakti gelince bir geri dönüşüm tesisine iletmeniz akıllıca olacaktır. Bunun karşılığında tesisler çok küçük bir miktar ödeme yapıyorlar. Bu motivasyon gibi düşünülebilir.

Ya piller?

(9) Atık piller doğaya bırakıldığı halde sağlığımız için tehdit oluşturur. Olması gerektiği şekilde **bertaraf** edilmezlerse toprak aracılığıyla suya karışıp su kaynaklarımızı zehirleyebilirler. **Bunun** için atık piller atık pil kutularına bırakılmalıdır. Bu kutulardan hastanelerde veya küçük çaplı sağlık merkezlerinde, okullarda, bankalarda ve çeşitli kurum/kuruluşlarda bulunur. Bu kutulara rast gelmek için etrafa birazcık daha dikkatli gözlerle bakmak gerekir. Biraz zahmetli fakat bence iyi bir şey yapmış olmanın hissine değer.

(10) Geri dönüşüm meselesini günümüzde uygar toplumlar ciddiye alırlar. Geri dönüşüm ülkemiz vatandaşlarınca ciddiye alınmaya başlandığı gün ülkemizin daha iyi bir yerlere gitmekte olduğu sonucuna varabileceğiz.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. atık** (prg 1)

——— **2. ham madde** (prg 1)

——— **3. bilinçli** (prg 1)

——— **4. farkındalık** (prg 3)

——— **5. mahsül** (prg 4)

——— **6. ambalaj** (prg 5)

——— **7. kumbara** (prg 6)

——— **8. bertaraf** (prg 9)

a) Farkında olma durumu.

b) Ürün, verim.

c) Üretim sürecinde kullanılan işlenmemiş her türlü madde.

ç) Kaldırılmış, giderilmiş.

d) Atılmış, atılan.

e) Diğerlerine göre üstün nitelikleri olan.

f) Kendi etkinliğinin farkında olan, şuurlu.

g) Eşyayı sarmaya yarayan mukavva, kâğıt, tahta, plastik malzeme.

ğ) Para biriktirmek için kullanılan, bozuk veya kâğıt para atılan deliği olan, metal, toprak, plastikten yapılmış küçük kap.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 5) .....

b) bunun (prg 9) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Avusturya, geri dönüşümde dünyada birinci sıradadır.
( ) ( ) **2.** Atık piller su kaynaklarımızı zehirleyebilir.
( ) ( ) **3.** Her şey geri dönüştürülebilir.
( ) ( ) **4.** Geri dönüşüm tesisleri atıklarınız için size bir miktar para öderler.
( ) ( ) **5.** Geri dönüşüm çevre dostu bir uygulamadır.
( ) ( ) **6.** Devletimizce yürütülen bir geri dönüşüm politikamız vardır.
( ) ( ) **7.** Geri dönüşüm kumbaralarına yalnızca kağıt, plastik, cam ve metaller atılır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi geri dönüşümün faydalarından birisi değildir?**
   A) Çevre kirliliğini azaltması
   B) Teknolojiye katkısı
   C) Ekonomiye katkısı
   D) Sağlık üzerine etkileri

2. **Aşağıdakilerden hangisi doğada yok olmayan bir atıktır?**
   A) Meyve kabukları
   B) Bitki kökleri
   C) Pet şişeler
   D) Kağıtlar

3. **Aşağıdaki ülkelerden hangisi dünyada geri dönüşüm konusunda üst sıralarda değildir?**
   A) ABD
   B) Brezilya
   C) Singapur
   D) İtalya

4. **Aşağıdakilerden hangisi geri dönüşümü teşvik etmek için yapılması gerekenlerden birisi değildir?**
   A) Devlet politikaları oluşturulmalı
   B) Atık karşılığında küçük ücretler ödenmeli
   C) Sokaklara atık kumbaraları konmalı
   D) Bütün atıklar çöpe atılmalı

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıdaki konuyla ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınıza anlatınız.

Geri dönüşüm duyarlılığını arttırmak için neler yapılabilir?

YAZMA ETKİNLİĞİ

Geri dönüşüm duyarlılığı çalışmalarına katılmasını istediğiniz bir arkadaşınıza mektup yazınız. Mektubunuzda aşağıdaki soruların cevaplarına da yer veriniz:

a) Geri dönüşüm nedir?

b) Geri dönüşümün doğaya katkıları nelerdir?

c) Geri dönüşümün ekonomiye katkıları nelerdir?

HAZIRLIK

1. "Temiz su, pis su, atık su" gibi kavramlar nasıl açıklanabilir? Tartışınız.
2. Suyun arıtılması gerekli midir? Niçin?
3. Dünyadaki temiz su kaynakları sizce yeterli mi? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.

SUYU ARITMAK

(1) Dünyamızda canlılardan önce su vardı, yaşam suda başladı ve yakın geçmişimize kadar toplumlar suyu doğadaki hâli ile tükettiler. İnsanlar su kaynaklarına yakın yerlere yerleştiler, **medeniyetler** kurdular.

(2) Binlerce yıl önce insanlar, kurdukları medeniyetlerin coğrafyasına ve iklimine göre suyu depolamayı, suyu sevk etmeyi, suyu filtrelemeyi başardılar. Suyun tüketiminde olsun, kullanılan suyun arıtılmasında olsun, Endüstri Devrimi'ne kadar dikkat çekici önemli aşamalar görülmedi. **Buhar** makinesinin icadını takip eden dönemde suya bilimsel yaklaşımlarla suyun fiziksel özellikleri, termodinamik değerleri, kimyasal yapısı, diğer moleküllerle bağlantıları, gazlarla olan ilişkileri teker teker tespit edildi. Bilim adamlarının yıllar süren bu deneysel çalışmaları kayıtlara alındı ve tablolar hâlinde yayınlandı.

(3) Suyun bütün özelliklerini içeren bu tablolardaki bilgilerden endüstriye hizmet eden bilim adamları ortaya koydukları teorilerde, **mucitler icat** ettikleri makinelerin hesap ve tasarımlarından yararlandılar. Böylece insanların, içmek, yıkanmak ve tarımda sulama için binlerce yıl kullandığı su, 19. asrın içinde artık endüstrinin en önde gelen maddesi "buhar" olarak insanlığın hizmetine girdi. Önceleri pistonlu buhar makineleri ile sanayinin hemen her dalında uygulanan su buharı, daha sonra buhar türbinleri ile başta gemi ve lokomotif sanayii olmak üzere elektrik üretim kuvvet santrallarına kadar modern teknolojinin vazgeçilmez akışkanı hâline geldi. Suyun buhar makinelerinde kullanılmaya başlaması, aynı zamanda içindeki yabancı maddelerden arındırılması ihtiyacını doğurdu. Zamanla üretilen buharın basıncı arttıkça suyun saflığının arttırılmasının gerektiği anlaşıldı. Diğer taraftan her sahada gelişmekte olan sanayinin tükettiği kaliteli suyun önemi artarken sanayinin ürettiği atık suyun kirliliği problem olmaya başladı.

(4) 20. asra gelindiğinde suyun kullanıldığı her sahada, içinde taşıdığı yabancı maddelerden arındırılması gereği ortaya çıktı. Suyun günümüzdeki konumu ise bir yandan tükettiğimiz temiz suyun arıtılarak kullanılması zorunluluğunu, diğer yandan çevreye boşaltılan atık suyun ancak arıtılarak doğaya geri atılması veya geri kullanılması zorunluluğunu getirmiştir. Tüm **bunlar**, su **arıtma** teknolojilerinin hızla gelişmesini doğurmuştur.

(5) Ham suyun (arıtılacak temiz su) içinde bulunan yabancı maddeler boyutlarına ve diğer özelliklerine göre, askıda (suspended) veya çözünmüş (dissolved) konumdadır. Suda askıdaki maddelerin boyutları 1 **mikron** ile 0.01 mikron arasında olup kolloidal partiküller veya sadece kolloidler olarak adlandırılırlar. Yaygın olarak suda yaşayan bakterilerin boyları veya çapları kabaca 0.1 mikrondur. Suyun içindeki çözünmüş maddeler ise son derece küçük olup suyun içinde özgül ağırlık etkileri kalmadığı için **gelişigüzel** yayılırlar ve gelişigüzel bir dağılımda bulunurlar. Yani, su kabının içinde suyun yüzeyi ile dibinde bulunan çözünmüş maddelerin konsantrasyonunda bir fark görülmez.

(6) Sudaki çözünmüş maddelerin çapları ise 0.01 mikrondan daha küçüktür. 1 mikronun 1 milimetrenin binde biri olduğu hatırlanırsa boyutlarının küçüklüğü daha iyi anlaşılır. Temiz su arıtma teknolojilerinde herhangi bir ham suyun arıtılması sudaki yabancı maddelerin en büyük boyuttakilerin arındırılması ile başlar, sudaki iyonların **bertaraf edi**lmesine kadar **kademe** kademe devam eder. **Buna**, sudaki canlı bakterilerin bertaraf edilmesini sağlayacak istasyonun gereğini de katabiliriz. Başka bir anlatımla ham sudaki askıda maddeler ve organik maddeler fiziksel metot ile çözünmüş maddeler ise iyonların bertaraf edilmesini sağlayacak metotlarla sudan uzaklaştırılırlar.

(7) Günümüzde, çeşitli kaynaklardan (memba suyu, baraj suyu, yer altı suyu, nehir veya göl suyu gibi) sağlanarak kullanıma ve tüketime sunulan temiz suların arıtıldıktan sonra kullanılmaları vazgeçilmez koşul hâline gelmiştir. Uygulanacak arıtma kademeleri ve metotları ise ham suyun içerdiği istenmeyen maddelerin çeşit ve miktarlarına ve suyun kullanma maksadına bağlı olarak arıtma tesisinin yatırım maliyetleri ve işletme giderleri dikkate alınarak tayin edilir.

(8) Şehir kullanma suyunun arıtımında biyolojik organizmalardan, bakterilerden arındırılması için klorlama veya ozonlama, askıdaki katı maddelerden ve organik maddelerden arındırılması için kum filtresi ile filtreleme yeterli görülmektedir. Bir termik santralde yüksek basınçta buhar üreten buhar kazanına verilecek suyun içindeki tüm yabancı maddelerinden başka, çözünmüş haldeki bütün maddelerden de arınmasını sağlayacak demineralize su tesisine ihtiyaç vardır.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

—— **1. medeniyet** (prg 1)
—— **2. icat** (prg 3)
—— **3. mucit** (prg 3)
—— **4. buhar** (prg 2)
—— **5. arıtma** (prg 4)
—— **6. gelişigüzel** (prg 5)
—— **7. mikron** (prg 5)
—— **8. bertaraf etmek** (prg 6)
—— **9. kademe** (prg 6)

a) Yeni bir buluş ortaya koyan.
b) Isı etkisiyle sıvıların dönüştükleri gaz.
c) Temizlemek
d) Rastgele.
e) Milimetrenin binde biri.
f) Ortadan kaldırmak, yok etmek.
g) Aşama, basamak, derece.
h) Uygarlık.
ı) Buluş.
i) Yaşayan en küçük canlı.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bunlar (prg 4) .....

b) buna (prg 6) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** İnsanoğlu su kaynaklarından her zaman uzak durmuştur.
( ) ( ) **2.** Suyun arıtılması, Sanayi Devrimi'yle bir ihtiyaç oldu.
( ) ( ) **3.** Buhar, suyun arıtılması için kullanılan ilk yöntemdir.
( ) ( ) **4.** Su arıtma teknolojisi yeterince gelişmemiştir.
( ) ( ) **5.** Günümüzde atık suların arıtılması bir zorunluluktur.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Suyun arıtılması aşağıdakilerden hangisinden sonra ihtiyaç hâline gelmiştir?**
   A) Sanayi Devrimi
   B) Buharın yetersizliği
   C) Teknolojik gelişmeler
   D) Dünyada temiz su kaynaklarının tükenmesi

2. **Suyun arıtılması süreci aşağıdakilerin hangisinde ifade edilmiştir?**
   A) Sudaki bakteriler fiziksel metot ile büyükten küçüğe doğru imha edilirler.
   B) Sanayi Devrimi'yle beraber icat edilen pistonlu makinelerde temizlenir.
   C) Su, önce çok yüksek sıcaklıklarda kaynatılır, sonra işlem yapılır.
   D) Sudaki bakteriler, genellikle sanayi kuruluşlarında imha edilir.

3. **Aşağıdakilerden hangisi suyun arıtılmasına yönelik bir işlem değildir?**
   A) Şehir sularının arıtılmasında klorlama yapılır.
   B) Su, içindeki katı maddelerden temizlenmek için filtreleme yapılır.
   C) Büyük fabrikalarda su, büyük kazanlarda kaynatılarak temizlenir.
   D) Suyun içinde çözünen zararlı maddelerin temizlenmesi için demineralize tesisler gereklidir.

4. **Aşağıdakilerden hangisi su arıtma teknolojilerinin gelişimini zorunlu kılan nedenlerden biri değildir?**
   A) İnsanın kullandığı suyu tekrar kullanma ihtiyacı
   B) Suyun buhar makinelerinde kullanılması ihtiyacı
   C) Tarım alanlarının daha fazla suya ihtiyaç duyması
   D) Sanayi kuruluşlarının doğaya bıraktıkları atık suların artması

5. **Hangi tarihten ya da dönemden sonra insanlar, suyun arıtılması gerektiğini anlamıştır?**
   A) 19. yüzyılda
   B) 20. yüzyılda
   C) 1940 yılında
   D) 2000'li yıllarda

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Dünyada temiz su kaynakları giderek tükenmektedir. Bu durumu önlemek için neler yapmalıyız? Açıklayınız.

YAZMA ETKİNLİĞİ

"Su hayattır." düşüncesinden yola çıkarak suyun önemini anlatan bir yazı yazınız.

HAZIRLIK

1. Çevre kirliliği hakkında ne düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi açıklayınız.
2. Çevre kirliliği engellenebilir mi? Nasıl?
3. Ülkenizde çevre kirliliğini engellemek için yapılan çalışmalar var mı? Anlatınız.

KYOTO PROTOKOLÜ

(1) Kyoto Protokolü, küresel ısınma ve iklim değişikliği konusunda mücadeleyi sağlamaya yönelik uluslararası tek çerçevedir. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi içinde imzalanmıştır. Bu protokolü imzalayan ülkeler, karbon dioksit ve sera etkisine neden olan diğer beş gazın **salımını** azaltmaya veya **bunu** yapamıyorlarsa karbon ticareti yoluyla haklarını arttırmaya söz vermişlerdir. Protokol, ülkelerin atmosfere saldıkları karbon miktarını 1990 yılındaki düzeylere düşürmelerini gerekli kılmaktadır. 1997'de imzalanan protokol, 2005'te yürürlüğe girebilmiştir. Çünkü protokolün yürürlüğe girebilmesi için, onaylayan ülkelerin 1990'daki emisyonlarının (atmosfere saldıkları karbon miktarının) yeryüzündeki toplam emisyonun %55'ini bulması gerekmekteydi ve bu orana ancak 8 yılın sonunda Rusya'nın katılımıyla ulaşılabilmiştir.

(2) Kyoto Protokolü şu anda yeryüzündeki 160 ülkeyi ve **sera gazı** salımının %55'inden fazlasını kapsamaktadır. Kyoto Protokolü ile devreye girecek önlemler, pahalı yatırımlar gerektirmektedir. Sözleşmeye göre;

- Atmosfere salınan sera gazı miktarı %5'e çekilecek,
- Endüstriden, motorlu taşıtlardan, ısıtmadan kaynaklanan sera gazı miktarını azaltmaya yönelik mevzuat yeniden düzenlenecek,
- Daha az enerji ile ısınma, daha az enerji tüketen araçlarla uzun yol alma, daha az enerji tüketen teknoloji sistemlerini endüstriye yerleştirme sağlanacak, ulaşımda, çöp **depolama**da çevrecilik temel ilke olacak,
- Atmosfere bırakılan metan ve karbon dioksit oranının düşürülmesi için alternatif enerji kaynaklarına yönelinecek,
- Fosil yakıtlar yerine örneğin bio dizel yakıt kullanılacak.

(3) Kyoto Protokolü'ndeki amaç, "atmosferdeki sera gazı yoğunluğunun, iklime tehlikeli etki yapmayacak seviyelerde dengede kalmasını sağlamak"tır. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli, 1990 ile 2010 yılları arasında 1.4 °C ile 5.8 °C arası sıcaklık artışı tahmin etmektedir. Tahminlere göre, başarılı bir şekilde uygulanması durumunda Kyoto Protokolü bu artışı 0.02 ile 0.28 C arasında düşürebilecektir. Kyoto Protokolü savunucuları bu protokolün amaca ulaşmak için ilk adım olduğunu ve amaca ulaşıncaya kadar hedeflerin değiştirileceğini belirtmektedirler.

(4) Anlaşma Aralık 1997'de Japonya'nın Kyoto şehrinde görüşülmüş, 16 Mart 1998'de imzaya açılmış ve 15 Mart 1999'da son hâlini almıştır. Rusya'nın 18 Kasım 2004'te katılmasıyla 90 gün sonra 16 Şubat 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Aralık 2006 tarihinde toplam 169 ülke ve devlete bağlı örgütler anlaşmaya imza atmışlardır. İmza atmayan önemli ülkeler arasında ABD ve Avustralya gibi gelişmiş ülkeler haricinde, gelişmekte olan Türkiye (Şubat 2009 itibari ve meclis kararı ile Türkiye 2013 yılına kadar bu ülkeler içinde yer almak ve karbon salım azaltımına bu tarihe kadar gitmemek kaydı ile Kyoto Protokolünü imzalamıştır) gibi ülkeler de yer almaktadır. Çin ve Hindistan gibi bazı ülkeler ise anlaşmaya imza atsalar bile karbon salımlarını azaltmak zorunda değillerdir. Anlaşmanın 25. maddesine göre anlaşma "Anlaşmada olan en az 55 ülkenin imzalaması ve bunun ülke salımlarının en az %55'ine karşılık gelmesi durumunda, buna uyulduğu tarihten sonraki doksanıncı gün yürürlüğe girer." 55 ülke şartı 23 Mayıs 2002'de İzlanda'nın anlaşmayı kabul etmesi ile %55 şartı da Rusya'nın 18 Kasım 2004'te anlaşmayı imzalaması ile sağlanmış, anlaşma 16 Şubat 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

(5) Anlaşma 1992'de Rio De Janeiro'da yapılan Dünya Zirvesi'nde kabul edilen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne (BMİDÇS) ek olarak kabul edilmiştir. BMİDÇS üyesi tüm ülkeler Kyoto Protokolüne imza atabilir, üye olmayanlar atamazlar. Kyoto Protokolüne göre ülkeler 2008 ile 2012 yılları arasında salımlarını 1990 yılına göre %5.2

düşürmekle yükümlüdürler. Buna rağmen, pratikte birçok ülke belirli sanayi kuruluşlarına sınırlamalar koymuştur (kâğıt endüstrisi, enerji santralleri gibi). AB'de bu uygulama vardır ve birçok ülke de buna doğru kaymaktadır. Buna göre, belirlenen seviyeden fazla salım yapacağını anlayan bir şirket bir şekilde başka yerlerden karbon kredisi bulmak zorundadır. **Bu** da karbon ticaretini ve borsasını ortaya çıkarmıştır.

(6) BMİDÇS Uygulama Biriminin protokole üye bir ülkenin salım hedeflerine uymadığına karar vermesi durumunda o ülke salım hedefi farkı ile birlikte fazladan %30 daha salımını azaltması gerekmektedir. Aynı zamanda ülke salım ticareti programın yüzde 50'sini kapsamaktadır.

(7) 2004 yılında BMİDÇS'ye taraf olan ancak uzun süre Kyoto Protokolü'nü imzalamayan Türkiye, 30 Mayıs 2008'de Protokolü imzalayacağını **resmen** açıklamıştır. Türkiye'nin kişi başı sera gazı salınımı 5,9 ton'dur. Bu oran OECD ortalamasının 1/3'ü, Avrupa Birliği ortalamasının 1/2'si kadardır. Türkiye'nin küresel ısınmaya katkısı son 150 yılda %0,04 oranındadır. 1990 yılında 187 milyon ton sera gazı salınımı, 2009 yılında 370 milyon tona çıkmıştır. Günümüzde enerjisinin %20'sini **yenilenebilir** enerjiden elde eden Türkiye 2023'te bu oranı %30'a çıkartmayı hedeflemektedir.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

—— **1. depolama** (prg 2)	a) Çevreye zarar veren gazlar.
—— **2. salım** (prg 1)	b) Devlet adına, resmî.
—— **3. resmen** (prg 7)	c) Yenilenme imkânı olan.
—— **4. sera gazı** (prg 2)	d) Birçok şeyin bir yerde saklanması.
—— **5. yenilenebilir** (prg 7)	e) Bir nesnenin harekete geçmesi.
	f) Amaç, gaye.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) bu (prg 5) .....

b) bunu (prg 1) .....

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Kyoto Protokolü ile çevre tamamen temizlenmiştir.

( ) ( ) **2.** Kyoto Protokolü ile karbon gazları artmıştır.

( ) ( ) **3.** Türkiye, Kyoto Protokolü'nü imzalamamıştır.

( ) ( ) **4.** Kyoto Protokolü'nü ilk imzalayan ülke Rusya'dır.

( ) ( ) **5.** 2006 yılının sonunda 169 ülke Kyoto Protokolü'nü imzalamıştır.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Kyoto Protokolü'nün amacı aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Atmosferdeki zararlı gazların zarar vermeyecek seviyede tutmak
   B) Çevreyi kirleten fabrikaların kapatılmasını sağlamak
   C) Rusya'ya temiz hava sağlamak
   D) Temiz su kaynakları bulmak

2. **Aşağıdakilerden hangisi protokolün geç yürürlüğe girmesinin nedenidir?**
   A) Rusya protokolü geç imzaladığı için
   B) Protokolün geç yürürlüğe girmesini Birleşmiş Milletler istediği için
   C) Protokolü imzalayan ülkelerin havanın temizlenmesini bekledikleri için
   D) Onaylayan ülkelerin emisyonlarının belli bir seviyeye ulaşması gerektiği için

3. **Aşağıdakilerden hangisi temiz bir çevre için Türkiye'nin hedefleri arasında yer alır?**
   A) Türkiye, Kyoto Protokolü'nden ayrılmak istemektedir.
   B) Türkiye diğer ülkelerden daha fazla para harcamaktadır.
   C) Türkiye, Kyoto Protokolü'nün daha da genişletilmesini istemektedir.
   D) Türkiye yenilenebilir enerji kaynaklarından daha fazla yararlanmayı hedeflemektedir.

4. **Aşağıdaki ülkelerden hangisi karbon gazlarının salımını azaltmak zorunda değildir?**
   A) Çin ve Rusya
   B) Hindistan ve Çin
   C) Rusya ve Avustralya
   D) Türkiye ve Hindistan

5. **"Karbon Kredisi, Karbon Piyasası" gibi ifadeler neden ortaya çıkmıştır?**
   A) Doğaya fazla zararlı gaz salımı yapacak şirketler tarafından oluşturulmuştur.
   B) Birleşmiş Milletler iklim değişikliğinin önüne geçmek için oluşturmuştur.
   C) Amerika, Hindistan ve Rusya gibi ülkeler tarafından oluşturulmuştur.
   D) Küresel ticarette yeni bir ticaret alanı oluşturmak için yapılmıştır.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi elde ettiğiniz verilerle savununuz.

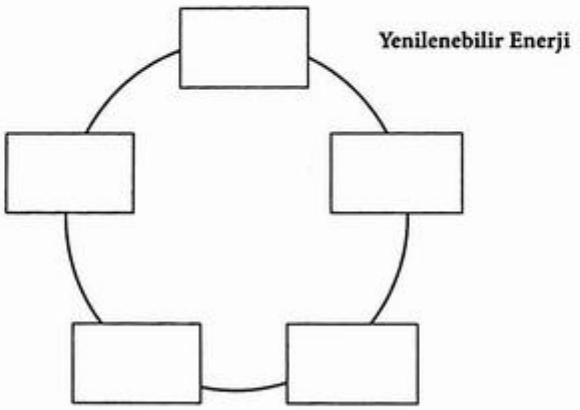

YAZMA ETKİNLİĞİ

Çevre kirliliği ile küresel ısınma arasında nasıl bir ilişki vardır? Bu ilişkinin zararlarından korunmak için neler yapılabilir? Açıklayınız.

HAZIRLIK

1. Enerji üretimi insan hayatı için neden önemlidir? Görüşlerinizi örneklerle açıklayınız.
2. İnsanların kullandıkları yakıtlar, enerji türleri çevreyi nasıl etkilemektedir? Örneklerle açıklayınız.
3. "Yenilenebilir enerji" ifadesi, sizlere neyi çağrıştırmaktadır? "Yenilenebilir enerji" deyince aklınıza gelen ifadeleri aşağıdaki boşluklara yazınız.

4. Aşağıda verilen tablonun ilk iki bölümünü metni okumadan önce, üçüncü bölümünü ise metni okuduktan sonra doldurunuz.

1. BİLDİKLERİM: Şu an, bu konu ile ilgili ne biliyorum?	2. BİLMEK İSTEDİKLERİM: Ne öğrenmek istiyorum?	3. ÖĞRENDİKLERİM: Neler öğrendim?
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

5. Ülkenizde kullanılan enerji türleri hakkında bilgi veriniz. Ülkenizde genellikle fosil yakıtlar mı, yoksa alternatif enerji kaynakları mı kullanılmaktadır? Açıklayınız.

YENİLENEBİLİR ENERJİ

(1) Bir yanda tükenen doğal kaynaklar, öte yanda tarihin gördüğü en büyük enerji ihtiyacı... Hâlâ dünyanın en büyük enerji kaynağını **fosil** yakıtlar oluşturuyor. Fosil yakıtlar, bitki, hayvan vb. canlı kalıntılarının milyonlarca yıl boyunca **basıncın** etkisinde çürümesiyle oluşur. Oluşmaları oldukça uzun bir süre aldığı, kaynakları sona erebildiği ve tüketimleri de çok daha hızlı şekilde gerçekleştiği için **bu yakıtlar** yenilenebilir olarak adlandırılmazlar. Kaynaklarının azalması ve buna bağlı olarak fiyatlarının sürekli yükselmesinin yanında fosil yakıtlar, çevreye de zarar vermektedirler. Enerji tüketimine bu hızla devam edilirse fosil yakıtlar 50 sene gibi kısa bir sürede tükenebilir. **Bu sebeple** ilerici enerji üretimi **gitgide** yenilenebilir kaynaklara doğru kaymaktadır.

(2) Yenilenebilir enerji, başka bir deyişle sürdürülebilir enerji, kullandıkça tükenen bir kaynağa bağlı olmaksızın, sürekli kullanılabilen bir enerji türüdür. Yenilenebilir enerji kaynağı ise bu enerji türünün elde edildiği kaynaklara verilen addır.

"Sürdürülebilir ya da yenilenebilir enerji kaynakları nelerdir?" sorusunu yanıtlayacak olursak, **bu sorunun yanıtını** güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, **jeotermal** enerji, hidroelektrik enerjisi, **biyokütle** enerjisi ve dalga enerjisi (vb.) şeklinde verebiliriz.

(3) Güneş enerjisi, Güneş'in çekirdeğinde meydana gelen **füzyon** sayesinde ortaya çıkar. Bu enerjinin bir kısmı güneş ışınları olarak Dünya'ya ulaşır. Güneş panelleri, güneş ışınlarını toplayarak ısı ve elektrik enerjisine dönüştürür. **Bu enerji türü** 1970'lerden itibaren birçok farklı alanda kullanılmaya başlanmıştır. Çevreye hiçbir zararı olmayan güneş enerjisi öncelerde yüksek maliyeti dolayısıyla çok tercih edilmemekteydi. Ancak, son yıllarda bu enerji tipinin üretimi için kullanılan araçların ve teknolojinin geliştirilmesiyle maliyetler azalmıştır. **Bunun neticesi olarak** da dünyanın güneş enerjisi kullanımı her geçen gün artmaktadır. Türkiye'de yılın 10 ayı güneş enerjisinden yararlanmak mümkündür.

(4) Rüzgâr enerjisinin de ana kaynağı aslında güneştir. Karalar ve denizler farklı ısı hapsetme **kapasitelerine** sahip olduğundan güneş ışınları karaları ve denizleri aynı derecede ısıtmaz. Karalar ve denizler arasındaki sıcaklık farkından dolayı oluşan basınç farkı da rüzgârları oluşturur. Yoğun rüzgâr alan yerlerde kurulan rüzgâr **türbinleri** ile rüzgârın **kinetik** enerjisi, elektrik enerjisine dönüştürülür. Rüzgâr türbinleri vasıtasıyla enerji üretimi başlarda oldukça maliyetliydi. Günümüzde rüzgâr türbini ve rüzgâr enerjisi üretiminin maliyetleri gün geçtikçe düşmektedir. Ancak rüzgâr türbinlerinin kurulabilmesi için hâlen oldukça geniş alanlara ihtiyaç vardır ve **bunların** verimi de düşüktür.

(5) Jeotermal, yer kabuğunun çeşitli derinliklerinde birikmiş ısının oluşturduğu, kimyasallar içeren sıcak su, buhar ve gazlardan meydana gelir. Jeotermal enerji de bu jeotermal kaynaklardan ve bunların oluşturduğu enerjiden doğrudan veya dolaylı yollardan faydalanmayı kapsamaktadır. Jeotermal enerji bir yenilenebilir enerji kaynağı olarak birçok farklı amaçla kullanılabilir. Isı seviyesi yeteri kadar yüksek olduğunda jeotermal enerji, elektrik üretimi ve endüstri için yüksek derecede su üretimi için kullanılabilir. Jeotermal enerjiden elektrik üretmek için sıcak suyun oluşturduğu buhardan ve buhar türbinlerinden yararlanılır Güneşten ve rüzgârdan farklı olarak jeotermal enerji devamlı elektrik sağlayabilir.

(6) Hidroelektrik enerjisi üretimi için akan suyun gücü kullanılır. Suyun akış gücü, bir akarsudan elde edilecek enerji miktarını belirler. Suyun akışının yarattığı kinetik enerji, su kanalları vasıtasıyla türbinlere iletilir ve suyun, türbinlerin pervanelerini döndürmesiyle elektrik enerjisi elde edilir. Özellikle yüksekliğin fazla olduğu yerlerde suyun akış hızı da fazla olacağından **buralar**, hidroelektrik enerji üretimi için idealdir. Tüm diğer yenilenebilir enerji kaynakları gibi **sera gazı** salınımı yaratmaması ve doğada bulunan kaynakları tüketmeden kullanmasıyla hidroelektrik enerjisi de dünyamıza zararı olmayan bir enerji türüdür. Ayrıca bu enerji türü, enerji üretiminin yanında, yerleşim yerlerine su sağlama ya da tarım arazilerini sulama gibi artılarıyla santrallerin kurulduğu birçok bölgeye fayda sağlamaktadır.

(7) Biyokütle enerjisi, yosun, **alg** vb. her türlü **organik** atıktan elde edilebilir. Bitki ya da hayvan atıklarının yakılması ile de biyokütle enerjisi elde edilebilir. Bu enerji türü, insanlık tarihi boyunca bolca kullanılmıştır ve az gelişmiş toplumlarda daha sık kullanılan bir enerji türüdür. Biyokütle enerjisi için daha gelişmiş yöntemler de bulunmaktadır. Hayvansal ve bitkisel kaynaklardan biyodizel, biyoetanol gibi yakıtlar üretilebilmektedir. **Bu yakıtlar** fosil yakıtlar gibi atmosferde karbondioksit artışına sebep olmaz. Ayrıca biyokütle, enerji üretimi dışında, yapı malzemesi ya da geri dönüşümlü kâğıt ve plastik üretimi için de kullanılabilir.

(8) Yenilenebilir enerji türlerinden bir diğeri de dalga enerjisidir. Yeni gelişen teknolojilerle denizlerdeki ve okyanuslardaki dalga ve **gelgit** olaylarından yararlanılarak dalga enerjisi üretilmektedir. Bu teknolojilerdeki en büyük sorun, bu potansiyelin elektrik enerjisine dönüştürülmesidir. Dünya **ölçeğinde** bu potansiyelin kullanılması için **pilot** projeler başlatılmıştır. Gelecekte bu projeler planlanırken yerel kıyı **ekolojisi göz önünde bulundurulmalı**; gemicilik, balıkçılık gibi sektörlerin bu durumdan nasıl etkileneceği de değerlendirilmelidir.

(9) İnsanlığın geleceği için yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı önem taşımaktadır. Dünyamızın gün geçtikçe **kan kaybettiğini** unutmamalıyız. Gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmak istiyorsak ve **onların** enerji **sorunları ile boğuşmalarını** istemiyorsak yenilenebilir enerji kaynaklarına daha fazla önem vermeliyiz.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki sözcükleri, yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. fosil** (prg 1)
——— **2. basınç** (prg 1)
——— **3. gitgide** (prg 1)
——— **4. jeotermal** (prg 2)
——— **5. biyokütle** (prg 2)
——— **6. füzyon** (prg 3)
——— **7. kapasite** (prg 4)
——— **8. türbin** (prg 4)
——— **9. kinetik** (prg 4)
——— **10. sera gazı** (prg 6)
——— **11. organik** (prg 7)
——— **12. alg** (prg 7)
——— **13. gelgit** (prg 8)
——— **14. ölçek** (prg 8)
——— **15. pilot** (prg 8)
——— **16. ekoloji** (prg 8)

a) Hareketle ilgili, hareket sebebiyle oluşan.
b) Atmosferdeki ısıyı tutarak atmosfer sıcaklığının artmasına sebep olan gazların genel adı.
c) Su yosunu.
ç) Bir şeyi içine alma, sığdırma sınırı, kapsama gücü.
d) Ay ve Güneş'in yer yuvarlağı üzerindeki çekim güçleri sebebiyle deniz yüzünde, özellikle ana denizlerde su düzeyinin alçalması, kabarması olayı, metcezir.
e) Doğal yolla yapılan; kimyasal madde içermeyen, doğal.
f) Herhangi bir gücün, kendisine engel olan bir yüzey üzerine yaptığı zorlamanın yüzölçümü birimine düşen miktarı.
g) Deneme niteliğinde olan.
ğ) Yer altında bulunduğu veya yer altından geçtiği için sıcaklığı yüksek olan .
h) İki hafif elementin nükleer reaksiyonlar sonucu birleşerek daha ağır bir element oluşturması.
ı) Canlıların birbirleri ve çevreleriyle ilişkilerini inceleyen bilim.
i) Zaman ilerledikçe, giderek, gittikçe, ileride.
j) Çok geniş bir alanı kaplayan, geneli kapsayan, genel.
k) Yaşayan ya da yakın zamanda yaşamış canlılardan elde edilen fosilleşmemiş tüm biyolojik malzeme.
l) Su, buhar, gaz gibi herhangi bir akışkanın hareket enerjisiyle ve birtakım özel düzenler yardımıyla dönerek çalışan araç.
m) Ölçü miktarı.
n) Geçmiş yer bilimi zamanlarına ilişkin hayvanların ve bitkilerin, yer kabuğu kayaçları içindeki kalıntıları veya izleri.

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki söz öbeklerini yandaki açıklamalarla eşleştiriniz.

——— **1. göz önünde bulundurmak** (prg 8)
——— **2. kan kaybetmek** (prg 9)
——— **3. sorunla boğuşmak** (prg 9)

a) Güçsüzleşmek, etkisini kaybetmek.
b) Bir mesele için çabalamak, onun altından kalkmaya çalışmak, uğraşmak.
c) Gereksiz ayrıntılarla ilgilenmek zorunda kalmak.
ç) Herhangi bir durumun nasıl bir sonuca yol açacağını hesaba katmak, dikkate almak.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki söz öbeklerini, anlamlarına uygun gelecek şekilde boşluklara yerleştiriniz. Lütfen uygun zaman ve şahıs eklerini kullanmayı da unutmayınız.

"göz önünde bulundurmak (prg 8), kan kaybetmek (prg 9), sorunla boğuşmak (prg 9) "

a) Doktorlar birçok ..... Bu sebeple de çok yorgunlar.
b) Doların yükselişe geçmesiyle Türk ekonomisi ..... başladı.
c) Bu evi satın alacaksan bankadaki ev kredisi oranlarını da .....

4. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sözcük ve söz öbekleri, metinde hangi anlamda kullanılmıştır?

a) **bu yakıtlar** (prg 1) .....

b) **bu sebeple** (prg 1) .....

c) **bu sorunun yanıtı** (prg 2) .....

ç) **bu enerji türü** (prg 3) .....

d) **bunun neticesi olarak** (prg 3) .....

e) **bunların** (prg 4) .....

f) **buralar** (prg 6) .....

g) **bu yakıtlar** (prg 7) .....

ğ) **onların** (prg 9) .....

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) **1.** Doğal kaynakların da yardımıyla enerji ihtiyacımız gitgide azalmaktadır.

( ) ( ) **2.** Fosil yakıtlar da yenilenebilir enerji kaynakları içerisinde kabul edilmektedir.

( ) ( ) **3.** Sürdürülebilir enerji kaynakları tükenmez ve sürekli kullanılabilir.

( ) ( ) **4.** Türkiye'de yılın on ayı rüzgâr enerjisinden yararlanılabilir.

( ) ( ) **5.** Rüzgâr türbinleri verimlilikleri sayesinde sanayide de kullanılabilmektedir.

( ) ( ) **6.** Jeotermal enerjinin kaynağı Güneş'tir.

( ) ( ) **7.** Sürdürülebilir enerji kaynakları sera etkisi yaratmazlar.

( ) ( ) **8.** Biyokütle üretiminde kullanılan malzemeler farklı sektörlerde de değerlendirilir.

( ) ( ) **9.** Dalga enerjisi üretiminin doğaya etkileri tüm detaylarıyla gözler önüne serilmiştir.

( ) ( ) **10.** İnsanlığın devamı adına enerji üretimi sorununu çözmek hayati öneme sahiptir.

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdaki cümle seçeneklerden hangisi ile <u>tamamlanamaz</u>?**

"Yenilenebilir enerji .....**"**

A) sürekli kullanılabilir.

B) tükenmeyen kaynaklara dayanır.

C) karbondioksit artışına sebep olur.

D) artan enerji ihtiyacımıza cevap verebilir.

2. **Metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Sürdürülebilir enerji çeşitleri
   B) Yenilenebilir enerjinin maliyeti
   C) Yenilenebilir enerjinin faydaları
   D) Fosil yakıtların doğaya zararları

3. **Metinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
   A) Yaşanan enerji sorununa
   B) Fosil yakıtların nasıl oluştuğuna
   C) Fosil yakıtların kullanım alanlarına
   D) Sürdürülebilir enerjinin özelliklerine

4. **Metinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?**
   A) Doğal kaynaklar büyük bir hızla tükenmektedir.
   B) Güneş panelleriyle güneş enerjisi üretilmektedir.
   C) Rüzgâr türbinleri geniş alanlara kurulabilmektedir.
   D) Rüzgâr türbinlerinin verimi güneş panellerinden yüksektir.

5. **Fosil yakıtlarla ilgili olarak verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Çevreye zararlıdırlar.
   B) Kısa sürede oluşurlar.
   C) Tüketimleri çok hızlıdır.
   D) Sona erebilen kaynaklardır.

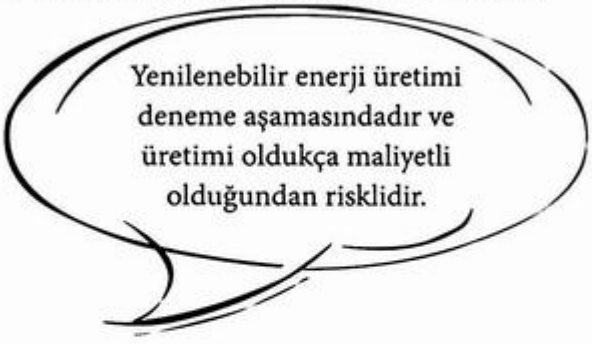
6. **Dalga enerjisiyle ilgili olarak verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Örnek çalışmalar yapılmaktadır.
   B) Kaynağı denizler veya okyanuslardır.
   C) Sahilleri geniş olan ülkelerde üretimi yaygındır.
   D) Doğaya ve canlılara etkileri tam anlamıyla araştırılmamıştır.

7. **Biyokütle enerjisiyle ilgili olarak verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**
   A) Organik atıklardan üretilen bir enerjidir.
   B) İnsanlık tarihi boyunca bolca kullanılmıştır.
   C) Gelişmiş toplumlarda geri dönüşüm amaçlı kullanılır.
   D) Biyodizel gibi daha gelişmiş yakıtların üretimine katkı sağlar.

8. **Aşağıdakilerden hangisi metinden çıkarılamaz?**
   A) Güneş enerjisi üretiminin maliyetleri giderek azalmaktadır.
   B) Giderek azaldığı ve talep olduğu için fosil yakıt fiyatları artmaktadır.
   C) Hidroelektrik enerjisi için kurulan tesislerin farklı katkıları da vardır.
   D) Sürdürülebilir enerjiler, enerji sorunumuza kısa vadeli çözümler üretir.

KONUŞMA ETKİNLİĞİ

Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşınız. Fikrinizi savunmak için sunular, videolar kullanabilirsiniz.

YAZMA ETKİNLİĞİ

A. Her paragrafı bir cümle ile özetleyiniz.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....

B. Özet cümlelerinizde yer alan anahtar kelimeleri tespit ederek aşağıya yazınız.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....

C. Tespit ettiğiniz anahtar kelimeleri kullanarak anlamlı ve tutarlı bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

DİNLEME METNİ: KÜRESEL ISINMA

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

1. **Küresel ısınma Dünya atmosferinin Dünya ..... ve okyanus sıcaklıklarının değişmesi.**

   A) tipinin B) sıcaklığının C) bitki örtüsünün D) ikliminin

2. **Sadece Türkiye'nin 1990'larda 208 ..... ton olan sera gazı üretimi 2014'te iki kattan fazla artıp 468 milyon tona ulaştı.**

   A) milyon B) milyar C) trilyon D) katrilyon

3. **Türkiye'de biz bu iklim değişikliğini konuşuyoruz ama ..... bir şey yapmıyoruz.**

   A) gerçekte B) uygulamada C) işte D) uygun olduğunda

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Metne göre verilen bilgiyi "doğru" ya da "yanlış" (√) olarak işaretleyiniz.

Doğru / Yanlış

( ) ( ) 1. Küresel ısınmanın büyük tehdit olduğu son 35 yılda anlaşıldı.

( ) ( ) 2. Küresel ısınma en yıkıcı sorundur.

( ) ( ) 3. E. Hawkins son yüz yıllık sıcaklık artışını araştırmıştır.

( ) ( ) 4. Küresel ısınmayla birlikte mevsimler anlamını yitirecektir.

( ) ( ) 5. Güneş, iklim değişikliğinin en önemli kaynağıdır.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi küresel ısınmanın Türkiye'ye etkileri arasında <u>sayılamaz</u>?**

   A) Keneden daha çok insan ölmesi

   B) Daha çok şehir seli olması

   C) Daha çok deprem olması

   D) Daha çok orman yangını çıkması

2. **Dinlediğiniz metinden aşağıdakilerden hangisine <u>ulaşılamaz</u>?**

   A) Türkiye'nin sera gazı üretimi giderek azalmıştır.

   B) Sera gazları olmasaydı dünya daha soğuk olurdu.

   C) Sera gazları arttıkça dünyaya geri dönen enerji artar.

   D) Sera gazları dünyanın ikinci güneşi gibidir.

KAYNAKÇA

1. TEMA: GENEL KÜLTÜR

Renkler Tekerleği: https://www.matematiksel.org/goethe-newton-diger-teorisyenler-tarafindan-tasarlanan-renkler-tekerlegi/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Türk Kahvesi: https://www.kulturportali.gov.tr/portal/turkkahvesi (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Hıdrellez Bayramı: http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,12700/hidrellez-bayrami.html (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Astroloji: http://www.hurriyet.com.tr/astroloji-nedir-6761968 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Şamanizm: https://www.sabah.com.tr/yasam/2016/03/28/samanizm-nedir-samanizmin-tarihi (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dünyanın Yedi Harikası: http://www.gelgez.net/dunyanin-yedi-harikasi-nelerdir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Hayat Kurtaran Pratik Bilgiler: https://www.youtube.com/watch?v=cb_amhtdlL8 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

2. TEMA: TARİH

Bir Zamanlar Anadolu'da: *TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi.* Sayı: 238. s. 34-37.

Pompei: http://www.bilgiustam.com/tas-kesilen-sehir-pompei/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

10-12. Yüzyıllarda Avrupa'da Eğitim: Akyüz, Y. (2007). *Anadolu Öğretmen Liseleri İçin Türk Eğitim Tarihi.* İstanbul: Aykut Basım Yayın.

Nuh Tufanı: Özdemir, M. N. (2016). İslâm Tarihi Açısından Nuh Tufanı'na Farklı Bir Yaklaşım. International Journal of Social Science. Doi: 10.9761/JASSS4815.

İbni Sina: http://www.yenisoz.com.tr/ibn-i-sina-kimdir-haber-8191 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

İzzet Baysal: http://izzetbaysalvakfi.org.tr/izzet-baysal/hayati (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Yenilmez Denilen Napolyon Bonaparte'ı Bozguna Uğratan Türk: Cezzar Ahmed Paşa: Ulufer, S. http://bilimdili.com/arkeotarih/tarih-tarih/yenilmez-denilen-napolyon-bonaparti-bozguna-ugratan-turk-cezzar-ahmed-pasa/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Çayın Tarihi Hakkında Bilgiler: https://www.youtube.com/watch?v=0D6M3_An_-o (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme/İzleme Metni: Japonya'nın Ortaya Çıkışı: http://www.eba.gov.tr/video/izle/58305fee3f8a48ff446daaec0d942ee1768262d09c001 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

3. TEMA: SANAT

Halk Mimarisi ve Yapı Ustalığı: Davulcu, M. (2009). *Sakarya Yöresi Kırsal Yerleşmelerinde Konut Mimarisi ve Ustalık Geleneği Üzerine Bir İnceleme.* Kastamonu Üniversitesi Eğitim Dergisi. Cilt: XVII. s. 687-706.

Kompozisyon: Kaplan, M. (1972). *Hisar Dergisi.* Sayı: 101. s. 9.

Ebru Sanatı: https://www.turkcebilgi.com/ebru_sanat%C4%B1 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Hat Sanatı ve Hattatlık: http://islamdevletleri.blogcu.com/arap-yazisinin-gelismesi-yazi-cesitleri-ve-guzel-sanatlara-etki/3047189 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Müzik, Beyin ve Matematik: https://www.matematiksel.org/muzik-beyin-matematik/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Müzik ve Yaratıcılık: https://www.matematiksel.org/muzik-ve-yaraticilik/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Muhsin Ertuğrul: https://www.youtube.com/watch?v=phLslSNZWzY&list=PLH0rzehjnXfkqLkM7leCDI-ohZRxfymrA&index=6 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme/İzleme Metni: Neşeli Günler: https://www.youtube.com/watch?v=FQ_7cabWOv0 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

4. TEMA: HUKUK

Magna Carta: http://www.nkfu.com/magna-carta-nedir-maddeleri-nelerdir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dünya Çocuk Hakları: http://www.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/prof-dr-muharrem-kilic/599411.aspx (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Veda Hutbesi: http://yalanyazantarihutansin1453.blogspot.com.tr/2013/09/peygamberimiz-hz-muhammed-sas-veda.html (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Hammurabi Kanunları: https://www.tech-worm.com/hammurabi-kanunlari-nedir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Çocuk İşçiliği: http://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/child-labour/lang--tr/index.htm (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Kadın ve Yurttaşlık Hakları: Moroğlu, N. *Kadın ve Yurttaş Hakları* www.tukd.org.tr/dosya/KadinveYurttasHaklari.doc (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Bozkurt Lotus Davası: https://www.youtube.com/watch?v=UgnRMfQoqLQ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

5. TEMA: EKONOMİ

Futbol Asla Futbol Değildir: http://marketingholmes.com/futbol-asla-sadece-futbol-degildir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

İşsizlik: http://www.yilmazulusoy.com/tr/makaleler/issizlik-tehlikeli-cizgide (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Yeni Meslekler: http://www.yenicaggazetesi.com.tr/2020li-yillara-dogru-en-gecerli-olacak-meslekler-159569h.htm (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Sanayi Devrimi: http://www.bilgio.net/sanayi-devrimi-nedir-nerede-neden-ve-ne-zaman-ortaya-cikmistir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Enflasyon: http://www.bireyselyatirimci.com/enflasyon-nedir/ , https://www.nedir.com/enflasyon (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Bitcoin Hakkında Her Şey: https://shiftdelete.net/bitcoin-nedir-bitcoin-hakkinda-her-sey-71205/3 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Geleceğin Meslekleri Neler Olacak?: https://www.youtube.com/watch?v=KCMxg5ahrVI (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

6. TEMA: FELSEFE

Sokrates: http://www.gelisenbeyin.net/sokrates.html (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Yunus Emre: http://www.bilgiustam.com/yunus-emre-kimdir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Mevlevilikte Sema: http://www.kozanbilgi.net/mevlevilikte-sema.html (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Ahilik Teşkilatı: http://ahilik.gtb.gov.tr/ahilik/ahiligin-tarihcesi (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Konya'da Düğün Gecesi: https://www.skylife.com/tr/2017-12/konya-da-dugun-gecesi (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Hacı Bektaş-ı Veli: https://www.youtube.com/watch?v=NGbvYLZfkb8 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

7. TEMA: ANTROPOLOJİ

Kızılderililer: http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/kizilderililer-99 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

İnsan Saç Renginin Evrimi: Scoville, H. *Evolution of Hair Color.* About.com Retrieved from http://evolution.about.com/od/humans/a/Evolution-Of-Hair-Color.htm (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

İnsan Irkı: https://bit.ly/2skeUoT (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Kendi Türüyle Savaşan Tek Canlı İnsan mı? http://bilimdili.com/category/arkeotarih/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

İnka Uygarlığı: http://www.serenti.org/inka-uygarligi/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Vikingler Kimlerdir?: http://bilgifili.com/vikingler-kimlerdir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Aztekler: https://www.youtube.com/watch?v=-P-AVce6f5A (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

8. TEMA: SOSYOLOJİ

İnsanların Kalbine Giden Yol: Uyum: https://www.myfikirler.org/ikna-ve-etkilemede-delta-modeli.html (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Beynin Sınırlarını Zorlayan İletişim Aracı: Islık Dili: http://bilimdili.com/toplum/dil/islik-dili/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Askerlik: http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,12695/askerlik.html (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Güler Yüze ve Gülmeye Dair: Rado, E. (2012). *Eşref Saati.* İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Aile Yapısı ve Evlilik: http://www.larapsikiyatri.com/iliski-ve-evlilik-terapisi/aile-yapisi-ve-evlilik-anne-baba-iliskisinin-cocuga-etkileri (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dil ve Toplum İlişkisi: https://www.cokbilgi.com/yazi/dil-ve-toplum-iliskisi/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Keloğlan'dan Bir Süper Kahraman Yaratılabilir mi?: Yakar, Y. M. http://www.tdk.gov.tr/images/images/246.pdf (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Batıl İnançlar ve Kökenleri: https://www.youtube.com/watch?v=jRFbkPMY7zQ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

9. TEMA: PSİKOLOJİ

Mutlu Olmak mı Pollyannacılık mı?: Dökmen, Ü. (2004). *Küçük Şeyler.* İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Çocukluk Korkuları: http://www.larapsikiyatri.com/cocukluk-donemi-sorunlari-03e/cocukluk-korkulari (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Sinestezi: http://www.felsefetasi.org/sinestezik-algi/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Telekinezi: http://ayseustunol.blogspot.com.tr/2013/08/telekinezistanford-dualarnda-telekinezi.html (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Durugörü: https://psisikgucler.wordpress.com/2008/10/18/durugoru-nedirnasil-yapilir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Simetriyi Neden Seviyoruz?: https://www.matematiksel.org/simetriyi-neden-seviyoruz/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Görsel: https://www.matematiksel.org/simetriyi-neden-seviyoruz/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Mutluluk Paradoksu: https://bilimfili.com/mutluluk-paradoksu/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Duygunun ve Düşüncenin Uyumu: Goleman, D. (1998). *Duygusal Zeka: Neden IQ'dan Daha Önemlidir.* Varlık Yayınları.

Görsel: http://www.rehberlikvepsikoloji.com/ust-beyin-limbik-sistem/2014/06/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dejavu: http://biliyomuydun.com/100567 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Renklerin İnsanlar Üzerindeki Etkileri: https://www.youtube.com/watch?v=9D7mANY_wgY (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme/İzleme Metni: Kardeş Olmanın İncelikleri: https://www.youtube.com/watch?v=poFahNGMdsc (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

10. TEMA: AHLAK-ETİK

Empati ve Etik: https://kesfetkendini.com/News/zeka/duygusal-zekaozverinin-kokleri--10538/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Meslek Etiği Eğitimi: https://www.youtube.com/watch?v=CZmxSTpRCU0 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

11. TEMA: HOBİLER ve BOŞ ZAMAN

Dünyanın En Büyük "Küçük Prens" Koleksiyoncusu: Jean-Marc Probst: https://yaakebikec.wordpress.com/2015/08/04/dunyanin-en-buyuk-kucuk-prens-koleksiyoncusu-jean-marc-probst/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Cirit: http://dergipark.gov.tr/download/article-file/118071 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Satranç Tarihi: http://www.gokyaysatrancvakfi.org.tr/kutuphane/satranc-tarihi (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dünya Oyuncak Tarihi: http://www.konak.bel.tr/sayfa/umran-baradan-oyun-ve-oyuncak-muzesi/dunya-oyuncak-tarihi-ve-oyuncak-muzeleri (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Mangala:http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=146157 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Koleksiyonculuk: https://www.makaleler.com/koleksiyonculuk-nedir (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Tezhip Sanatı ve İncelikleri: https://www.youtube.com/watch?v=iW4v3rwBCa0 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

FEN BİLİMLERİ

1. TEMA: BİLİM

Topoloji: https://www.matematiksel.org/topoloji-nedir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Görsel: https://www.matematiksel.org/topoloji-nedir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Bilim Tarihi: https://sarkac.org/2017/03/bilim-tarihi-nedir-neden-onemlidir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Prof. Dr. Hulusi Behçet: http://www.hulusibehcet.net/behhayat.htm (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Görsel: https://tr.pinterest.com/pin/517702919643527685/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Atalarımızdan Daha mı Akıllıyız? Belki de Hayır!: https://www.matematiksel.org/atalarimizdan-daha-mi-akilliyiz-belki-de-hayir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Zamanda Yolculuk Yapmak: https://evrimagaci.org/photo/tr/zamanda-yolculuk-yapmak-mumkun-mu (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Evrenin Yaratılışı: http://www.ilimrehberi.net/genel/bilgi-bankas/139-e-harfi/1899-evrenin-yaratilisi.html (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Plastikler: http://www.eba.gov.tr/ses/dinle/216433dc12a9f122a4d139bdc79045ec7bb8903b14014 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme/İzleme Metni: Pisagor: https://www.youtube.com/watch?v=9Q-zQ4JN6fM (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

2. TEMA: TIP

Uzayda Bağışıklık Sistemine Ne Oluyor?: http://www.ebiyoloji.com/haber/biyoloji/122-uzayda-bagisiklik-sistemine-ne-oluyor (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Obsesif Kompulsif Bozukluk: http://www.ekolkbb.com/obsesif-bozukluk (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Tarçın ve Kan Şekeri: https://www.hukukveekonomi.com/2017/10/27/tarcin-kan-sekeri/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Asperger Sendromu: http://www.degisimrehabilitasyon.com.tr/engel-gruplari/sosya-duygusal-gelisim- problemleri/aspenger-sendromu/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Evrimin Vücudumuzdaki İzleri: http://bilimdili.com/doga-cevre/evrim/evrimin-vucudumuzdaki-izleri/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Bir Beslenme Alışkanlığından Daha Fazlası: Veteteryanlık ve Veganlık: http://bilimdili.com/toplum/yasam/bir-beslenme-aliskanligindan-daha-fazlasi-vejetaryenlik-ve-veganlik/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Yaşlanmayı Geciktiren Sağlık Tavsiyeleri: https://www.youtube.com/watch?v=o8e9pps92BQ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme/İzleme Metni: Prof. Dr. Aziz Sancar: http://www.eba.gov.tr/video/izle/26608dee0455e3c354276a82d4627b16d4e55bed00001 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

3. TEMA: TEKNOLOJİ

Geleceği Sanal Gerçeklik ile Görmek: http://marketingholmes.com/gelecegi-sanal-gerceklik-ile-gormek/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Sosyal Medya Hastalığı: http://www.webtekno.com/internet/sosyal-medya-hastaliginin-yeni-adi-fomo-h7102.html (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

E-Kitaplar Okuma Tarzını Değiştiriyor mu?: https://oggito.com/e-kitaplar-okuma-tarzini-degistiriyor-mu-01201611231 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Görsel: https://images-na.ssl-images-amazon.com/images/I/91AMPAqaqYL._SX342_.jpg (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Yıldızlara Uzanan Asansör: http://www.dersteknik.com/2012/02/yildizlara-uzanan-asansor-5-sinif.html , http://www.bilimkurgukulubu.com/genel/bilim-teknoloji/yildizlara-uzanan-merdiven-uzay-asansoru/ ,

http://www.dw.com/tr/uzaya-asans%C3%B6r-projesi/a-15759511 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Görsel: https://img-s2.onedio.com/id-54d633e24e73458e70539fbb/rev-0/raw/s-3a71e4e9f6da 2ed7686c74e08abfc6b38796a8e8.jpg , http://www.davidreneke.com/wp-content/uploads/2012/02/elevator.jpg (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Fotoğraf Çekmek Hafızaya Zararlı mı?: http://psikogram.net/fotograf-cekmek-hafizaya-zararli-mi/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Görsel: https://www.neoldu.com/ruyada-fotograf-cekmek-ne-anlama-gelir-31563h.htm (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Geleceğin Ulaşım Araçları Nasıl Olacak?: http://www.webtekno.com/gelecegin-ulasim-araclari-nasil-olacak-h21018.html (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Robotların Tarihçesi: http://www.bilgiustam.com/robotlarin-tarihesi/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Yapay Zeka Fırsat mı Tehdit mi?: https://www.ntv.com.tr/galeri/teknoloji/yapayzeka-firsat-mi-tehdit-mi,oKaCSkYDwEqJ0DGg3uwa1g/99cNPhfNukmgP8mg072H2g#99cNPhfNukmgP8mg072H2g (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Var Olduğunu Bilmediğimiz 10 Teknolojik Ürün: https://www.youtube.com/watch?v=t4mBb3c-3HY (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme/İzleme Metni: Osmanlı'da İlk Matbaa: http://www.eba.gov.tr/video/izle/392858a65c37531b34c198e51c1536e507a7072944002 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

4. TEMA: SAĞLIK ve İLAÇLAR

Anksiyete Bozuklukları: http://mood.ist/tibbi-hizmetler/tedavi-programlari/eriskin-psikiyatrisi/anksiyete-bozukluklari/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

İnsanlar Neden Organik Gıda Satın Alıyor?: https://www.gidahatti.com/insanlar-neden-organik-gida-satin-aliyor-25323/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Plasebo Etkisi: https://bilimfili.com/plasebo-etkisi-nedir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

10 Adımda Sağlıklı Uyku İçin Yapılması Gerekenler: https://www.medikalakademi.com.tr/10-adimda-saglikli-uyku-icin-yapilmasi-gerekenler-uykusuzlugun-caresi/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Bir Sigara Hayattan 12 Dakika Çalıyor: https://www.medikalakademi.com.tr/1-sigara-hayattan-12-dakika-caliyor/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

GDO'nun Yararları ve Zararları Nelerdir?: http://www.bilgiustam.com/gdonungenetigi-degistirilmis-organizma-yararlari-ve-zararlari-nelerdir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Antibiyotikler: http://www.eba.gov.tr/ses/dinle/121433dc12a9f122a4d139bdc79045ec7bb8903b14006 (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

5. TEMA: ÇEVRE

Anadolu'nun İki Balığından Biri Tehlikede: http://www.herkesebilimteknoloji.com/haberler/yasam/anadolunun-iki-baligindan-biri-tehlikede (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Geri Dönüşüme Nasıl Katkı Sağlanır? http://bilimdili.com/doga-cevre/geri-donusume-nasil-katki-saglanir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Suyu Arıtmak: http://www.hidrogrup.com/haberler_suyun_tarihcesi.html (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Kyoto Protokolü: https://www.tech-worm.com/kyoto-protokolu-sozlesmesi-nedir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Yenilenebilir Enerji: https://geturkiyeblog.com/yenilenebilir-enerji-kaynaklari-cesitleri/ ,

http://www.wwf.org.tr/ne_yapiyoruz/iklim_degisikligi_ve_enerji/yenilenebilirnerji_ve_enerjiverimliligi/kisakisayenilenebilirenerjikaynaklari/ ,

http://ekolojist.net/yenilenebilir-enerji-kaynaklari-nelerdir/ (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

Dinleme Metni: Küresel Isınma: https://www.youtube.com/watch?v=8a20bM5dgek (29.05.2018 tarihinde erişilmiştir.)

CEVAP ANAHTARI

SOSYAL BİLİMLER

1. TEMA: GENEL KÜLTÜR

RENKLER TEKERLEĞİ

1. Etkinlik: 1-d 2-f 3- c 4- h 5- ı 6-a 7- g 8-e 9- i 10-b 11- j

2. Etkinlik

1- Newton

2 - Sanatçılar, kimyagerler, şairler, hatta entomolojistler (böcek bilimciler)

3 –Newton

3. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- Y 4- D 5- D

4. Etkinlik: 1- D 2- B 3- D 4- C 5- D

TÜRK KAHVESİ

1. Etkinlik: 1- f 2- h 3- a 4- j 5- c 6- b 7- ı 8- ç 9- d 10- i 11- g

2. Etkinlik: 1- kız isteme kahvesi

2- kahvehaneler

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- Y 5- D

4. Etkinlik: 1- C 2- B 3- C 4- B 5- C

HIDRELLEZ BAYRAMI

1. Etkinlik: 1- e 2- a 3- f 4- b 5- c

2. Etkinlik: 1-kış mevsiminin bitip sıcak yaz günlerinin başlaması

2-Hıdrellez'in kökeni hakkında çeşitli fikirler

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- D

4. Etkinlik: 1- D 2- C 3- D 4- A 5- B 6- C

5. Etkinlik: a- III b- IV c- VI d- V e- I

ASTROLOJİ NEDİR?

1. Etkinlik: 1- d 2- e 3- b 4- a 5- c 6- g

2. Etkinlik: 1- Astroloji, insanın ve insan topluluklarının (mikrokozmos) üzerindeki etkilerini ve sonuçlarını yorumlayan bir düşünce sistemi, bir kültür ve yorum sanatıdır.

2- Tanrı ve tanrıçalar

3. Etkinlik: 1- D 2- D 3- Y 4- D 5- D

4. Etkinlik: 1- D 2- A 3- A 4- D 5- A

ŞAMANİZM

1. Etkinlik: 1- ğ 2- k 3- i 4- d 5- ı 6- m 7- a 8- j 9- b 10- f 11- c 12- g 13- e 14- e 15- h

2. Etkinlik: 1- c 2- a 3- ç

3. Etkinlik: a- tasavvur etmek

b- mesken tuttu/mesken tutmuş

c- feda etti/feda etmiş

4. Etkinlik: a- Sibirya kavimlerinin dini inançlarına

b- Gök Tanrı, güneş, yer, su, atalar ve ocak, yani ateş kültleri düşünüldüğünde, göz önüne getirildiğinde

c- Dünya ve Gök

ç- Atalar kültünün yanı sıra

d- iyilik ve kötülük tanrılarıyla

e- Şamanist kavimlere

f- bez parçaları kullanarak

g- Şamanlar

h- Şamanik varsayımların ve yöntemlerin

5. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- Y 5- Y 6- D 7- Y 8- D 9- Y 10- Y

6. Etkinlik: 1- D 2- B 3- A 4- D 5- B

DÜNYANIN YEDİ HARİKASI NELERDİR?

1. Etkinlik: 1- ç 2- e 3- g 4- a 5- b 6- d 7- f 8- c 9- h

2. Etkinlik: a. Mezopotamya

b. Bodrum Mozolesi

c. Gemicileri

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- Y 5- D 6- Y 7- Y 8- Y

4. Etkinlik: 1- D 2- C 3- A 4- C 5- B 6- A 7- B

DİNLEME METNİ: HAYAT KURTARAN PRATİK BİLGİLER

1. Etkinlik: 1- C 2- B 3- B

2. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- D 5- Y

3. Etkinlik: 1- A 2- C

2. TEMA: TARİH

BİR ZAMANLAR ANADOLU'DA

1. Etkinlik: 1- c 2- d 3- a 4- ç 5- b

2. Etkinlik: 1- Anadolu'da

2- Anadolu'da

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- D 5- Y

4. Etkinlik: 1- D 2- B 3- C 4- A

POMPEİ

1. Etkinlik: 1- ı 2- d 3- k 4- e 5- j 6- b 7- a 8- f 9- m 10- c 11- ğ 12- ç
13- n 14- g 15- h 16- l 17- o

2. Etkinlik: 1. Yanardağ patlaması, yok olan bir şehir ve taşlaşmış insanlar

2. Yunan coğrafyacı Strabon'a

3. Taşlaşmış insan vücutları, çeşitli hayvanlar, atlar, köpekler, çocuğuna sarılmış anneler

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- D 6- Y

4. Etkinlik: 1- C 2- B 3- A 4- C 5- B

10-12.YÜZYILLARDA AVRUPA'DA EĞİTİM

1. Etkinlik: 1- g 2- ç 3- h 4- ğ 5- a 6- b 7- c 8- d 9- e

2. Etkinlik: 1- ç 2- d 3- a 4- b

3. Etkinlik: a- kırıp geçirdi/geçirmiş (vb.).

b- tasvir etmek

c- rol oynadı/oynamış/oynamıştır.

d- istifade etmek

4. Etkinlik: a- 10-12. yüzyıllarda

b- İslam dünyasından

c- Çok önemli bilim insanları

ç- Yükseköğretim kurumlarının

d- çeşitli İslam ülkelerinde

e- İbn-i Sina'nın

f- Avrupalılar

g- Üniversitelere

ğ- 16. yüzyıldaki Rönesans-16. Yüzyıl Rönesansı

h- Rönesans ve Reform hareketleri

5. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- Y 5- D

6. Etkinlik: 1- B 2- C 3- D 4- B 5- A 6- C 7- D 8- C 9- A 10- B

NUH TUFANI

1. Etkinlik: 1- d 2- e 3- f 4- c 5- b 6- g 7- h 8- ı 9- a 10- i 11- l 12- m
13- j 14- k

2. Etkinlik: 1- Hz. Nuh'un kavmi

2- Diğer oğlu Yam

3- Hz. Nuh

3.Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- D 5- Y

4.Etkinlik: 1- D 2- D 3- A 4- D 5- C

İBNİ SİNA

1. Etkinlik: 1- d 2- ı 3- ğ 4- f 5- a 6- b 7- h 8- c 9- ç 10- g

2. Etkinlik: 1- f 2- c 3- d 4- e 5- ç 6- b

3. Etkinlik: a- kaleme aldı/almış/almıştır.

b- yollara düştü/düşmüş/düşmüştür.

c- ışık tuttu/tutmuştur.

ç- değer gördü/görmüştür.

d- tetkik etmek

e- desteği görmedi/görmemiş.

4. Etkinlik: a- Abdullah Bey

b- tıpla ilgili

c- Samanoğulları Saray Kütüphanesi'ne kabul edilmesiyle

ç- Hemedan'da

d- Son derece orijinal ve doğru tıp araştırmaları sebebiyle

e- İbn-i Sina'nın

5. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- Y

6. Etkinlik: 1- A 2- B 3- C 4- D 5- B

İZZET BAYSAL

1. Etkinlik: 1- c 2- d 3- a 4- b 5- ç

2. Etkinlik: 1- atölye

2- Temper döküm

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- Y 5- D

4. Etkinlik: 1- C 2- B 3- A 4- A 5- C 6- B 7- A

YENİLMEZ DENİLEN NAPOLYON BONAPART'I BOZGUNA UĞRATAN TÜRK: CEZZAR AHMED PAŞA

1. Etkinlik: 1- e 2- g 3- f 4- a 5- c 6- ğ 7- ç 8- b

2. Etkinlik: 1- 1978 yılında Fransızlar Akdeniz'deki Osmanlı egemenliği sonlandırmak ve hakimiyeti ele geçirmek için Mısır'ı işgal etmesi

2- büyük camide

3. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- D 5- D 6- Y

4. Etkinlik: 1- C 2- A 3- D 4- B 5- D 6- A

DİNLEME METNİ: ÇAYIN TARİHİ HAKKINDA BİLGİLER

1. Etkinlik: 1- B 2- D 3- C

2. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- D 5- Y

3. Etkinlik: 1- A 2- D

DİNLEME METNİ: JAPONYA'NIN ORTAYA ÇIKIŞI

1. Etkinlik: 1-C 2-B 3-D

2. Etkinlik: 1-Y 2-Y 3-Y 4-D 5-D

3. Etkinlik: 1-B 2-A

3. TEMA: SANAT

HALK MİMARİSİ VE YAPI USTALIĞI

1. Etkinlik: 1- c 2- j 3- g 4- d 5- f 6- a 7- h 8- ç 9- e 10- ı 11- b

2. Etkinlik: 1- Tecrübenin babadan oğula ve ustadan-çırağa gelecek nesillere aktarılması

2- Ölçüt, o yapıtın üretilmesi sürecine hâkim olan felsefi düşünce ile yaratıcılarının dünyaya bakış açısıdır.

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- Y 5- D

4. Etkinlik: 1- D 2- C 3- D 4- C 5- B

KOMPOZİSYON

1. Etkinlik: 1- e 2- g 3- d 4- a 5- f 6- b 7- ğ 8- c

2. Etkinlik: 1- imtihan kâğıtlarında

2- bir yığın müzik aletini ve ses çeşitlerini

3. Etkinlik: 1- D 2- D 3- Y 4- D 5- Y

4. Etkinlik: 1- B 2- C 3- B 4- A 5- D

EBRU SANATI

1. Etkinlik: 1- d 2- g 3- e 4- a 5- ı 6- j 7- h 8- b 9- k 10- c 11- f 12- l 13- i

2. Etkinlik: 1- ebru sözcüğü

2- aharlı

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- D 5- D

4. Etkinlik: 1- B 2- A 3- D 4- A 5- D

HAT SANATI VE HATTATLIK

1. Etkinlik: 1- i 2- e 3- g 4- h 5- d 6- ı 7- f 8- c 9- b 10- a

2. Etkinlik: 1- hat kuralları

2- Ahmet Karahisari

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- D 5- D

4. Etkinlik: 1- D 2- D 3- C 4- D 5- B

MÜZİK, BEYİN VE MATEMATİK

1. Etkinlik: 1- ç 2- a 3- g 4- b 5- j 6- c 7- d 8- h 9- e 10- f 11- ı 12- o
13- i 14- k 15- ğ 16- n 17- l 18- m

2. Etkinlik: 1- Bir grup dolusu insanı senkronize etmekle

2- Müziğin beyin üzerindeki etkilerini araştıranlardan

3- Daniel Levitin'in müzik ve beyin hakkında yazılmış iki kitabının olması

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- Y 5- Y 6- Y 7- D 8- D 9- Y

4. Etkinlik: 1- D 2- D 3- A 4- B

MÜZİK VE YARATICILIK

1. Etkinlik: 1- j 2- i 3- e 4- c 5- d 6- ı 7- g 8- h 9- a 10- f

2. Etkinlik: 1- Pisagor'a

2- Bütün seslerin

3- Bilim ve sanatla ilgilenenlerin

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- D 5- D

4. Etkinlik: 1- C 2- D 3- B 4- C 5- A

DİNLEME METNİ: MUHSİN ERTUĞRUL

1. Etkinlik: 1- B 2- A 3- C

2. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- D

3. Etkinlik: 1 -C 2- B

DİNLEME/İZLEME METNİ: NEŞELİ GÜNLER

- Kişisel yorumlara ve hislere yer verilebileceğinden cevap anahtarı bulunmamaktadır.

4. TEMA: HUKUK

MAGNA CARTA

1. Etkinlik: 1- e 2- l 3- o 4- a 5- f 6- m 7- h 8- j 9- d 10- n 11- c 12- k
13- b 14- i 15- ı 16- g

2. Etkinlik: 1-Magna Carta

2-Magna Carta'nın 4 kopyasından

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- Y 5- D 6- Y

4. Etkinlik: 1- A 2- C 3- A 4- D 5- B 6- D

DÜNYA ÇOCUK HAKLARI

1. Etkinlik: 1- g 2- ç 3- a 4- ı 5- b 6- f 7- e 8- c 9- h

2. Etkinlik: 1- e 2- a 3- g 4- d 5- b 6- ç 7- c

3. Etkinlik: 1- Çocukların ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve siyasi hakları

2- Çatışma, şiddet, savaş, göç, yokluk, yoksulluk ve açlık gibi insanlığı tehdit eden trajedilerin en ağır mağdur kitlesini çocukların oluşturması

4. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- Y 5- D

5. Etkinlik: 1- D 2- A 3- A 4- D 5- C

VEDA HUTBESİ

1. Etkinlik: 1- b 2- ı 3- f 4- a 5- h 6- n 7- ğ 8- e 9- i 10- ö 11- m 12- k 13- r
14- g 15- ç 16- ş 17- c 18- s 19- j 20- t 21- l 22- u 23- ü 24- o 25- p

2. Etkinlik: 1- Allah'tan

2- Allah'ın kitabı Kur'ân-ı Kerim ve Peygamber'in sünneti

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- D 5- D 6- D 7- D 8- Y

4. Etkinlik: 1- A 2- D 3- A 4- D 5- B

HAMMURABİ KANUNLARI

1. Etkinlik: 1- d 2- f 3- b 4- c 5- a 6- e

2. Etkinlik: 1- ev sahibinin evinin zarara uğraması

2- Hammurabi'nin dikme taşı

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- Y 5- Y

4. Etkinlik: 1- C 2- C 3- C 4- D 5- C

ÇOCUK İŞÇİLİĞİ

1. Etkinlik: 1 -c 2- e 3- a 4- f 5- b 6- d 7- g

2. Etkinlik: 1- çeşitli işler

2- Çocukların ve ergenlerin sağlıklarına ve kişisel gelişimlerine zarar vermeyecek ya da eğitimlerini aksatmayacak işler

3- çocukları

3. Etkinlik: 1- B 2- A 3- D

4. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- Y 5- D 6- Y

5. Etkinlik: 1- C 2- B 3- C 4- A

KADIN VE YURTTAŞLIK HAKLARI

1. Etkinlik: 1- e 2- f 3- d 4- i 5- g 6- j 7- c 8- b 9- ı 10- a 11- k 12- h

2. Etkinlik: 1- bir kadının kendisine

2- kadın, erkek fark etmeksizin tüm insanların

3- herhangi bir insan

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- Y 5- D

4. Etkinlik: 1- D 2- B 3- D 4- D 5- C 6- C

DİNLEME METNİ: BOZKURT LOTUS DAVASI

1. Etkinlik: 1- D 2- C 3- B

2. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- Y 5- D

3. Etkinlik: 1- D 2-B

5. TEMA: EKONOMİ

FUTBOL ASLA FUTBOL DEĞİLDİR

1. Etkinlik: 1- d 2- e 3- a 4- b 5- c 6- ç

2. Etkinlik:

Kelime	Tahminim	Sözlük Anlamı	Cümlede Kullanımı
kutuplaşma	Öğrenci tahmini	Kişilerin, toplumların farklı duygular, düşünceler ya da hayaller sebebiyle birbirlerinden uzaklaşması durumu	Kutuplaşmalar toplumda ikilik çıkmasına sebep olur.
dibe vurmak	Öğrenci tahmini	En kötü duruma düşmek	Son gelişmelerin ardından doların fiyatı dibe vurdu.
zemin hazırlamak	Öğrenci tahmini	Uygun ortam yaratmak	Çocukların gelişimi için onlara uygun zemin(i) hazırlamalıyız.

3. Etkinlik: 1. Futbol, sadece futbol değildir.

2. Futbola duyulan tutku

3. Barcelona, Real Madrid gibi kulüplerin yaptığı çalışmalar ortada iken

4. Etkinlik: **a-** İnsanların giderek birbirlerinden uzaklaşmaları futbol sahalarına da olumsuz yansımıştır.

b- İnsanların her alanda birbirlerine kötü davranmaları, bağırmaları ailelerin spor müsabakalarından uzaklaşmalarına sebep olmaktadır.

c- Türkiye gibi toplumlarda futbol, spor olmaktan çıkmış, bir tutkuya dönüşmüştür.

ç- UNICEF iş birliği ile Barcelona kulübü, stadyumunu futbol izlenen bir yerin ötesine taşımıştır. İnsanların ilgisini çeken bu durum, Türk futbolunu yönetenlere de örnek olmalıdır.

5. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- Y 5- D

6. Etkinlik: 1- C 2- D 3- C 4- D 5- C

7. Etkinlik:

a- Şiddet gösterme ve bağırma davranışlarını ortadan kaldırmalıyız. Sporun sadece spor olduğunu ve spordaki mücadelenin savaş değil, eğlence sebebi olması gerektiğini insanlara öğretmeliyiz. Bunun için de insanları bilinçlendirmeliyiz.

b- Barcelona kulübü taraftarlarına farklı deneyimler sunmayı vaat etmiştir. UNICEF ile iş birliği yapan Barcelona, zor durumda bulunan tüm insanların, çocukların yanında olduğunu göstermek istemiştir. UNICEF tüm dünyada insanlara yardımcı olan bir kuruluş olduğu için Barcelona'nın UNICEF ile yaptığı iş birliği insanların dikkati çekmiştir. Tüm insanlara bir şekilde yardımcı olmaya çalışan bir futbol kulübü de dolayısıyla "bir kulüpten daha fazlası" olmayı başarmıştır.

c- Futbol takımının taraftarlarla bir araya gelmesini sağlardım. Taraftarların isteklerini dikkate alırdım. Futbol takımının sosyal sorumluluk projelerinde, sürpriz etkinliklerde yer almasını sağlardım. Taraftarların olumlu davranışlarını paraya dayalı olmayan hediyelerle ödüllendirirdim.

İŞSİZLİK

1. Etkinlik: 1- h 2- g 3- f 4- e 5- d 6- k 7- c 8- b 9- a 10- ı 11- i

2. Etkinlik: 1- işsizliğin tehlike boyutlara varması

2- işsiz kalan kişi

3- işsiz kalan kişi

3. Etkinlik: 1. D 2. Y 3. Y 4. D 5. Y

4. Etkinlik: 1- A 2- D 3- D 4- A 5- D

YENİ MESLEKLER

1. Etkinlik: 1- b 2- g 3- ı 4- a 5- i 6- c 7- h 8- d 9- e 10- ç

2. Etkinlik: 1- Yeni mesleklerin

2- imaj mühendisliği

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- D

4. Etkinlik: 1- A 2- C 3- D 4- B 5- C 6- D

SANAYİ DEVRİMİ

1. Etkinlik: 1- i 2- e 3- ğ 4- a 5- ı 6- c 7 -b 8- ç 9- h 10- d 11- f

2. Etkinlik: 1- ğ 2- d 3- g 4- a 5- b 6- c 7- f 8- ç

3. Etkinlik: a- boy gösterdi/gösteriyor

b- ete kemiğe büründü/bürünmüş

c- yerini aldılar/yerlerini aldı

ç- sahneye çıktı

d- çehresini değiştirdi

e- yerini aldılar/yerlerini aldı

f- egemen oldu/olmuş?

g- ön ayak oldu/olmuş

4. Etkinlik: a- teknolojik, sosyoekonomik ve kültürel değişimler

b- köylerden kentlere göç eden insanlar

c- buhar motorları

ç- kolonilerden

d- çelik / çeliğin

e- Sanayi Devrimi'nin yaşandığı dönemde/Sanayi Devrimi'nde

5. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- D 5- Y

6. Etkinlik: 1- A 2- A 3- B 4- B 5- D 6- A 7- B 8- C 9- A 10- D 11- D 12- B 13- C

ENFLASYON

1. Etkinlik: 1- f 2- b 3- g 4- i 5- h 6- ı 7- c 8- d 9- e

2. Etkinlik: 1- ekonominin tam çalışma düzeyi

2- enflasyonun olumsuz etkilerinden

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- Y

4. Etkinlik: 1- D 2- D 3- C 4- C 5- C

BİTCOİN HAKKINDA HER ŞEY

1. Etkinlik: 1- d 2- c 3- f 4- a 5- b 6- ç

2. Etkinlik:

Kelime	Tahminim	Sözlük Anlamı	Cümlede Kullanımı
arz talep	Öğrenci tahmini	Üreticinin piyasaya mal çıkarması ve tüketicinin piyasadan mal çekmesi olayları, sunu ve istem	Arz talep dengesi sağlanmazsa enflasyon ortaya çıkabilir.
pazar	Öğrenci tahmini	Arz ve talebin karşılaştığı alan, piyasa	Son yıllarda futbol pazarında harcanan paralar herkesin dikkatini çekmektedir.
virüs	Öğrenci tahmini	Veri girişi yoluyla bilgisayarlara yüklenen, sistemin veya programların bozulmasına, veri kaybına veya olağan dışı çalışmasına neden olan yazılım	Bilgisayarıma bulaşan virüs sebebiyle tüm dosyalarım silindi.

3. Etkinlik: 1- Bitcoin hakkında bilgi sahibi olmak isteyen okurlar

2- İnternet kullanıcılarının vazgeçilmez ödeme birimi olmasına rağmen

3- Sanal cüzdan numarası

4. Etkinlik: a- Bitcoin deneysel bir çalışma olarak görünüyordu. Bitcoin'in yaygınlaşması, bu denli yaygın hâle gelmesi beklenmiyordu.

b- Siber saldırılar, dijital para birimleri için büyük tehlike oluşturmaktadır. Dijital ortamda bulunan bu kaynakların siber saldırılarla ele geçirilmesi mümkündür.

c- Bilgisayar korsanları, geliştirdikleri virüsler yardımıyla insanların elektronik ortamdaki verilerine, paralarına ulaşabilmektedir. Bilgisayar korsanları, dikkatsiz kişilerin tüm birikimlerini bir anda ele geçirebilmektedir.

5. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- D 5- Y

6. Etkinlik: 1- B 2- A 3- B 4- C 5- C 6- D 7- D

7. Etkinlik: **a-** Bitcoin satın almak veya göndermek için sanal cüzdanlar oluştururum. Ayrıca Bitcoin ile ilgili transfer işlemlerimi doğrudan sanal cüzdanımın numarası üzerinden gerçekleştiririm.

b- (+) Evet çünkü gelecekte Bitcoin üzerinden veya sanal paralar üzerinden daha büyük bir ekonomi oluşacaktır.

(-) Hayır çünkü Bitcoin gibi sanal paralar güvenilir değildir.

DİNLEME METNİ: GELECEĞİN MESLEKLERİ NELER OLACAK?

1. Etkinlik: 1- D 2- A 3- C

2. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- D 5- Y

3. Etkinlik: 1- D 2- B

6. TEMA: FELSEFE

SOKRATES

1. Etkinlik: 1- d 2- g 3- a 4- b 5- e 6- c 7- ç 8- f 9- l 10- ı 11- j 12- k
13- ö 14- ğ 15- h 16- o 17- m 18- n 19- r 20- p

2. Etkinlik: 1- Yunanistan'a yeni tanrılar getirme suçu

2- Megara, Kinikler, Kirene ve Elis-Eteria

3- Sokrates'in Savunması

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- D 6- Y

4. Etkinlik: 1- B 2- A 3- A 4- D

YUNUS EMRE

1. Etkinlik: 1- f 2- ç 3- b 4- g 5- ğ 6- a 7- h 8- d 9- j 10- e 11- i 12- c
13- l 14- k 15- ö 16- m 17- n 18- o

2. Etkinlik: 1- Himmet istemek

2- Taptuk Emre

3- Yunus Emre'nin eserlerindeki başka âşıkların eserleri

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- Y 5- D 6- Y 7- D

4. Etkinlik: 1- C 2- B 3- C 4- C 5- D

MEVLEVİLİKTE SEMA

1. Etkinlik: 1- c 2- j 3- a 4- e 5- g 6- i 7- f 8- h 9- ı 10- b

2. Etkinlik: 1- Mevlana'nın

2- Bir'e yükselmek

3- İnsanların gönül gözleriyle sürekli ve bilinçli olarak araştırması

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- Y 5- D

4. Etkinlik: 1- C 2- C 3– D 4- B 5- A

ANADOLU'DA AHİLİK

1. Etkinlik: 1- a 2- e 3- c 4- ı 5- h 6- d 7- f 8- g 9- i

2. Etkinlik: 1- ham madde.

2- milli bir kuruluş olması ve tüketicilerin korunması.

3. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- Y 5- Y

4. Etkinlik: 1- B 2- A 3- D 4- C 5- D

KONYA'DA DÜĞÜN GECESİ

1. Etkinlik: 1- c 2- e 3- a 4- b 5- f 6- d

2. Etkinlik: 1- şehirlerde

2- Konya'da ziyaret edilmesi gereken yerlerin tamamı.

3. Etkinlik: 1- D 2- D 3- Y 4- Y 5- Y

4. Etkinlik: 1- D 2- A 3- D 4- A 5- A

DİNLEME METNİ: HACI BEKTAŞ-I VELİ

1. Etkinlik: 1- C 2- D 3- A

2. Etkinlik: 1- D 2- D 3- Y 4- Y 5- D

3. Etkinlik: 1- D 2- C

7. TEMA: ANTROPOLOJİ

KIZILDERİLİLER

1. Etkinlik: 1- f 2- e 3- a 4- b 5- c 6- d

2. Etkinlik: 1- Kızılderililere

2- Amerika'ya

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- D 5- Y

4. Etkinlik: 1- D 2- A 3- D 4- C 5- C

İNSAN SAÇ RENGİNİN EVRİMİ

1. Etkinlik: 1- d 2- h 3- a 4- b 5- ç 6- f 7- ğ 8- c 9- e 10- m 11- g 12- ı
13- n 14- i 15- l 16- k

2. Etkinlik: 1- Yalnızca esmerlerin yaşadığı bir dünya

2- Ekvatorun daha kuzeyine (ya da güneyine) doğru uzak mesafelere göç eden insan atalarının, kışın güneşten yararlanmak için yalnızca birkaç saati olması

3- Avrupa'da iki farklı türün gen akımı ve çiftleşmesinin olması

3. Etkinlik: 1- D 2- D 3- Y 4- Y 5- D 6- Y

4. Etkinlik: 1- C 2- A 3- D 4- B

İNSAN IRKI

1. Etkinlik: 1- f 2- e 3- d 4- c 5- b 6- a 7- g 8- h 9- ı 10- i 11- j 12- k 13- l

2. Etkinlik: 1-popülasyon

2-objektif bir biyolojik kategorileme (sınıflama)

3. Etkinlik: 1- D 2- D 3- Y 4- Y 5- D

4. Etkinlik: 1- C 2- C 3- B 4- D 5- A

KENDİ TÜRÜYLE SAVAŞAN TEK CANLI İNSAN MI?

1. Etkinlik: 1- a 2- f 3- d 4- b 5- e 6- g 7- ç 8- ğ

2. Etkinlik: 1- İnsanların hayvanlardan farkı yaşadıkları felaketleri veya zaferleri gelecek nesillere de nakşetmesidir.

2- İnsanlar için tehdit algısı farklı ırklara, dinlere, mezheplere karşı ortaya çıkıyor

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- D 5- D

4. Etkinlik: 1- C 2- B 3- A 4- D 5- B 6- C

İNKA UYGARLIĞI

1.Etkinlik: 1- ğ 2- k 3- ö 4- ş 5- i 6- r 7- a 8- ç 9- e 10- m 11- b 12- c 13- f 14- d 15- s 16- p 17- g 18- h 19- o 20- ı 21- j 22- n

2.Etkinlik: 1- e 2- ç 3- a 4- d 5- b

3.Etkinlik: a- gözler önüne serdi/seriyordu

b- tarih sahnesinden silindi/silinmiş

c- talan etmiştir/talan ettiler

ç- Gözü dönen/dönmüş

d- temelleri atıldı/temeli atıldı/atılmış

4. Etkinlik: a- İnkalardan

b- Yarı efsaneleşmiş olan ilk imparatorlar

c- imparator

ç- İnti'nin

d- İmparatorların kendi kız kardeşleriyle evlenmelerindeki

e- Her biri tonlarca ağırlıkta olan, birbirine kolaylıkla geçebilen ve harçsız olarak birbirine oturtulmuş olan devasa bloklardan oluşturulmuş binaları

f- kuyumculuk ve dokumacılık

5. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- Y 5- D 6- D 7- Y 8- Y 9- D 10- Y

6. Etkinlik: 1- D 2- D 3- B 4- A 5- B 6- A 7- C 8- B

VİKİNGLER KİMLERDİR?

1. Etkinlik: 1 -c 2- d 3- a 4- f 5- b 6- e 7- ç 8- g 9- h 10- ı 11- i

2. Etkinlik: 1- C 2- B

3. Etkinlik: a- İzlanda, Faroe Adaları, İskoç halkı ve Rus halklarının bir kısmı

b- Fransa ve İngiltere

c- Varyaglar

d- Vikinglerin

4. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- D 5- D 6- Y 7- Y

5. Etkinlik: 1- D 2- B 3- A 4- D

DİNLEME METNİ: AZTEKLER

1. Etkinlik: 1- C 2- D 3- C

2. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- Y 5- D

3. Etkinlik: 1- C 2- A

8. TEMA: SOSYOLOJİ

İNSANLARIN KALPLERİNE GİDEN YOL: UYUM

1. Etkinlik: 1- d 2- f 3- e 4- g 5- b 6- a 7- c

2. Etkinlik: 1- şirketlerde çalışan insanlar

2- İnsanlara değer yargılarıyla ilgili sorulan sorular

3. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- Y 5- Y

4. Etkinlik: 1- A 2- D 3- D 4- A 5- D

BEYNİN SINIRLARINI ZORLAYAN İLETİŞİM ARACI: ISLIK DİLİ

1. Etkinlik: 1- e 2- ç 3- f 4- ı 5- h 6- a 7- d 8- b 9- c

2. Etkinlik: a- 1000-4000 frekans aralığı

b- ıslık dili

c- Julien Meyer'e

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- D 5- D

4.Etkinlik: 1- D 2- B 3- B 4- C 5- C

ASKERLİK

1. Etkinlik: 1- f 2- g 3- h 4- b 5- e 6- c 7- d 8- a

2. Etkinlik: a- benim için nöbet tutman

b- mizahi

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- D 5- Y

4. Etkinlik: 1- D 2- B 3- C 4- B 5- B 6- C

GÜLER YÜZE VE GÜLMEYE DAİR

1. Etkinlik: 1- ı 2- h 3- c 4- g 5- b 6- a 7- e 8- f 9- d

2. Etkinlik: 1- insanların yaptığı kusurlar

2- Allah'ın gülmeyi yasak ettiği insanlar

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- D 5- Y

4. Etkinlik: 1- A 2- C 3- B 4- C 5- B

AİLE YAPISI VE EVLİLİK İLİŞKİSİNİN ÇOCUĞA ETKİLERİ

1. Etkinlik: 1- e 2- ç 3- a 4- c 5- d

2. Etkinlik: 1- Evlilik ilişkileri, eşlerin ebeveynlik davranışını etkilediği için aile hayatında büyük öneme sahiptir.

2- çocuklarıyla

3- anne-baba

4- anne-babalarına karşı saldırgan olma

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- Y 5- D

4. Etkinlik: 1- D 2- C 3- B 4- D 5- D 6- C

5. Etkinlik: 1- evlilik (karı-koca) ilişkileri

2- anne-baba-çocuk ilişkileri

3- kardeş ilişkileri

6. Etkinlik: 1- Örneğin, anne-baba-çocuk arasında yaşanan bir duygu karı-koca ilişkisini etkileyebilir

2- Ne evlilik ne de ebeveyn-çocuk ilişkisinden kaynaklanmayan, ancak bütün aileyi strese sokabilen zorluklardan kaynaklanan problemler yaşanabilmektedir.

DİL VE TOPLUM İLİŞKİSİ

1. Etkinlik: 1- ç 2- g 3- b 4- a 5- c 6- f 7- d 8- e 9- ı 10- l 11- ğ 12- h 13- k 14- j

2. Etkinlik: 1- Toplumsal statü, bireylerin sosyal ve kültürel arka planları, yaşı, cinsiyeti, mesleği, dâhil olduğu sosyal gruplar, sosyal mesafe ve güç

2- Kadınların ve erkeklerin bir kültürün farklı alt kültürünü oluşturmaları

3- Güç ilişkisinin dengeli olması veya A kişisinin B kişisi üzerinde gücü bulunması

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- D 5- Y 6- D 7- D

4. Etkinlik: 1- D 2- B 3- C 4- C 5- B

KELOĞLAN'DAN BİR SÜPER KAHRAMAN YARATILABİLİR Mİ?

1. Etkinlik: 1- c 2- g 3- e 4- j 5- h 6- d 7- a 8- k 9- ç 10- b 11- f 12- i 13- l

2. Etkinlik: 1- Sözlü kültür ürünlerinin yazılı metne çevrilmesi, sözlü kültür ürünlerinden yola çıkılarak nitelikli yazılı metinler oluşturulması

2- projenin

3. Etkinlik: 1- D 2- D 3- Y 4- Y 5- D 6- Y

4. Etkinlik: 1- C 2- A 3- D 4- A 5- C 6- D

DİNLEME METNİ: BATIL İNANÇLAR VE KÖKENLERİ

1. Etkinlik: 1-B 2- B 3- C

2. Etkinlik: 1- D 2-D 3- D 4- Y 5- D

3. Etkinlik: 1- D 2- C

9. TEMA: PSİKOLOJİ

MUTLU OLMAK MI POLLYANNACILIK MI?

1. Etkinlik: 1- g 2- f 3- e 4- ç 5- b 6- d 7- a 8- ğ

2. Etkinlik: 1- "İyimserlik, küçük şeylerden mutlu olmak, Pollyannacılık sayılmaz mı?" sorusunda

2- İyimser birine, iyimser insana

3. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- Y 5- Y

4. Etkinlik: 1- D 2- C 3- D 4- A 5- C

ÇOCUKLUK KORKULARI

1. Etkinlik: 1- d 2- g 3- b 4- c 5- e 6- a 7- ç

2. Etkinlik: 1- bebek

2- hayali korkular

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- D 5-Y

4. Etkinlik: 1- D 2- A 3- D 4- C

5. Etkinlik: a- Korkuların doğuştan getirilmesi

b- Korkuların öğrenilmiş şeyler olması

SİNESTEZİ

1. Etkinlik: 1- b 2- c 3- ç 4- d 5- e 6- f

2. Etkinlik: 1- Her harfi farklı bir renk olarak algılayan sineztezikler

2- sinestezikler

3- birbiriyle ilişkili iki kısım

3. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- D 5- Y

4. Etkinlik: 1- C 2- B 3- B 4- D 5- B

TELEKİNEZİ

1. Etkinlik: 1- d 2- c 3- ç 4- b 5- a 6- g 7- e 8- h 9- f

2. Etkinlik: 1- Telekinetik enerjinin günlük hayatta kullanımına

2- Yoğun istek ve konsantrasyonun olması, daha sonra yoğun istek ve konsantrasyonun kesilmesi.

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- D 5- Y

4. Etkinlik: 1- A 2- D 3- D 4- C

DURUGÖRÜ

1. Etkinlik: 1- ç 2- a 3- f 4- ğ 5- b 6- c 7- e 8- d 9- h 10- g 11- i

2. Etkinlik: 1- Durugörü yapan birinin, gerçekleşen bir trafik kazasını iki ağacın birbiri üzerine düşmesi olarak görmesi

2- Durugörü yapabileceğimize

3- Durugörü yapıldığı sırada görülenleri

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- Y 5- D 6- D

4. Etkinlik: 1- C 2- C 3- D 4- B

SİMETRİYİ NEDEN SEVİYORUZ?

1. Etkinlik: 1- h 2- a 3- b 4- g 5- c 6- i 7- e 8- f 9- d

2. Etkinlik: 1- Keyif vermesi

2- Bir üçgenin üstünde parlak beyaz üçgen oluşu

3- Johan Wagemans

4- fukinsei

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- D 5- Y

4. Etkinlik: 1- C 2- D 3- A 4- C 5- C

MUTLULUK PARADOKSU

1. Etkinlik: 1- f 2- i 3- d 4- j 5- h 6- a 7- c 8- ğ 9- ç 10- e 11- g 12- k 13- b 14 -l

2. Etkinlik: 1- Mutluluğu ciddiye alan gruptakiler

2- Negatif duyguları

3- Aşırı pozitif duyguların çevremizdeki önemli tehdit ve tehlikeleri fark etmemize engel olması. Mutluyken alkol tüketimi, uyuşturucu kullanımı ve aşırı yemek yeme alışkanlığı (binge eating) gibi riskli davranışlara eğilimli olmamız

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- D 5- D 6- D 7- Y 8- D

4. Etkinlik: 1- B 2- A 3- B 4- C

DUYGUNUN VE DÜŞÜNCENİN UYUMU

1. Etkinlik: 1- e 2- b 3- a 4- f 5- c

2. Etkinlik: 1- Amigdala devresi hasar görmüş hastalar

2- Akıl ve duygu (akılcı ve duygusal beynimiz, zihnimiz, zekâmız)

3- Limbik sistemle neokorteksin, amigdalayla prefrontal loblar

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- Y 5- D

4. Etkinlik: 1- D 2- B 3- D 4- B 5- D

DEJAVU

1. Etkinlik: 1- k 2- g 3- a 4- c 5- ı 6- d 7- j 8- f 9- b 10- e 11- i 12- h

2. Etkinlik: 1- Daha önceden gidilmişlik, tanımışlık hissi

2- dejavu tipleri

3- Deja visite tipinde

4- Alzheimer hastalığından kaynaklanan haritalama sorunu ve daha sık yaşanmışlık duygusu

3. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- Y 4- D 5- D 6- D

4. Etkinlik: 1- A 2- A 3- C 4- D 5- C

DİNLEME METNİ: RENKLERİN İNSANLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

1. Etkinlik: 1- A 2- B 3- C

2. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- D

3. Etkinlik: 1- C 2- D

DİNLEME/İZLEME ETKİNLİĞİ: KARDEŞ OLMANIN İNCELİKLERİ

- Kişisel yorumlara ve hislere yer verilebileceğinden cevap anahtarı bulunmamaktadır.

10. TEMA: AHLAK ve ETİK

EMPATİ VE ETİK

1. Etkinlik: 1- e 2- b 3- a 4- f 5- d 6- c

2. Etkinlik: 1- Başkalarının

2- Acı çeken, tehlikede olan ve mahrumiyet içinde bulunan potansiyel kurbanlara

3- Ağlayan bir çocuğun

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- D 5- D

4. Etkinlik: 1- C 2- D 3- A 4- A 5- D

DİNLEME METNİ: MESLEK ETİĞİ EĞİTİMİ

1. Etkinlik: 1- A 2- B 3- C

2. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- D 5- Y

3. Etkinlik: 1- B 2- D

11. TEMA: HOBİLER ve BOŞ ZAMAN

DÜNYANIN EN BÜYÜK "KÜÇÜK PRENS" KOLEKSİYONCUSU: JEAN-MARC PROBST

1. Etkinlik: 1- g 2- e 3- a 4- ı 5- ç 6- i 7- l 8- b 9- f 10- h 11- c 12- d 13- j

2. Etkinlik: 1- Tokyo'da

2- Fransızca ilk baskı 260 kopyanın

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- D 5- D

4. Etkinlik: 1- C 2- B 3- A 4- C 5- D

CİRİT

1. Etkinlik: 1- f 2- ğ 3- d 4- a 5- g 6- b 7- c 8- ç

2. Etkinlik: 1- Rakibi bağışlama şeklinde bir davranışın bulunmasıyla

2- ciriti

3- oyun alanı

4- Karşıdaki oyunculardan birinin adını seslendikten sonra

5- saldırıya geçen ciritçiyi

6- çeviklik, ustalık, beceri, zekâ, yiğitlik, bağışlama" gibi erdemleri barındırması sebebiyle

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- D 5- Y

4. Etkinlik: 1- A 2- D 3- B 4- C 5- B 6- D 7- C

SATRANÇ TARİHİ

1. Etkinlik: 1- ç 2- h 3- a 4- f 5- d 6- c 7- b 8- e

2. Etkinlik: 1- Sanskritçe metinler

2- 1972 yılında yapılan kazı çalışmalarında bulunan satranç taşları

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- D 5- Y

4. Etkinlik: 1- D 2- B 3 -C 4- D 5- A 6- B

DÜNYA OYUNCAK TARİHİ

1. Etkinlik: 1- h 2- c 3- n 4- i 5- l 6- e 7- a 8- j 9- d 10- ı 11- b 12- m
13- g 14- ç 15- o 16- k

2. Etkinlik: 1- Jane Fredlund

2- En zengin oyuncak tiyatro koleksiyonu

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- D 5- Y

4. Etkinlik: 1- B 2- D 3- C 4- A 5- B 6- C

MANGALA

1. Etkinlik: 1- ğ 2- b 3- e 4- a 5- c 6- ı 7- ç 8- d 9- f 10- g 11- m 12- j
13- h 14- k 15- l 16- i

2. Etkinlik: 1- Taşların genelde "tohum" adını almaları, taşları hareket ettirmenin ise "tohum saçma" olarak ifade edilmesi

2- Rakibin kuyusundaki taşlar çift sayı yapıldığında (2, 4, 6, 8 gibi) o kuyuda yer alan tüm taşları

3. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- D 5- D 6- D 7- Y

4. Etkinlik: 1- D 2- A 3- C 4- D 5- A

KOLEKSİYONCULUK

1. Etkinlik: 1- ç 2- ı 3- b 4- i 5- a 6- h 7- f 8- d 9- c 10- e

2. Etkinlik: 1- objeleri

2- Bazı koleksiyoncular

3- deniz kabukları koleksiyonu

3. Etkinlik: 1- içsel bunalımlarından uzaklaştırdı.

2- ürün yelpazesi genişledi.

3- tarifi imkânsız bir mutluluk yaşadım.

4- hayallerinin peşine düşüp

5- seyrine doyum olmuyor.

4. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- D 5- Y 6- D 7- Y 8- Y

5. Etkinlik: 1- C 2- A 3- D 4- C

DİNLEME METNİ: TEZHİP SANATI VE İNCELİKLERİ

1. Etkinlik: 1- A 2- D 3- B

2. Etkinlik: 1-Y 2-D 3- Y 4- D 5- D

3. Etkinlik: 1- A 2- C

FEN BİLİMLERİ

1. TEMA: BİLİM

TOPOLOJİ

1. Etkinlik: 1- j 2- ı 3- b 4- d 5- e 6- f 7- g 8- h 9- c 10- i 11- k

2. Etkinlik: 1- Düzgün çokyüzlüler

2- Arşimet cisimleri

3- Topolojik değişmez

4- Poincare sanısı

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- D 5- D

4. Etkinlik: 1- B 2- B 3- D 4- D 5- D

BİLİM TARİHİ

1. Etkinlik: 1- f 2- c 3- b 4- a 5- d 6- e

2. Etkinlik: 1- bilim

2- öğrencilere bilimin ulaştığı son noktayı öğretmek

3. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- Y 4- Y 5- D

4. Etkinlik: 1- D 2- C 3- D 4- C 5- B

PROF. DR. HULUSİ BEHÇET

1. Etkinlik: 1- c 2- e 3- f 4- b 5- g 6- d

2. Etkinlik: 1- Hastaların gözlerinde gözlemlenen hastalık belirtileri.

2- Hulusi Behçet.

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- D 5- Y

4. Etkinlik: 1- D 2- A 3- D 4- D 5- C

ATALARIMIZDAN DAHA MI AKILLIYIZ? BELKİ DE HAYIR!

1. Etkinlik: 1- a 2- d 3- b 4- c 5- e

2. Etkinlik: 1- genel popülasyonun IQ düzeyinde her on yılda bir yaklaşık 3 puanlık artış yaşanması.

2- insanların tepki sürelerinin %20-25 azalmış olması.

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- D

4. Etkinlik: 1- D 2- C 3- B 4- D 5- D

ZAMANDA YOLCULUK YAPMAK MÜMKÜN MÜ?

1. Etkinlik: 1- m 2- o 3- ö 4- l 5- ı 6- a 7- i 8- d 9- b 10- n 11- f 12- c
13- ç 14- e 15- h 16- g 17- j 18- k

2. Etkinlik: 1- Mutlak uzay ve zaman kavramlarıyla

2- Kuantum mekaniğinde ışık hızından hızlı giden parçacıkların etkileriyle onlara karşılık gelen anti parçacıkların etkilerinin birbirini götürmesi sebebiyle

3. Etkinlik: 1- D 2-Y 3-Y 4- D 5- D

4. Etkinlik: 1- B 2- A 3- C 4- C 5- D

EVRENİN YARATILIŞI

1. Etkinlik: 1- e 2- f 3- d 4- a 5- b 6- c 7- g 8- h

2. Etkinlik: 1- Bing Bang

2- "Bing Bang'in nedeni nedir?" sorusuyla ilgili

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- D 5- D

4. Etkinlik: 1- D 2- B 3- A 4- A 5- A

DİNLEME METNİ: PLASTİKLER

1. Etkinlik: 1- A 2- B 3- C

2. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- D

3. Etkinlik: 1- D 2- D

DİNLEME/İZLEME ETKİNLİĞİ: PİSAGOR

1. Etkinlik: 1- C 2- A 3- D

2. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- D

3. Etkinlik: 1- B 2- C

2. TEMA: TIP

UZAYDA BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNE NE OLUYOR?

1. Etkinlik: 1- c 2- d 3- g 4- a 5- b 6- ç 7- h 8- e 9- ı 10- f

2. Etkinlik: 1- Uzayın derinliklerinde vücudun herhangi bir enfeksiyona nasıl tepki vereceğini anlamak için, ISS'da bulunan Scott Kelly ve Dünya'daki ikizi Mark Kelly üzerinde yapılan çalışmada

2- T hücreleri

3- Stresin bağışıklık sistemini baskıladığı durumda

3. Etkinlik: 1- D 2- D 3- D 4- Y 5- Y 6- D

4. Etkinlik: 1- C 2- D 3- C

OBSESİF KOMPULSİF BOZUKLUK

1. Etkinlik: 1- ç 2- a 3- f 4- c 5- b 6- d 7- e 8- h 9- g 10- ı

2. Etkinlik: 1- Kirli olduğunu düşündüğü bir yere dokunan hastanın, defalarca ve dakikalarca elini yıkaması, obsesif bireyin evinden çıkarken ocağı kapatıp kapatmadığından, ütünün fişini çekip çekmediğinden emin olamayıp tekrar tekrar kontrol etmesi

2- Obsesif birinin namaz sırasında aklına küfür gelmesi, abdestinin sürekli bozulduğunu düşünmesi

3- İlaçlar ve psikoterapi

3. Etkinlik: 1- Y 2-D 3-Y 4- D

4. Etkinlik: 1- B 2-D 3-B

TARÇIN VE KAN ŞEKERİ

1. Etkinlik: 1- ç 2- f 3- d 4- a 5- b 6- ğ 7- g 8- e

2. Etkinlik: a- sinyal yolundaki hasar

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- D 5- Y 6- D 7- Y

4. Etkinlik: 1- A 2- C 3- D 4- C 5- D

ASPERGER SENDROMU

1. Etkinlik: 1- b 2- l 3- a 4- f 5- g 6- j 7- h 8- c 9- ı 10- i 11- k 12- e 13- d

2. Etkinlik: 1- İçe kapanık, sosyal iletişimi zayıf çocuklar

2- Aşırı korumacılık ve güvensizlik

3- Başkaları

4- Takıntıları, dikkat bozukluğu, aşırı hareketlilik

5- Asperger sendromlu insanlar

3. Etkinlik: 1- D 2- D 3- D 4- Y 5- Y

4. Etkinlik: 1- D 2- C 3- C 4- B 5- D

EVRİMİN VÜCUDUMUZDAKİ İZLERİ

1. Etkinlik: 1- g 2- ğ 3- e 4- a 5- d 6- c 7- b 8- f

2. Etkinlik: 1- evrim/ evrim yolculuğu

2- tüylerin ürpermesi

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- D 6- D 7- Y

4. Etkinlik: 1- C 2- B 3- D 4- B 5- C

BİR BESLENME ALIŞKANLIĞINDAN DAHA FAZLASI: VEJETERYANLIK VE VEGANLIK

1. Etkinlik: 1- ç 2- g 3- e 4- a 5- d 6- f 7- c 8- b 9- h

2. Etkinlik: 1- Hayvanlara enjekte edilen hormonlar ve kimyasallar, hayvanların ürettikleri sütlere karışarak bizim sindirim sistemimize ulaşır.

2- sera gazı salınımı

3. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- Y 4- D 5- D

4. Etkinlik: 1- D 2- C 3- A 4- D 5- C 6- D

DİNLEME METNİ: YAŞLANMAYI GECİKTİREN SAĞLIK TAVSİYELERİ

1. Etkinlik: 1- B 2- A 3- B

2. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- D 5- Y 6-D

3. Etkinlik: 1- D 2- B

DİNLEME/İZLEME METNİ: PROF. DR. AZİZ SANCAR

1. Etkinlik: 1- C 2- D 3- C

2. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- Y 5- D

3. Etkinlik: 1- B 2- C

33. TEMA: TEKNOLOJİ

GELECEĞİ SANAL GERÇEKLİK İLE GÖRMEK

1. Etkinlik: 1- c 2- d 3- a 4- b 5- e

2. Etkinlik:

Kelime	Tahminim	Sözlük Anlamı	Cümlede Kullanımı
sanal gerçeklik	**Öğrenci tahmini**	İnsanların hem keşfedip hem de etkileşime girebildiği üç boyutlu bilgisayar teknolojileri ile oluşturulmuş ortam.	Sanal gerçeklik uygulamaları eğitim sektörünün çehresini de değiştirebilir.
sosyal medya	**Öğrenci tahmini**	Web 2.0'ın kullanıcı hizmetine sunulmasıyla birlikte, tek yönlü bilgi paylaşımından, çift taraflı ve eş zamanlı bilgi paylaşımına ulaşılmasını sağlayan medya sistemi.	Sosyal medya, insanların iletişim şekillerini de değiştirmiştir.
strateji	**Öğrenci tahmini**	Önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan yolların ve uygulanan yöntemlerin tümü.	İzlediği seçim stratejisi ile özellikle eğitimli kesimden oy almayı başardı.

3. Etkinlik: a- Steve Jobs

b- sanal gerçeklik

c- sanal gerçeklik teknolojisinin oluşturduğu pazar

ç- sosyal medya stratejisi

d- geçmişte

4. Etkinlik: a- Daha önce görülmemiş, deneyimlenmemiş bir hayat tecrübesini yaşamak

b- Sanal gerçeklik ile hayatımız yeni bir hâl alacaktır. Alışkın olduğumuz pek çok şeyle ilgili yeni tecrübeler yaşayacağız.

c- Sanal gerçeklik pazarını ve bu pazarın gücünü, önemini ilk fark eden firma Facebook değildir.

ç- Chris Hughes, belirlediği sosyal medya stratejisi ile Obama'nın başkan olmasını, onun başkan seçilmesini sağlamıştır.

d- Sosyal medyanın gelişeceğine inanmayan ve ona mesafeli yaklaşan markalar, bugün aynı şeyi sanal gerçeklik için yapmaktadır. Markalar sanal gerçeklik teknolojisinin geleceği noktayı henüz kavrayamamıştır.

5. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- D 5- Y

6. Etkinlik: 1- D 2- D 3- B 4- C 5- C

7. Etkinlik: a- Sanal gerçeklik farklı sektörlerde kullanılmaya başlanacaktır. Sanal gerçeklikle birlikte eğitim, sağlık vb. sektörlerde önemli değişimler yaşanabilir. Sanal gerçeklik, hayatımızın bir parçası hâline gelebilir. İnsanlar, sanal gerçeklik teknolojisi sayesinde daha önce yaşamadıkları deneyimleri yaşayabilecektir. Sanal gerçeklikle deneyimler yeniden şekillenebilecektir.

b- Sosyal medyanın gücü ve etkisi bu örnek üzerinden daha iyi anlaşılmıştır. Sosyal medya sayesinde insanlara ulaşmak ve onları yönlendirmek daha kolay bir hâle gelmiştir. Örneğin, Arap Baharı denen sosyal ve siyasal hareketlenme sosyal medya üzerinden organize edilmiştir.

SOSYAL MEDYA HASTALIĞI

1. Etkinlik: 1- e 2- ç 3- ğ 4- b 5- d 6- g 7- i 8- f 9- c 10- h 11- a

2. Etkinlik: 1- Sabah gözümüzü açar açmaz sosyal medyaya bakmak, sosyal medyadaki hayati önem taşıyan gelişmelerden uzak kalma korkusu.

2- Gelişmeleri kaçırma korkusu (FOMO hastalığı)

3- Sosyal medyaya aşırı ilgi duyan kişilerin beyninin hormon salgılaması ve haz duyması

4- Sürekli sosyal medyayı takip etmek

5- Sosyal medya dışında da hayat olduğunu düşünmek

3. Etkinlik: 1- D 2- D 3- Y 4- Y 5- D 6- Y 7- D 8- Y

4. Etkinlik: 1- D 2- B 3- D

E-KİTAPLAR OKUMA TARZINI DEĞİŞTİRİYOR MU?

1. Etkinlik: 1- g 2- ç 3- h 4- a 5- ğ 6- b 7- c 8- d 9- e

2. Etkinlik: 1- C 2- B

3. Etkinlik: a) e-kitap satışının artış göstermesi

b) e-kitap satışları

c) öğrencilerin dijital metinlerde satır aralarına kendi yorumlarını ekleyebilecekleri bir okuma çalışması

4. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- D 5- D

5. Etkinlik: a- E-kitap satışlarında 2015 yılında bir düşüş gözlemlenmiştir. Daha önceki yıllara göre e-kitap satışlarında azalma görüldüğü söylenebilir.

b- Okuma, etkileşimden uzak ve tek başına gerçekleştirilen bir eylem olmaktan çıkacaktır. Yazar ile okuyucunun her an buluşması ve daha fazla etkileşime girmeleri kolaylaşacaktır.

c) Basılı kitaplar, kaybolmaya yüz tutan sanat eserleri gibi olabilir. Basılı kitaplar, yakın gelecekte okumak için değil de sanat eseri edasıyla sergilenmek için kullanılabilir.

ç) Gelişmekte olan ülkelerde bilgiye ulaşmak bazen zor olmaktadır. Her türlü bilgiye ulaşmak ve bu bilgilerin doğruluğunu kontrol etmek; farklı kaynakları özgürce kullanabilmek elektronik okuma araçlarıyla daha da basitleşmiştir. Bu kaynaklar bilginin demokratikleşmesini sağlamıştır.

6. Etkinlik: 1- A 2- B 3- D 4- C 5- D

YILDIZLARA UZANAN ASANSÖR

1. Etkinlik: 1- ç 2- f 3- ğ 4- g 5- a 6- b 7- e 8- c

2. Etkinlik: 1- d 2- e 3- a 4- b 5- ç

3. Etkinlik: 1- ters düşmedi. / ters düşmez.

2- mesafe katedildi.

3- gözünü ...çevirdi.

4- artış kaydedildi.

5- hayata geçirdi.

6- çalışmalara hız verdi.

4. Etkinlik: 1- uzay asansörü inşa etme düşüncesi

2- karbon nanotüplerin dayanıklılığının 100 kata yakın arttırılması

3- uzay asansörüne elektrik sağlama

4- Japonya'daki hızlı trenlerde kullanılan sistem

5- karbon nanotüplerin

5. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- D 6- Y 7- D 8- Y

6. Etkinlik: 1- A 2- C 3- D 4- C 5- C

FOTOĞRAF ÇEKMEK HAFIZAYA ZARARLI MI?

1. Etkinlik: 1- ç 2- f 3- e 4- d 5- a 6- b

2. Etkinlik: 1- güzel bir anınızı fotoğraflamak ve ileride tekrardan incelemek oldukça zevkli

2- fotoğraf çeken gruptaki öğrencilerin çoğunun eserlere dair ayrıntıları hatırlamamaları

3- bir grup öğrenci

4- Fotoğraf makinesini bir tür harici bellek olarak gördüğünüz için

3. Etkinlik: 1- D 2- D 3- Y 4- D 5- Y 6- D 7- D

4. Etkinlik 1- A 2-B 3-D 4- D

5- Eskiden fotoğraflar sadece özel günlerde çekilirdi ve kişisel bir deneyimdi. Ancak teknolojik gelişmeler neticesinde insanlar artık her an fotoğraf çekebilmekte ve bunları sosyal medyada paylaşabilmektedir. Fotoğraflar artık yeni insanlarla tanışmak ve yeni kimlikler oluşturmak için kullanılmaktadır.

6- Hafızayı canlı tutmak için her zaman fotoğraf çekilmemelidir. Hatırlamak ve anın tadını çıkartmak için sınırlı sayıda fotoğraf çekilmelidir. Çok sık fotoğraf çekmek hafızayı tembelleştirebilir.

GELECEĞİN ULAŞIM ARAÇLARI NASIL OLACAK?

1. Etkinlik: 1- e 2- g 3- f 4- a 5- b 6- ç 7- d

2. Etkinlik: 1- d 2- c 3- a 4- b

3. Etkinlik: 1- B 2- C 3- A 4- B

4. Etkinlik: 1- yapay zeka sahibi sürücüsüz araçlar

2- motosikletler

3- günümüz uçakları ile yarışabilecek demiryolu taşıtları

5. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- Y

6. Etkinlik: 1- B 2- D 3- C 4- A 5- D

ROBOTLARIN TARİHÇESİ

1. Etkinlik: 1- g 2- e 3- h 4- a 5- ğ 6- b 7- c 8- ç 9-d

2. Etkinlik: 1- D 2- B 3- A

3. Etkinlik: 1- A 2- B 3- C 4- B

4. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- D 5- Y

5. Etkinlik: a- Robotlar hiçbir koşulda insanlara zarar veremez ya da bir insanın zarar görmesine neden olamaz. Bir insan robottan kendisine zarar vermesini istese bile robot bu emri yerine getiremez. Bunun dışında robotlar, insanlar tarafından verilen emirlere uymak zorundadır.

b- Kendi kendine hareket etme kabiliyetine sahip robotlar, algılama ve görme teorilerini denemek amacıyla geliştirilmiştir. Yani, teoride bir robot kendi kendine bir şeyleri görebilir ve gördüklerini algılayabilir. Bu durum artık teori değil, bilakis gerçeğin ta kendisidir. Yapılan çalışmalarla yapay zekâya sahip robotların görme ve algılama kabiliyetleri test edilmiştir.

c- Robotik sektörü 2000'li yıllarda hızla büyümeye başlamıştır. Bu sektöre dünyanın farklı ülkelerindeki birçok firma yatırım yapmıştır. Robotik sektörünün sadece Kuzey Amerika'daki iş gücü, ekonomik gücü 1 milyar doların üzerine çıkmıştır. Farklı ülkelerdeki firmalar bu alanda çalışmakta olup önemli bir iş sahası ortaya çıkmıştır.

6. Etkinlik: 1- B 2- D 3- D 4- C 5- B

7. Etkinlik: 1- Kişisel cevaplar verilebilir.

2- Kişisel cevaplar verilebilir.

YAPAY ZEKA: FIRSAT MI, TEHDİT Mİ?

1. Etkinlik: 1- ç 2- e 3- a 4- b 5- f 6- ğ 7- c 8- d 9- ı 10- g

2. Etkinlik: 1- yapay zekânın

2- Yaşanan değişim, Sanayi Devrimi'ni yaşayan insanları korkuttu.

3- Etiya'nın Genel Müdürü Aslan Doğan

4- Gelecek, yazılım ve teknoloji sektöründedir.

5- Bazı iş kolları, meslekler yok olacakken yeni iş kolları, meslekler ortaya çıkacaktır.

6- yapay zekâ

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- Y 4- Y 5- Y 6- D 7- D

4. Etkinlik: 1- C 2- C 3- B 4- D 5- C 6- B 7- D

DİNLEME METNİ: VAR OLDUĞUNU BİLMEDİĞİMİZ 10 TEKNOLOJİK ÜRÜN

1. Etkinlik: 1- B 2- D 3- A

2. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- Y 5- D

3. Etkinlik: 1- C 2- D

DİNLEME/İZLEME METNİ: OSMANLI'DA İLK MATBAA

1. Etkinlik: 1- C 2- C 3- D

2. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- Y 5- Y

3. Etkinlik: 1- D 2- B

4. . TEMA: SAĞLIK ve İLAÇLAR

ANKSİYETE BOZUKLUKLARI

1. Etkinlik: 1- f 2- e 3- a 4- b 5- d 6- c

2. Etkinlik: 1- insanlar

2- Anksiyete bozukluğu yaşayanlar (Yoğun kaygı yaşayan kişiler)

3- Adrenalin noradrenalin kafein, karbondioksit, seratonin seviyesinin artması veya azalması

4- kaygı bozukluğu olanların ikinci veya üçüncü derece akrabalarına

3. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- Y 5- Y

4. Etkinlik: 1- C 2- D 3- B 4- D 5- B

İNSANLAR NEDEN ORGANİK GIDA SATIN ALIYOR?

1. Etkinlik: 1- e 2- g 3- c 4- ğ 5- ç 6- h 7- m 8- a 9- b 10- i 11- f 12- j
13- l 14- d 15- ı 16- n

2. Etkinlik: 1- Organik gıdaların tüketimi ile diyabet, yüksek tansiyon, kalp ve damar hastalıkları risklerinin düşmesini ilişkilendiren araştırmaların

2- Sistematik bir derlemenin literatürde, organik gıdaların geleneksel gıdalardan daha besleyici olduğunu göstermek için yeterli kanıt bulamadığı sonucuna varması

3- Organik olmayan markalar tat, yapı ve kalite yönünden istikrarlıdır. Tüketiciler de satın alırken nasıl bir beklentiye gireceklerini bilirler.

3. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- D 5- Y

4. Etkinlik: 1- C 2- D 3- C 4- D

PLASEBO ETKİSİ

1. Etkinlik: 1- g 2- a 3- b 4- c 5- d 6- e 7- f

2. Etkinlik: 1- Plasebo etkisi olan şeyler

2- araştırmacılar

3- diğer araştırmacılar

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- D 5- Y

4. Etkinlik: 1- B 2- B 3- B 4- D 5- A

10 ADIMDA SAĞLIKLI UYKU İÇİN YAPILMASI GEREKENLER

1. Etkinlik: 1- b 2- e 3- g 4- f 5- a 6- c 7- d 8- ğ 9- h

2. Etkinlik: 1- Eğer 15 dakikadır uyuyamıyorsanız yatakta daha fazla vakit geçirerek huzurla uyuduğunuz o ortamı kendinize bir eziyet alanı hâline getirmeyin

2- Yatakta televizyon izlemek, yemek yemek, kitap okumak, bilgisayar ve cep telefonu kullanmak gibi davranışları başka yerde yapıp, yatağa olabildiğince nötr gelmelisiniz.

3. Etkinlik: 1- Y 2- D 3- D 4- D 5- Y 6- D

4. Etkinlik: 1- C 2- B 3- B 4- B 5- B 6- A

BİR SİGARA HAYATTAN 12 DAKİKA ÇALIYOR

1.Etkinlik: 1- ç 2- g 3- a 4- ğ 5- e 6- b 7- f 8- c 9- i 10- j 11- d 12- h

2.Etkinlik: 1- Sigara içen insanların neredeyse tamamı sigaranın zararlarının farkında olsalar da içmeye devam etmektedir.

2- Nikotin beyne ulaştığında bazı hormonların salgılanmasına neden olarak zevk alma, gevşeme, sakinleşme ve konsantrasyon artışına neden olmaktadır.

3- Sigarayı bıraktıktan sonra yaşanabilecek sıkıntılar; sinirlilik, huzursuzluk, dikkat dağınıklığı, uykusuzluk, isteksizlik, kabızlık, iştah artışı olarak sıralanabilir

4- uzman desteği

3. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- Y 4- D 5- D 6- Y 7- D

4. Etkinlik: 1- D 2- B 3- D 4- B 5- A 6- C

GDO'NUN YARARLARI VE ZARARLARI NELERDİR?

1. Etkinlik: 1- ç 2- ğ 3- f 4- a 5- e 6- g 7- b 8- c

2. Etkinlik 1- C 2- D 3- D

3. Etkinlik 1- C 2- A 3- B

4. Etkinlik: 1- D 2- Y 3- D 4- Y 5- D

5. Etkinlik: **a**- Gelişen ve değişen dünya ile birlikte ihtiyaçlar da gün geçtikçe artmaktadır.

b- GDO sayesinde meyvelerin çok daha kısa sürede yenebilecek düzeye ulaşmaları, daha zengin besin ögelerine sahip olmaları ve daha dayanıklı olmaları sağlanabilir. GDO, besinleri daha lezzetli hâle getirebilir.

c- Dünyadaki tüm canlılar ortak bir yaşam alanını paylaşmaktadır. Canlıların birbirleriyle ve doğayla olan etkileşimi dikkate alınmadan bir şeyler yapılması doğadaki dengenin bozulmasına sebep olmaktadır. Doğadaki düzeni anlamak gerekmektedir. Doğanın içerisindeki en küçük bir parçanın bilinçsizce yok edilmesi zincirleme bir etkiye sahip olabilmektedir.

6. Etkinlik: 1- A 2- B 3- D 4- C 5- B

7. Etkinlik: 1- Kişisel cevaplar verilebilir.

2- Kişisel cevaplar verilebilir.

DİNLEME METNİ: ANTİBİYOTİKLER

1. Etkinlik: 1- A 2- B 3- C

2. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- D 5- Y

3. Etkinlik: 1- D 2- B

5. TEMA: ÇEVRE

ANADOLU'NUN İKİ BALIĞINDAN BİRİ TEHLİKEDE

1. Etkinlik: 1- e 2- g 3- c 4- h 5- i 6- f 7- d 8- ç 9- ı 10- b 11- a

2. Etkinlik: 1- Ramsar Sözleşmesi'nin kabul eden devletler

2- Nesli küresel ölçekte tehlike altında olan yedi balık türü

3. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- D 5- Y 6- Y

4. Etkinlik: 1- B 2- C 3- A 4- C 5- D 6- B

GERİ DÖNÜŞÜME NASIL KATKI SAĞLANIR?

1. Etkinlik: 1- d 2- c 3- f 4- a 5- b 6- g 7- ğ 8- ç

2. Etkinlik: 1- Bir ambalajı sil baştan yapmak için ham madde üretimine ihtiyaç duyulur.

2- Atık piller doğaya bırakıldığı hâlde sağlığımız için tehdit oluşturur. Olması gerektiği şekilde bertaraf edilmezlerse toprak aracılığıyla suya karışıp su kaynaklarımızı zehirleyebilirler.

3. Etkinlik: 1- D 2- D 3- Y 4- D 5- D 6- Y 7- D

4. Etkinlik 1- B 2- C 3- A 4- D

SUYU ARITMAK

1. Etkinlik: 1- h 2- ı 3- a 4- b 5- c 6- d 7- e 8- f 9- g

2. Etkinlik: 1- arıtmayı zorunlu hale getiren durumların tamamı

2- Arıtmanın yabancı maddelerin en büyüklerinden en küçüklerine doğru kademe kademe gerçekleştirilmesi

3. Etkinlik: 1- Y 2-D 3-D 4- Y 5-D

4. Etkinlik 1- A 2-A 3-C 4-C 5-B

KYOTO PROTOKOLÜ

1. Etkinlik: 1- d 2- e 3- b 4- a 5- c

2. Etkinlik: 1- karbon kredisi

2- gaz salımını azaltmak

3. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- Y 4- Y 5- D

4. Etkinlik 1- A 2- D 3- D 4- B 5- A

YENİLENEBİLİR ENERJİ

1. Etkinlik: 1- n 2- f 3- i 4- ğ 5- k 6- h 7- ç 8- l 9- a 10- b 11- e 12- c
13- d 14- j 15- g 16- ı

2. Etkinlik: 1- ç 2-a 3-b

3. Etkinlik: 1- sorunla boğuşur/boğuşuyorlar

2- kan kaybetmeye

3- göz önünde bulundurmalısın/bulundur.

4. Etkinlik: a- fosil yakıtlar

b- Fosil yakıtlar 50 sene gibi kısa bir sürede tükenebileceğinden

c- Sürdürülebilir ya da yenilenebilir enerji kaynakları nelerdir?

ç- güneş enerjisi

d- güneş enerjisi üretimi için maliyetlerin azaltılmasıyla

e- rüzgâr türbinlerinin

f-yüksekliğin fazla olduğu yerler

g- biyodizel, biyoetanol gibi gelişmiş yakıtlar

ğ- gelecek nesillerin

5. Etkinlik: 1- Y 2- Y 3- D 4- Y 5- Y 6 -Y 7- D 8- D 9- Y 10- D

6. Etkinlik: 1- C 2- A 3- C 4- D 5- B 6- C 7- C 8- D

DİNLEME METNİ: KÜRESEL ISINMA

1.Etkinlik: 1- D 2- A 3- B

2.Etkinlik: 1- D 2- D 3- Y 4- D 5- Y

3.Etkinlik: 1- C 2- A

Akademik Türkçe adıyla sizlere sunulan bu kitapta sosyal ve fen bilimlerin çeşitli alanlarından 96 metin vardır. Metinler 98.000 sözcükten oluşmaktadır. Bu sözcüklerin 21.000'i birbirinden farklı anlam ve yapılarda kullanılmıştır. Bu yönüyle kitap, üniversitedeki uluslararası öğrencilerin akademik başarı elde etmeleri için etkin kullanmaları gereken söz varlığının üzerinde bir zenginliğe sahiptir.

Kitapta yer alan etkinliklerde hem söz varlığını zenginleştirmeye hem de okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik uygulama çalışmalarına yer verilmiştir. Bu etkinlikler, Türkçe dil becerilerini geliştirmek isteyen öğrencilerin kendi kendine yapabileceği şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca üniversitelerin Türk Dili I ve II derslerinde öğretim elemanlarının da ders kitabı olarak sınıfta kullanabileceği işlevsel, uygulamalı ve zengin bir içeriğe sahiptir.

THG
0471539
NHS

yayınlarımıza ilişkin
eleştiri ve önerileriniz için;
elestiri@pegem.net
oneri@pegem.net

PEGEM.NET
...bi dünya kitap için.

ISBN/BARKOD: 978-605-241-263-3